

LETOPISIȚELE ȚEREI MOLDOVEI

CRONICELE ROMANIEI

SĂU

LETOPISEȚELE

MOLDAVIEI ȘI VALAHIEI

A DOUA EDITIONE

REVEDUTĂ, INDESTRATĂ CU NOTE, BIOGRAFIİ ȘI FAC-SIMILE,
COPRINDÎNDU MAI MULTE CRONICE NEPUBLICATE ÎNCĂ; ȘI, CA ADAOSŪ :

TABLELE ISTORICE ALE ROMANIEI

DE LA 1760 PÎNĂ LA 11 FEBRUARIE 1866.

DE

MICHAİL KOGĂLNICEANU

TOMU III

PREFAȚĂ.

LETOPISEȚUL MOLDAVIEI (1662—1729) ATRIBUITŪ LUI NICOLAE MUSTE.

CRONICA ANONIMĂ A MOLDOVEI, (1662—1733) TRADUSĂ ÎN GRECESCE, DE A. AMIRAS.

LETOPISEȚUL MOLDOVEI (1741—1769) DE SPATARUL ION CANTA.

LETOPISEȚUL MOLDOVEI (1733—1774) DE ENAKI KOGĂLNICEANU.

STIHURI ASUPRA TĂIAREI DOMNULUI GRIGORI GHICA VV AL MOLDOVEI, DE ENAKI KOGĂLNICEANU.

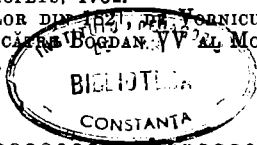
STIHURI ASUPRA PEIREI BOIERILOR MOLDOVEI BOGDAN ȘI CUZA, DE ENAKI KOGĂLNICĒNU.

CONDICA OBICEIURILOR VECHE ȘI NUOI (CEREMONIALUL CURȚEI) ALE DOMNILOR MOLDOVEI, DE GHEORGAKI AL DOILEA LOGOFĚTŪ, 1762.

TRAGODIA SĚU ETERIA GRECILOR DIN 1821, DE YORNICUL ALEXANDRU BELDIMAN.

TRACTATURILE ÎNCHĂIATE DE CĂTRE BOGDAN VV AL MOLDOVEI CU SULTAN RAJAZET II DE LOGOFĚTUL NICOLAI COSTIN.

APENDICE.

BUCURESCI

IMPRIMERIA NAȚIONALĂ, C. N. RĂDULESCU, STRADA ACADEMIEI, 24.

1 8 7 4

Tomul III al *Cronicelor României* variază în multu de tomul III al *Letopiseșelor Moldaviei*. Nua noastră edițiune s'a îmbogățitu cu mai multe opere istorice necunoscute, celū puçinū de noi, pe la anul 1850 când a apărutu întâia edițiune, de esemplu :

Tragodia sêu Eteria grecescă din 1821, scrisă în versuri de *Alexandru Beldiman*, și care apare pentru întâiași dată în edițiunea actuală a *Cronicelor*, *reprodusă dupe chiar manuscrisul originalū aflatū în posesiunea Domnului Dimitrie A. Sturdza Miclăușeanu*.

Duoe compunerī în versuri a le lui Enaki Kogălniceanu, una tratândū despre tăierea lui *Grigori Ghika VV al Moldaviei*, și alta despre tăierea boerilor *Moldaviei Bogdan și Cuzu*, amândouē inedite, fiind că, de și scrise de fratele strebunului meu *Constantin Kogălniceanu*, ele au fostū retăcite la neamurile mele, și suntū regăsite numai de câțī-va ani.

N'ași fi bine complectatū colecțiunea *Cronicelor Moldaviei*, care își au finitul cu tomul III al acestei edițiuni, decă n'ași fi închișat-o cu publicarea a altorū trei opusculē istorice, care egalmente se repôrta totū la istoria specială a *României* de peste *Milcovū*, și din care unul de și tipăritū în seculul XVII, însă astădī a devenitū fôrte rarū, éra celelalte douē n'au ajunsū a fi cunoscute publicului de cât fôrte de curândū, mulțumită numai traducțiunii românesce făcută de Domnul *B. Hăjdeu*, eruditul și neobositul investigator al surgentelor primitive ale istoriei noastre naționale.

Aceste trei opusculē, pre care le publicămū în formă de *apendice*, suntū :

I^o *Letopiseșul vechiū moldovenescū* de care ne vorbește *Vornicul Urechi* în mai multe locuri din *Cronica* sea, precum totū elū ne mai vorbește și de alte douē letopiseșie, unul sub numele de *letopiseșul latinescū* și altul sub acelū de *letopiseșul slavonescū*. Nicī unele din aceste trei annale antice a le părinților nostri, — care au servitū la redigerea celei mai vechi a noastre *Cronice* cunoscută pêne astădī, acea a *Vornicului Urechi*, — n'au ajunsū pêne la noi, sêu celū puçinū nu sunt încă aflate. D'abia posedămū o traducțiune în limba polonă a unui din aceste letopiseșie. Acéstă traducțiune, a căriea manuscrisū originalū din seculul al XVI-le s'a fostū aflatū pe la începutul seculului nostru între cărțile marelui istoricū polonū *Adam Naruszewicz*, a fostū în fine scósă la lumină de către unū altū renumitū archeologū polonū *Vladislas Ca-*

simir Wojcicki. Ea este coprinsă în tomul VI din opera sa ce poartă titlul de *Biblioteka, starozytna pisarzy polskich*, publicată în Varsavia, în două edițiuni în 8°, una între anii 1813--1844, și alta între anii 1854—1855. Acastă reproducere era atât de plină de greșeli, în cât prin erorile copistului și ale tipografului, multe paragrafe importante deveniseră cu desevișire neinteligibile.

Domnul B. Hajdeu a avut înse fericirea de a deveni posesorū de două copii mai credincioase originalului; una i se dedă de către studentul de la Universitatea de Kiew, D. *Gerard Cichowski*, și alta,—cea mai esactă, făcută de contele *Iosif Dunin-Borkowski*, luminatul filoromânū și ardentul amicū și corespondinte al juneții mele, — i se hărăzi de către eruditul librarū din Lemberg, D. *Cajetan Jablonski*, editorul și păstrătorul scrierilor postume a le lui Borkowski. Ajutatū de aceste trei tecte, confruntându o copie cu alta, și în fine preferându copia inedită făcută de Dunin-Borkowski, D. Hăjdeu are meritul de a fi îmbogățitū literatura noastră istorică, cu publicarea, în Capul tomului III al Arhivei istorice a României, atât a traducțiunei polone restaurată. după tectul primitivū, cât și a retraducțiunei în limba română. Domnul Hăjdeu a însoțitū edițiunea sea cu unū comentariū cum scie d-sa a le face, adecă bine scrisū, spiritualū, eruditū, și în totū casul interesantū și luminătorū.

Nu intră în cadrul ce ne amū prescrisū la acastă edițiune a *Croniclelorū României* de a reproduce și acestū comentariū. Acei ce voiescū a'lū cunósce îi trămitemū la însuși Archiva istorică a României.

Pe lingă o consciințioasă reproducere a tectului polonū și a retraducțiunei române, ambele trecute sub ochii Domnului Hăjdeu, noi ne mărginimū, din comentariul său, a releva numai că: este bine constatatū de d-sa, că, mulțumită vechii traducțiunii polone ajunsă pênē în timpurile uóstre, noi astăzi posedămū acelū *vechiū letopisețiū moldovenescū* de care în atâte rânduri ne vorbesce Grigorie Urechi, și pre care D. Hăjdeu îlū califică de *Cronică putnéñi*, ca scrisă de călugării din Mouastirea Putna. Mai constatămū, totū mulțumită cercetărilor comparative ale eruditului nostru istoricū, că acestū vechiū letopisețū moldovenescū mergea cu narațiunea sea numai pênē la anul 1552, érá că restul scrierii, — care coprinde evenemintele petrecute în Moldavia de la 1552 pênē la 1566, precum și notițiile statistice ce o însoțescū — este o lucrare proprie a traducătorului polonū, făcută în timpul petrecerii seale în Moldavia, și anume în Iași, de unde și este datată, anno 1566.

II Alū doilea opusculū poartă titlul de *Descrierea Moldaviei și a Valahiei*, este redigată de Miron Costin în versuri polone și dedicată de

marele istoric și bărbat de stat al Moldaviei marelui rege al Poloniei *Ion Sobiecki*. Un vechi al nostru amic, profesorul de filosofie și de istorie de la bătrâna Universitate jagelonă din Cracovia, D. M. Wiszniewski, — căruia îi datorim descoperirea și publicarea a multor documente importante pentru istoria românească, — a vorbit cel d'ânteu despre această prețioasă scriere în opul său *Historya literatury polskiej*. (Krakow, 1840 tom I p. 75.) Conte Iosef Dunin-Borkowski, al căruia nume trebuie să figure în istoria noastră ca fruntașul filoromânilor, a publicat în fine chiar opera autografă a lui Miron Costin. (Pisma. Lwow tom I pag. 239—274.) sub titlul polon de: *Opisanie ziemi Moldawskiej i Multanskiej przez Mirona Kostyna, wielkiego Logofeta ziemi Moldawskiej*. O broșură trasă în deosebi, și coprinzându acest poem istoric, a fost în 1867 hărăzită cu multe alte cărți de valoare de către Doctorul Isidor Kopernicki Bibliotecii naționale din Bucuresci, cu această uimitoare inscripție: «Ce remarquable ouvrage de l'illustre réfugié roumain en Pologne, est offert à la bibliothèque nationale de Bucarest par le docteur Isidor Kopernicki, réfugié polonais. Le 1er/₂, juin 1867.» În adevăr scrierea lui Miron Costin este datată din Iulie 1684 în orașul Daszow. Acolo marele nostru istoric se refugiază, chiar în acel an 1684, — când compuse poemul său — spre a-și salva viața din ghimarele acei hiene din Fanar numită *Dimitri Kantacuzino*, și carele în două rînduri și mai mulți ani a desonorat și roșit cu sânge nenorocitul tron al Moldaviei!

Din Daszow, Miron Costin, refugiatul român, plăti ospitalitatea polonă scriindu în limba polonă istoria patriei sale și dedicându-o Regelui-cavaler, liberatorului Vieni și, putem zice, al întregii Chrestinătăți.

Două sute optzeci și trei de ani în urmă, un *refugiat polon*, Doctorul Kopernicki, plătit, în 1867, ospitalitatea română, hărăzind Bibliotecii naționale din Bucuresci opera tipărită a refugiatului român din Polonia din anul 1684.

De pe acest esemplar interesant, Domnul B. Hăjdeu a făcut traducțiunea română a poemului lui Miron Costin, pre care a publicat-o în tomul I al Arhivei istorice a României, pag. 159—172.

Edițiunea noastră reproduce textul polon al scrierei lui Miron Costin, întocmai după esemplarul Bibliotecii din Bucuresci; era traducerea românească este întocmai precum ea este publicată de d. B. Hăjdeu.

III Al treilea opuscul cu care finim tomul nostru este *compus în versuri românești* de Dosoftei, marele mitropolit al Moldaviei, ilustrat

versificatoru al psalmiloru lui David. Scrierea pörtă titlul de *Verşură pentru prea luminatîi şi slăvită-pomenitîi Domnî țerei Moldovei*, este dedicată Domnului Moldaviei Ion Duca V. V. şi figură in capul *Molitvelniculuî* publicatü pentru prima örä in limba Românescă totü de Mitropolitul Dosoftei, şi anume in Iaşi la anul de la zidirea lumei 7189*).

Noi amü reproducü tectsul acesteî scrieri întocmai dupe primitiva ediţiune, care ne a intratü in mână, mulţumită amiculuî V. Alesandrescu Urechia. Singura diferință ce esistă intre ambele ediţiuni, este numai aceea ce naturalü trebuie să provină din cauza literelorü cirilice şi a ortografiei antice cu care s'a imprimatü Molitvelnicul din 7189. Spre satisfacerea curiosităţii cetitorilorü nostruî, ne păstrămü de a reproduce in facsimile o pagină din vechia ediţiune.

Aceste lămuriri ne place a crede că suntu destule spre a dovedi importanța materiilorü conținute in tomul III al Cronicelorü. Tot pe ele ne basămü spre a reclama indulgența publiculuî pentru întârziata eşire la lumină a acestuî tomü. Pe lingă multe şi neprevădute greutăți, ni s'a înfăcişatü şi lipsa din tipografiile nöstre a caracterelorü cedilate, particulare idiomuluî polonü. Acéstă greutate s'a biruitü prin bunăvoință şi zelul ce a pusü D. Stefanü Rasidescu spre a îndestra cu aceste caractere Tipografia Națională. Inse, cum este lesne de înțelesü, acéstă a reclamatü sacrificiü nu numai de banî, ci şi de timpü. Nu pütemü de cât a esprima in publicü recunoscința nöstră d-luî Rasidescu pentru că, tipografü şi cetățeanü Românü, n'a cruțatü nimicü spre a inlesni şi a imbunătăți publicarea Cronicelorü, aceste mari şi frumoşe surgente ale istoriei României.

M. Kogălniceanu.

Bucuresci 11 Octombrie 1874.

*) Titlul acesteî cărți, actualmente förte rară, este: „Molitvelnicü de înțelesü acmu tipăritü intru blagoslovite şilele Măriei Séle prea luminatuluî intru Christos Ión Duca VV cu mila lui Dumneđeu Domnü țerei Moldovei, cu chieľtuiala Măriei Séle, si cu posluşania smereniei nöstre Dosofteiü Mitropolitul Sucevei, in tipariul santei Mitropolii in Iaşi v. leatü „7189, luna Maii 26.”

Versurile pentru Domniü Moldaviei mai suntu tipărite într'o altă carte totü a lui Dosofteiü care pörtă titlul următorü: „Paremiile preste anü tipărite cu poronca Măriei Séle pré luminatuluî intru Is. Chr. Ion Duca VV cu mila lui Dumneđeu Domnü țerei Moldovei şi „Ucrainei, cu posluşania smeritului Dosofteiü Mitropolitul, in tiparnița țerei ce ne-au dăruitü Sfântia Sa părintele nostru fericitü Ioakim din slăvita patriarşie a Moscului. Milostivul Dumneđeu se 'lu blagoslovescă. Veleatü 7191, mesiața Octombrie in 7 zile.” Veđi şi Chrestomathia seu Analectele literare de Tim. Cipariü, Blasiu MDCCCLVIII in 8.

LETOPISEȚUL ȚEREI MOLDOVEI

DE LA DOMNIEA LUI ISTRATI DABIJA V.V. PÂNĂ LA A TREIA DOMNIE
A LUI MIHAI RACoviȚĂ V.V.

atribuită lui

NICOLAI MUSTE
DIEACŮ STARE DE DIVANŮ

(1662—1729)

CAP. I.

Domniea lui Istrati Dabija Voda. în anul 7170. April I.

După mórtea lui Stefăniță Vodă, feciorul lui Vasilie Vodă, au trimisă boierii pre Chiriță Draco la Pórta Impărăției cu rugămintă să le dea Domnă de țără, pre cine și voră alege ei dintre sine. Și eșindă răspunsă de la Vezirul, ca să vie toți boierii țerei la Pórta, și pre cineși voră alege acolo Domnă, pre voie să le fie; și mergencă toți boierii la Țarigradă după poronca Vezirului, între cărți era și Dabija Vornicul, dică că trăgea nădejde altul de domnie, atunce cu mersul boierilor la Pórta; ce fiindă Cuparul celă bătrénă la Țarigradă, au tocmită lucrurile domniei pentru Dabija Vornicul. Și decă au mersă boierii în Țarigradă, și au eșită înaintea Vezirului, îndată au întreată Vezirul, carele este Dabija Vornicul; și arătându-lă cei-alți boieri, 'l-au îmbrăcată cu caf-tană de domnie. Érá acei ce trăgeau nădejde de domnie, au rămasă numai cu nădejdea. Dică că au poroncită Impăratul să'i aducă pre Dabija Vornicul, să'lă vedă în ce chipă este; și 'l-au adusă de 'l-au vedută, și apoi 'l-au fă-cută Domnă. Ce rime pentru acesta nici într'ună prepusă n'au fostă la acestă Domnă; că și lui peste voie i-au fostă a fi Domnă. Numai chiemându pre bo-ierii la Pórta, cum s'au dísă mai susă, au tocmită trebile Cuparul, să nu se facă vre o imperechiare între boierii pentru alesul dintre dênșii la domnie. Și fiindă omă bătrénă, și boieră de țără Dabija Vornicul, oră cu voie, oră fără voie i-au fostă, au eșită Domnă țerei.

* Venit'au Dabija Vodă Domnă țerei; și era tuturoră cu părere de bine pen-tru Domnă de țără; și nime dintre boierii nu era nici într'ună prepusă la a-cestă Domnă, nici țera nu era impresurată cu dările.

Pre acele vremi avéndă vrajbă Turcul cu Némțul, venit'au poroncă la Da-bija Vodă de s'au gătită de óste, și au mersă la Uivară în țera Nemțescă, împreună cu Grigorie Vodă, Domnul Muntenescă; și împreunându-se cu Vezi-rul, au bătut cetatea Uivarulă și aă dobândit'o, și s'au întorsă cu dobândă. Adus'au Moldovenii care încărcate de borfe și de feră.

La anulă după acestă oștire, érá au venită poroncă de óste Dabije Vodă și lui Grigorie Vodă domnului Muntenescă; și gătindu-se au mersă érá în țera Nemțescă, trecéndă Dunărea pre la Rușava, și împreunându-se cu Vezirul au mersă la cetatea Leva cu oștirile Turcesci. Aă lăsată Vezirul pre ună Sa-raskeră cu oști și ună Sultană cu vre o trei-deci de mii de Tătari să bată cetatea Leva, să o dobëndescă; érá singură Vezirul cu alte oști, au mersă la

altă cetate mai înlăuntru se o bată ; unde ântéiu pre Vezirul 'l-au bătut Nemþii de acolo de la acea cetate. Şi dându-se Vezirul într'o parte cu oştile séle, au trimesă la Saraskerul ce'lă lăsase la Leva, şi cu Tătarii şi cu Moldovenii şi cu Muntenii se'î vie întru agiutoră se bată pre Nemþii. Ce şi acolo la Leva au bătut Nemþii pre Turci, şi i-au răsipit, că n'au mai apucat să dea agiutoră Vezirului ; că nici şi vrau să mergă acolo unde'î chiema Vezirul, fiindă vreme de érnă pre la Sămmetru ; că toţi trăgeau nădejde de întorsă cineşi spre locurile séle ; car'î şi peste voia Vezirului se întorsese din oşti pe acea vreme ; şi mai alesă Grigorie Vodă Domnul Muntenescă cu Dabija Vodă, sfātuindu-se se fugă în ţera Leşescă cum i-au lovită Nemþii acolo la Leva, au şi fugit şi au trecută Dunărea fără scirea Vezirului cu oştile séle.

Venindă Dabija Vodă cu Grigorie Vodă prin ţera Muntenescă gata de fugă, iar Stamati ce era Postelnică mare la Dabija Vodă, au sfătuită pre Dabija Vodă, dicându-i : «Să nu fugi Măria ta ; nu te potrive sfatului lui Grigorie Vodă Domnului Muntenescă. Ce numai se ne întorcemă înapoi la Vezirul, şi se laşi pre Grigorie Vodă, se facă elă ce-ară sci. Că neîntorcându-te Măria ta, pôte se trimită de urmă Vezirul poroncă la ţeră se te prină, şi'î vei pune capul.» I-au ascultată Dabija Vodă sfatul celă sănatosă a lui Stamati Postelnicul, şi s'au întorsă ; şi mergendă la Vezirul şi-au tocmită lucrul, şi îmbrăcându-lă cu caftană şi-au luată şiua bună de la Vezirul, şi au venită în ţeră cu bucurie.

Grigorie Vodă mergendă la scaunulă seă în Bucuresci, nesciudă de întorsul Dabije Vodă, şi-au pornită Dómna cu totă casa lui, şi au trecută în ţera Ungurescă. Atunce Grigorie Vodă au omorită pre Constantin Cantacuzino Postelnicul în mănăstirea Snagovă. Venit-au Grigorie Vodă pre aice prin ţeră, şi neafăndă pre Dabija Vodă s'au dusă până la Sucévă, şi de acolo răsleţindu-se oştea sa, numai cu vr'o 50 de ómeni au luată spre Botoşeni, temându-se se nu sară după densusă ţera se'lă prină ; iar de la Botoşeni au lovită la Prută la Bogdănesci, şi de la Prută au lovită la Nistru, şi au trecută pre la Movilău. Érá cândă au eşită din Botoşeni, până în şiua, fiindă negură, s'au rătăcită ună Cămăraşă a lui, cu o părache de desagă cu galbeni, şi cădendă pre mâna Jorii Vornicul de Botoşeni, au luată banii şi i-au trimesă lui Dabija Vodă ; ce până ai trimete, elă au despecetluită banii, şi au luată câţi-va galbeni, şi au dată semă că aşă despecetluită i-au găsită.

Grigorie Vodă n'au zăbovită multă în ţera Leşescă, ce au trecută în ţera Nemţescă, unde au şedută patru ani şi mai bine.

Boierii Muntenesci, dacă au pribegită Grigorie Vodă, ei au pusă domnă pre ună omă prostă anume Antoni, şi'î daă nafaca pe şi câte dece costande, şi era Domnă numai cu numele. Mers'au Constantină feciorul lui Constantină Cantacuzino Postelnicul la Impăratul Nemţescă de s'au jăluită pre Grigorie Vodă, pentru că au omorită pre tată-seu ; ce nemică n'au stricată lui Grigorie Vodă.

Grigorie Vodă, sătulă de binele Nemţilor, şi-au făcută pace de la Vezirul Turcescă, şi au mersă érá în Tarigradă, şi primindă'lă cu bine Vezirulă, i-au dată domniea érá în ţera Muntenescă. Ce până a'lă îmbrăca cu caftană de domuie, vrëndă se prină pre boierii Muntenesci la mână, au şedută Grigorie

Vodă ascunsă în Țarigrad, și au trimis Vezirul în țera Muntenescă de a chemat pre boierii Muntenesci să vie cu aielă Domnă a loră la Pórtă, anume s'ă înnoescă domniea. Decă boierii Muntenesci, nesciindă nemică de venirea lui Grigorie Vodă la Țarigrad, au și purcesă, și au mersă voioși cu Domnul loră la Țarigrad; și cum au intrat înaintea Vezirului au și adusă pre Grigorie Vodă de unde era ascunsă; și pre locă îmbrăcându'lu cu caftană de domnie, au prinsă pre boierii Muntenesci, și'ă dederă pre mână lui Grigorie Vodă: pre Mihăi, și pre Constantină, și pre Iordaki Cantacuzinesci feciorii lui Constantină Postelnicul. Număi Șerbană Logofătul au scăpată; așăși din glótă dinaintea Vezirului nu 'l-au vădută nime ce s'au făcută. Și răpedindă înainte ómenii sei Grigorie Vodă, au prinsă și pre giupănésă lui Șerbană Logofătul. Și mergendă Grigorie Vodă în scaunul domniei în Bucuresci, i-au închisă pre toți la pórtă curții în Bucuresci în turnă, la Nemți. Și bătăi ce au luată acei boieri, amă lăsată să scrie Muntenii; érá noi ne întórcemă la rânduéla nóstră.

Dabija Vodă domnindă cu pace, cu domnie aședată și cu țeră întemeiată era omă bună și blândă; și încă neîmplinindă patru ani în domnie, fiindă și omă bătrână au plătită datoriea cea de obsce, și 'l-au îngropată în mănăstirea Bărnoava ce este de dânsul zidită; număi temeliea au zidit-o Mironă Barnovski Vodă.

CAP. II.

Domniea ántéia a Ducăi Vodă.

Duca Vodă era de moșie de la Rumele din țera Grecescă; și de copilă mică viindă aice în țeră în dăile lui Vasilie Vodă, au fostă la dughénă la abăgerie. Apoi Vasilie Vodă 'l-au luată în casă; și slujindă și în dăile altoră Domni la curte 'l-au boierită; érá în dăile Dabijeí Vodă s'au însurată, și au luată pre o fată a dómnei Dabijóe, hiastră Dabijeí Vodă, și 'l-au pusă Vistiernică mare. Décă au nunită Dabija Vodă, au mersă Dómna Dabijóe cu ginerile sei Duca Visternicul în Țarigrad, avendă pre Cuparul celă bătrână în Țarigradă purtătoră de trebile domniei la Vezirul, și la alte căpitenii a Porții Impărătesci; au îmbrăcată pre Duca Visternicul cu caftană de domnie țerii, în locul socru-seu Dabijeí Vodă.

Venit'au Duca Vodă domnă țerei; tuturoră era bună și fórá prepusuri, fiindă și elă domnă din boierii de țeră, câtă nime nici o strimbătate n'au avută de dânsul. Ce număi giumătate de ană au domnită, și 'i-au venită maziliea, număi pentru povéstea unei cărți ce au fostă scrisă elă la Hanul.

Spună că acel Hană se cerca să se închine la Impărăția Moskului, și să se lipsescă de la Turci; care poveste auđinduse în Țarigradă la Impărăție n'au cređută, c: vrëndă să adevérescă lucrul, Vezirul au scrisă la Duca Vodă aice în țeră, număi să caute să afle cum ar fi lucrul măi adevérată,

să facă scire la Impărăție. Duca Vodă vrându-se ispitescă pre Hanul, se pôtă cunósce adevêrul, aũ scrisũ la Hanul, cum că și elũ este robũ plecatũ sub puterea lui, și altele ce ar fi scrisũ. Êră Hanul luându cartea o aũ și trimisũ la Impărăție, și îndată aũ mazilitũ pre Duca Vodă. Eșise Duca Vodă la primblare cu tótă casa lui, și cu boierii la satul lui, la Berehoesci pre Jijiea în susũ, luându'și sêma oilorũ ce avea din boieria sa, unde fără veste 'i-aũ sositũ mazilia, și luându'lũ Aga Impêrâtescũ 'l-aũ dusũ în Țarigradũ; și în locul lui aũ venitũ domnũ țerei Iliășũ Vodă, feciorul lui Alecsandru Vodă Iliășũ.

CAP. III.

Domniea lui Iliășũ Vodă.

Décă aũ mazilitũ Impêrăția pre Duca Vodă, fiindũ Iliășũ Vodă feciorũ de Domnũ în Țarigradũ, aũ luatũ domniea nu fără multă cheltuêlă; și viindũ în scaunul domniei în Iași în anulũ 7175, cu tótă casa lui, ómeni străini Greci, nu avea nici o mândrie nici elũ, nici ómenii lui. Pre boieri în mare cinste'i avea; la primblări, în ospețe, pre la boieri. De multe ori boteza, și cununa pre mulți, și dăruia; numai limba țerei se grăescă nu scia, ce totũ cu talmaciũ grăia; și a o sêmă de boieri a căroră părinți aũ fostũ cu boierii, cândũ s'aũ rădicatũ țera de aũ scosũ din domnie pre tată-sêũ Alecsandru Vodă, le-aũ făcutũ înaltũ giosul. Și țera în Țilele lui era împresurată cu dările ce orõnduia de la Visterie. Pre acele vremi era pace și țera întemeiată. Era bănărie în cetatea Sucevei, care era de la Dabija Vodă, și făcea șalăi de aramă, cariĩ numai aice în țeră âmbლა, 4 șalăi la unũ banũ bunũ. La acestũ domnũ cineșũ mergea cu cevașũ poclonũ să'i închine, tuturorũ da bani; și aũ domnitũ de alũ treile anũ, și 'l-aũ mazilitũ. Și êrũ aũ venitũ domnũ Duca Vodă cu a doua domnie.

CAP. IV.

A doa Domnie a Ducăi Vodă.

În anulũ 7177 aũ venitũ Domnũ țerei Duca Vodă alũ doele rîndũ; și într'acestũ anũ aũ începutũ a zidi mōnăstirea Cetățuia, ce este în delũ la Iași. Și domnia Duca Vodă cu pace. Êrũ în alũ treile anũ a domniei lui, s'aũ rădicatũ Orheeni și Lăpușneni cu óste pre Duca Vodă, pentru urăciunea Grecilor, mai alesũ pentru Cupăresci, oștinduse căpităniile acelorũ Ținuturi Hâncul și Duracũ Sărdarul, și cu alții; aũ venitũ cu óste în Iași, strigândũ pre Greci sê'i prindă sê'i omóre. Fugit'aũ toți boierii în țera Muntenescă; êră Duca Vodă vêdendũ că s'aũ rădicatũ atâta țeră asupră'i, aũ eșitũ cu tótă casa lui din

curte, și au purcesu în giosu. Țăra Hâncul și cu alții de ai sei au intrat în curtea domnescă, și prin casele boierești, și prin târgu, prin dughenile neguțitorești, jăcuind și stricându totu ce au găsit. Duca Vodă de odată au trecut peste Dunărea, dându cale acei adunături nebune; și de acolo dându șcire la Împărăție, 'i-au venit poroncă de au luat Tătari căți 'i-au trebuit; și trimetându Duca Vodă la Alecsandru Buhușu Sărdarul de au venit din țera Muntenescă de unde era fugit cu alți boieri, și trimetându-l cu Tătarii, au lovit pe oștea Hăncescilor la Epurenii, și 'i-au bătut, și 'i-au risipit. Prădat'au Tătarii ținuturile acele, și pre mulți 'i-au și robitu; țăra pre căți 'i-au prinsu din capete, pre toți 'i-au spânzurat, și i-au înțepat Duca Vodă dacă s'au întorsu de peste Dunărea. Țăra mare era, că așași țăra s'au făcutu acea zarvă; ce de Domnu nu s'au putut apropia să'i facă vre unu rău. Țăra pre lângă cei vinovați au peritu multu norodu nevinovat, și așa s'au potolitu acea zarvă. Numai de poveste au rămasu de atunci intru pomenirea omenilor numele Hăncescilor, aice în țera până astăzi.

Întru acestăsu anu 7180, dacă s'au desvărat, Împărăția Turcului s'au gătitu cu oști să vie asupra țerei Leșesci, să dobândescă vestita cetate Camenița; și întâiu au trimesu poroncă la Duca Vodă, să'i trimită chipul și starea cetății Camenițe, să vedă ce locu și ce țarie aru avea. Duca Vodă din poroncă Împărăției au trimesu pre unu Nemesu din ținutul Hotinului anume Grigorie Cornescul, care era forte meșteru de scrisore și de săpături la pētră, și de ziditu, și la alte lucruri, de au făcutu chipul cetății Cameniței de cēră, și starea loculu din afară, și din lontru, cu tōte tocmelile ei, minunatū lucru; și o au trimesu la Împărăție. Care lucru dacă 'l-au vedutū Împăratul Sultanu Mehmetu, multu s'au miratū de țaria ce are cetatea din singurā starea loculu cu apa Smotriciul, și cu stinci înalte de pētră împregiurū. Și mai multu acesta au clătitu pre Turcu a veni la cetatea Camenița.

Turcul gătinduse de acēstă cale n'au datū veste Leșilor, după cum au obiceiu Craii și Împărații, de dau veste cându se rădică cu oști unul asupra altuia, să se gătescă cu putere de oști; ce fără de veste au purcesu din Țarigradu, și sosindū la Oblucița, era podul gata peste Dunărea, și ne făcendū zăbavă au trecut pe podu mereu peste Dunărea. Leșii ne avendū veste de venirea Turcului, nici o gătire de oști n'au făcutu; nici macarū cetatea Cameniței cu niscă pedestrime să se apere de năvala Turcului n'au întemeiatu.

Duca Vodă au gătitu conace pentru Împărăție, și poduri peste tōte văile căte au trebuit, cu mare grijă, orânduindū pre la conace omeni de ispravă și cu isvodū de căte aru trebui să nu lipsescă.

Purces'au Împărăția și au venit în susu pe lângă Prutu cu oști și cu armată; și sosindū la Țuțora au făcutu oturacū. Țăra era bejănită, numai din calea oștei; țăra nime din Turci n'au avutū nevoie, nici la mersul în susu, nici cându s'au întorsu; ce totu cu bani au cumpăratū bucate, pōme, și orđu de cal. Era într'acestū anu bișugu în tōtă rōda, în pāne, în miere, și în pōme; cine au făcutu neguțitorie s'au umplutū de bani, ducendū orđu, făină, untu, miere, și pōme în tabăra Turcescă; vindea totu cu prețu, și de nime nici unu valū nu avea. De la Țuțora au venitū Împăratul cu cūrtea sa în primblare

până în Iași, pe lângă mănăstirea lui Nicoriță, pogorînduse în valea Căcainei, și s'au suitu pin tîrgul boilor, și au eșitu în câmpu, și au descălecatu subț saivanu, de la dealu de tîrgulu boilor. Duca Vodă cu boierii pe giosu cîtu putea mai tare mergeau, și cîteva bucăți de atlazu întinîndu pre ambe părți de drumu, pe unde trecea Împăratul.

Dacă au descălecatu Împăratul sub saivanu, 'l-au închinatu daruri Duca Vodă, cai turcesci cu podobe scumpe, lighenii cu ibricu de argintu, și alte daruri scumpe. S'au întorsu Împăratul era la urdie la Țuțora; și a treia zi era au mai venitü Împăratul și au mersu în delu la Cetățuie, privindü loculü, și era s'au întorsu la Țuțora.

Deci precum țerile birnice depurarea suntü învrăjbitore, așa și boierii Ducăi Vodă atunce au găsitü vreme de jaloă la Îm. erăție asupra Ducăi Vodă; și era numai s'elü mazilască la Țuțora; numai Vezirul s'au pusü și au grăitü pentru densus la Împăratul se nu'lü mazilască de pre cale; că apoi se va face smintelă pentru conace, și poduri, și altele ce suntü orînduite se le grijască pentru tréba Împărăției până la Nistru. Și așa îngăduindü Împăratul nu 'l-au mazilitü de aice din Țuțora.

Purces'au Împăratul de la Țuțora pe Prutu în susu; era pre la conace era grijitü totü ce trebuia, pâne, orđu, ialovițe, herbeci, miere, untu, lemne, iarbă, țeruş, și totü ce trebuia se nu fie lipsă nici de unele.

Acestü Împăratü era călărăşu bunu, și vinătorü, mergea totü pe câmpu cu puținei din curtea lui, până unde era conacul de descălecatü.

Intr'acestü anü, nepovestită minune s'au arătatü în mănăstioara din giosu de cetatea Hotinului; au lăcrimatü Icóna Maicei Précurate pe obrazü, cîtu se răsturnaü lacrimile pe Icónă, și picau într'o tîpsie ce era subț Icónă. Tuturorü cu mare mirare era a privi lucru preste fire ca acela; care adevăratü au fostü semne și arătare de perirea a mulți Creștinii în țera Leșescă, și de începătura durerilorü noastre; că de atunce din acelü anü totü rău și amarü, și pusteirea locurilorü de pre acolo până în ziua de astăzi.

Cändü au sositü Împărăția la Nistru era podulu gata peste Nistru la Dărbani din giosu de Hotinü, și trecëndü Împărăția pre podü, sta Duca Vodă la capul podulu de ceea parte de Nistru; nesciindü de mazilie, ascepta s'elü îmbrace cu caftanu pentru slujbă, ca pre unü domn. Era Împăratul cum au trecutü pe podü, au și făcutü semnü de'lü luara, și 'l au dusü la Bașceuşu, și 'lă au fusü în fere. Și îndată au eșitü răspunsü boierilorü pre cine'si vorü alege dintre dênșii, se mérgă s'elü îmbrace cu caftanu de domnie în locul Ducăi Vodă.

La acéstă mazilie a Ducăi Vodă, dicu se fi fostü parişu Ursaki Visternicul; pentru care faptă apoi Duca Vodă, viindü domnü țerei a treile rîndu, 'și au răsplătitü cu asupră de pre Ursaki, închisü în temniță cu tálharii, legatü la pusce, bătutü la talpe până au datü mangărul celü de apoi. Au datü ce au avutü, până cändü n'au găsitü ce mai lua de la densusü din avuția cea multă. Așa face pisma și zavistia.

Boierii s'au apucatü de Stefanü Pêtriceico ce era Clucerü mare, fiindü bătrănu, și boierü de țără, numai să'lü rădice domn; elü apărându-se se nu fie

și vrîndu să fugă nóptea, ei 'l au pădîtitu să nu fugă, și a doua di îmbrăcîndu'lă cu unu contêșu a altui boieru, 'lă au luatū între dênșii, și mergîndu la Vezirul au strigatū cu toții: acesta să ne fie domnū. Și 'lă au îmbrăcatū cu caftanū de domnie; ăra pre Duca Vodă cela ce au purtatū grijă, viindū Impărătîia, să nu'î afie vină nicl de una, și au dăruitū multe daruri scumpe, în locū de cinste și de milă 'lă au băgatū în fere, și 'lă au trimesū mazilū la Țarigradū. ăra și Petriceico Vodă ce 'lă au alesū boieril țerei domnū, vede-veți apoi la cîtă stingere și perire au adnsū țera cu faptele lui, cum se va scrie pe rîndū. ăra să fie lăsatū pre Duca Vodă să domnîescă, nicl unele de acele nu s'arū fi făcutū asupra acestil țeri; că era domnū aședatū și întemeiatū, și harnicū de domnie pre acele vremi.

Pre Duca Vodă 'lă au pornitū de acolo cu unū Agă Impărătescū, și viindū prin Iași s'au rădicatū cu totū ce au avutū și s'au dusū la casele lui în Țarigradū. Leșii ne avîndū grijă de venirea Turcului la Cameniță, nicl o gătire de oști n'au avutū, cum s'au dîsū mai susū; cîtū nicl satele de pe margine n'au apucatū să se bejănîescă să între prin pâlânci. Staū satele pline de ômeni, și le spuneau cesti de dîncôce, și le strigaū: «Fugiți! fugiți! că vinū Turcii să trecă în țera vîstră.» ăra ei staū pre locū. Turcii cum au trecutū Nistrulū au începutū a prăda și a da focū, cîtū au pututū agiunge prin țera Leșîescă ne avîndū nicl o grijă de Leși. În Cameniță erau numaī ômenil cei de locū, și vr'o 7000 de Drăgani la porți; și cum au tăbăritū Turcii lîngă cetatea Cameniței, n'au zăbovitū de ce dîle, bătîndū din pușce, s'au și închinatū, cine era în cetate, giuruindu-se slobođenie tuturor, închinîndu-se de bună voie. Și așa deschîdîndū porțile au intratū Turcii, și au eșitū toți ômenil cei de locū afară, cu totū ce au avutū. ăra Volodiovski starostele de Cameniță, vîdîndū că se închină toți cei din cetate, elū au intratū în erbărie, și au datū focū de s'au aprinsū erbăriea, de au arsū și elū cu érba cea de pușcă; pentru să nu încapă viū în mânele Turcilorū, 'și au făcutū mórte singurū cu mânele sale.

Turcii întărîndū cetatea Camenița cu pușce, cu zahara, și cu ôste, au aședatū Pașă; și prădîndū și robîndū cîtū au pututū agiunge ôstea Turcîescă pin țera Leșîescă, s'au întorsū Impărătîia înapoi, de la Cameniță, și au trecutū Dunărea la Obluciță, cu isbîndă cu multū pleanū de robî. ăra Petriceico Vodă au remasū în Hotinū.

Grigorie Vodă domnul Muntenescū s'au întorsū cu ôstea sa ce au avutū și s'au dusū pre la Cotnarū în țera sa. Aceste s'au făcutū în anul 7180; Avgustū 17, au dobănditū Turcii Camenița.

CAP V.

Domnia lui Petriceico Vodă.

Petriceico Vodă rămăindă din poronca Impărăției la Hotin, aă zăbovită până în ărnă totă pentru grija Cameniței, și a podului de peste Nistru să nu se strice să pôtă trece zaherea din țără, și din țera Muntenescă la Cameniță. ăă în postul Crăciunului aă venită Petriceico Vodă în Iași la scaunul domniei. ăă de primăvară aă mersă Petriceico Vodă ăă la Hotin. Venit'aă și Impărăția la Obluciță, și aă trimisă pre Husaină Pașa cu 30,000 de Turci la Hotin. Mers'aă și Grigorie Vodă din țera Muntenescă cu ôstea sa la Hotin; ăă la Țuțora aă stătută Caplană Pașa cu o sémă de ôste Turcescă. Leșii gătindu-se cu ôști aă venită asupra Turcilor la Hotin, Sobietki Hatmană Coroni și Siniavski Hatmană Polni cu temeinică ôste. Craiul Leșescă Mi-hailă era la Liovă cu altă ôste. Turcii făcendă șanțuri împregiurul Hotinului aă intrată în șanțuri; Moldovenii și Muntenii osăbi încungiurați ăă cu șanțuri. Atunce Petriceico Vodă și cu Grigorie Vodă s'aă sfătuită să se închine la Leși, să stea cu toții să bată pre Turci, să nu se așede Pașă în cetatea Hotinului; și agiungându-se cu Leșii i-aă chiebată să vie mai curându.

Husain Pași Saraskerul înțelegendă că vine ôstea Leșescă aă chiebată pre Grigorie Vodă la sfat, cumă ar sfătui pentru ôste, cu ce tocmală să stea în șanțuri. ăă Grigorie Vodă aă sfătuită că ôstea puternicii Impărății este tare și neînfrântă la locă largă, cu nădejde de isbândă, ăă din șanțuri este cu grijă a se lupta cu neprietinul celă din afară, precumă de multe ori se prilejesce celoră din afară, încungiurându pre cei din lăuntru îi țină închiși până ce flămândescă, și apoi de nevoie se închină cei din lăuntru, și cadă în mânele neprietiniloră sei fără de nici o luptă saă răsnoi. «Deci eă sfătuescă să eșimă de aice cu ôstea, să lăsămă Hotinul și să ne pogorimă la Prută unde vomă socoti ună locă de bătălie; și de vomă vedea că nu vomă puté stă împotriva Leșiloră, vei trimete la Caplan-Pașa ce este la Țuțora, de va veni cu ôstea ce are, și i vomă bate pre Leși.»

Pașa decă aă audită acestă sfată a lui Grigorie Vodă s'aă mâniată, cătă s'aă răpedită cu hangerul se giunghie pre Grigorie Vodă, dicendă că: «Marele și puternicul Impărată ne-aă trimisă la acéstă cetate cu ôstea puterii sale cei nebiruite, să ținemă locul și cetatea acéstă, de unde să purtămă grijă și să fimă de sprijinelă și cetății Cameniței de curându luată de norocita preumblare a Impăratului nostru ce aă făcută până aice, cumă și țerei Moldovii, ralelei Impărătesci să fimă de aretă despre neprietinii Impărăției dintr'acéstă parte. ăă tu dici să lăsămă locul? Eă nu voiă da locul acesta nici o dată.»

Eșit'aă Grigorie Vodă de la Pașa, și îndată aă trimisă înainteă ôștii Leșescă,

numai să vie mai curând. Venit'au ôstea Leșescă, și s'au tăbăritu aprôpe de Hotin, și s'au tocmitu după rânduella ce au ei de răsboi. Eșit'au și călărima Turcilor din șanțuri, și Moldovenii și Muntenii; și începându răsboiul mergeau Turcii cu năvală asupra polcurilor leșesci. Eră Leșii, începându înainte sprijiniau năvala Turcilor până în șanțurile Turcilor; și stând Leșii tare și neînfrânți, au plecatu Muntenii și s'au închinatū la Leși. Eră călărima Turcilor neavându locu să mai dea năvală au intratū toți în șanțuri, și se apăra câtū putea. Eră stégurile husăresci ce erau înainte au răsbatutū în șanțurile Turcilor, și totă altă ôste Leșescă; și așa au prinsu a tăia și a snopi pre Turci, câtū nu s'au mai pututū îndrepta Turcii, ce au plecatū în risipă, unii pre lângă cetate pre podul ce era prest Nistru de sub cetate, câtū nu mai încăpeau pre pod, ce au datū și prin Nistru; alții pe dinaintea cetății au cădutu din stincă de s'au sdrobotitū cu cai cu totū. Ruptus'au și podul pre Nistru de năvală; câți au apucatū în cela capetū de pod, aceia au hălăduitū fugindū la Cameniță; eră mai mulți s'au înecatū în Nistru, și au săritū din stincă. Perit'au 18,000 de Turci; umplutus'au Leșii de bani și de haine, și de cai, și de arme.

Grigorie Vodă până a purcede într'acastă ôste, el i' au trāmisū dōmna și totă casa lui în Țarigrad; și mergendū veste la Împărăție că s'au hānitū Grigorie Vodă și au bātutū pre Turci la Hotin, au și luatū pre dōmna lui Grigorie Vodă cu totă casa sa și averea, în saraiele Împărătesci s'au turcescă.

Leșii după isbānda cu norocū, s'au sfātuitū sē se pogōre cu oștile loră în giosū sē trecă peste Dunăre în țera Turcescă. Chiāmat'au pre Grigorie Vodă la sfatū, sē sfātuēscă pre cine vorū orāndui sē trāmită înainte de strajă cu cătă-va samă de ôste, socotindū că de acum este isbānda la dēnșii. Cum au bātutū ôstea Turcescă la Hotin, așa vorū înfrānge și pre totă puterea Turcului, venindū în urmă și Craiul lorū. Grigorie Vodă fiindū în grijă pentru casa lui ce era în māna Turcilor, cum s'au dīsū mai susū, silia sē mērgă mai curāndū la Obluciță sē și tocmēscă lucrul de la Vezirul; au luatū asupra sa de la Leși că elū va merge strajă înainte cu ôstea sa, și va purta de grijă pentru hrana oștii.

Mers'au Grigorie Vodă și au trecutū Prutul pre la Zaluze; și încă până a trece Prutul l-au agiunsū unū rohmistru cu cărți de la Hatmanii Leșesci, scriindū l că nu l calea pre acolo ce pre lângă Prutū în giosū, cum au sfātuitū cu toții. Eră Grigorie l-au datū răspunsū, că elū câtū au pututū au silitū de au făcutū slavă Hatmanilorū Leșesci, sē primēscă; eră mai multū de atāta nu pōte, ce sē lū erte sē mērgă unde și va găsi casa și copiii. Și cu acestū răspunsū s'au întorsū rohmistru. Eră Grigorie Vodă au purcesū, venindū în grabă, și trecendū Dunărea prin Galați, au trimesū de au datū scire Vezirului, că elū nu s'au închinatū la Leși; ce Petriceico Vodă domnul Moldovii s'au hānitū. Eră elū au venitū la mila Împărăției cu capul plecatū.

Vezirul decă au auditū de venirea lui Grigorie Vodă nu se încredea de părere bună; ce unul după altul ômenī de al lui trimetea în întēmpinare. lui Grigorie Vodă sē vie mai de sirgū. Sosindū Grigorie Vodă în Obluciță au mersū la Vezirul, unde decă l-au vēdutū Vezirul s'au miratū, și întrebān-

du'lu cum au fostu povestea și lucrurile lui Husăinu Pașa, de au răpusu óstea acolo la Hotinü, érá Grigorie Vodă aflându cale cuvintelorü sale înaintea Vezirului, au spusü cum au sfătuitü elü pre Husăinu Pașa să nu stea cu óstea în șanțurü, ce să éså la câmpü să facă răsboiü cu Leșü; că óstea puter-niculü Impëratü la locü largü este cu nădejde de isbândă asupra neprietenului. «Elü s'au mâniatü pre mine, și au săritü să mă omóre cu hangerul, și ne-au făcutü și pre noi de amü intratü în șanțurü; și venindü óstea Leșescă, ne-au cuprinsü din tóte părțile, și abia au scăpatü Pașa peste Nistru, cu câți au apucatü pe podü. Érá eü mi-amü adusü capul la talpele Măriei tale.» Și așa tocmitu'și-au lucrul Grigorie Vodă de la Vezirul.

Până a veni Grigorie Vodă la Vezirul, au fostü îmbrăcatü pre Duca Vodă cu caftanü de domniä țerei Muntenesci în locul lui Grigorie Vodă, avëndü veste că Grigorie Vodă s'au închinatü la Leși. Ce Vezirul lécă au vëdütü pre Grigorie Vodă de părere bună era numai s'elü îmbrace cu caftanü de domnie în țera Muntenescă, și să întórcă pre Duca Vodă de pre cale; ce n'au priimitü Grigorie Vodă rugându-se Vezirului s'elü lase să mérgă a casă'și în Țarigradü să se odihnescă din mila Impërăției, și să se curățescă de acélü nume de hainü ce'l eșise. Și îndată au trămesü Vezirul de i-au scosü dómna cu tótá casa lui, cu totü ce luase, din saraiurile Impërătesci; și au mersü și Grigorie Vodă în Țarigradü. Și după acésta n'au mai eșitü Domnü Grigorie Vodă, prilejindu-i schimbarea vieței din lumea acésta. Érá Petriceico Vodă au rămasü închinatü la Leși cu Grigorie Hăbășescul Hatmanul și cu alți boieri mai de giosü ce era de casă lui.

Sinavski Hatmanul atunce de la Hotinü cu o samă de óste Leșescă s'au pogoritü în giosü, și au mersü până în giosü de Huși, anume că i-a mai veni óste din urmă să trecă în țera Turcescă. Érá Petriceico Vodă au mersü la Sucévă, că acolo îi era Dómna.

Turcii prindëndü veste de venirea oștii Leșesci, au orânduitü pe Caplanü Pașa cu óste Turcescă și unü Sultanü cu 20.000 de Tătari. Leșü, décă au simțitü de Tătari, s'au întorsü neavëndü óste, ce o ascepta să vie din urmă, și fiindü érna, n'au mai asceptatü s'elü eie cojóce de la Tătari, ce s'au întorsü mai de sîrgü pre Prutü înapoi. Atunce și Petriceico Vodă s'au rădicatü din Sucévă și s'au dusü în țera Leșescă cu Hăbășescul Hatmanul din boieri. Érá în locul lui Petriceico Vodă au venitü Domnü țerei Dimitrașco Cantacuzino, ce au fostü Capi-kihala lui Petriceico Vodă la Pórtă, velétü 7182, apucëndu-se elü să strice cetățile țerei să nu între Leșü într'ênsele.

CAP. VI.

Domnlea ăntăiū a lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

Acestū Dimitrașco Cantacuzino aū fostū Visternicū în țera Muntenescă la Grigorie Vodă, érá pe urmă aū fostū Capi-kihaie lui Petriceico Vodă; și nefiindū vre unū Domnū mazilū la Pórta Impărăției, 'l-aū îmbrăcatū pre dēnsul cu caftanū de domnia țerei în locul lui Petriceico Vodă, fiindū Impărăția la Obluciță, și i-aū datū poroncă să strice tóte cetățile de aice din țéră, să nu le apuce Leșil cu oștī. Așijdere aū rōnduitū câte-va miī de Tătari să erneze în țéră, din Nistru până în Prutū, pentru să nu între óstea Leșescă să strice țera. Stătut-aū Dimitrașco Vodă cu boieril, fiindū toți acolo în Obluciță, să apere țera, să nu între Tătariil să erneze; eră Vezirul aū cerșutū zapisū de la Dimitrașco Vodă, cum că de orū face vr'o stricăciune Leșil în țéră, elū să dea samă la Impărăție, și să nu mérgă Tătariil să erneze în țéră. Érá Dimitrașco Vodă aū cerșutū zapisū la mâna lui de la boieril, să ia boieril asupra capetelorū séle acéstă grijă, cum Leșil în țéră nu vorū mai intra, și elū va face zapisū la mâna Vezirului, și așa vorū tocmi lucrul să nu între Tătariil în țéră. Érá boieril și mai alesū Mironū Logofetul n'aū vrutū să dee zapisū ca acela la mânile lui Dimitrașco Vodă; ce aū đisū că țera este plină de ómeni, și de orū erna câte cinc-șese Tătari într'unū satū, nici se va cunósce pre urma lorū stricăciune, că și în țera Leșescă ernéză Joimiril prin sate, și nici unū réu nu petrecū ómenil prin sate. Decī pre acelū sfatū nesocotitū aū rémasū de aū venitū Tătariil în țéră; n'aū socotitū că Joimiril în țera Leșescă ce mănâncă gospodarul casei mănâncă și ei, și aū strinsóre de mai marii lorū; érá Tătariil suntū lupi apucători, pradă, robescū, batū și căznescū pre Creștinil, și pre cine'i pedepsesce Dumneđeū dē cadū în mâna lorū. Intrat-aū Tătariil în țéră ca lupil în turma de oi, cuprinsu-aū pre toți prin case din Nistru până în Prutū, și până în Jijia, nimăruil nici o milă fiindū de biata țéră. Domnul era unū Grecū străinū; boieril numai cinesil pentru sine grijaū; érá pentru binele celū de obște nimine nu căuta, ca cum vra fi țera fără de Domnū, nimăruil trebuindū. Ca cum vra fi séracil principină réutățil, să fie sfătuitū ei pre Leșil să vie în țéră; nimăruil aminte n'aū fostū să le dea scire. Ernat-aū Tătariil până în postul celū mare; nu'i putea sătura cu hrana de cai. Sacul de orđū ilū tăia în doă unui calū într'o đil, și câtū nu mai biruia sē'lū mănânce, ilū strângea de-osēbi, și decă sfârșia orđul din grópă, făcea pre omū de cumpěra orđū de acelū rémasū din traistele cailorū; érá decă nu mai găsia orzū, saū banl, saū dobitocū, ilū legaū la gerū și'lū udaū cu apă. Pre alțiil il băgaū în produhū și'i scoteaū pre altū produhū. Ii băteaū, il căzneau, câtū il lăsaū morți. Călcăt-aū și aū jecuitū totū, și pre mulți aū și robitū, copii, fete pre furișū. Rémas'aū biețil ómeni numai cu su-

fletul, bătuți, struncinați, câtă nu se pôte nici cu scrisórea, nici cu limba a povesti caznele și ucigăturile loră de Tătari.

După bătaia Turciloră de la Hotină au intrată o samă de Nemți în cetatea Sucevei, și în cetatea Némțului; érá Hotinulă au rămasă pustiu. Cetatea Sucevei era plină de avere, arginturi, haine, odóre, bucate boieresci și neguțitoresci, și altoră ómenă de țéră, mistuite în vreme de bejénită. Mersău óstea de țéră cu Buhușă Hatmanul, și cu Caplană Pașa cu óste Turcésă, de au încungiurată cetatea Sucevei, și în doi ani nu i-au putută scóte pre Nemți, până n'au sfârșită bucatele. Érá decă au flămândită ei s'au închinată.

Érá cei din cetatea Némțului n'au zăbovită multă acolo în cetate, ce au eșită, și au mersă și aciea în cetatea Sucevei la cei-lalți Nemți, cu tabără legată; pre cară i-au lovită Buhușă Hatmanul cu óstea sa la Podisóră aprópe de Sucevă, și dândă năvală la tabăra Nemțiloră, la locă largă, au ucisă calul de sub Hatmanul, și cădéndă Hatmanul într'ună răzoră cu fața în susă, așa au năvălită Nemți numai s'elă ia. Érá Decusară căpitanul s'au slobođită asupra Hatmanului, și s'au apucată Hatmanul de códa calului lui Decusară, și lău au depărtată de la năvala Nemțiloră; și încălecândă pre altă cală au mai dată năvală și au ruptă tabăra Nemțiloră în două, și au perită câțiva Nemți, și pre mulți au luată vii și i-au trimesă la Dimitrașco Vodă, pentru care isbândă în mare cinste era Hatmanul la Dimitrașco Vodă, și vestită nume avea la Turci. Érá câți Nemți au rămasă au intrată în cetatea Sucevei; érá decă au sfârșită bucatele din cetate, ei s'au închinată. De multe ori eșiau Nemți din cetate și dau răsboiă Moldoveniloră, și i înfrângeau până în tégă; érá apoi se îmbărbăta pedestrimăa noastră Cămpu-lungeni, Hăngană ce erau cu sănețe, și cu topóre lungi în códă, și luaă pre Nemți și i duceau până la cetate, și pre mulți Nemți îi prindeau vii, și pre alți în războiă omoriau, și éráși se împacău, și dau parolă, și mergeau unii la alții până cândă se țineau de parolă, și éráși eșiau la răsboiă în a triea di, a patra di. Érá dacă au sfârșită hrana ei, s'au închinată și au eșită; unii au venită la Dimitrașco Vodă, alții s'au dusă în țera loră slohođi. Decă au eșită Nemți din cetate, au rămasă totă ce au fostă în cetate lucruri boieresci și neguțitoresci, lăđi, sipete și mahle, și au intrată ună Agă a Vezirului cu Panaitaki Ușurul, și au descuiată sacriile, sipetele, și au luată multe arginturi și odóre ce au găsită; și pre lângă Turci s'au implută și Panaitaki de arginturi și de lucruri bune; érá ce au mai rămasă și le-au luată a cui au fostă, ce au găsită neluată; érá mulți au rămasă păgubași de totă ce au avută acolo în cetate. Érá venindă Buhușă Hatmanul de la Suceava în Iași la Dimitrașco Vodă, făcută i-au alaiă cu toți slujitorii curții, cu trômbițe, cu dobe, ca unui Hatmană vestit de isbândă, slujindă domniloră și țerii pe atunce. Acestă Dimitrașco Vodă au scosă hărtii pre fețele ómeniloră, care angărie până atunce n'au mai fostă în țéră nici la o domnie; fiindă țera amestecată, ómenii strămutăți de la locurile loră după ernațul Tătariloră, că așași de atunce au rămasă țera pustie din Prută până în Nistru până astăđi, au dată hărtii pe fețe și au stirnsă bană la Visterie. În anulă 7183 au fostă omoră de ciumă, în țéră pe multe locuri, și mai mare în tégă în Iași din luna lui Iunie până la Octomvrie; mulți ómenă au murită cu

ficilor cu totu, și le-au rămasu casele pustii. Domniea au eșitu după mănăstirea Galata cu boierii, și acolo ședendă sub corturi de grija omorului, era Caplanu Pașa la Țuțora cu oște de petrecea haznale Impărătesci ce le ducea la Camenița. Acela au mazilitu pre Dimitrașco Vodă, viindu'i fermanu de mazălie; și chiamându'lă au mersu de la Galața la Țuțora, 'l au mazilitu și nu 'l-au mai lăsatu să vie în Iași unde dămnă nu avea. De la Țuțora au trimesă de 'și au radicată agăricul și 'lă au dusu la Tarigradu. Acestu Dimitrașco Vodă, pentru se între în voia Turcilor, fie în ce di de postu mânca carne cu Turcii ce veniau oștei la dănsul, și defăima legea creștină și posturile; și nu numai se între în voia Turcilor făcea acesta, ce pentru că 'l era cu uritu a posti, precum toți Grecii au această heresă, de ocărăscu pre cei ce au tocmitu și au aședat sînte posturi se le fie Creștinii. Dice Domnul Christos: «Cine se lepădă de mine înaintea omenilor, și e'i mă voiu lepăda de acela înaintea Tatălui meu celui din ceru.» Deci nime pentru cinste din lumea această trecătoare se nu îndrănescă a călca legea și sînte posturi ce sunt date de sfinții Apostoli, și de sînte a totă lumea sobore, și alesu Dimitrașco Vodă fiindu om bătrănu și aprăpe de sfârșitu. *)

*) Manuscrisul publicat de N. Bălcescu în Magazinul istoric al Daciei, tom III. pag. 27, după cuvintele de mai sus cu care se încheie Domniea lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino, are intercalate următoarele consiliuri și considerațiuni morale pentru bătrâni:

Aici învață pre Domni, și omenii cei mari, cu câtă îmbătrănescu de ani, cu atăta mai multu de răutăți se se lase.

Intru pravilele sêu legile care au datu Lakedemonenilor, au aședat Licurgu, cei bătrâni trecendă se se cinstescă cu mare cinste de cei tineri; ori unde ar vorovi cei bătrâni, acolo se tacă cei tineri. De s'ar prileji den nenorocire, se rămăie cel bătrănu la lipsa cea de pre urină, se aibă hrană den chieluella țerei, și nu numai hrană ce le-ar fi de traiu se li se dea, ce și de desfătări încă se le agiungă.

Intru apotegmatele sêle spune Plutarhă, că Cato Cinsorinul, făcendă căutare satelor Rōmului, den'afara unei case, au vedutu pre unu bătrănu suspinând și vârsând multe lacrimi den ochi, și întrebându-l Cato, ce rău i s'ar fi tēplatū de plānge așa cu amarū, se fie dīsū bătrănul: Dumeșeu te bucure Cato, intru tōte cele cu grije, carele la vreme de întristăciune 'm-ai fostu mângăere. Că mângăerile carele le cunōsce, așa suntū inimii, ca lēcurele trupului, carele făcendū-se de sirgū, sēnătate aducū, eră cele tērdii bōlă adaogū. Cāndū 'mī veđi mănule mōle sgărâiate ca cu cheptenile, picțorele înflăte, gura fără dinți, fuța bugedă, barba afumată, capul cărunțu, și că esci bărbatū înțeleptū, pentru că ai pututū se mă întrebī, pentru cē așū plānge; dēră cine se află într'acēstă vārstă în care mă aflū eū, măcarū de n'arū plānge pentru puținū ce-ar avoa, eră pentru îndelungatul traiul lorū, li s'ar cădea se plāngă, și se gēmă de pururea.

Că cine este îngreuiatū de ani, acela este de bōle muncitū, de neprietenī vētamatū, de prietenī datū uitărei, de nenorocire asupritū, de ură și de sērăcie impresuratū, care este acela ce poftescō viēță lungă, nu socotesce că nice cu unū lucru mai mare certare, Dumeșeu a-supra păcatelor nōstre care le-amū făcutū, nu pōte arēta, de câtū, cāndū ne uită în mulțime și în lungime de zile, care ne dă nouă, intru care zile mă aflū eū omū bătrănu, că de așū fi așa tēnērū, și așū fi supērātū de v'unū tēnērū, nu mōrte lui, ci viēță lungă de la Dumeșeu iași cēre, că celui ce viețuiește multū, cu mītū este a asculta cele trecute.

CAP VII.

Domniea lui Antonie Rusetă.

Dacă au mazilită Caplană Paşa pre Dimitraşco Vodă la Tuşora, au venit domnă ţerei Antonie Rusetă, érá Grecă Țarigradeană. Acesta era bun şi mi-

Şi se scî Cato, că sîntă cu vârsta de 76 de ani, şi într'aceşti ani pre tată-mieş şi pre muma-mea, şi pre o mósă, şi două mătuşi şi cinci unchi, aşijderea 9 surori, 11 fraţi, şi 3 muieri cu pravilă luate, şi 5 slujnice, care 'mi-au fostă întră desfătare, şi 14 feciori voinici amă îngropatū, şi ce este mai tristă. de acéstea, doi prieteni amă astrucatū, den carî unul la Capua trăia, altul aicea în Rômă avea casă, a cărorū mórte de câtă a tóte rudeniei mele şi acelorū de aprópe ai mei, mai amarū mi-au fostă, că nici o scădere în lume mai grea nu este, de câtă a pierde pre cea pre carele de la inimă îl iubesci, şi carele deplin te iubesc.

Érá că Dumneşcu cu atăta a se indestula au socotitū, că i-ar fi cu vătămăre, că atătea pedepse au grămădită asupra casei mele, şi acésta mai mare grămădă de câtă altele au a daosū, că şi unū nepotū blăstematū sē fie mie, carele ar fi moştenitorū bunelorū mele, şi pre mine singură care se plângū vieţa mea cea nenorocită m'au lăsatū, şi așa credinței tale mărturisescū Cato, şi pentru Dumneşcul cel nemuritor te rogū, de vreme că şi orăşenū eaci cu indestulată bunătate, şi a norodului Censorū, ca dintr'aceste două unū lucru sēmī arēşi că sēu acestū nepotū se mă asculte pre mine sēu câtū de curēndū sē'i ei vieţa, sē faci nevo-inţă, că nimicu nu'i mai amarū de câtū sē fiū supusū gónelorū celorū vii, carele avēndū amu 76 de ani numai pertru se plângū pre cei morşi ai mei.

Cato auşindū jaloba bătrânului după ce au aflatū că au spusū dreptū, chemāndū pre cel tēnērū, așa i-au dîsū : «de ai face tu fiule slujba ta, şi pre mine de durere şi pre tine singurū dea den urăciune te-ai rădica; érá de vreme ce așa este lucrul, cu răbdare orī ce voiū porunci vei priimi, nimicū nu voiū poronci lucrū streinū de la dreptate, adevēratū ūie dîci, că celorū tineri rēi precum eşti tu, mai mare ruşine pentru greşelele făcute, de câtū pentru certarea însemnată, datorū este sē ia durere;—şi așa poronci antēiū la ivélă sē fie băntū cu beşe, — căci în gunóie şi în putóre ai pre moşu-tăi, apoi departe de hotarele Rômului poruncescū sē fiū isgonitū, de vreme ce eşti tēnērū rēu, pre urmă de tóte bunele căte ai luatū sē fiū streinū, de vreme ce nu ascultī pre moşu-teū, a căruia părere așa de tare socotélă este, așa pentru cei tineri, sē nu îndrăsnescă a fi împotriva celorū bătrāni necinsteşi şi neascultători, cum şi ceea ce de vine moştenire de agiunsū, sē nu socotescă, că li se cade a fi de câtū alţii mai rēi.

Filarinū scriindū la óre care prietenū bătrānū, dîce cum-că mai multū scrisórea vrednică este de filosofū de câtū de tiranū; că ar fi scrisū cu aceste cuvinte. Şi mă mirū şi mă vatēmū prietene, că vēgēndū-te de ani îngreuiatū, cu faptele tēnērū, că te arēşi, şi cinstea ta în şóle micşorāndū-se, rēu imī pare, şi mai multă durere amū, cândū cugeteşū ce ūi se va prileji cu vina-ūi, care arētāndū mintea ta, o pierdū cei bătrāni, care deprindū a se ūinea în ūera Grecescă, adecă toūi tálharii, furii, giurătorii strimbū, ucigaşii de ómenī, mai fără grijă erau cândū alergau la cei cărunūi, se apucaū de dēnşii, ca cândū ar fi scăpatū la altarul bisericelorū. Ah, câtă bunătate, deplinire, înūelepciune şi nevinováūie, bătrānilorū celorū vechi ar trebui sē fie, cândū cinstindu-se cu Dumneşci lorū la Romani, şi cei cărunūi în ūera Grecescă ca bisericile neatinşi sē socoteau.

Plinie Făbatū, scriindū dîce: precum fu întreatū óre care filosofū de Pliru, Craiul Epiro-

lostivă; decă au venit în scaunul domniei, s'au apucat a zidi, și a lucra

tilor, într-a cărui țară se afla acel filosof, care orașu ar fi mai bună pre pământ? Să fie ăstu filosoful, că ar fi Molerda mai bună orașu pre pământ, care țergușor al Ahaii are 100 case cu focuri, și zidurile lui sunt de pietre negre zidite, ăra sfatul întru densul totu de omeni cărunți, cu capetele albe; pre lungă acestea să fie adaos: Vai Romei, vai Cartagenei, vai Numantie, vai Atenei, vai Egiptului, care cinci orașe în tota lumea pământului să socotescă a fi, ăra eu socotind într'altu chipu de vreme ce le placu lor zidirile albe, în divan sfetnicii tineri, nu li' rușine. Fôrte bine au grăit filosoful, și socotescă că nime nu se va depărta de secotela mea, că Romul cel întâiu împăratu Rômului, au alesu 100 de bătrâni, pentru cărma republicei, ăra cea-altă tinerime toți la lucrul oștirea i-au pus.

După ce am arătat ce cinste da în vâlc cel vechiu celor bătrâni, arată lucrul ca să ne învățăm den care anu a vieții, să se fie bătrân pentru să se cinstescă de bătrân, că aședetorii legilor precum au aședat cinstea celor bătrâni, așa den care și anu acea cinste s'ar fi început, au hotărât.

Mulți din filosofii cei vechi, socotia den anul cel de naștere a fie-cui, până la mörte 6 vârste, au aședat. Prunția până în 6 ani, copilăria până la al 16-le anu, tinerețile până în 30 ani, statul bărbătescu până în 55 de ani, bătrânețile până în 80 ani, și vârsta îmbătrânită până la mörte. Și așa den 55 ani înainte se numia bătrân, și amu scim den ce vârstă să'i ținem dreptu bătrân, și să'i cinstim. Ță și bătrânii trebuie să scie spre ce cinste și bunătate sunt supuși, ca cu dirăptă, nu scornită cinste să se cinstescă. Ca de vomu mărturisi adevărul, de se voru potrive acele ce au datorie între sine, mai multu spre bunătate cei bătrâni de câtu spre slujbă cei tineri sunt legați, nime nu se va vătămă. Căci den toate orânduiele, și den toate nămurile mai sus, întâiu cei bătrâni și cei tineri spre nevoia bunătății sunt legați, ăra numai celor bătrâni într'acesta mai mare vina va fi, că mai de multe ori de greșescă tinerul, den nescință se du den neispită. Ță de greșescă bătrânul, den mulțimea răutății lui vine*).

Seneca în ore care carte dăce, să scii Lucile, cum multu îți bănuiesc și mă jăluesc, nu de prieteni se du de neprieteni, ci de mine singur pentru pricină ca ăsta, că mă vedu într-un an bătrân și într-un răutăț tineru mă simțu, așa câtu lucru puțin ar fi, ce amu ascunsă despre Dumneșei, și de parte mai puțin cu care ar fi fostu de folos omenilor; și așa dăce, cine se laudă a fi bătrân, și cinste de bătrân poftescă, într-un mănăcare cu măsura, într-un îmbrăcăminte cinstescă, într-un bătut triază, într-un vorvă adevărat, într-un sfatură înțeleptă, într-un dureri ce aru petrece răbdător, și de răutățile ce'li ispitescă, prea curat a fi îi trebuie. Adevăratu mare laudă agonisescă și Seneca dăcendă aceste cuvinte: ăra mai mare voru agonisi bătrânii deși voru îndrepta lucrurile se du spre acelea. Că de i-amu vedea pe inși stăini de cele ce nu li se cade, și împotriva și împodobi într-un bunătăț: aru fi ăsta, că părăsindu-ne al: slui lor, amu începe a ne închina lor.

Cu vîrsta anilor, trebuie să fie și portul hainelor, de vreme ce alte feliuri de îmbrăcăminte fetele, alta cele măritate, și alta vădulele poartă; într'ăstă chipu dăce că s'ar cădea a fi îmbrăcăminte copiilor, alta a celor tineri, alta a celor bătrâni, carea mai cu cinste acea bătrânescă se cade a fi. Că omenii cari sunt amu cu capul cărunt, nu în haine scumpe, ce în fapte cinstescă se și socotescă cinstea sea, vrednicia sea.

Să eu mințu, se du a grăi pocu, că acea nevoia deșartă carea o facu cei bătrâni, ca să mērgă neatezi, isteți, împodobiți, curați și gigăți, nu pentru altă aia, ce ca se li se pară că nu s'au bătrânit ce tineri**). Ce lucru este mai nevrednic, de câtu a privi pre bătrân, în chipul smochinelor den smochin cădendă de cōpte, ce'i mai de mirat de câtu a privi pre cela ce se face cu vîrsta tineru, și el este bătrân; așa dară de mai multe ori îți vine

*) Va să fie frumos și să fie și bătrân aceste două poște nu se tocimesc, de vei fi bătrân, nu vei fi frumos. Augustinu 22.

**) Așa este de vrednică bătrânețea de năla ca bruma de secară. — Plutarhu 8.

la Dumneșcescele biserici, ca să'i rămâne pomenire, și nume bun în țară. Au dresu clopotnița la biserica sfântului Nicola, și au șindilitu peste totu, și au zugrăvit pridvorul, și zidu împregiuru au ziditu pre cum se vede; adus'au și ape pre ole, până în zidul acesti biserici. Zidit'au și împregiurul mănăstirii sfântului Sava zidu de petra, ce n'au apucat să'lă isprăvescă. Era în alu doilea anu a domniei lui i-au venit poronca de au mersu cu oste la cetatea Cehrinul în țera Căzăcescă; era din țera Muntenescă au mersu Duca Vodă Domnul muntenescu cu oste; și impreunându-se cu Vezirul, cu ostea turcescă, și bătându cetatea Cehrinul, au venit oste moskicescă cu un Cnez anume Ramadanovski, și au bătut pre Turci de sub Cehrinu, unde mulți Turci s'au înecat în Tismetu. La anul după acesta era au mersu cu oști la Cehrinu și domnia acestor țeri; și până au venit ostea moskicescă au dobândit Turcii Cehrinul cu viclesugu. Dicu să fie cădutu în robie la Turci un fecioru a lui Ramadanovski Cnez dintr'unu podghiazu, de mai nainte de ce au mersu Turcii la Cehrinu; și 'lu au fostu turcit. Era înțelegendu elu că este tată-său Ramadanovski cu oștile moskicesci la Cehrinu, au spusu Turciloru să'lă ducă și pre densus la Cehrinu, că decă 'lu va sci tată-său pôte să'lă răscumpere. Deci mergendu Turcii a doa oră la Cehrinu, au dusu pre acestu fecioru a lui Ramadanovski cu densu, și să fie scrisu la tată-său, să'lă scie că este și elu acolo, să silască să'lă scotă din robie; agiungendu și Turcii cu daruri la Ramadanovski, și dându feciorul, au făcutu meșesugu, și au dat cetatea Cehrinul; și intrându Turcii în cetate au tăiat și au robitu pre toți căți erau în cetate, și au datu focu cetății de au ars până în pământu, că era de lemnu și de pământu. Ramadanovski s'au făcutu a fugi cu ostea, și timpinându-se cu ostea moskicescă ce'l venia agiutoru la Cehrinu, le-au spusu că au dobândit Turcii cetatea Cehrinulu, și s'au întorsu în deșertu. Era pre urmă Impăratul Moskicescu înțelegendu de viclesugul lui Ramadanovski, 'l-au pusu la muncă, și au topit bani ce au luat de la Turci pentru cetatea Cehrinul, și 'l-au turnat în gură să se sature de bani.

La Antonie Vodă era Hatmanu Gavrilu Costaki; era decă au mersu cu ostea la Cehrinu, sciutu fiindu Buhușu Hatmanul de Vezirul pentru războiul ce au fostu avutu cu Leșii, ducendu zahara în Camenița Halil Pașa și Buhușu cu slujitorii țerei, făcendu podul peste Nistru, venise Leșii de stau cu oste să nu lase să trecă zaharaoa la Camenița, și stându vitejesce au bătut pre Leși; acelu Pașa întrebându pe Antonie Vodă unde este Buhușu Hatmanul te, Antonie Vodă 'l-au spusu că s'au bolnăvit și n'au pututu veni în oste. Și îndată au poroncit lui Antonie Vodă să trimiță la Buhușu Hatmanul, macaru

în cugetu a i pofti rătășile în care se află, se le lepede, nu de anii cari îi au, să'i apere*). Era cu pre Domni și pre cei mari, căroră den bună voința lui Dumneșcu sosescu la bătrânețe îi rog, le aducă amintu, ca nici să se rușineze, nice să le pae rău că s'au bătrani. Că se mîrturisim adevărul, acela nu va să se vedă bătrani carele la tinerețe întru deșertări trăesce.

*) Bătrâneșile toți le poftesc până a nu veni, era dacă sosescu, toți cărtoscu.

bolnavă cum ar fi numai să-l aducă; și numai ce l-au căutat a trimete lui Antonie Vodă mai curând la Buhuș, de au mers tocmai la Cehrin. Era mergând pre câmp pustii cu câți-va slujitori, au dat peste nisce Căzaci, ce țineau șleahul Turcilor, din nisce stinci de pîtră, și nime nu-l putea dobândi, decă apucau de intra în stincele acele; era lovindu-l Buhuș cu cine era cu dînsul din slujitori, până a agiunge el la stinci, pre toți l-au luat de grumază, și mergând la adunare, l-au închinat la Pașa; pentru care slujbă și au făcut veste și nume bun de la Pașa, și au poroncitu lui Antonie Vodă de l-au pus Hatman, și se nu scie că-l schimbă din Hătmănie. Macar că și Duca Vodă domnul Muntenesc de acolo din ôste era îndemnător pentru cumnatu-său Buhuș Hatmanul la Pașa, se trimiță să-l aducă să-l pue Hatman; dără și hărnicia lui îl arăta la stăpân, cum și atunce i s-au prilejitu a merge nu cu mîna golă la adunare.

Pre atunce la Pôrta Impărăției Dimitrașco Cantacuzino âmbia pentru domnia țerei se mazilască pre Antonie Vodă; era Șerban Cantacuzino Logofet din țera Muntenescă, pentru domniea țerei Muntenesc se mazilască pre Duca Vodă. Pre Șerban Logofet l-au fost lăsat Duca Vodă caimacam în Bucuresci, și Ispravnic se gătască curțile domnesc acolo în Bucuresci, când au purces Duca Vodă cu ôstea la Cehrin; și decă au gătit curțile domnesc, el n-au asceptat pre Duca Vodă, fiindu-l de multă aminte de domnie, cum ar puté se esă domn; au pribegit, și avend prieten la Pôrta Impărăției, au chieluit și au esit domn în țera Muntenescă, schimbându pre Duca Vodă din scaunul domniei țerei Muntenesc în domnia țerei Moldovei. Decă Antonie Vodă întorcându-se cu ôstea de la Cehrin au venit până la Soroca, și acolo viindu-l mazilia l-au luat un Agă Impărătesc și l-au dus în Țarigrad. Acolo erau dîmna și feciorii la casa lui. Duca Vodă întorcându-se de la Cehrin au mers în scaunul său în Bucuresci, și acolo viindu-l schimbarea domniei, au venit domn țerei Moldovei în postul Crăciunului în anul 7187 Decemvrie în 6.

CAP. VIII.

Domnia a treia a Ducăi Vodă în anul 7188

Venit au Duca Vodă domn țerei cu a treia domnie din țera Muntenescă aice în Moldova; era pe Șerban Logofet l-au pus Impărăția domn țerei Muntenesc. Și au esit toți boierii întră întempinarea Ducăi Vodă la Focșeni, și venind pe Siret, pe la Roman, și aședându-se în scaun, ânteași dată s-au arătat către toți cu blândețe și cu milă, ca se uite reutățile ce făcuse în domnia a doa. Era firea cea d'ânteu care avusese n-au schimbat-o, nici au ascuns-o cu vr'un meșteșug, sau socotelă; ce fără de zăbavă au început a face éraš ca și în dîlele lui trecute, adecă a îngreuna țera cu nesăturarea ce avea, și a asupri pre boieri; căci fugend țera de tirania lui, și puind pre boieri zloțai, îi făcea de plăta de la casele lor birul celor fugiți. Carii

n'aveau să dea, îi lega la pusce, și îi ungea cu miere ca să îi mănânce muștele, și nu numai boierilor făcea această strămbătate, ce și giupăneselor lor asemine. Și nu era nici o închisore pre la toate orașele, să nu fie plină de bărbați, de muieri, carele la acele închisori nasceau prunci, și îi hrăneau, și îi cresceau mărișori copii; și fără de închisore altă casă nu sciau. Acestu Duca Vodă scos'au hârtii grele în țără, cu carele au pustiatu țera, peste alte dări multe nenumărate și nesuferite. Atunce în domnia a treea, vrut'au Duca Vodă să plătescă slujba ce 'i-au făcutu Hăncul, pre care mai susu 'l-amu pomenitu în domnia a doua, că au trimesu de au adusu pe feciorul Hăncului pe Donia, de unde era trăitoru, și 'i-au tăiatu capul în Têrgul-Frumosu în curțele cele domnesci, nefindă vinovată; ce fôră judecată 'l-au omoritu. Êră la alu treile anu a domniei acestii, chemat'au Impărăția pre Duca Vodă la Țarigradu, ca să sărute pola Impărăției; că cum dicu nu sărutase pola Impăratului pentru această domnie; și acestu lucru îi făceau Turcii ca să ia bani de la dânsul, fiindu'i neprietinu Cara Mustafa Pașa Vezirul, și omu de firea sa lacomu. Mers'au dără Duca Vodă la Impărăție, după poroncă, și au sărutatu pola Impăratului; și într'acea vreme eșit'au feciorul Radului Vodă la divanu, și s'au jeluitu pre Duca Vodă, dicându precum trăindă tată-seu, au fostu logoditu elu cu fata Ducăi Vodă, și pre urmă Duca Vodă n'au vrutu să i dea fata; rugându-se să i facă dreptate. Deci Vezirul au poroncitu Ducăi Vodă să i dea fata, după cum au logodit'o; și macaru că au cheltuitu Duca Vodă mulți bani, ca să nu și dea fata după dânsul, neplăcându'i ginerele, fiindu lipsitu de minte, și nemică n'au isprăvită Duca Vodă, ce 'și au dată fata după dânsul dacă au venită în țără. Intr'acea vreme mers'au boierii Căzăcesci la Impărăție, până a nu purcede Duca Vodă din Țarigradu, și cereau să le dea loră Impărăția Hatmanu, fiindu ei pe acele vremi supuși Turcilor. Deci Vezirul au dată Ucraina cea mică Ducăi Vodă, mai și unu tuiu afară de cele doă ce avea a țerei Moldovii, care luându tuiul, au făcutu mare cheltuclă și pentru acelu tuiu, și pentru ginere; și venindă la Moldova, dicea cum că au cheltuitu mulți bani, și trebuie să i ia iarăși din țără. Pentru aceea puneă dări și mai multe, și nesuferite pe țără. Êră la anul după aceea, mers'au Duca Vodă la Ucraina, cu totă casa lui, și cu ginere-său, și cu toți boierii săi, érași cu giupănesele și cu copiii loră; și așa au ședutu acolo câteva zile. Apoi au pusă acolo Hatmanu pe Căzacu pe unu Ene Drăghinicu omu prostu și neînvețatu, carele nu era harnicu de aceea slujbă. După aceea au venită Duca Vodă érași la scaunul său la Iași. După ce au venită Duca Vodă la Iași, îndată éră au începutu a sili pe boierii, și pe totă țera, și a asupri cu dăjdi; și fugeau ômenii la Ucraina peste Nistru, și nici zloțașii nu puteau să i oprască; éră Duca Vodă făcea pe zloțași de plătiau banii celoră fugiți, și diceau ômenii atunce că Duca Vodă avea gându să lase Moldova, și să mERGă să se așede la Ucraina; și acestu lucru era de cređutu, că făcuse și curți Duca Vodă în Țăcănăuca peste Nistru, și în satul Pecera, pe malul Buhului. Și de multă silă și nevoie ce aveaă boierii de la Duca Vodă, mulți fugeau, și și lăsaă moșiile, și mergeau unii în țera Muntenescă, alții în țera Leșescă, cine pe unde putea.

Țăra la alți cincile ani a acestor domni, fiindu Vezirul Kara Mustafa Pașă rădăcătus'ău Împărăția asupra Nemților cu războiul, se meargă se ia Beciul; și au poroncitu și domnilor acestor țări se meargă la oște. Și au mersu Duca Vodă de aici, și Șerbanu Vodă din țara Muntenescă; și împreună au încungiuratu cetatea Beciul bătând'o Turcii 60 de zile; și au adus'o la mare strinsore de oștea turcescă și tătarăscă ce era acolo cu Murat Gherei Hanul, avându nădejde se'lă dobândescă. Și de n'arū fi agiunsu oști din multe părți într'agiutoru Nemților, totu și 'lă arū fi dobânditu. Deci cum au mersu Craiul Leșescu Sobietki acolo au bătutu pre Turci, și 'i-au biruitu cu oștea ce au venitū într'agiutoru Împăratului Leopoldu. Țăra Turci au datu dosu, gonindu'i Nemții până în Buda; și de acolo Țăra s'au întors'i înapoi. Țăra Vezirul au venitū în Beligradu, de unde și domni 'și au luatū voie se se întorcă înapoi în țările lor. Șerbanu Vodă au mersu la Bucuresci; Țăra Duca Vodă au venitū pin țara Ungurăscă până la Brașov. Venit'au veste Ducă Vodă precum se fi venitū la Iași din țara Leșescă Petriceico Vodă cu oște și cu câțiva boieri, cari se aflău acolo pribegi de multe nevoi și asuprelele Ducă Vodă; și venindū veste și mai adevărată de câtu cea d'ânteu, și este capu pe oște Dimidinski; Țăra Conețki Hatmanul Căzăcilor pre carele îl pusesse Craiul Leșescu cându era se purcedă într'agiutorul Nemților, scoțendu pre Eni Drăghinici, și luându Ucraina de la Duca Vodă pe poronca Craiului, s'au pogoritu la Bugeagu cu oște Căzăcăscă, și au mersu și au prădatu Bugeagul. Și cu acelu Conețki au mersu și câțiva Moldoveni, îndemnându-se în dobândă. Țăra Racoți Craiul Ungurescu, acolo la Brașov, sfătuia pe Duca Vodă, se ia o sēmă de oște Ungurăscă, și se vie în Moldova ca se potă goni pre Leși, și se se așede în scaunul seū fōră de grijă; și acestu sfatū îl dau unil și din boierii seī, Gavrilă Vornicul, și Buhușu Hatmanul, și alții; ori nevrēndū se facă așa, se meargă în țara Muntenescă, unde era și dōmnă-sa, până s'orū aședa tulburările în țară. Țăra Duca Vodă pentru scumpetea lui, ca se nu cheltuescă bani cu oște, n'au primitū sfatul lui Racoți, nici au mersu în țara Muntenescă: căci Mironu Logofetulu și Constantin Ciobanu Postelnicul, de altă parte îl sfătuiau se vie mai bine în țară, dicēndū că de va merge în țară, acei neprietini vorū lăsa țara ș'orū fugi. Atunce Gavrilă Vornicul vēdēndū că Duca Vodă n'au primitū sfatul lui, au așceptatū până au venitū Duca Vodă de au intratū în munți se vie în Moldova; Țăra el lăsându-se au luatū și pre alți boieri cu dēnsul, și au fugitū în țara Muntenescă de la Brașov. Țăra ceilalți boieri, cari erau la Iași cațmacam: Nicola Racoviță vel Logofetū, și Todirașo Cantacuzino biv vel Visternicu, și alții, au fugitū în Hangu în munte, și de acolo au trecutū pe potică în țara Ungurăscă cu giupănesele lor, și cu copiii lor; și fugēndū și alții din mazili cine unde au pututū, numai se se mântuescă de tirănia Ducă Vodă. Deci primindū Duca Vodă sfatul acestor boieri, au venitū în Moldova, trecēndū muntele pe Oituzū, și au pogoritu la Putna la satul Domnesci, și s'au aședatū acolo. Și au dēndū că este la Tecuci o parte de oște moldovinăscă, cu căpitanul lor Hăbășescu, trimis'au pre Buhușu Hatmanul, și 'i-au lovitū, și 'i-au spartū, și cu acēstă antēia isbāndă, luāndu'și nădejde Duca Vodă, au ședutū în satū fără

de grijă, în casele cele boieresci; érá boierii lui pin casele sátenilorú, trime-
 țindú pin ținuturí ca s'í aducú zahára, orđú, făiná de máncațú pentru ómeni
 și pentru cal. Érá Petriceico Vodá luándú veste de Duca Vodá unde se aflá,
 și la ce stare, îndată aú trimesú o sémá de óste Leșescá și Cázácescá și Mol-
 dovení cu căpitanul Balențki, carele s'aú făcutú mai pe urmă și Sárdarú, și cu
 unú Leahú ce era capú pe óstea Leșescá și Cázácescá; și mergéndú asupra Ducái
 Vodá, s'aú întâmpínatú cu straja Ducái Vodá, fiindú câțiva Lipcaní, și 'í-aú prinsú
 pre toți la Răcăciuní. Apoi s'aú dusú la Domnescí în ȋiua de Crăciunú, în vremea
 ce aú ședutú Duca Vodá la masá. Atunce aú vedutú Duca Vodá la ce sfatú 'lú-aú
 adusú boierii lui, ce'lú sfátuise sê vie în țérá fără de óste Ungurésca. Întéiú
 déră Balenski s'aú pornitú asupra caselorú unde ședeau boierii lui Duca Vodá,
 și 'í-rú prădatú de tóte câte aú avutú pe toți. Numai Hatmanul Buhușú so-
 cotindú mai dinainte cele ce póte sê se întâmple, și pădindu-se n'aú vrutú sê
 ședá la masa domnescá; ce fiindú gazda lui mai departe de câtú a altorú
 boieri, găsindú vreme, 'și-aú încárcatú în sanie giupánésa și copii; érá elú
 sprijinindu-se aú scăpatú din mâna Leșilorú cu tótá casa lui. Éra atunce pe
 lângá Buhușú Dediul Sárdarul, carele mai pe urmă s'aú făcutú Spatarú mare
 omú vitézú și detrébá; și decá 'și-aú scosú Buhușú casa sa din nevoie, și aú
 dus-o la Focșeni, îndată s'aú întorsú cu puținei Lipcaní, și cu o sémá de ó-
 meni aí s'ei, ce s'aú aflatú lângá sine, și aú datú návalá sê între în ogradá
 unde era Duca Vodá, și n'aú pututú că pórtá era încuiată în láuntru. Și așa
 în doá-tríi rúnduri, dándú návalá nimică n'aú isprávitú, că aú sositú și Cázá-
 cii și elú fugándú 'l-aú gonitú până la o pădure, și acolo 'l-aú lăsátú de a'lú
 goni, temándu-se și ei sê nu aibá acolo într'acea pădure vr'o óste supusá, s'ei
 smintésca. Și s'aú întorsú ínapoi Cázacii, și aú încungiuratú casa Ducái Vodá,
 și întéiú Duca Vodá aú începutú rêsboiul asupra acelorú neprietiní, sprijí-
 nindu-se într'acea ȋi, și a doa ȋi éráși aú începutú a se bate, îndemnándú și
 pe Seimení a vêrsa focul asupra Leșilorú și a Cázacilorú. Érá cei ce staú a-
 fará Cázaci și Leși, ȋiceau către Seimenii Ducái Vodá sê nu dee din sánețe, că
 pe urmă îi vorú pune pe toți sub sabie; și luándú frică Seimenii, socotindú cea de
 pe urmă, slobodíu sinețile fără de glonțurí. Vedéndú Duca Vodá că nu isprávesce
 nimică cu rêsboiú, aú ispititú sê facá pace; și aú trimesú la dênșii unú omú, ȋicéndú
 s'elú lase viú, și sê nu'lú jácuésca, nici pe dênșul nici pe boierii lui, saú
 pe ómenii s'ei, care tocmlá aú primitú ei. Și atunce chiámat'aú pe Balenski,
 și aú gráitú cu dênșul, și s'aú încredínțatú; și a treea ȋi aú deschisú por-
 țile, și aú intratú Cázacii și Leșii la Duca Vodá, și 'l-aú luatú; ínsá Cázacii
 de tocmlá nu s'aú ținutú, și 'l-aú prădatú, și 'í-aú luatú totú ce aú avutú,
 până și șlicul din capú, și pe ómenii s'ei 'í-aú lăsátú numai cu pelea, cumu'í
 obiceiul Cázacilorú, carii nici odatá nu se ținú de cuvéntú. Și așa 'l-aú luatú
 robú, și 'l-aú dusú în țéra Leșescá, și 'l-aú închisú la Liovú, unde aú și mu-
 ritú după unú anú, acolo la închisóre. Și aú domnitú 5 ani într'acéstá domnie
 a treea.

Érá domnia țérei aú dat-o Împérăția éráși lui Dimitrașco Cantacuzino cu a
 doa domnie.

CAP. IX.

Domniea a doa a lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

După robiea Ducăi Vodă, venit'au domnū țerei Dimitrașco Cantacuzino cu a doa domnie; érá nimică n'au schimbatū firea sa; și éráși lăcomie, și apucături, și făcea strîmbătăți, cum și în domniea întéiū făcuse; care fapte a le lui, nesuferindū boierii, sculatus'au unii dintr'ênșii, adecă Gavriliță Vornicul, și Cantemirū Sărdarul, carele au stătutū pe urmă și domnū, și alții cu dênșii, și au fugitū în țera Muntenescă la Șerbanū Vodă, și sciindū că Șerbanū Vodă era neprietinū lui Dimitrașco Vodă, încă din boieriea lorū, adecă cândū au fostū ei amêndoi boierii lui Grigorie Vodă, domnindū în țera Muntenescă; și cum au mersū acolo se rugau lui Șerbanū Vodă să între la mijlocū să afe unū chipū de cale s'î mântuescă de Dimitrașco Vodă. Decî Șerbanū Vodă primindu'î pre dênșii, unde au pututū la Pórtă și la Saraskerul la Babadaî, ce era atunce Suleimanū Pașa, carele pe urmă au cădūtū și Vezirū, au âmblatū cu ce felū de mijlocū au pututū împotriva lui Dimitrașco Vodă, și au isprăvitū, că Împărăția au datū voie țerei s'î alégă domnū pre cine arū vre; și trimetindū la Saraskerul Suleimanū Pașa, stégū de domnie, și tuiurī ca s'î facă domnū pre care 'l-arū pofți țera. Érá Dimitrașco Vodă luândū scire de cele ce se lucrédă, trimis'au și elū pe Ionașco Balșū Vornicul, și pe Constantinū Ciobanul Postelnicul, și pe alți la Saraskerul mai susū pomenitū, ca s'î stee cu boierii cei pribegī s'î se judece cu dênșii, și prin mijlocul darurilor s'î întórcă lucrul acesta, s'î nu rămăe mazilū. Érá boierii pe cari i-au trimesū elū acolo, s'au unitū și ei cu ceilalți boieri împreună, fiindu-le și lorū urite faptele cele rele a lui Dimitrașco Vodă; și așa cu toții au a'esū pe Constantinū Cantemirū Clucerul și 'l-au rădicatū domnū, și au venitū la Iași, și s'au aședatū în scaunū. Érá pe Dimitrașco Vodă 'l-au mazilitū, și 'l-au dusū la Țarigradū, unde 'și-au sfișitū și vieța. Și au domnitū unū anū și giunătate cu multă supărare despre Leși, fiindū învrăjbitū cu toții.

CAP X.

Domniea lui Constantin Cantemir Vodă.

După Dimitrașco Vodă la velétu 7192, stătu'tău domnă țerei Moldovei Constantin Cantemir Vodă, carele era chiară pământénă din părinții lui; și pentru orânda și slujba, cândă era slujitoră în rîndă cu slujitorii, 'l-aă suită și la boierie mai mare, la Sărdărie și Clucerie. Și cu mișlocirea lui Șerbană Vodă aă stătu'tă Domnă, și din tinerețile lui aă arătăt viteză, și vrednicie în ceta slujitorască. Așa și la domniea lui, aă arătăt semne de bună kiverniselă; căci și țera și boierii aă kivernisită întru bună stare, fiindă pace.

Pământul nostru pe acea vreme avea nevoie despre oștile leșescă, ce veniău din țera Leșescă, împreună cu Moldoveni, Joimiri și Căzaci; prădău și jăcuiaă ce puteau apuca. Și nu numai aceste podghiazuri, ce și Craiul Leșescă Iónă Sobiețki aă pogorită însuși cu oștile sale, pin Moldova până în gura Lăpușnei; și veldendă Cantemiră Vodă că vine Craiul, pus'aă la Iași pe Iamandă Vornicul, și pe alți boieri cu densus împreună, să fie caimacași ca să pădăscă tērgul; érá elă aă purcesă către Siretă, unde era ună Sultană cu Tătari. Érá Craiul aă mersă pe Prută în giosă cu tabăra; și acolo în gura Lăpușnei, pornitus'aă Tătariă asupra Leșilor, și aă venită până în părcane, ce aveau Leși împregiură; și așa se apropiaă cătu Leși de frica loră să închisese în părcane. Și vâdendă Craiul că nimică nu isprăvesce, spăimântată de năvala Tătarilor, legat'aă tabăra și s'aă întorsă înapoi, trecendă Prutul, și venindă la Iași. Érá Tătariă âmbლაუ pe de cealaltă parte de Prută; ședut'aă Craiul în curțile domnescă o di, și apoi aă purcesă, și s'aă dusă la țera lui; érá de Tătari multă nevoie și robie aă avută Craiul, și scădere în ôstea lui; căci luându-se în urma loră Tătariă după obiceiul loră, căți rămăneauă din tabără pentru vre o trébă îi luaă Tătari; și osēbită și țerei Moldovei, multă stricăciune aă făcută. Érá Craiul după ce s'aă dusă în țera Leșescă, n'aă trecută multă vreme, și s'aă întorsă érá la Moldova cu ôste până la Cotnară, pogorându-se pe apa Jijiei. Érá Cantemiră Vodă gândindă că va să mērgă Craiul éráși în giosă, aă trimesă agărlicul sēu la Tutova, érá elă aă mersă la Țuțora, și s'aă împreunată cu Sultanul, carele ședea acolo cu Tătariă, asceptândă pe Craiul cu oscile lui; și acolo aă venită veste precum Craiul aă trecută Siretul, întorcendă-se înapoi, și s'aă dusă la Nēmță, și 'l-aă luată în tăria sea, și de acolo s'aă dusă la Sucéva; érá fiindă cetatea Sucevei stricată, pus'aă de aă făcută șanță la biserica armenescă, puindă întrênsul o samă de ôste sē'i fie de pază, și fiindă vremea acum despre érnă, s'aă dusă Craiul la țera lui; și de greutatea ernelă mulți Leși aă perită, și 'și-aă lăsată agărlicul loră, carele, căruțele, lefticele și puscele cele mari, și cu mare pagubă s'aă întorsă la țera loră cu caii stătuți. Și pe acea vreme aă luată Leșiă cetatea Sorocii,

puindü într'nsa Căzaci, cari slobodindü podgh'azurî, aü pusteitü acea parte a țerei până în Prutü. Érá de la Sucéva, și din Câmpul-Lungü, și din Némțü, veniaü alte podghizurî, și prădaü până la Iași; și odată aü venitü Crupenski ce aü fostü Medelnicerü, fiindü elü capü pe o sémă de Joimiri Moldoveni, și aü apucatü caii lui Cantemirü Vodă din ceairü. Érá de la Iași în susü era țera pustie; cum și în ceea parte de Prutü; numai la Lăpușna era puținei ómenî. Vêdendü Cantemirü Vodă că țera s'aü pusteitü despre partea Sorocel, scris'aü la Impărăție, făcendü scire pentru acei tilhari de la Soroca ce stricăciune facü țerei; încă Impărăția aü poroncitü la Saraskerul și la El-Agasi cu oștile lorü, și se margă se isgonéscă pe acei tilhari din Soroca. Decî Cantemirü Vodă s'aü dusü la Orheiü, și s'aü împreunatü cu Pașa, carele venia cu El-Agasi, și aü mersü la Soroca, și aü încungiurat-o, și aü bătut-o de ce ȕile cu pușcele și n'aü pututü se o ia; și neputendü isprăvi s'aü întorsü inapoî cu puțină perȕare în ómenî ce aü fostü în metereze. Și aü venitü Cantemirü Vodă în scaunü la Iași; érá Pașa și El-Agasi aü mersü pe la locurile lorü.

Domnit-aü Cantemirü optü ani și aü muritü în scaunü; și 'l-aü îngropatü în biserica Sfântului Nicolae în Iași; érá pe urmă s'aü rêdicatü ósele lui de aice, și s'aü mutatü la mônăstire la Putna, ce'î zidită de dênsul.

Acestü Domnü aü tăiatü și pe doi boieri mari: pe Mironü Costinü vel Logofetü și pe Velicico Hatmanü; spunü de Velicico că ar fi statü de multe ori împrotiva voróvei lui Cantemirü Vodă aü fostü ȕicendü că omul care nu scie carte este unü dobitocü, adecă unde nu scia carte Cantemirü Vodă, și altele multe care nu se cădea se răspunȕă, fiindu-i stêpânü.

CAP. XI.

Domniea lui Constantinü Vodă feciorul Ducăi Vodă celui bêtrêndü la anul 7201.

Dupê mórtea lui Cantemirü Vodă, venit-aü Domnü țerei Moldovei Constantinü Duca Vodă; macarü că îndată după mórtea lui Cantemirü Vodă, boierii aü socotitü de aü alesü pe Dimitrie feciorul lui Cantemirü Vodă, fiindü aice în țeră, și 'l-aü rêdicatü Domnü, și 'l-aü dusü în biserică după obiceiü, și i-aü cetitü molitfa. Érá Constantinü Băsărabü Vodă Domnul Muntenescü, vrêndü ca s'î fie ginere Constantinü feciorul Ducăi Vodă, precum aü și fostü, aü agiunsü la Pórtă cu bani, și aü făcutü pe Constantinü Duca Domnü Moldovei; érá Dimitrie Vodă aü rămasü, fiindü neîntărită domniea lui de la Pórtă. Era Constantinü Duca Vodă omü învêtatü; érá domniea aü luat-o cu multă chieltuélă, și afară de aceste pentru sfatul cel rău a unora ce'lü sfătuiaü pe dênsul, se nu creȕă pe nime, pe acești de țetă, aü făcutü o sémă de slujitori Seimeni la Șarigradü ca la doă sute cu léfă și i-aü îmbrăcatü, și aü făcutü multă chieltuélă cu dênșii, adică ca se se păzêscă cu puterea lorü. Érá țera era slabă din prăȕile neprietinilorü, fiindü multă vreme nepăce între Nemți și Leși cu Turcii, și

vrënd s'e-și scotă chieltuéla ce făcuse la luatul domniei, și poroncile Impărătesci, el ântéiū aū scosū vâcărîtul în țéră, cu care vâcărîtū mai multū aū tulburatū țéra. Și neavëndū sfetnici buni pe lîngă sine, multe greșeli și lucruri fără cale, și fără de orînduélă făcea, și nestătătorū la cuvëntū. Care lucru înțelegëndū Impărățiea reaoa kivernisélă a lui, și slăbăciunea țerii, trimis'aū unū Capegibașă ca s'e cerce starea țerii, și de chivernisélă domnului. Venindū Capegibașă la Iași aū ședutū câteva zile, și aū imblatū Constantinū Vodă cu bani ca s'e'lū întorcă pe voia sa, și nimică n'aū isprăvitū. Inșă dicū unii că cu scirea lui Nicolai Costinū Hatmanū ce era cumnatū lui Constantinū Vodă, aū adusū ôste leșescă, pe care era capū Moisei Sărdarul, și aū mersū la gazda Capegibașii ca s'e'lū iee; érá elū nedându-se s'aū bătutū cu dênșii și 'lū aū omoritū pe locū; érá pe slugele lui le-aū luatū în robie. Așijderea aū prinsū atunce și pe Balgibașă Hanului ce s'aū aflatū atunce, și cărvăsăriea aū lovitū; pre unii aū omoritū, pre alții aū prădatū, pre alții aū robitū, și s'aū întorsū înapoi, nestându-le nime împotivă. Atunce Constantinū Vodă, vèdëndū c'aū greșitū la acestū lucru, și nu pôte s'e se îndrepeđe la Impărăție, scris'aū la socru-séu Băsărabū Vodă domnul țerei Muntenesci, cerëndū sfatū de la dênșul ce va s'e facă, carele 'l-aū sfătuitū, ca s'e trimită ôste împotiva Leșilorū, și s'e se nevoiescă s'e'l scotă, și s'e'l isgonescă, ca s'e'și tocmescă greșéla lui cu slujba acésta. Decī trimis'aū pre Antiohi Hatmanul, cu câtă ôste aū pututū s'e facă; și ântéiū aū mersū la Némțū și aū arșū tîrgul, și pe câți Leși aū aflatū i-aū rêsipitū, pe alții i-aū omoritū; alții aū fugitū la cetate, și cetatea n'aū pututū s'e o ia. Apoi aū mersū la mōnăstirea Agapia, unde erau câți-va Drăgani de la gubernatul din Cetatea Némțului, și aū luat'o, și i-aū robitū pe câți aū rēmasū vii. Decī aūlîndū Hatmanii Leșesci că Constantinū Vodă aū trimisū de aū arșū tērgul Némțului, pe care'lū stēpâniaū Leșii, și cum că pe Leși i-aū rêsipitū, ce erau acolo, și cum că aū luatū mōnăstirea Agapiei, trimis'aū și ei ôste leșescă, carea era la margine, cu Zaharoski căpitanul, și cu Turculețū, și cu Moldoveni, cari slujiau în țéra Leșescă, și aū venitū asupra Hatmanului Antiohi, și 'l-aū aflatū aprôpe de Némțū. Érá luândū veste Hatmanul Antiohi s'aū gătitū și elū de rēsboiū. Pornitu-s'aū Leșii cu mare simeție asupra Moldovenilorū; déră Dumneđeū aū întorsū simeția lorū intru slăbăciune și rēsipă în Leși; decī dândū rēsboiū de âmbe părțile, aū rēmasū isbânda la Moldoveni și i-aū tăiatū; și fugëndū Leșii s'e scape la cetate, Moldovenii gonîndu-i pe câți nu'i tăiaū îi prindeaū vii. Și agiungëndū pe Turculețū Rohmistrul aprôpe de cetate, 'lū-aū rânitū cu sulîța și 'l-aū prinsū viu. Érá până a sosi la Constantinū Vodă Antiohi Hatmanul cu isbândă, și cu nădejde de tocmită greșéla cea d'ântéiū, aū agiunsū maziliea lui mai înainte de la Impărăție, cu urgie asupra lui, pentru mórtea Capegibașei. Dicū că de arū fi avutū vreme s'e însciînteđe la Pórtă de isbânda ce făcuse Hatmanul Antiohi, și pe Turculețū s'e'lū fie trimisū la Pórtă pôte nu'l-arū fi mazilitū; érá isbânda acésta totū i-aū agiutatū lui Constantinū Vodă, că i-aū dăruit viața; căci după cum socoteaū mulți, în cumpănă era viața lui.

Ce mazilîndū pe Constantinū Vodă, aū datū domnia lui Antiohi Vodă feciorul lui Cantemirū Vodă. Domnit'aū Constantinū Vodă doi ani și giumătate într'acéstă domnie.

CAP. XII.

Domniea lui Antiohă Vodă feciorul lui Cantemiră Vodă, la anul 7204.

Venit'au Antiohă Cantemiră Vodă la scaunul domniei Moldovei, omă tănără ca de 24 ani, silitoră spre bună kiversisela țerei, și se nevoia ca să se facă asemenea următoră tătâne-său, la dreptate și buna kiversisela pământului; numai tinerețele lui nu-lă lăsaă ca să mērgă pe calea părintelui său; căci mai multă își perdeă vremea cu vânătoarea. Eră încăși avēndū bunī sfetnici pe lūngă sine, totū nu lipsia buna kiversiselă în țēră; și domnia Antiohă Vodă cu bună linisce în scaunul lui, și cu blāndețe spre locuitorii țerei. Eră podghiazurile Leșilor nu părăsiaă, slobođindu-se pin țēră jecuindū. Pe de altă parte avea supărare țēra de oștile turcesci, care veniău de bogate ori cu Saraskerul, alte ori cu Sultanul, cu Tătarii, de duceaă zaharē la Cameniță. Intr'acēstă domnie numai odată au scosū vācăritul; eră apoi au făcutū legătură, ca să nu mai fie vācăritū în țēră, vēđēndū că stricăciunea țerei este din vācăritū; și mulți ani s'au ținutū legătura lui de nu s'au luatū vācăritū.

Intr'acēstă vreme au făcutū pace Turcii cu Nemții și cu Leșii, dāndū și Camenița Leșilor înapoī, și Leșii încă au datū Turcilor ce luase sub stēpānirea lorū, Sucēva, Cāmpu-Lungū, cetatea Nēmțului, Soroca. Și au datū Impērăția poroncă lui Antiohă Vodă să mērgă să deșerte cetatea Cameniței de tōte căte se vorū afla acolo a Turcilor, pușce și alte. Deci mergēndū Antiohă Vodă cu omenii săi, și cu o sēmă de omeni orōnduiți din țēra Muntenescă, au deșertat'o, și au dusū tōte acele la Tighinē, și la cetatea Albă, și la Kilie; eră multă stricăciune s'au făcutū în țēră până a o deșerta. Eră érna totū în acelașū anū, Tătarii Bugegeni, Nohai s'au rocoșitū asupra Hanului lorū Devlet-Gherei Hanū, neprimindū să le fie Hanū, și vreaū s'ă lū mazilēscă să pue pe altul. Eră Impērăția nevrēndū să facă voia lorū, poroncit'au Hanului Devlet-Gherei și Saraskerului Iusufi Pașa de la Tighinē, și Domnilorū acestorū țēri, să facă oște și să mērgă asupra Tătărilor, ca s'ă scōțā din Bugégū. Făcut-au Antiohă Vodă oștea ce au pututū, și au mersū până la Fălci; eră Tătarii lovit-au Smilul și la Reni, și satele de pin pregiurū, și au jācuitū, și au arsū, și au făcutū multă pagubă în olaturile turcesci, cātū ȋciū că de arū fi fostū înghiățatā Dunărea, arū fi trecutū și la Dobrogea de arū fi prădatū. Eră Hanul au venitū din Crimū, și trecēndū pe la Vozia cu multă oște, ca să vie la Bugégū, mai mulți din oștea Crimului l-au lăsatū pe Hanul și s'au întorsū înapoī în Crimū; și numai cu 4000 de oște au sositū la Berezina, unde s'au întēpinatū cu Nohaii, cari vreaū s'ă lū oprēscă să nu trecă; și vēđēndū Hanul că nu isprăvesce nimică s'au întorsū înapoī la Crimū. Eră Nohaii au mersū pe la casele lorū fără vātāmarea țērii. Eră Antiohă Vodă aūđindū că s'au întorsū Hanul înapoī, și Tătarii s'au potolitū, s'au întorsū și

elū la scaunul sēū ; și așeptându milă și cinste de cătră Impărăție pentru slujba ce s'au făcutū la deșertarea Cameniței, că nu era puțină slujbă, în locū de milă 'l-au mazilitū, și 'l-au dusū la Țarigradū. Țră domniea au dat'o lui Constantinū Vodă; și au domnitū Antiohū Vodă 5 anī.

CAP XIII.

Domniea a doa a lui Constantinū Duca Vodă, la anul 7209.

Venit'au éráșī Constantinū Duca Vodă la scaunul țerei Moldovei, luându domniea cum și cea d'ântēiū cu miđilolocul socru-sēū lui Constantinū Băsărabū Vodă; și au domnitū doi anī și giunătare. Țră firea sea cea d'ântēiū n'au schimbat'o, ce precum era ne stătătorū ântēiū așa și pe urmă s'au arētatū ; căci dēcă au venitū la domnie, îndată au începutū a rēsplăti binele ce i-au făcutū socru-sēū, cu necunōscere de bine ; și în locū de mulțumită 'l-au amestecatū la Pōrtă cu multe cuvinte rele. De altă parte, supărându pe boierii țerei Moldovii, și pe tōtă țera, sculatu-s'au unī din boierī, anume Costaki Vornicul și Lupul Bogdanū Hatmanū, și Ilie Cantacuzino Visternicū, și Mihaiū Racoviță Spatarū, și alți mulți, și au pribegitū unī în țera Muntenescă, alți în țera Ungurēscă; și dīcū că acea pribegie a lorū sē fie fostū cu scirea lui Băsărabū Vodă, care lucru pe urmă s'au arătatū, cândū i-au primitū în țera lui cu bucurie, și cu dragoste. Și acestū lucru 'l-au făcutū Băsărabū Vodă, căci înțelesese de amestecarea ce 'l-au amestecatū ginere-sēū Constantinū Duca Vodă, cum s'au dīsū mai susū. Ântēiași dată Constantinū Duca Vodă s'au temutū pentru pribegia boierilorū; și nu scia ce sē facă, vēđēndū că 'l-au părăsitū boierii toți, și 'și-au perdutū și nădejdea despre socru-sēū. Agiuns'au dēră și el la Pōrtă, și au trimisū pe Panaitaki Postelnicul și au scoșū fermanū ca sē ia boierii din țera Muntenescă, și sē'i aducă la Moldova la Constantinū Vodă, pe cari erau capete. Țră Băsărabū Vodă temēnduse că de va lua pe boierī de acolo îi va omori Constantinū Vodă, pe cari era capete între dēnșii, n'au vrutū sē'i dee ce au miđilocitū și Băsărabū Vodă la Pōrtă, și au isprăvitū fermanū ca sē nu dee pe unī din boierī, ce năzuise la dēnsul, ce sē'i propēscă; érá pe ceilalți sē'i dee. Țră fermanul acela, Băsărabū Vodă nu 'l au arătatū, ce au scrisū la Constantinū Vodă dīcēndū, sē trimită boierii cu Mitropolitul lorū, sē vie la margine, și sē facă giurământū că nu vorū avea boierii nici o rēutate despre Constantinū Vodă. Trimis'au dēră Constantinū Vodă pe Mitropolitul Moldovei Kirū Misail, și pe Nicolai Donici vel Vornicū, și pe Iónū Costinū Hatmanū, și pe Cuza Spătarul. Trimis'au și Băsărabū Vodă domnul Muntenescū, pe Episcopul de Buzēū, și pe Corne Vel Banū, și pe Mihaiū Spătarul, și au venitū și s'au împreunatū la Focșeni; și făcēndū sfatū, au hotărītū, și au giuratū toți boierii cesti Moldovenesci, că nu vorū avē nici o rēutate despre Constantinū Vodă, nici pentru vicța lorū, nici întrū avuțiea lorū. Și după ce s'au încredințatū cu giurământū s'au întorsū în țera; însă legătura au fostū

ca să vie toți boierii cei pribegi încôce în țără; numai a doa di cându au trecut unii din boierii cei pribegi încôce în țără, érá alții éráși din cei pribegi ce erau mai capete: Vasile Costaki vel Vornicu, și Bogdanu Hatmanu, și Mihaî Racoviță Spataru, carele au cădutu mai pe urmă și domnu, și Ilie Cantacuzino Stolnicu, acestii au arătațu fermanul, carele scriea că pe cine aru vré Băsărabu Vodă să poprescă la sine, să fie volnicu a-’i popri. Și așa cestii boierii mai susu pomeniți s’au întorsu éráși la Băsărabu Vodă, cu boierii cei Muntenesci. Érá decă au venitú din boierii cei pribegi o sémă dintr’ênșii, și o sémă au rămasu, Constantinú Duca Vodă au priceputú că au rămasu lucrul ne-aședatú, și au gătitú pe boierii sei: pe Nicolaî Douici vel Logofétu, și pre Ciocărlanu vel Vornicu, și Ion Vlasto vel Postelnicu, și i-au trimisú la Impărăție, ca să facă jalobă asupra lui Băsărabu Vodă, pentru strimbătatea ce’i face, și popresce pe boierii sei acolo la densus și n’au ascultatú de poronca Impărătescă, ce popresce pe boierii cei mai capete la sine. Constantinú Vodă, măcarú că pírise pe Băsărabu Vodă, déră nimică n’au isprăvitú, că avea ómeni ca acia la Pórtă, de purtaú de grijă, ca să nu póta Constantinú Duca Vodă a isprăvi, să póta lua pe boierii din mâna lui Băsărabu Vodă. Și după silința lui Constantinú Duca Vodă, ce au pusú ca să póta lua pe boierii, n’au isprăvitú nimică, și i-au venitú máziliea. Érá decă au venitú Agă împărătescu cu fermanú de mazilie, s’au agiunsu Constantinú Duca Vodă cu Aga cel împărătescu să ȓică că nu scrie în fermanú să fie mazilú, ce ’lú chiamă să sărute póla Impăratului, cum au chiămatú și mai înainte pe Băsărabu Vodă să sărute póla Impărăției, și au mersú până la Udriu, și sărutându póla Impăratului, s’au întorsu érá inapoí la scaunul său. Érá Constantinú Duca Vodă, după ce au legatú voróva într’acestú chipú, cum mai susu scrie, dându’i și mulți bani, trimi-s’au și au chiămatú pe boierii ȓicéndú ca să le citéscă lorú fermanú; și decă au venitú i-au închisú în casa cea mică, și erau Iordaki Rusetu Vornicul și Mauolaki Postelnicul, și Lupul Costaki Vornicul, și Savinú vel Spataru. ȓicu că acestú lucru au făcutú Duca Vodă ca să sparie pe cealaltă boierime de închisórea acestora, și să fugă cine unde a puté să nu rămăe-nici unul s’lú supere la Pórtă. Déră au greșitú, căci decă au auditú ceilalți boierii că au luatú pe cei mai capete din boierii de ’i-au închisú Constantin Duca Vodă, s’au sculatú și s’au dusú la cei-alți boierii, carií erau pribegi în țera Muntenescă, și s’au dusú cu toții la Ȑarigradu împotiva lui Constantin Vodă. Érá Constantin Duca Vodă pe boierii ce’i închisese, ’i-au luatú cu sine; și până a nu agiunge la Udriu Constantin Vodă au slobođitú pe boierii ce’i aducea cu densus, carií boierii împreunându-se cu cei ce veniaú din țera Muntenescă, și cu cei ce erau la Pórtă trimiși de Constantin Duca Vodă. Érá pe Constantin Duca Vodă cum au sositú la Ȑarigradu, îndată ’i-au surginitú Impărăția la unú orașú ce se chiamă Cavala; érá boierii au rămasú la unú satú lúngă Udriu ce se chiamă Arnăut-Kioi. Decí decă s’au strinsu toți boierii la acelú satú ca să se sfātuéscă pentru trebile lorú, într’acéstă vreme s’au tēplatú și zurbale în Ȑarigradu, care au scosú pe Sultanú Mustafa din scaunul Impărăției, și au rêdicatú pe frate-seú Sultanú Ahmet; și ședéndú Impăratul cu corturi afară din Udriu la fântána ce se chiamă Solac-ceșme, érá boierii mergeau adese la Vezirul ca să cee să le dee

Domnă, și mai multă mergeau ca să'î vedă Impăratul. Și vedându'î cu glotă, pu-s'au Impăratul de 'î-au întreată cine suntă acei ômenî; érá ei au răspunsă că suntă boierî Moldovei și n'au Domnă, că pre domnul ce au avută 'l-au mazi-litū, și poftescū sē le dee Impărăția Domnă. Decî Impăratul poroncît'au lorū prin Vezirul ca sē'și alégă pre unul care arū vrea ei sē'lū facă Domnă. Decî bo-ierî au alesū cu toți pe Mihai Racoviță-vēl Spatarū, și 'l-au îmbrăcatū cu caftanū de domnie. Érá atunce mergēdū Impărăția în Țarigradū, au mersū și boierî împreună cu Domnul lorū în Țarigradū, și 'î-au datū și cuca după obiceiū; și de acolo isprăvindū'și trebile sale, și gătindu-se, au venitū Domnă în scaunul țerei Moldovei.

CAP. XIV.

Domniea ântēiū a lui Mihai Racoviță Vodă.

Venit'au Domnă țerei Mihai Racoviță Vodă la anul 7212; și luândū dom-niea într'acestū chipū, d'ântēiasū dată s'au arētatū cu fire blândă cătră toți, și fără nici o mândrie, și se găti și purcēsă, cu boierie multă și țēră, toți voioși, mulțemindū lui Dumneđeū, că s'au mēntuitū de Duca Vodă. Érá aice în țēră decă au sositū veste că s'au isprăvitū lucrul pe voia boierilorū și a țerei, fost'au mare bucurie tuturorū, și s'au strinsū tōtă boierimea; și toți ce fusese pribegî prin țēră Ungurēscă și Leșēscă, au venitū la locurile lorū, că au scrisū și Mihai Vodă cărți aice în țēră, ca sē vie toți fōră de nici o grijă. Și strângēdū-se toți din tōte părțile s'au gătītū, și au eșītū înaintea domniei mulțime de boierî, și alte căpiteni de țēră; și au intratū Mihai Vodă în Iași, în anul 7213 și s'au așēdatū în scaunū.

Era pe acea vreme Mitropolitū Kir Misail fōrte omū cu cumpătū, și cu frica lui Dumneđeū; decî așēdāndū-se în scaunul domniei, au alesū din boierî pe cari 'î-au socotītū și 'î-au boierītū după obiceiū; dēră și cari din boierî n'au încāputū la boierie pe toți 'îl avea la cinste, și avea trecere; și din boierî nimene nu era în prepusū, saū în vr'o grijă, ce era pace și linisce între toți. Cum dīce era o turmă și unū păstorū; și domnia țēră cu cumpătū bunū, și la judecată fōrte cu dreptate, și nimăru'î nu'î era poprită ușa; ce care cu ce trebă saū nevoe ar fi avutū, nu numai boierî, ce și din cei proști, prea lesne intra de'și isprăvia lucrurile lorū; tuturorū le dīcea pre nume, și judecata o cerca fōrte cu amăruntul, și prea încetū, cu îngăduēlă, de'și puteau spune să-raciî jalbele lorū; și era tuturorū cu față veselă. Că blāndețele domnilorū pă-trundū inimile ômenilorū și a norodului. Fost'au într'acestū anū belsugū în tōte, și se āmpluse țēră de ômenî, cātū în rară silisce nu erau ômenî, și era pace în tōte țērile. Numai asuprelile Turcilorū nu lipsiāu de pre țēră cu biru-rile lorū, și cu alte supărau pe Creștini. Tocmit'au Mihai Vodă și biserica cur-ței domnesci de pe pōrtă, carea ântēiū era făcută de Stefan Tomșa Vodă, strimtă și mică; căci nici boierî cei cu boierie nu încāpeau sē șēdă la rōndul

loru. Déră Mihaï Vodă au mărit'o, și au desfătat'o precum se vede. Era și unu turnu mai înainte în chipu de clopotniță, și subt turnu era Visterie; și subt Visterie temnița întru care închidea tâlharii, ucigașii, fôrte lucru grozavû a privi cineva sub biserică, adecă sub casa lui Dumneđeû: temnița tâlhariloru. Déră și turnul acela a bisericeî, nu era pentru trêba bisericeî ce éráși era semnul morțiî; că carele din boieri se afla în niscal fapte rele, cu rocoșiturî asupra domniei, și'lû prindea, într'acel turnu îl închidea. Putemû ñice că se asemăna cu Edicula ce este la Țarigradû; și cum acei ce încapû la Turci de'i închidû la Edicula nu mai au nădejde de viață, așa și aice în țeră la noi era acelû turnu a bisericeî curței domnescî. Și mă mirû de acêsta cum n'au socotitû acei mai dinainte domni ce au fostû mai îndelungați în domnie, a privi unû lucru grozavû ca acesta și putemû ñice, și lui Dumneđeû neplăcutû. Decî Mihaï Vodă într'acel anû ce au venitû domnû, s'au apucatû, și au rêsipitû turnul, și Visteria, și au astupatû temnița, și au măritû biserica de au cuprinsû totû locul acela, câtû alta mai mare și mai desfătată nu este în orașu. Făcut'au și altă biserică în Iași la vamă lângă casele părinților lui, a lui Racoviță, și au sfințito întru cinstea și pomenirea învierii dreptului Lazarû. Tocmit'au și Anna dómna lui Mihaï Vodă, altă biserică ce este pe ulița mare,*) unde au fostû ântéiû Mitropolia, care și acuma se numesce Mitropolia vechiă, au tocmito și au acoperito, și i-au făcutû catapitêsmă, și tôte ce au trebuitû, și au aședatû preoți pentru vecinica pomenire a lorû, că era de atâta vreme pustie; încă se ținea crăsmă subt biserică, și făcându-se locășu de beție, și de cûrvărie; ce tôte aceste le-au stricatû Dómna, și au rêmăsû biserica érá în cinstea sa ca unû lucru sfințitû a lui Dumneđeû, după cum grăesce singurû Hristosû la Evanghelie cătră Farisei: «Casa mea, casa rugei se va chiea, érá voi o faceți peșcerea tâlhariloru». Decî așa s'au mântuitû și Mitropolia vechiă de tôte relele; că fără scrisórea nóstră îlû arată pre acestû domnû lucrurile lui cele bune.

Era pre atunce pre acea vreme domnû în țera Muntenescă Constantinû Brâncovanul, fôrte omû bunû, și vestitû de bogatû, și era țera Muntenescă plină de ómeni și de totû belsugul, și trăiau ómenii ușorû, câtû nime nu se jăluia de nemică. Avea pace bună Mihaï Vodă cu domnul Muntenescû, și deapururea se cerca cu soliî ce veniau de acolo, și de aice mergeau acolo, și cu scrisori deapururea, că și rudă își erau amândoi, alû doile veri din Cantacuzinesci. Numai pre binele celû de obsce, deapururea îlû restórnă nevoințele cele pre ascunsû și mai alesû la Turcû; că ce vorû să isprăvescă pravilele unde domnesce lâcomia baniloru? Turcul după obiceiul lui cel nestătătorû, au luatû bani de la Antiohû Vodă, fiindû domnû mazilû la Pórtă, și 'i-au datû domniea, mazilindû pre Mihaï Vodă. Nicî unû lucru nu este mai de stingerea țeriloru, de câtû adesea schimbare a domnilorû dintru dênsele. Venindû déră mazilia lui Mihaï Vodă, și-au strinsû totû ce au avutû și s'au dusû în Țarigradû; érá bucatele ce avea le-au trecutû în țera Muntenescă, avându-se bine cu domnul Muntenescû,

*) Au fostû; dérû la velétû 7268 s'au rêsipitusê, de vreme că preosfinția sea părintele Kirio Kirû Iacovû proin Mitropolitul Moldaviei, au începutû a zidi mônăstirea Mitropoliei în locul ei mai la vale, și pentru aceea au răsipito.— Adaosû de unû Anonimû.

cum s'aũ ȡisũ mai susũ, cu Constantinũ Vodã Brãncovanul. Intr'acea vreme se tẽmplase de aũ venitũ solũ din țera Muntenescã la Mihãl Vodã, Toma Cantacuzino vel Spatarũ de la Constantinũ Vodã Brãncovanul domnul Muntenescũ; și apucẽndu'lu aice vestea mazilieĩ lui Mihãl Vodã, aũ fugitũ de odatã la munți la Hangu; cãci pintre mazilie, de multe ori se facũ zorbale de cel proști; ce pe urmã eșindũ aũ mersũ cu pace în țera sa.

Intr'acea vreme boierii carii nu erau de casa lui Antiohũ Vodã, vȡdẽndũ maziliea lui Mihãl Vodã sositã așã fõrã veste, și forã de nici o pricinã, rẽmase în mare grije, macarũ cã și Antiohũ Vodã în domniea d'ãntẽiũ tuturorũ aũ fostũ bunũ; nime nici o nevoie saũ urgie de la dẽnsul n'aũ avutũ; numai fiindu-le bunũ tuturorũ Mihãl Vodã ca unũ domnũ de țerã, ce și'lu alesese ei domnũ de la Põrtã, cum s'aũ pomenitũ mai susũ, pre toți îi avea în sciința din boieriea sea. Pe urmã domnindũ numai unũ anũ și giumatate, cu mare întristare era tuturorũ, ne sciindũ ce'i va mai impresura; nici unũ lucru mai alesũ nu cugetã firea de cãtũ prieteșugul, nici agiutorũ mai mare improtiva norocului, de cãtũ tocmala cea bunã; și nimicã nu este mai cuviosũ, de cãtũ a avea în ce rẽdema supẽrarea. Inse de și erau întristați boierii, cum s'aũ ȡisũ mai susũ, dẽrã nime n'aũ dositũ, ce toți aũ acceptatũ, luãndu'ĩ cu bine Bogdanũ Hatmanul, și sciindũ și pre Antiohũ Vodã ẽrãși domnũ de țerã, toți 'l-aũ acceptatũ pãnã aũ venitũ în scaunul țerii. Numaĩ Panaiotaki Postelnicul, aũ pribegitũ, sciindu-se greșitũ lui Antiohũ Vodã, din domniea d'ãntẽiũ, pentru ce 'l aũ fostũ piritũ la Põrtã; cãndũ s'aũ mazilitũ Antiohũ Vodã, și luase domniea Constantinũ Duca Vodã. La a doa domnie apoi și-aũ fãcutũ pace și Panaiotaki Postelnicul.

CAP. XV.

Domniea a doa a lui Antiohũ Vodã,

În anul 7214 Februarie 15 aũ luatũ domniea Antiohũ Vodã. Pre acele vremi era pace aședatã inte Impãrați, și țera nõstrã cu belșugũ în tõtã rõda; numai în țera Leșescã erau multe zarve și împẽrecheri pentru Craiul lorũ Sasul Avgustũ, carele vrẽndũ sã strice volniciea Leșilorũ nu'lu primiaũ Leșii sã le mai fie Craiũ. Pentru aceea Leșii aũ trasũ pre Craiul Șvedescũ ostile lui într'agiutorũ sã scõțã pre Sasũ din Crãie și din țera lorũ, și sã'și rãdice ei Craiũ pre cine'și vorũ alege. Sasul avea intru agiutorũ pe Moskalũ, cã și Leșii fiindũ rocoșii asupra Craiului cum s'aũ ȡisũ, erau împẽrechieți: unii țineaũ cu Șvedul, alții cu Moskalul, și se fãcuse multe oști în țera Leșescã, și Șvedi și Moskali. Decĩ Șvedii cu singurũ Craiul lorũ aũ gonitũ pre Sasul, pre Craiul Leșescũ din țera Leșescã, și aũ mersũ Șvedul cu oști pãnã în țera lui Avgustũ Sasu în Sacsonia, și multã avuție aũ luatũ. Ȣrã întorcẽdu-se Șvedul din Sacsonia ẽrãși în țera Leșescã, multe bãtãlii aũ avutũ cu Moskaliĩ, luãndũ Moskalilorũ multe cetãți mari și vestite cu multã avere. Ce pentru sã nu imulțimũ povestea

aice, se va scrie la rîndul său la a doa domnie a lui Mihaî Vodă. Aice Antiohî Vodă, domnind cu pace, era bun ţereş şi boerimeş, şi la judeţe drept; numai era neîngăduitor şi răstită graia de multe ori la divanuri, şi busduganul apuca să dea în cei pre cari se mânia, şi era cu grăză tuturor; numai îndată éráş se întorcea.

Voinţa domnului iscălitură este, şi acesta vecinică. Domnul precum la tóte este cinsteş, aşa la cuvîntu ca mai cinsteş să fie, nu numai cătră boieri, ce cătră toţi; câtă nime nici dintre boieri nici din cei mai proşti să nu'l pótă însemna în vr'o răutate, că nu se cade de acolo să se nască strămbătăţi, de unde se nască giudecăţile.

Domnul într'unu chipu să arăte dreptatea, cum celui ce este pururea lîngă sine, aşa celui ce vine din ţeră de departe; că mai bine este să se împartă Domnul tótă avuţia sa Ispravnicilor săi, de câtă giudecata sa să o făgăduască lor.

Domnul pururea să fie iubitor adevărului, şi să se ferască la voróve, să nu fie deşirát; că domnul la cuvîntu nestătător, şi la făgăduinţă pentru slujbe cu credinţă indoită, aşa prietenii îl vorú uri şi îl vorú părăsi, cum neprietenii îl vorú batjocori. La petrecăni blîndu şi la milă pentru slujbă să fie sirguitor. Domnului precum nu i se cade a grăi lucruri uşóre, aşa spre ascultarea celor uşóre să nu fie uşor.

Nu într'altu chipu ce ca pre ciuma, depregiur sine giambaşii şi înbunătorii săi isgonască; că unii ca acei cu răutatea vieţii lor, oraşul vorú turbura, şi cu îmbunăturile se le vestea şi numele Domnului vorú astupa. De aceste nimăru cu bănatu să nu fie, că pentru învăţătura şi aducerea aminte s'au scris aice.

Antiohî Vodă întru această a doa domnie aú zidit mănăstirea Mira pre Milcovu în munte, carea înteu era de lemn durată de tată-său Cantemir Vodă, şi i puse nume Mira; érá elu o aú zidit de pîtră fórte frumósă şi cu zid înalt împregiur.

În zilele acestui domn, fiind pace între Impăraţi, cum s'au dîsu, era şi ţerei îndemănă; pré lesne îşi plătea nevoile ce eșeau, şi era linisce între toţi. Nime din boieri sau din alte capete nu erau nici într'unu prepus despre domn, că era spre toţi cu bine, şi de multe ori pe la boieri mergea de mîncă bucate. Numai pre Iordaki Rusetu Vornicul într'unu rîndu 'l-aú închis, pentru un prepus ce avea, şi érá 'l-aú slobođit şi 'l-aú boierit cu Vornicia cea mare de ţera de gîosu.

Érá la alu treile anu a domniei se le, viindu i poroncă Impăratăscă să mîrgă la cetatea Tighină pentru lucrul cetăţii unde era Saraskerü Iosufü Paşa, om vestit la Impăraţia Turcilor; şi aú purcesu de după Pasci Antiohî Vodă la Tighină, şi împreunându-se cu Paşa s'au apucat de lucru cu mare nevoinţă şi sirguelă. Şi acolo îi veni mazilia şi lui Antiohî Vodă. Caută cu ce milă plătesc Turcii celora ce le slujesc, precum şi lui Antiohî Vodă. El aú mersu la lucrul cetăţii cu atăta nevoinţă, câtă şi singur el cu mînele se le săpa cu harlepu la şanţul cetăţii, şi boierii lui toţi alătura cu dînsul, şi suia lutu deasupra, pentru să îndemne cei mai mici a lucra cu nevoinţă. Era acolo şi Imbrihorul Impăratului venit să vedă cum se lucră. Fost aú omeni de lu-

cru și de la domnul Muntenescă, și Tătari mulți acolo la acel lucru toți să-pândi la șanțurile cetății; unde întemeindă cetatea s'au mutat și pașalicul acolo, că până atuncia era la Baba peste Dunărea. Rău semn de bietul pământ al nostru; apropiindu-se Turcul s'au înmulțit nevoile, pusteirea țerei, fiindă aproape un Saraskeră ca acela. Ce se lucra în țără, toate lua aminte; încă și câtă sumă de bani eșia din țără încă scia pre totu anul; și cu mare chieluélă stătu țerei neputându-lă geui cu câtă îi da; și așa au rămasă rană nevindecată în spatele biete țerei cetatea Tighiné.

Deci și pre Antiohă Vodă de acolo au venit de 'l-au luat mazilă ună Agă Impărătescă; și au trimisă la Iași de 'și-au luat și domna și au mersă în Țarigrad, și au venit domnă Mihaï Vodă cu a doă domnie în locul lui Antiohă Vodă.

Ómenii lui Mihaiă Vodă din Țarigradă atunci viindă de olacă în Iași, prins'au pre o sémă de boieri anume: pre Ilie Cantacuzino ce au fostă Visternică mare la Antiohă Vodă și pre Panaiotaki Postelnicul, Grecă de némul lui, omă forte vestită la Pórta Turcescă, cândă era trimisă cu trebile țerei, și pre Vasile Căurul, cumnată lui Antiohă Vodă, închidându-i la Seimeni să stee la pază până va veni Mihaï Vodă în scaun. Inse pre Ilie Cantacuzino cu mare gróză din somnă 'l-au luată desbrăcată cu Bulucă-bași și cu Seimeni, și cu o slugă a lui Iordaki Rusetă Vornicul anume Timușă, și așa desbrăcată 'l-au dusă la casa lui Iordaki Vornicul, țiindu-lă acolo cu Seimeni de pază pre la porți.

Veți aice tirănia! Se temea Iordaki Vornicul că-lă voră scăpa ómenii lui Mihaï Vodă cu Seimeni, ce au trimisă și pre credinciosul său pre Timușă de 'l-au prinsă. Acestă mulțămită au arătată Iordaki Vornicul cătră Ilie Cantacuzino, carele în zilele lui Constantină Duca Vodă, când luase a doă domnie, prindendă pre Iordaki Vornicul, 'l-au scosă Ilie Cantacuzino pre sub cum-petă îmbrăcându-lă în haine próste, 'lă-au trimisă în satul său în munte la Hangu ascunsă ca să nu-lă cunósă nime, și de acolo 'l-au trecută în țera Leșescă cu ómenii săi petrecători, căutându-lă de o primejdie ca aceea ce i se gătise; érá el cu acestă mulțămită s'au arătată spre facerea de binele lui. Deci și Ilie au ședută la pază până au venită din țera Muntenescă fratele lui Mihaï Vodă, și 'l-au slobođită. Slobođit'au și pre Căurul; érá pre Panaiotaki 'l-au ținută, până 'l-au și omorită în închisóre la Seimeni.

Aice nu putemă trece cu tăcerea de lucrurile țerei Ungurescă ce s'au pri-lejită întru aceste vremi. După multe răsbóe ce avea Turcul cu Némțul, încă de cândă au mersă Turcul cu oștile séle și a acestoră țări până sub cetatea Beciului în anul 7191, precum aflămă scrisă, și după cum spună și acei ce au fostă cu Duca Vodă atuncia la Beciă și cu Șerbană Vodă Cantacuzino domnul Muntenescă cu Vezirul Turcescă, Cara Mustafa Pașă, cu mulțime de oști până sub cetatea Beciului, ardendă și robindă țera Nemțescă după obiceiul loră celă păgănescă. În cetatea Beciului era pré puțină óste Nemțescă, neavendă grijă de venirea Turcului până acolo la scaunul Impărăției Némțului; óstea Nemțescă din câtă au fostă în cetate în Beciă, nu eșia afară să facă răsbóii cu Turcul, ce numai din cetate da din tunuri apărândă cetatea

de năvala Turcilor, din 5 zile a lui Iulie până în 41 anteiu a lui Septemvrie. Ți și nópte nu încetau tunurile Turcului cum și a Némțului din cetate într'atâte zile, până au sosită oșteea Nemțescă de unde au fostă. Venit'au întru agiutoră și Craiul Leșescă Iónu Sobietki cu oștile séle Leșesci; și numai din răsboiul d'antéiu au și înfrântă pre Turcū, luându-le într'aceeași 41 tótă urdia; érá decă au însératū Turciū scoși din urdia lorū, nemică n'au mai pututū Turciū, ce îndată au fugitū pre șléhul lorū cine cum putea mai de sírgū, câtū a doua 41 nu s'au vėdūtū pre acolo Turcū de poveste; numai corturile lorū întinse cumu își era tótă urdia lorū, așa staū până au venitū Impēratul Nemțescū de au vėdūtū pre corturi câtă mulțime de Turci au fostū. Și s'au umplutū Leși și Nemți de avuție și de cai turcesci, și de straie bune, precum s'au scrisū la Domniea Ducăi Vodă. După aceea în toți anii avēndū răsboiū Turcul cu Némțul, totū la Nemți rămânea isbānda cu agiutorul lui Dumneđeū, cu mare veste și laudă Nemților, luāndū de totū din puterea Turcilor multe cetăți și locuri, care de mulți ani le luase Turci de la Craiū Unguresci: Buda, Ostrogonul, Timișvarul, Beligradul și alte cetăți multe, care pentru se nu înmulțimū cu scrisórea nu le-aiū pusū tóte anume. Turciū înfrānți de puterea Némțului vėdēndu-se, numai ce au căutatū a se pleca la pace; că cine lăcomesc se apuce cele străine, perde și ale séle. Și făcēndū pace, dat'au Turciū și Camenița Leșilor, care era luatā de Turcū de'nainte vreme de le Leși; și au rămasū la Nemți țera Ungurēscă cu totul; fără numai Timisvarul și Beligradul au rămasū la Turci, carele în anii de acum și acele le-au luatū Nemți de la Turcū cu multă vėrsare de sānge, precum se va scrie la rōndul séu. Rēmāindū dérā tótă țera Ungurēscă cu cetățile și tóte locurile Craiei Unguresci, subț stēpāniea Némțului, au așēdatū Nemți prin cetățile acele după obiceiurile lorū.

Nesuferitū și neplăcutū lucru era acēsta Domnilorū și Nemeșilorū acei țeri a rămāné subț stēpānirea Némțului, cariū nu subț stāpānie ci în robie li se părea a fi! Că fiindū de căți va anii legați cu birū și cu tocmele subț Împērāția Turcului, în mare bișugū și sburdāciune petreceau în țera lorū, cândū ei pre Turcū în țera lorū nu'l vedeau, ce și birul ce era legatū la Împērāția Turcului, ei singuri îl duceau la vremea birului, de nime nici o asuprelā avēndū. Și adevēratū cuvēntū au 41sū óre-cine: volniciile cele mari deprindū a se întórce în robii. Precum și locuitorii țerei Unguresci, āmplāndū Nemți cetățile lorū cu oșteni, multe asuprele și nevoi le făceau boierilorū, nemeșilorū și tuturorū; pentru ce mai bucuroși erau Ungurii se se vėdā subț Turci de câtū subț stēpāniea Némțului, precum fieșcine pentru volniciea sa nu se lasā a fi supusū de altul câtū și-arū putea. Agiuns'au dérā la Turcū cu nădejde de agiutorū se se pótā desbate de subț stēpāniea Némțului, cum fieșcine cădēndū în primejdie și nenorocire alérgā la prietenii séi, sau pentru apērare, séu pentru māngāiere. Turcul dāndu-le bună nădejde de agiutorū, ei s'au și rocoșitū asupra Nemților din cetăți, și rădicāndu'și Craiū pre Racoți feciorul lui Georgi Racoți celui bētrānū ce au fostū Craiū acolo, strins'au adunăturā de țerā, catane și altā pihotā multā, āmblāndū oștiți din locū în locū pre la cetăți. Nemți fiindū închiși prin cetăți nemică nu le puteau strica catanele lui Racoți. Altā

oste Nemțescă era eșii la oste avându rășboiă pre acele vremi cu Franțuzul. Ce ambla Racoți cu acea adunătură a sa fără de nici o scădere Nemților, ce iarăși țera loră stricându și mănăcându în câți-va ani, neavându cu cine face rășboiă. Eră viindă ostea Nemțescă asupra lui Racoți, el n'au putut sta împotrivă; ce au dată dosu cu catanele și cu strânsura lui, intrându prin locuri grele, prin munți, depărtându-se de amplese locurile acei țeri, de unde nime nu'l putea scôte; până de la o vreme o samă de acei boieri Unguresci agiungându-se cu Nemții, au înșelată pre câte-va catane dându'l în mâna Nemților cu vicleșugă. Decă câți n'au peritū acolo de Nemți, ei s'au dusū în risipă cine încotro au pututū, ca vai de ei; unil din Domni Unguresci au venitū prin munți cu casele loră aice în țeră la nci; eră alții au eșitū în țera Muntenescă până 'și-au făcutū pace de la Nemți, apoi s'au dusū în țera loră. Eră Racoți au fugitū la Turci, unde 'l-au primitū cu cinste ca pre unū Craiū. Așa au fostū rocoșirea Ungurilor cu Racoți împotiva Nemților.

Aice trebuie să socotescă cei mari ce stăpânescă norodele, avendu putere ca aceea de stăpânescă mulțime, și nime a'l opri seū a'l învăța nu potū; se cade singurū acel puternicū să'si fie stăpânū voiei seles și deșceptatū la tôte trebile seles, ca să nu se supere norodul cu strâmbătate; că de multe ori multa răutate face pre cei supuși de se rădică asupra celui ce'l stăpânesce; precum și Ungurii nerăbdându tirănia Nemților și asuprela ce le făceaū, età ce au făcutū, că erau mai bucuroși să peră cu toți să eșă de subț jugul Némțului. Ce în câți-va ani bătându-se, nimică n'au isprăvitū, nici se cade a le da pricină, căci pentru pământul și patria loră s'au bătutū, nevoindu-se pentru volnicia loră. Precum și bieții Moldoveni de multe ori agiungându-se cu Leșii ispitindu-se cum s'arū putea mântui de subț giugul și robiea Turcului, vrăjmașul legei creștinesci; ce fiindū slăbiți de nevoile și asuprelele păgânesci, nimică altă n'au isprăvitū, fără nume reū de hainū și de vicleanū și-au agonisitū, și mai mare perire și-au făcutū.

Antiohū Vodă au domnitū în a doa domnie doi ani și giumătate și 'l-au mazilitū de la cetatea Tighiné, și 'l-au dusū la Țarigradū cu tătă casa lui cum s'au ăisū mai susū, fără de nici o scărbă seū urgie de la Turci; și în locul lui Antiohū Vodă au venitū Mihaiū Vodă Racoviță cu a doa domnie.

CAP. XVI.

A doa domnie a lui Mihaiū Racoviță Vodă

Mihaiū Vodă prin singură ostenela sa și prin prietenii seī au eșitū domnū cu a doa Domnie în cursul anilor 7215, toți cu bucurie așceptându'l, știindu'l domnū de țeră, neavendu nime grii seū prepusuri. Cu toți au eșitū înainte cu multū alaiū și glotă mare de boierime și de alte capitenii și slujitori. Numai Ilie Cantacuzino Visternicul au pribegitū în țera Muntenescă, apoi făcându'și pace prin solii Domnului Muntenescū au venitū și el în țeră, și nu

s'au zăbovită ci érași s'au dusă în țera Muntenescă cu totă casa lui, avându a face și nuntă, dându'și o fată ce avea după Stefanu Beizade feciorul Brâncovanului domnului Muntenescă. Mers'au de aice și boierii Moldovenesci orându'i de nuntă, și solii trimisi de Mihaiu Vodă cu daruri după obiceiul acestor țeri. Éra după ce au nuntitu în Bucuresci, alți boierii s'au întorsă în țeră; éra Ilie Cantacuzino acolo au rămasă, ațitându-se vrajbă între domnul Muntenesc și între Mihaiu Vodă; și dintru atăta prieteșugă ce aveău amendoi, s'au facutu neprietenii și vrăjmași unul asupra altuia. Și de miratū lucru, că Domnul Muntenescă era îndestulatū și vestitū de avutū, câtū cu banii lui isprăvia ce'i era voia de la Pôrta Turcescă; numai pre acea vreme era Vezirū Ali-Pașa foarte prietenū bunū lui Mihaiu Vodă; și câtū chieltuia Băsărabū Vodă domnul Muntenescă, nimică asupra lui Mihaiu Vodă nu putea isprăvi; ce înzădarū își cheltuia banii, și agiungea pre la toți Pașii, dându-le bani să fie întru agiutorū să mazilăscă pre Mihaiu Vodă.

Mihaiu Vodă încă nu dormia, ceși căuta trebile lui, păzindu-se ca de unū vrăjmașū. Sfeșile și vrajbele celor mai mari de multe ori se descarcă în spețele celor mici; și totă răutatea cade peste cei supuși și nevinovați. Ce vorū da sēmă acei ce începū răutățile, vērșându-și mânia lorū asupra celor nevinovați; că domnul Muntenescă se nevoia să mazilăscă pre Mihaiu Vodă cum s'au dīsū, care nu trebuia altă stingere și nevoie într'aceste țeri, de câtū adesele schimbări a domnilorū, de unde multă nevoie și greutate au avutū țera Moldovei de Brâncovanul domnul Muntenescă, agiutorându cu banii lui pre o samă de domni mazili ce erau la Țarigrad, care prea lesne isprăviau lucrurile lorū de la Pôrta și le dau domniea țerei; éra după ce se aședa domnul acela în scaunul țerei și nu vrea să plinăscă tôte poftele lui, îndată îl lepădaū pre acela și se apucaū de altul, ori care era mazil în Țarigrad. Și așa nici odată țera noastră nu avea odihnă de răul Brâncovanului Domnului Muntenescă; că precum este deprinsă firea Moldovenilor grabnică la lucruri noi, numai câtū li se părea cevași boierilorū Moldoveni spre Domnul lorū, se și duceaū în pribegie în țera Muntenescă, la Brâncovanul Domnul Muntenescă, și se sculaū cu piră asupra Domnului lorū, făcendu arzuri la Pôrta Turcescă; carele totū cu mijlocul Brâncovanului pin prietenii lui se purtaū și se isprăviaū. Care amblete a boierilorū fără cale și nesocotite erau; nesocotindū ei că totū spre căderea și spre slăbiciunea țerei erau tôte rocoșiturile lorū acele asupra Domnului lorū.

Scos'au Mihaiu Vodă întru acéstă a doa domnie desetină de stupi: să dea și boierii mari și mici, și mōnăstirile, și episcopii ca și țeranii, care obiceiū nici odată n'au mai fostū. Cu uritū au cădutu acestū lucru tuturorū boierilorū, făcendu-se obiceiū nou, și peste voia tuturorū pământenilorū; că totă agonisita acestui pământū, stupii suntū, și cu aceștii își plătescū boierii și mōnăstirile birurile, și își ținū casele; dēră cu desetina ce au scosū Mihaiu Vodă multe case de boieri și mōnăstiri au sărăcitū. Precum nici unū omū fără greșelă sau pricină nu rămăne, așa și lui Mihaiu Vodă îi dămū pricină că peste voia tuturorū au facutu acestū obiceiū ce n'au mai fostū nici odată.

Pre acele vremi ce domnia Mihaiu Vodă aice în țeră, ayeău rășboiū mare

Moscalii cu Șvedii în țera Leșescă, cum s'au ȋisū mai susū, fiindū agiunși o sémă de Domni Leșesci cu Craiul Șvedului; 'l-au trasū cu oștile lui în țera lorū. Érá alți Domni Leșesci ce țineaū cu Craiul lorū Augustū Sasul, eraū agiunși la agiutorul Moskalului, unde și óstea moskicescă s'au tēmpinatū cu Șvedul, nu cu singurū Impēratul ci cu unū general cu óste, că Impēratul nu mergea cu óstea. Și deapururea biruiaū Șvedii pre Moskali, câtū de la o vreme nici se mai puteaū lipi Moskali la bătălii, sē stea înainte Șvedului; că orī unde se vra tēmpina podghiazurile, séu loviaū oștile, totū Șvedii rămăneaū cu isbānda. Luat-aū Șvedul Pomerania, Riga și alte cetăți mari și vestite, trăgēndu-se până în optū ani āmbletele lui prin țera Leșescă, până la rēsboiul cel mare de subt Poltava.

Atuncea și Mazepa Hatmanul Căzăcescū, omū și capū a tótă țera Căzăcescă, vrēndū sē viclenescă pe Moskalū de la carele avea milă și cinste, s'au agiunșū cu Craiul Șvedului, făgăduindu-se sē i se închine cu tótă óstea Căzăcescă ce avea în sēma lui; și împreunādu-se sē bată pre Moskali, și fugindū Mazepa cu o sémă de Căzaci la Șvedū, s'au închinatū. Moskalul încă stringēdu-și oștile aū începutū a se clăti cu meștesugū subțire, trăgēdu-și oștile de prin țera Leșescă către locurile séle, cu care clătire a sa sē facă pre Șvedī sē se ia dupē dēnsul, căutādu-și locū și prilejū cum i-arū putea sminti pre Șvedī. Atuncea Șvedul necunoscēndū meștesugul Moskalului, socotindū că Moskalul de frica putereī lui aī datū dosū și fuge, avēndū Șvedul și pre Mazepa Hatmanul Căzăcescū indemnătorū, și adevērindu-i că se vorū rădica tótă Căzăcimea în agiutorul Craiului; sumețū Șvedul cu neînfrānte oștile séle, s'au depārtatū de locurile țerei Leșesci mergēndū dupē oștile Moskalui; érá Moskali pre unde mergeaū totū daū focū ardēndū și pāne și nutrețe câtū nu lāsāū nimicū sē rămāie în urma lorū. Pentru aceea era mare nevoie Șvedilorū mergēndū în urma oștilorū moskicesci, unde nice bucate nice hrană de caī nu găsiaū; și orī încotro sē vreaū abate Șvedii totū arsū și stricatū era. Pre unde îndelungēdu-se vremea unū anū și mai bine, purtādu-i Moskali din locū în locū pre Șvedī, și-aū alesū locū de bitae subt Poltava, și tăbărādu-se Moskalul acolo 'și-aū întemeiatū tabēra cu șanțuri și cu tunuri pe de tóte părțile. Aprópe de tabēra Moskalui aū tăbăritū și Șvedul; și aū datū parola precum este tocmeła oștilorū temeinice de'și punū ȋi de bătaie, érá nu fără de veste și cu înșelāciune. Pus'aū și ei legăturī până în trei ȋile sē aibă pace unī cu alțiī, și sē se gătēscă, érá a triea ȋi sē se lovēscă, sē facă rāsboiū fățișū. Decī până a triea ȋi, mergeaū Generalii Moskicesci la acei Șvedesci de voroviaū și se împreunaū; că așa le este obiceiul; fórtē cu socotēlá li'i bătāea lorū, și cu frumósă orānduelă, avēndū totū unū meștersugū și unī și alțiī la rēsboiul lorū.

Șvedii vrēndū sē viclenescă pre Moskali nu aū ținutū de parola ce 'și aū datū, ce sirguindū cu oștile séle aū datū în trimbiță și în dobe, semnū și oștilorū séle, cândū eraū trei cēsuri până la ȋiuā; și aū nāvālitū cu mare puterea lorū la șanțurile Moskalilorū, unde aū ruptū unū șanțū și al doele cu multă vērșare de sānge. Decī și Moskalii treȋindu-se ca din somnū, îndată stătură vitejerce, dāndū focū neruptū din tunuri, câtū āmplură șanțurile de trupurile Șvedilorū ce nāvālise, și'i impinsere de la șanțuri, și státu unū rēsboiū

mare și gróznicú, câtú se cutremura locul, față la față, și mulți au peritú de ámbé părțile, stándú și Moskalii și Șvedii vitejesce. Fost'au la acelu răsboiú și mulți din Moldoveni, unii la Șvedii, alții la Moskalii, carii după risipa răsboiului au venitú aice în țerá la Mihai Vodă de'í spunea pre amăruntú de răsboiul lorú, precum au fostú. Singurú Craiul Șvedescú în fruntea pedestriméi séle, în pâtașcă, cá era rănitú de mai înainte într'unú piciorú din cetatea Poltava, și din pâtașcă îndemna pre al sei dându-le inimă de vetejie; și începú a-'i înfringe pre Moskalii de o dată, până în polcurile Împératului. Atunce stándú tare Moskalii, îndată au înfrântú pre Șvedii, și spărgendu'í, au datú dosú Șvedii a fugi, érá Moskalii a'í tăia și a'í giunghia din spângi fără de milă; și au peritú Șvedii mulți fără sémă, câtú și Craiul lorú pucinu de n'au peritú; ce 'l-au ráruitú dărăbăutií lui, apărându'l cáțva locú, plecându fuga, până s'au depártatú de tabára Moskalilorú. Și scăpându el dint'r'acelu feredeu, îndată au trimesú pre unú generalú al sei la Moskalii, ca s' fie gata a doá di de răsboiú. Moskalul au cređutú și s'au strinsú la tabára sa; érá Șvedul ca mai degrabă au plecatú a fugi cu vr'o șesespredece mií de Șvedii cu densusul, cădéndú la Nipru s' trecă spre Crimú; și au apucatú de au trecutú Craiul cu o sémă de Șvedii. Érá Moskalii din urmă ajungéndú pre Șvedii, acolo pre locú s'au închinatú 12,000 de Șvedii; érá Craiul au fugitú spre Vozia, cetate Turcéscă cu multă frică; și gonindu'í Moskalii 'í-au mai-ajunsú la apa Buhului, și au mai peritú și acolo căți-va Șvedii. Érá Craiul au scăpatú și peste Buhú cu 1500 Șvedii, și intrándú în cetate au scăpatú cu díle la Turcii; érá óstea lui cea vestitá și neînfrántá și în tóte țerile láudatá de vitejia lorú, au peritú cu totul.

Pre Craiul 'l-au primitú Turcul cu mare cinste, și 'l-au dusú la Împéráție, dându'í tainú și nafaca și băni cáți îi trebuiaú. Decí bătándú Moskalul pre Șvedú s'au îngrijetú Turcul, cá n'au zăbovitú vremea, ce au stricatú pacea între Moskalú și între Turcú. Trecéndú și nisce Șvedii aice în țerá de cei ce scăpasă din răsboiú, au venitú și unú căpitánú cu o sémă de Moskalii din țera Leșescá la Cernáuți, și au luatú de grumazi pre acei Șvedii. Moskalii încă au ernatú în țera Leșescá.

Atuncea 'și au gasitú vreme și Brâncovanul domnul Muntenescú de au piritú pre Mihai Vodă la Împéráție, precum s'au hainitú și s'au ajunsú cu Moskalii, și va s' fugá cu boierii sei și cu tótá casa lui la Moskalii, s' se închine el și țera tótá la Moskalú. Are obiceiú Turcul a nu le crede lesne aceste, cum n'au cređutú de odatá nici pentru Mihai Vodă, căci era prietinu bunú cu Vezirul cine era atuncea Ali-Pașa. Dérá n'au lăsatú locú Brâncovanul domnul Muntenescú s' se nu ajungá cu pirá și cu harzurí pre la toți Pașii, cá este hainú domnul Moldovei; și mai cu deadiusul 'și au luatú soție pre Iusuf-Pașa ce era Saraskerú la Tighiné, care și acela au scrisú la Pórtá păgánul, cum cá adeveratú este hainú Mihai Vodă din Moldova, și se gătesce s' fugá la Moskalii, și de nu vorú trimete îngrabă s'élú prindá nu'l vorú apuca. Atuncea au trimesú fermanú de la Împéráție la păgánul Iusuf-Pașa s' trimitá óste de Tighiné s' prindá pre Mihai Vodă sá'l ducá în Țarigradú; și cum iaú sositú, îndată au rápeđitú aice Pașa de Tighiné 500 de Turci cu unú Agá Împérátescú,

și au luat pe Mihaï Vodă cu totă casa lui, cu mare gróză; și ducându-l drept la Tighiné cu mare pază, acolo băgându-l în cetate cu totu ce au avut, au pus Eniceri vartă de-l păzeau, și au trimesu pașa pre Teftedarul lui și cu Aga cel Împărătesc și l-au scris totu ce au avut prin carele lui până într'unu capu de ață, și bani ce au găsit, și de acolo l-au pornit la Țarigrad.

Dacă au sosit în Țarigradu l-au închis în Edicula cu totă casa lui. Eă n'au trecut multă vreme, și cădendu altu Vezir, îndată l-au slobođit din închisore, și ce-l luase bani la visteria Împărătescă l-au datu toți înapoi. Pre urmă eșind Mihaï Vodă din totu greul, ce au făcut și el Brâncovanulu, vom arăta înainte la rōndul se.

Domni'a Mihaï Vodă întru acestă domnie trei ani și jumătate, și mazilinduse, au venit Domn în locul lui Mihaï Vodă, Nicolaï Mavrocordat.

CAP. XVII.

Domniea lui Nicolaï Vodă Mavrocordat, la anul 7218.

După a doa domnie a lui Mihaï Vodă, au venit Domn țeri Nicolaï Vodă feciorul lui Alecsandru Mavrocordat Dragomanulu Împărătesc. Acestu Alecsandru terzimanul Împărătesc, tatăl lui Nicolaï Vodă, cându s'au făcut pace între Turci și între Nemți, au fost și el cu solul Turcesc cu Ibraim-Pașa la Carloviță, unde s'au adunat soli de prin toate crăiile pentru legăturile păcii, de era talmaci; și întorcându-se din solia aceea, fiind om de trebă, l-au întrebat Împăratu ce ar pofti el de la Împărăție să-l dăruască; căci prin miđilocul lui s'au aședat multe trebă la Împărăției, ce au avut cu Nemții. Ce el ca un om bătrân au poftit să se odihnescă, éra în locul lui să facă dragoman pre Nicolaï fiul se. Deci fiind în locul tătane-se dragoman la Pōrta Împărătescă, pre lesne și-au scos domniea țerei, dându și câtă-va sumă de bani; că precum fiesc cine de cinste nu se satură, așa și Nicolaï Vodă fiind îndemnat și de ómenii se Greci Țarigradeni, cari sunt deprinși cu toți Domni a veni în țera să se desfăte de unii pentru agonisita, alții pentru îmbunăturile, au lăsat terzimănia Porței împărătesci, și au luat domniea țerei cu multă cheltuélă și mândrie grecască. Luatu și-au și óste, Sérbi, Arnăuți, de i-au adus cu sine, și au venit nu ca un Domn, ce ca un leu, asupra tuturor. Eșit au boierii înainte la Galați; déră nici cu ochi asupra lor nu căuta, necum să grădescă cu dēșii, sau să mai întrebe pre cineva vre un cuvēt.

Atunce și Ilie Cantacuzino Visternicul, viind din țera Muntenescă au eșit înainte lui Nicolaï Vodă peste Dunărea. Era acestu boier în mare cinste la Nicolaï Vodă, că numai cu dēsul grăia Nicolaï Vodă din toți boierii pământeni ce erau. Pre alți nici în casă nu-l primia; mai multu este de socotit că nu pentru voia lui, ce pentru voia Brâncovanulu domnului Muntenescu fi făcea acea cinste, că l-au fost scris încă la Țarigradu, cum au luat domniea. Boierii și țera, dacă au vedut sălbătăciea și mândria lui Nicolaï Vodă,

s'au spăimântat cu toții; câtă nime nu se mai ținea cu țile, vedându-l domn străin; limbă Românească nescindă totu cu tălmăciu grăia. Cu mulțime de Greci au venit, câtă rămăsese feneriul pustiu în Țarigrad, câtă numai muierile lor rămăsese; ăra Grecu, âmb lai multă până dai de vre unul acolo. Țăra aice, sosindă âmplut'au curtea domnească, prin tôte odăile, și prin tîrgu pre la gazde.

Nicola Vodă sosindă în Iași, la scaunul domniei, au pusă boieri mari pre unii și din pămînteni; ce numai căci se numiau boieri, dăra nici o cinste nu aveau; nici în casă la domnă nu intrau, măcaru ce trebă aru fi avîndu, până nu'și luau răspuns pre vre unu Grecu, seu când îi chiama pre toți cu vre o trebă. Cum și banii ce se stringeau din țără, totu la mîna Grecilor se strîngeau, ăra nu la visteria țerei. Pus'au îndată bani mulți pre boieri de au dată împrumut, cu zapcii stringători de bani Greci; și îndată 'și-au arătată gîndul lui ce'l avea pre boieri, că fără de nici o pricină au închis pre trei boieri mari la Seimeni, cu mare pază, anume: pre Iordaki Rusetu Vornicul, pre Ilie Catargiul Visternicul și pre Sturza Vornicul, fără de nici o dreptate se ugiudecată; fîra numai ce i-au luat Seimenii pre acei trei boieri și i-au închis, câtă toți se spăimîntară că'i ducă se'i omore; și nici unul nu se mai ținea cu țile, ce toți așteptau din césu în césu, ce urgie le-aru veni asupra, și nici a vorovi în curte unul cu altul nu cuteza boierii, se u mîrgă unul la altul la gazdă, într'atâta pază și prepusuri ce era. De la boierii ce i-au închis au cerșut de ce punge de bani, Catargiului și Sturzei, și cu mare grîză și strînsore; până n'au dată banii nu i-au slobođit, însă cu chizășie i-au slobođit pentru se nu lipsescă din țără. Țăra lui Iordaki Vornicul, i-au luată trei-deci de punge de bani, și totu închis l-au ținut cu mare pază până îi veni mazilia lui.

Fôrte era strașnicu și răpitu la mînie, ca se se cutremure toți. Ușa lui era închisă, totu pentru mândrie greceseă ce o avea; uritu și neplăcutu era tuturor Nicola Vodă; și de aru fi mai domnit, tîta boierimea se rădica se fugă din țără, și se mîrgă se facă jalobă la Împărăție. Ce numai norocirea boierilor și a țerei, i-au venit mazilia fîra veste, ne plîndu nici unu în domnie.

Așa Dumneđu cîrtă cîte odată totu pentru ca se nu se prea volnicescă nime; că nu de puțină certare au fostă acestu domn pămîntului nostru, că ne îblînditu, și străinu de firea moldovenescă era. Că până la o vreme boierii nu se mai sătura de domni; unii cu unu domn trageau, alții pre altu domn se rîdice din cei mazili âmb lai. Ce ăta Nicola Vodă peste nădejdea lor, și nepoftitu de nime au venit domn, și i-au saturatu pre toți; că și țărani-lor au fostă dată voie de se rădica cu piră asupra boierilor, de nici îi băga în samă. În divanu suduia mojiici pre boieri, și cum eșiau la divanu de se jăluia unu țeran pre unu boieru, îndată da pre boieru în mîna țeranului, fîra de nici o giudecată se u dreptate. Caru de aru fi făcută ăcsta cu vre o dreptate, ăta că s'aru căde a'lu lăuda, și a'lu numi că era dreptu giudecătoru, neveghindă nimăru voie, arătându dreptatea tuturor cum se cade ca unu

domnă; dăra acesta o făcea el, numai totu ca să defaima și să rușineze nemul boierescă, mirându-se ce aru mai face, să mai îngrozescă pre boieri.

Avea și sfetnicu pe lûngă sine o arătare de grecu anume Spandoni, unu omu uritu podăgriosu, carele și de mai înainte în dîlele altoru domni, au ședutu totu aice în țără; unu blestematu și de nimică, fôră de nici o meserie; num-î câtu își ținea capul cu minciunile și cu milosteniile ce'i dau; dăra după ce încăpuse la cinste mare la Nicolai Vodă, fiindu'i și nemu de tôte, el a'i fostu sfătuindu pre Nicolai Vodă, și pre sfatulû lui âmbლა Nicolai Vodă. Țăra era îngreuiată cu dările ce scotea Nicolai Vodă, și era mare greu dă olăcăriile Craiului Șvedescă, fiindu scăpatu la Turcu din bătaia Moskalui; âmbლა ômenii lni spre țăra Leșescă, și spre țăra Ungurescă. Deapururea erau și aice în Iași câti-va Șvezi, și ôste leșescă de a lui staroste Halițki, ce erau și acela pribagu la Turci, unde era și Craiul șvedescă; că totu la unu sfatu erau cu densusul, de erna aice în țără acea ôste prin sate cu multă supărare și cheltuélă țerei.

N'au zăbovită lucrurile aceste cu priimirea Turcului pre Șvedu, că au stricată pacea între Moskalu cu Turcul; căci la legăturile loră cele de pace era tocmeală să nu priimescă unul pe neprietinul altuia în țările sële, nici s'î dea agiutoru de oști. Decî Moskalii au începutu tare a se găti de ôste să vie asupra Turcului, și s'au clătitu cu oștile sële spre margine prin țăra Leșescă.

Atunce Turcul au chiamatû pre Hanul Tătărescu la mușăverea, adecă la 'sfatu, fiindu în mare grijă Turcul, auđindû de gătirea Moskalului. Êră cu chiamarea Hanului la Pôrta, aflăndu vreme Dimitrașco Beizade feciorul lui Cantemiru Vodă, au agiunsu la Hanul pentru domniea țerei, și prea lesne 'i-au isprăvitû; că au ăisû Hanul, de vreme ce acum este de ôste, trebuie schimbatu domnul din Moldova Nicolai Vodă la aceste vremi, că nu'î harnicu de domnie, fiindu grecu, precum și adevêru au grăitû. Și îndată au îmbrăcatu pe Dimitrașco feciorul lui Cantemiru Vodă cu caftanu de domniea țerei, cu mijlocul Hanului, și au mazilitu pre Nicolai Vodă. Dimitrașco Vodă îndată au răpeditu ômenii sei cu unu Agă Împărătescu înainte aice în țără, și au mazilitu pre Nicolai Vodă, pornindu'l la Țarigradu spre moșea lui.

Nici în gându nu era lui Nicolai Vodă de mazilie așa de grabă și fôră veste, că nici unu anu nu plinise la Domnie; și prilejindu-se la divanu întru o ăi, numai cum sosi o slugă a lui Dimitrașco Vodă înainte, și au descălecatu tocma la ușa unui beciu ce este la capul scărei, cei despre casele dômnei în ograda curței domnesci, unde era închisû Iordaki Rusetu Vornicul; și îndată au stricatû ușa și 'l-au scosû fôră veste nimăruî. Care îndată s'au cunoscutu lucrul și mazilia, și alergică Grecii decă vêdură așa la divanu de șoptiră lui Nicolai Vodă, și rădicându-se de grabă de la divanu au mersu acasă. Atunce boierii toți au mulțamitu lui Dumneđeu că 'l-au rădicatu de-asuprăle, pârându-le bine tuturor. Nicolai Vodă rămase în mare grijă să nu se rădice Moldovenii asupra lui să facă zarvă, și mai multu se temea pentru Grecii lui că'î voru opri și nu'î voru lăsa în pace; numai scriea Dimitrașco Vodă să nu se atingă nime de Nicolai Vodă, nici de ômenii lui.

Grecii lui Nicolai Vodă s'au vîritu toți pin casele domnesci, și nici unu a-

câte-va s

Biblioteca Universitară "Ioan Popișteanu" - Universitatea Ovidius din Constanța

cel mare, apoi venindu-le poroncă s'au gătitu și au mersu de s'au împreunatu cu Tătari, și s'au dusu în țera Căzăcescă spre Kievu, de au prădatu și au robitu, și s'au întorsu Tătari cu duimă și cu rob mulți fără de nici o pagubă.

Mare bucurie era acestor țeri și a toți creștinii de venirea Moskului, cum și domnul Muntenesc Constantin Brâncovanul de apururea trimetea omenii săi la Impăratul Moskului, îndemnându-l să se rădice cu oști asupra Turcului, și-l făgăduise că-i va da și zaheré câtă i-aru trebui de hrana oștei. Dimitrașco Vodă încă au trimisă pre un boieru credinciosu al său anume Stefanu Luculenco Visternicul la Impăratul Moskului cu cărți de la sine, și de la țera, închinându-i-se cu totă țera, și s'au întorsu acel boieru cu multe daruri de la Impăratul.

Turcul luându veste de venirea Moskului asupra-i, era în mare grijă, sciindă că Moskalul au bătutu și pre Șvedu, o crăie tare și neînfrântă de nime până atunce ce l-au bătutu Moskalul. Indată s'au gatitu cu mulțime de oști 400,000 de Turci călărime și pedestrime numai de rășboi, fără Tătărime, și fără altă adunătură, și gătindă podu mereu peste Dunărea unde au sosită și Vezirul cu oștile la podu așteptându pre Moskal; éra Moskalul viindă prin țera Leșescă, s'au pogoritu pre Nistru în giosu până dreptu Soroca, și era cuvântul să mērgă Moskalul totu pre Nistru în giosu până la cetatea Tighiné, și de acolo la Dunărea. Ce le-au stricatu sfatul Domnul Muntenescu și Dimitrașco Vodă, că i-au îndemnatu de au trecutū Nistrul pre la Soroca și au venitū dreptu la Prutu, adevărindu-se că voru face și ei câte-va miș de oște călăreți, și cum că pe Prutu le este mai îndemănă să se pogore, și mai bine pentru hrana oștei; ce s'au greșitu în sfatul lorū, căci n'au lăsatū pre Moskal să se fie pogoritu pre Nistru ce l-au adusū la Prutu, că era într'acea vară sēcetă mare și locustă multă aice în țară, câtū nici erbă nici apă n'au găsitū din Nistru până în Prutu. Oștea era grea, pedestrime și călărime ca la 80,000 de toți.

Până a sosi tabăra lui Șeremetu Feldmarșalul la Prutu, au venitū aice în Iași unū general anume Crotu cu căți-va Moscali călărime de au apucatū Iașii și pre Dimitrașco Vodă. Turcii neguțitori din Iași nici cum nesocotindū că se va haini Dimitrașco Vodă, ședeau în Cetățuie în mōnăstire închiși împreună cu Dimitrașco Vodă; éra dacă au luatū veste de acelū general au fugitu o samă, pre cari l-au agiunsū gonașii lui Dimitrașco Vodă; éra pre unii l-au apucatū în tērgu și l-au prinsū, pre alții l-au omoritu luându-le totu ce au avutū. Éra sosindū oștea la Prutu, au mersū și Dimitrașco Vodă de s'au împreunatu cu Șeremetu Feldmarșalul, sau Hatmanū; că Impăratulū încă nu venise la Prutu; și toți boierii împreună cu Dimitrașco Vodă, și acolo au sfătuitū pentru trebile oștirei. Éra dōmna lui Dimitrașco Vodă era în mōnăstire în Cetățuie cu Moscali de pază. Țera era bejănită pre la munți, și prin codri; alții în Iași prin mōnăstiri și în curtea domnēscă.

Trimis'au Impăratul bani capeice lui Dimitrașco Vodă, ca să facă omeni de oște călărime; și indată au făcutū polcovnici dintre feciorii de boieri, și din alte căpitenii și de ai săi, dāndu-le bani Impărătesci, jalovanie țarsca, adică milă Impărătescă, să și strāngă slujitori pe la stēguri, și împărția bani la

polcovníci câte 50 lei și mai bine de om, că așa era poronca Impăratului. Atunce toți se făcuse oșteni, slugile lăsați pre boieri, argații lăsați pre stăpâni, și altă prostime mulți au mersu de au luat băni, și s'au scrisu la stéguri, mai mulți fără de arme, că nu aveau de undeși mai cumpăra, că și arcarii sfârșise arcele, săgețile, și săhăldacele ce au avut în dughenile lor, ce își făceau sulite din crângi ascuțite și pârлите la vîrfu, se încălăra cine cum putea. Dără ce oștenu va să fie prostimea, mojiicii ce nici odată pre calu n'au încălecatu, nici armă în mână n'au prinsu de cându erau ei, nici în oști n'au slujitu; ce numai câtu perdeau banii, că mulți de aciia și polcovnícii (nefăcându-le nime căutare să le ia sama cine câți ómeni au strânsu, fórá numai strigatu și poronciau, și scrieau cărți: totu omul se incălece să mérgă în óste pentru volnicia lor; érá cine nu va asculta acéstă poroncă, orí boieru, orí breslășu, și nu va merge în óste, bine se scie că acela va rămănea vecinu și podanu în veci nerescumpăratu, și nevólnicitu, și totu ce va avea se voru da în jăcu), ámbლაუ jăcuindú în tóte părțile, ciređile de boi de negoțu ce mergeau la érmároce în susu, turme multe de oi a gelepiloru, până și de pin carele bejenariloru pre unde aflau câte doá au trei care jecuiău ce găsiau, și ceși puteau; érá în óste n'au mersu.

Trimes'au bani Impăratul la Dimitrașco Vodă și pentru câte-va mii de ialovițe să cumpere din țără, să fie oștilorú de máncațu, și nesirguindú să le cumpere să fie gata cându va sosi Impăratul să nu fie lipsă, numai ce au sositu și Impăratul cu óstea la Prutu la Țuțora; și nefiindú ialovițele gata pe banii ce'i trimisese, îndată au répeđitu Dimitrașco Vodă, pin pregiurul Iasiiloru, și în Cărligătură și pre la Cotnarú, și unde era bejănitú, de au jecuitu și au luatú a cui le-au găsitú.

În țera Muntenescă, era Domnă Constantinú Brâncovanul vestitu de bogatu, și îmbătrănitú în domniea acei țări cu feciori însurați, cu gineri întemeiați; nu era voia boieriloru sei Muntenesci, mai alesú Cantacuzinesciloru unchiloru sei, fiindú și ei ómeni mari și vestiți spre părțile Creștinesci, ca să rămăie totu elú Domnă și la Crestini, socotindú că se voru lua aceste țări de Moskalí, și va rămănea totu el Domnă și de la Impărații Creștini.

Sfătuit-au dără acei boieri muntenesci, și au trimisú pre unul dintre dênșii anume Toma Cantacuzino ce era Spatarú mare la Impăratul, de au venitú la Impăratul de s'au închinatu, pre carele 'l-au primitú cu bine și cu cinste, aice cându au sositú la Prutu, carele după sfatul lorú 'și-au tocmitú lucrul pentru domnie, pre cine voru pofti ei s'el dea Impăratul lorú Domnă; căci ei nefiindu-le pre voie Brâncovanul Domnul lorú, trăgeau la sine domnia. Acestú Toma Cantacuzino isprăvindú de la Impăratul acésta ce s'au đisú, nu s'au lăsatú cu atăta, câtú cu sfatul lui au smintitu pre Moskalí din calea lorú de pe Nistru, pre unde mergendú se aréta lucru fórté strașnicú păgănilorú, și 'l-au trasú cu oștile la Prutu cum s'au pomenitu mai susú; ce 'l-au și mai înșelatú pre Moskalú, dându'i óste cālărime 12,000 cu un generalú anume Reni; cu care óste mergendú Toma în țera Muntenescă, au lovitú tégulú Brăilei cu cetatea ce este, și intrándú în cetate multă avere au luatú; și cu acestú sfatú că se va rădica câtă-va somă de óste, și din țera Muntenescă, și voru trece Dunărea de voru prăda în țera

Turcescă. Veđi ce sfatú nesocotitú cu întrégă smintélă! Moskalul nesciutorú rándul și puterea acestorú țeri s'au înșelatú, anume că se va adeveri lucrul cumú 'l-au sfátuitú Muntenii și Dimitrașco Vodă.

Constantinú Vodă Brâncovanul, simțindú lucrurile și sfatulú Cantacuzi-neștilorú unchilorú sei împrotivă, nici óste, nici zahara cumú se făgăduise Moskalului că va da, n'au datú; ce au ședutú în Târgoviște, așceptândú sfișitulú lucrului. Reni generalul decă au dobânditú cetatea Brăilei, și au prădatú totú ce au găsitú, s'au întorsú inapoí pre Siretú în susú.

Impăratul fiindú la Țuțora au venitú și în Iași cu puținei ómeni, împreună cu Impărătesa ce avea, ș'au masú în curțile domnesci, și a doa ăi au âmbatú pre la tóte bisericile de le-au vėdutú.

Frumosú lucru și cu minuní era tuturorú a privi atunce Impăratú Creștinú aice la noi; și főră de nici o mândrie grăia cu toți. Mers'au ântėtú la Mitropolie de au vėdutú biserica și casele, și au ședutú cât-va de au vorovitú cu Mitropolitulú Kir Gedeon ce era pe acele vremi; apoí au mersú pre la tóte bisericile, și trăgeau clopotele pre la tóte mănăstirile; și mergendú elú prin tėrgú, eșia norodul de'l privia, mulțamindú lui Dumeđeú cu multă bucurie că le-au trimisú Impăratú Creștinú, nădăduindú că vorú eși de suptú gıgul păgănilorú. Și intru acea ăi s'au dusú Impăratul érá la obuzul său la Țuțora; și au făcutú masă mare acolo în ăiua de Sânt-Petru cu Dimitrașco Vodă, și cu toți boieri nostrii, benchetuindú și dăndú din tunuri, și dintr'altú focú mănuntú.

Dimitrașco Vodă grabnicú la domnie neschimbată, precumú este obiceiul la Creștini, n'au așceptatú alesul oștirilorú între Impărăți se vadă cum își vorú alege, ce agiungându-se cu unul din sfetnicii Impăratului, anume Sinior Sava dându'i și câți-va bani, au stătatú pre lângă Impăratul, ăicėndu'i că și țera și boierii toți il poftescú să le fie domnú totú Dimitrașco Vodă; și cerșindú și el de la Impăratul s'ei facă aședare ca se fie domnú neschimbatú, prea lesne și-au isprăvitú domniea, dėndu'i Impăratul sėmnú de domnie chipul său ce'l purta Dimitrașco Vodă la peptú din a drėpta.

Avea grijă Dimitrașco Vodă și despre boierii sei, că după glasul oștirii nu'l vorú primi pre dėnsul să le fie domnú vecinicú; precumú și era aeve acėsta, că boierii sfātuiau cu toții se se róge Impăratului să le dee domnú pre carele orú pofti ei, érá nu pre Dimitrașco Vodă. Ce aceste tóte s'arú fi alesú pre urmă, cândú arú fi rămasú isbānda la Moskali; ce Dimitrașco Vodă au apucatú înainte de au cerșutú la Impăratul aședarea domniei, cugetāndú că de va fi pre voia Creștinilorú nu'și va mai întórce Impăratul cuvėntul, ce va rămāné el domnú neschimbatú, și feciorii lui.

Dimitrașco Vodă avėndú scrise ponturí pentru obiceiele țerei, și a domniei, cumú se vorú aședă să se scie, fiindú domnú de la Impăratú Creștinú, au chlamatú într'o ăi pre toți boierii; și intrāndú în biserica curței Dimitrașco Vodă cu Sinior Sava, au ședutú în scaunú ca unú domnú, și boierii înaintea lui, și au datú scrisóre cu ponturile acele, la Logofetul său, și cetindú pre rāndú, ântėtú pentru domnú se fie neschimbatú, și după vieța lui se fie feciorii lui neschimbați (de nu se vorú abate din obiceiile ce suntú tocmite și scrise.)

arătându și venitul domniei: vama, ocna și târgurile; érá la țérá nici o angárie sá nu scótá, ce sá'sí ție cineși satele, moșiile cu totú venitul, mónástirescí, boierescí și a altorú locuitorí, precumú este în țera Leșescá volnici cine cu ce arú avea. Și dupé ce cetia Logofetul unú pontú, întreba Dimitrașco Vodá pre boierí: bunu'í acestú pontú? Eí diceáu: bunú; érá care pontú nu era pre voia boierilorú, eí răspundeáu cá nu'í bunú, și de aci staú până aședáu cumú era mai bine.

Domnul sê nu albá voie a omori pre vre unú boierú fórá de judecata Mitropolituluí și a celor-l-altí arhieréi și a tótá boierimea, și altele ca aceste. Dimitrașco Vodá la titulușul sêu sá se scrie domnú vecnicú și oblăduitorú a tótá țera Moldovei; ce în deșertú s'aú ostenitú, cá vecnicú numái singurú Domnul Dumneđeú este, și precumú este vecnicú, așa și lucrurile lui suntú necuprinse și nehotárite de mintea omenescá. Ce cugetáu Domnii și aceste țéri, și la ce aú eșitú sfârșitul lucrurilorú? Eí siliaú a'și tocmi trebile și aședarea Domniei, érá ce era mai de trébá nu socotlaú, cu ce mijlocú sá surpe pre págâní nu pricepeáu. Pré Moskalú il aduserá din calea lui de peste Nistru la Prutú cu óstea spárcuitá, fruntea cǎlárimei trimisá la Bráila, cumú s'aú ȕisú mai susú cu Toma Spatarul, [óstea flámândá nesciindú locurile pe aice, nici pre Turcú scia ce oránduelá arú avea la rêsboiú, saú návala órdelorú Tǎtǎrescí; nici cǎlárime aú avutú sá stee împotriva cǎlárimei Turcului și a Tǎtariloru la rêsboiú, lásându-se Moskalul în nádejdea Munténului și a lui Dimitrașco Vodá, cá vorú face și dintru aceste țéri óste cǎlárime.

Dimitrașco Vodá cu sfatul lui aú trecutú pre Moskalú cu tótá óstea în acéstá parte de Prutú la locurí strimte cu páduri; cu care ámblete a lorú aú datú mare inimá Turcului. Vezirul cumú aú simțitú de Moskalú cá aú trecutú peste apa Prutuluí din coace la locurí strimte, și zăbovesce din calea lui, aú priceputú cá nu are cǎlárime de potrive óștilorú, și aú și luatú îndrásnire de a se têmpina cú Moskalul, și îndatá aú trecutú Dunárea cu tótá óstea pre podú, și aú purcesú în susú împotriva Moskaluluí.

Moskalul mergêndú pre Prutú în giosú pe de acéstá parte, avêndú înainte óste de strajá cu Ianuș generalul, carele tîmpinându-se cu strêjile sêu cu fruntea óștei Turcescí la Stánilescí, aú datú și de podurí făcute de Turci pe apa Prutuluí; și avêndú rêsboiú cu Turcii acolo acel generalú n'aú ținutú rêboiul până a îi sositú și altá óste, ce s'aú datú înapoi. Eșise cuvêntú cum se fie datú Turcii baní aceluí general sê nu stee sê le dee rêsboiú, ȕicêndú cá acolo nu era locul largú de bǎtǎlie, și dându se înapoi la locú largú, unde se încapá obuzul, îndatá s'aú făcutú spaimá în óstea lorú; și întorcêndu-se înapoi cu totú obuzul, aú datú návalá Turcii și Tǎtarii în urma óștei moskicescí, socotindú cá Moskalií fugú, și multe care de pe urmă aú apucatú; și încungiurândú cu návalá Turcii și Tǎtarii tabêra moskicescá și aú mersú Moskalií totú apǎrându-se nóptea sǎmbǎtá, și a doa ȕi până în prǎnȕú, până aú agiunsú la locú largú și cu apă, și acolo aú stǎtutú cu obuzul închiși în pǎrcane, apǎrându-se de návala Turcilorú, și s'aú hǎtutú de duminecá până mercurí și ȕi și nópte cu Turcii.

Óstea Moskaluluí flámânditá, pedestrimea obosítá, caii leșinați cá nici érbá

nicl apă nu avea, închisî în pîrcane ; şi cum era a eşi, îndată cădeau în mânele Tătarilor ; zaheré din urmă nu putea veni, nicl de aice din ţeră nu avea pâne să le dea, nicl cu banl s'şl cumpere nu găsla, fiindl lipsă de pâne pentru locuste ce erau pre aice, şi mai înainte în vr'o dol trei ani, şi într'acel anl mânia lui Dumnezeu, câtul nicl érbă pre câmpul, nicl frunză pe păduril unde cădea locusta nu rămânea, ce era cumu'l mai rău. Călărimea Turculul da năvală, şi érá se depărta de obuzul.

Eşit'au Moskalil din pîrcane, şi păşindul în grosimea Turcilorul, aul luatul tótă armata, adecă puşcele Turcilorul cu multă perire în Turcil, de focul Moskalilorul, şi se fle mai ținutul Moskalil totul întinsul răşboiul, curândul se vra duce în risipă tótă óstea Turcescă. Ce Turcil atunceşl luândul veste pentru óstea moskicescă ce aul mersul la Brăila cu Toma, Spatarul Domnului Muntenescul, cum s'au ălisul mai susul, şi cum aul luat'ol, în mare grijă şi spaimă erau că'l vorul încungiura Moskalil şi despre Dunăre ; şi îndată aul părăsitul armele şi aul trimisul sol de pace la Moskal. Érá Moskalul nicl o veste n'au avutul de acea óste a lui că aul mersul la Brăila ; Dimitraşco Vodă, decă aul vėđutul soli de pace de la Turcil, aul căđutul cu lacrimil la picióarele Împératului moskicescul, rugându-se să nu facă pace, vėđendul înfrântă puterea Turculul. Érá Moskalul nesciindul rōndul Turcilorul, şi óstea lui flămândă, cum s'au ălisul mai susul, s'au plecatul şi el la pace, şi s'au întorsul de acolo înapoil pe Prutul în susul. Atunce s'au vėđutul Moskalul înşelatul de sfatul Muntenilorul şi a lui Dimitraşco Vodă, ce 'laul adusul de la Nistru la Prutul, pe o secetă şi arşiţă ca aceea.

Lupul Costaki Vornicul atunce fiindul bejănitul la mōnăstire la Bursucil, i-aul scrisul Dimitraşco Vodă să vie, şi n'au venitul, orl că n'au vrutul să se afle într'acele rēşcōle cu alți boieril lângă Dimitraşco Vodă, orl că apucându'l vremea acolo tăbăritul, n'au cutezatul să éşă din grija ce avea de Tătaril, caril āmblaul prădāndul şi robindul într'aceea parte de locul pre la bejănitul pre unde era prin codri tăbăritul. Érá Dimitraşco Vodă decă aul vėđutul că nu vine Lupul Vornicul, aul mersul de aul spusul Împératului pentru Lupul că nu vra să fle şi el împreună cu ceilalți boieril, ce să trimită s'el aducă.

Îndată aul răpeđitul Împératul pre Chigheciul Polcovnicul cu 200 de ómenil la Lupul numai s'el aducă ; érá cândul aul sositul Chigheciul la tabără unde era Lupul, era încungiurați de Turcil şi de Tătaril, şi se apăra Lupul cu alți bejenaril ce erau, câtul puteaul să nu'l dobāndescă ; şi aul căutat şi lui Chigheciul Polcovnicul a sta şi el cu Lupul a se apăra ca mai bărbătesce stāndul cineşl pentru capul sēu.

Vezirul aul fostul datul, ţera în pradă Tătarilor atunceaşl ; érá Hanul Tătrescul n'au vrutul s'el slobōdă, ne avēndul fermanul, nicl poroncă Împérătescă să prade raeaoa, ce aul apucatul o samă de Tătaril şi fără poroncă de s'au slobōđitul pre la bejenil ce erau pe aprópe pin codril Tigheciului, şi până în Siretul, şi mai susul de aul prădatul. Érá decă aul ălisul Hanul, cătră Veqirul, că nu aul fermanul de a prăda ţera, aul repeđitul Vezirul la Împérăție, numai s'el vie fermanul ca acela ; érá Dumnezeu n'au lăsatul de totul în voia păgānilorul, că nezābovindul alesul lucrului între Moskal şi între Turcul s'au împăcatul ; şi dupē ce s'au împăcatul, aul stātutul Vezirul de aul întreatul dōră aul

remasă în cestă țără vre unū boierū, vre o căpitenie să vie la mine, saū voiū da țera în pradă.

Atunce din Turciī ce dodăiaū la tabăra unde era Lupul Vornicul, aū spusū Veziruluī, că este unū boierū într'o tabără, și de câteva ȓile se apăra de Turci și de Tătari, și nu'lū potū dobândi; și îndată aū trimesū de aū chiebatū pre Lupul să vie să nu se témă. Darū cum să nu se fie temutū fieșcine la vremea de atunci? Unū omū să dea samă pentru o țără! Mers'aū Lupul cu multă frică la Vezirul și aū cădūtū în genunchi înaintea Veziruluī. Ėră Vezirul cu mânia mare îl muștra făcându'lū hainū și vicleanū și în totū felul ca unū puternicū. Lupul ingenunchiatū își așcepta peirea; Ėră după ce 'l-aū muștratū Vezirul câtū aū vrutū, atunci și Lupul luându'sī voie să grăescă, aū începutū a grăi și a se apăra de fapta lui Dimitrașco Vodă, avēndū cale cuvințelorū sale: «Ce vinovați suntemū pentru domnul țerei ce s'aū rocoșitū? Noi la Pōrta Împărăției sē'lū ceremū domnū n'amū venitū; noi chizeși de dēnsul nu suntemū; noi în rocoșirea lui și în sfatul lui amestecați nu amū fostū; el însuși 'și-aū scosū domnia de la Pōrtă și aū venitū asupra noastră. Noi decă amū simțitū că s'aū rocoșitū, amū fugitū dinaintea lui, cine cum amū pututū Noi totū suntemū robiī Împēratuluī și a măriei tale &»

La aceste cuvinte îmblândindu-se Vezirul, aū întreatū unde sunt alți boieri ai voștri? Aū ȓisū: «Unī aū fugitū în țera Ungurēscă, alți suntū prin munți și prin codri, cine pe unde s'aū pututū mistui de grōza robiei». Și așa i-aū datū Vezirul fermanū ca sē'i chieме pre toți să vie la locurile sēle, și să fie ertați, să nu aibă nicī o grijă; și pre cine vorū socoti, sē'sī alēgă domnū. Și așa aū hălădui'tū țera de mare primejdie ce i se gătise de Tătari să prăde cum s'aū ȓisū mai susū.

Atunce Lupul Vornicul îndată aū pomenitū pentru Mihaī Vodă, ȓicēndū: Avemū domnū mazilū la Pōrtă pre Mihaī Vodă; de va fi mila măriei tale, acela sē ne fie domnū.» Ėră acolo la Vezirul fiindū dragomanū Ianachi, fratele lui Nicolaī Vodă, îi era aminte să fie domnū frate-sēu, Nicolaī Vodă, care auȓindū pre Lupul Vornicul înaintea Veziruluī pomenindū pentru Mihaī Vodă, îndată aū pusū gândū reū asupra Lupuluī. Ėră să nu se fie prilejitū acestū boierū într'acea dată acolo la Vezirul, tōtă țera arū fi cădūtū în robiea Tătarilorū, și arū fi pusū și Pașă să domnescă țera.

Întorcēndu-se Moskaliī, aū mersū și unū Pașă cu Moskaliī până spre tabără, de aū scosū pre Turciī cei robiți de aice din Iași, cariī îi prinsese Dimitrașco Vodă, și pre alți ce căduse în prinsōre la Moskali; și apoi Pașa întorcēnduse de după Moskali cu vr'o 20 de Turci, aū venitū prin Iași și în curtea domnescă, anume Curt-Pașa.

În Iași atunci din boieri nu era fără numai Darie Donici Sărdarul, și 'lū aū pusū Hatmanū acelū Pașă; Ėră pe Buzagiū Vameșul 'lū aū pusū Postelnicū mare. Întreba și pre alți să boierēscă, ce n'aū avuțū pre cine mai boieri. Trei ȓile aū zăbovitū acelū Pașă aice în Iași, până i-aū gătītū neguțitorii cu alți ōmenī din Iași unū rāndū de haine, de 'l-aū îmbrăcatū, și aū purcesū în giosū.

Dimitrașco Vodă viindū din obuzul Moskaliilor prin Iași, 'și aū luatū dōmna. și s'aū dusū cu Moskaliī, cāndū era obuzulū împotriva Iașilorū între Prutū și

între Jijia. Mers'au din boierî cu Dimitraşco Vodă şi Ión Neculce Hatmanu, Savinû Banul ce'lû făcuse Postelnicu mare atunce, şi Georgiţă Spătarul, şi Stefanû Leculenco ce'lû făcuse vel Visternicu, şi Păvălaşcu Rugină Sulgerul, şi alţi mulţi de cei mai de giosu boierenaşi, feciorî de boierî, căţi n'au cutezatû a rămâne pentru jacurî ce făcuse în ciređile cu boi neguţitoresci, şi în turmile cu oile gelepiloru, cum s'au pomenitû mai sus; cari luandû bani, mila Împărătescă, n'au mersu la ôste, ce s'au desfrănatu la jacurî cine cum îi era voia.

După ce s'au dusu din Iaşi Curt-Paşa, au nimeritû şi Lupul Vornicul cu Bekir-Aga a Vezirulu, căimăcamu, până se va aşeda domnû în scaunû; şi îndată au trimesu cărţi pre la boierî, cari pre unde erau fugiţi, să vie toţi fôră de nici o grijă, arătându-se poronca de la Vezirul. Éra până a veni boierii, au orânduitû Lupul Vornicul aice în tîrgu o sumă de bani, pre neguţitorî, pre bresle, pre jidovi, şi pre toţi cum erau strinşi şi bejăniţi prin mănăstiri să dea poclonu Vezirulu.

Nu s'au plinitu o lună de ăile căimăcamiei Lupulu, au şi îmbrăcatu căftanû de domnie Nicolai Vodă; şi răpeđindû aice pre unû Deli-Aga cu fermanu, au luatû pre Lupul Vornicul, şi pre Antohi Jora Hatmanul în obeđe, şi 'i au dusu de 'i au închisû la Varna. Poronca au fostu să lae numaî pre Lupul, pentru căci au fostu pomenitû înaintea Vezirulu de Mihaî Vodă; éra Antiohi Hatmanul vedëndu că au luatû pre veru-sêu Lupul, au mersu şi elû, şi au luatû şi pre Macsutû ce au fostu Postelnicu, se le fie de tălmăcitû, nesciindû că'i ducû sê'i închidă pentru pisma şi zavistia lui Nicolai Vodă. Déră Lupul Vornicul, cându 'lû-au dusu înaintea Vezirulu într'o scârbă şi urgie ca aceea, în ce grijă arû fi fostu? Ce răspunsu se dea elû Vezirulu? Atunce nu de domuiea nimêrui, ce de capul sêu avëndu grijă şi spalmă; cându pentru unû domnû hainû cu tótă ţera lui, numaî pre dênsul 'lû-au găsitû mai de sîrgu să dea sémă, şi de şi au avutû îndrăsnirea din poronca Vezirulu sê'si alégă domnû pe cine arû socoti, nu dóră din domniî mazilî ce erau la Pórtă, ce pre cine arû socoti. Decî şi Lupul Vornicul, au de Constantinû Vodă arû fi pomenitû, de care nu erau bucurosû nici de nume sê'i audă; au de Nicolai Vodă de carele erau bucuroşi că s'au mântuitû de dênsul; au de Antioh Vodă a căruî frate era Dimitraşco Vodă, atunce rocoşitû şi viclénû Împărăţiei? Ce numaî pre Mihaî Vodă era datorû sê'lû céră domnû ce era din boierii de ţeră, de dênşii alesû la domnie, cumû s'au ăisû mai sus; pentru care cerere elû au încăputû la urgie.

Ţiut'au închisî în Varna pre acesti trei boierî de alû doile anû, şi éra Nicolai Vodă 'i-au scosû şi 'i-au adusû în ţeră, făcendu'si obrazû că nu suntû de dênsul închisî, ce elû au făcutû milă de 'i-au scosû din închisóre.

Bani ce au strinsu Lupul Vornicul din tîrgu din Iaşi, 'i-au luatû Nicolai Vodă, dândû strinsóre şi bătaie unui Diacû de Visterie ce 'i erau pre sémă pentru căţi bani erau chieltuiţi în trebile ţerî.

Lupul Vornicul cu mergerea lui la Vezirul, au mântuitû tótă ţera de robiea Tătariloru, éra pre sine nu s'au pututû mântui de urgiea lui Nicolai Vodă!

CAP. XIX.

A doa domnie a lui Nicolaï Vodă Mavrocordat.

Venit'au Domnă țerii Nicolaï Vodă în locul lui Dimitrașco Cantemiră Vodă în anul 7220. Pățendă una ca acesta la Pôrta Împărăției Ionachi fratele lui Nicolaï Vodă, fiindă dragomană la Împărăție, prea lesue aș eșită Domnă Nicolaï, alesă la o vreme ca aceea ce se rocoșise Dimitrașco Vodă. Êră până a vezi Nicolaï Vodă în scaună, aș trimesă pre frate-său Ionachi dragomanul aice în Iași pentru nisce bani; și luându'si banii s'au întorsă êrăși la slujba lui.

În anul d'întău a domniei lui Nicolaï Vodă, era multă nevoie în țără de ômenii Leșiloră, pribegii ce erau cu Șvedul în țera Turcescă Lipcani, Leși și altă adunătură orânduși la ținutul Romanului, a Némțului, și a Sucevei, săi hrănescă dândule provianturi, ce după firea loră nu'i puteau sătura bieții ômenii; ce prădaș și jăcuiau cum le era voia. Și acesta era din neascultarea lui Nicolaï Vodă, că boierii îl sfătuiau săi bage aice în târgă pre la gazde, precum aș făcută cândă era Dimitrașco Vodă, și se le dee proviantă se nu'i slobodă prin țără; êră el n'au vrută. Ce mai pe urmă nu'i putea scôte din țără, până n'au eșită ei de bună voia loră. Nicolaï Vodă totă ca și în domniea d'ântău își ținea lucrul; pe nime din boierii nu credea; ușa lui închisă. Unde domnii închidă ușile supușiloră săi, acolo și supușii închidă inimile domniloră săi. La județă așași nimăruă nu alegea, nici limba țerei sciindă. Turcii erau slobodii cu voia lui a apuca pre unii și pre alții pentru boii de negoț, și pentru alte jacuri din răscolă Moskaliloră; și închidându'i îi făcea de plătaș Turciloră. Pentru nime nu vra să se pue, macară că avea fermană Împărătescă de ertată greșelele tuturoră din rocoșirile de atunce. Decă Nicolaï Vodă ca ună domnă străină, și pentru să între în voia Turciloră, de nime nu'i era milă; și mai multă Ramadană Postelnicul îl sfătuia să plinască pagubile Turciloră, să nu șii facă neprietenă; că apoi Turcii îl voră apuca ôre cândă în Țarigradă și va avea gâlcăvă. În anii 7221, ală doile ană a domniei lui Nicolaï Vodă, aș venită Turcii de aș luată Hotinul cetatea și cu totă ținutul, într'această chipă; fiindă Craiul Șvedescă în țera Turcescă, cu Leșinski, domnă Leșescă, ce vra sălă rădice Craiă Leșescă, și cu starostele Haliski, Voevoda Kioschi cu agiutorul Turcului, că totă gâlcăvă Șvedului cu Moskalul pentru Craiea Leșescă era, cum s'au disă mai susă, Leșii, aceștii ce erau cu Șvedul în țera Turcescă aș închinată să dea Turcului cetatea Camenița în țera loră, numai să fie pre voia loră pentru Craie, și pornindu-se oștii turcești, să mērgă să între în Camenița să așede și Craiul în țera Leșescă, și cu prilejă de oștii turcești, să mērgă și Șvedul prin țera Leșescă la țera lui să hălăduască de Moskală. Leșii din țera loră simțindă de venirea Turcului la Camenița, aș trimesă solă cu cărți, în timpinarea Saraskerulni Abdi-Pașa, ce era cu oștile, sălă întrebe

unde merge cu acele oști, și s'îl dea răspunsu să nu mERGă la Cameniță. Și timpinându solii Leșesci pe Turcū pe Prutū la Zagarancea, aū întreatu pe Pașa unde merge cu atâte oști. Pașa le-aū răspunsu că merge în țera lorū în Cameniță, dată de Leșii ce erau cu Pașa acolo în ôste. Solii aū răspunsu că în țera Leșescă este Craiū aședatū carele are de grija Cameniței și a tătă țera lorū; ce se se întorcă că n'aū ce căuta la Cameniță, avendū ei pace aședatā cu Împărăția; și Camenița de bună voie le-aū dato Turcii Leșilorū, nu de multū. «Ēră Leșii acesti pribegi cum se pôtă ei a închina vouē Camenița, cu care ei n'aū nici o trébă, ce nici pre dînșii singuri nu'î primesce recipopolita.» Turcul vEđendū acelū răspunsu de la solii Leșesci, sE se întorcă înapoi le era cu rușine; ce aū luatū pre Leșcinski și pre staroste Halițki, și 'i-aū băgatū în nisce fERE, și 'i-aū întorsū la TighinE; ERă cu ôstea tătă aū mersū Pașa pe Prutū în susū, și aū mersū de aū descălecatū în Hotinū, și s'aū aședatū lucrândū împregiurū cetatea, ce le-aū trebuitū, unde și până astăđi zidescū și întărescū cu mare scădere țerei. Dicu că și venirea Turcilorū în Hotinū totū cu indemnarea lui Nicolai Vodă aū fostū. Pre Leșcinski și pre starostele Halițki 'i-aū slobođitū Turcii, și s'aū dusū în țera lorū. ERă Craiul Șvedescū fiindū în TighinE ilū țineau Turcii cu multă chieltuELă, omū desmerdatū în avere, chieltuitorū fără sEMă, câtū nu'lū mai puteau ține Turcii. I-aū mersū carte de la împERatul Turciei sE se rădice din TighinE sE mERGă la țera lui; el n'aū vrutū sE mERGă. Apoi aū trimesū de 'l-aū luatū fōră voia lui din TighinE și 'l-aū dusū în Țarigradū. ERă până a'lū lua, el se apucase de rEșboiū din casele de unde ședea elū, sE nu se dea Turcilorū sE'lū ducă la Țarigradū. Ce încungiurandū Turcii casa, aū năvălitū sE'lū ia din casă; ERă elū aū săritū pe o ferEstră cu șpaga a mână în glōta Turcilorū, și apucendū'lū Turcii 'l-aū dusū la Țarigradū.

Domnul blagorodū și vestitū, măcarū că arū cădea din cinstea sa, ERă cu inima sa totū se pare a fi nebiruitū. Așa și Șvedul simețū se ținea Craiū nebiruitū, cerendū oști de la Turcū într'agiutorū sE'lū petrECă prin țera Leșescă, până în țera lui; ca vEđendū'lū lumea mergendū cu glōtă mare, sE'lū slăvescă ca pre unū Craiū nebiruitū. ERă Moskalul n'aū primitū acea pompă a Șvedului, ce aū đisū sE mERGă Șvedul cu puțintea glōta sa ca unū omū fără putere, și abiea scăpatū cu đile; și așa fi va da cale prin țera Leșescă, fiindū oștile Moskalului prin țera Leșescă, și pre la cetățile ce le luase de la Șvedū. Șvedul sātulū de binele Turcului, mai pre urmă era bucurosū sE scape cum arū putea, sE se ducă la țera sa; și 'i-aū datū cale prin țera UngurEscă; și aū mersū de nu 'l-aū cunoscutū nime în glōta lui; că cei ce mergeau înainte la conace, daū veste că sosesc Craiul; ERă cei ce veniau mai pre urmă la conacū, điceau că aū trecutū Craiul înainte. Și așa, din conacū în conacū, trecendū prin țera UngurEscă, nime 'l-aū cunoscutū. ERă dECă aū sositū în țera lui, îndatā aū făcutū oști și se bătea cu Moscalii ce erau prin cetățile ce le luase de la Șvedii, și pre apă și pre uscatū, până și elū 'și-aū pusū capul, lovindu'lū dintr'o pușcă.

Nicolae Vodă domnindū aice în țERă cu multe nevoi țerei, plinindū poruncile ÎmpERăției, și mai mare greū era Hotinul, trebuindū salahorī, și menzilurī,

și alte cheltueile multe; și ómenii din țeră au trecutú toți în olatul turcescú în ținutul Hotinului.

În al treile anú a domniei lui Nicolai Vodă, au mersú oștile Turcescú la Morea; venit'au poroncă împărătescă la Nicolai Vodă de au datú cincí sute de cai de óste de pre la boierii, și de la mazilii, totú cai aleși. Și mergëndú Turcii au luatú Morea; și vestita cetate Anapoli câte-va zile bătând'o o au dobânditú, și alte cetăți au luatú cu multă avere, prădândú și robindú totú ce au găsitú.

Nu putemú trece cu scrisórea pentru mazilia lui Constantinú Vodă Brâncovanul, Domnul Muntenescú, ce 'i-au venitú de la Turci; cu mare jale a scrie de o furtună ca aceea ce 'i-au venitú așa fără de veste, fiindú acum de 27 ani Domnú acei țeri cu feciori însurați, cu fete măritate, întemeiatú cu atâte moșii, case frumoșe prin tóte satele, avuție nespúsă, avëndú și boierii mari bătrâni pre unchií sêi pre Cantacuzinescú, ómenii fórté vestiți alesú spre părțile Creținescú, anume Constantinú Stolnicul și frate-séu Mihai Spătarul; pre acesti doi își lăsa tóte trebile domniei, și fórté cu bunú cumpătú au mersú 27 ani, și aveau mare cinste și dragoste la Domnú.

Dupé ce s'au rădicatú feciorii lui Constantinú Vodă Brâncovanul și cu ginerii, au începutú a face multe amestecături și lucruri neplăcute între acesti boierii, batgiocorindu'i; carií nu le-au pututú suferi îndelungú; ce din credincioșii ce erau Domnului Muntenescú după datoriea sângelui, ce erau totú de unú némú, și din credincioșii adevărați, prea lesne s'au schimbatú întru vrăjmășie; carií din di în di cercau prilejú cum și în ce chipú s'arú putea mântui de acelú domnú al lorú.

Pre acea vreme era Mihai Vodă mazilú după a doua domnie în Țarigradú unde și elú încă câtú putea lupta cu neprietinii pentru Constantinú Domnul Muntenescú, pentru multe strimbătăți și piri ce'i făcuse Basarabú Vodă, cum s'au disú mai susú, pîrindu'lú că Mihai Vodă Domnul de Moldova este hainú și vra se fugă la Moskalii cu tótă casa lui, și alte amestecături nenumărate, cândú era Mihai Vodă cu a doua domnie în țeră ca s'elú maziléscă, și pre o parte îl clivetia, pre altă parte vërsa bani nenumărați, până au și mazilitú pre Mihai Vodă. Măcarú că'i era prietinu lui Mihai Vodă Ali-Pașa Vezirul ce era atunce, ce auđindú atâta pîră că'i hainú și va sê fugă la Moskalii, 'și-au întorsú prieteșugul în urgie; cređendú pîra minciunosă, au trimesú óste din Tighine și au rădicatú pre Mihai Vodă din scaunul domniei, și 'l-au dusú în Țarigradú închiđendu'lú în Edecula cu tótă casa lui. Apoi eșindú din Edecula totú nu'lú lăsa domnul Muntenescú sê se odihnésca mazilú cum era; ce cu multe piri îl adăogea s'elú facă surgunú și din Țarigradú încă și bani au datú unorú Enicerii, s'elú omóre nóptea, unde le-arú da mâna; care aceste tóte singurú Mihai Vodă ne spunea, dacă au venitú cu a triea domnie aice. După întórcerea Moskalilorú, aflat'au vreme și Mihai Vodă la Pórtă a piri pre Constantinú Vodă domnul Muntenescú, că cu scirea lui au venitú Moskalii și i-au chie-matú de au stricatú cetatea Brăila, și elú le-au gătítú zahara și altele, precum va sê fugă la Nemți; carele tóte erau adevérate câte au disú Mihai Vodă. Érá atunce stricândú pacea Turcii cu Venețienii, și gătindu-se de óste, era bucurosú Vezirul sê prinđă pre domnul Muntenescú la mâna lorú s'elú mazi-

lăscă; ce temându-se că nu-lu voru puté prinde și se va duce la Nemți, îl lăsa. Eră pre acea vreme fiindu Ali-Pașa Vezirü, omü förte cu cumpătü, și cerca pretutindene zurbalele și 'i totü omoria, care Vezirü aü remasü de minune la Turci, câtü se cutremuraü toți Pașiü, și totü răsăritul de dënsul, de morțiü ce făcea. Atuncea aü chiebatü Vezirul pre Mihaü Vodă și 'l aü întreatü, puté-va în vr'unü fel să facă, ori cu óste, ori cu altü mijlocü, să prinđă pre Brâncovanul domnul Muntenescü? Mihaü Vodă aü poftitü s'ë mai dee ceva vreme până va cerca lucrul, și atunce îi va da răspunsü; și sciindü Mihaü Vodă că Cantacuzinesciü, unchiü acelui domnü, s'aü rëcitü și s'aü depărtatü de dënsul, aü rëpeditü în țera Muntenescă pe unü credinciosü al s'eu, cu scrisóre la Mihaü Spătarul, arătându-i totü lucrul, präcum maziliea domnului lorü este gata, numai din țeră să nu se facă vr'o smintelă, să nu fugă, sau să nu se facă vre o zurba; și pöte să nu-lü dee boierimea și slujitorimea, și să fugă toți cu dënsulü. Ce aceste töte Mihaü Spătarul le-aü luatü asupra lui; numai fermanü de mazilie s'ë vie, eră despre altele va da el sëmă, și s'aü apucatü pre capul lui cu giurämëntü, cum va veni Domnul lorü la mănule Împäratului fără de voiea lui.

Viindü acestü răspunsü la Mihaü Vodă, îndatä aü mersü la Vezirul și s'aü apucatü că nici o zurba nu se va face, ce la mănule lui va veni domnul Muntenescü cu tötä casa lui și cu tötä avuția lui. Vezirul decă înțelëse așa, se implu de bucurie, ce totü nu s'aü încrețutü cu atäta, ce aü çisü lui Mihaü Vodă s'ë facă zapisü la mănăiului, cum se va puté lua dompul Muntenescü din scaunul lui, și-lü vorü aduce mazilü la mäna Imperäției; erä de s'arü tēpla într'altü felü, să scape domnul Muntenescü Constantinü Vodă Brâncovanul, să dee sëmă Mihaü Vodă la Împärație; de care lucru 'i-aü căutatü lui Mihaü Vodă a face și zapisü.

De miratü lucru este la câte s'aü băgatü Mihaü Vodă, și 'și aü pusü vieța la mijlocü. Etă ce agonisesce zavistia, cum află vreme neprietenul de'si isprăvesce trebile lui; că aceste töte de nu s'arü fi acolisitü Constantinü Vodă Brâncovanul domnul Muntenescü de Mihaü Vodă, nu s'arü fi făcutü nici Mihaü Vodă vrăjmașü asupra lui Constantinü Vodă Brâncovanul; numai aice s'aü plinitü cuvëntul Proorocului Davidü, ce ñice: «săpat'aü gröpă și aü cădutü într'ēnsa.» Că cele ce gătia domnul Muntenescü lui Mihaü Vodă, töte asupra lui i-aü venitü încă și mai cu asuprä.

Vezirul adevierindü lucrul cum nime nu se va pune împotriva porunciü Împäresci pentru domnul Muntenescü, ce-lü vorü da de-lü vorü aduce la Împärație, îndatä aü răpeditü pre unü Agä Împärescü anume Mustafa Aga cu puținei ömeni, și cu două slugi a lui Mihaü Vodă în portü turcescü îmbracăți, cu fermanü de mazilie, și altü fermanü la boieri și la tötä țera s'ë-lü dea de grumazi, că apoi tötä țera lorü subt sabie vorü da. Și a doua ñi dupē acelü Agä, aü pornitü pre Imbrihorul Împäratului, și förte cu mare taină, câtü nime în Țarigradü n'aü sciutü unde mergü.

Constantinü Vodă Brâncovanul nesciindü nemică de una ca acēsta să se păzescă, numai ce aü sositü Aga Împärescü mercuri înainteä Pascilorü, și aü descălecatü la curțile domnesci. Indatä inträndü în casă, prinđëndü töte ușele

aă scosă fermanul de mazilie, și 'lă-aă cetită, și aă începută a bate pre copii din casă în tôte părțile, și a'î scôte din case afară. Atunce dîcî sē fie strîgată Constantină Vodă pre ferăstră: «Slugitorî, slugitorî unde sunteți? Nu mă lăsați!» Ce nimică n'aă isprăvită, că Turcii prinsese porțile, și aă pecetluită tôte cămările și tôte beciurile. Boierii pre la gasdă fiindă, decă aă prinsă de veste teți s'aă spăimântată.

Turcii, după ce aă prinsă porțile curții și aă pecetluită cămările și beciurile, aă trimesă de aă chieamată pre boieri la curte, și le-aă cetită fermanul Impăratescă. Boierii înțelegendă poronca Impăratescă, teți s'aă plecată poronci ce scria în fermană; éă pre Domnă 'l-aă luată boierii în chieazăsie, cum va sta, nu va fugi nicăiri; éă pază totă sta împregiură. A două și aă sosită în Bucuresci și Imbrihorul Impăratului. Mare jale era a privi cineva atunce ună Domnă vestită ca acela, îmbetrénită în domnie; bocete, și țipete în fețele și nurorile lui; că pre teți 'i-aă strinsă cu mare pază și grăză la ună locă, și pre feciori și pre gineri; și nimică zăbăvindă, ce totă în grabă 'l-aă gătită sē'lă pornescă mai curendă.

Atunce Impărăția giuruise domniea țerei Muntenescă lui Mihai Vodă, care și ômenii lui erau trimisi cu Imbrihorul cu cărti pre la o sēmă de boieri în țera Muntenescă; ce n'aă îngăduită boierii Muntenescă lucrul acela, mai alesă Cantacuzinescii. Ce s'aă agiunsă cu Imbrihorul, și aă rădicată Domnă noă pre Stefană Spatarul feciorul lui Constantină Cantacuzino Stolnicul, și îndată 'l-aă dusă cu alaiă la curțile domnesci; și ședendă în scaunul domnescă, aă dată din pusce, și în dobe, în surle după obiceiul domnescă; și tătă boierimea aă venită de i s'aă închinată, și s'aă adunată sărutându'i mână. Și sculându-se Domnul celă noă din scaună, aă mersă în casă unde era vėru-sēă Constantină Vodă Brăncovanul de i-aă sărutată mână. O! ce sărutare cu ciudă și cu lacrimă, cândă sluga se domnesce în scaunul domniei stēpănului sēă, cu înșelăciună ca aceste, scoțendu'lă nu numai din domnie ci și din țeră, din moșiile lui.

Atunce cu multe lacrimi Constantină Vodă Brăncovanul aă mustrată pre vėru-sēă Stefană Vodă, cum 'l-aă înșelată de i-aă luată cinstea și domniea. Ôre nu este mai mare ciudă sluga în locul stēpănului, precum și Băsărabă Vodă săracul privi pre sluga lui cum i-aă luată domniea! Ha! lume fără sațu, cum nu se putură îndestula Cantacuzinescii cu atăta cinste ce aveau la acestă Domnă, și cu avere nespasă, și'lă vicleniră și'i luară domniea! Dēră și Domnii cu cine voră putē sē se încrēdē cândă fi viclenescă nēmă loră! Adevărată că vrăjmașii omului, cei de casa lui suntă.

Aflată și avuție multă fără sēmă, bani și odóre; și gătindu-se 'lă-aă pornită din Bucuresci cu tătă casa lui, cu feciorii și cu ginerii lui.

Éă cândă eșia din Bucuresci, totă norodul, cu mică cu mare, lacrima și plângea după aceli Domnă ca după ună tată; fiindă în mare bișugă țera loră în 27 ani ce aă domnită elă; plină era acea țeră de ômeni cu hrană și cu agonisită, precum se pomenesce că aă fostă și la noi în țeră în zilele lui Vasili Vodă.

Decă aă dusă pre Constantină Vodă Brăncovanul în Țarigradă, 'lă-aă închisă în Edecula cu tătă casa lui; éă casele lui ce le avea în Țarigradă, le-aă

scosă Turcii la vîndare. Și cum aș sosită, îndată aș venită ômenii Impărătesci, și i-aș scrisă tîtă avușia, și o aș luată pre sîma Impărăției, bani, și odore, și haine, și alte lucruri scumpe. Ce hainele și alte lucruri le-aș dată pin tîrgu de le-aș vîndută, cîtă se umpluse Țarigradu de hainele loră, și de cusuturile cele cu sirmă, care și pre aice aș agiunsă de le vindeau Turcii. Êră pre dînsul sîracul 'l-aș pusă la muncă ca s'își spue avușia ce mai are; și aș spusă totă ce aș avută, că avea bani la Veneția și la Nemți, și'i făceau silă s'î trimiță s'își aducă banii de acolo; ce aceea nu s'aș putută face. Êră alți bani ce aș avută 'i-aș dată, cîtă se miraș și Turcii de atîta avușie; și totă 'l-aș muncită cu nesuferite munci și cazne de după Pasci pînă în dîia de Sîntă-Măria mare; că din țera Muntenescă totă îlă adăogea cu piră Stefană Vodă pînă i-aș mîncată capul. Êră atunce 'l-aș scosă la divanul Impăratului cu tus-patru feciorii lui, și muștrîndu'lu cu cuvîntul Impăratul, făcîndu'lu haină, îndată aș pusă de aș tăiată capetele, fecioriloră înaintea tătăne-seu. Êră unul din feciorii lui, vîdîndă perđarea frașiloră, aș fostă dîcîndă că se va turci; ce 'l-aș înfruntată tată-seu cu cuvîntul dîcîndu'î: «Mai bine'î s'î mîră în legea Creștînescă, de cîtă s'î se facă păgână Turcu». Și după perirea fecioriloră lui, tăiatu-i'aș și lui capul. Jalnică privire și nepovestită urgie! Ce inimă împietrită ară fi fostă aceea s'î nu plîngă atunce! Trupurile loră le-aș aruncată în mare. Priviți acum mai marii țeriloră și cei ce stăpîniți mulțimile, ce agonisesc lăcomia cea preste mîsură, și volnicia celoră ce pofdescă și se tîndă s'î supue pre toți împregiurașii sei, și nu se potă odihni cu cele ce sîntă drepte a le lui date de la Dumneđeu, ce va s'î supuie și s'î apuce cele străine. Precum și acestă Domnă Constantină Brîncovanul sîracul, de-apurerea se silia s'î supuie pre Domni din Moldova, s'î fie sub ascultare, adecă ce ară pofți oră de bine, oră de rău, s'î nu'î esă din cuvîntă. Ce cu greu pôte s'î se facă-acesta, avîndă amîndoi acești Domni țeri osăbite, și stăpînirea loră de atocma; ce mai bine cineș a le s'île s'î păzescă; că de'î și pare mai slabă neprietenul t'eu de cîtă tine, și făcîndu'î strămbătate cu puterea averei tale, singură Dumneđeu se pune agiutoră acelu mai slabă împrotiva baniloră tei, și te surpă cîndă nu te gîndesci; și cîndă socotescă că te vei odihni pre averile tale, atunce le răsipesce și le dă în mînele altora; precum și casa lui Constantină Vodă Brîncovanul ca o nemică și de odată s'aș stînsă, apucîncă străini averile lui.

Ha! lume! cum se înșelă ômenii, și nu se potă satura de dragostea ta! La ce sfîrșită îi aduce pre cei ce urmîză voiei tale! Cu adevărată fumă și umbră, visuri și pîreră este cîntea ta.

Stefană Cantacuzino domnul Muntenescă, după perirea Brîncovanului cugea că se va odihni, și va rămîné domnă neschimbată în mulți ani; ce plata lui Dumneđeu nu 'l-aș îngăduită, că al doile ană i-aș venită și lui mazilia, și ducîndu'lu în Țarigradu aș mersă și tată-seu bătrînul Constantină Cantacuzino Stolnicul cu dînsul; și cum aș sosită i-aș omorită Turcii cu grîznică mîrte; și pre tată și pre fecioră pe Stefană Vodă i-aș sugrumată. Și așa aș plătîtă și ei mîrtea lui Constantină Vodă Brîncovanul; cu ce mîsură aș mîsurată, și loră li s'aș mîsurată. Vedeți aice giudecată ave și de sîrgă de la

Dumnezeu; păziți-vă cei vicleni și răi, că giudețul lui Dumnezeu nu va trece nici pe unul.

Eră după ce au omorît Turcii pre Stefanu Vodă, au trimesu aice în țera la noi, și au luat pre Nicolai Vodă cu totă casa lui, și l-au dusu Domnă în țera Muntenescă; eră aice în locul lui Nicolai Vodă, au venit Domnă Mihaï Vodă cu a triea domnie.

Nicolaï Vodă, isprăvindu-și lucrul său ca se mergă domnă în țera Muntenescă, au scosu mari greutăți pre țera și pre boieri pre la ținuturi cu sume mari, peste puțința omenilor; și au luat mulți bani; sumele acele deplină cu mare sîrguélă, cu zapci, închidendu pre boieri, i-au făcutu de au istovitu toți banii. Apoi i-au sosit și schimbarea domniei de s-au mutat în țera Muntenescă.

Boierii decă au înțelesu de venirea lui Mihaï Vodă, toți s-au bucurat; deși și Nicolaï Vodă întru această domnie a doua era mai blându de cât în domniea de nteiu. Eră mergendu în țera Muntenescă Nicolaï Vodă, cum au domnită într'acea țera, amă lăsat să scrie Muntenii; eră noi ne întorcem la lucrurile țerei noastre.

Mibaï Vodă, îmbrăcându castanu de domnie, n'au zăbovit în Țarigradu, ce în menzili Impărătescu l-au pornit numai cu slugile seles; fără dómna sa au venit, fiindu lucrurile tulburate între Turci și între Nemți, gătindu-se de oste.

CAP. XX.

Domniea a treia a lui Mihaï Vodă Racoviță.

În anul 7224, schimbându-se Nicolaï Vodă din domniea Moldovei în țera Muntenescă, venit-au Mihaï Vodă domnă țerei, și au intrat în Iași în 24 zile a lui Februarie, în duminica brânzei. Într'acestă an, gătindu-se Turcii de oste să stea împotriva Nemților la Beligradu, cum au venit Mihaï Vodă în scaunul domniei, îndată i-au venit poroncă de au dat trei sute de cai din țera, pentru tréba ostei. Și făcendu război Turcii cu Nemții, au luat Beligradu de la Turci, cetate vechiă din crăiea Ungurască. Luat-au Nemții atunce și țera Muntenescă până în Oltu, și apoi s-au împăcat Nemții cu Turcii. Întru acestă an au fost timp rău cu răcelă, câtă nimene n'au apucat altă dată să fie fostă așa; că nici la sfântul Gheorghe nu era înverdit, nici câmpul, nici codrul, și au fost scădere în vin, și în vii și în totă ródă.

Nicolaï Vodă domnind în țera Muntenescă, mare vîrsătoru de sânge s'au arătat în boierii acei țări, cât și pre Antimu Mitropolitul, pentru ce l-au înfruntat cu cuvântul pentru tirăniea lui, l-au omorît, nu se scie cu ce felu de mórte. A căruia tirănie nesuferindu boierii, au adus oste Nemți și catane din țera Ungurască, și fiindu Muntenii toți la unu cuvântu, au dat pre Nicolaï Vodă în mâinile Nemților cu totă casa lui, și l-au dus în țera Ungurască jăcuit și prădat de totu ce au avut. Eră mai înainte de acea

zarvă aŭ trimisŭ Veŭirul în țera Muntenescă de aŭ luatŭ pe Mihai Cantacuzino Spatarul, și pre Dudescul Spatarŭ, și cum i-aŭ dusŭ la Vezirul, îndată le-aŭ tăiatŭ capetele. Trimis-aŭ Vezirul și aice în țeră la Mihai Vodă de aŭ luatŭ pre Lupul Costaki Vornicul; și cum 'l-aŭ dusŭ la Vezirul, nimicŭ nu 'l-aŭ mai întreatŭ, ce îndată i-aŭ tăiatŭ capul. Aceste s'aŭ făcutŭ cândŭ mergea Vezirul cu ôste improtiva Nemțilorŭ la Beligradŭ; érá ce vină i-arŭ fi datŭ Lupuluŭ nu se scie; număi totŭ de Nicolai Vodă i-aŭ fostŭ perirea, precum amŭ înțelesŭ dintr'alți.

După ce aŭ luatŭ Nemți pre Nicolai Vodă din țera Muntenescă, cum s'aŭ pomenitŭ mai susŭ, deprindându-se în jacuri Nemți și catanele, aŭ începutŭ a trece și aice în țeră, cu învățatura unui Generalŭ ce era în Brașău; și întâiŭ în satŭ în Ocnă aŭ lovitŭ fără veste, și aŭ luatŭ pre doi Turci neguțitori ce erau acolo veniți să încarce sare. Și mai pe urmă s'aŭ mai înglotitŭ catanele, și aŭ venitŭ de aŭ lovitŭ în Romanŭ, și aŭ luatŭ éráși pe nisce Turci; și ducându-i în Brașău îi închinau Generaluluŭ; și rescumpărându-se Turci cu bani, îi slobođia Generalul. Și așa cu dobânda de la Turci deprindându-se acelŭ Generalŭ cu tâlharii săi, mare zarvă s'aŭ ațitatŭ în țeră, înmulțindu-se tâlharii lui, orŭ cu scirea Generaluluŭ, orŭ cu scirea celorŭ mai mari ai lui, cum era Generalul de Sibiiŭ. Aŭ începutŭ a prăda pe sub munte mănăstirile și casele boieresci, făcându-și prilejŭ cu Turci, că de le-arŭ veni vr'o scârbă de la mai marii lorŭ, să se mântuiescă totŭ cu Turci, anume că ei unde sciŭ Turci mai pre aprôpe, acolo agiungŭ pentru ca să-i dobândescă; că ei cu ôstea la Beligradŭ n'aŭ fostŭ să facă dobândă de la Turci. Și viindŭ unŭ Căpitanŭ de Catane anume Frențŭ, aŭ intratŭ în mănăstire în Cașinŭ, unde era bejănită țera și boierii de pre acolo, de grija catanelorŭ, vedându că pradă și jăcuescŭ, și pre Turci îi robescŭ; Frențŭ Căpitanul numai cu 20 de ômeni aŭ venitŭ în Cașanŭ, de care arŭ fi pututŭ o țeră de ômeni să se apere, să nu'lŭ lase să intre în mănăstire; ce cu toți 'lŭ-aŭ primitŭ, și i s'aŭ închinatŭ. Fiindŭ acolo Vasili Cîaurul, isvoditorul acestorŭ zarve, ce făcură toți la unŭ cuvântŭ, âmplându-se de gônduri rele asupra lui Mihai Vodă. Multŭ socotindŭ de sine Vasili Cîaurul să se rădice domnŭ de la Nemți, îndemnându'lŭ și alți de potrive lui, la minte deșertŭ, mers'aŭ în Brașău Vasili Cîaurul la Generalul de Nemți de 'l-aŭ făcutŭ grafŭ. Și făcându-se una cu catanele Moldovenii nostrii cu mari cu mici prădăi, jăcuiaŭ unul pre altul, mănăstirile pre sub munte, casele boieresci, câtŭ ținea pre Siretŭ, și pre câți nu se închinau lorŭ să ție cu dênșii. Țineaŭ drumurile, colnicele; mâncaŭ, stricaŭ și jăcuiaŭ, precum este năravul Moldovenilorŭ la vremi ca acele. De și erau ômeni ca acia să nu ție cu dênșii, temându-se să nu cadă la primejdie, mai pre urmă cum s'aŭ și prilejitŭ, nu puteau hălădui de cei-alți să scape d'inaintea lorŭ; ce de nevoie numai să fie cu dênșii, până în Siretŭ, și până în Milcovŭ, totŭ de acea brăslă, înglotindu-se și înmulțindu-se din tôte părțile. Era și unŭ Mironŭ ce aŭ fostŭ și Serdarŭ cu unŭ hiastru alŭ sârmă, omŭ fără învățatură, mândru, semețŭ, cu numele lui, Velicico; năditus'aŭ și acesti la ceta catanelorŭ. Deci Mironŭ aŭ sfătuitŭ pe Frențŭ Căpitanul de cătane, de aŭ mersŭ din Cașinŭ și aŭ intratŭ în cetatea Neamțuluŭ, cu nădejde că vorŭ ține cetatea Némțuluŭ cu locurile d'inpăgiorŭ, cum aŭ ținutŭ

Leșii, nu de multă, din venirea lui Sobiețki Craiul Leșescă, pre cândă acelă Mironă era Jolniră la ună stégă de Moldoveni; și âmplëndă cetatea de bucate, ei se țineaă biruitoră, ca cum ară fi dobândită țera Moldovei până în Siretă, ca și Nemții țera Muntenescă până în Oltă. Ce doi domni într'o țeră nu potă fi.

Acestii din Némțu căutău vreme să vie să iae pre Mihaï Vodă din scaunul seă, ca și pre Nicolaï Vodă din țera Muntenescă. Mihaï Vodă, pentru acestă tulburare se păzia de primejdie, și aă intratū în mōnăstire în Cetățuie; unde nici acolo nu'lă putea ținea vremea să măie, cunoscëndă pre slujitorii seă îndoiți, mai multă stăruindu-le inimile spre neprietenă, de câtă spre dēnsul, se'lă rătuescă ca pre ună domnă. Cu toți căutaă să vėlă pre catane cum sosescă în Iași silită să li se închine, vestinduse vālfa Nemțiloră de isbândă asupra Turciloră atunce și la Beligradū.

Mihaï Vodă pre o parte se păzia de primejdie, pre altă parte trimitea ômenă de aă seă cu cărți pre la mazili, și pre la alți ômenă de peste Siretă, fiiindu'i milă de țeră, să nu stea cu Catanele, ce să fugă d'înaintea loră, seă să stea cu toții să prindă pre Catane seă se'i gonescă; că puterea Împărăției este mare, și va trimete Tătari, și pre toți îi voră lua în robie; eră ei ne cum să înțelegă, ce încă mai sâmeți eraă, și apucaă, pre acei ce le duceaă cărțile, și'i puneau la închisóre, dându'i în mânele Cataneloră de'i pedepsiaă cum era mai rău; și'i făceaă păgână, că țină cu Turcii, și nu se închină cu totă țera la Nemți.

Adus'ău Mihaï Vodă lūngă ôstea sa și oști străine, câte-va stéguri de Lipcană de la Pașa de Hotină, și 200 de Tătari și 700 de Cazaci Zaporojeni de la Hanul, aice în Iași, se'i trimiță asupra Cataneloră peste Siretă, la Némțu și la Cașană; ce pentru să nu strice țera cu oști străine nu 'i-aă trimesă, asceptândă să se tēmpescă sumețiea loră, aūdindă de oști, ce aă adusă Mihaï Vodă, și se voră duce Catanele din cotro aă venită, lăsândă locul de bună voiea loră. Eră și Catanele, și cesti din țeră mai tare se'ntunecaă cu orbiciunea tiraniei loră, nici cum socotindă la ce le va veni lucrul pre urmă; Ciaurul cu ceta lui în Cașină, eră Mironă cu hiastrul seă Velicico în Némțu. Tirantul mōre să apuce cele străine, eră domnul întru bunătate desăvērșită să apere a le seă pune nevointă. Mântuitorul lumei Hristosă vrēndă să se ducă din lumea acestă, n'ău ăisă rēsboiă lasă voă, ce aă ăisă: pace lasă voă; pacea mea daă voă. De unde se vede că Creștinului adevērată mai multă este a păzi pacea, care aă lāsāt'o Hristosă, de câtă a rădica rēsboiă pentru rēs-cumpērarea strimbătăților ce ară avea. Așa și Mihaï Vodă ca ună Creștină adevērată, pace pădindă fōră smintělă, asceptândă întōrcerea loră; eră ei nici chiemați a aūdi, nici trași a simți nu s'ău plectat; că întārđierea certărei, Dumeņeđe cu asupră o plinesce, Mihaï Vodă ôstea cea străină, Lipcană, Tătari, Căzaci cei ce venise de pază, nu 'i-aă trimesă asupra Cataneloră, pentru ca să nu facă risipă și stricăciune țerei; nici lūngă sine nu 'i-aă ținută, ce 'i-aă lāsātă de s'ău dusă, și rēmāindă numaă cu slujitorii lui. Decă trimețindă spre Némțu să prindă limbă, aă adusă pe ună fecioră a Cuzăi, și cu ună cumnată ală seă, ce ședea la Brănișteni peste Moldova, ce era totă de a Cataneloră;

pre cariî Mihaî Vodă muştrându'î ca unŭ domnŭ, 'i-aŭ pusŭ la pază în mŭnăstire la Bărnova, până érá îî va slobođi. Érá Cuza Spatarul, fiindŭ aice în Iaşî, vedēdu'şî feciorul la închisŭre, elŭ ca unŭ omŭ de nimică ăicŭ sē fie agiunsŭ la Catanele din cetatea Némŭlui, numaî sē se scŭle sē vie, că aŭ vreme sē iee pe Mihaî Vodă; că nu are ōste străină pregiurŭ sine, ce suntŭ numaî slujitorii sēi cei de ţeră, în cariî nu'î nădejde de sprijinitŭ. Decî îndată s'aŭ gătitŭ Velicŭco, cu sfatul vitregului sēu Mironŭ, îndemnăndŭ pe Frenŭa Căpitanul cu Cătane ce avea, şi aŭ purcesŭ sē vie în Iaşî sē iea pre Mihaî Vodă; şi fiindŭ şi altŭ Căpitanŭ de Cătane la Cămpul-Lungŭ cu 100 de Nemŭi, aŭ venitŭ şi acela de s'aŭ împreunată cu Frenŭa Căpitanul, şi s'aŭ făcutŭ la 800 de ōmeni. Şi în ce ăi aŭ purcesŭ Catanele din Némŭ, într'acea ăi aŭ venitŭ veste şi la Mihaî Vodă în Iaşî sē se păzescă bine, că vine podghézŭ. Érá Mihaî Vodă cu mare taină, cătŭ nime n'aŭ prinsŭ de veste, aŭ răpeđitŭ la Tătari pre Constantinŭ Costaki vel Visternicŭ, şi pe Dimitrie Macri vel Stolnicŭ; şi adevératŭ cum s'aŭ scrisŭ mai susŭ, că cu alŭi boieri nu s'aŭ încređutŭ sē le spue pentru venirea Tătarilorŭ, fără numaî luî Donici Vornicul, şi luî Constantinŭ Rusetŭ vel Paharnicŭ, fiindŭ poroncă Impărătescă la Tătari sē apere ţera de neprietenii Impărăţiei. Şi îndată aŭ purcesŭ Tătarii cătŭ aŭ trebuitŭ ca 2000 de Tătari. Joî Genarie ântēiŭ aŭ purcesŭ podghézul din Némŭ, şi Joî la săptămăna aŭ lovitŭ în Iaşî: în care ăi Mihaî Vodă gătindu-se de ōspeŭ ca acei, eşindŭ cu ōstea sa afară din tērgŭ, din delŭ de Păcurari, aşceptândŭ sē-i vedă, fiindŭ vreme de prăndŭ, fruntea Tătarilorŭ agiungea despre mŭnăstirea luî Aron Vodă. Mihaî Vodă puindŭ strēji, pe Bahluiŭ în susŭ, şi mai la cămpŭ, s'aŭ întorsŭ în curtea domnescă; érá slujitorii descălecase pe la gazde încălđindu-se că era frigŭ. Mihaî Vodă după prăndŭ s'aŭ lăsatŭ sē sē cam odihnescă. Catanele venindŭ din susŭ pre Bahluiŭ, aŭ prinsŭ strējile luî Mihaî Vodă, şi fără de veste aŭ sositŭ în Iaşî, temeiel mergēndŭ pre din vale de feredee; şi Frenŭa Căpitanul aŭ mersŭ spre Cetăŭie întinsŭ; érá o sēmă pin tērgŭ aŭ intratŭ. Atunce şi Mihaî Vodă prinđēndŭ veste, aŭ încălecatŭ, şi aŭ plecatŭ fuga spre Cetăŭie, cu doi-trei copii din casă după sine, şi din boieri ce erau lŭngă sine. Érá frate-sēu Dimitraşco Hatmanul şedea bolnavŭ în Cetăŭie. Darie Donici Vornicul, şi Iordaki Cantacuzino Comisul nu s'aŭ întēplatŭ, din boierinaşii din curte; şi Catanele de aprŭpe gonindu'lŭ. Érá Velicŭco cu cinci-şese după sine, aŭ mersŭ întinsŭ la curte, şi lovindŭ pre lŭngă temniŭă, aŭ slobođitŭ pe câŭi erau în temniŭă. Pe urmă aŭ mersŭ la pŭrta curŭei domnesci, unde cătŭ aŭ sositŭ, îndată Seîmeniî din lontru, ce erau de paza curŭei, aŭ deschisŭ pŭrta fără de nici-o silă; şi închinându-se la picŭre, ăiceau bine aŭ venitŭ, că de multŭ vē aşceptamŭ, dragii nostriî! Caută ce slujitorî de trēbă, ce priinŭă aveau către domnŭ; şi cu cine sē se încređă Domnul la vreme ca aceea, avēndŭ putere sē ŭie pŭrta măcarŭ unŭ cēsŭ; érá ei îndată aŭ datŭ cale şi închinăciune neprietenului Domnului! Dēră slujitorii cei călări ca 500 de ōmeni ce erau, unul de poveste nu s'aŭ aflatŭ lŭngă Domnŭ sē'lŭ rătuescă; ce cariî încotro aŭ pututŭ s'aŭ dusŭ; alŭi aŭ fugitŭ spre Miroslava, alŭi într'alte părŭi. Ca acestii slujitorî erau! Ce Mihaiŭ Vodă numaî la Dumneđeŭ nădejdua, şi Dumneđeŭ 'l-aŭ apărâtŭ. Dēră Velicŭco, decă aŭ

intratū pe pórta curței, aū apucatū de aū sloboditū pe nisce feciorī de boierī, ce erau închisī la Seimenī iacă din ȕilele lui Nicolai Vodă, pentru pī cina unorū Turcī de cândū rēscoleaū cu Moskalī: doi feciorī a lui Manoli din Hulpănescī și alȕī, slobodindu'ī aū eșitū; și s'aū dusū și Velicīco după temeiul lorū la Cetățuie; érá pin tērgū aū lovitū unū Tănase Voiță de la Sucéva cu alȕī Moldovenī ca sē tēmpine pre cine aveaū pismă, sē'și isbândescă. Și érá spre Cetățuie, cândū Mihaī Vodă intrândū în Cetățuie, aū apucatū de aū închisū pórta, érá catanele aū și sositū la pórta mōnăstirei, și îndată aū încungiuratū mōnăstirea, dāndū din sānețe, și făcēndū nāvală sē intre în mōnăstire. Acolo erau toȕī boierīi închisī cu giupānesele lorū, cu totū ce aveaū; ce cātū puteaū boierīi se apēraū din pistóle de pre zidū asceptāndū pre Tātari. Tātariī despre Ciricū avēndū veste de sosirea catanelorū, veniaū care cātū īi putea calul, prin Tătārașū, și prin tērgū spre Cetățuie. Vēdēndū órda Tātārilorū, cātanele īși perduse șfatul; vēđurā la ce aū venitū, slābi simeȕia ce aveaū, și dederā toȕī de vale bulucindu-se la capul ézului subt délul Cetățuiei. Érá cuconul Velicīco n'aū vrutū sē rēmāie sē impartā dobānda ce arū lua din Cetățuie; ce făcēndū'și privilegiū cā are trēbă, ȕise lui Frență, pāzesce mārīea ta rēșboiul până oiū veni eū; și cum s'aū dusū nu s'aū mai întorsū, ȕe s'aū opritū tocma în Nēmțū. Tātariī de-o-datā dāndū nāvală, până a se buluci catanele, aū peritū cāȕi-va de a cātanelorū; érá bulucindu-se catanele, slobodīndū focū vitejesce în Tātari, pre mulȕī aū rānitū, cariī vēdēndū focul n'aū mai nāvālitū, ce aū stātutū pe de o parte; érá catanele aū purcesū cātīnea a se aȕāra, alăture cu tufele pe subt Hlinece. Eșit'aū Mihaiū Vodă din Cetățuie, și īmpreunāndu-se cu Tātariī, aū rēpeđitū în tērgū sē vie mai de sirgū slujitorīi seimenī, și vinātorīi, și negustorīi, și alȕīi ȕoȕī; și îndată încălecāndū toȕī, aū mersū; și dāndu-se pe din délū vinātorīi, alăture cu catanele, aū īnceputū a da din sānețe în glōta catanelorū; și îndată pre cāȕi-va oborīndu-ī, cā era vremea īnseratā, īși perduse cāmpul catanele; și totū silīndū īnainte clātīndu-se prin nisce ripī, cum este locul acela, cā d'īnainte nu le luase locul, ci nāzuīndū spre pădure, aū cāđutū īnr'o ripā adāncā pēntunerīcū; și de acolo īi luaū Tātariī de grumazī, pre cāȕī aū pututū prīnde. Érá cāȕī aū eșitū peste ripā, s'aū dusū cine īncotro aū pututū hālādui, īnnoptāndū de nu s'aū mai vēđutū. Decī Tātariī s'aū întorsū la coșul lorū în Ciricū cu vr'o 50 de catane robiȕī, și Frențe Cāpitanul lorū. A doua ȕi venīndū Mihaī Vodă, din Cetățuie īn curte, venīt'aū și Tātariī, aducēndū pre catanele cei robiȕī cu stēguri, cu dobele lorū, ce luase cu catane. Adus'aū pre Frențe īnaintea lui Mihaī Vodă, pre carele īntrebāndū'lū Mihaī Vodă, și muștrāndū'lū ca pre unū tālharū, ce aū venitū, ce aū cāutatū īn Cașīnū, apōī īn cetatea Nēmțului, cine 'l-aū chīematū sē vie aice, cu a cūī poroncā aū venitū iprocī? Frență aū rēspunsū cā cu poronca Generalului aū venitū ca sē ia pre Mihaī Vodă, sē'lū ducā la Nēmȕī, ca și pre Nicolai Vodă. Decī rēscumpērāndū'lū cu banī Mihaī Vodă de la Tātari, și 'l-aū scosū la pōrtā, și i-aū tăiatū capul īnaintea curței domnescī; érá până a tăia pre Frența, Cuza Spatarul era spēndūratū de furca șcrānciobului, ce era īnaintea curței domnescī, īmbrācatū, încălțatū, cum 'l-aū fostū gāsītū. ȕicū sē fie chīematū elū pe catane īn Iași. sē ia pe Mihaī Vodă. Prin

păduri, pe drumuri, pre la odăi, pre unde fugise catanele, și totu îi aduceau câte 10, câte 5—6 în multe zile, prindându-i ăomenii pe unde-i și afaă; și cum îi aduceau îndată îi spânduă, îi arcaă, îi puneau în cărlige, și de picioă spân-duăți. Și stringându trupurile celoru morți și periți de Tătari la răsboiă, i-au îngropatū, și au făcutū movilă mare de asupra lorū, în delū între Gălata, și între Cetățuie lūngă drumul celū mare, și au mai făcutū ș'o cruce mare de pētră, săpată cu slove, și cerdacū fōrte frumosū de pētră, precum se vede lūngă acea movilă, pentru semnū de biruință ce au biruitū pe neprietenii sēi; cā după isbēnda răsboiului ce au avutū Mihaī Vodă cu Nemți, au prinsū pre mulți și din Moldoveni, veniți la acelu podgēzū; ce totū cu morți groznice i-au omorītū. Pre unii i-au spēnduratū, pre alții îi arcaă în focū de vii, pe alții de cōste spēndurați, pe alții de picioă, cātū de grōză nu puteai sē treci pe ulița cea mare, priviudū atățila ăomeni spēndurați, și într'unū-felū, și într'altū; și cu atâte morți ce făcea tălharilorū, totū nu se părăsiaū. Ėră Catanele și Nemți, ce robise slugitoriī Moldoveni, i-au trimesū Mihaī Vodă la Impērație: 12 Nemți și Catane cu stēgurile lorū, cu dobele lorū, și i-au dusū la Udriū, cā acolo era Impērația, care mare laudă și mulțamită ai făcutū lui Mihaī Vodă pentru acea slujbă. Ėră cāndū au purcesū podghēzū la Iași, sē ia pe Mihaī Vodă, au purcesū și Vasili Căurul cu altū podghēzū, numai sē jăcuască și elū în țera de giosū casele boieresci; ce pe alții n'au gāsītū; numai lovindū și la casa lui Constandachi Stolnicū ca sē'lū prinđa, elū au prinsū de veste și au scăpatū cu fuga, ēră casa lui au jăcuit'o de totū ce au avutū, și de bucate, și de odōre, și i-au luatū și giupănēsa în robie, pe o soră a lui Mihaī Vodă, și au dus'o în Brașovū la Generalul, și au dat'o în pază, de unde au scăpatū ea mai pe urmă; dāndū banī unui țeranū, au furat'o, și au scos'o în țēră. Ce vitejie de omū cu socotēlă, au robitū o femeie!

Deci Mihaī Vodă biruindū aice la Iași Catanele, s'au gātītū sē mērgă și la cetatea Nēmțului, se bată catanele, ce mai eraū de păziaū cetatea; și a treia zi după răsboiul ce au avutū la Iași, au purcesū la Cantemirū-Mărza Saraskerū pe ăster Tătărăscă; cā eraū acolo ca la 2000 de Tătari. Deci mergēndū până la Crivesci, i-au venitū veste cum au fugitū tōte catanele din cetatea Nēmțului; și au chēmatū pre Mărzaci, și le-au spusū sē se întōrcă înapoi; ce ei nici într'unū chipū n'au vrutū sēși pērdă dobānda lorū, ce a doa zi s'au pornitū. Giuruit'au banī sē le dea Mihaī Vodă Mărzacilorū numai sē se întōrcă înapoi, sē nu prāde țera; ce nici asa n'au pututū folosi; și au purcesū și Mihaī Vodă după deūșii. Ce Tătarii, după obiceiul lorū, au și lāsātū ciamburū în tōte părțile, în șese zile de au prādātū și au robitū; și fiindū ērna mare, omeții mari, nu s'au pututū ascunde bieții ăomeni; și s'au āmplutū de robī și de dobitoce; cum eraū saniile cu bejāniile, așa le aduceau încărcate de muieri și de copii, și pe drumū copiīi degenerați, și fete mari cum era mai amarū. Ėtă la cātū au adusū țera acei lepădați de Dumneđeu: Căurul, și Mironū, și Velicō, cā s'au strinsū cētă de tălhari sē ia pre Mihaī Vodă, precum ăre cāndū pre Duca Vodă de la Domnesci, cā ēră au fostū Mironū jolniri și atuncea la Leși, cāndū au luatū pre Duca Vodă celū bătrānū. Ce precum atuncea pe urmă nici unū folosū n'au adusū, așa și acum; cā orī căți s'au sculatū din boierii

Moldovenesci asupra Domnilor, nici unii de aceia n'aũ pricopsitũ; ce totũ cu osindã DumneȚeescã aũ peritũ; și potũ Țice cã acei de pre atunciã, ce se hainiaũ despre domniĩ aceia și se sculaũ asupra lorũ, dõrũ aũ avutũ și strimbãtate, sũ nrgie de la acei domniĩ; dẽrã acestiĩ scimũ cã nici o strimbãtate despre Mihaĩ Vodã n'aũ avutũ; ce numaĩ din firea lorũ cea rea aũ rãdicatũ zurba asupra lui Mihaĩ Vodã ca s'ũ la din scaunũ; și ẽtã ce folosũ aũ adusũ țerei: robie și jacuri în tõte pãrțile! Țrã de Mihaĩ Vodã nu s'aũ pututũ lipi, nici s'aũ apropiatũ; ce ẽtũ, așã Țicũ, cã pre Domnũ nime sũ nu'ũ defaime, cã Domnul, orĩ bunũ, aũ rẽũ, feritũ trebue. Domnul nu în deșertũ põrtã armã; și mai multũ armele Domnului asupra celorũ improtivniciĩ stẽpãnescũ și rãnescũ pre dẽșĩĩ; și de cãte orĩ zarve ca aceste s'aũ aȚĩtatũ asupra vre unui domnũ, totũ de risipa țerei aũ fostũ. Cã ȃntẽiũ cãndũ s'aũ rãdicatũ Hãnesciĩ pre Duca Vodã, de 'lũ-aũ scosũ din scaunũ, ce aũ fãcutũ pre urmã Duca Vodã? Aũ venitũ cu Tãtari de aũ prãdatũ ținuturile acele, și pre mulți din cãpiteniĩ aũ spẽnduratũ, pe alți i'aũ înțepatũ, pentru fipta aceea ce aũ fãcut'o ei. Dẽrã Petriceico Vodã, cãndũ aũ fugitũ de la Hotinũ în țera Leșescã? Dẽrã pe urmã aũ ernatũ Tãt riĩ în țerã, din Nistru pãnã în Prutũ; și pãnã în Jijia, cu mare pagubã și robie. Rãdicatus'aũ ẽrã pre Duca Vodã Moldoveniĩ cu Leșĩ amestecaĩ de 'lũ-aũ luatũ de la Domnesci, cãndũ ȃmbla Petriceico Vodã sũ batã Bugeagul. Dẽrã aũ n'aũ fostũ ẽrã peirea țerei, de Tãtari și de Leșĩ, și fõmete mare în doi trei ani în țerã, cãtũ mãnca omũ pre omũ, precum mulți spuneã de acẽsta, care nu fõmete, ce osinda lui DumneȚeũ, asupra acestui pãmẽntũ? Dẽrã aũ a Domnului aũ fostũ pricina aceea? Ba nu a Domnului, ce rẽutatea celorũ rẽi. Rãdicatus'aũ și acmu asupra lui Mihaĩ Vodã, carele de nu 'lũ-arũ fi feritũ DumneȚeũ, pãzindu-lũ de neprietenĩ sũ; ẽrã de s'arũ fi tẽmplatũ s'ũ la Nemțiĩ, ore cine arũ fi rẽmasũ ne-robitũ din Moldoveni de Tãtari? Cã atunciã arũ fi fostũ sfĩșitul acestui ticãlosũ de norodũ; cã pre Mihaĩ Vodã 'lũ-arũ fi luatũ Nemțiĩ, ẽrã țera tõtã o robiaũ Tãtariĩ. Dẽrã aũ pricina Domnului este? Domnul aũ silitũ s'ũ apere; dẽrã ei singuri de bunã voiea lorũ, 'și-aũ agonisitũ perirea. Și nici cu atãta pradã și morți, ce fãceau într'ẽșĩĩ nu s'aũ pãrãsitũ; ce ẽrãși s'aũ mai strinsũ o sãmã de Moldoveni cu Cãtane și Nemți, în mõnãstire în Cașinũ și la Mira; și sedeaũ într'acele doã mõnãstiri, și eșiaũ de jãcuiãũ în tõte pãrțile; și nu s'aũ pãrãsitũ vẽȚendũ patima lui FrenȚe Cãpitanul, și podghẽzul lui ce aũ isprãvitũ. Decĩ Mihaĩ Vodã dupẽ rẽsboiul cu norocũ ce aũ avutũ la Iași cu FrenȚe Cãpitanul, și aũ rãmasũ isbãnda la Mihaĩ Vodã, n'aũ zãbovitũ o lunã de Țile, și s'aũ gãtitũ ẽrãși de rẽsboiũ cu Tãtari și cu õstea lui, și aũ purcesũ la mõnastire la Cașinũ.

Dupẽ rẽsboiul cu norocũ a lui Mihaĩ Vodã cu FrenȚe Cãpitanul la Iași, totũ nu s'aũ pãrãsitũ tãlharĩ; ce ẽrãși s'aũ strinsũ Cãtane și Nemți, și aũ intratũ în mõnastire în Cașinũ, de pradãũ și jãcuiãũ în tõte pãrțile, și duceaũ la mõnastire. Decĩ Mihaĩ Vodã n'aũ mai pututũ suferi; ce s'aũ gãtitũ totũ într'aceã ẽrnã, dupẽ ce aũ venitũ de la cetatea Nẽmțului, și aũ purcesũ la õste. Adus'aũ și Tãtari, ce ei n'aũ venitũ cãĩ aũ sorisũ Mihaĩ Vodã; ce cumu'ĩ obiceiul lorũ, aũ venitũ mai mulți de cãtũ trebuiaũ; și era Saraskerũ peste õste Aslanai-

Mârza, omü förte vitézü şi cu cumpätü bunü, şi aü purcesü cu totă östea pe la Romanü. Eraü 30,000 de Tătari, fără Moldoveni; érá cândü aü agiunsü la Siretü, 'i-aü venitü veste lui Mihaï Vodă că şi în Hangul suntü Catane; şi aü trimesü de la Siretü podgézü 2000 de Tătari, şi 200 de Seimeni, şi cu boieri mazili de țérä, s'ï ducä pe Tătari la Catane, érá s'e nu prade țéra. Mers'aü şi cu acea öste, Nicolaï Lazul Sulgerul şi Şerbanü Cantacuzino Postelnicü; şi aü intratü în Hangü, förä de nici o dodäélä despre nime. Catanele fugise; robit'aü Tătarii pe câți 'şi-aü găsitü Moldoveni; robit'aü atuncea şi pre giupănésa lui Ilie Cantacuzino Visternicü, fiindü bejenită în Hangü, şi pe altä giupănésä, fata lui Iordaki Cantacuzino Stolnicul; şi le-aü scosü Mihaï Vodă din robie la Iaşi, oblicindu-se. Érá Mihaï Vodă trecëndü cu östea în giosü la Bacău, după ce aü intratü pin codru pe Tazläu, aü eşitü câți-va Nemți şi Catane pe Tazläu, ca o strajă, nesciindü nimicä de östea ce le venia asuprä; şi dändü nisce Turci ce eraü cu Mihaï Vodă, peste acei Nemți, 'i-aü grăbitü Nemții pe Turci; şi îndată aü peritü unü Ali-Aga de la Țuțora; érá alții s'aü datü înapoi, până aü venitü şi cea-altä öste. Şi luändü veste Mihaï Vodă, că aü eşitü Nemți şi Catane înainte, aü sfătuitü cu Aslanai-Mârza, şi cu boierii, cum arü face ca s'e nu prinďä de veste Tătarii, că ei veniaü pe urmă, pentru s'e nu lasä cémburü în țérä; şi așa aü purcesü Aslanai-Mârza Saraskierul cu 40 de Tătari numaï, şi cu Moldoveni, ca s'e vedă ca câtä somă de öste arü fi de Nemți; şi cum 'i-aü vëdütü că suntü puținei, s'aü şi sloboďitü la dënsii, şi aü prinsü singurü Mârzacul pe unul, şi 'i-aü rësipitü îndată, şi s'aü întorsü Aslanai-Mârza cu robul legatü de plete. Érá Tătarii prinďëndü de veste, îndată aü începutü a striga hala; şi care cum 'i-aü pututü calul s'aü pornitü după Catane, şi nu 'i-aü mai pututü popri nime, şi într'o clipälä aü agiunsü pe catanele acele, şi aü lovitü satul Ocna förä de veste, şi tóte satele de pin pregiurü, şi pin Caşinü, pin păduri pe la bejăni; aü robitü şi aü prădatü mai rëu de câtü la Nemți, mulțime de ómenï şi dobitoce, că îi aduceau ca oile pe bieții ómenï, cu muierï, cu copii, câtü suspinaï unde vedeai atâte suflete; că amü fostü fațä de amü vëdütü aceste. Érá decă s'aü strinsü Tătarii toți de la pradă, s'aü aşedatü pe şesul Trotuşului de lungä Ocnă până din giosü de satü de Rădiana, câmpul totü de Tătari şi de robi ce luase. A doa qi aü mersü la mönastire la Caşinü, că Nemții se închisese toți în mönastire; ce cu Tătarii ce ispravă a-veai s'e faci la cetate! Aü încungiuratü mönăstirea pe delaturï; érá nu s'aü pututü apropia de zidü, că se apërau cu sacaluşe din tóte părțile. Ce lăsändü mönăstirea aü mai prădatü ce aü găsitü pe afarä, şi s'aü întorsü înapoi cu mulți robi şi dobitoce; şi aü trecutü la Bugégü cu toți robii. Érá Mihaï Vodă aü trecutü Siretul pe la Răcăciuni, şi aü venitü la scaunul seü în Iaşi. Nemții ce eraü în Caşinü încă s'aü rëdicatü, şi aü eşitü din mönăstire, şi éráşi s'aü stränsü la Focşeni, şi aü apucatü o mönastire anume Mira, ce este pe Milcovü, şi adăögëndu-se şi Moldoveni. Érá într'acea érnä, aü şedütü Mihaï Vodă totü cu pazä; érá după ce s'aü desvëratü s'aü gătitü de isnovă érá de öste, şi aü purcesü totü într'acelaşü anü, de primăverä la Focşeni cu östea Moldovei, de 'i-aü scosü şi pre aceia din țérä.

Fiindü învëțați Catanele, şi cu Moldovenii, cariï se făcuse totü unii cu Ca-

tanele, a prăda țera, nici într'unu chipu nu se putea mântui de dênșil; și vëndend că s'au și mai'adaosü Nemți și catane la Focșeni, și țineau Mira și Cașinul, s'au înțelesü și la Impărăție, cum Nemții ținü douë cetățî în Moldova; și au venitü unü cîohodarü a Veziruluî cu fermanü sê mERGă sê risipESCă a-cele douë cetățî adecă mônastiri; și 'și-au strinsü ôste Moldoveni, Codreni, Lăpușneni, și mai de țERă, și Seimeni, și au mai adusü și Tătari; și au purcesü primăvERA la luna lui Maiü în 21 de zile în ziua sfântuluî marelui Constantinü ImpERatü, cu frumoșă ôste, călărime și pedestrime cu tunuri; și au mersü la Bêrladü, unde s'au tÊmpinatü cu Tătarii. Și sosindü la Nicoresci, au tăbăritü ôstea acolo pedestrimea, și cu Tătarii au purcesü podghiazü nópteä, și le-au datü Sêrdari mai mare pe ôste pe Constantin Țarigrădeanul Postelnicü mare, bunü viteazü, fiindü slujitü la Moskali, la Căzacî, sciindü rîndul oștiriî, și îndrăsnețü și cu sfatü bunü era. Și au trecutü Siretul uniî în vadü, alțiî în notü; fiindü nópte n'au nemeritü toți vadul; și 'l-au lovitü fôră de veste pe Catane, și erau o mie de Catane cu Nemți, și 'l-au aflatü în Odobesci pe o sEMă; pre cariî îndatä 'l-au risipitü, și au începutü a'î lua de grumazü. ERă câți au scăpatü, au fugitü pe Milcovü la mônastire la Mira; și îndatä au eșitü cu toțiî din mônastire gata de rÊsboiü, cu dobe și cu stêguri tocmiți de rÊsboiü. Tătarii s'au împrăsciatü a gonî pe cei d'intÊiü; și ERă s'au luatü dupê prada pe la Focșeni; alțiî au trecutü pin țERA MuntenESCă. Moldoveni dândü năvală vitejesce, n'au pututü ține Catanele rÊsboiul multü; ce au purcesü în risipă a da dosü și a fugi; și gonindu'î Moldoveni și Tătarii, tăindu'î și robindu'î, până s'au împrăsciatü care încotro au pututü scăpa, pin munte, pin pădure, fôră cai, răniți. Atuncea au apucatü Tătarii de au robitü și pe Didiulescul Căpitanul celü mare de la Focșeni a domnuluî Muntenescü; și 'l-au adusü împreună cu alți robi la Mihaî Vodă, și îndatä 'l-au scosü din robia Tătarilorü. Decî dupê risipa Catanelorü cu a Nemțilorü, au mersü și Mihaî Vodă la mônăstirea Mira, și au stricatü zidul mônăstirei, pe poronca Impărăției, ce era făcutü de Antiohi Cantemir Vodă. Aprins'au și chiliile, și o biserică de lemnü ce era făcută de Cantemirü Vodă cel bÊtrânü; și cîohodarul Veziruluî era totü împreună cu Mihaî Vodă, că avea poroncă sê șEDă sê vEDă cum s'orü strica acele mônastiri. De acolo s'au întorsü Mihaî Vodă cu totă ôstea la mônăstire la Cașinü; și aflândü ERăși tâlhariî de catane, i-au gonitü pe uniî, pe alți i-au prinsü vii, și au mersü de au stricatü și zidul mônăstirei Cașinuluî. Pe une locuri au pusü lagumü de au sfărmatü zidul; pe de altă parte cu ciocane de ferü au adusü șalgăiî de la Ocnă de 'l-au risipitü. Și așa le-au spartü lăcașul acelorü Nemți și Catane. Cu câtü le eșise ântÊiü laudă mare, și se temeau unde aușeau de numele lorü, cu atăta mai pre urmă se deprinsESE Moldoveni de'î băteau și intraü într'Ênșil, unde și'î găsiau. Și făcendü isbândă Mihaî Vodă, s'au întorsü la scaunul sEü în Iași; ERă totü cu scăderea țEREi, de robia și prada ce făceau Tătarii. Și au mai șEDütü până la luna lui Iulie, și s'au gătütü ERăși mai cu bună gătire sê intre în țERA UngurESCă, că au venitü poroncă de la Impărăție la Mihaî Vodă, și la Sultanul, și la Pașă de Hotinü sê se gătESCă sê mERGă în țERA UngurESCă.

Venindü poroncă la Sultanul și la Mihaî Vodă, și la Pașă de Hotinü, sê
 Leatopisețele Tom. 3.

mărgă în țera Ungurască să prade, și să robescă, cari nu se voru închina din domni Unguresci la Turci, că erau fugiți o sémă din domni Unguresci la Turci cu Craiul lor Racoti, dicându că de aru merge óstea, se voru închina tóte cetățile, și tótă țera Ungurască la Turci. Ce pe cuvântul lor le-au datú voie de au venitú la Hotinú unú Bercinie domnú Ungurescú, și cu alți cu o sémă de Unguri ce avea și óste, și s'au mai strinsú și alți; și s'au gătitú și Mihaí Vodă cu ómení de óste, călărime, și pedestrime, și s'au făcutú căți-va din Câmpu-lungeni, și din Hanganí totú cu sânețe. Venit'au și Colcégú cu óste, Lipcaní și Turci 1000 de ómení. Sultanul încă au venitú cu Tătari, și s'au adunatú cu toți la Botoșeni și au mersú pin Sucévă, și au trecutú munții pe la Câmpulungú, cu nevoie mare, fiindú potica strimță; și numai câte unú omú încăpea de mergea pe potică; atáta óste fiindú, câtú unde mânea nóptea fruntea, a doua și agiungea cei din urmă. Venit'au lui Mihaí Vodă în Câmpu-Lungú călărași de la Țarigradú, cum c'au bătutú Nemții pe Turci; că era la óste Turci cu Nemți. Ce Mihaí Vodă de acesta n'au spusú nimenui, că de arú fi prinsú veste Sultanul, s'arú fi întorsú inapoí; ce Mihaí Vodă mai tare îndemna pe toți să intre în țera Ungurască; că Tătarii decă au vėdútú locuri închise și grele precum îi muntele nu vreaú să mai intre în strimtori; ce au purcesú Mihaí Vodă înainte cu óstea sa, și cu Colcégú cu óstea lui; érá Tătarii pe urmă. Dérú totú s'au întorsú din Suhardú dintr'unú munte 2000 Tătari; n'au cutezatú a intra. Érá alții au mersú după Sultanul, și au trecutú munții în trei zile, fără de nici-o dudăelă despre nime; că puținței Nemți ce au fostú la Strajă, au fugitú, vėdėndú atáta óste cu Mihaí Vodă. Din boieri au fostú Darie Donici Vornicul, și Constantinú Costaki Visternicul, Constantinú Țarigrádeanul vel postelnicú, Macri Banú, Iordaki Cantacuzino vel Comisú. Deci cum au trecutú peste munte într'unú satú în Rodna, au prinsú puținței robi, și au datú focú satului; așijderea și alte sate pe pin pregiurú totú le-au datú focú. Satele dese cu case multe, câtú acoperise vėzduhul de fumú, și la unú locú au eșitú o sémă de óste Nemți și Catane, la locú strimtú, și îndată s'au apucatú de rėsboiú; déră n'au ținutú multú, că au datú návală Lipcanii lui Colcégú și cu Moldovenii; Tătarii fiindú în urmă n'au prinsú veste, și i-au înfundatú îndată, și au începutú a fugi, názuindú la cetatea Bistriței; ce puținí au scăpatú, și aveau totú cai de cei mari Nemțesci, și iepe friji. I-au agiunsú și au robitú căți-va, și au peritú într'acelú rėsboiú 40 de Nemți; s'au aflatú trupurile; cu îndrăsnire tótă óstea au purcesú înainte, făcėndú isbándă ántėiași-datá; și au eșitú la cetatea Bistriței, câtú acoperise șesul acela óstea. Déră în cetate erau Nemți puținí; érá Ungurii erau mulți, că se strinsese din tóte părți în Cetate; și se temeau Nemții de Unguri că s'orú închina. Și n'au fostú multă zăbavă să se închine; numai Tătarii n'au vrutú să mai zăbovescă; ce au ședútú numai o zi. Și au prinsú totú tėrgul pe din'afară; numai cetatea au rėmasú; și pe lúngă cetate erau mulți din prostime ce nu mai încăpuse în cetate, cu care, cu dobitóce pre subț zidú; și au datú návală Tătarii, Lipcanii, Moldovenii, și i-au luatú pe toți, cu tóte dobitócele acele; și au masú într'acea nópte tótă óstea pin pregiurul cetăței. Tótă nóptea au stătutú gata toți; nime n'au dormitú; érá a doua zi au făcutú sfatú Mihaí

Vodă cu Sultanul, se mîergă în giosu spre Braşov, totu prădându şi ardîndu, şi voru eşi pe potica Oîtuzului; şi fôrte bine era aşa, că aru fi mersu fără de nici o dudăelă, că Nemîi erau duşi la ôste la Turci; numaî pin cetăţi căîi erau închişi. Ce n'aû vrutû Sultanul, fiindu unû copîlû tînêrû, nesciîndû rîndul cum s'a purta; ce aû purcesû în ţera Ungurêscă în lontru de aû prădatû şi aû arsû, şi s'aû umplutû de robî şi de dobitoce, şi de alte lucruri. Şi vrîndû sê êsă pin ţera Leşêscă pe la Scôle, aû prinsû Leşîi potica cu ôste, şi nu i-aû lăsatû; şi s'aû întorsû êră în urmă pin munţi, prin locuri grele; şi le-aû eşitû mojmicea înainte la locuri strimte, şi i-aû grămăditû, câtû aû lăsatû duiumul, şi mai multû, şi caii orû 'şi-aû lăsatû; şi aû eşitû în ţeră aice cu mare scădere. Êră Mihaî Vodă cu Colcégû Sardaiul pe ôstea de la Hotinû, s'aû întorsû cu pace êră pin Câmpu-Lungû, şi aû venitû la scaunul seû în Iaşi.

Bîne nu s'aû aşedatû, i-aû şi sositû veste cum pre la Ocnă aû eşitû multă ôste Nemîi şi Catane, şi vinû sê'sî rîscumpere ţera lorû; şi fiind ôstea lui Mihaî Vodă împrăsciată, cine-şi pre la casele lorû i-aû lăsatû eşîndû din ţera Ungurêscă, şi trudiţi de cale, n'aveau cu cine sê stee; ce aû eşitû din Iaşi cu toţi boierii şi cu negustorii, şi cu totû tîrgul, şi aû trecutû Prutul la Țuțora, asceptîndû sê vêdă ce se va lucra. Atunce aû sositû la Prutû şi Sultanul; ce Catanele acele s'aû întorsû înapoi d'încotro aû venitû, temîndu-se a se mai depărta la câmpû de la munte. Şi s'aû întorsû şi Mihaî în scaunul seû în Iaşi cu toţi boierii, şi cu mare laudă de isbînda ce aû făcutû asupra țerei Unguresci, care nu vorû uita-o ei multă vreme, câtă pagubă li s'aû făcutû. Êră de la Impêrăție i-aû venitû nume bunû, şi laudă lui Mihaî Vodă; şi orî de ce scria şi jăluia la Impêrăție i se asculta şi isprăvia.

Êră în alû şeptele anû a domniei lui Mihaî Vodă, s'aû hainitû o sémă de Turci de la Agemû, şi s'aû rădicatû asupra Impêratului Agemilorû, şi 'l-aû biruitû, câtû aû căutatû a'sî lăsa scaunul, şi aû fugitû pîntr'alte părți de locuri în ţera lui; şi vîdîndû nevoia aû agiunsû la Impêratul Turcului de la Țarigradû, poftîndû sê'î dea agiutorû, împrotiva neprietinilorû lui; şi n'aû vrutû sê'î dea agiutoru, macarû că de o lege suntû Turcii şi aceia; numaî puţină osăbire aû, precum noi cu Papistaşii. Şi aû Impêrăție mare şi vestită. Decî vîdîndû nevoia asupra lui sosită, şi ne dîndu'î Turcii agiutorû, aû agiunsû la Impêratul Moscului, poftîndu'lu sê'î dea agiutorû; şi i-aû giuruitû că'î va da o sémă de cetăţi pentru binele ce'î va face. Moscalul aû priimitû bucurosû, şi s'aû gătitû cu ôste multă, şi aû purcesû singurû Impêratul cu oștile la anul 7231; şi lovîndû pe la Cerkezî, pe la Obăzale, tôte țerile acele s'aû închinatû sê fie totû una cu Moskul, cariî totû Crescînî suntû aceia. Şi mergîndû Moskalîi aû luatû cîteva cetăţi pe marea Caspiei; şi 'şi-aû aşedatû acolo ostile la ernaticû: Turcii vîdîndû venirea Moskului într'acele părți de locû, fôrte s'aû îngrijitû, fiindu aprôpe de marea Nêgră despre Anadolû, şi aû trimesû solû, la Impêratul Moskului; ce pe solû 'l-aû opritû la margine, şi nu 'l-aû lăsatû sê mîergă în lăuntru, ce i-aû ăisû sê şedă la Azacû la cetatea lorû, până îî va veni rîspunsû de la Impêratul.

Êră aice în ţeră domniea Mihaî Vodă cu pace; şi aû făcutû ruptă în tótă

țera să fie numai cinci sferturi într'unu an; erva altă nimică nici unu felu de angărie n'au mai scosū; și le era tuturorū sārăcilorū mai cu odihnă; că fiesce cine scia cātū birū are a da într'unu anū. Nu umbla zlotașii totū deuna pin țeră, cum era până atunce.

Totū într'acestū anū 7231, au muritū și Mitropolitul Kir Gedeonū, și l'-au îngropatū la Mitropolie; erva în locul lui au alesū Mibaī Vodă, și cu totū sfa-tul, și au pusū Mitropolitū pe Georgie Episcopul de Romanū.

Ėră cândū erau anī 7231 Aprilū în 20, într'o ȃi sâmbătă, pe ameădă-ȃi s'au scornitū aice în Iașī, o fortună de vântū mare; și cândū s'au scornitū fortuna aceea, s'au aprinsū o casă a unuī popă din susū de biserica sfântuluī Dimi-trie; și cātū clipala ochiuluī s'au aprinsū și biserica sfântuluī Dimitrie; și fi-indū vântū mare ca aceluī, n'au pututū stinge focul, măcarū că venise și dom-niea cu tōtă glōta; că era lucru mare și înfricoșatū, că de la biserica sfân-tuluī Dimitrie, au săritū focul înainte cātū trage cu săgēta, de s'au aprinsū cu temeiū casele în rōndū, cum mergū pe lūngă ulița cea mare; și îndată s'au aprinsū și biserica sfântuluī Nicolaī, și curțile domnesci de tōte părțile, cātū nu s'cū mai pututū nime apropia, fiindū domniea singură în curți; că slu-jitorii Seimenī alergase toți în tērgū, ca dōră arū pute stinge focul. N'au pu-tutū scōte din casele domnesci grăbindū focul, ce numai cātū au eșitū dōmna cu cuconiī, cu ce au apucatū ei singuri, cu doi-trei copii din casă; și au e-șitū la malul Bahluiuluī din susū de podū, cu mare spaimă, și cu fuga au scă-patū pe giosū. Ėră multe lucruri au arsū în casă; că nu se putea nime a-propia de para foculuī. Atunce aevea era certarea de la Dumneȃu; și de la curțele domnesci au săritū focul pe eazū, de au arsū și acolo două-trei case; erva curțile domnesci au arsū cātū n'au rēmasū nimică nearsū cu biserică cu totū. Și numai cātū au arsū curțile domnesci, îndată au stătutū vântul și s'au alinatū; și până a ajunge focul la curțile domnesci, multe case boieresci, și a altora, au arsū cu totū ce au avutū; că nime n'au pututū scōte nimică; că ca săgēta au mersū focul, cātū n'au vēȃutū nimene ardere așa în grabă; și în giumătate de cēsū s'au făcutū tōte aceste; mai multū n'au ȃinutū. Certare de la Dumneȃu era grabnică pentru pēcatele nōstre. Ėră domniea s'au mutatū în două case boieresci, în casele lui Ionū Pāladi Spătarul, și într'a lui Con-stantinū Costaki Spatarul, fiindū aprōpe una de alta; și au șeȃutū până s'au isprăvitū curțile despre dōmna. Eră după arderea curțelorū domnesci, îndată au orânduitū ȃinutul Orheiuluī, și au adusū totū lemnul cātū au trebuitū; și s'au mai orōnduitū și la alte ȃinuturi care pentru salahorie. Fost'au Isprav-nicuī peste totū lucrul caselorū domnesci mai mare Constantinū Costaki vel Spătarū, lăsândū tōtă grija pe sēma lui; și apucându-se ântēiū de casele de-spre dōmna, de le-au tocmitū precum se vēȃū, și au mai făcutū și alte case de zidū despre Bahluiū, fōrte frumōse. Și gătindu-se curțile despre dōmna până în patru luni; și mutându-se domniea în curți, cu mare bucurie au datū din tunuri; și lui Constantinū Costaki vel Spătarū i-au mulȃmitū Mihaī Vodă de slujba ce i-au făcutū; și l'-au îmbrăcatū cu contēsū cu sobolū, și șlicū de sobolū, și cu totū alaiul domnescū l'-au dusū la gazdă, cu surle, cu dobe; și la gazdă ose-

bite daruri i-au trimisă. Acoperit'au și biserica sfântului Nicolai totă într'acestă ană.

Țice ună cuvântă: înmulțindu-se păcatul, se nasce pedepsa, precum și la noi în țară câtă s'au tēplată în a treia domnie a lui Mihaï Vodă, cum aū venită domnă, aū intratū Nemțî și catane în țară, aū robită, aū prădată. Adus'au Mihaï Vodă Tătari ca să scotă pe Nemțî; ăă robie și pradă. După robie fōmete marcă, câtă aū agiunsă merța de malaiū 10 lei; aū muritū multe suflete, căți nu s'au dusă printr'alte țeri. După fōmetă, ciumă, omorū, bocete, și vaete în tōte părțile. Pe urma acelora lovit'au bōlă în dobitōce, câtă la unī ōmeni n'au rămasă nici c'o vită; și în tōtă țera era acea bōlă de dobitōce. ăă peste tōte aceste, și focū năprasnicū, cândū aū arsū curțile domnesci. Țice Solomonū că: pre cine iubescă Dumneđeū ilū cērtă, pentru ca să se îndrepteze. Ce cu acestū cuvântū ne mângăemū și noi de tōte certările ce ne vinū de la Dumneđeū.

În anul acesta ăă aū scosū Mihaï Vodă desetina de stupi să dea toți; neplăcutū lucru era alesū boierimeī și mōnăstirilor acestū obiceiū; și testamenturi cu afurisenie erau de la alți domni să nu mai fie desetina pe boieri și pe mōnastiri. Numai nevoia Țice că strică obiceiurile cele bune, că la mare nevoie și strimtorare aū cădūtă domnia acestui pământū; de vreme că doi Pași mari Saraskeri s'au făcutū părtași a stăpāni din partea Moldovi: Tighinē și Hotinul. Nu mai potū domni sātura cu datul.

ăă într'acestū anū aū făcutū aședare Moskali cu Șahul, Impăratul de Persia; și aū făcutū legătură între dēșii, ca să și stăpānescă elū țera; și cândū i-arū trebui oști, să i dea într'agiutorū Impăratul Moskului asupra zorbalilor Enicerilor lui. ăă și Moskali să ție tōte cetățile acele ce aū luatū la marea Caspiei. Turci vēdēndū acele tocmele a lorū, aū trimisū și ei ōste multă la Anadolū pentru paza marginei țerilorū sēle; și aū luatū câte-va cetăți și multū locū.

ăă la anul după ce s'au gătitū curțile despre dōmna, s'au apucatū Mihaï Vodă cum s'au luatū omătul de curțile cele-alte ce suntū despre āpusū, și aū stricatū āntēiū tōte cele vechi: Divanurile, Spătăria până în pământū; numai două case ce suntū de Vasile Vodă făcute le-aū lāsātū și le-aū tocmitū āntēiū acele, ăă altele le-aū făcutū din temelie cu frumōsă orōnduēlă precum se vēdū. Măcarū că acei Domni ce aū făcutū curțile aceste mai în trecute Țile aū fostū, și mai putincioși din avuție, și vreme aū avutū mai pe voie, nu cu atâte supārări despre Turci; ăă orī că le-aū fostū uritū a chieltui, orī că nu le-aū datū cunoscīnța, prea uritū și ciudatū erau făcute casele aceste domnesci. ăă Mihaï Vodă le-aū făcutū fōrte frumōse și deschise precum se vēdū. Într'acestū anū 7232, fosta'aū sēcetă mare, pānele prōste, mōrte în dobitōce, stupi în scādere; și peste tōte aceste, scos'aū desetina de stupi īndoită, de aū datū cu toți, și boieri și mōnastiri, câte 48 de bani pe stupū. Cu mare supārū era boierilorū și țerei; și s'au īmpuținātū stupi de pe la toți; că atāta negustorie aveaū și pāmēteniī. alesū partea boierimeī. Până a nu da desetină, cu stupi își chivernisiaū casele lorū, și își plătiaū birul; pentru acēta mare jale și supārare aū cădūtū preste toți, făcēnduli-se supērū de aū plătītū stupi īndoiți; măcarū că nu din lācomie s'au făcutū acēta, ca să stringă în casa lui,

aceste suspine a tuturor, ce de mare nevoie și asuprele ce'i venia de la Turci, că nu mai avea cu ce plini poroncile Impărătesci, și cu ce umple pe Grecii, ce erau pe lângă dânsul. Dără totu era mai cu cale a scôte de cele obicinuie pe țără să fi luat, de câtu a se face obicei. Domni câtu aru putea se se ferescă se nu scôță obiceiuri ce n'au mai fost; de vreme că sunt omeni mari, trebuie și lucrurile lor să urmeze după cinstea lor, și pentru ca se nu rămă în blestemul norodului; că suspinul săracilor nu rămă în deșert, macaru câtu de târziu. Și decă face un Domn obicei măcaru câtu de rău, alți pre urma lui prea lesne facu pe obiceiul acela, fără de nici o îndoelă, aruncându grija sa păcatul asupra aceluia ce 'l-au scornit; și etă că rădăcina și începătura păcatului este aceluia ce 'l-au scornit, de au dat pildă și altora a'lu face; că stingerea și sărăcia tuturor boierilor și mănăstirilor le-au fost desetina acastă îndoită, de au dat două desetini o dată, care nu se va uita lesne de la pământeni Moldovii, Totu într'acelașu an în luna lui Septemvrie, s'au pornit ploși grele, câtu au venit apele mari afară de măsura lor pe cum venia de altă dată, și au înecat multe dobitoce și omeni alesu la ținutul Tecuciului, și prisăci de stupi, fonațe, omeni, copii mulți; că așa au venit de o dată Siretul fără de veste, și 'l-au apucat pe omeni pin case; cari au scăpat pin copaci, au scăpat. Herghelii de țepe au apucat apa, și puțintele au scăpat; turme de oi, și casele cu totul a bieților omeni le-au înecat cu totu ce au avut. Câte sate au fost pe Siretu, potu țice că 'l-au prădat Tătarii; că nu puțină pagubă au avut, care nu se va uita curând de acei ce locuesc pe acele locuri.

Intr'acelu an s'au mazilit și Hanul Crîmului, și au venit Hanu Megli-Gherei pus de Impărăție. Totu într'acelașu an luat-au Turcii o cetate de la Căzilbași mare, cu multu locu împregiur, și cu mulțime de omeni; și au venit cu acastă veste de izbândă un Agă a Vezirului, cu ferman, ca se se veselască domnia, se facă dulalma; și au făcutu trei zile veselie fără de voie Intr'acele trei zile, ce au ședut Turcul aicea, au dat câte de trei ori de ți din tunuri, și din focu mărunți; și au ăis surlile și dobele; și cându s'au plinitu trei zile, au purcesu și Aga Vezirului, dându bacșișu 7500 de lei, fără de cai, și fără de alte daruri ce au mai luat.

Eră la anul 7233, au murit și Petru Impăratul Moskului, cu mare bucurie de mórtea lui Turcilor; eră între crescini mare jale și întristare, că pôte se mai fie altu Impărat precum au fost acesta? Că toate Impărățiile și Crăiile se înfricoșase de dânsul, de vitejiile lui. Eră în locul lui au lăsatu împărăția pre sēma Impărătesei lui, și ea au rămasu stăpană în locul lui Petru, până va fi de vîrstă nepotu-sēu ce avea.

Eră aice în țără ne mai putend sătura pe Turci cu bani, au scos Miha Vođa văcăritu, câte un zlot de boi și de vacă, și de cal câte un leu; si au datu toți și mari și mici, nu puțină scădere țerei.

Mai mers-au ôste Turcescă într'acestu an la Agem, și au mersu și 15,000 de Tătari, și au avut mare rēșboiu cu Căzilbașii, și multă ôste Turcescă au peritu la acelu rēșboiu; și pre urmă eră au isbanditu Turcii, și au mai luat câte-va cetăți vestite, cu multu locu pin pregiur, dintre care s'au și scrisu

anume cetatea Revanul, care cetate este mare în țera Agemiloră, și se hotăresce cu marginea țerei Turcesci, și altă cetate Tebrizul orașu mare și bogat, dără nu'î încungiurată cu zid; dără fiesce-care casă ca o cetate fiindu încungiurată cu zamcă de lutu îngrădită, și cuprindū multe case într'o zamcă, și totu aprópe una de alta, și cuprindū câte-va mahalale, și este scaunul țerei ce se chiamă Azibragianū. Mai luat'au Ghengea ăra orașu mare, unde se face mătasă multă. Aū mai luatū o țără ce se chiamă Loristanū. Aceste suntū totū mari și vestite cetățî; ăra de cele mai mici cetățî și sate, aū luatū ne-numerate, carele pentru lungime nu le-amū mai scrisū; și aū agiunsū până aprópe de Spăhaciū (Ispahanū) scaunul țerei Hagimesci, cale numai de o săptămână până acolo. Aceste tóte le-aū cuprinsū până la anii 7234. Mare Impărăție aū fostū și Persia, și vechie și nebiruită de nime, de câte-va sute de ani; dără precum eclisiarhul dîce: «vremea începe țerile, vremea le sfîrșesce; îndelungate Impărății, vremea le priminesce; și nici-unū lucru stîtătorū în «lumea acésta nu este». Intru acestū anū aū muritū și Sinavski Hatmanul Coronei, a Crăiei Leșesci, omū mare și vestitū. Fost'au aice la noi erna mare și lungă; omețe mari peste tótă țera. Scos'au Mihaî Vodă erna o dajde mare pe boierii cei mari, și pre mazili și pre mōnastiri, pe somele văcăritului; și aū socotitū câte duoi orți pe vită pe toți; și s'au făcutū somă mare de bani la toți, și cu mare supărū tuturor; de vreme ce țeranii n'au datū văcăritū, numai boierimea și mōnăstirile.. Și acestū sfatū mai multū era din Grecii ce erau pe lūngă Mihaî Vodă, s'au făcutū ca să calce pre boierii de țără, precum li'î obiceiul lorū; că de la o vreme mai multū cu Grecii se sfātuia de câtū cu boierii de țără; că precum era Mihaî Vodă ăntēiū cu boierii de țără într'unū cuvēntū, și la tóte sfaturile ce erau trebile țerei, cu boierii sfātuia și le aședa, cu atāta 'l'aū prilestitū Grecii, de i-aū depărtatū, și aū rămasū Grecii sfetnici și credincioși. Așa vremea mută și schimbă lucrurile; și mai de multe ori aducū și sfîrșitū rău.

Ăra în țera Muntenescă, ne mai putēndū boierii răbda vrăjmășia și asuprelile ce le făcea Nicolaî Vodă, s'au sfătuitū cu toți, și aū fugitū cariî încotro aū pututū scăpa, eșindū nóptea din Bucuresci îmbrăcați în haine próste, până la Colentina; că acolo le scosese caii și armele, și slugile lorū acceptāndu'î acolo, fiindū străji mari în orașu. Intr'altū chipū n'au pututū scăpa; ce fiindū toți sfătuiți la unū cuvēntū, s'au strînsū toți la Colentina, și de acolo aū fugitū, cariî unde le-aū datū mână. Aice în țără aū fugitū doi-spre-dece boieri: Nicolaî Rusetū Logofētul, ginerele Brāncovanului, și Dediulescul Visternicul, și doi feciori a lui Asan călărașū, și alții; și i-aū priimitū Mihaî Vodă cu cinste. Dără n'au dormitū nici Nicolaî Vodă pentru acéstă pribegie a boierilor aice; ce mulți bani aū datū la Pórtă, și aū trāmisū aice unū Capegi-bașă Impărătesci ca să ia pe boieri. Ce pre dēnșii nu i-aū găsitū, că aū fostū trecutū în țera Ungurēscă, cum aū auditū de venirea aceluia, totū că venia să'î ia, și s'au întorsū omul Impărătescū inapoî. Ăra Nicolaî Vodă aū jăluitū cu mare jalobă la Impărăție, precum Mihaî Vodă i-aū risipitū țera cu sfatul lui ce aū îndemnatū pre boieri de aū fugitū; și acum nici de poronca Impărătescă n'au vrutū să dea pe boieri; și cu alte piri adăogāndu'lū i-aū stricatū

domniea lui Mihaï Vodă; că au trimis unu Capegi-başă cu fermanu şi au mazilitu pre Mihaï Vodă, domnindu 11 ani. Dără se nu se fie mazilitu se sfătuisse toţi boierii se fugă, pentru mare călcare ce aveau despre ômenii lui, mai alesu despre Grecii lui. Êră domniea au luat'o Grigorie Vodă, ce au fostu Terzimanu la Impărăție, strănepotu lui Grigorie Ghica Vodă. Aşa s'au trecut şi domniea lui Mihaï Vodă; şi până a se mazili, au luat mare somă de bani, de pre la boierii cei mari, şi de la cei mai de giosu, şi de pre la negustorii, adevărind că le va da banii, şi nimăru n'au mai datu; şi au rămasu toţi vânduţi, şi îndatoriţi, plângându, şi cerşindu'si banii; şi au rămasu bieţii pămîntenii toţi îndatoriţi, partea boierimei, şi cu toate obiceiurile ce n'au mai fostu scornite înainte de dînsul, carele nu se voru uita de locuitorii ţerei. Êră pe dînsul luându-lu cu totă casa lui, 'l-au pornitu la Țarigradu, la anii 7235 Septemvrie 25.

CAP. XXI.

Domniea lui Grigorie Ghica Vodă.

În anul 7235, venit au domnu ţerei Grigorie Ghica Vodă; elu fiindu Terzimanu la Impărăție, prea lesne şi-au isprăvit pentru domnie, fiindu cunoscutu la Pörtă, dăndu şi bani după obiceiul lor. Şi luându'si domniea, au purcesu din Țarigradu, şi au poroncitu de i-au eşitu totă boierimea înainte la Galaţi. Acestu Grigorie Vodă era strănepotu lui Grigorie Ghica Vodă, ce au fostu domnu aice în ţeră; dără fără de nici o mândrie. Pre boierii pre toţi i-au primitu cu dragoste şi la cinste, şi nime n'au avutu nici unu prepusu despre dînsul. Fiindu omu tîneru, îi era dragu a se primbla adesu la vînatu; şi cum s'au aşedatu la scaunul seû în Iaşi au scosu în ţeră văcăritu de au datu toţi, care obicei 'l-au găsitu lăsatu de Mihaï Vodă, nu cu puţină scădere ţerei, alesu boierimei şi mănăstirilor; încă au pus nartul mai giosu de câtu Mihaï Vodă, se dea câte şese potronici de vită. Êră de primă-vară s'au apucat de au făcutu unu turnu pe pörta curtei domnesci forte frumosu, şi cu cêsornicu de bătea, de auđia totu oraşul. Şi au mai prefăcutu odăile Seimeniloru, precum şi portul lor le-au schimbatu, o samă totu cu haine verđi, alţii roşii, eră în capul lor chivere negre; şi era curtea împodobită. Era acestu Grigorie Vodă şi călăreţu bunu, şi deapururea totu la preumblări cu toţi boierii, cu musice la veselie. Era omu bunu, pre boierii îi avea la cinste, nemăndru, cerca dreptatea fieşce cui la judecată, şi limba Moldovinască prea lesne au învăţatu. Êră la anul a domniei lui, s'au făcutu mare zurba între Tătarii, rădicându-se unu Sultanu frate cu Hanul, cu toţi Bugegenii, ca se scôţă pre frate-său Hanul; şi s'au adunatu ca la 80,000 de ôste, şi au şi începutu a trămite aice la Grigorie Vodă cu laudă că voru prăda ţera. Trimis au Grigorie Vodă câţava somă de bani şi alte daruri; dără domnia şi ţera au fostu în grijă mare; şi s'au bejenitu totă ţera, cu mare nevoie fiindu érna. Trăgându-se trei

lună, și auzindu-se la Impărăție de rădicarea acelui Sultanu cu Tătarii lui, asupra frăține-său Hanulu, îndată au trimis un Pașă cu oște, și au venit la Smilă. Venit-au și Hanul cu oște, și Domnul Muntenescu până la un loc, și s-au întors înapoi la scaunul se; și Grigorie Vodă cu câta-va oște Moldoveni, și oște de la Hotin. Și vedându Tătarii că vine oște asupra lor, s-au potolitu; și Sultanul s-au plecatu, și s-au dus singuru la acel Pașă, și au trecut Dunărea, și s-au dus la Pôrta, lăsându pe Tătari să dea ei sēmă. Eră Mărzaci cari au fost mai capete; au fugitu toți la Leși. Domnia încă au mersu cu oștea până la codrul Kigheciulu, și de acolo s-au întors la scaunul se la Iași, făcendu o movilă mare, ca să fie sēmnu de pomenire, și țera scăpându de treba Tătari-lor, dera cu multă pagubă satelor de pin pregiurul lor. Dera mai departe nu s-au întinsu, măcaru că au venit poroncă de la Impărăție la Hanul, să plinască totă paguba Moldovenilor de la Tătari; dera ce intră în mâna lor, cu anevoie se scote. Insa totu au luat Grigorie Vodă de la Tătari 220 de pungi de bani, și au dat și omenilor celor pradați de Tătari, de acei bani. Cade-se pre făcătorii de bine pururea a'i lauda, și pre cei ce se silescu spre facerea de bine a obștiei; precum acestu Domnu, găsindu aice în țera un obicei scos de Mihai Vodă, desătina de stupi, de da mănăstirile și boierimea. La această dajde, multe mănăstiri au ramas la lipsă, și boierimea la mare nevoie și datorie au cădu. Neplăcutu lucru era tuturor; era acestu Domnu au arătat mare milă, și pentru dragostea ce avea cătră mănăstiri și cătră boierime, au legatu cu mare afurisănie, cu testamentu, ca să dea mănăstirile și boierimea de lece stupi un leu, și i-au deosebitu din prostime, cu mare mulțamită și laudă de cătră toți, de această aședare ce au făcutu acestu domnu, și nemuritoru în veci de la pămăntenii Moldovei; și au întăritu acel hrisovu și cu iscălitura prea fericitulu Hrisantu Patriarhul Ierusalimulu, fiindu venit aice în țera, cu mare blestemu, care domnu aru mai strica în urma lui, din care aru vrea să strice și aru mai cuteza peste acea legatură, în zădaru ilu voru avea Moldovenii de domnu Crestinu, ce ori Ionu Vodă Armanul, ori Gașparu Vodă Sasul, s'ei dică ca unui călcătoru de lege. Dera din omul bun, bun lucru ese. Adu-sau și dascalii Elinesci Greci și Slavonesci; și au aședatu scola de învățatul copiilor; și câta somă de bani s-au făcutu dascalilor pre anu, au orânduitu și din Visterie, și au orânduitu și boierii cei cu boierie, ca să dea aice bani din anu în anu. Și ori cine vra să și dea copii la învățatură, înveța fora nici o plată. Aceste tote le făcea, că nu era lacomu ca să strîngă avuții, ce mai multu se silia ca să i rămăe lucruri vrednice pre urma lui, de câtu să rămăe avuție; care la puținei să află acesta daru, ca să nu i biruască pofta lăcomiei și iubirea argintulu.

SPERȘITUL CRONICIÎ ATRIBUITE LUI NICOLAI MUSTE.

VARIANTA
LA
CRONICA ATRIBUITA
LUI
NICOLAI MUSTE

Manuscrisul publicat  de N. Bălcescu  n Magazinul istoric  pentru Dacia tomul III, este mai pu in  completă de c t  acel  reproduș de mine sub titlul de *Cronica atribuit  lu  Nicolai Muste*. Ast-fel  manuscrisul lu  Bălcescu se încheie cu Domniea a treea a lu  Mihai Racovi    n Moldova, c nd  manuscrisul meu merge p n  la Domniea lu  Grigorie Ghica inclusiv .  nt iul manuscris  are o particularitate, aceea că: *de la a treea domnie a luĭ Duca Vodă, p n  la Domniea  nt ii a lu  Racovi   Vodă, descrierea evenimentelor  variază cu totul de textul manuscrisului  reproduș de mine*. Public  d r  în deosebi ac st  mare Variantă.

M. KOG LNICEANU.

VARIANTA

LA

CRONICA ATRIBUATĂ LUI NICOLAÎ MUSTE.

Domniea Ducăi Vodă alu treilea rîndu.

Venit'aŭ Domnŭ țerei Duca Vodă cu a treea Domnie din Domniea țerei Muntenesci; venit'aŭ cu dînsul și câțî-va boierî Muntenesci, pribegindŭ de grijea lui Șerbanŭ Vodă ce venia Domnŭ țerei Muntenesci, că acestî boierî nu se potriviaŭ în sfatul lui Șerbanŭ Logofătul, ci nu 'l-aŭ pututŭ accepta se'lŭ vedă Domnŭ, ce aŭ eșitŭ toți cu Duca Vodă.

Pre acele vremi era greŭ țerei nîstre pentru zaharale și menzilurî la drumul Cameniței, și cu cheltuiala ce trebuia la schimbatul Pașilorŭ de Cameniță; eraŭ locurile totŭ pustii din Iași până în Nistru încă din ernatul Tătarilorŭ cum s'aŭ pomenitŭ la Domniea lui Dimitrașco Vodă.

Aședase Antonie Vodă slujitorî în Tabără și în Ștefănesci de țineaŭ drumu de cal de olacŭ și de hrană până în Cameniță cu multă nevoe de Turci ce urdinaŭ în susŭ și în giosŭ, și veniaŭ podghiazurî de peste Nistru, și loviaŭ pre Turci și pre neguțătorî la drumul Cameniței de multe ori. Êra Duca Vodă aședăndŭ slujitorî de agiunsŭ și în Ștefănesci și în Perireta, și osebitŭ trimitea stégurî de lefecii de pază pre câmpŭ, și lipcanî ce avea; decî s'aŭ aședatŭ și s'aŭ potolitŭ, și era pace.

Êra în alŭ doilea anŭ a domniei lui, aŭ tăiatŭ pre trei boierî a nume pre Vasilie Geuca velŭ Visternicŭ, și pre Bogdanŭ Jicniceriu, și pre Lupul Sulgerul, aflăndu'î viclenî; aŭ făcutŭ carte viclenă cu iscălitura lui Dimitrașco Vodă Cantacozino, carele era mazilitŭ în Țarigradŭ, scriindŭ lă o sémă de capetenii de la ținutul Orheiului și a Lăpușnei, ca de la singurŭ Dumitrașco Vodă, cum din mila lui Dumneđeŭ 'l-aŭ miluitŭ împărăția cu domniea țerei; ce îndată ce orŭ vedea cartea lui sê mērgă sê prindă pre Duca Vodă, și cu tótă casa lui, și pre o sémă de boierî a nume pre Mironŭ Logofătul, și pre Buhușŭ Hatmanul; și în cartea aceea era izvođitŭ cu ce mórte orŭ omorî pre Duca Vodă, și cu ce mórte pre Dómna și pre coconî, și ce sémă orŭ face lui Buhușŭ Hatmanul și lui Mironŭ Logofătul. Socotindŭ că căpeteniile și slujitorii de la acele ținuturi prea lesne se plēcă la lucruri noi, și trimețendŭ cartea aceea Geuca Visternicul și Bogdan Jitnicerul, pre Lupul Sulgearul acolo la căpitanii de Orheŭ și de Lăpușna, cariî vēđendŭ cartea lui Dimitrașco Vodă așa scriindŭ la dēnșî, pre o parte s'aŭ făcutŭ a priimi porunca ce le scrie, éra pe de altă parte unŭ căpitanŭ anume Decusară, luăndŭ cartea aceea, aŭ încălicatŭ și cum mai de sîrgŭ aŭ venitŭ de aŭ datŭ scire ântēiŭ lui Buhușŭ Hatmanul, pe vremea de amiađa-đi; și sculāndu-se Buhușŭ din somnŭ aŭ mersŭ la curte și dāndŭ scire Ducăi Vocă îndată aŭ trāmisŭ pe Georgiță Ciudinŭ Sārdarul de aŭ prinsŭ pre Lupul Sulgeriu și 'l-aŭ adusŭ cu pază, carele îndată aŭ spusŭ că l'aŭ trimisŭ Vasilie Geuca Visternicul și cu Bogdan Jitnicearul cu acea carte

acolo la căpitaniî de Orheiû şi de Lăpuşna, şi îndată trimetându pre Baş-buluc-başa cu Seimeniî la gazdele Boerilorû acelora, de i-au adusû şi i-au pusû la pază, până au făcutû Divanû cu toţi boerii şi cu Mitropolitul Dositeu, şi aducându-l pre tus-triî la Divanû în ograda Curţii, şi întrebându-l, n'au mai tăgăduit viclesugul lorû, ci au spusû dreptû că ei suntû vinovaţi; şi aşa Duca Vodă cerea giudeţiû de la boeri: «dumneavóstră, mă rogû să mă giudecaţi cu aceşti boeri.» Şi după Divanû i-au scosû la fântână şi i-au tăiatû.

Duca Vodă într'această anû au mersû la Țarigradû, avându piră cu Stefanû Vodă feciorul Radului Vodă, pentru logodna fiică-sea Catriniî, ce o logodise cu Stefanû Vodă feciorul Radului Vodă încă de copilă mică; érá decă au agiunsû la vârsta căsătoriei, nu se ținea. Duca Vodă de tocmelă. Şi eşindû fata de față la Divanul Vizirului, au remasû feciorul Radului Vodă pre Duca Vodă de la Divanû, şi numai ce i-au căutatû Ducăi Vodă a face tocmelă să vie în țéră să nuntască feciorul Radului Vodă.

Atuncea fiindû Duca Vodă în Țarigradû, Căzaciî de la Ocraină câţi erau peste Nistru şi peste Buhû, s'au închinatû la împărăția Turcului şi au datû Ducăi Vodă şi Hătmănia de Ucraina; datu-l-au unû tuiû şi buzduganû, şi şlicû de sobolû, precum purtaû Hatmaniî Căzăcesci; şi viindû den Țarigradû Domnû cu trei tuiuri Duca Vodă, şi se scria în tituluşul lui: «Domnû țerei Moldovei şi Ucrainii,» Şi după ce au nuntitû aici în Iaşi dânduşi pre fiică-sea Catrina după feciorul Radului Vodă, nuntă Domnăscă cu soli din țările megiaşe venindû la nuntă cu daruri scumpe ca la unû Domnû vestitû şi avutû, au mersû Duca Vodă la Ucraină, până în Nemirovû, şi au aşedatû Hatmanû Căzacilorû pre Iane Drăghinicî, Grecû fiindû, scia limba şi obiceiile rusesci, că era omû slujitû; şi Polcovnici pre ôstea căzăcescă au pusû din căpeteniile căzăcesci, şi au pusû de au făcutû case domnesci în țermurile Buhului la Şpicova, şi alte case în țermurile Nistrului la Țicanăuca. Şi decă au gătitû casele, alû doilea anû primăvara, érá au mersû Duca Vodă până în Nemirovû cu totă casa lui, şi cu toţi boierii, primblându-se, avându pace aşedată de tôte părțile, făcendû mese mari, şi chîamându pre Hatmanul şi pre Polcovnici la masă, cinstindu-l până se veseliau câtû nu puteau sta, ci-l luaû tovarăşiî de-l duceau pre la casele lorû.

Duca Vodă, după ce au venitû den țera Muntenăscă, au lăsatû țera în 6 luni de n'au scosû nici o dare, rugândul boierii ca pre unû Domnû avutû, să chieltuască de la sine, şi decă vorû trece 6 luni, atuncea va scôte scrisóre şi-şi va lua banii, că țera era săracă, încă den ernatul Tătarilorû; deci pre socotela boierilorû au luatû zapisû de la mâna boierilorû, să aibă a-l plini banii după şese luni. Érá pre urmă mari nevoi erau pre boieri, şi pre mănăstiri şi pre țéră, câtû nu se mai puteau plăti ômenii cu câtû aveau, şi cădu tuturor cu uritû Duca Vodă, că toţi rugau pre Dumneđeu să-l mântuască de vrăjmăşia lui.

Érá în a cincelea anû alû Domniei lui, l. 7191, gătindu-se Turcii de ôste să mérgă în țera Nemțescă, venit'au poruncă şi la Duca Vodă, şi la Şerbanû Vodă Domnul Muntenescû, să mérgă şi ei cu ôstea țerei lorû, şi purcedendû Duca Vodă Aprilie 20, mergea încetû, pentru Tătari, până s'au strecuratû toţi; cariî viindû prin țéră, făceau multă stricăciune pre unde au agiunsû, până au trecutû în țera Muntenăscă, apoi au trecutû şi Duca Vodă pre la Focşani cu multă boerime

și ște grijită, érá Caimacamí aú lăsatú pe Nicolae Racoviță Logofétul, și pre Păladie velú Spătarú, și pre Toderășco K. velú Visternicú; aceștia toți s'aú sfătuitú ca de se va mai întórce Duca Vodă den ște se nulú ascepte, ce se pribegéscă cine încotro arú putea; și cu o sémă de boierí ce aú mersú cu Duca Vodă în ște, erau totú la unú cuvéntú.

Mers'aú Duca Vodă prin țera Muntenéscă pre la Rușava, și de acolo aú trecutú peste munte și aú mersú în susú prin Sebeș, prin Logoșú, prin Temeșvarú, prin Sarvași, prin Solnocú peste apa Tisa, și de acolo aú trecutú Dunărea pre la Buda, și acolo peste Dunăre aú agiunsú pre Șerbanú Vodă, și viindú Șerbanú Vodă Domnul Muntenescú, s'aú adunatú cu Duca Vodă; érá Vizirul cu șteea Turcéscă era mai înainte la Stolbeligrad.

Vizirul Cara Mustafa Pașa, pre atuncea cu acea gătire de oști cu îndemnarea lui Tiukel Grof și cu altorú domni Unguresci, aú mersú se ia cetatea Enikiul în țera Nemțéscă la margine despre Buda, de care gătire Nemții luândú veste, aú întăritú acea cetate cu ște și cu ce aú trebuitú; și sosindú Vizirul cu oștile lîngă cetatea Enikiul, aú prinsú limbă, carea aú spusú că cetatea Enikiul este grijită și cu mare tărie, carea nu o va putea dobândi; érá cetatea Beciul unde este scaunul Impărătescú, este fôră de nici o ște, și negrijită, că Impărăția Némțului era dusă cu șteea în altă parte, avéndú răsboiú cu megiașií săi.

Luândú Vizirul veste pentru cetatea Beciul, că ar fi negata de ște, aú lăsatú împotriva Enikiului unú Pașa cu vr'o trei mií de Turci, érá elú cu totă șteea aú purcesú de la Enikiú și aú mersú la Beciú, nemicú zăbavă făcéndú la Enikiú. În Beciú era numai unú Ghinărariú anume Staremburgú cu 25,000 de Nemți. Sosit'aú Turci sub cetatea Beciul în 5 zile a lui Iunie, și aú zăbovitú până în 2 zile a lui Septemvrie. Bătândú nepărăsitú den tunurí, cum și den cetate, se apérau vitejesce; era în mare strânsóre cei den cetate și în cumpănă de peire, neviindu-le agiutorú, până aú venitú Sobiețkii Craiul Leșescú cu ște și aú bătutú pre Turci, și aú mântuitú cetatea Beciului; și întorcéndu-se Vezirul aú stătutú la Buda câte-va zile, și pogorându-se Craiul Leșescú cu șteea în giosú, pe de césta parte de Dunăre, érá aú mersú șteea Turcéscă împotriva oștii Leșesci și aú făcutú răsboiú vitejesce, și érá aú înfrántú pre Turci, déră nu cu puțină cădere și oștii Leșesci.

Stándú Vizirul la Buda, nice pre Domnií acestorú țeri nu'í lăsa s'și vie în țerile séle, ce și pre Duca Vodă și pre Șerbanú Vodă îi ținea cu ómenií lorú acolo. Decí, Șerbanú Vodă, sfátuia pre Duca Vodă ca se dea bani, s'și facă ispravă s'și slobódă; elú n'aú vrutú se dee, dicéndú că elú nu va face obiceiú, «că noi cândú venimú în ște, suntemú datorí se aducemú poclonú Vizirului, érá cândú ne întórceamú den ște, ne îmbracă cu caftanú și suntemú slobodi se mergemú în țerile nóstre». Érá Șerbanú Vodă dicea: «noi saú vomú agiunge se venimú cu Turci în ște saú ba, ci se dămú ce vomú da se scăpămú mai curándú, étă că în Moldova se aude că se pogóră Leșií». Décă aú bătutú Leșií pre Turci la Beciú, s'aú rădicatú Moldovenii ce erau pribegi în țera Leșéscă, cu Petriceico Vodă, și cu câte-va stéguri de Leși cu Dimidinskií, și cu Cunețkii Polcovnici, și s'aú pogoritú în Moldova să mérgă se bată Bugécul, avéndú și

puținței Cazaci. Petriceico Vodă a rămas în Sucéva, era Cunețkil cu Cazacii și cu Moldovenii, a mers la Bugécă erna.

Dómna Ducăi Vodă, decă a simțit pentru Leși că se pogoră în giosu, a fugit den Iași și a trecut în țera Muntenescă, și s'a dus cu totă glóta ei la Brăila; era boierii ce erau caimacamii în Iași, s'a dus la munte, și țera s'a bejenit den calea oștii Leșesci, mazilii și breslașii siliți de Petriceico Vodă, de pre unde era toți să încalece să mERGă la Bugiacu cu óstea, de a-cestea de tóte a venitú veste Ducăi Vodă, acolo la Beciu.

Vizirul după ce a zăbovit la Buda câte-va săptămênii până la Simedru, neavându nădejde de viață, căci elú s'a fostú lăudatú către împératul că va lua cetatea Eniciul și Beciu, era pre urmă a eșitú lucrul cum s'a pomenitú mai susú, că a răpusú óstea, de care lucru își aștepta s'ei vie perirea s'ei ducă capul la împărăție, a purcesú dela Buda în giosu, pe de ceea parte de Dunăre, mergendu totú încetu cu óstea câtă'i rămăsese cu Domuii acestorú țerii, vremi rele, ploii, ninsorii, și scumpete de bucate și de hrană de cai. Era decă a sositú Vizirul aprópe de Beligradú, a chiámatú pre Duca Vodă și 'l-a îmbrăcatú cu caftanú pre densus și pre boierii pre obiceiú, și luându-și ȕiua bună Duca Vodă de la Vizirul, a și venitú se trecă Dunărea cu óstea ce avea.

Șerbanú Vodă decă a înțelesú că Duca Vodă 'și-a luatú ȕiua bună de la Vezirul, și lui nu i-a datú scire, ca se fie mersú améndoii la Vezirul cum erau améndoii voroviți, odată s'ei ia ȕiua bună, și ilú imbia pre Duca Vodă se mERGă prin țera Muntenescă, fiindú și Dómna Ducăi Vodă acolo la Brăila, a și mersú Șerbanú Vodă la Vezirul de a piritú pre Duca Vodă, pentru 200 de pungi de bani, ce a luatú Duca Vodă den țera Muntenescă, birul țerei ce era s'elú trámia la împărăție, și nu 'l-a trámisú cândú a venitú Domnú den țera Muntenescă aicea în țérá, și îndată a întorsú pre Duca Vodă, și eșindú la Vezirul a rămasú Șerbanú Vodă pre Duca Vodă, se dea banii aceia, ci neavendu bani, a lăsatú zalogú Duca Vodă pentru bani, pre doi boierii ai s'ei acolo în Beligradú, pre Catargiul vel Comisú și pre Tânase vel Șetrariú, până va trámite banii.

Duca Vodă nevréndú se mERGă prin țera Muntenescă precum îndemna Șerbanú Vodă, s'a înșelatú întrú socotéla sa, și a cădútú în primejdie, că de a socotitú elú pre Șerbanú Vodă că i-arú fi nepriétenu, era neprietenescé ilú sfátuia, că în țera Muntenescă era și Dómna cu totă casa lui, de unde arú fi pututú s'ei caute trebile Domniei; ce trecéndú Duca Vodă pe den giosú de Mitravița a lovitú pe den giosú de Timișvarú, și prin Logoșú, și de acolo dreptú prin țera Ungurescă pre la Dobra a venitú până în Beligradú, la scaunul crăescú. Era Craiú Ungurescú Apafi Mihaí prietenú Ducăi Vodă, 'l-a pofitú în curțile Crăesci de a descălecatú, și a făcutú masă mare beichetuindú până a triea ȕi, cu mare veselie și cu jocuri, și sfátuia Craiul pre Duca Vodă s'ei dea câte-va mii de catane s'elú petrécă până la scaunul lui în Iași, și n'a priimitú Duca Vodă se ia óste, s'elú apere de primejdia ce i se gátise de Petriceico Vodă care era venitú în Socéva, și óstea în Bugiacú, Căzacii și Moldovenii, și țera turburată, boierii împerechiați, Căimăcamii fugiți la munte

câtă ară simți că vine Duca Vodă în scaună, ei se trecă în țera Ungurească, érá boierii ce erau în cale cu Duca Vodă, decă au sosită cu Duca Vodă la Brașău, ei se miraă cum ară face să ducă de acolo pre Duca Vodă prin țera Muntenescă s'ă lăse acolo, și ei se vie în țéră la celalăți boieră să se închine la Petriceico Vodă, cugetându că de acmu ară fi isbândă la crestină, că și casele acelora boieră erau în țéră la munte.

Érá Mironă Logofetă și Buhușă Hatmanul și Costantină Postelnicul au disă, că: «decă n'au mersă prin țera Muntenescă de unde'i poftia Șerbană Vodă, déră decă amă venită până aice, nu avemă ce umbla pren țera Muntenescă, ce vomă merge pre Oituză; și eșindă în țéră, atuncea vomă vedea, de n'omă putea merge cu Domnul nostru la scaunul Domnei în Iași, noi ne vomă pogoră pre Trotușă în giosă, spre marginea țerei Muntenescă, și de acolo precum ne va arăta vremea așa vomă face». Pre acestă sfată au rămasă, si au venită Duca Vodă peste munți pre Oituză la Trotușă Dechembre 6, în ziua de St. Nicolae.

Boierii ce sfătuiă dela Brașău să mERGă prin țera Muntenescă, erau Gavril Costachi vel Vornică, și Ion Racoviță vel Paharnică, Gheorghe trete Logofetă, Mitrea Căpitanul de codru, și alții mai de giosă; decă au vădută că nu s'au făcută lucrul pre sfatul loră, ei au părăsită de acolo pre Duca Vodă, și au trecută în țera Muntenescă.

Duca Vodă, decă așită la Trotușă, sciindă pre Petriceico Vodă că este în Sucévă și ôstea Leșescă și Căzăcescă în Bugiacă, s'au pogorită în giosă pre Trotușă și au mersă în sată în Domnescă, și acolo zăbovindă două săptămâni, ôste neavendă mai multă de 80 de ômeni lipcană la două steaguri, și 60 de Seimeni, érá ôstea ce era ômeni de țéră toți s'au dusă cineși pre acasă fiindă oșteană dela luna lui Aprilie până în postul Crăciunului; supărați de cale, s'au dusă cine cum au putută s'ă află casele bejenite, de grijea oștii ce era în țéră, cum s'au disă mai susă.

Petriceico Vodă viindă în Iași, au și orânduită pre Dimidinski și pre Bainski cu 3 steaguri de Leși și cu 2 steaguri de Cazaci, să mERGă să lovESCă la Domnescă să prindă pre Duca Vodă; și purcedendă podghiazul în giosă pre Siretă luândă cu sîla pre mazili și pre cineși afla dela casele loră, și s'au făcută ca la 500 de ômeni totă călărime.

Duca Vodă luândă veste de venirea lui Petriceico Vodă în Iași, și de podghiază, s'au sfătuită cu boierii ce ară face; sfătua Buhușă Hatmanul să nu stea în Domnescă ce să se ducă în Focșeni că acolo venise și Dômnă dela Brăila, că ară fi mai fără de grijă la margine, că în Domnescă nu au ôste să stea înainte vrăjmașiloră săi, éru la margine este și mai departe, și ômeni de ară trebui se voră afla cu lEFA. Érá Mironă Logofetă au sfătuită să nu se clătESCă din Domnescă, că podghiazulă ce vine suntă nesce tălhari, și ce putere au ei să vie asupra unui Domnă ca Măria ta; «să nu dămă locul, că acestă pământă este frământată cu sângele moșiloră și strămoșiloră noștri». Și așa cu acestă sfată nesocotită, s'au înșelată Duca Vodă și au stătuț neclătută în Domnescă; și iăcendă căutare Seimeniloră s'au aflată numai 60 de ômeni, și i-au așEDATă în lăuntru în ograda curții, că până atuncea erau Seimenii

afară; erau și lipcani 80 de ómenî în satú pre la case; din lipcani au trimisú 12 ómenî cu Muharenco Căpitanul lorú de straje spre Răcăciunî în agiunul de Crăciunú; érá a doua ȓi în ȓiua de Crăciunú era sê mérgă Hatmanul Buhușú cu alȓi Lipcani, în tēmpinarea podghiazului.

Sosindú Lipcani cel de strajă în Răcăciunî, au sositú și podghiazul acolo; și dentr'acei 12 Lipcani numai unulú au scăpatú, și năzuindú acela sê dea șcire la domnie au rătăcitú nóptea Lipcanul, și dândú peste bejenari peste Trotușú au luatú pre unú omú se'lú petrécă până 'lú-a scóte din dumbravă la Domnesci; omul acela încă fiind vicleanú, au rătăcitú pre Lipcanú, sã nu apuce sê dea șcire; érá dacă s'au făcutú ȓiuă, Lipcanul conoscēndú locul, au eșitú den dumbravă la drumul celú mare, când și podghiazul era sositú în Domnesci fără de veste, Marȓi în ȓiua de Crăciunú.

Duca Vodă eșindú din biserică cam diminéřă, au ședutú la masă, și îndată podghiazul au încongiuratú curtea; pórtă deschisă, era numai se între pe pórtă unú rotmistru; érá prilejindu-se în pórtă Cercheđú Bulucbașa de Seimeni, au lovitú din sinețe pre acelú rotmistru, și acolo pre locú cu capul au plătitú acea îndrăznélă a lui, și au apucatú pórtă de o au închisú cu mare greú de návala Leșilorú ce vreaú sê între pre pórtă. Lipcani toȓi la gazda rotmistruului lorú împărȓindule lefe, că intr'acea ȓi le-au fostú datú baní, de nimicú nu s'au pututú apuca, ce au plecatú cine încotro putea se scape, caiȓ și armele lorú pre la gazde, unul într'o parte altul într'alta, precum era satulú reșchiratú; din câȓi s'au și încălăratú, cine fóřă arme, cine fóřă șele, s'au dusú în rēsipă.

Duca Vodă era la masă cu Mironú logofétul și cu Constantinú Postelnicul, érá Buhușú Hatmanul era la gazdă depărciorú de curte mai giosú; și cum au auditú gálceavă la curte, au încălicatú cu doi-trei feciori și s'au tēmpinatú cu Deadiul Sărdarú, și cu 5-6 Lipcani, și sloboȓindu-se spre curte, s'au tēmpinatú cu o sémă de Leșí și Moldoveni, cari umblau pre la case prin satú, n'au pututú răzbi Hatmanul la curte unde năzuia, că în curte erau Seimeni și tótă glóta de curte, boerinași și slugi, și de arú fi avutú și pre Hatmanul între dēnșii s'arú fi apăratú. Ce 'și-au trimisú giupănésa mai de grabă la satú la Călimănesci, unde erau și alte glóte a lorú. Érá singurú Hatmanul cu cine era pre lângă dēnsul, au stătatú óreșí-ce a săgeta în glóta Leșilorú; érá înglotindu-se Leșii, au datú dosú Hatmanul încetú a se sprijini de návala Leșilorú, până s'au depărtatú, și nimicú nu 'i-au stricatú, că nici Leșii nu îndrăsniau a se depărta în gónă, ce s'au întorsú înapoi. Trimis'au Hatmanul pre Manolaki Rusetú Sulgeariul la Dómna dândú șcire. A doua ȓi Hatmanul cu cine au mai venitú dela Dómna, puȓintei Seimeni, și cu slugi a boerilorú ce erau acolo cu Dómna, au mersú din Zăbrăuȓi la Domnesci până în ȓiuă; ci n'au cutezatú fiindú Leșii mai mulȓi și griȓiȓi; érá cu Hatmanul nu erau nici 100 de ómenî, și totú fóřă arme și fóřă îndrăznire.

Buhușú Hatmanul dupē ce au eșitú din góna Leșilorú, și au trimisú pre Manolaki la Dómna, că venise din Brăila în Focșani, sê vie la Domnesci, au ȓisú sê dea baní Dómna slujitorilorú, și sê pue sê strige în léřă, și sê vie la dēnsul la locul ce s'au ȓisú mai susú, la Zăbrăuȓi, la Șoldesci, că acolo îi va ascepta. Érá cum au agiunsú Manolaki la Dómna n'au căutatú sê facă nlscaí slujitori cu léřă; ci au încălecatú Stefanú Vodă ginerele Ducăi Vodă

cu puţinţei Seimeni ce erau cu Dómnă şi cu feciori (slugi) boeresci, şi au mersu acolo la Hatmanul, într'acea nópte, érá Hatmanul decă au vèdutu pre ginerile Ducăi Vodă venitú fórá de nici o gătire, numaí ce s'au miratú ce arú face, şi pentru ce au venitú, ca unú omú fórá socotélă.

Érá mergèndú până în diuă la la Domnesci, unii sfātuiaú sè dea năvală la curte, fiind slujitori şi multă glótă în curte, se vorú împreuna cu toţi şi se vorú bate cu Leşii; érá Hatmanul n'au vrutú avèndú grije sè nu rēpue ómenii, nesciindú ce de óste este Leşescă; ce au asceptatú până s'au vèdutu sè scie asupra cui arú merge, érá neindrăznindule, se va întórce şi va strânge óste, şi apoi va veni, socotindú că în curte fiindú Seimeni şi altă glótă, se vorú apèra câteva díle avèndú în curte şi bucate şi hrană de caí şi pravú de sineţe de agiunsú; intrat-au prin arini ca sè nu 'lú vèdă, şi au mersú din giosú de satú într'o rîpă, şi de acolo au trimisú Hatmanulú pre ómeni aleşi cu Deadiul Sărdarú, dreptú spre bulucul Leşilorú unde staú înaintea curţei ca 500 de ómeni cineşi cu calul de friú, avèndú grije de Hatmanul că 'i va lovi cu óste, ca dórá arú încălica sè'í ia în gónă, şi așa arú da năvală şi Hatmanul de unde era supusú sè pótă răzbi spre curte; ce Leşii temèndu-se de înşelăciune, nice s'au clătítú de locú, fórá numaí trei inşi au încălecatú şi au eşítú în tēmpinarea acestora, întrebându-í ce ómeni suntú; érá Deadiul Sərdariulú răspundea în limba turcescă. Eí au dísiú: vè scimú noi cine sunteţi, mai bine sè veniţi sè fimú totú unii, şi întorcèndu-se au prinsú limbă pre unú Leahú, carele au spusú câte stéguri suntú Leşi şi Cazaci; decí Hatmanul clătindu-se cu ómenii sei de acolo în giosú, pentru sè'í mai vie agiutoriú; érá Seimenii cei den curte s'au şi închinatú Leşilorú, şi au deschisú portiţa ce era despre biserică, şi au intratú, Leşii, Cazacií şi Moldovenii în curte, prădândú şi desbrăcândú pre toţi, şi au luatú pre Duca Vodă şi ducèndu-lú în ţera Leşescă, acolo i s'au prilejitú mórtea în alú doilea anú.

Atuncea şi Tătarii au bătutú pre Leşii şi pre Cazacií ce erau în Bugiacú cu Cuneţkií, şi pre Moldovenii lui Petriceíco Vodă. Dusus'au Petriceíco Vodă den Iaşi la Sucéva, mănecândú şi jácuindú şi elú ce au găsítú, câtú n'au mai rēmasú nimicú în urma lui. Moldovenii atuncea gata la jacuri, sè duceau carii cum puteau în Bugiacú de aduceau vite: boi, vaci şi oi multe. Érá apoi au plătitú cu asupřă jacurile ce au adusú den Bugiacú; şi prada şi robia ce aí făcutú Tătarii nu se va uita în veci. Rēmas'au şi fómete mare în totă ţera dupó risipa ţerei de Petriceíco Vodă, câtú în 2 ani nu se puteau apuca ómenii de hrană, ce totú fómete era; acestú bine au făcutú Petriceíco Vodă ţerei cu venirea sa în două rōnduri în ţeră den ţera Leşescă.

Dómnă Ducăi Vodă au rēmasú în ţera Muntenescă; acolo au iernatú, şi după ce au trecutú díoa Pascilorú, s'au dusú în Țarigradú; érá până a purcede în Țarigradú au trāmisú bani pentru rēscumpèrarea Domnu-sèi, 60 de pungi de bani şi odóre multe Craiului Leşescú, însă cu scirea lui Şerbanú Vodă Domnul Muntenescú, prin ţera Ungurèscă; şi tóte acele daruri şi banii i-au opritú Ungurii, şi n'au lāsátú sè'í ducă, ce acolo s'au prăpăditú; érá totú cu umbletele lui Şerbanú Vodă s'au opritú acei bani şi darurile acolo în ţera Ungurèscă. Dícu că şi mórtea Ducăi Vodă cu otrava lui Şerbanú au fostú; banii şi darurile le-au trāmisú Dómnă pre Anastase Visternicul ce era de casa lorú. Acésta s'au făcutú în anul 7191.

Domniea lui Dimitrașco Vodă alu doilea rîndu.

Décă aũ luatũ Leșii pre Duca Vodă și s'aũ dusũ și Petriceico Vodă din-cotro venise, aũ venitũ Domnũ țerei éráși Dimitrașco Vodă Cantacuzino; țera era stricată, era fómete mare, câtũ zăceau ómenii pe gunóie leșinați; numaĩ de la Tătarii și din țera Unguréscă aduceau pâine.

Boierii toți aũ venitũ la Dimitrașco și erau toți în cinste, numaĩ Mironũ Costinũ Logofétul era în țera Leșescă; de cândũ aũ luatũ Leșii pre Duca Vodă aũ mersũ elũ de voia lui; și Buhuși Hatmanul era în țera Muntenescă, și'lũ chiăma Dimitrașco Vodă sě vie în țeră sě'lũ boerescă; ce elũ n'aũ vrutũ sě vie, fiindũ omũ bolnavũ, și în țeră multe neașederi, pe care vreme trebuia slujbă lui Dimitrașco Vodă, și mai multũ, că nu'lũ lăsa Șerbanũ Vodă Domnul Muntenescũ sě vie în țeră. Érá Dimitrașco Vodă vėdėndũ că nu vine Buhușũ Hatmanul, elũ s'aũ scărbitũ și aũ pusũ Hatmanũ pre Zosinũ Bașotă.

Venit'aũ Tătarii pentru pagubele sėle făcute de Moldoveni cândũ aũ fostũ Cunețkil în Bugécũ, deși cereau bucatele de la Moldoveni, că le aflaũ de față; și câte nu le găsiaũ acele tóte le plinea Dimitrașco Vodă Tătariilor câtũ le cereau, încă și cine n'aũ mersũ în dobândă la Bugiacũ, plătia năpaste: vaci, boi și oi de la casele lorũ, și nu se puteau plăti ómenii cu tóte bucatele lorũ; pre mulți aũ robitũ cu muierĩ, cu copii.

Șerbanũ Vodă Domnul Muntenescũ, fiindũ neprietenũ lui Dimitrașco Vodă, aflėndu'ĩ pricină, că aũ scosũ fermanũ de la Impėrăție sě taie pre toți boierii țerei, pentru ce aũ adusũ ei pre Petriceico Vodă cu oști în țeră de aũ robitũ pre Duca Vodă și aũ prădatũ țera și Bugėcul, aũ invėțatũ pre Buhușũ Hatmanul sě vie la margine sě dea scire boierilorũ, sě fugă toți acolo în țera Muntenescă, că pre toți va sě'ĩ taie Dimitrașco Vodă. Venit'aũ Buhușũ Hatmanul la margine în Focșeni, și aflėndũ pre Gavriil Costaki Vornicul, aũ trămisũ de i-aũ spusũ precum i-aũ spusũ Șerbanũ Vodă. Décă aũ înțelesũ Gavriil n'aũ zėgubitũ, ce dăndũ scire și altorũ boieri, aũ pribegitũ cu toți de frica lui Dimitrașco Vodă; și trecėndũ în țera Muntenescă o sémă de boieri cu Gavrilă Vornicul, le purta de grijă Șerban Vodă la pórta Impėrăției, și la So-leimanũ Pașa Saraskerul de la Obluciță; aũ mazilitũ pre Dimitrașco Vodă, și aũ rădicatũ Domnũ dintre sine pre Cantemirũ Ciucerul. Imbrăcat'aũ pe Cantemirũ cu caftanũ de Domnie Pașa în Obluciță, și aũ trămisũ pre Beiul de la Azacũ de aũ luatũ pre Dimitrașco Vodă din scaunul Domniei din Iași mazilũ, și 'l-aũ dusũ în Țarigradũ. Érá la purcesul lui Dimitrașco Vodă sta Mitrea Căpitanul și cu alții la pórta despre grajdurile curții domnesci, și Dimitrașco Vodă în rădvanũ la scară, și nu'lũ lăsa sě purcėdă până nu le va da pre o slugă a lui a nume Sarăiane, și pre Paizanul, carii umblėndũ cu slujbe prin țeră a mulți făcuse înaltũ giosul, ca nisce făcėtori de rău, și se strănsėse tėrgul cu sburăturĩ de lemne, cu petre pre amănă, câtũ nu mai încăpeau pre subt ziduri și pre ziduri; érá viindũ Beiul de la gazda lui pre despre grajduri, s'aũ potolitũ toți, și aũ eșitũ Dimitrașco Vodă cu pace. Anul 7193, Iunie.

Domniea lui Cantemirü Vodă.

Venit'au Domnū țerei Cantemirü Vodă cu sfatul boierilorü țerei în locul lui Dimitrașco Vodă, prin nevoința lui Șerbanü Vodă Domnului Muntenescü. Cantemirü era den ómeni de țeră de la ținutul Fălciului, și decă s'au rădicatü la vîrstă, au slujitü în țera Leșescă, și în țera Muntenescă au fostü ceaușü spă-tărescü, apoi aice în țeră au fostü Căpitanü mare și Sêrdarü, că era omü har-nicü de slujbă, și vitezü bunü. Decî fiindü omü bătrănü, 'l-au alesü cu sfatul tuturorü la Domnie. Decă s'au aședatü în scaunul Domniei, era tuturorü cu bine, pre boieri îi avea în cinste, și mai alesü pre Gavrilîță Vornicul; numai pre Iordache Rusetü Postelnicul 'l-au închisü pentru voia lui Șerbanü Vodă Domnului Muntenescü, avendü pismă veche pre Cupăresci, și 'l-au și muncitü până au datü câte-va pungi de bani, și slobođindu'lü cu chizășie se nu fugă den țeră, érašî au trămisü Șerbanü Vodă la Cantemirü Vodă numai se omóre pre Iordache Rusetü; ce dāndu'î veste unü prietenü, au fugitü den Iași și au scăpatü în țera Ungurêscă, érá pre urmă elü s'au dusü la Țarigradü, și de acolo făcēdu'și isprăvi bune, au venitü în țeră la Cantemirü Vodă și i-au întorsü banii ce'î luase. Atuncea i-au datü Șkeia satü Domnescü pre Siretü, și boerindu'lü 'l-au făcutü Visternicü mare, și au fostü în mare cinste la acestü Domnü; tóte trebile țerei și a Domniei în sēma lui erau.

Pre acele vremi avendü rēșboiü Nēmțul cu Turcul încă de cāndü au fostü Turcul la Beciü, în toți anii, și totü Nēmțul era isbānditorü, cu mare veste și nume de laudă la tóte țerile creștine; atuncea și Craiul Leșescü Iónü Sobețki avendü îndemnare de la Papa de Rōmü, s'au rădicatü și elü cu oști se mérgă asupra ordiilorü Tătāresci în Bugécü; strins'au oști în lēfă, și s'au pogoritü pre Prutü în giosü, și au mersü până la Pagulü, în anul 7194, și s'au întorsü neavendü nicî unü rēșboiü cu Tătari; și viindü prin Iași, au luatü pre Bahluiü în susü pre la țirgul Frumosü, și s'au dusü pre Siretü în susü pin țeră, stricāndü și māncāndü totü ce au găsitü, și Tătātime multă pen pregiurul obuzului dodeindü, cum eșiau Leșii den obuzü la apă, la iarbă, îi și luaü Tătarii de grumazü.

Cantemirü Vodă cu Moldovenii și cu Tătarii āmblau din locü în locü. Mulți den Moldoveni slugi de pre la boieri atunci s'au dusü la stēguri Leșesci de slujiaü cu lēfă, și se slobođiau de prādaü prin țera pre unde puteau āgiunge, și mōnāștirile pre subt munte, și case boieresci, cātü n'au rēmasü locü necālcātü de tālharitü; nu numai den țera Leșescă, ce și den țera Ungurêscă veniau budușlāi preste munte pre la Ocnă pre la Sovejea și pre alte locuri de prādaü și jācuiaü. Cine póte scrie de amānuntul prada și stricāciunea țerei de pe acele vremi; āmblau budușlāi neferindu-se prin sate, și de frică le trāmiteau ómenii bucate de māncatü la otacele lorü pri păduri, până i-au prinsü pre unii cu meștersugü, Mironü Costinü Logofētul fiindü starosce la Putna, de i-au omoritü, înțepați, tăiați cetvêrți, și arși cu focü la țirgü la Focșeni unde și amu se cunósce movilă peste ósele lorü. Aședat'au Cantemirü Vodă nisce stēguri de Lefeciü în țirgü în Rōmanü, de paza țerei pre Siretü și pre Moldova, și alte stēguri în Piatră, érá de pază pre Bistriță, și aceia țineaü calea podghia-

zurilor ce se slobođiaŭ prin țără, și pre mulți îi prindeaŭ și îi aduceaŭ la Cantemirŭ Vodă, și cum îi aduceaŭ îndată îi omorâŭ; și nu numai pre subț munte ce și în Iași aŭ slobođitŭ podghiazŭ, și aŭ luatŭ caii lui Cantemirŭ Vodă den cŭairŭ de subț curtea domnescă cu totul și s'aŭ dusă fôră nici o smintelă; aŭ încălecatŭ Cantemirŭ Vodă cu cine era pre lŭngă dânsul, ce nimică nu le-aŭ îndrâsnitŭ.

Hatmanŭ era Veliciko, și ori unde mergea cu ôstea totŭ de smintelă era, eșit'aŭ odată înaintea unui podghiazŭ preste Jijia spre Turia, și cum s'aŭ slobođitŭ se le dea răsboiŭ ca unŭ omŭ sumețŭ fôră de cumpătŭ la trebŭ ca acelea, l'aŭ și luatŭ de gônă câtŭ de nimică nu s'aŭ mai pututŭ apuca fôră numai de fugă, și l-aŭ gonitŭ până în Iași, totŭ luându'î de grumađi pre câți aŭ fostŭ cu Veliciko, și nici arŭ fi avutŭ de gôndŭ acelŭ podghiazŭ se vie în Iași, érá gonindŭ pre Veliciko, l-aŭ căutatŭ a veni în Iași, și aŭ apucatŭ ce aŭ găsitŭ și aicea; érá Veliciko fugândŭ, s'aŭ opritŭ în cetățue, că acolo era și Cantimirŭ Vodă. Și s'aŭ întorsŭ podghiazul den Iași fôră de nice o smintelă; numai pre unŭ Jolnirŭ anume Gurie l-aŭ prinsŭ într'o pivniță bétŭ.

Intorcându-se Craiul prin Iași, aŭ mersŭ cu Craiul și părintele Dositeiŭ Mitropôlitul, și aŭ luatŭ môtele sfântului Mucenicŭ Iôn Novî, ce erau aduse în țără în cetatea Sucevei de Alecsandru Vodă celŭ bunŭ, de le-aŭ dusŭ cu sine în țera Leșescă, cu multe odóre scumpe, ce erau date la môtele acestui sfântŭ de pravoslavnicii Domnî, și de arhiereiî țerei întru cinstea și bună podôba sfântului; și acolo aŭ rămasŭ până în ȋiua de astăđi. Érá la anul dupé acéstă d'ânteiŭ venire a Craiului Leșescŭ, mai venit'aŭ acestași Craiŭ cu oști prin țără, până la târgul Frumosŭ, și de acolo elŭ s'aŭ întorsŭ spre Siretŭ, și aŭ trecutŭ până la cetatea Némțului, unde era ôre ce pedestrime Seimeni și paŭșiri de paza cetăței; neavândŭ grijă de venirea Craiului pre acolo, aŭ luatŭ Craiul cetatea Némțului, și aŭ pusŭ unŭ Comendantŭ și cu câți-va drăganî în cetate, întărind'o cu bucate și cu pușci. Pus'aŭ stégŭ de Jolniri și prin mônăstiri, în Agapia, în Sêcul, în Némțŭ și în cetatea Sucevei, și prin tôte mônăstirile câte suntŭ în susŭ, și în Câmpulungŭ, și în Cernăuți, în Lențesci, și în Orășênî, făcândŭ pâlânci și părcane de apărare. Decî cu cetatea Némțul, cu cetatea Sucevei, și cu mônăstirile totŭ anume Craiul Leșescŭ își făcea slavă și veste la Papa, și la alte Craiî că aŭ dobânditŭ atâtea cetăți den Moldova sub ținerea lui, care erau sub ținerea Turcului. Și așa aŭ rămasŭ din Némțŭ în susŭ totŭ locul sub ținerea Leșilor, și de pre acolo se slobođiaŭ podghiazuri la drumul Cameniței și până în Bugécŭ, ađiungeaŭ de apucaŭ hergheli, și prindeaŭ Tătari, și ducându'î la Craiul, luaŭ daruri pentru slujbe.

Venirea acestui Craiŭ Leșescŭ cu oști în Moldova, mai multŭ era cu îndemnarea lui Șerbanŭ Vodă Domnul Muntenescŭ pre atunci, carele era și elŭ gata sê se rădica cu oști asupra Turcului; ce altă isbândă n'aŭ făcutŭ fôră numai stricăciune și risipă țerei nôstre aŭ adusŭ, cum și acmu pentru venirea Moskalilorŭ, érá Munteniŭ i-aŭ adusŭ prin țera nôstră cu oști. Că Munteniŭ ca ȃisce tiranŭ numai pentru norocirea lorŭ purtaŭ grijă, érá în țera nôstră se nu rămăe pêtră pre pêtră se nevoiaŭ. Cum și adesea schimbările Domnilorŭ dentr'ênsa, vedeavei iubite cititorŭ, de aici înainte, de mare scădere, și

de tot stingerea țerei, totu de zavistnicii Munteni. Până cându și ei 'ș-au luatū diréptă răsplătire de la Dumneđeū, că au peritū cu sunetū pomenirea lorū, că suspinele sārăcilorū nu rămānū în deșertū măcarū câtū de târđiū.

Craiul Leșescū atuncea de la cetatea Némțuluī, au mersū pre Siretū în susū; fiindū tōmna, dat'au Dumneđeū nisce ploī cu ninsōre din susū de Deroncea, carea nu era altă fōră. numai singurā mânia lui Dumneđeū sositā asupra obu-zuluī Leșescū, care și ȓi și nōpte au ținutū plōea cu ninsōrea. Și cum staū drăganii la focuri împregiurū unul lūngā altul, așa au mărmuritū pre locū; caii la care și la carētele crăesci cum staū inhāmați așa au ȓăpenitū de răcēlā; cu mare greū au trecutū Craiul codrii spre Cirimuși, cu boi au dusū carētele și carele crăesci până la Sneatin. Éră pre atuncea au intratū și în cetatea Sorocii nește Căzacī, și au mersū Sutantabanū Pașa Saraskerul de la Tighinea cu óste, și unū Sultanū cu Tătārime, și Cantemirū Vodă cu óstea țerei, și au stătutū câte-va sēptāmāni pregiurū cetatea Sorocii cu meterēze, și cu lagumuri; și nu o au pututū dobāndi, că din cetate Căzacii apārāndu-se vitejesce, pre mulți Turci și Moldoveni au ucisū din focul lorū ce slobođiaū de prin zidul cetății. Decī neputēndū dobāndi au lāsātū cetatea și s'au întorsū Pașa și Tătārimea, și Cantemirū Vodă. Éră apoi la anul dupē acēsta au eșitū de bună voia lorū, și s'au dusū din cetate Căzacii drăganii ce au fostū, și au rămasū numai ómenii cei de locū.

În anul 7197, au muritū Șerbanū Vodă Domnul Muntenescū, și în locul lui au rēdicatū boierii acei țeri Domnū pre Constantinū Brāncovanul Logofētul; decī fiindū învrăjbiți Domnii Muntenesci cu Cantemirū Vodă, antēiū Șerbanū Vodă pentru Cupăresci, apoi și Constantinū Vodă. Brāncovanul, de pre atuncea boierii țerei nōstre au începutū a pribegi în țera Muntenescă la Constantinū Vodă Brāncovanul.

În ȓilele lui Cantemirū Vodă, țera era ertată și jeluită de la Impērație, fiindū prădată și stricatā de oști cum s'au ȓisū; éră lācomia Cupărescilorū, nice atuncea nu lipsia, cu multe orānduele mănunte din țerā, decā au stătutū Iordaki Rusetū Visternicū mare, care lucru tuturorū cădu cu uritū, fiindū numai Bogdanū Hatmanul ginerile lui Cantemirū Vodă, și Iordaki Rusetū Visternicul la tōte trebile Domniei purtătorī de grijă, dupē ce au muritū Gavrilū Costaki Vornicul; éră alți boierii numai căci erau la rōndul boieriei. De multe ori Mironū Logofētul, intrāndū în Visterie, ȓicea cu glumă: «Visternice, mai încetū cu orōnduelile», éră Visternicului de aceste cuvinte nu'i pārea bine; cum și Velicico Vornicul decā 'l-au pusū Vornicū mare Cantemirū Vodă, și au datū gineri-sēu lui Bogdanū Hātmania, nu pārāsia la tōte mesele Domnesci a ocări pre Bogdanū Hatmanul, și a'i ȓice cuvinte fōră cale; nepurtāndū grijă de Cantemirū Vodă, carele auȓia tōte, și se făcea a nu auȓi, și tōte le răbda, că totū pentru Hātmania îi pārea rēu lui Velicico.

De mórtea lui Mironu Logofétul și a lui Velicico Vornicul.

Dice că voróva blândă tótă pornirea îmblândesce, érá cea apregă, și pre celú slabú ațită la mânie, și éráși greșéla necertată főră hotarú deprinde a cresce. Velicico Vornicul era omú simețú nepurtându grijá de Cantemirú Vodă, carele cu vorba lui cea desfrănată 'și-au agonisitú perire lui'și și frăține-séu lui Mironú Logofétul.

Spună că cu sfatul lui Velicico, au pribegitú Lupul feciorul lui Gavril Costaki Vorniculú și doi cumnați al lui Ivașco, și Constantinú, și Antiohie Jora, și alții, în țera Muntenescă la Costantinú Vodă Domnul Muntenescú, pre caril i-au trimesú la Pórta împărăției cu rávașu de jalobă pre Cantemirú Vodă, neavéndú nice o nevoe de Cantemirú Vodă, ce numai de zavistia ce aveau toți și alesú casa lui Gavril Costaki Vornicul, cărorú le era Cantemirú Vodă tuturorú cu bine.

Cantemirú Vodă decă au înțelesú că au mersú acei boiarl la Pórta sé'lú pírască cu miđilocol Domnului Muntenescú, au trimesú boierl de țéră și mizilí ómenl bătrânl la Pórta împărăției, cu banl și cu darurl la prietenl, caril eșindú la Divanú înaintea Vizirului, au datú Vizirul de grumazl pre toți pre aceia ce se jeluiau pre Cantemirú Vodă, și puindu'l în hére i-au adusú legați la Cantemirú Vodă, érá până a aduce pre aceia, au tăiatú Cantemirú Vodă pre Mironú Logofétul și pre frate-séu Velicico Vornicul; Velicico era în Iași, și luându-lú dela casa lui nóptea, și aducéndu-lú la Cantemirú Vodă 'l-au bătutú cu buzduganul, și 'l-au închisú, și a doua nópte 'l-au scosú și i-au tăiatú capul. Érá Mironú Logofétul fiindú la țéră la casa lui la Bărboși, la ținutul Némțului, au trimesú pre Dimitrașco Macrinú vátiful de păhárnicei, cu poruncá la Lefeciil ce erau în térgú în Romanú, și luându'lú dela casa lui, și ducéndu'lú până în térgú în Romanú, 'l-au ingienucbiatú și i-au tăiatú capul. Și nu i-au scosú la Divanú Cantemirú Vodă sé le arate vina séu vicleșugul, sé véđă lumea, ce așa cu tiránie i-au omoritú, nice cărți viclene arátándú, ce numai așa au peritú pre vina lorú, orl cu nápaste i-au omoritú. Așa au deprinsú den ceputul lumil, pisma și zavistia, și nu părăsesce a mușca pre toți, și nime de dinții ei a se feri nu póte.

Decă au peritú Mironú Logofétul și frate-séu Velicico Vornicul de sabia lui Cantemirú Vodă, în mare spal mă erau toți boieril, și mai tare fecioril lui Mironú Logofétul, Ionú Sérdarul și Nicolae Logofétul al treilea, și Pătrașco Cămărașul carele era logoditú cu fata lui Cantemirú Vodă, caril căutaú vreme sé pribegéscă în cotr'o arú putea, teméndu-se de urgia lui Cantemirú Vodă; și sfátuindu-se cu Vasilașco Paharnicul, și cu frate-séu Ilie Cantacuzinescil, și cu Dimitrașco Ursache, sé fugă în țera Muntenescă, nu 'și-au căutatú calea mai în grabă; ce zăbovindu-se în sfatul lorú, ca nesce ómenl tinerl ce erau, au oblicitú Cantemirú Vodă, și îndată au repeditú nisce stéguril de slugitorl Lefeciil, sé'l prinđe pre toți sé'l aducă. Atuncea trecuse unú anú și patru lunl de cândú perise Mironú Logofétul și Velicico Vornicul. Decí fecioril lui Mironú toți trei au scăpatú la Comendantul din cetatea Némțului; érá pre Vasilașco și pre Ilie Cantacuzinescil, și pre vérl lorú pre Ursache, i-au încungiuratú

stégurile cele de Lefecii pre la casele lor, și i-au luat cu mare pază și gróză, prădându-le casele ca cum vrea fi orânduifl de perire, i-au pornit s'î aducă în Iași; érá pre cale aprópe de Iași, dreptu valea Lețcanilor, i-au tēpinatú veste că aú muritú Cantemirú Vodă, și slobodindu'î din pază Lefecii, aú venitú acei boierî în Iași cu nedejde de viétă, și aú petrecutú și ei ósele lui Cantemirú Vodă până la casa cea vecinică, în biserică în St. Nicolae, unde 'l-aú îngropatú în anul 7199. Martie.

Atuncea Bogdanú Hatmanul și Iordache Visternicul aú pusú în scaunul Domniei pe Dimitrașco feciorul cel mai micú a lui Cantemirú Vodă, cu nădejde că'și vorú tocmi trebile Domniei dela Pórtă impērăției; ce până a agiunge ei la Pórtă, aú îmbrăcafú caftanú de Domnie Constandinú Vodă feciorul Ducăi Vodă, cu miđilocol Domnului Muntenescú Constantinú Brâncovénul, că era logoditú cu Dómna Maria fată acestui Domnú Muntenescú. Și viindú unú Agă impērătescú, aú luatú pre Dimitrașco Vodă feciorul lui Cantemirú Vodă, și 'l-aú dusú în Țarigradú. Eră Bogdanú și Iordache, boierii cei de credință a lui Cantemirú Vodă, aú fugitú la Comendantul dela cetatea Némțului, neașceptându venirea lui Constandinú Vodă.

Domniea lui Constandinú Duca Vodă.

Dupé mórtea lui Cantemirú Vodă, aú venitú Domnú țerei Constandinú Vodă feciorul Ducăi Vodă, cu agiutorul socru-séú Domnului Muntenescú. Atuncea se privilegise căți-va boierî de țéră în Odriú, trimiși de Cantemirú Vodă la Pórtă pentru trebile țerei; și domnindu-se Constantinú Vodă, aú mersú totî la Domnú nou, și zăbovindú Domniea la Odriú câte-va săptămânî, multă chieltuélă aú făcutú, că era mare glótă de boierî, și cu 200 de Seimeni ce'î scrisese la patru stéguri, în léfă cu îmbrăcăminte și cu arme totú în banî cumpérate, și baniî câți îi cheltuia acolo cu atâta glótă de ómeni totú în datorie îi lua; Constantinú Vodă ca unú omú tēnérú ce era, nu scia puterea țerei, nice din boierî nime nu sfátuia sē cheltuéscă dupé agiunsú; fórá numai Lupul Costaki, ce'lú pusese atuncea și Visternicú mare, dicea sē chieltuéscă câtú de multú, că numai depre bucatele lui Bogdanú și a lui Iordache își vorú întórce baniî.

Décă aú venitú în țéră, s'aú găsitú numai 3000 de oi a lui Iordache Visternicul; trimis'aú de aú datú strânsóre giupăneselorú acelorú boierî pribegî, că n'aú apucatú sē se ducă și ele; ce le-aú apucatú, și era la pază, sē spue unde ce arú avea mituitú, ci nemică n'aú spusú, érá mai pre urmă aú aflatú nesce odóre a lui Bogdanú Hatmanul, și cum le-aú luatú așa le-aú trāmisú la Domnul Muntenescú, că nu lipsiaú ómenii Domnului Muntenescú pentru baniî ce arú fi cheluitú pentru Domniea ginere-séú lui Costantinú Duca Vodă; și nu se mai putea plăti, cu câte dări strângea den țéră, până și vácăritú 'l-aú făcutú de aú scosú în țéră, care angărie n'aú mai fostú de cândú este țera, și totú nu se putea plăti; nice arātaú câtă sumă de banî este datorú sē plătésacă, sē scie și elú câtú va sē dea, ce numai totú trāmiteaú cărți dupé cărți

pentru bani. Pentru aceea totu' greul și nevoia țerei în zilele acestui Domnă, dela Domnul Muntenescă era; éru Constantină Vodă au rămasă datoră și cu nume rău la toți, că totu' venitul ce aru' fi avută totu' Domnului Muntenescă au dată cu multe bănături și ponosluri.

În alu' doilea ană s'au însurată Constantină Duca Vodă; trâmisi'au Domnul Muntenescă pre fiică-sa Dómna Maria, Dómna lui Costantină Duca Vodă, cu boierii Muntenesci, și au nuntită în Iași. S'au fostă gătită să nuntescă la marginea țerei în Focșeni, ce fiindă tómnă cu ploă, s'au lăsată, și au nuntită în Iași, l. 7200, Noembre 5.

În alu' patrulea ană alu' Domniei lui, au venită ună Capegi-bașa pentru banii birului s'ei plătescă; érá nedându' banii, s'elă ia s'elă ducă la Pórtă; érá el vréndu' să arete Turculă că nu potă plini banii de neprietenii Impărăției, a-decă de Leși, cari au fostă cuprinsă țera până în Némțu, și slobodă podghiazuri de pradă; trâmisi'au la Némțu de au venită podghiază în Iași, ca să vedă și Turculă să aibă ce spune la Impărăție. Și dându' scire Turculă să nu ședă la gazdă, étă că amă înțelesă că vine ună podghiază să lovescă în Iași, ce se vie Capegi-bașa să între în curtea Domnăscă, să nu cadă la vr'o primejdie, érá păgănul simețu și aprinsă de mânia pentru bani, n'au vrută să mERGă în curte. Și lovindă acelă podghiază în Iași, au încungiurată gazda Turculă nóptea, alții gazda Balgibași; Turculă s'au apucată de arme, ce împresurându'lu' l-au luată s'elă ducă, éru elă nevréndu' să ședă pre cală i-au tăiată capul, érá pre Balgibașa l-au luată viu, și pre urmă s'au rescumpărată.

Déca au perită Capegibașa în Iași, în mare grijă au intrată Constantină Duca Vodă; făcut'au óste și au trâmisi de au aprinsă tERGul Némțului, și au prinsă pre Costașco Turculețu, carele eșise den cetatea Némțului cu óste, și au făcută rEșhoi cu óstea lui Constantină Ducă Vodă, acolo la tERGul Némțu, carele era vestită de vitéză pre acele vremi. Pus'au de au îngrădită cu gardă tERGul Iașii, ca să fie aretă cândă ară mai veni vr'ună podghiază. Număi tóte acestea nice de ună folosă lui Constantină Ducă Vodă n'au fostă, că îndată ce au mersă veste la împărăție de peirea lui Capegi-bașa, l-au mazilită, și cândă au venită veste lui Constantină Ducă Vodă că au prinsă pre Turculețu și'lă aducă rănită, atuncea și mazilia i-au sosită. Totă într'acea di și în locul lui Constantină Ducă Vodă au venită Antiohie Vodă, feciorul lui Cantemiră Vodă celă mai mare érá cu miđilocol Cupăresciloră ce erau în Țarigradă; érá până a purcede Constantină Vodă den Iași, au și venită den Némțu Bogdană Hatmanul și Iordache Visternicul cari erau pribegii, cari acceptău una ca acésta.

Domniea lui Antiohă Vodă.

În anul 7204 au venită Domnă țerei Antiohie Vodă feciorul lui Cantemiră Vodă, carele era în Țarigradă. Érá până a veni Antiohă Vodă în scaunul Domniei, au scosă rónđuială pre țERă acești boieri ce venise den pribegie de la cetatea Némțului, de și-au plinită paguba ce li s'au făcută den bucate și odóre, la pribegia loră, cum s'au đisă mai susă, că acești doi boieri erau în-

naintea tuturor și la Antiohi Vodă ca și la Cantemiră Vodă; ei ce vreau să facă, era făcut și de Domnă.

Era o semă de boieri de casa lui Constantină Vodă au pribegit în țera Muntenescă, anume Nicolai Costină Hatmanul și cu frații săi Ion Sărdar, și Petrașco Logofetă ală treilea, și Vasilașco Cantacuzino Spătar, și cu frate-său Ilie Comisul, și Antiohie Jora Hatmanul, și alții mulți, nu de frica lui Antiohie Vodă, că era Domnă bună Antiohie Vodă, ci era de uritul Cupărescilor, și erau cu nădejde la Domnul țerei Muntenesc, că nu va lăsa pre gineri-său Constantină Vodă să se ședă mazilă în Tarigrad, ce era ilă va scote Domnă. Numai Domnul Muntenescă au fostă giurată lui Antiohie Vodă, cum și Antiohie Vodă au giurată Domnului Muntenescă, ca să nu se atingă unul de altul nice cu o faptă rea, ce se și păzescă cineși trebile se, și se fie pace între dășii; nice să aibă grije Antiohie Vodă de Domnul Muntenescă că ară chieptui pentru gineri-său Constantină Duca Vodă să-l scotă Domnă. Și adevărată Domnul Muntenescă au stătu la cuvânt până cândă au simțit umbletele loră împotriva. Că au venită Dimitrașco Vodă fratele lui Antiohie Vodă de olacă den ordia Turcescă, ce era den susă de Beligradă împotriva Nemților, avândă răsboi, și viindă elă în Iași la frate-său Antiohie Vodă n'au zăbovit, și era s'au întorsă Dimitrașco Vodă acolo la ordie, de care venire a lui s'au sunat că ară fi avută fermană Dimitrașco Vodă să ia 20,000 de Tătari și să mērgă prin țera Muntenescă să trecă în țera Ungurescă, și fiindă Ungurii gata să se ridice și ei cu oști împreună cu Tătarii pre de cēstă parte, și oștea Turcescă pre dincolo de Dunăre, să bată pre Nemți.

Domnul Muntenescă era la Cerneți într'acea vară; decă au simțit de ambletele lui Dimitrașco Vodă, îndată au agiunsă la pōrta Impărăției și au stricată acele ce ambli Dimitrașco Vodă. Și era Dimitrașco vrēndă să se însore au trimisă la Brașău la Dōmna lui Șerbană Vodă pentru fată, și fiindă cu scirēa Domnului Muntenescă cum i-ară fi voia, era Domnul Muntenescă n'au priimită să dea fata lui Șerbană Vodă după feciorul lui Cantemiră Vodă. Era pre urmă Dōmna lui Șerbană Vodă pre subt cumpētă, peste voia Domnului Muntenescă, au dată fata de o au adusă din Brașău aice în Iași câtă nime n'au sciută, și s'au cununată Dimitrașco Vodă cu Dōmna Maria fata lui Șerbană Vodă. Decă pentru acestea Domnul Muntenescă cu unchi săi Cantacuzinesc, au începută cu ură asupra lui Antiohie Vodă, și au amblată să-l mazilēscă.

Era în anul 7208, în ală cincelea ană a Domniei lui Antiohie Vodă, făcută pace Turcul cu Nēmțul. Obosită Turcul și înfrântă cu tōtă puterea lui în răsboe ce avea cu Nēmțul, în căți-va anī trecuți de cândă au fostă Turcul subț Beci în țera Nēmțescă, numai ce au căutată Turcul de frică a pleca la pace. Atuncea Turcii au dată și cetatea Camenița Leșilor; mersă sol de la tōte crăile creștinesc pentru legătură de pace la Carloviți, unde și de la Turci au mersă sol Ibrahim Pasa, și era dragomană Alecsandru Scarlatoglu; și aședendă pace, au venită sol și în Tarigrad de la tōte Crăile; era solul Moskicescă au venită cu galionă pre marea Nēgră până la Tarigrad. De mirată era tuturor unde au vēduță acelă galionă venită de la Moskală, că până atuncea la Moskală galionă nu erau. Și aședendă pace cu tōte crăile în Tarigrad,

eșit'ău Turcii den cetatea Cameniței și ău dat'o Leșiloră; eșit'ău și Leșii den cetatea Némțului și a Sucevei, și de prin mănăstirile țerei năstre, și ău rămasă țera plină de omenî, ținuturile de pre subt munte.

Domnul Muntenescă vrëndă s'e mazilăscă pre Antiohie Vodă den Domnie, n'ău putut s'elă mazilăscă, până nu s'ău apucată ăra de giner-esău Constantină Duca Vodă. Măcară că Munteni umblă s'e facă Domnă pre cine ară putea în locul lui Antiohie Vodă. Ce ăra ău chiełtuită de ău mazilită pre Antiohie Vodă, și ău rădicată la Domnie ăra pre ginere-său Constantină Duca Vodă, în anul 7209, Sept. 4.

A doua Domnie a lui Constantină Duca Vodă.

Dacă ău vėđută Domnul Muntenescă că nu va putea face altă Domnă în locul lui Antiohie Vodă, că așa îi eșise răspunsul de la Vizirul, că altă Domnă nu va mai face, ce de va chiełtui pentru Constantină Duca Vodă ce era mazilită, elă va mazili pre Antiohie Vodă; ce i-ău căutată lui Constantină Vodă Domnului Muntenescă a întorce și a se apuca de ginere-său Constantină Duca Vodă, pre carele nu'lă vrea elă, măcară că boierii lui eraă pribegii cum s'ău ăisă, acolo în țera Muntenescă, și se rugău totă pentru Domnul loră s'e chiełtuăscă s'elă scotă ăra la Domnie, ce nu'lă vrea Domnul Muntenescă. Fără pre urmă neputendu-se mântui într'altă chipă de Cantemirescă, ău chiełtuită și 'l-ău scosă Domnă precum s'ău ăisă mai susă, la anul după deșertarea Cameniței.

Constantină Duca Vodă, dacă ău îmbrăcată caftană de Domnie, îndată ău trămisă ună omă ală s'eă cu Skimni Aga cu cărți la boierii ce'i făcuse aici Caimacamii la scaunul Domniei în Iași, dăndă veste de Domnie nouă, și pre cine din boierii ară vedea că nu voră ascepta venirea lui, s'e aibă a-'i opri, alesă pre Bogdană Hatmanul și pre Iordaki Rusetă Visternicul. Și cum ău sosită fără veste la curtea domnescă, fiindă toți boierii la curte, ău prinsă porțile curții cu pază, și intrăndă în curte Skimni Aga împărătescă, n'ău cunoscută omul lui Constantină Vodă, nice pre Căimacamii la cine scia cărțile, nice pre boierii ce era s'e'i oprăscă, ce ău dată cărțile la altă boieră bătrănă anume că acela este Căimacamă; acela nesciindă ceti cărțile, le ău tinsă la Bogdană Hatmanul; elă cum le ău luată ău și pricepută lucrul, și lepădăndă cărțile s'ău și ascunsă, și ău eșită cum ău putută din curte; ăra Iordaki Visternicul s'ău ascunsă în curte până ău însărată, și năptea s'ău îmbrăcată într'ună cojocă apărescă și 'l-ău scosă Ilie Cantacozino Paharnică. Curtea era încungiurată de Seimeni, s'e nu scape acei două boieri din curte. Ce în zădară era acea pază, că boierii ău eșită și s'ău dusă ăntăii Bogdană Hatmanul, apoi și Iordaki Visternicul, pre carele 'l-ău scosă Ilie Cantacuzino și 'l-ău trămisă la satul s'eă în Hangă, și de acolo i-ău dată omenă de 'l-ău trecută până în țera Leșescă prin munți. Fără dacă ău venită Constantină Vodă în scaună, ău trămisă cărți încredințate aceloră boierii, și ău venită în țera fără de nică o grijă, și i-ău boierită Constantină Vodă.

Eră atuncea era pace întemeiată în toate țările; numai dările și nevoile în țără erau peste putință locuitorilor cât nu le mai puteau birui să se plătescă, care greutăți erau totu pentru banii domnului Muntenescă. Ce prebegindă o sînă de boieri în țera Muntenescă, au venit mazilie lui Constantină Ducă Vodă, și în locul lui au venită Domnă țerei Mihalachi Racoviță ce au fostă Spătară, care se va scrie pre rîndu cumă 'l-au rădicată Domnă.

Domniea lui Mihail Racoviță Voevodă.

Fiindă Constantină Duca Vodă cu a doua Dumnie aicea în țără în cursul anilor 7212, care Domnie cumă cea d'ântăi așa și a doa, era prin cheltuiala socru său Domnului Muntenescă Constantin Brăncovenul, dată de la Pórtă, cu multă sumă de bani și daruri, îndatorăndă țera, de care bani și daruri nu putea fi păgubașă Domnului Muntenescă, ce cu multe nevoi și asuprele peste putința bieților locuitori a țerei, nu lipsău greutățile din țără, câtă numai putea birui boierii cu împrumutările și cu dăjdile, și țera cu orîndue și cu alte neobicebite angării, de unde se plătescă banii Domnului Muntenescă, ce s'au dîsă, și se pótă geoi și trebuințele Domniei sële, că cu nevoe și peste putință este a împlea vasulă fôră fundă, adecă pre Turci

Era acestea la anulă după deșertarea Cameniței de Turci, și țera Moldoviă de pre supt munte de Leși, în anul 7209, când era țera plină de ómeni, alesă ținuturile de susă, eră până în ală treilea ană au rămasă pustii de nevoi și asuprelă, (că aducătore de mare ciumă este puterea, a putea strica) și fôră de acestea Constantină Vodă pre nime den boierii sei nu credea, de care lucru tuturor boierilor cădu cu urită stăpănia lui, câtă de urăciunea lui, mulți boieri au pribegită unii în țera Ungurască, alții în țera Muntenească, den cei de frunte, și de cei mai de giosă. Dice, că ura, zavistia, și frica, nască vicleșugă. Eră către acestea, oră cum era lucru și umbletele lui Constantină Ducă Vodă, au făcută pre Rami Vizirul ce era pre atuncea, de ră chiămată la Pórtă pre Constantină Vodă Domnul Muntenescă, socotindă că nu se va cuteza a merge elă la Pórtă, avendă la Turci multe prepusuri o Domnie îndelungată ca aceea, ce se va duce într'altă parte, saă de va și merge la Pórtă, elă nu se va mai întorče, și așa voră apuca apucătoria Domnia țerei Muntenescă, cariă așceptaă den dî in dî una ca aceea. Ce pentru se nu lungimă povestea, Domnul Muntenescă au mersă la Pórtă, și până a sosită elă, 'și-au tocmită trebile cu bani, și s'au întorsă cu bine eră la scaunul său cu Domnie; și cunoscendă despre cinei facu acea cale, elă au dîsă: Eă amă mersă la Pórtă și amă venită, eră voiă se facă se mERGă și acela la Pórtă, și nu se va mai întorče, precum s'au și plinită, că îndată veni mazilia lui Constantină Vodă, cu ună agă împărătescă cu vr'o 100 de Turci. (Lățindu-se reutățile la fieș-ce care de aprópe, sară, și atingendă-se vatămă).

Fiindă deră fruntea boerimeii în țera Muntenescă, eră la mila și agiutorul Domnului Muntenescă anume; Vasilie Costache vel Vornică, Lupul Bogdană velă

Vornicū, Antiohie Jora Hatmanū, Mihalache Racoviță Spătarū, Ion Paladie Spătarū și alții den cei mai mici ce erau pribegî de rēlū lui Constantinū Duca Vodă, lăsându'și casele și pămēntul, nu dormiaū, ce'și căutaū prilejul trebilorū sēle cu agiutorul Domnului Muntenescū.

Sosindū acelū Agă împărătescū cu Turcī în Iași, cu mazilia lui Constantin Duca Vodă, cumū s'au dīsū, îndată prinseră porțile la curțele Domnesci, și pre câți boierī au apucatū în curte, cu anevoie au scăpatū, unī peste zidū au săritū, alții pre unde au pututū s'au vîritū ascunđându-se; dēră și Constantinū Vodă vēdēndu'și urgie de la Dumneđeū sosită asupra'i pentru faptele lui cele rele ce făcuse pāmēntenilorū, au intratū în mare grijă. Că dēcă înțelese țera de mazilia lui, se strinseră boerime și mazilī și alte căpeteniī den câte nu pribegise printr'alte țeri, strigāndū și gâlcevindū la curtea Domnescă. Și înspăimāntāndu-se Constantinū Duca Vodă, se agiunse cu Turcul cu banī și cu daruri, sē dīcă că nu'i mazilū, ci cumū ilū chiamă împărăția la Pōrtă, și așa 'l-au pornitū den Iași, în 24 zile a lui Iunie leatū 7212, luāndu'și cu sine totū alaiul Domnescū, cu surle, cu dobe, și cu stēguri, încă și boierī mari ș'au pusū dēcă au sositū în Galați ca sē nu'lū pricēpă că'i mađilū. Lāsāt'au și pre o sēmă de boierī den Iași cu urgie ducēndu'i în pază cu sine, a nume pre Iordache Rusetū Vornicul, și pre Manolache Postelnicul frate-sēū, și pre alții.

Atuncea și boierī pribegī den țera Muntenescă gătindu-se îndată au purcesū la Odriū, dāndū scire prin scrisorī și cestorū-alți boierī den țeră sē se gătēscă și ei sē mērgă la Odriū dupō Constantinū Duca Vodă, sē se jeluiēscă la împărăție pentru rēutățile ce le au făcutū. Și așa purceđēndū de aice den țeră, câți-va boierī și curtenī și țeră multă, și cu toții adunāndu-se în Galați, și acolo cu toții sfātuindu-se trecură Dunărea pre la Galați boierī și alții toți.

Dēră și Constantinū Duca Vodă simțindū de acēsta, că s'au rēdicatū țera și boerimea de mergū după dēnsul, îndată au agiunsū la Iusufū pașa de Tighinea cu banī; ēră elū păgānul, pentru lōcomia banilorū, au prinsū tōte vadurile, sē nu pōtă trece nimenī din boierī Dunărea, socotindū că cu acea pază elū va speria pre boierī și pre țeră, și se vorū întōrce. ēră boierī îndată au agiunsū la Domnul Muntenescū, și le dede voe sē trecă prin țera lui peste Dunăre pre la Rusciucū; decī Pașa de Tighinea dēcă au vēdutū așa, au slobođitū și elū vadurile, că nu era putere sē'i oprēscă cineva pre atāta țeră ce mergea cu jalobă la împărăție. Atuncea Constantinū Duca Vodă mai multū se îngriji, dēcă înțelese că merge țera și boerimea după dēnsulū la împărăție.

ēră în Țarigradū s'au rădicatū zorbale mari asupra lui Sultanū Mustafa Impēratū, fiindū elū la Udriū; și într'acea zorba, Vizirul Rami îndată au trāmisū pre Constandinū Duca Vodă surghiunū la Cavala. ēră Enicerī și cu alte oști den Țarigradū, s'au rădicatū și au mersū la Udriū, cu Sultanū Ahmetū fratele lui Sultanū Mustafa, și pre urmă învoindu-se oștile și căpeteniile den āmbe părțile, își rădicară Impēratū pre Sultanū Ahmetū, și maziliră pre Sultanū Mustafa den împărăție.

Boierī și țera la Udriū rēmaseră în mare grijă, fiindū împărăția neașēdată, și zorbale în tōte părțile; dēră unde va Dumneđeū prea lesne se plecă inimi-

mile tuturor spre a tocmi lucrurile, și alesu de sfinția sea a se plini, precum s'aū prilejitū și boierilorū de ș'aū isprăvitū lucrul pre voia lorū. Că stringându-se toți la Udriū, asceptaū vreme, și aū aflatū pre împărăție eșită cu corturile afară, și găsindū prilejiū aū eșitū cu jaloba lorū înaintea împărăției, unde vedēndū și împărăția atâta norodū, îndată le aū răspunsū, sē'și alégă Domnū dintre sine, pre cine arū vrea ei.

Luându-și boieriū acelū răspunsū, s'aū sfătuitū cu toți, și aū alesū Domnū pre Mihalache Racoviță Spătarul, cu voia tuturorū, fiindū boierū mare de țără, și dintre toți mai alesū, de blândū, de bunū și de înțeleptū, neripitū, nemândru, linū, și cu dreptate.

Atuncea și Antiohie Vodă aū agiunsū la Cialăcū Enicariū Aga, giuruindu'ī câta-va sumă de bani, fiindu'ī și prietenū, ca sē nevoescă pentru dēnsul sē fie elū Domnū, și multū aū nevoitū; ci n'aū pututū isprăvi, căci țera tōtă sta și striga, cerșindū pre Mihalache Racoviță Spătarū, sē le fie Domnū.

Nu vrea Mihalache Racoviță Spătarū, nici într'unū chipū sē priimescă Domnia, ce tare se apēra și se lepăda, socotindū că mai bine și mai cu odihnă este ași ținea moșiile, satele și altă avere cu îndestulare, ce avea ca unū boierū de cinste, de câtu Domnia, ce este pururea cu grijă; dēră unde va Dumneđe cu anevoie se pōte muta cu sfatul. Că luându'lū tōtă boierimea l'aū dusū la Divanul Vizirului pre obiceiū, și cu toți aū strigatū: «acesta ne trebuesce Domnū!» și îndată l'aū îmbrăcatū cu caftanū de Domnie.

(SFĒRȘITUL VARIANTEI ATRIBUITĂ LUI NICOLAI MUSTE)

CRONICA ANONIMA
A
ȚEREI MOLDOVEI

*Care se începe de la Domniea lui Istrati Dabija VV. și se sfârșesc
cu Domniea lui Grigorie Ghica Vodă cel bătrân.*

(1662—1733)

Tradusă și grecesce prin poronca

DOMNULUI GRIGORIE GHICA VV.

DE BIV-VELŬ SIUGERUL

ALECSANDRU AMIRAS

In Iași la anul 1729 Fevruarie.

CAP. I.

Domniea lui Istrati Dabija Vodă,

După mórtea lui Ștefăniță Vodă, fiul lui Vasilie Vodă, aș stătut Domnă Istrati Dabija Vodă, din pămăntenî, carele sciindă starea pămănteniloră, aveă toți dreptate de la dînsul. În ȕilele acestui Domnă băteaă Turciî cetarea Uivarul în țera Ungurăscă cea de susă, și era și Dabija Vodă orînduită din poronca Impărătescă, de aș mersă acolo cu oștile. Êră remăindă Turciî biruiți de cătră Nemți, aș fugită și Dabija Vodă de acolo fôră scirea Vezirului, și aș venită la scaunul sêu; pentru care faptă măriindu-se Vezirul, aș trimisă de 'l-aș luată din scaună și 'l-aș adusă la urdie. Decî decă aș mersă acolo, temându-se să nu i se tēple urgie mai mare, aș agiunsă cu banî pre la prietini, și și-aș tocmită greșăla sea, aducendă nisce pricină sē se îndrepte, și érăși aș venită la scaunul sêu și aș domnită cincî anî în Moldova, și aș murită în scaună, și 'l-aș îngropată cu cinste la mōnăstirea Bărnovski, care mōnăstire o începuse Bărnovski Vodă, éră Dabija Vodă aș sēvirșit'o. Êră în țera Muntenăscă era Domnă Grigorie Vodă, și era și elă cu Dabija Vodă căadă cu bătăliea Turciloră cu Nemți. Êră pentru ale lui Grigorie Vodă lăsămă sē scrie Munteniă.

CAP. II.

Domniea Ducăi Vodă ântēiă.

După Dabija Vodă stătut'aș Domnă Duca Vodă, ce aș fostă Visternică la Dabija Vodă; și aș domnită șese lună, intru care vreme era și blândă și cu milă asupra pămănteniloră. Êră pricina mazilieî lui așa de curēndă este acēsta: În vremea aceea era Hană Crîmului Selim-Ghireî-Hană, care intrase în prepusul Impărăției de haină; decî Vezirul ce era pe acea vreme Kiuprili-Abmetă, elă bătândă atunce și cetatea Critul, și ca sē afe adevărul, de este Hanul cu adevărată gândă rău asupra Impărăției, scris'aș Vezirul o carte la Duca, poroncindu'i ca sē scrie o carte la Hanul prea cu meșteșugă, și sē iscodăscă gândurile lui, și sē facă scire Impărăției. Decî Duca Vodă după poroncă, scris'aș o carte la Selimă-Ghireî prea cu meșteșugă, numindu'lă Impărată, și alte multe taine i-aș arētată, ôre-cum că ară fi și elă la ună gândă cu dēnsul. Êră mergēndă omul Ducăi Vodă cu cartea la Hanul, tălnitu-s'aș cu ună Capegiă ce venia de la Crîmă, pre carele îlă trimisese Impărăția la Hanul, și dândă peste omul Ducăi-Vodă, i-aș luată cărțile, și le-aș dusă la Impărăție, și le-aș dată

la Rakieb-Caimacamă ce era atunce Cara-Mustafa, și Caimacamul fiindu neprietenă Ducăi Vodă, le-au dată la Impărăție. Și vedându Impăratul cele scrise de Duca Vodă la Hanul, s'au mâniaț, și au trāmisu de 'l-au mazilită, cu gându s'ă'lu omóre ca pre ună haină ce'lu prepunea. Dără Duca Vodă îndată au scrisă la Vezirul însciințându'lu de totă pricina maziliei lui; érá cătră Impărăție încă au spusă că cărțile acele le-au scrisă cu poronca Vezirului, pentru pricina ce s'au scrisă mai susă, adecă se iscodescă gândul Hanului. Decă Ahmetă-Pașa au scrisă la Impăratul pentru Duca Vodă, cum că nu'ı vinovată, și au scăpată Duca Vodă de mórte; érá mazilă totă au rămasă. Și domniea Moldovei au dat'ó Impărăția lui Ilieșă Vodă, fiul lui Alecsandru Vodă.

CAP. III.

Domniea lui Ilieșă Vodă, feciorul lui Alecsandru Vodă.

După Duca Vodă, au venită Ilieșă Vodă domnă la Moldova, fiindă omă bună și cu milă asupra țerei, și au domnită 2 ani și 6 luni, și 'l-au mazilită Impărăția, și au dată domniea iarăși Ducăi Vodă. In ȝilele domniei lui Ilieșă Vodă nemică altă nu s'au întēplată.

CAP. IV.

Domniea a doua a Ducăi Vodă.

In anul 7180, după Ilieșă Vodă au stățută domnă Duca Vodă cu a doua domnie; dără cu câtă au fostă la domniea d'ântēiă bună, cu atăta la a doua domnie s'au arētată rău și cumplită, prea vrășmașă, și plină de totă răutatea; căci decă s'au așēdată cu domniea, au începută a pune dăjdi grele asupra pāmēteniloră, afară din cele obicinuite. Care neputēndă a le suferi pāmētenii, s'au sfătuită unii din boierii Lăpușneni, și Orheeni, și Sorocenii, și ȝicū unii că se fi fostă și cu scirea boieriloră din Iași, și s'au sculată o sēmă de óste cu acei boieri, fiindu-le căpitenii Hincul Sērdarul, și Costandină Clucerul, și Duracū Sērdarul, și alȝii mai tineri, și cu câte-va mii de ómenii au venită la Iași asupra Ducăi Vodă, ca s'ă'lu gonēscă din scaunul sēu. Vedēndă dără Duca Vodă acēstă zurbă, n'au lāsātă nici elă sē rămāle pe voiea loră, arătāndu-se că nu se teme de dēnșii, și 'șı au gătītă și elă óstea ce avea, și au trām's'ó cu o sēmă de boieri spre întēmpinarea aceloră zurbale. Și s'au tēmpinată la Ciricū, și împreunāndu-se óstile, și vedēndă partea de óste a Ducăi Vodă că n'oră putea sprijini pe Lăpușneni, și Orheeni, au începută a se pleca către dēnșii, și unii și a fugi din óstea Domnului și a merge la Hincul, și la Duracū. Érá căȝi au mai rămasă din óstea Ducăi Vodă, au fugită inapoi și au venită la Iași, și s'au închisă in

curte. Țăra Hincul și Duracul gonindu-l cu Țăra sea, au intrat în țergu, și au jăcut casele negustorilor, și a unora din boierii, și cât au putut au jăcut; apoi s-au oprit și asupra curții domnesci, unde era Duca Vodă închis, și au statut înaintea curții, despre mănăstirea Treisfetitele, și despre sfântul Nicola. Țăra Hincul și Duracul, căpiteniele acelor zurbale, ales-au 12 Țăreni din țăra, și i-au trimis lui Duca Vodă, Țăreii rugându-se lui și dîcîndu-se Țăreii erte, și cu bine și cu pace se Țăra din pămîntul lor, și se se ducă, că nu-l priimesce țăra se le mai fie domn, arătându-l că nu mai pot suferi dările cele grele și nevoile ce aveau de cătră dînsul, că au săracit și n-au rămas nemică în casele lor, și au stricat obiceiurile cele vechi a pămîntului, și nu mai este cu puțință se trăescă cu dînsul. Țăra Duca Vodă înțeași dată, la aceste ponturi a lor, le-au răspuns cu simetie, poroncîndu Seimenilor se îndreptese puscile, și cu alte arme se se gătescă de răboiu asupra lor, că se tîmplase atunci și un Capegi-bașa Impărătescu, carele vene se ia biru. Și s-au închis și el în curte pe lîngă domn, și le dîcea Capegi-bașa acelor Țăreni bătrîni de țăra, se se părăsescă de acel lucru ce au început, și se nu fie haină Impăratului. Țăra el răspundea că nu s-au hainit asupra Impărăției, ce numai pre Duca Vodă nu-l priimesc pentru multe răutăți ce le-au făcut, ce se le dea Impărăția altu domn, că are mulți Țăreni, și pôte se le trimiță și pe altu domn. Țăra Duca Vodă în nădejdea Capegi-bașii totu cu simetie și cu mândrie răspundîndu, atunci bătrîni acei au dat răspuns cătră Duca Vodă, că de nu va eși de bună voia sea, va eși și fără de voia sea, că așa au poroncă de la boierii se-l dîcă mării se-le. Vîdîndu Țăra Duca Vodă că nu pôte cu simetie a isprăvi ceva, și cunoscîndu că nu este nici o nădejde de pace ca se se așede cu dînsul, au cerut de la acei boierii căpitenii, sorocul trei zile, ca se se gătescă de purcesu; și i-au dat boierii păsuelă acele trei zile, și gătindu-se au luat și pe Capegi-bașa în rădvanu cu dînsul, și au purcesu cătră Țărigradu. Țăra Hincul, și cu Duracu, și Constantin, au rămas la Iași chivernisitorii. Duca Vodă sosîndu la Vaslui cu căți-va boierii, scris-au cărți la Impărăție, dîndu scire de întîmplarea lui, și pîrîndu pre pămînteni că s-au hainit; și au trimis cărțile cu călărași. Și prin prietenii ce avea la Impărăție, au isprăvit fermau la Halil Pașa, ce era atunci Saraskeru la Babadacu și la El-Agasi de Bugegu, poroncîndu-le Impărăția se mîrgă cu osti se pușe pe Duca Vodă Țărași în scaunul se. Țăra Hincul, și cu alți tovarăși ai lui, decă au purcesu Duca Vodă, au socotit se trimiță Țăreni după dînsul se-lu pîrescă la Impărăție, pentru strîmbătățile ce au făcut, și au alesu căți-va pămînteni de i-au trimesu la Țărigradu. Țăra Duca Vodă abia sosise la Carasuia în Dobrogea, unde l-au tîmpinat fermau ca se se întorcă înapoi, și întorcîndu-se se mîrgă la Saraskeru, au dat pesce Țărenii ce-l trimisesse boierii, cari omeni au n-au socotit se mîrgă pe altu drum, au s-au temut a merge înainte, și tîlnindu-l Duca Vodă, i-au prinsu pre mulți dintr'Țărenii; Țăra unii au scăpat, și au dat scire boierilor, cari luîndu veste de cele ce s-au lucrat, au încălecat și au mersu Țăra la Orhei și au strînsu Țăra îndoita, auzîndu că Duca Vodă vine cu Pașa mai susu pomenit și cu El-Agasi pre la Kișenău. Și decă au venit Duca Vodă la

Kișenău cu Pașa și cu El-Agasi, au pogorîtu și boierii cu ôstea la satul la Pașcani pe valea Ichiului două césuri de la Kișenău mai sus, și de acolo iarăși au alesu o sémă de ômeni călări, și i-au trâmisiu la Hali-Pașa ca să pîrască pre Domnă la Pașa dîcîndu, că nu'lu primescu Domnă pentru strîmbătățile lui. Êră decă au mersu la Pașa, le-au arêtatü fermanul celü Impêrâtescū, dîcîndu-le să se părăsescă de acestü lucru necuviosü, êră greșêla lorü au ertat'o Impêrăția. Êră bieții pămîntenî strigău cu toții, că nu le trebuie Duca Vodă. Êră Pașa rîspundîndu-le êrăși că este poronca Impêrăției, și nu se pôte într'altü chipü; êră ei de trei ori strigăndü totü așa că nu ne trebuie, atunce Pașa mîniindu-se, au pentru că avea poroncă de la Impêrăție, ori îndemnătu de Duca Vodă, îndată au poruncitü s'î prinđă, și au prinsü șese dintr'ensii, și pre locü i-au spînduratü, êră pre alții i-au tăiatü. Êră călărimea cea-l-altă vîdîndü mórtea acelora, au fugitü la ôstea cea-l-altă ce era la Pașcani. Și fugîndü i-au agiunsü Tătarii și i-au tăiatü, până au vîdütü și cea-l-altă ôste de la Pașcani. Povestescü unii din slugitoriî acei ce au fostü întrü ôstea Moldovenescă, că decă au vîdütü Duracü cum că Tătarii au omoritü pre bieții Moldoveni în tôte délurile, multă pricină au avutü cu Hîncul, dîcîndü Duracü, că de vreme c'au făcutü până într'atata, să lovescă și pre Pașa și pre El-Agasi și s'î omóre, că era ôstea lorü mai multă de cätü a Pașii, apoi să trâmîță la Țarigradü, și să arâte nevoiea și strîmbătățile ce le-au făcutü Pașa. Êră Hîncul n'au priimitü dîcîndü că nu vrea să fie hainü Impêrăției, și acêsta dîcîndü au datü biciü calului, și au purcesü cătră țera Leșescă, și dupê dînsul s'au risipitü și ôstea lorü. Dîcü alții că Domnul au agiunsü în taină la Hîncul și 'l-au trasü spre partea sea, cum au arêtatü pre urmă semnile, că dupô ce au ședütü în țera Leșescă puținü, au venitü êră în țeră și 'l-au făcutü Duca Vodă Stolnicü mare, și în tótă Domniea Ducăi n'au datü nici o dajdie. Êră Duracü au rămasü totü în țera Leșescă până la mórte. Êră pe Duca Vodă 'l-au adusü Pașa și 'l-au aședatü în scaunü; numai pentru pricina acêsta tôte rîntățile au pogoritü asupra pămîntului acestui, cumü vomü arêta în rîndul istoriei, așijderea și asupra Ducăi Vodă. Decă s'au aședatü în scaunü Duca Vodă, la anul viitorü, venit'au Sultanul Mehmetü cu tótă puterea sa la Cameniță, avîndü êrăși pre Chiupruli Ahmetü Pașa Vezirü, trecîndü prin Moldova pre Prutü; nu puțină pagubă s'au făcutü Moldovei trecîndü tótă ôstea printr'ensă. Atuncea êrăși bieții pămîntenî sîracii făceau răvașe de jalobă prîndü pre Duca Vodă, și le lepădău pre drumü, care răvașe găsindu-le Turcii, le luaü și le duceau la Impêrăție; și au înțelesü Impêrăția cum se jeluesce țera de Duca Vodă. Têmplatus'au atuncea, den podurile ce au făcutü Duca Vodă pe porunca Impêrâtescă în tôte locurile pe unde era să trecă Impêratulü, s'au stricatü unü podü trecîndü Impêratul pre dînsulü, și s'au mînieatü Impêratul pentru acelu podü, și avîndü sciință și de răvașele de rea chivernisêla lui, au trâmisiu ceauși și 'l-au luatü den Iași, și 'l-au dusü la Hotin la Urdia Impêrâtescă, și au vrutü Impêratul s'êl omóre; êră Vezirul 'l-au scosü, dîră mazilü totü au rîmasü; și au poruncitü boierilorü și țerii s'êși alôgă Domnă pre cine vorü vrea. Și au alesü pe Petriceico Vodă; și atuncea au luatü Impêrăția cetatea Cameniță, cu a căriea pricină multă rîutate au pogo-

ritu asupra pământului acestui, pentru angăriile ce punea și pentru oștile Turcesci ce treceau prin țera la Camenița, și de acolo veniau încóce. La mare cumpănă au venit atunci Duca Vodă câtă se'și perdea viața; dera Vezirul și Ciaușubașa fiindu'i prieten, l-au scos din primejdie; însă acesta l-au agiutat, că se fi dat și o blană de vulpe neagră, forte bună, și de mare preț, Impăratului, care l-au prea plăcut, și au scăpat de morte și viind la Iași, cu porunca Impărătescă, au luat pe Dómnă sa și s'au dus la Țarigrad.

CAP. V.

Domniea lui Petriceico Vodă.

După maziile Ducăi Vodă în anul 7181, poruncit'au Impărăția boierilor tuturor carii erau acolo cu țera, se'și alegă Domn; și sfātuindu-se au ales pe Petriceico Stefanu Vodă ce era Cluceru, om bun și de cinste; și cu toți l-au adus la Vezirul, și l-au îmbrăcat cu caftanu de domnie după obicei, făcendu'li Domn. Fost-au chivernisoru bun țerei, și cinștia pre boieri forte mult, și nice o supărare n'au făcut, ș'au domnit doi ani. Și în anul al doilea a domniei se, s'au ostitu Turcii era asupra Leșilor, și porunci Impărățiea Domnilor acestor țeri, lui Grigorie Vodă Domnul Muntenilor și lui Petriceico Vodă Domnul Moldovei, se mēgă și ei la oste. Mers'au dera după poruncă la Hotinu cu Sarascherulu Sara Husein-Pașa; și au dind Leși că au venit Turcii până la Hotinu, și au gându se prade țera Leșescă, n'au asceptat și fapta, și s'au pogorit anteu ei și au venit la Hotinu, despre partea Moldovei, trecendu Nistrulu mai sus de cetate. Venit'au dera oștile Leșesci, și s'au bătut cu Turcii, și au isbânditu Leși, era Turcii au fugitu. Rēmăind Turcii biruiți, multu prepusu au avut asupra Domnilor acestor țeri, dicendu că au fost și ei agiunși cu Leși, pentru care prepusu temendu-se Domni se nu petrecă vr'o strimbătate, și se'și puie viața, au fugitu și ei cu Leși. Incă Grigorie Vodă era s'au pogorit pe Nistru întorcendu-se înapoi, și au mersu la Sakce unde era atunci Vezirul, și s'au îndreptat, dicendu că au fugitu de nevoie era n'au avut gându se rēmaie acolo; și îndreptându-se l-au dat vole se mēgă la casa sa la Țarigradu, dicendu că domniea țerei Romānesci au apucat Impăratul de au dat'o Ducăi Vodă, înțelegându că au fugitu Domni. Era Petriceico Vodă au rēmasu totu la Leși până au muritu. Avea Petriceico Vodă la Pórtă Capi-Chiaia pe Dimitrașco Cantacuzino, carele au dind că au fugitu Domnul se, au dat scire la Pórtă, și au umblat cu totu mijlocul de și au isprăvit se ia domniea țerei.

CAP. VI.

Domniea lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

În anul 7183, venit'au Dimitrașco Vodă Cantacuzino la scaunul Moldovei, și au domnit două ani; era om lăcom, apucător, nedrept și nestătător, una dicea și alta făcea, și în scurtă vreme o bună parte la dânsul nu era. Și pentru răutățile lui temându-se să nu se scole țara asupra lui, cum s'au sculat la Duca Vodă, și despre altă parte fiind îngrijit să nu vie Petriceico Vodă din țara Leșescă cu ostii, adus'au multă oște Tătărăscă și 'i-au ernat în țară, în Lăpușna, Orhei, Soroca, Iași, Hotinul, Dorohoiul și Hârlăul; și de primăvară când au vrut să purcedă Tătarii, au robii mulți oameni dintr'acele ținuturi care până astăzi stau siliscile pustii, și nu știu stăpânii lor a cui au fost. Și multe greutăți pune pe țară, și hârtiile el le-a scornit înainte. Deci Dumnezeu vrându să 'i răsplătescă după faptele lui, au luminat inima Împărăției, înțelegându de rea chivernisela lui, și 'l-au mazilit și au făcut Domn pe Antonie Vodă.

CAP. VII.

Domniea lui Antonie Vodă Ruset.

După mazilia lui Dimitrașco Vodă în anul 7185, venit'au Antonie Vodă Ruset; și era om drept, bun, creștin și milostiv, cu milă asupra pământului și cu noroc; că în trei ani ce au domnit era țara îndestulată de totă rodă. Acest domn a înnoit biserica lui Sfete Nicolai, ce este în prejma curții Domnesci, a zugrăvit-o și 'i-au făcut și zidul ei, și s'au apucat să facă și zidul lui Sfete Sava, și au făcut o parte; era templându-se mazilia lui, a rămas neisprăvită, precum se vede astăzi; și 'l-au fi fost și isprăvit, dăru în totă domnia sa n'au mai ședut la Iași, că mergea cu oștea Împărătească pe unde era bătălie, la Cehrină împotriva Cazacilor, unde au biruit Turcii, și au trimis de aș pradat țara Căzăcescă, și au luat și cetatea Ladijna și alte cetăți, și întorcându-se înapoi la Kișinău 'l-au mazilit; dicu că Duca Vodă din țara Muntenescă să fi umblat amestecându se-lu mazălescă, pentru că se agiunsesse cu boierii țerei, adică cu Miron Costin velu Logofet și cu Ciobanu Postelnicul, și cu alți boieri de acel rînd, și 'i-au îndemnat Duca Vodă se-lu părăscă și se-lu mazălescă, ca să vie elu era la Moldova, știind că Șerban Logofet de țara Muntenescă, umbla să ia domniea țerei Romănesci, și se-lu scotă pre dânsul; și elu pentru să nu rămâne fără de domnie precum s'au și făcut.

CAP. VIII.

A treia Domnie a Ducăi Vodă.

Venit'au Duca Vodă domnă din țera Muntenescă aice la Moldova; érá pe Șerbanu 'l-au făcutu Impărăția domnă în țera Românescă, și 'i-au eșitu toți boierii în întemпинarea lui la Focșeni, și pre la Siretu au sositu la Romanu, și de acolo au venitú la Iași. Ântéiași-dată s'au arătatú cătră toți cu blândețe și cu milă, ca să uite răutatea cea din domniea a doua; érá elú nu'și schimbase firea cea d'ântéiú, nici au ascuns'o cu vr'unú mesceșugú séu socotélă, ce fôră de zăbavă, au începutú éráși a face ca în vremea trecută, a îngreuna țera cu nesăturarea ce avea, și asupria pre boieri, căci fugendú țera de tirăniile lui, puneá boieri zlotăși și'í făcea de plătia ei birul celorú fugiți. Érá care nu vrea să dea, îi lega la pușce și'í căsnia; îi ungea cu miere ca să'í mănânce mușcele; și nu numai boierilorú făcea acéstă strimbătate, ce și giupăneselorú. Și nu era închisóre în tóte orașele să nu fie plină de bărbați și de muieri, care acolo născéau prunci și'í cresceá mari copii, și afară dintr'acele închisóri alte case nu sciaú. Acestú Duca Vodă au scosú hărtii în țeră, cu care mai au pustiitú péméntul acesta. Atuncea, în domniea a treia, vrut'au Duca Vodă să plătescă slujba ce i-au făcutú Hincul, pre carele mai susú amú pomenitú în domniea a doua, că au trimesú de au adusú pre feciorul Hincului, pe Donie, de unde era trăitorú, și i-au tăiatú capul în Tergul-Frumosú în curțile domnesci fôră de nici o vină, și fôră dreptate, și fôră judecată 'l-au omoritú. Érá alú treilea anú a domniei acestiea chiămat'au Impărăția pe Duca Vodă la Țarigradú ca să'í sărute póla, că nu sărutase póla Impăratului pentru acéstă domnie. Și acestú lucru ilú făceaú Turcii ca să iee baní de la densus, fiindú'i neprietinú Carafú Mustafa omú din fire lacomú. Mers'au Duca Vodă la Impărăție după poroncă, și au sărutatú póla Impăratului, și intr'acea vreme eșit'au feciorul Radului Vodă la divanú și s'au jăluitú pe Duca Vădă, dicendú că trăindú tată-séu au fostú logoditú elú cu fata Ducăi Vodă, și pe urmă Duca Vodă n'au vroitú să'í dee fata, rugându-se să'í dee dreptate. Decí Vezirul au poroncitu Ducăi Vodă să 'i-o dee după cum au logoditú, și măcarú c'au cheltuitú Duca Vodă mulți baní să nu'și dea fata după densus, neplăcendu'í ginerile, fiindú cam lipsitú de minte, déră nemică n'au isprăvitú, ce 'și-au datú fata după densus, decă au venitú în țeră. Intr'acea vreme mers'au boierii Căzăcesci la Impărăție, până a nu purcede Duca Vodă din Țarigradú, și cereáu să le dea Impărăția lorú Hatmanú, fiindú ei pe acele vremi supuși Impărăției; decí Vezirul au datú Ucraina cea mică Ducăi Vodă, mai dându'í și unú tuiú, afară de cele două ce avea a țerei Moldovei, care tuiú luându'lú, au făcutú mare cheltuélă. Și viindú la Moldova dicea cum că au cheltuitú mulți baní și trebuie éráși din țeră să'í iee; și pentru aceea puneá dări și mai multe și nesu-

ferite pe țără. Era la anul mers'au Duca Vodă la Ucraina cu totă casa sa, și cu gineri-său, și cu toți boierii săi, erau cu giupănesele și cu cuconiile lor, și au ședut acolo câte-va zile; apoi au pus acolo Hatmanu pe Căzaci pe Eni Drăghinici, om prost și neînvețat, care nu era bun nici de o treabă, și s'au întors înapoi la scaunul său la Iași. Decă au venit, au început erau a sili pre boieri și pe totă țera, și i' asupria cu dăjd; și fugiau omeni la Ucraina peste Nistru, și nici zlătașii nu puteau să le facă nemică, era Duca Vodă făcea pre zlotași de plătiau bani celor fugiți. Și diceau omeni atunci că Duca Vodă are gând să lase Moldova și să meargă să se așeze în Ucraina; și acest lucru era de creșut, că făcuse și curți în Țicănauca și în satul Pecera pe malul Buhului. Și de multă nevoie și silă ce aveau boierii de Duca Vodă, mulți fugiau din loc în loc, și își lăsase moșiile și bucatele, și mergeau unii în țera Muntenescă, alții în țera Leșescă, și pe aiurele pe unde puteau. Era alu cincelea an a acestor domni, fiindu Veziro Cara-Mustafa Pașa, rădicatu-s'au Impărăția asupra Nemților cu război să meargă să iee Beciu, și au porncit și Domnilor acestor țări să meargă la oște. Și au mers Duca Vodă de aici, și Șerbanu Vodă din țera Muntenescă, și împreună au încungiurat cetatea Beciului, bătându'o Turcii 60 de zile, și au adus-o la mare strinsore cu oștea Turcescă și Tătărescă ce era acolo cu Muradu Gherei Hanul, avându nădejde să o dobândescă. Și de n'ar fi ajuns oști din multe părți în ajutorul Nemților, și alesu de la Craiul Leșescu Ionu Sobietki, care singur au fost în ajutorul Nemților, totu ar fi dobândit-o. Deci cum au mers Craiul Leșescu acolo, au bătut pre Turci, și i-au biruit cu oștea sa. Era Turcii au dat dosu, gonindu-i Nemții până la Buda, și de acolo era se întors înapoi. Era Veziro au venit în Beligradu, unde și Domni și-au luat pozele să se întorcă la țările lor. Șerbanu Vodă s'au dus la Bucuresci, era Duca Vodă au venit prin țera Ungurescă până la Brașov; acolo în Brașov, venitu-i-au veste pre câtu să fi venit la Iași din țera Leșescă Petriceico Vodă cu oște, și cu câți-va boieri cari se aflau pribegi de multă nevoie a Ducăi Voda, și veste mai adevărată de câtu cea d'ântăiu, și este căpitanie pe oștea Leșescă Demidecki. Era Conetpolski Hatmanu Căzacilor pre carele îl pusese într'acea vreme Craiul Leșescu, cându era să purcedă într'ajutorul Nemților, scoțându pre Ene-Drăghinici și luându și Ucraina de la Duca Vodă, prin poronca Craiului, s'au scoborit la Bugegu cu oștea Căzăcescă, și au ars și au prădat Bugegul, și cu acel Conetpolski au mers și câți-va Moldoveni îndemnându-se în dobândă. Era Racoți Craiul Ungurescu acolo în Brașov sfătuia pe Duca Vodă să ia o semă de oște Ungurescă, care i-a da lui, și să vie la Moldova, ca să potă goni pe Leși și să se așeze în scaunul său, fără de grijă. Și acestu sfat îi dau și unii din boierii lui, adică Gavrilă Vornicu și Buhuș Hatmanu. și alții; ori nevrându să facă așa, să meargă în țera Muntenescă unde era și Dăma sa, până s'or așeze tulburările în țară. Era Duca Vodă, pentru scumpetea lui ca să nu cheltuască bani cu acea oște, n'au primit sfatul lui Racoți, nici au mers în țera Muntenescă; căci Mironu Logofetul și Constantin Ciobanu Postelnicul, de altă parte îl sfătuiau să vie mai bine în țară, dicându-i că de va merge în țară aceea, neprietenii vor lăsa

și voru fugi. Atuncea Gavriliță Vornicul vădându că Duca Vodă n'au priimitu sfatul lui, au așteptatu până au venit Duca Vodă, de au intratu în munți se vie la Moldova; érá elu lăsându'l au luat cu densus și pre alți, și au fugitu în țera Muntenescă de la Brasov. Érá cei-alți boieri cari erau la Iași Caïmacam, adecă Neculaï Racoviță vel Logofet, și Todirașcu Cantacuzino vel Visternic, și alți, au fugitu întâiu la Hangul în munți, și de acolo pre politici au trecut la Ardél în țera Ungurescă, cu giupânesele și cu coconii lor, fugendu și alți din mazili, cine unde au pututu, numai se se mântuescă de tirania Ducăi Vodă: Decî priimind sfatul acestor boieri, au venit la Moldova trecendu muntele pre la Oituz, și au venit la Putna la satul Domnesc, și au ședutu acolo, și auzind că este la Tecuci o sémă de óste Moldovenescă cu căpitenia Hăbășescul, trimis'au pre Buhuș Hatmanul și i-au lovit de i-au spartu, și cu acéstă isbândă luându nădejde Duca Vodă, au ședutu în sat fôră de grijă în casele cele boieresci, érá boierii pe la casele sătenilor, trimețendu pin ținutu ca s'î aducă zahere, orz, fôn, de mâncatu pentru ómeni. Érá Petriceico Vodă, luându de Duca Vodă veste unde se afla, și la ce stare, îndată au tramesu o sémă de óste Leșescă, și Căzăcescă, și Moldovenescă cu căpitenia Baenski, care pe urmă s'au făcutu și Sêrdar, și cu un Léh ce era capu pe óstea Leșescă și Căzăcescă; și mergendu asupra Ducăi Vodă s'au întâlnit cu strēja Ducăi Vodă, fiindu căți-va Lipcani, și i-au prinsu pre toți la Răcăciuni; apoi s'au dusu la Domnesc în ȕioa de Crăciun, când ședea Vodă la masă. Atuncea au vădutu Duca Vodă la ce 'l-au dusu sfatul boierilor, ce'l sfătuisă se vie în țera fôră de óste Ungurescă; întâiu déră Baenski s'au pornitu asupra caselor unde ședea boierii Ducăi Vodă, și i-aî prădatu, și i-au lăsat gol pre toți; numai Hatmanul Buhuș socotind mai înainte cele ce pot se se întempe, pădindu-se, n'au vrutu se ședă la masa gospodu; ce fiindu gazda lui mai departe de cât a altor boieri, găsind vreme, și-a în-cărcatu în sanie giupânesă, și copii; érá elu, sprijinindu-se, au scăpatu din mâna lor cu tótă casa lui dintr'acea nevoie. Era atuncea pe lângă Buhuș, Dediu Sêrdarul care pe urmă au agiunsu de au fostu Spatar mare, om vêtéz și de trebă; și decă au scosu Buhuș casa sea dintr'acea nevoie și au dus'o la Focșeni, îndată s'au întorsu cu puținei Lipcani, și cu o sémă de ómeni al s'î ce se află lângă sine, și au năvălit în ograda casei unde era Duca Vodă, și n'au pututu intra că era pórta incuiată, și cei ce era în lăuntru nu cutezău se deschidă temendu-se se nu între Căzaci în lăuntru. Și așa în dou și trei rônuri dând năvală, nemică n'au isprăvit că au sosit și Căzaci; și elu fugendu, 'l-au gonit până la Pufesci la o pădure, și acolo 'l-au lăsat de a'l mai goni, temendu-se se nu aibă acolo niscă-va óste ascunsă. Și s'au întorsu Căzaci înapo, și au încungiuratu casa Ducăi Vodă; și întâiașidată Duca Vodă au început bătălii asupra acelor neprietini, sprijinindu-se într'acea ȕi au luptatu; érá a doua-ȕi éráș au început a se bate îndemnându și pre Seimeni a vêrsa focu asupra Căzacilor; érá Leșii cei ce staă afară, ȕiceau cătră Seimenii Ducăi Vodă se nu dea din sânețe, că pre urmă, îi voru pune pre toți sub sabie. Și luându și Seimenii frică, socotind cele de pe urmă, slobođiă sânețele fôră de glonțuri. Vădendu déră Duca Vodă că nu

isprăvesce nimică cu războiul, aș isprăvită și cu pace, și aș trimisă ună solă la dănsii dăcându-le să-lă lase viă, și să nu-lă jăcuască nică pe dănsul nică pe ômenii lui; care tocmlă aș priimită ei. Și atunce aș chiamată pre Baenski și aș grăită cu dănsul, și s'aș încredințată; și a treea di aș deschisă porțile și aș intrată Căzaci și Leșii la Duca Vodă și 'l-aș luată. Inșă Căzaci de tocmlă nu s'aș ținută, ce 'l-aș jăcută de totă, până și șlicul din capă i-aș luată: și pe ômenii săi i-aș lăsată numai în peile gôle, cumu'i obiceiul Căzăcilor, cari nică o dată de cuvântă nu se țină. Și așa 'l-aș luată robă, și 'l-aș dusă în țera Leșescă, și 'l-aș închisă la Liovă, unde aș și murită după ună ană acolo la închisore. Domni'tă cinci ană într'acastă domnie a treea, și elă aș zidită mănăstirea Cetățuia; ăra Impărăția aș trimisă la Moldova Domnă ărași pe Dimitrașco Cantacuzino.

CAP. IX.

A doua domnie a lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

După robiea Ducăi Vodă venit'aș Dimitrașco Vodă cu a doua domnie la Moldova; ăra nemică n'aș schimbată în firea sea, ce ărași făcea lăcomii, și apuca și făcea strimbătăți, cum făcuse și în domniea d'ântăi; care fapte neputându-le suferi boierii, s'aș sculată Gavrilă Vornicul și Cantemir Serdarul, care pre urmă aș stătită și Domnă, și alții cu dănsii, și aș fugită în țera Muntenescă la Șerbană Vodă, sciindă că Șerbană Vodă era neprietenă lui Dimitrașco Vodă încă din boieriile loră, adecă de cândă aș fostă amândoi boierii lui Grigorie Vodă, domnindă în țera Muntenescă. Și cum aș mersă acolo, se rugău lui Șerbană Vodă să între la mișlocă, să afle ună chipă de care să-i mântuască de acelă domnă rău. Decă Șerbană Vodă primindă pre dănsii, unde aș putută la Pôrtă și la Saraskerul la Babadană, ce era atunce Suliman-Pașă, care pe urmă aș cădută și Veziră, aș umblată cum aș putută împotriva lui Dimitrașco Vodă, și aș isprăvită; că Impărăția aș dată voie țerei să-și alégă Domnă pre care voră vră ei, și trimetându la Saraskerul Sulimană Peșă stégă de domnie și tuiuri, ca să facă Domnă pre cine voră vră. ăra Dimitrașco Vodă luândă scire de cele ce se lucrăză, trimisă aș și elă pe Ionașcu Balșă Vornicul, și pe Costină Ciobanu Postelnicul, și pre alții la Saraskerul, ca să stea cu boierii cei fugari să se judece, și prin mișlocul daruriloră să nevoască să întorcă lucrul, și să nu-lă mazilască. ăra boierii pre cari i-aș trimisă elă acolo, s'aș unită și ei împreună cu cei-l-alți, fiind-le și loră urite faptele cele rele a lui Dimitrașco Vodă; și așa cu toții aș alesă pe Constantină Cantemir Clucerul, și 'l-aș făcută Domnă, și aș venită la Iași și s'aș aședată în scaună; dăra pe Dimitrașco Vodă 'l-aș mazilită, și 'l-aș dusă la Țigradă, unde 'și-aș săvârșită vieța. Și aș domnită ună ană și giumatate cu supărarea Leșiloră prădândă în țeră, avendă cu toți vrajbă.

CAP. X.

Domniea lui Constantin Cantemir Vodă.

După Dimitrașco Vodă, în velétu 7195 stătu'tău Domnă Cantemiră Vodă care era chiară pămēnteană din părinții lui, și pentru slujbe, cândă era în rōndul slujitorilor, 'l-aă suită și în rōndul boieriei, adegă la Sărdărie și Clucerie. Și cu miq̃locirea lui Șerbană Vodă aă stătu'tău domnă; și cum din tinerețile lui aă arētată vitejie și vrednicie în ōrda slujitorēscă, așa și la domnia lui aă arētată semne de bună chivernisēlă, căci și țera și pre boieri i-aă chivernisită bine. Ėră pāmēntul nostru avea nevoie despre Leși ce veneaă din țera Leșēscă împreună cu Moldovenii Joimiri și Căzacii, și prădaă, și jăcuiaă, ce puteaă apuca, și nu numaī aceste podghiazuri, ce și Craiul Ionă Sobiețki aă pogorītă însuși cu ostile sēle pin Moldova până la gura Lăpușni. Și vedēndă Cantemiră Vodă că vine Craiul, pus'aă la Iași pre Rămădană Vornicul, și alți boieri cu dēnsul, sē fie Caimacamī, sē păzēscă tērgul; ēră elă aă purcesă cătră Sărata, unde era ună Sultană cu Tătari. Ėră Craiul s'aă dusă pe Prută în giosă cu tabēra; și acolo în gura Lăpușnei, pornitus'aă Tătarii asupra Leșilor, și aă venit până în pārcanele ce aveaă ei înpregiură; și așa se apropiese, cātă Leși de frica loră se închisēse în pārcane; și vedēndă Craiul că nu isprăvesce nemică, spāimāntată de năvala Tătarilor, legat'aă tabēra și s'aă întorsă înapoi, trecēndă Prutul, și viindă la Iași. Ėră Tătarii āmbლა pre de ceea parte de Prută; ședut'aă Craiul în curtea cea domnēscă o q̃i, și apoi aă mersă în țera Leșēscă. Ėră pre drumă multă pagubă aă avută despre Tătari; căci luādu'i Tătarii în urmă, pe câți rămāneau înapoi pentru vre o trēbă îi luaă. Și țerei Moldovei mai multă stricăciune i-aă făcută; căci āntēii în ținutul Cārligăturii, nici o casă boierēscă n'aă rēmasă, nici la Hārlău, nici la Dorohoi. Ėră Craiul după ce s'aă dusă în țera Leșēscă, n'aă trecută multă vreme, și aă venită ēră la Moldova cu ōste până la Cotnară, pogorīndă pe apa Jijiei. Ėră Cantemiră Vodă gāndindă că a vrea Craiul sē mērgă ērăși în giosă, aă trāmisă argālăcul sēu la Tutova; ēră elă s'aă dusă la Țuțora, și s'aă împreunată cu Sultanul, carele ședea acolo cu Tătarii a-sceptāndă pe Craiul; și acolo aă venită veste precum Craiul aă trecută Siretul întorcēndu-se înapoi, și s'aă dusă la Nēmță, și 'l-aă luată în puterea sea, și de acolo s'aă dusă la Sucēvă. Ėră fiindă cetatea aceea stricată, pus'aă de aă făcută șanțul la biserica Armenēscă. puindă înlāuntru o sēmă de ōste de pază; și de acolo, apropiindu-se ērna, s'aă dusă în țera Leșēscă. Și de greul ernei mulți ōmenī aă perită pe drumă, lāsāndă pe drumă leftice, căruți, și pusce, și cu mare pagubă s'aă întorsă la țera loră cu caii spetiți. Și într'acēstă vreme aă luată Leși și cetatea Sorocei, lāsāndă într'insa Căzaci cari cu podghiazurile loră aă pustiată cea parte a țerei până în Prută. Ėră de la Sucēvă, de la Nēmță, de la Cāmpul-Lungă, veniaă alți slujitori de pră-

daŭ până la Iași; și o dată au venitŭ Crupenski ce au fostŭ Medelnicerŭ, fiindŭ elŭ capŭ de o sémă de Joimiri Moldoveni, și au apucatŭ caii lui Constandinŭ Vodă den ceairŭ unde se pásceaŭ ca la 80 de cai, aprópe de Bahluiŭ. Și de la Iași în susŭ era țera pustie, ca și în ceea parte de Prutŭ; numai la Lăpușna și la Orhei, totŭ se aflaŭ puțineŭ ómeni. Védéndŭ déră Cantemirŭ Vodă că țera s'au pustiitŭ déspre partea Sorocei, scris'au la Impărăție dándŭ de scire de acei tâlhari câtă stricăciune au făcutŭ țerei. Inșă Impărăția au poruncitŭ lui Saraskerŭ Daltabanŭ Pașa, carele pe urmă au cădutŭ Vezirŭ, și la Elagasi se se scóle cu óștile lorŭ, se mérgă se gonéscă acei tâlhari de acolo. Decŭ Cantemirŭ Vodă s'au dusŭ la Orheiŭ, și s'au împreunatŭ cu Pașa ce venia și cu Elagasi, și au mersŭ la Soroca și au încungiurat'o și au bătut'o de ce ȓile cu puscŭ și n'au pututŭ se o iee. Și neputéndŭ isprăvi s'au întorsŭ érá inapoŭ cu puțină perȓare în ómeni ce au fostŭ în meterezŭ; și au venitŭ Domnul la Iași, érá Pașa și Elagasi au mersŭ pre la locul lorŭ. Domnit'au optŭ ani și au muritŭ în scaunŭ și 'l-au îngropatŭ în biserica lui Sfete Nicolai în Iași; érá pe urmă s'au rădicatŭ ósele lui de aice, și s'au mutatŭ la mănăstirea de densus zidită: la Mira ce este la Putna. Acestŭ domnŭ în Domniea lui au tăiatŭ și pe doi boieri mari: pe Mironŭ Costinŭ Legofetŭ și pe Velișco Hatmanulŭ; spunŭ de Velișco Hatmanul că au fostŭ stándŭ de câteva ori împotriva lui Cantemirŭ Vodă cu pricină, și alesŭ ședéndŭ o dată la masă 'i-au fostŭ ȓisŭ domnu-séu lui Cantemirŭ Vodă, că omul care nu scie carte este ca unŭ dobitocŭ, adecă unde nu scia carte Cantemirŭ Vodă, și altele multe, care fiindŭ 'i stăpânŭ nu i se cădea a i le răspunde.

CAP. XI.

Domniea lui Constantinŭ feciorŭ Ducăi Vodă.

În anul 7201, după mórtea lui Cantemirŭ Vodă, venit'au Constantinŭ Duca Vodă, măcarŭ că îndată după mórtea lui Cantemirŭ Vodă, boierii au socotitŭ de au alesŭ pe Dimitrașco fiul seŭ celŭ mai micŭ, care se aflase aice în țeră și 'l-au numitŭ Domnŭ, și 'l-au dusŭ în biserică și 'i-au cetitŭ molitfa după obiceiŭ. Érá Constantinŭ Vodă Basarabul, domnul țerei Muntenescŭ, vréndŭ ca se facă ginere pe Constantinŭ Vodă fiulŭ Ducăi Vodă, pe care 'l-au și făcutŭ, au agiunsŭ la Pórtă cu chieltuială, și au făcutŭ pe Constantin Duca Vodă Domnŭ Moldovei. Érá Dimitrașco Vodă au rămasŭ neîntărită domniea lui de la Pórtă. Érá Constandinŭ Vodă omŭ învățatŭ, și cărturarŭ; érá domniea au luatŭ cu multă chieltuială. Și afară de aceste, pentru sfatul celŭ réu a unora, cariŭ îl sfătuiau pe densus se nu crédă pe pământeni, au făcutŭ o sémă de slujitori Seimeni la Țarigradŭ ca la 200 cu leafă și 'i-au îmbrăcatŭ, și au făcutŭ multă chieltuială cu dênșii, adecă se se păzească cu puterea lor. Érá țera fiindŭ slabă de prăȓile neprietinilorŭ, den pricină că s'au lungitŭ multă vreme nepace între Nemȓi, Leși și Turci, și vréndŭ se'și scótă chieltu-

éla, și se plinescă poroncile Impărătesci, elu aŭ scornitŭ ântéiŭ vâcăritul în țéră, cu care vâcăritŭ mai aŭ pusteitŭ țéra. Și neavëndŭ sfetnici buni lângă sine, multe greșeli și lucruri fôră cale făcea, și nestătătorŭ la cuvântŭ. De care înțelegëndŭ Impărăția rea chiverniséla lui, și slăbiciunea țerei, trimis'aŭ unŭ Capegi-bașa ca să cerce starea țerei, și de chiverniséla Domnului. Decî viindŭ Capegi-bașa la Iași, aŭ ședutŭ câteva zile, și pē cātŭ aŭ âmblatŭ Constantinŭ Vodă cu bani sê'lŭ tragă la sine, déră nimică n'aŭ isprăvitŭ. Însă dicŭ unŭ că cu scirea și voiea lui Neculaî Costinŭ ce era Hatmanŭ și cumnatŭ lui Constantinŭ Vodă, adus'aŭ ôste Leșescă pe carea era mai mare Moiseî Sêrdarulŭ, și aŭ călatŭ gazda Capegi-bașii ca sê'lŭ ia. Êră elŭ nedându-se, s'aŭ bătutŭ cu dênșii, și 'l-aŭ omoritŭ pe locŭ; êră slugile lui le-aŭ robitŭ. Așijderea aŭ prinsŭ atunce și pe Balci-bașa a Hanului ce s'aŭ aflatŭ aice, și pe negușitorii Turci ce erau la Carvasara 'i-aŭ lovitŭ, și pre unŭ aŭ omoritŭ, pre alții aŭ prădatŭ și 'i-aŭ robitŭ, și s'aŭ întôrsŭ înapoi, nestându-le nime împotrivă. Atunce vedëndŭ Constantinŭ Vodă că aŭ greșitŭ și nu se pôte îndreptăți la Impărăție, scris'aŭ socru-sêŭ lui Basarabŭ Vodă domnul Muntenilorŭ cerëndŭ sfatŭ ce să facă; carele 'l-aŭ sfătuitŭ ca să trâmîță osti împotriva Leșilorŭ, și să silêscă sê'i gonêscă, sê'i bată ca să tocmêscă greșala sa la Impărăție cu slujba acêsta. Decî trâmîs'aŭ pe Antohî Hatmanul cu cātă ôste aŭ pututŭ face, și ântéiŭ aŭ mersŭ la Némțŭ și aŭ arsŭ tîrgulŭ, și pe câți Leși aŭ găsitŭ i-aŭ rêsipitŭ, și pe alții i-aŭ omoritŭ; alții aŭ fugitŭ la cetate, pre care n'aŭ pututŭ sê o ia. Apoi aŭ mersŭ la mônăstirea Agapia, unde erau câțiva Drăganî puși de la guvernatorul den cetatea Némțului, și 'i-ăŭ luatŭ și 'i-aŭ robitŭ pe câți aŭ rêmăsŭ vii. Auđindŭ déră Hatmanii Leșesci, că Constantinŭ Vodă aŭ trimisŭ de aŭ arsŭ tîrgulŭ Némțului, pe care 'lŭ stăpâniăŭ Leșii, și cum că aŭ răsipitŭ pe Leșii ce erau acolo, și cum că aŭ luatŭ mônăstirea Agapia, trimis'aŭ și ei ôste Leșescă care avea la margini cu Zaharoski Căpitanul lorŭ, și cu Turculețŭ, și cu călărimea Moldovenêscă carea slujia în țéra Leșescă, și aŭ venitŭ asupra Hatmanului Antohi și 'l-aŭ aflatŭ acolo aprôpe de Némțŭ. Êră luândŭ veste Hatmanul Antohi, s'aŭ gătitŭ și elŭ de rêsboiŭ. Pornitŭ Leșii cu mare simeție asupra Moldovenilorŭ, ocărându'i și đicêndŭ că suntŭ vâcarî Spartii. Êră Dumneđeŭ aŭ întorsŭ ocara Moldovenilorŭ asupra lorŭ, că dândŭ rêsboiŭ, i-aŭ biruitŭ Moldovenii, și atâta 'i-aŭ gonitŭ, cātŭ fugêndŭ ei ca se scape la cetate, êră Moldovenii pre câți nu'i tăiaŭ îi prindeaŭ vii, și agiungêndŭ pre Turculețŭ Rotmistru, lîngă cetate 'l-aŭ rănitŭ cu sulița și 'l-aŭ prinsŭ viŭ. Êră până aŭ sositŭ la Constantinŭ Vodă, Antiohi Hatmanul cu isbânda și cu nădejdea de tocmitŭ greșela cea d'ântéiŭ, aŭ agiunsŭ mai nainte mazilia lui de la Impărăție, cu urgie pentru mórtea Capegi-bașei. Đicŭ că de arŭ fi avutŭ vreme să însciințeze la Pórtă de isbânda acêsta, și pe Turculețŭ sê'lŭ fi trâmîsŭ la Pórtă, pôte nu'lŭ arŭ fi mazilitŭ. Êră isbânda acêsta totŭ 'i-aŭ agiutatŭ lui Constantinŭ Vodă, că 'i-aŭ dărutŭ vieță; că după cum socotiaŭ mulți, în cumpănă era vieța lui. Și aŭ datŭ Domniea lui Antiohi Vodă feciorŭ lui Cantemirŭ Vodă. Domnițăŭ Constantinŭ Vodă într'acêstă Domnie doi anî și giumătate.

CAP. XII.

Domnia lui Antiohi Vodă Cantemirü.

În anul 7204, venit'au Antiohi Vodă în scaunul Domniei, omü tînëru, ca de 24 ani de vîrstă, silitorü spre chiverniséla țerei, și se nevoia ca să se facă asemenea următorü tătâne-seü, la dreptate, și la bună chiverniséla pëmëntului; numai tinerețile lui nu 'l-au lăsatü să mërgă pe calea tătâne-seü, căci mai multü își perdea vremea cu vînătórea. Érá avëndü sfetnici bunî pe lingă sine, totü nu lipsia buna chiverniséla din țéră, și domnia Antiohi Vodă cu linisce. Érá poghiazurile Leșesci nu lipsiaü tulburändü țera adesü, și de altă parte multă tulburare avea țera despre Turcîi cari veniaü bogate ori cu Saraskerul, alte ori cu Sultanî Tătăresci; și împreună cu Domnul mergeau de băgau zaheréoa în Camenița. Într'acéstă Domnie numai o dată au scosü vácăritul; érá apoi au făcutü milă de 'l-au rádicatü ca să nu se mai ia, vëdëndü că din vácăritü se strică țera, și mulți ani au ținutü de nu s'au luatü vácăritü. Într'acéstă vreme făcut'au Turcîi pace cu Nemțiî și cu Leșiî, dändü Camenița înapoi la Leși, și întorcëndu-se și de la Leși Turcilorü câtü luase ei la Moldova, adecă cetatea Némțului, Sucéva, Soroca, Câmpul-Lungü; și au datü poroncă lui Antiohi Vodă să mërgă să deșérte Camenița, de câte se aflaü acolo a Turcilorü; ómenî, zaphanele, pusce și altele. Decî mergëndü Antiohi Vodă cu ómenîi seî, și cu o sémă de ómenî orönduiți din țera Muntenescă, și au deșertat'o și au adusü tóte acele la Tighinea, și la Cetatea Albă, și la Chilia. Érá multă pagubă și călcare s'au făcutü în țéră până a o deșerta. Érá de érnă Tătariî Bugegenî, Nohai, s'au rocoșitü asupra Hanului lorü, Devletü Gherei Hanü, fiul lui Silim-Gherei Hanü, nepriimindu'lü Hanü, și vrea s'elü scótă să puie pre altul. Érá Impărăția nevrëndü să facă voiaa lorü, poroncit'au Hanului Devlet Gherei, și Saraskerului Iusufü Pașa care era la Tighinea pe vremea aceea, și Domnilorü acestorü țeri, să facă óste și să mërgă asupra Tătarilorü ca s'elü scótă din Bugégü. Făcut'au dëră Antiohi Vodă óste câtă au pututü, și au mersü până la Fălcîi; érá Tătariî au lovitü la Smilü, și la Renî, și la satele de pin pregiurü, și au jăcuitü, și au arșü, și au făcutü multă pagubă în olaturile Turcilorü, câtü dicü că de arü fi fostü înghiețată Dunărea, arü fi trecutü și la Dobrogea de arü fi prădatü. Érá Hanul au venitü de la Crimü, și trecëndü pe la Vozie cu multă óste ca să vie la Bugégü, mai mulți de óstea Crimului 'l-au lăsatü și s'au întorsü érá la Crimü, și numai cu 4000. óste au sositü la Berezenî unde s'au tâlnitü cu Nohaiî, cari vreaü s'elü opréscă să nu trecă. Și vëdëndü Hanul că nu isprăvesce nemică, s'au întorsü înapoi la Crimü; érá Nohaiî au mersü pe la casele lorü, föră de vătămarea țerei. Așa și Antiohi Vodă, auğindü că s'au întorsü Hanul înapoi la Crimü și Tătariî s'au potolitü, s'au întorsü și elü la scaunul seü. Și asceptändü Domnul milă și cinste de cătré Impărăție, pentru slujba ce au făcutü la deșertarea Cameniței, că nu era puțină slujbă, 'l-au mazilitü, și 'l-au dusü la Țarigradü; érá domniea au datü éráși lui Constantinü Duca Vodă; și au domnitü Antiohi Vodă cincî ani.

CAP. XIII.

A doua domnie a lui Constantinŭ Ducăi Vodă.

În anul 7209, venit'au éráşî Constantinŭ Vodă cu a doua domnie la scaunŭ, luândŭ domniea cu mijlocul socru-séu lui Constantinŭ Băsărabŭ Vodă, şi au domnitŭ doi ani şi giumatate. Érá firea sea cea d'ântéiŭ n'au schimbat'o; ce cum era nestétătorŭ ántéiŭ, áşa şi pe urmă s'au arétatŭ; cáci décă au venitŭ la domnie, îndată au începutŭ a resplăti slujba ce 'i-au făcutŭ socru-séu cu necunóscerea de bine, şi pentru mulţămire 'l-au amestecatŭ la Pórtă cu multe cuvinte rele. Şi de altă parte supărândŭ pe boierii ţerei şi pe tótă ţera, s'au sculatŭ unii din boieri: Vasile Costaki Vornicul cu fraţiŭ sêi, şi cu Bujoreniŭ rudele lorŭ, şi cu Bogdanŭ Hatmanul, şi cu Antiohi Jora Hatmanul, şi Ilie Visternicul, şi Mihaŭ Spătarul, şi alţiŭ mulţi, şi au mersŭ unii în ţera Muntenescă, şi alţiŭ în ţera Ungurésă; şi dicŭ că acéstă fugă a lorŭ sê fi fostŭ cu scirea lui Băsărabŭ Vodă, care lucru pe urmă s'au arétatŭ cândŭ 'i-au priimitŭ în ţera lui cu bucurie şi cu dragoste. Şi acestŭ lucru 'l-au făcutŭ Băsărabŭ Vodă, cáci înţelesese de amestecăturile ce le amestecase ginere-séu Constantinŭ Vodă, precum amŭ đisŭ mai susŭ. Ántéiasŭ dată Constantinŭ Duca Vodă s'au temutŭ pentru pribegia acestorŭ boieri; şi nu scia ce sê facă, vedéndŭ că 'l-au părăsitŭ şi boierii toţi, şi că 'şi-au perdutŭ şi nádejdea despre socru-séu. Agiuns'au déră şi la Pórtă, şi au trâmisiŭ pe Panaite Postelnicul, şi au scosŭ fermanŭ ca sê ia pe boieri din ţera Muntenescă şi s'î ducă la Moldova la Constantinŭ Vodă. Érá Băsărabŭ Vodă au socotitŭ că de vorŭ lua pe boieri de acolo, îi va omorî Constantinŭ Vodă pe cei ce erau capete între dênşii; şi au miđlocitŭ şi elŭ la Pórtă, şi au isprăvitŭ ferma: ul, ca sê nu dea pre unii din boieri ce názuise la dênsul; érá pre ceilalţi s'î dea. Érá fermanul acela Basarabŭ Vodă nu 'l-au arétatŭ, ce au scrisŭ la Constantinŭ Vodă, dicéndŭ sê trâmîta boierii la Focşeni cu Mitropolitul, şi elŭ aşıjderea va trâmite boierii cu Mitropolitul lorŭ sê vie la margine, şi sê giure că n'orŭ avea boierii nevoie despre Constantinŭ Vodă întrŭ nemică. Trâmis'au déră Constantinŭ Vodă pe Mitropolitul Moldo-Vlahiei Kir Misail, şi pe Nicolaŭ Donici vel Logofétŭ, şi pe Mitre Vornicul, şi pe Ionŭ Costinŭ Hatmanul, şi pe Cuza Spatarul; şi de altă parte domnul Basarabŭ Vodă, trâmisi'au pre Episcopul de Buzeŭ, şi pe Cornea vel Banŭ, şi pe Mihaŭ Spatarul. Şi au venitŭ şi s'au împreunatŭ la Focşeni; şi făcéndŭ sfatŭ au hotăritŭ, şi au giuratŭ toţi boierii ai nostriŭ încredinţându'î că n'orŭ avea nici o réutate despre Constantinŭ Vodă, nici pentru vieţa lorŭ, nici întrŭ avuţiea lorŭ; şi după ce s'au încredinţatŭ cu giurămêntul s'au întorsŭ érá o sémă de boieri în ţeră. Însê legătura au fostŭ ca sê vie toţi boierii Moldoveni încóce în ţeră; numai a doua đî cândŭ au trecutŭ din boierii Moldoveni încóce, érá alţiŭ éráşî din boierii ce erau mai nainte ca-

Leatopiseşele Tom. 3.

pete adecă: Vasile Costinū Vornicul, și Bogdanū Hatmanul, și Mihaī Racoviță vel Spatarū, care pe urmă au cădută și Domnū, și Ilie Stolnicū, acești au arătat fermanul, care scriea că pe cine a vrea Basarabū Vodă se poprescă pe lingă sine, se fie volnicū a popri. Și așa acești boierī de mai susū numiți s'au întorsū érășī la Basarabū Vodă cu boierī ceī Muntenescī. Éră decă au venitū boierī Moldovenī, o sémă din tr'ênșii și o sémă au rēmasū, Constantinū Vodă au priceputū că au rēmasū lucru netocmitū, și pe urmă era să se urmeze vrajbă; și au gătitū pe boierī sēr: pre Neculaī Donici vel Logofētū, și pe Ciocărlanū Vornicul, și pe Ionū Vlasto vel Postelnicū, și i-au trāmisū la Impērāție ca să facă jalobă asupra lui Basarabū Vodă, pentru strāmbătatea ceī făcea, și popresce pe boierī sēr acolo, și n'au ascultatū de poronca Impērātēscă, ce popresce pe boierī ceī mai capete lingă sine. Constantinū Vodă Duca măcarū că au pîritū pe Basarabū Vodă, dēră nemică nu i-au pututū strica; că avea ómenī ca aceia la Pórtă, de purtau grijă ca să nu pótă isprāvi nemică Constantinū Vodă, până într'atāta se pótă lua pe boierī din māna lui Basarabū Vodă. Și după tótă silința lui Constantinū Vodă ce au pusū, ca să pótă lua pe boierī, nemică n'au isprāvitū, și i-au venitū mazilia. Éră decă au venitū Aga cu fermanū ca s'elū rēdice, au făcutū Constantinū Vodă pe Aga să ȕică că nu scrie la fermanū să fie mazilū, ce cālū chiamă să sārute póla Impērātului, cum au chiāmatū și mai înainte pe Basarabū Vodă, la sārutātul pólei Impērātului, și au mersū până la Udriū, și închinādu-se Impērātului s'au întorsū înapoi. Și după ce au grăitū cu Aga într'acestū chipū, și au legatū voróva cum mai susū scrie, dāndu'ī și mulți bani, trāmis'au de au chiāmatū și pe boierī, ȕicēndū ca să le cetēscă fermanul; și decă au venitū i-au închisū în casa cea mică; și erau Iordaki Rusetū Vornicul, și frate-sēu Manolaki Postelnicul, și Lupul Costaki Vornicul, și Savinū Spātarul. ȕicu unī că acēsta au făcutū Constantinū Vodă, ca să se sperie ceī-lalți boierī și să fugă cine unde a putea, să nu rēmae nici unul, s'elū supere la Pórtă; dēră au greșitū, căci decă au auditū ceī-l-alți boierī, că au luatū pe ceī capete de i-au închisū, s'au sculatū ceī-l-alți și s'au dusū la boierī cariī erau în țera Muntenēscă, și de acolo cu toți s'au dusū la Ȧrigradū împotiva lui Constantinū Vodă. Éră Constantinū Vodă pe boierī ceī închisēse i-au luatū cu dēnsul; și până a nu agiunge la Udriū, Constantinū Vodă au sloboȕitū pre boierī ceī ducea cu dēnsul, cariī boierī împreunatus'au cu ceī ce veniāu din țera Muntenēscă, și cu ceī ce erau la Pórtă. Éră pe Domnū, îndată ce au sositū la Pórtă, 'l-au surgunitū Impērāția la unū orașū ce se chiamă Kavala; éră boierī au rēmasū la unū satū lingă Udriū, ce se chiamă Arnăutū-Kioi. Deci, decă s'au strinsū toți boierī la acelū satū ca să sfātuēscă trebile lorū, s'au tēmplatū la acea vreme și zorbale cari au scosū pre Sultanū Mustafa din scaunul Impērāției, și pre Rami Vezirul, și au omoritū și pre Muftiul, și au rădicatū Impērātū pe Sultanū Ahmetū frate-sēu, și pe Ahmetū Pașa Vezirū. Impērātul au fostū ședēndū cu corturi afară de Udriū, la fōntāna ce se chiamă Selacū-cișme; éră boierī mergeau adese la Vezirul, ca s'elī ceie să le dea Domnū, și mai multū mergeau ca s'elī vedă Impērātul. Și vedēndu'ī Impērātul au pusū de i-au întreatū cine suntū aceī ómenī; éră el au răspunsū că suntū boierī Moldovei, și nu au

domnă, că pre domnul ce 'l-au avută 'l-au mazilită Impăratul, și poftescă să le dea Impărăția domnă. Decă Impăratul poroncitu-le-au prin Vezirul să'si alégă dintre dênșii pre unul care oră vré ca să'lă facă domnă; decă boierii aă alesă cu toții pre Mihaî Racoviță Spatarul, și 'l-au îmbrăcată cu caftană. Érá atunce mergendă Impărăția la Țarigradă, aă mersă și boierii împreună cu domnul loră; și acolo i-aă dată și cuca după obiceiă; și de acolo isprăvindu'si trebile seăle, și gătindu-se de tóte cele trebuitoré aă venită la Moldova.

CAP. XIV.

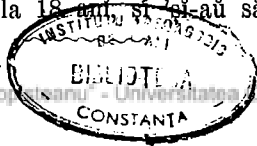
Domniea lui Mihaî Racoviță Vodă.

În anul 7212, stătut'aă domnă în domnie Mihaî Racoviță Vodă, carele era din némă vechiă din boieră de țéră, omă înțeleptă, ne măreță, și cinstitoră, apropiată către, toți boierii, și arăta către patria sea dragoste; érá mai multă de câtă ună ană n'aă domnită, și 'l-au mazilită. Și aă dată domniea érá'si lui Antohi Vodă Cantemiră. Într'acestă ană ce aă domnită, nemică nu s'aă înnoită.

CAP. XV.

A doua domnie a lui Antohi Vodă Cantemiră.

Venit'aă Antohi Vodă Domnă cu a doua domnie la velétă 7213, și aă domnită doi ană și giumătate. Într'acestă domnie s'aă arătată Antohi Vodă mai strașnică, care fire ântăiă nu o arătase, și nici pe boieră nu'i avea în cinstea și în dragostea, ce arătase ântăiă. Și dică unii că acestă sfată să'lă fi dată Panaitaki Postelnicul, și Ilie Cantacuzino Visternicul, să'si schimbe firea să se arate mai strașnică; déră nemică folosă din sfaturile loră n'aă vedută. Și pe acea vreme a domniei măriei sale, vrëndă Impărăția se zidescă cetatea Tighine ce o numescă Turcii Benderă, poroncit'aă lui Antohi Vodă și lui Basarabă Vodă ca să méréă cu ómenă să slujescă la cetate. Érá Basarabă Vodă aă chiełtuită bană, și prin prietină săi 'și-aă isprăvită de n'aă mersă. Érá Antohi Vodă aă mersă singură cu ómenă la cetate împreună cu Sarascherulă Iusuf Pașă; și fiindă Antohi Vodă în slujbă acolo la Tighine, 'l-au mazilită. Dică unii, precum îmblândă Mihaî Vodă la Pórtă să'si isprăvescă domniea Moldovei, trămis'aă Impărăția la Antohi Vodă, și cerea de la dênșulă 130 de pungi de bană; érá elă nevrëndă să dee acei bană, resemându-se și într'acea nădejde, căci se afla la slujba cetății, aă dată Impărăția domniea érá lui Mihaî Vodă; și pe elă 'l-au mazilită, și aă trămesă Sarascherulă pe Capegilară Chihaesi ală seă Mustafa Aga, și aă luată pe Dómna și pe cuconii lui Antohi Vodă de la Iași, și i-aă dusă la Tighine, și de acolo aă mersă la Țarigradă; și acolo la Țarigradă aă ședută mazilă ca la 18 ană și s'aă săvîrșită vieța.

CAP. XVI.

A doua domnie a lui Mihaï Racoviță Vodă.

În anul 7216, venit'au domnū Mihaï Vodă cu a doua domnie la Moldova, și éráșî firea sa cea d'ântéiū nemică n'au schimbatū, ce cumū au fostū mai nainte, așa și întru a doua domnie. Pre boierī îi avea la cinste și la mare dragoste, și dreptate țerei făcea, și frumosū chivernisia. Numaî câtū în lume nici unū lucru fōră de pricină nu este, și omulū fōră de greșelă; așa și Mihaï Vodă făcut'au de obsce greșelă, că au scosū desetină în tōtă țera, de au luatū și de la boierī, și de la mōnăstirī, și de la tōte breslele desetine asămine ca de la țeranī, care lucru mai înainte în țera nōstră n'au fostū. O! sfetnicī fățarnicī și stricătorī de țeră, cu ce slujbă vreți să vė arētați Domnilorū, și apoi și țera stricați, și pe Domni cu nume rău îi faceți de se pomenescū! Sė nu' erte Dumneđeu sfetnicī ca aceia carī au sfătuitū acestū lucru, căci din pricina acēsta au rămasū boierī la mare sărăcie, și mōnastirele la pusteire, și mazili-meā în cea desevērșită stingere; numai Dumneđeu sėși facă milă cu dēnșii, sė trāmiță unū Domnū ca acela sė îndrepteze lucrulū precumū au fostū mai înainte. Intr'acēstă domnie a lui Mihaï Vodă s'au tēmplatū de avea Petru Alecsievicī Impēratulū Moscului, rēsboiū cu Craiulū Șvedului Carolū XII; și s'au bātutū la Poltava în Ucraina, și bātēndū Moscalī pe Șveđi cu mare rēsboiū, fugit'au Craiulū Șveđescū la Vozia cu Mazepa Hatmanulū Căzăcescū, carele au viclenitū pre Impēratulū Moscului, și s'au închinatū cu tōtă Căzăcimea la Craiulū Șveđescū. Și de acolo Iusufū Pașa 'l-au dusū la Tighine; așijderea și Iusufū Potočki Voevoda Kiovski, carele slujia la Craiulū au fugitū în țera Ungurēscă de frica Moscalilorū, și de acolo au venitū pin Moldova. Éră Craiulū Șveđescū au trāmisū atunce la Orheiū cāti-va slujitorī ca sė erneze; apoi i-au mutatū de acolo la Cernăuți și la Băcău, și la Neamțū ca sė se hrănescă Șveđi cu Leși amestecați. Ședēndū déră acei slujitorī ai Craiului acolo la Cernăuți, venit'au Moscalī din țera Leșēscă, și cu Leși cel ce ținea cu Moscalī, și cu Turculețū Rotmistru, și au bātutū pe slujitorī aceia, și 'l-au prinsū pre toți, și i-au luatū robī în țera Leșēscă; pentru care lucru au scrisū Craiulū cu jalobă la Impērăție, dīcēndū că asēstă tēmplare au fostū din nepurtarea de grijă a lui Mihaï Vodă de au călcatū acei Moscalī pāmēntulū țerei Turcescī, și au luatū pe Șveđi. Și pe lūngă jaloba Craiului, întārindū și alți neprieteni ai lui Mihaï Vodă, socotit'au Impērăția că acestū lucru s'au lucratū din nepurtarea de grijă a lui Mihaï Vodă, și așa 'l-au mazilitū cu mare urgie, căci Iusufū Pașa au trimesū pe Abaza Mehmetū Aga cu fermanū de mazilie cu 400 de slujitorī la Iași, și au luatū pe Mihaï Vodă den scaunulū sēu, în ȕiua Prapadōmnei Paraschive Octombrie în 14, și 'l-au dusū ântéiū la Tighine, și de acolo la Țarigradū, și 'l-au închisū la Edecule cu tōtă casa sa; că'lū pīrise și Iusufū

Paşa, cum au vrut să fugă la Moskalî, s'au la Leşi să se hainască despre Impărăție. Era cându s'au mazilită, era Veziră Ali-Paşa Ciorlu; şi au şedută Mihai Vodă la închisore la Edecule o sémă de vreme. Era apoi fōră de zăbavă vreme mazilindu-se Ali Paşa Ciorlu den vizerie, stătut'au Veziră Numan Paşa Chiuprili, şi au dată Mihai Vodă la dēnsulū arzihalū de la Edecule, arătându la ce stare se află; şi l-au scosă Numan-Paşa de la închisore, dāndu'î şi totu ce i se luase, în sēma Impărăției. Era după mazilia lui Mihai Vodă, au dată domniea Moldovei lui Nicolai Vodă.

CAP. XVII.

Domniea lui Nicolai Vodă Alecsandru Mavrocordatū.

În anul 7218, venit-au la domniea Moldovei Nicolai Vodă fiul lui Alecsandru Ecsaporitul Mavrocordatū, care era atunce Tărzimanū mare la Pōrtă; şi pentru multă slujbă ce au făcută Impărăției i-au dată domniea Moldovei. Era omū învățatū, şi cărturarū mare, şi credinciosū Impărăției; numai în domniea d'antēiū s'au arētatū straşnicū; că nu numai pe pāmētenī nu'î credea, dēră nici pe ai sēi; căci fiindū domnū nou, şi nesciindū firea boierilorū țerei, şi pōte că s'au fi fostū din sfaturile a unorū pismași, au supēratū pe uniū din boierī şi i-au ocāritū. Domni'au numai 10 lunī; şi mazilindu'lū au dată domnia lui Dimitraşco Vodă Cantemirū. Căci Impărăția avēndū atunce rēsboiū cu Moskalī, au gōnditū că Dimitraşco Vodă va fi mai vitēzū la rēsboiū şi urmātorū tātāne-seu de rēsboiū; şi pentru aceea l-au făcutū domnū; şi mai multū au îndemnatū pre Impēratul şi au miđlocitū Hanul Crīmului Devletū Gherei, fiul lui Selimū Gherei Hanul.

CAP. XVIII.

Domniea lui Dimitraşco Vodă Cantemirū.

În anul 7219, venit-au cu domniea Moldovei Dimitraşco Vodă feciorul lui Constantinū Cantemirū Vodă Dechemvrie 10; omū învățatū şi la Impărăție cunoscutū; că şeduse multă vreme la Ţarigradū, fiindū Beizade şi învățase turcesce, şi au arētatū Turcilorū meşteşugul muzicāi, adegă cāntarea; şi era cinstitū şi lādatū de către toți, şi avea nume că este vrednicū şi de rēsboiū. Şi avēndū Impărăția rēsboiū într'acea vreme cu Moskalī pentru Craiul Şvedescū, cum mai susū scrie, alergat'au Dimitraşco Vodă la Devletū Gherei Hanū, rugāndu-se ca s'au miđlocescă la Impărăție s'au isprāvescă domniea. Decī Hanul, pārendu'î că este vrednicū ca tatā-seu, au miđlocitū la Impărăție lāudāndu'lū, şi așa l-au făcutū domnū. Şi mai multū pentru acēstă pricină l-au făcutū domnū, adegă dāndu-i-se poroncă s'au facă o sémă de oște şi s'au mērgă fōră de

veste s'ă prin'ă pre Basarab'ă Vodă, și s'ă'l'ă dee în m'ănele Imp'ărăției. Și măcar'ă că nu era acel'ă lucru de cre'ăut'ă, d'ără spunea el'ă singur'ă pe urmă c'ătre un'ă, și'l'ă încredin'ă pre d'ênșii c'ă ac'ăsta a'ă fost'ă pricina domniei s'ele. Ț'ără p'ână a se apuca de lucrul ac'ăsta, prins'a'ă de veste Basarab'ă Vodă, or'ă de la Capi-kihaelele s'ele, or'ă de la ac'ei c'ătre car'ă ar'etase Dimitrașco Vodă taina ac'ăea. Dec'ă atunci Dimitrașco Vodă, v'ed'end'ă c'ă Basarab'ă Vodă a'ă luat'ă sciin'ă de ac'est'ă lucru și se p'azia, și socotind'ă c'ă n'a putea ispr'ăvi nimic'ă, și tem'end'ă-se s'ă nu'l'ă mazil'escă Imp'ărăția, s'a'ă întors'ă c'ătre Moskal'ă car'ă erau s'ă vie atunci de prim'ă-v'ără pin Moldova asupra Turcilor'ă s'ă se bat'ă apr'ope de Tighine, și s'a'ă închinat'ă la Imp'ăratul lor'ă Petru I Alecsievici. Ț'ără tr'eba ac'ăea a lui Basarab'ă Vodă a'ă l'ăsat'o; în's'ă fiind'ă și Basarab'ă într'ăc'ăea vreme într'un'ă cuv'ent'ă cu Moskal'ă, s'a'ă potriv'ăt'ă am'enduo'ă domnii la un'ă g'ând'ă, făc'end'ă-se și ei una cu Moskal'ă. Dec'ă, d'ec'ă a'ă venit'ă prim'ă-v'ără, și oștile Moskalilor'ă se apr'opieșe de Moldova, Dimitrașco Vodă cum legase cuv'ent'ă cu Imp'ăratul Petru, așa a'ă r'emas'ă p'ână în sfirșit'ă; Ț'ără Basarab'ă Vodă s'a'ă întors'ă iar la Turci. Și pricina înt'orc'erei lui a'ă fost'ă ac'ăsta: avea Basarab'ă Vodă atunci Spatar'ă mare în ț'era Munten'escă pe Toma Cantacuzino fiul lui Matei, și era v'er'ă lui Bararab'ă Vodă, carele sciind'ă taina ac'ăsta de la Basarab'ă Vodă, a'ă fugit'ă din ț'era Munten'escă și s'a'ă dus'ă la Imp'ăratul Moskului, și a'ă p'ir'it'ă pre Basarab'ă Vodă, și s'a'ă îmbunat'ă el'ă, ar'et'ându-se credincios'ă, av'end'ă n'ădejdea ac'ăea c'ă de va birui Imp'ăratul s'ă fie el'ă în dragostea Imp'ăratului, și s'ă'l'ă fac'ă domn'ă vecinic'ă în ț'era Munten'escă. Venit'a'ă d'ără Imp'ăratul Petru la Prut'ă, trec'end'ă Nistrul la Soroca cu t'otă oștea sea, și mergea pe Prut'ă în gios'ă spre Dunărea, ca s'ă se t'empine cu Vezirul Baltagi Mehmet'ă Pașă, care trecuse Dunărea cu t'otă oștea sea Turc'escă, ca s'ă se bat'ă cu d'ênșii. Și ascult'and'ă Imp'ăratul, vorba Tomei, a'ă cre'ăut'ă și i-a'ă dat'ă o somă de oștei Moskic'escă, cu un'ă General'ă a nume Ren'ă și o somă de oște sprintenă, și a'ă mers'ă Toma la Brăila și a'ă luat'o. Ț'ără Imp'ăratul Moskicesc'ă a'ă venit'ă la Iași într'o Ți cu puțint'ăi omen'ă, și a'ă âmblat'ă pe la t'ôte m'ônăstirile; și a doua Ți a'ă purces'ă la Prut'ă unde era oștea lui. Acolo a'ă venit'ă veste c'ă vin'ă Turci; dec'ă trec'end'ă și el'ă Prutul înc'oce mai sus'ă pe Zăg'ărancea, mergea în t'empinarea oștei Turcesci. Și s'a'ă t'empinat'ă oștile mai sus'ă de gura Săr'ăței; și trec'end'ă toți Turci Prutul dinc'oce împreună cu Tătari, s'a'ă b'ă-tut'ă o Ți t'otă Țiua, și s'era s'a'ă închis'ă Moskal'ă în tab'ără, și a'ă ș'edut'ă de s'a'ă odihn'ăt'ă puțintel'ă; ap'oi a'ă purces'ă cu tab'ăra legat'ă înap'oi în sus'ă, pe unde s'a'ă pogor'it'ă și a'ă mers'ă la Stănilesc'ă pe malul Prutului. Prins'a'ă Tătari veste c'ă Moskal'ă s'a'ă întors'ă înap'oi; și așa cu toți înc'ălecase în dob'ândă asupra tab'erei Moskicesci, și pe mulți a'ă omorit'ă și a'ă luat'ă în robie. Luat'a'ă arme, leftici, și ce a'ă putut'ă apuca din ag'ărlăcul tab'erei Moskicesci, măcar'ă c'ă și ei a'ă perdut'ă mulți Tătari, d'ără mai multă pagubă a'ă avut'ă Moskal'ă. Ț'ără a doua Ți poposind'ă Moskal'ă apr'ope de Prut'ă, și leg'and'ă tab'ără cu care, și âmpl'ându-le de p'ământ'ă, și pe delatur'ă puind'ă p'ărcane, a'ă pus'ă pedestrime între care și între p'ărcane. Venit'a'ă și Turci și a'ă făc'ut'ă meterez'ă în pr'ējma tab'erei Moskicesci, și a'ă pus'ă puscile pe meterez'ă, și n'optea s'a'ă b'ă-tut'ă oștile despre âmbe părțile c'ăte-va c'ésuri. Și așa a'ă n'ă-

vălită Turcii câtă au agiunsă la pârcaie și le-au apucată cu mâinile; și la aceea năvală făcută-s'au o tulburare și o amestecătură câtă nu cunoscău unul pre altul, nici își înțelegeau în glas, fără de câtă buetul puscilor și a sinețelor neconținut. Eră pe urmă s'au vădit că focul Moskaliloră au fostă mai tare și mai cu putere; că au eșit din pârcaie, și au împinsă pre Turci din meterize și au luat și puțină zephanea a loră și 60 pușce. Eră acolo cu Turcii și puțină Șveți și Leși pre cari îi trămisese Craiul Șvețescă Carlo de la Tighinea; că avea vr'o 4000 de Leși în lăfă sub ascultarea lui Potoțki Voevoda Chiovski. Că pe atunci eră câți-va boieri Leșesci tovarăși Craiului Șvețescă, din partea Craiului Stanislavă ce fusese Crai Leșescă anume: Voevoda Chiovski, Mareșal-Tarlo, Voevoda Visnoviețki și Cârșpină și alții. Și Voevoda Chiovski era Hatmană mare Coronă; eră Visnoviețki Hatmană Litovski, eră Cârșpină Hatmană Polnei-Litovski; și era și Generalul Ión Sapieha, și Hatmanul Căzăcescă anume Filipă Orlică, pe care îl făcuse Craiul Șvețescă în locul Mazepei Hatmanul, murindă Mazepe la Tighine, după răboiul de la Poltava, decă 'i-au bătut Moskalii și 'i-au biruită împreună cu Craiul Șvețescă, și fugendă ei au venită în țera Impărăției la Tighine, trecendă Nistrul la Voia, cu poronca Impărăției; care Impărăție și răboiul acesta cu Moskalii pentru Craiul 'l-au făcută. Și fiindă și acestă oște ce mai susă amă pomenită, de ceea parte de Prută, opria pe Moskalii să nu iee apă din Prută, și multă 'i-au strimtorită pe Moskalii, și mai alesă că li se împuțina zahereaoa și finul, că nu puteau să eșă din tabără de mulțimea Turciloră, și se temeauă a se bate Moskalii cu Turcii se nu cadă în primejdie cu toții. Și de altă parte nu puteauă a sta mai multă în tabără, că nici putere de biruită nu aveau, nici de mănecare de agiunsă; și mai virtosă că era Impărătesă cu Impăratul și erau cu primejdie să cadă toți în mâinile Turciloră. Atunciă au vădită Impăratul la ce 'l-au adusă sfatul lui Dimitrașco Vodă și a lui Basarabă Vodă, cari numai cu vorba au întărită inima Impăratului să vie asupra Turciloră, eră agiutoră de bucate se de omeni nici unul nu 'i-au dată. Decă din două rele fiindă bine așă alege celă mai mică, s'au sfătuită cu Generalul Șeremetă, și cu Dimitrașco Vodă, și cu Toma Cantacuzino, și cu Sinioră Sava, și cu alții de ai se de se facă: eși-va la năvală cu primejdia sea, au pofti-va pace? Cari sfetnici socotindă cele ce potă a se nămplă, și vedendă și puterea Turciloră și a loră slăbăciune, au alesă sfat să fie mai cu folosă Impăratului să facă pace; eră de nu voră vrea Turcii să priimăscă pace, atunci de nevoie să dee răboi, și cum va fi orânduită de la Dumneșă așa va fi. Și au plăcută sfatul acesta Impăratului; decă au trămisă Impăratul solă pre unul din omenii se anume Baronă Șafirovă la Daltagi Mehmetă Pașă Vezirul, și au poftită pace, pre care 'l-au priimită, temendă-se și elă despre Moskalii ca să nu între în primejdie, fiindă indoită de biruință la cine va rămăne biruință. Bucuratus'au deră Turcii de soliea acestă, și au răspunsă lui Șafirovă că ei ceră de la Impăratul Moskului cetatea Azacului, (care o luase Moskalii cu multă vărare de sânge mai înainte de la Turci, după bătălia Turciloră de la Beci), și cetățile care Impăratul Moskului le zidise pe marea Negră anume Taganrocă, Samara și Camenca ca să le strice; numai Azacul Turciloră se'lă dee cum

'l-au luat cu toate cele ce au avut în nuntru și cu pământul giur în pre-giur, și el s'nu mai m'ergă în ț'ra Leșească, ce drept la ț'ra lui s' m'ergă, și sol la P'rtă s'nu mai ție; numai negușitorii s'negușitor'escă la Țarigrad pe uscat. Priimit'au Imp'ratul cererea Turcilor, și au făcut pace; și îndată 'i-au dat Turcii 300 de care de zahere, și au purcesu Imp'ratul la ț'ra sea pre la Soroca. Și au mersu și Dimitrașco Vodă cu d'nsul cu d'omna sea, și coconii, și cu câți-va boieri de al s'ei; și decă au mersu la Mosku, 'i-au dat Imp'ratul lui Dimitrașco Vodă venituri și sate s'ei slujescă, și ca s' tr'escă îndestulat ca unu domn, făcendu'l și sfetnic mare; și t'emplându-se acolo m'ortea d'omnei, s'au însurat cu fata Cnezului Trubețkoj; și la r'esboiul ce au avut Imp'ratul în ț'ra Persienescă au fostu și Dimitrașco Vodă cu d'nsul. Și trăind o somă de vreme cu cinste și cu slavă acolo, au muritu, lăsându pe cuconii s'ei îndestulați și în r'ondul Cnezilor, din care scară alta mai mare nu este în ț'ra Moskicescă. Dicu unii că, cându au priimitu Turcii pacea ac'asta cu Moskalii, care s'au făcutu la Huși pre malul Prutului la trecătore, la velétu 1711 Iulie 10, se fi cerutu Turcii pe Dimitrașco Vodă s'el' de la mâna lor ca pe unu hainu; é'ra Moskalii s' fi r'espunsu, că nu' în tab'era lor, ce au fugitu; dec' nu 'l-au mai cerutu Turcii fiindu bucuroși la pacea ce au făcutu Moskalii, și cu cetatea Azacului ce au luat, și r'ăsipirea celor-alte cetăți, cum am' d'isus mai susu. É'ra Turcii au tr'amesu la Moldova pentru chivernis'elă, pe Terzimanul cel mare a Imp'rației, Iónu Mavrocordat, fratele lui Nicolai Vodă, și au datu domniea é'rași lui Nicolai Vodă. É'ra mai nainte de ce au tr'amesu pe Iónu marele Terzimanu, care au cădutu pe urmă și domn ță'rei Muntenesc, tr'amesese pre unu Curtu Pașa la Iași, și au ședutu câte-va d'ile până au venit Terzimanul, ca unu Epitropu a frăține-s'eu. Pradat'au Tătarii într'acele r'esc'ole multe bucate a Moldovenilor, și au robitu ț'ra din giosu; é'ra pe urmă decă au v'enitu Nicolai Vodă, au scosu fermanu ca s' iee robii inapo de la Tătari, fiindu r'ala Moldova; și au trimesu boieri la Bugégu, fiindu Devletu Gerei Hanu acolo, și au scosu pe câți au g'asitu și 'i-au adusu în ț'eră; é'ra mai mulți 'i-au v'endutu Tătarii, și 'i-au dep'artatu de au r'emasu în robie până astăzi. Domnit'au Dimitrașco Vodă optu luni,

CAP. XIX.

A doua domnie a lui Nicolai Vodă.

Venit'au Nicolai Vodă cu a doua domnie la 7220, și au domnit patru ani și s'au ar'etat pre bunu într'ac'astă domnie, și pre boieri îi cinstea și-î avea în dragoste cum se cade unui domn. Și după doi ani a domniei s'ele au făcutu legătură cu testamentu și cu bl'et'mu pentru des'atină, ca s'nu mai é'să pe boieri și pe m'ônăstiri des'atină ț'erănescă, ce numai din d'ece unu leu. Numai o dată au scosu ț'igănaritul pentru o nevoie ce au avut atuncea, é'ra apoi n'au mai scosu nici ț'igănaritul; și é'rași au legatu cu bl'et'mu ca s'nu

mai scôtă. Intr'acea vreme a domniei sële, fiindă Craiul Șvelescă la Tighine, oștile cele Leșescă a lui Voevoda Kiovski erna pe țără, așijdere și cele Șvelescă la Bacău, la Orhei, la Néamț, la Sucéva, la Cernăuți, la Cărligătură și la Iași, despre cari Leși și Căzacă avea țera mare supărare, că mâncau de pe la țerană. Eră pentru altă răutate au chivernisită domnul de nu s'au întemplată. Intr'acéstă vreme Impărăția silia se trâmăță pe Craiul Șvelescă la țera lui, prin țera Leșescă, că pe aiurea nu era cu puțină se mērgă. Eră Craiul cerea de la Turci o somă de ôste ca s'ălu petrēcă ca pre unū Craiū pin țera Leșescă; eră Turci n'au vrutū s'ă deē ôste turcēcă s'ălu ducă pin țera Leșescă, temēdu-se se nu bată Leși pe acea ôste turcēcă, și se va scornipricină între Turci și între Leși; ci vrea s'ălu petrēcă cu pace prietinesce. Și intr'acestu chipū priimiră și Leși cei ce țineau cu Craiul Augustū; și însuși Craiul Augustū primisē, cum și Moskali. Eră Craiul Șvelescă nu priimia se mērgă așa, prepuindū pe dēnsi s'ă nu'ăli viclenēcă s'ălu prinđă. Deci multă vreme s'au sfătuit Impărăția cu Hanul de Crîmū; și după multă sfātuire ce au făcutū amēdoī și cu Pașa de Tighine ca se afle chipū de mergerea Craiului la țera lui, au alesū se ducă pre Craiul cu ôste Tătărăscă în vreme de érnă; și pe atuncea au gătitū Impărăția tôte cele ce trebuia de cale, și banīgata i-au datū mulți în datorie. Eră decă s'au gătitū ostile tătărăscă de purcesū, cădūt'au Craiul într'altū prepusū, cum qicū uni, se fi prinsū nisce cărți a Hanului ce le trâmitea la Craiul August, dādu'i scire că este se vie Craiul cu oști tătărăscă pin țera Leșescă se mērgă la Pomerania, și ca se trâmăță o somă de ôste în tēpinarea lui s'ălu prinđă. Și de atuncē au întorsū Craiul vorôva se nu mērgă; acēsta vēdēndū Hanul și Pașa de Tighine, scris'au la Impēratul că n'au vrutū Craiul se mērgă după cum s'au orōnduitū, ce găsescē multe pricinē se rēmăe. Impēratul dēră de multe ori au trāmisū ômenī la Craiul îndemnādu'lū se se scôle se se ducă. Eră nevrēndū și puindū pricinē ca acele, i-au qisū Pașa de Tighine, că de nu va vrea se purcēdă, 'l-orū rēdica și fōră de voiea lui. Auđindū Craiul aceste cuvinte, s'au tulburatū și au qisū, că de arū vrea s'ălu silēcă peste voiea sea, se va bate cu dēnsi până la mōrte, eră pin țera Leșescă nu va merge. Deci Hanul cu Pașa au alesū sfatū s'ălu rădica cu sila, și au scosū ôste din cetate și au mersū asupra Craiului unde era ședēndū cu ômeni s'ă în satul Varnița. Și decă au mersū acolo, érāși i-au qisū se primēcă se se scôle se mērgă cu binișorū, că de nu va vrea 'l-orū bate cu ôste. Eră Craiul mai multū scārbindu-se s'au bātutū cu dēnsi cinci cēsuri; și au biruitū Turci, și au prinsū pre toți Șvedi, și i-au jăcuitū; eră pe Craiul 'l-au trāmisū la Udriū. Intr'acéstă vreme au sositū și Stanislavū Leșcinski Craiul Leșescă din țera Șvelescă la Moldova ca se mērgă la Tighine la Craiul Șvelescă; și era îmbrăcatū nemțesce, pre care Nicolai Vodă nu 'l-au cunoscutū; eră elū s'au arētatū cine este, și 'l-au pusū Nicolai Vodă în mōnăstirea Trii-sfetitelorū, puindū și doi boierī purtătorī de grijă; și s'au împreunatū cu dēnsul și au vorovitū, și i-au spusū tôte cele ce i s'au tēmplatū Craiului Șvelescă la Tighine; apoi au datū scire la Impărăție de venirea lui la Iași. Atuncea auđindū Hanul Devletū Gherei Hanū și Ismail Pașa de Tighine dintru Nicolai Vodă, c'au venitū Craiul Stanislavū la Iași,

trămis'au la Nicolai Vodă amëndoi cu Hanul, cerëndu pre Craiul s'el'ă trămiță la dênșil, ca s'el'ă trămiță ei la cetatea Albă, avëndu amëndoi gându rêu către Craiul. Êră Nicolai Vodă fiindu înțeleptu și cunoscetorū trehilorū, n'au vrutū s'el'ă dee la mâna lorū, ce le-au rêsponsū că nu pôte s'el'ă dee de vreme că au făcutū scire la Impărăție de venirea lui, și ascéptă rêsponsū ce se facă cu dênșul. Intors'au pre trămișil Pașil și a Hanului cu acestū rêsponsū; êră după câte-va zile au venitū rêsponsū la Nicolai Vodă, și poroncă de la Impărăție ca se trămițe pe Stanislavū la Tighine ca se ședă acolo și se aibă tôte cele trebuincioșe pentru hrana lui. Atuncea Nicolai Vodă i-au datū doi boieri mari, și unū steagū de Seimeni și 'l-au trămisū la Tighine, cu cinste ca pe unū Craiū. Și decă au sositū la Tighine, 'l-au primitū cu două-spre-dece pusce din cetate; slobođindu-le 'l-au cinstitū, și au intratū în cetate Fevruarie 12 în anul 1713, și 'l-au pusū în gazdă în casele lui Kiorū Ismail Aga. Êră după ce s'au desvêratū, în locul lui Devletū Gherei Hanū, pe care îlū mazilise Impărăția, au pusū pe frate-sêu Caplanū Gherei Hanū, și în locul lui Ismail Pașa ce'lū mazilise și pe dênșul, au trămisū pe Abdi Pașa. Și tótă tréba Craiului Stanislavū au dat' o în sêma lui Caplanū Gherei Hanū s'el'ă pórte de grijă împreună cu Abdi Pașa, care era Saraskerū pe óstea turcescă a Rumiliei și a Anadolului; și cu Caplanū Gherei cu Tătarii s'el, se iee pre Craiul Stanislavū s'el'ă ducă în țera Leșescă s'el'ă pue Craiū. Decī acestia și alți Pași cu ostile de mai susū pomenite, făcându-se ca la o sută de mi de óste, luat'au pre Craiul Stanislavū de la Tighine și 'l-au dusū pin Moldova ca s'el'ă ducă în țera Leșescă pre la Hotinū, dându'i lui și cheltuélă de agiunsū. Și mergëndu cu dênșul și câți ofițeri Șveđi erau la Tighine și câți boieri Leși și Căzaci cu Hatmanul Orlicū, dându'i și corturi de agiunsū și pentru dênșul și pentru ómenil lui; așijderea au fostū și Nicolai Vodă orânduitū s'el vie și elū cu curtea sa s'el se afe la trebuința de cale Sarascherului Avdi Pașa. Și viindū cu tótă podóba curței s'ele cu mare slavă, și-au pusū corturile la Zagarance, pe unde era se trecă Prutul tótă acea óste cu Hanulū și cu Sarascherul, și de acolo orânduia tôte cele trebuitorē, și au datū voie ómenilor de țera ca s'el aducă fieșcecare orzū, finū, pâne s'el vinđă fôră de nici o sfielă; care lucru s'au făcutū fôră de nici o supărare despre oști, pentru mare dreptate a lui Avdi Pașa și dragostea ce avea către Nicolai Vodă. Decī decă au venitū la Zagarance, au mersū Nicolai Vodă de s'au împreunatū cu Pașa și cu Hanul, și într'aceia li au sositū și Capegi-bașa de la Impărăție la Hanulū și la Avdi Pașa cu fermanū, dicëndū că Impărăția, pentru alte pricinī au socotitū s'el se întórcă Craiul Stanislavū êră la Tighine de la urdie, și s'el nu'lū ducă în țera Leșescă după cumū socotise întéiū; êră óstea s'el mērgă s'el zidescă cetatea Hotinului împreună cu Nicolai Vodă. Decī îndată au cbiematū Sarascherulū pre Craiul, fiindū împreună cu Hanulū subt cortul Sarascherului, 'l-au împreunatū și i-au cetitū fermanulū; apoi i-au datū 700 de slujitori de Rumeli călări și 'l-au dusū la Tighine. Êră domnulū s'au dusū la Hotinū cu Sarascherul în luna lui Avgustū, și au începutū pe urmă a zidi Hotinul. Așa Nicolai Vodă au orânduitū nisce boieri cu salahorii s'el taie lemne de tréba cetăței până la Noemvrie; și atuncea s'au intorsū Nicolai Vodă la Iași: êră pașa au rēmasū de au

ernatū acolo. Și de veră érá s'aú dusū Nicolai Vodă la Hotinū, și aú slujitū până s'aú mazilitū Avdi Pașa, și s'aú trāmisū la Misirū, érá în loculū lui aú venitū Damatū Mehmetū Pașa, care aú fostū Tefterdarū mare. Érá în anul 1715, Vezirul Damatū Ali Pașa s'aú dusū cu multă oste la Moreea, și aú luat'o cu multă bătălie. Și decă s'aú întorsū de acolo la Țarigradū cu isbāndă de biruință, strigat'aú rēsboiū asupra Nemțilorū la anul viitorū, și aú socotitū sē întărească țera Muntenescă cu domnū credinclosū Impărăției, sē mute pe Nicolai Vodă în țera Muntenescă și sē mazilscă pe Stefanū Vodă Cantacuzino ce era atuncea-domnū țerei Muntenesci. Și aú datū domniea țerei Muntenesci lui Nicolai Vodă la anul după venirea den Moreea; érá domniea Moldovii aú dat'o lui Mihaiū Vodă Racoviță; érá pe Stefanū Vodă l'aú omoritū, cum omorise și pe Basarabū Vodă cu toți feciorii lui cu doi ani mai înainte, pentru hainlicul lui.

CAP. XX.

A treia Domnie a lui Mihai Racoviță Vodă.

În anul 7224 Ghenarie în 16, purces'aú Mihai Vodă din Țarigradū cu a treia domnie, după ce l'aú îmbrăcatū cu caftanū de domnie în ziua de Crăciunū la Vezirul. Érá mai pe urmă a'î luatū și cuca de la Impēratul, și chiel-tuială multă n'aú făcutū la acēstă domnie, și cu menzilū aú venitū la Iași Fevruarie în 12, și s'aú aședatū în scaunū. Érá de veră fost'aú multe ploī și adese, că într'acelū anū nici pāne nu s'aú făcutū, nici mălai, nici pōma de vie nu s'aú făcutū, de răcele ce aú fostū tōtă vara; numai finū, și orđū s'aú făcutū și puținele mere; érá alte pōme nu s'aú făcutū. Și aceste erau semne de nenorocirile ce erau sē vie asupra acestui pāmēntū; căci într'acea vară aú mersū Ali Pașa Vezirul la Varadinū și s'aú bătutū cu Nemți, și aú biruitū pre Turci și aú peritū și Vezirulū la rēsboiū. Și fugindū ōstea turcească, Nemți gāsindū vreme aú luatū și cetatea Temișvarul de la Turci. Decī Nemți fiindū biruitorī, vrut'aú sē și mai întinđă hotarele spre țera Muntenescă și spre Moldova; pentru aceea de tōmnă aú trimesū la Craiova peste apa Oltului în țera Muntenescă o somă de ōste Catane, și aú prădatū. Érá Munteni, ca nisce iubitorī de lucruri nouē, puindū pricină cumū că aú asupreală despre Domnul lorū Nicolai Vodă, aú agiunsū la Generalul celū mare a Ardealului, și prin mijloculū lui, aú agiunsū la Cesarul, închināndū țera Nemțilorū, făgăduindū că de le-a trāmite o somă de ōste agiutorū, orū prinde pre Domnū și l-orū da în mână lorū, și va rămānea țera la stăpānirea lorū, și altele ca acestea. Érá Nicolai Vodă, prindēndū veste de odată c'aú venitū ōste Nemțescă la Craiova, și se apropia de Bucuresci, aú fugitū la Giurgiu, și aú luatū de acolo ōste turcescă și s'aú întorsū la Bucuresci. Érá Catanele, aú dindū că aú fugitū domnulū, s'aú întorsū érá la loculū lorū, sfātuindu-se cu boierii Muntenesci, și legēndū cuvēntū cu dēnșii sē se arate boierii credincioși către Nicolai

Vodă, și se dăcă că s'a'u dusu Catanele și n'a'u rămasu ôste în țera Muntenescă; și așa amăgindū pre Domnul, după câte-va zile, se facă scire Catanelorū se vie se prinđă pre Domnulū din Bucuresci. Decī boierii a'u încredințatū pe Domnul ca să n'aibă nicī o temere, că Catanele a'u fugitū și nu mai trebuie acea ôste turcescă se ție lingă dēnsul. Și așa lunecāndu-se Domnulū a crede vorba boierilorū, a'u slobođitū ôstea Turcescă, și ședea fôră de grije. Eră boierii găsindū vreme a'u adusū pe Catanele fôră de veste, și a'u prinsū pre Nicolai Vodă și 'l-a'u adusū în Ardealū, unde a'u ședutū până la vremea păcei ce s'a'u făcutū la Pojorovicī, și atuncea 'l-a'u scosū. Eră în locul lui Nicolai Vodă, decă 'l-a'u luatū Catanele, a'u trāmisū Impērația pre frate-seū Ionū Vodă, domnū țerei Muntenesci. Vēdēndū dēră Nemții că le-a'u mersū bine oștirea acēsta, că a'u prădatū și a'u luatū multă avuție din țera Muntenescă, și de la domnū, și de la ômenii sēi, pus'a'u în gândū se facă și lui Mihaī Vodă asemenea, aflāndū și aice în Moldova povață și tovarășī ca aceia cariī arātau calea, și se adevēriaū că vorū da și pe Mihaī Vodă în mâna lorū, și se supuie țera Moldovei la Impērul Nemțescū. Și pricina pentru care s'a'u rădicatū unii din boieri asupra domnului și 'l-a'u uritū, făcēndu-se vrājmașū asupra lorū, acēsta este: Intr'acēstă domnie, Mihaī Vodă s'a'u arētatū schimbatū din firea care arētase în domniea d'ântēiū și a doua; și boieriile le-a'u datū mai tôte rudelorū lui, și pre unii cariī se cădeau se aibă și ei vre o boierie, nu i-a'u căutatū și a'u rēmāsū călcați și batjocoriți de rudele lui. Care călcare nesuferită a'u fostū îndemnarea unorū din boieri ca s'ēlū viclenescă și ca se tragă și pre alții la tovarășia lorū; si aflāndū chipū de pricină ca acēsta și vreme se'si isbāndescă, a'u mersū la Generalulū de Brașovū, și a'u aședatū lucru, se le dee lorū o somă de ôste se vie se prinđă pre domnū. Și cei ce a'u grăitū aceste, era unul Vasile Ceaurul Stolnicū, care se trăgea din neamul lui Stefanū Vodă, Gheorghiesū Velicō Sulgerū, și Conțescul Căpitanū, și Mironū Sērdarul, și Aslanū și alții de cei mari și de cei micī. Primitu-i-a'u pre dēnsii Generalulū și a'u arētatū socotēla lorū Generalului celui mare de la Sibii a nume Stainville; eră pre celū din Brașovū ilū chiea Baronū Detinū, care Generalū Comendantū, din poronca Impēratului sēu, le-a'u datū lorū ôste ca la 200 de Catane și vr'o 100 de Nemți; și a'u făcutū și ei o sēmă de Moldoveni, nisce tâlhari, și cu acēstă ôste a'u eșitū în țēră și a'u intratū în mōnăstirea Cașinul, și a'u pusū câți-va slujitorii cu arme acolo. Apoi a'u mersū la cetatea Neamțului și a'u intratū în cetate, avēndū căpitanū pre unū Frența de la Lorena; și câți ômeni a'u găsitū în ținutū zloțași stringători de bani într'acele ținuturi i-a'u prinsū, și le-a'u luatū banii domnesci. Prins'a'u pre Ilie Catargiul velū Logofētū și pre Antonie Comisul alū treilea, și pre Mihālaki Medelnicerū, și pre Iordaki Răhtivanū, și pre Vinsița, și i-a'u închisū în cetate; și pe urmă a'u slobođitū pre Logofētul Catargiul, eră pre cei-alți i-a'u ținutū închiși. Acolo a'u mai tocmitū ce era stricatū în cetate, și a'u strinsū zaherea de pre la ținuturi, și a'u deschisū puțul celū vechiū și adāncū a cetăței; și în scurtă vorovă tôte cele trebuincioșe le aveau, și de acolo eșiau de prădaū neguțitorii la Romanū și Agiudū. Și unde auđiau de Turci, îi robiau și avuția lorū o jăfuiā; eră la Focșeni a'u trāmisū alte Cātane, și a'u intratū în mōnăstirea

ce este acolo, avându Căpitanu pe unu Mihaî Sirbu, şi se sloboDiau până la Bărladû şi apucau pre Turci, şi'î jăcuiaû şi pe pămăntenî. Aceste auzindû Impărăţia, de o parte scrise la Mihaî Vodă sê silască sê gonască acea ôste a neprietenilorû din Moldova; êră de altă parte socotindû la ce stare se aflaû, şi înţelegendû că nu era cu putinţă sê'î scôtă din ţeră neavendû ôste de agiunsû, dreptû aceea s'aû adeveritû sê'î dee ôste Tătărăscă, şi Turcăscă, adecă Lefeciî, ca sê mERGă sê'î gonască. Êră ei, până a găti Mihaî Vodă ôste, prădaû prin tótă ţera. Êră domnul Mihaî Vodă pădindu-se tare, nici dormia nóptea în curte, ce numaî ziua se afla în curte ca sê chivernisască trebile sêle, êră nóptea fugea prin păduri, şi une-orî mânea în păduri, alte orî la Cetăţuie, şi alte orî la Prutû; şi dimineţile iar venia. Aceste măsurî ce nu mânea de douê orî la unû locû, era ca sê nu'î afle mânerea, temendû-se sê nu vie Cătanele nóptea sê'lû prindă. Şi într'acéstă vreme aû făcutû şi Mihaî Vodă o sémă de ôste, şi i-aû datû şi Impărăţia voie sê-şi facă câtû îi va trebuî cu léfa Impărătescă. Pe acea vreme aveaû şi Tătariî gâlcévă cu Hanul Caplanû Ghereî Hanû, şi 'l-aû pîritû la Pórtă de multe pricinî, şi cum că nu'lû priimise sê le fie Hanû, ce sê le dee Impărăţia altû Hanû. Decî Impărăţia le-aû datû Hanû pe Cara Devletû Ghereî Hanû, care i s'aû datû poroncă de la Impărăţie, ca sê dee lui Mihaî Vodă ôste Tătărăscă agiutorû. Decî viindû fiul aceluî Hanû ce'lû făcuse Morodinû la Bugégû, trimis'aû unû Bulucbaşă la Mihaî Vodă cu cărţi, dându'î scire de venirea lui la Bugégû Seraskerû, şi cum că arû fi poroncă de la Hanulû ca sê întrebe de starea Moldovei, şi sê iee veste de la Mihaî Vodă de neprietenî, şi de'î trebuie ôste tătărăscă, sê'î dee. Venit'aû déră aceluî Bulucbaşă, şi aû aflatû pre domnul la Cetăţuie în intru mănăstirei închisû în ziua de Crăciunû; şi i-aû datû cărţile Sultanului. Şi înţelegendû Mihaî Vodă cele scrise a Sultanului, i-aû făcutû răspunsû, făcendu'î scire că neprietenî s'aû apropiatû, şi cum aû făcutû o somă de ôste Moldovenăscă şi aû poftitû, şi de la Sultanul sê'î trămită cum mai de sîrgû 2000 de Tătari, după fermanul ce avea Mihaî Vodă, ca sê cee de la densusl atăta somă de ôste, şi cu câtă avea elû, sê scôtă Cătanele din Moldova. Şi așa aû orânduitû Sultanul ôste tătărăscă, şi aû trămis'o la domnu; êră pe Cătanele ce erau la Focşenî o sémă de ôste turcăscă, eşită din Brăila, aû mersû la Focşenî şi i-aû prinsû şi i-aû robitû, şi cu pricina acésta aû robitû şi ômenî din ţeră. Acolo trămisese şi Mihaî Vodă pe Banul Macri, şi pe Lăscăraki Vtori Uşerû, ca sê slujască Agăi celui mare ce venise trămisû de Mustafa Paşa de Brăila, şi a altorû Căpitaniî de ôste. Şi avea gândû Mihaî Vodă, cândû orû veni Tătariî, sê purcădă cu dênşîi cu taină pe altû drumû, êră nu pe la Iaşi, ca sê nu iee de veste Cătanele de venirea lorû, ce sê'î lovască fôră de veste acolo la Némţû. Decî gătindu-se domnul sê mERGă împreună cu Tătariî ca sê gonască Cătanele de la Neamţû şi dintr'alte părţi, êră Cătanele nesciindû că este ôste tătărăscă cu domnulû agiutorû, şi vedëndû că Mihaî Vodă nu mâne la unû locû, şi nóptea nu dormia în curte, şi vremea trece şi nu potû sê'lû prindă, eşindû din cetatea Neamţului după sciinţa ce aveaû de la tovarăşîi lorû şi de la cei ce erau dintr'unû sfatû cu dênşîi, luat-aû drumul Iaşilorû ca sê vie ziua la Iaşi, cândû odihnesce domnul după amedă a-

tunce s'elū apuce. Și într'acea ȝi ce aū purcesū ei din Neamțū, purces'aū și Ceaurul la Covurlui și aū robitū pe sora lui Mihaī Vodă, și aū dus'o la Brașovū, de unde pe urmă aū scăpatū ea, și aū jăcuitū și mōnăstirea lui Adamū. Cu acestū gōndū dēră, Ghenarie 9 sēra, aū sositū Cătanele la Dumbrava Roșie și aū masū acolo, și alțiī ȝiceaū că vorū sē mērgă la Hotinū, alțiī asupra lui Mustafa Pașa, carele atunce, ȝiceaū unī că era sē trecă de la Brăila la Hotinū, și de acēstă venire a Cătanelorū s'aū făcutū scire lui Mihaī Vodă de cu sēră, de Sandul Sturza pe care pe urmă 'l-aū făcutū Banū mare. Ėră la mieđul nopțiī aū venitū altă veste la domnū, și totū era īdoitū de nu credea, căci elū avea ȝece slujitori de strajă la tērgul Frumosū și ei nici o scire n'aū făcutū domnu-sēu de purcesul Catanelorū; de vreme că nu scia Mihaī Vodă că pre-acei slujitori, lovindu'i Catanele fōră de veste, 'i-aū omoritū. Ėră a doua ȝi diminēta, de iznōvā viindū altă scrisōre de la celū mai susū pomenitū boierū, dāndū scire că Catanele cu adevēratū aū luatū drumul Iașilorū, atuncea eraū trei ceasuri de ȝi; și īdată aū eșitū Mihaī Vodă din curte cu mai bine de 600 de ōmeni Moldovenī cālări, și aū mersū la Copoū ca sē vadă de venirea Catanelorū, fiindū elū gata sē bată rēsboiū cu dēnsiī; ēră nevēđēndū nemică, nici unū omū nu s'aū aflatū sē mai dee scire de Catane unde se află. După ce aū stătutū ca două cēsuri acolo la cāmpū, ne mai putēndū suferi frigul ce era într'acea ȝi, s'aū īntorsū īnapoi și aū īntratū īn curte cu boieriī sei, cariī eraū pe lūngă dēnsul: Darie Donici vel Vornicū de țēra de giosū, Gavrilū Miclescul velū Vornicū de țēra de susū, Dumitrașcu Racoviță Hatmanū, fratele domnului, Constantinū Costaki velū Visternicū, Macri Banul, Constantinū Rusetū vel Pabarnicū, Constantinū vel armășū, Alecsandru vel Ușērū, Aga Conaki; ēră Pāladii vel Spătarū, cumnatū lui Mihaī Vodă, era īn Cetățuie īnchisū cu casa sea, īmpreună cu Iordaki Rosetū Vornicū, și cu Catargiul vel logofētū și alți boieri mai mici. Ėră Constantinū vel Postelnicū era atuncea la Țarigradū pentru trebile țērei. Ėră cālărașiī oștenīi lui, Mihaī Vodă s'aū dusū toți pe la gazdele lorū, cine pe unde aū pututū ca sē se'ncăldēscă. S'aū suitū dēră domnul īn casele despre dōmna, fiindū vreme de masă, lāsāndū caii giosū īn ogradă, și calul domnului la scară s'ēi fie gata. Ėră ei aū șēđutū la masă; eraū cu domnul mulți neguȝitori Turci Lazi din Iași, īntre cariī era unul anume Husan-Hagi Osmanoglu, pre care ilū avea Mihaī Vodă la mare dragoste, și īn tōtă domniea lui nu 'l-aū lipsitū de lūngă dēnsul, și s'aū aflatū și unī Ali Aga pāzitorul hambariului Ėmpērātescū de la Țuțora, carele era frate lui Casimū Efendi Tefterdarul de Hotinū, la care Ali Aga nāzuiaū Turciī cāndū aveaū grijă de Cătane, și șēdeau cāte-va ȝile, și ēră se īntorceau la Iași și se īnchideau īn curte. Ėră dēcă s'aū sculatū domnul de la masă s'aū culcatū puținelū sē dōrmă după obiceiul sēu; așjderea și boieriī totū acolo īn curte care pe unde aū pututū s'aū culcatū; ēră Aga Conaki aū eșitū din curte sē mērgă la gazdă, că nu gāndea că orū veni Catanele īntr'acea ȝi trecēndū optū ceasuri din ȝi. Eșīndū Aga din curte numai ce aū aūđitū huetul ōmenilorū ȝicēndū că aū īntratū Catanele īn tērgū, și aū īntratū pin casele despre Bahluiū cerēndū vinū sē bee, fiindū īnghēțați de mare frigū ce era; și īdată ce aū aūđitū Aga Conaki s'aū și īntorsū īnapoi īn curte, și aū făcutū șcire că Cătanele aū īntratū

în târg, și au desceptat pre domn. Decî sculându-se Mihaî Vodă cu toți boierii, au încălecat și au eșit afară, năzuind drept asupra Cetățuiei ca se se închidă acolo până se va strînge oștea lui de pin târg, fiind împraștiată pe la case; érá pe Visternicul și pe Banul Makri și pe Hasanú i-au pornit îndată spre Aronú Vodă unde agiunsese și Tătarii cei aduși, ce mai susú amú pomenitú, se le dîcă lorú se vie mai în grabă la Iași, și nu mai trebuia se mai mérgă la Neamțú, căci Catanele au venitú aice la Iași se prindă pre domnul. Abia au cređutú Tătarii pre boierii cei trimiși, temându-se se nu fie vr'unú vicleșugú, că preputea și pre boieri și pre domn, gîndindú că au adusú ei pre Catane ca se'i lovescă și se stăpănescă ei pămîntul, orî că se temea se nu fie Catanele mai multe de câtú Tătarii și n'orú putea se'i biruescă, de vreme că Catanele aveau și focú, și Tătarii nu potú sprijini acelú felú de focú. Érá trecîndú Micaî Vodă podul peste Bahluiú cu ómenii seí, acolo nisce Catane 'i-au eșitú înainte, și au slobođitú sinefele și 'i-au omoritú patru copii din casă, și au gonitú și pre domnul până sub Cetățuie, și au intratú domnul în mănăstirea Cetățuiea, asceptîndú se vie Tătarii și slujitorii seí. Acele Catane ce au sositú mai înainte în târg și au întîmpinatú și pre domnul la podú, au fostú puținí ómení, o strajă a oștei Cătănesci; érá oștea cea mai multă a Catanelorú l' unú ceasú mai pe urmă au sositú, viindú dreptú la curte, socotindú că orú găsi pre domnul la curte se'lú prindă. Și atunci unú Stoianú Sirbul ce era Bîșbulubașú, pe care îlú lăsase domnul cu 200 de slujitorí se pădlescă curtea, elú fôră de nicí o stare ímprotivă-le, le-au deschisú pórta. Pre care Bulubașú mai pe urmă pentru acéstă pricină cu deschiderea porței, Mihaî Vodă 'l-au surgunitú la Soroca, și acolo au muritú rănitú la unú piciorú de la bătălia Catanelorú. Și intrîndú Catanele în curte, au slobođitú tîlharii din temniță, și pe cei vinovați de mórte, și pe cei haini ce erau închisi încă din zilele lui Nicolaî Vodă, pentru morțile Turcilor ce făcuse din vremea Moskalilorú. Înțelegîndú ei déră că domnul este în Cetățuie, au mersú cu toții acolo, și s'au strînsú lîngă biserica Balicăi, mai susú de podul ce era acolo; érá unii din Catane au alergatú în târg și au lovitú pe nisce Turci, și au omoritú doi dintr'acei Turci, și au jăcuitú pre câți au găsitú și Crestini și Turci, pe cine le-au eșitú înainte. Érá alți Turci ce se aflau aice au fugitú și s'au ascunsú, și au hălăduitú de mórte; și pe unde găsiau ómení domnesci îi omorîau; alesí pe unú călărașú ce sosise atunci de la Hotinú și au datú peste Catane, nesciindú elú de Catane, acolo lîngă podul Balicăi 'l-au omoritú. Mers'au și la Aga Conaki, negăsindu-lú pe dînsul, au jăcuitú ce au găsitú în casă; și érá s'au întorsú la óste la Balica, și acolo s'au sfătuitú ce se facă. Că dîcú unii se fi poroncítú Catanele se le facă câte-va scări ca se se sule pe zidulú mănăstirei Cetățuiei; érá ei s'au suitú pe giosú la mănăstire cu toții, lăsându'si toți caii sub Cetățuie, și umblau ímpregiurulú mănăstirei, ispitindú locul, și asceptîndú se le vie scările. Érá domnul din nuntru au slobozitú o pușcă mare ce era acolo, dîndú semnú Tătarilorú ca se vie mai tare, și trágîndú și clopotulú celú mare a mănăstirei. Era împreună cu Mihaî Vodă și Divanú-Efendi, și Beșleaga, și slobođiau și ei câte unú sînețú; érá chioate mai mari făceau cei ce se aflau în mănăstire, ca

să sparie pe Catane. Érá vrëndú Dumneđeú să mântueascá pre domnul, étá aú sositú şi Tătarií la 10 ceasuri din ăi, pre carií vedëndu'í ómenii lui Mihaí Vodá den clopotniţa Cetáţuiei aú strigatú, «Tătarií! Tătarií!» care cuvëntú au-đindú Catanele, cari nu sciaú de Tătari, s'aú spáimântatú, şi lásándú mónástirea s'aú pogoritú giosú la câmpú, unde le erau caií, şi aú încálecatú şi căutaú locú de fugá; érá vreme nu aveaú să trecá podul, cá Tătarií îi cuprinsese despre podú, şi nu'í lásau să trecá. Decí Tătarií, după obiceiul lorú, îndată s'aú apropiatú de dênşii, strigándú «hala, hala,» érá într'énşii n'aú intratú; cáci Catanele íntrase în orânduealá óştéscá subt mónástire pe heleşteul celú vechitú, dándú dosulú lorú către mónástire despre pornitura zidulú, şi se băteaú cu Tătarií carií năvăleau înainte şi slobođeau câte unú rîndú de seneţe; apoi treceaú acelú rîndú şi slobođiau altá pânză de focú, până íşi ámpleau altú rîndú sáneţile, şi s'aú făcutú ca unú părete, şi cândú năvăleau Tătarií asupra lorú, ei slobođeau focú şi ímpingeaú pre Tătari, cădëndú şi căţi va dintrînşii. Érá decá aú venitú Tătarií, aú eşitú Mihaí Vodá din mónástire, şi s'aú pogoritú giosú la gura heleşteului, şi pădia în gura heleşteului cu óstea sa despre Balica, érá din giosú peste páriú erau Tătarií unde se băteaú faţa la faţa cu Catanele ţiindu-le calea despre câmpú, şi nu puteau să fugá. Şi vedëndú Catanele áşa, aú începutú pen'cetú încetú a se trage spre Hlincea bătându-se. Atuncea Mihaí Vodá aú adusú pre Seimení den curte cu Stofanú Bulubaşa şi pre vânătorii cei de i-aú áşedatú despre pădure, despre dealulú Cetáţuiei, şi de acolo băteaú rău pe Catane, din dosú; şi áşa pe'ncetú trăgëndu-se şi sprijinindu-se, căutaú să găséscá drumú asupra Hlincii, să fugá; érá cu câtú mergeau mai giosú cu atáta daú peste pădure mai désá din dosulú lorú; érá înaintea lorú era páriul pe care este móra Cetáţuiei, şi erau şi Tătarií cu domnul gonindu'í şi bătendu'í; şi fiindú vreme de nópte, măcar cá era lumina de luná, de lumina ca ăiua, şi gerú mare. Érá ómenii lui Mihaí s'aú însemnatú cu acestú semnú, legándu-se fiesce care cu năfrámele de braţú ca să fie cunoscuţi Tătarilorú, carií suntú Moldoveni. Ținut'aú răsboiulú până la trei ceasuri de nópte, şi până atuncea aú sositú şi ei la ripa páriului cea adâncá, şi până acolo aú sfiřsitú şi érba de sáneţe, şi numai aveaú cu ce slobođi sáneţele. Şi vedëndú atáţia Tătari şi Moldoveni după dênşii, aú socotitú cá orú putea să scape numai să fugá, cá altá nádejde de mântuire nu era, fórá de câtú să trecá páriulú în ceea parte să găséscá drumú de fugá, ripa fiindú mare şi adâncá, nevoia lorú era şi mai mare; şi numai ce le-aú căutatú a íntre în ripá, aú căđutú unulú peste altul dándú cu cai cu totú, érá alţií lásándú caií aú vrutú să fugá pe giosú, şi nici áşa n'aú scăpatú, şi năvălindú şi Tătarií i-aú scosú cu arcanele de gátú mai pre toţi. Prea puţiní aú scăpatú, şi aú prinsú şi pre Frenţa Cápitánul lorú. Érá între cei ce aú scăpatú, aú fostú unulú Velicóco, căruia i s'aú tēmplatú de aú trecutú páriul, şi găsindú şi unú calú peste páriú, aú încálecatú şi aú fugitú. Şi într'acea nópte Tătarií aú masú unii în câmpú, alţií în tîrgú, pin casele cele pustii, fiindú ómenii bejenăriţi pin mónástiri. Érá domnul aú mersú în cetáţuie de aú masú, şi áşa aú sfiřsitú răsboiul cu Catanele. A doua ăi diminéţa domnulú aú pogoritú de la mónástire la curte, şi aú chîematú pre mărzácii Tătarilorú, între

carii era mai mare Cantemir-Mirza, ca se se sfătuiască cu dînșii, și i-au adus și pre Frența Căpitanul Catanelor cu o funie de grumaz înaintea lui Mihaï Vodă. Și 'l-au întrebatu ce au căutat elu se vie cu ôste s'el supere? Êră elu au răspuns, că așa au avutu poroncă de la mai marii s'ei, se vie s'el prindă; și de s'ar fi tēplatū așa s'el prindă, cu cinste 'l-ar fi dusu la Generalul ca pre unū domnū. Êră Mihaï Vodă 'l-au răspuns, mai bine că te-amū prinsu eū pe tine, de câtu se mē fi prinsu tu pe mine. Și éraš 'l-au întrebatu domnul, pentrū ce au omoritu pre acei călărași la Tērgul-Frumosū? La acēsta nici unū răspuns n'au datu Frența. Êră Turcii ce eraū acolo, adecă Husan-Hagi-Osmanoglu, și Ali-Aga Eminul de hambarū, și Hagi-Mehmetū, și alții, au sfătuitu pe Mihaï-Vodă se răscumpere pe Frența de la Tătarul celū prinsese și s'el taie capul, ca se iee pildă și alții se nu mai vie la Moldova. Plăcut'au cuvēntul acesta domnului, și au chiămatu pre Tătarul celū prinsese, și au neguțatu pre Frența dreptū 200 de lei, care pe locū 'l-au numēratū și 'l-au datū în mână Tătarului. Și luāndu pre Frența 'l-au ingenuchiatu domnul înaintea sea, ședēndu domnul în scaunū în casa cea din mijlocū, despre dōmna, și singurū domnul 'lū-au bātutū dēndu'i căți-va pumni. Apoī 'l-au datū pe mână lui Ali Aga și 'l-au luatū cu ferbinte inimă și 'l-au pogoritū dinaintea porței cei mari a curței, și singurū elū 'l-au tăiatū capul; éră trupul lui au zăcutū pe pāmēntū multe zile. Trimis'au Mihaï Vodă și la pădurī despre Hlincea unde se înfundase căți-va din Catane de cu sēră pe giosū și degerați; au mai prinsu ca 20 de ômenī strinsurā de tōte nēmurile, și pre toți 'l-au spēnduratū. Êră pe unū nepotū a Egumenului de Cașinū anume Dumitrașcu și cu altul 'l-au legatū la stîlpū de vii și 'l-au arsū cu focū. Acelū Egumenū de Cașinū ca unū omū nesocotitū și prostū de minte, s'au potrivitū și elū Generalului spre stricăciunea țerei; ce Dumneđeū pe urmă fōră de zăbavă 'l-au rasū din cartea viilorū, cum și Ceaurul și Velicico au muritū în țera Muntenescă; și nici unul din hainii acestii n'au avutu sfîrșitū bunū, ce fōră de zăbavă 'și-au luatū de la Dumneđeū osīnda. Atuncea era unū boierū numitū Cuza ce fusese Spătarū mare, și diceau unii că au fostū și elū într'unū sfatū și intr'o legătură cu acei neprietenī; căci feciorul lui aeve au mersū la Cătane, și umbla tălhuindū. Și de multe ori i-au poroncitu Mihaï Vodă ca se tragă pe feciorii s'ei în cōce, se nu se afe la Nemți cu Catanele; éră elū aducea pricinī ca se îndrepteze pre feciorii lui; și au trāmisū domnul de au prinsu pre doi din feciorii lui și i-au închisū, și au ședutū până au venitū Catanele; și Cuza fiindū în Iași au trāmisū prin mijlocul Catanelorū și au slobođitū feciorii de unde eraū închisi. Ce prepuindū domnul și dicēndu'i și alții, cum acelu Cuza au avutu respondenție cu Catanele, și i-ar fi umblatū scrisorile la dēnșii, dāndu-le scire de starea domnului, îndatā ce au pogoritū domnul de la Cetățuie au pusū de 'l-au spēnduratū pe Cuza. Trupurile spēnduraților și a înțepaților, pe toți i-au strinsu la unū locū în prējma Cetățuei, unde au fostū bātălie pe drumul celū mare a Țarigradului, și au pusū pāmēntū peste dēnsele și au făcutū movilă, și lūngă movilă cerdacū de pētră, și au ingropatū și unū stîlpū de pētră în mijlocul cerdacului pre care au scrisū tōtă povestea acēstă precum se vede.

A treea Ți după isbindă, Genarie 12, luat'au Mihaî Vodă pre Cantemir-Mârza cu Tătarii lui Ți și cu ôstea sea, Ți s'au dusu la Némțu ca sê gonescă Cătanele ce mai rêmăsese acolo. Êră ei câți scăpase de la bătălie de aice mergend' la Némțu, dându-se scire Ți celoru-l-alfi de cele ce s'au lucratu, Ți lăsându cetatea, au fugitu în Ardéli; Ți atunci au slobođitu din cetate pre mai susu numiți ômenî a lui Mihaî Vodă, adecă pe Antoni Comisul Ți pe Visența, Ți pe Mihalaki Medelniceru, Ți pe Iordaki Răhtivanul cariî au venitū pe gioșu până la Siretū, Ți de acolo la Iași. Ți decă au mersu Mihaî Vodă la cetate, n'au găsitū pe nime din Catane, Ți au pusū de au astupatu puțul celū cu apă ce'lū deschisese ei, Ți zaharêua ce strânsese au împărțit'o ôstei; asijderea Ți vinul 'l-au datū de 'l-au beutū, Ți s'au întorsu înapoi. Êră Tătarii pe câți au găsitū în ținutul Némțului i-au robitu, numai cine au fugitu în hejăniî la păduri au scăpatū. Decă s'au întorsu Mihaî Vodă la Iași au scrisū la Pôrtă pîrându pe Cantemir Mârza, dicendū că Cantemirū, pre care îlū trâmisesse Impărăția agiutorū, au robitu raeaoa. Decî Impêratul au datū fermanū sê dee robii înapoi; numai dintr'o sută unul au arêtatū Tătarii; êră câți au pututū fugi aceia au scăpatū, Ți multe dobitoce au luatū, făcendū mare pagubă pământului acestuia, Ți mulți ômenî de cinste Ți hoierî Ți giupânese au călutū robî la Tătari, Ți pe unî i-au Ți omoritū. Au gonitū Mihî Vodă pre neprietenî sêi de la Némțu; êră la Cașinū totū era, cum Ți la mônăstire la Mira îȚi făcuse cuibū. Lăudat'au Impărăția pre Mihaî Vodă, pentru isbinda acêsta ce făcuse, cândū au luatū scrisôrea cu care au însciințatū pre Impêratul de întêmplarea acêsta, Ți cândū au luatū câți-va Nemți robii ce'i trâmisesse Mihaî Vodă. Êră de altă parte poroncia lui Mihaî Vodă ca sê facă cum a putea sê trâmîță ôste ca sê gonescă Ți din Cașinū Ți de la Mira pe Catane. Totū intru acêstă vreme după isbinda mai susu pomenită, mazilit'au Impărăția pe Cara Devletū Gherei Hanū, Ți au datū Tătarilorū pe Sadetū Gherei Hanū, fiul lui Selimū Gherei Hanū; Ți cum s'au împreunatū cu Vezirul celū mare la Țari-gradū, 'l-au învêțatū Vezirul din gură sê dee agiutorū lui Mihaî Vodă împrotiva Catanelorū, ôste Tătărăscă. Carele necercatū de Mihaî Vodă, de'i trebuie ori de nu'i trebuie ôste, au datū iarlicū la Bei Mârza din Orumbetoglu, Ți Aslanai Mârza Oracoglu, fratele lui Esenecū Mârza, ca sê se scôle sê vie la Moldova cu ôste într'agiutorū domnului. Decî au strinsū ôste Tătărăscă ca la 20,000, Ți au venitū la Iași. Êră Mihaî Vodă vedendū atăția Tătari s'au miratū, că nici cu pâne, nici cu carne nu'i puteau satura, Ți multū au silitū sêi întôrcă înapoi, poprindū numai ca la 2000 de Tătari, câți socotia că'i agiungū; dêră n'au pututū, că ei în nădejde de dobindă n'au vrutū sê se întôrcă Ți se sfădiaū; Ți se ostenia Alecsandru Ușerul sêi întôrcă, Ți nimică n'au isprăvitū. Că avendū amêndoî iarlicuri în mâna lorū, dicea unulū altuia sê se întôrcă, Ți nu vrea nici unul, nici altul, Ți era sfadă între dênșii câtū au rêmasu mai sê se Ți bată, fiindū 40 de mârzacî de toți. Ți vedendū Ți Mihaî Vodă sfada lorū, i-au popritū Ți au cbiămatū pe Mârzacî la curte, Ți au începutū a le dice: «Prietenilorū, eu voiū sê vă dicū; voi aȚi venitū aice ca sê slujiȚi Impêratului, Ți sê goniȚi pe neprietenî din pământul sêu; dêr nu m'aȚi întreatū mai înainte câtă ôste trebuie, ce aȚi venitū atăția de mulȚi, câtū mie atăta ôste nu'mî

trebuie, nici pociu să vă hrănescă fără de paguba raelii; și de altă parte socotesc că atâția mulțime nu s-a putea să nu prăde, să nu robescă raeaoa Impăratului, cum au făcut și Cantemir și Mârza mai înainte. Inse de vreți să mă agiutorăți și să goniți pe neprietenii Impărăției din pământul acesta, trebuiesc să-mi dați zapisu la mână, precum veți merge numai pentru neprietenii, și pre Catane să-i prindeți, să-i robiți pre câți veți putea prinde, era de raeaoa Impăratului să nu vă atingeți». Indată Tătarii au primită cuvântul și au ședut aceste două nămurii, Orumbetoglu și Oracoglu, și au scris câte un zapisu, și au dat în mâna domnului, într'acești chip scriind: adevă, «noi mai giosu iscăliți avându poroncă de la Impărăție să venim la Moldova, să gonim pre neprietenii Impăratului, cari au cuprinsu pământul Impăratului, și să fim împreună agiutorii lui Miha Vodă, scriem și mărturisim că ne-am apucat să mergem la neprietenii, și cu agiutorul lui Dumnezeu să-i gonim din pământul Moldovei, era pe raea să nu o robim. Era de ne vom atinge de raea să fim lepădați de lege și despărțiți de muierile noastre.» Acest zapisu au scris Mărzacii, și au pecetluit cu pecețile lor, și le-au dat în mâna domnului, care zapisu l-au trimis Vodă la Impărăție; și după trei zile au purcesu din Iași cu toți boierii săi și cu oștea sa, și cu toți Tătarii, în luna lui Februarie ca să meargă la Cașinu. Și era atâta ger și ninsore, cât abia puteau oamenii să ămble. Era până a nu purcede, au socotit domnul, că fiindu două capete între Tătari, pôte să se scornescă vr'o gâlcă; apoi erăși din sfatul lui Alecsandru Ușerul au îmbrăcatu pe Aslan-Mârza cu căftan, și l-au făcut capu pe totă oștea Tătărăscă, era Be-Mârza să fie tovarășu; era la poronci să nu se amestecă. Deschis-au și Ali Aga de hambaru de la Tușora stegă, și au scris câți-va Sărdăngesci din Turcii Lazii, și au mersu toți la Cașinu. Și mergendu pe drum au timpinat o cetă de Cătane ca două sute și mai bine, și s-au bătut; era Ali Aga fiindu mai înferbintat și vităz, s-au sloboțit el ănteu în Cătane, și ănteu el au și perit; era pre acele Cătane le-au prinsu și le-au robitu. Deci mergendu și la Cașinu, care mănăstire este sub munte, și la potica țerei Unguresci, avea Miha Vodă ca la 1000 de Seimeni cu sine, și au vrut să dea năvală, să ăie mănăstirea, de vreme că Tătarii nu sunt obișnuiți să dea năvală la ziduri unde sunt cetăți. Dis-au domnul Tătarilor să păzescă ei potica țerei Unguresci, și domnul să stea cu zi cu noapte cu ai săi slujitori să ăie mănăstirea; era Tătarii n-au ascultată cuvântul domnului, ce lăsându-l acolo la munte s-au sloboțit prin ținutul Bacăului, a Nămlului și la Sucăva, de au prădat și au robitu pe câți au găsit din raeaoa Moldovei, cum spuneau oamenii, ca la 40 de mii de suflete să fi robitu, și au uitat zăpisele și legătura și jurământul, și încă și pre Cămărașul de Ocnă Hristodol l-au robitu; și s-au întors la Bugăgu pe unde au putut cu mare grabă, temându-se să nu se disghete Prutul. Rămăindu dără singur Miha Vodă la Cașinu, s-au temut și el să mai facă năvală, socotind să nu vie născăva oște pe potică din țera Ungurescă, să-l smintescă, și n-a putea să prindă mănăstirea, și sculându-se de acolo au venit și el la Iași. Era pe Tătari nu i-au mai vădit; căci nu s-au mai întors pe la Iași ca să nu le ăie planul și robii; apucat-au Tătarii câte o vită fugind, și mulți lupi s-au

bucurată într'acea furtună. Jăluitus'au érá Mihaí Vodă pe Tătari, adecă pe Aslanai-Mărza și pe Beí-Mărza, și Impărăția éráși au datú poroncă sê dee robii înapoi, fiindú raeaoa Impăratului, și fiindú robiți fórá de fermanú Impărătescú; și au trimisú Impărăția pe unú Capeci-bașa anume Soltan-Zade, ca sê isprăvescú și sê scótă robii de la Tătari, cari au venitú ántéu la Mihaí Vodă de au arátatú poronca Impărătescă, și au luatú ómení de la domnú și boierí și au mersú în Bugégú. Érá prea puținí robí au scosú, cáci până a merge Capeci-bașa după obiceiú pe la Cadií de Kilie și de Smilú, sê aráte fermanul și sê'lú scie în tabla giudețului, apoi sê se'ntórcă sê isprăvescú lucrul, au trecutú giumătate de vară, și Tătarií au avutú vreme de au vëndutú robii la Anadolú și la Misirú și la alte locuri mai departe. Érá Impărăția într'acéstă vreme au mai datú și altú fermanú lui Mihaí Vodă, ca sê iee pre robí unde i-arú găsi, și pe câți au găsitú ori unde, 'i-au luatú; așijderea și câți au fugitú și au venitú în țéră și au alergatú la stăpânií lorú, cerându'í la Mihaí Vodă, nu i-au mai datú înapoi, cum au datú pe alții de alte némuri. Inse Tudoraki Capi-Kihaea lui Mihaí Vodă au scosú din mâna lui Nuradinú Sultanú 13 suflete, și 'i-au trâmisiú de la Iamboli la Iași, fiindú Sultanul acolo mazilú.

Intr'acéstú anú aveau Leșií gálcévă între dênșii, și neputéndú sê se tocmescă cu Augustú Craiul lorú, pentru supărarea cê avea despre oștile Sacsons, s'au împărțitú recipospolita, și au stătutú unií din boierí într'o parte cu óstea lorú, și alții în altă parte ce ținea cu Craiul, care împărechiere au numit'ó republică confederată. Și din partea acei republice au trâmisiú solú pe unú Polcovnicú anume Bekerski, cu cărți la Impăratul și la Ali-Pașa Vezirul, dicéndú că avéndú ei, Leșií, mare supărare despre oștile Sacsons, s'au strinsú ca sê cee dreptate cu armele lorú, de vreme că n'au pututú sê aibă pace, și dau scire Impărăției ca sê nu se gândescă că s'au strinsú pentru altă trébă, și poftescú pacea care s'au legatú la Carloviță, între Impărăția cea mare Turcescă și între crăiea Leșescă, sê o ție Impărăția neclătită cum și ei o ținú. S'au împreunatú cu Vezirul la Sofiea, și Vezirul Ali-Pașa 'l-au priimitú cu cinste pe acela solú, și 'i-au luatú cărțile; care cărți le sciea adunarea Leșescă mai susú numită. Și după ce au vorobitú cu dênșul ce au trebuitú, 'l-au trâmisiú pe solú de la urdie la Impăratul, ca sê dee cărțile la Impăratul ce le sciea recipospolita. Și s'au împreunatú cu Impăratul la Udriú; érá Vezirul s'au dusú cu óste la Petrevaradinú. Décă au sositú Bekerski la Udriú s'au împreunatú cu Impăratul, și au datú cărțile. Cetindu-le Impăratul, au făcutú răspunsú éráși cu scrisori, cum făcuse și Vezirul, adecă: Impărăția sa au priceputú pricina adunării lorú, și s'au bucuratú că ei păzescú legătura păcei de mai susú pomenită, cum și Impărăția sa o ține și o va ține, și pofta lui este sê fie țéra Leșescă necălcată, nesupărată despre óste străină; și la vreme de nevoie va da lorú și óste Tătărăscă agiutorú. Luándú déră Bekerski răspunsurile, s'au întorsú érá înapoi de grabă; și trecéndú prin Moldova au scrisú la Caplanú Gherei Hanú care era la Bugégú, și au trâmisiú carte cu secretarul său, și Hanul 'i-au răspunsú asemenea, adecă: că va ține prieteșugul cu dênșii, și de le va trebui și agiutorú, are pozvolenie sê le dee împotriva neprietenilorú.

Eră Bekerski n'aū vrutū sē priimēscă ōste Tătărăscă, ȑicēndū cā suntū eī putincioși sē'și isprăvēscă improtiva Sacsonilorū. Și aū trecutū pe la Iași și aū mersū la Hotinū de unde și venise, și 'l-aū cinstitū Mihaī Vodă, trimetēndu'ī înaintea lui boierī și la dusū și la întorsū, și cu alaiū petrecēndu'lū. Și era cu dēnsul și unū Agă a Pașei de Hotinū, anume Abdil-Muminbegū; și aū pusū și domnul pe Alecsandru Amiras vel Ușerū, sē'lū ducă până la margine cu purtare de grijă.

În anul domniei sale, după mōrtea lui Ali Pașa, aū cădūtū Vezirū Halilū Pașa, și viindū la Udriū aū trimisū pe Bahri Aga cu poronca Impēratului la Franția, și aū chiāmatū pe Racoți cu carte Impērātēscă, imbiindu'lū sē vie la Impērāție ca sē'lū puie și pe dēnsul între ōstea ce făcea asupra Nemțilorū. Scris'aū și la Mihaī Vodă poroncindu'ī sē scrie la generalul Bercilă și la alți ofițeri a lui Racoți ce erau în țera Leșēscă, și sē trāmită omul sēu unde îi va găsi sē le dee cartea Vezirului, și sē'ī aducă la Hotinū. Și aū trāmisū pe omulū sēu de i-aū cercatū și i-aū adusū la Hotinū vara; eră de ernă aū chiāmatū Vezirul pe Damatū Pașa de Hotin împreună cu Bercilă sē mērgă la Udriiū; și n'aū trecutū pe la Iași ce aū trecutū pre la Țuțora pe de ceea parte de Prutū la hambare. Și acolo aū mersū domnul nōptea de s'aū împreunatū cu dēnșii, și le-aū datū tōte cele trebuitōre de drumū, și daruri pe obiceiī; și a doua ȑi aū purcesū spre Galați pe Prutū, eră domnul aū venitū la Iași. Totū într'acestū anū Impērāția aū făcutū ōste asupra Nemțilorū la Beligradū, care cetate este scaunul Serbiei, și căți caī i-aū trebuitū de trasul puscilorū, i-aū luatū de la domnul Moldovei, cum și la anul trecutū luase altele ce i-aū trebuitū; și tēmpināndu-se cu oștile aū biruitū erāși Nemțiī pe Turci. Atuncea Hanul din Crimū fiindū orōnduitū sē mērgă și elū la ōste, și trecēndū pin țēră, mers'aū Mihaī Vodă pe obiceiū cu ōstea sea înaintea Hanului, dāndu'ī darurile cele obicīnuite de venirea māriei sēle, și după împreunare întorcēndu-se pe la movila Rābiei unde era un Lazū anume Mustafa Aga silitrarul, carele fiindū omū obraznicū, arētāndu-se nebăgătorū în sēmă poroncilorū domnului, i-aū aprinsū casele de i-aū arsus cu tōte meșteșugurile lui, și s'aū întorsū la scaunū. Într'acea primăvară erāși Mihaī Vodă aū mersū cu ōstea sea și cu o sēmă de Tătari la mōnăstirea Mira; și aū fostū și din boierī cei mārī căți-va, și aū scosū Catanele ce se țineau acolo, și căți Moldoveni i-aū găsitū acolo cu Catanele i-aū legatū, și i-aū dusū la Iași, și i-aū certatū pe unī cu mōrte, pe alți cu închisōre. Și totū n'aū rēmasū odihnitū dintr'acele treī rōnduri de oștiri, și eră i-aū venitū poroncă de la Impērāție în luna lui Avgustū, aniī de la Hristosū 1717, sē mērgă în țera Ungurēscă cu Azametū Gherei Hanū fiul celū mai micū a lui Devletū Gherei Hanū, ca sē se împreune acolo cu Regepū Pașa care era se între în țera Ungurēscă, împreună cu Bercilă Generalul pe la Hirsova. Venit'aū dēră Sultanul mai susū pomenitū cu multe miī de Tătari la Prutū, și aū trecutū apa la Țuțora, și aū mersū domnul acolo și s'aū împreunatū cu dēnsul, și multă vorōvă aū avutū între dēnșii, și cu Aga lui a nume Ali; căci acestū Ali Aga nu vrea sē priimēscă sfatul domnului, carele ȑicea, sē mērgă cu ōste pe la Ocnă, cum ȑicea și fermanul, ce asculta cuvintele unui Tătarū bētrānū carele ȑicea, cā ține

minte că într-o vreme cu mulți ani mai înainte au fostu trecutū cu ȕste Tă-
 tărăscă pe la Cămpul-Lungū, pe la o potică, ȕră nu pe drumul celū mare.
 ȕră Sultanul de altă parte fiindū copilū tȕnărū ca de 12 ani și nesciindū
 trebile lumei, asculta cuvintele Tătarilorū, cari nu sciaū drumul. Numai Mihai
 Vodă, vȕdȕndū neschimbarea socotelei lorū, au priimitū sȕ mergă cu dȕnșii
 pe unde le-a fi voia lorū și fȕră de voia sa, și socotindū ĩnainte că vorū a-
 lerga ĩn zadarū, cu multă ostenelă și cu multū necazū au trecutū muntele, și
 nici unū folosū n'au făcutū, cum vomū arȕta mai giosū. Orȕnduit'au ĩmpȕrȕția
 cu aceste oști și pe Iliasū Colcȕgū-Beĭ, care era Salcol Agasi la cetatea Ho-
 tinului, cu cȕtă ȕste avea subt ascultarea sa, și pe Generalul Esterhazi Un-
 gurul, pe care amū ȕisū mai susū cȕ au fostū la Hotinū cu poroncă sȕ se
 scȕle și elū sȕ vie la Moldova ĩmpreună cū Colcȕgū-Beĭ, și sȕ ĩntre ĩn țȕra Un-
 gurȕscă ca sȕ se ĩmpreune acolo cu Regepū Pașă, cum amū ȕisū mai susū,
 și sȕ ĩndemne pe Ungurī sȕ se rȕdice asupra Kesarului, dupe aceea sȕ se bată
 cu neprietenī și sȕ prade țȕra lorū. Decī au purcesū Colcȕgū de la Ho-
 tinū și au venitū și s'au ĩmpreunatū cu domnul și cu Sultanul la Boto-
 șeni; și de acolo au mersū la Cămpul-Lungū și au ĩntratū ĩn hotarul țȕrei
 Unguresci, și au mersū la unū satū ce este la capul hotarului, care se chiamă
 Rȕbno și 'l-au arșū. Așijderea au arșū și pȕrcanele ce fȕcuse ĩmpregiurul satu-
 lui, și fȕnașile unde gȕsiaū pȕnă au mersū la cetatea Bistrișei. ȕră Genera-
 lul Bistrișei auȕdindū cȕ vine ȕste asupra lorū cu domnul Moldovei, au trȕmisū ca
 o sută de Nemți, sȕ vȕdă cȕtă ȕste vine, ca sȕ scie a se chivernisi; care Nemți
 au datū peste o sȕmă de ȕste a lui Colcȕgū-Beĭ și a 'domnului, care mergea
 cȕtre Bistrișă, și 'i-au prinsū pe toți cu rȕsboiū; și unī au cȕdutū morți, ȕră
 pre alții 'i-au robitū și 'i-au dusū la Hotinū, și pre urmă 'i-au schimbatū ĩm-
 preună cu Cȕpitanīi lorū pentru Turciī cari 'i-au fostū robitū Cȕtanele; ĩnsă
 mai mulți erau din ȕmenīi lui Colcȕgū-Beĭ pe cari i-au fostū trȕmisū ĩn ȕrna
 trecută la Sucȕvă asupra Catanelorū, și 'i-au lovitū Cȕtanele fȕră de veste și
 'i-au luatū pe unī, ȕră o sȕmă au scȕpatū cu fuga. Șȕȕt'au ĩntr'acea ȕi ĩn
 prȕjma cetȕței Bistrișei, sfȕtuindu-se; ȕră a doua ȕi sȕra Generalul cetȕței au
 scris o carte si au trȕmis' o la Generalul de Brașovū, ȕicȕndū cȕ au luatū
 cartea lui și au ĩnȕelesū cele ce au scrisū, și cum s'au bucuratū de ĩnsciin-
 țarea ce au făcutū, adecȕ precum Dumneȕeū au blagoslovitū armele Crestini-
 lorū și au biruitū pre Turci, și au luatū și cetatea Beligradului, și sȕ trȕmită
 agiutorū mai de grabă, cȕci domnul Moldovei, și Colcȕgū-Beĭ, și Sultanul au
 venitū cu ȕste și vorū sȕ bată cetatea; cȕ avea domnul mulți Seimenī și cȕte-
 va puște și zephane ce'i trȕmisese Pașă de Hotinū. Și pe omul ce trȕmisese
 cartea 'l-au prinsū ȕmenīi lui Vodă mergȕndū pe drumū și 'l-au dusū la Vodă,
 care cetindū cartea au spusū lui Colcȕg-Beĭ povestea; și vȕȕndū cȕ s'au
 stricatū ȕstea Turcȕscă la Beligradū și le-au luatū cetatea, temȕndu-se sȕ
 nu vie niscaiva ȕste de la Ardȕlū și sȕ'i bată, s'au ĩntorsū a doua ȕi dimi-
 nȕța ĩnapoi; și Mihai Vodă au venitū la Iași, ȕră Colcȕgū-Beĭ au mersū
 la Hotinū. ȕră Tȕtariī au ĩntratū la Maramorășū, și au ĩncungiuratū multe
 locuri, ardȕndū, și prȕdȕndū, și robindū, și au zȕbovitū cȕte-va ȕile. Dȕră
 ĩntorcȕndu-se sȕ ȕsă la Moldova, au perdutū drumul și au rȕtȕcitū ȕm-

blandu pin strimptori, silindu ca se gasescă vr'o potică se esă afară. Intr'acea vreme Ungurii de pin pregiurū, cum dicū moicime, eră nu oste strinsă bulucuri, ședeau pe la drumuri strimte pe unde era se trecă Tătarii, și lovindu trecendū pe potică au omoritu pe mulți cu sânețele, eră ceialți de abia au scăpatū pe giosū, și au trecutū pe potici, lăsandu'si cuii lorū și totū pleantul, și robii ce luase. Și de n'arū fi fostū Balgi-Bașa Hanuluī anume Murtaza Aga se iee pe Sultanul in spinare ca pe unū copilū de 'l-au suitū la unū dealū mai alature cu potica, arū fi fostū primejdie sē'lū prinđă și pre dēnsul, că au fostū rēmasū singurū, fiindū Tătarii imprăștiați. Eră alții dicū că au fostū oste trāmesă de Generalul de Brașovū agiutorū lorū; insē orī cum au fostū, Tătarii au rēmasū cu mare pagubă și rușinați despre acestā puțină oste ce 'i-au lovitū la strim-tore. Intorcēndu-se dēră Mihaī Vodă la Iași, cum au pogoritū din munte, au tēmpinatū pe Generalul Esterhazi ce mergea la Galați, ca se mērgă pe acolo unde 'i-au orānduitū Impērăția se ședă, căci cum au dīsū elū către domnul, că n'au avutū bani de agiunsū se facă multă oste și se mērgă cu domnul, care 'l-au insciințatū de cele ce s'au tēmplatū subt Bistrița. Eră Generalul Bircinei care au fostū intratū pe la Hirsova in țera Ungurēscă, pre acea ună vreme rēmandū Turcii bātuți, eșit'au oste Nemțescă și Ungurēscă și 'l-au lovitū împreună cu toți pe câți avea pe lūngă dēnsul Generali și ofițeri, și 'i-au gonitū; și fugindū ei pe munți, lāsāt'au lefcicile lorū și totū agirlicul, și abia au scăpatū ei din munți; din omeni sēi 'i-au ajunsū și 'i-au omor-itū, și câți au rēmasū de abia au scăpatū in țera Turcēscă golī și pe giosū, și s'au intorsū erāși in țera Leșēscă flāmānți și leșinați, ca sē'si găsescă acolo petrecerea vieței sēle. Eră Generaliī cei mai susū pomeniți s'au intorsū eră la Țarigradū, la Craiul lorū Racoți. Eră la erna viitore, trāmis'au eră Impērăția aice prē Generalul Esterhazi cu 200 de slujitori Unguri ca se erneze aice in Iași, orānduindū sē'si iee zahereaoa lorū de la domul Moldovei, carii 'i-au făcutū multe rēutăți, nedēndule oborócele lorū la vreme; și fiindū ei de felū omeni rēi, multe bucate a sāracilorū apucaū de le māncāu și furisū și fāțișū, și spārgēau dughenele nóptea și le jācuiaū de ce gāsiaū, cātū venia domnuluī in tóte dīlele se aibă gālcēvā cu dēnșii, și trimetea pe Căminarul Alecsandru de'i impāca; și așa au trecutū erna aceea. Generalul acesta nu s'au indestulatū cu atāta, ce trāmitea și la marginea Ardélului omeniī sēi, și ispitia pe Unguri; de care fapte insciințandu-se Nemții, piritul'au pe Racoți la Pórtă, și au datū Impērăția fermanū ca se se scóle Generalul din Iași și se mērgă la Tighiné. Eră Mihaī Vodă le-au datū tóte cele orānduite ce le trebuia, și s'au dusū la Tighiné, unde făcēndū eră furțișaguri ca aceste, Ibrahimū Pașa, care era atuncea la Tighiné au spēnduratū pe câți-va dintr'ēnșii; eră pe urmă 'i-au rădicatū Impērăția și de acolo, și 'i-au trāmisū la Rumele. La alū treile anū a domniei sēle, făcut'au Impērăția pace cu Nemții, lāsāndū la dēnșii Beligradul, și Temišvarul, și Craiova cu pāmēntul și cu satele impregiurul lorū. Totū intr'acestū anū au fostū fómete in Moldova și in țera Muntenēscă, și s'au risipitū țerile fugāndū omeniī unde au pututū ca se gāsescă pită, făcēndu-se scumpete mare; că nici de unū felū de ródă nu s'au făcutū, nefindū ploī tótă vara; și mulți din sārăcime māncāu rădăcinī de

papură și âmbლაუ pe drumuri cerându-i pită, ca să-și hrănescă viața lor. Vădându-
 deră domnul lipsa săracilor, i-au strinsu la unu locu, și le-au datu o somă de
 pâne ântâiu, érá pe urmă i-au împărțitu pe la boieri, dându fiesce-căruia câte
 30, câte 20, câte 10, câte 5, sau mai puțin ômeni dupe câtu îi era puțința să-
 hrănescă. Érá cei mai bogați aduceau grîu din țera Leșescă și mălai, și aduceau
 de vindeau la Iași merța de mălai câte 10 lei. Dat'au Dumnezeu de s'au fă-
 cutu érna ușoră câtu de abia au cădutu puținel omătú și érá s'au luatú; și
 n'au trebuitú ômenilor lemne multe, și verdéă din câmpu și din pădure n'au
 lipsitu de multe ploî ce au ploatu peste érnă, și pământul n'au inghiătatú, și
 au săpatú ômenii papură și alte buruene ce găseau pin păduri, și ciuline, și cu
 acele au trăitu tótă érna. De primăveră au fostu ploî fórte multe, și Dum-
 neđeú celú ce cértă și érá miluesce dându ômenilor hrană, dupe urgia ce
 vèrsase asupra acestu pământú, pe urmă cu atăta milă s'au întorsu câtu au
 resplătitu îndecitu necazul norodulu seú. Fost'au belșugú mare peste veră,
 pânî, vinu multú, póme, miere câtu cine au avutu 100 de stupi au luatú până la
 400 de lei din miere, și sănătate în dobitoce; și cine au séménatú unú sacú de
 mălai au luatú 100 de saci; érá mai puținú de 50 de saci nime n'au luatú,
 câtu mai îmbelșugatú anú nime n'au apucatú să fie mai fostú, și séménța ce
 semănase ômenii în tómnă trecută înaintea fómetei, și din véra ce semănase
 în anul fómetei și nu rësărise de secete, rësărit'au și aceea într'acéstú anú
 îmbelșugatú și s'au făcutu pâne câtu omul; érá Dumnezeu celú ce au făcutu
 cele bune așa și cele rele, și le-au mestecatú cu unú chipú minunatú a orôn-
 duelei séle cei pricepute, și nu se află înalturi a tótă zidirea, bunú să nu fie
 și cu rău amestecatú, cum nici rău să nu fie și cu bine stămpăratú; că dupe
 bucurie urméză și jale și dupe jale bucurie. Trămis'au într'acea veră la Mol-
 dova bôlă de ciumă și au ținutu 6 luni, și au muritu mulți ômeni, și câți
 scăpase din fóme au muritu de ciumă; și acésta cum tóte pricepe fieșce care
 înțeleptú, este ca să nu se mândrêscă omul câtu'l de mare, ce să-și aducă a-
 minte că este prafú și cenușă și verme, érá nu omú, dupe cum ăice Davidú
 Impêratul, care fiindú împêratú scia pe sine ce este, érá nu se arêta că este.
 Vădendu deră Mihaî Vodă că din pricina Catanelorú au fugitu ômenii pin
 tr'alte țeri, mai depărtate și mulți nu s'au mai întorsu, și mulți din pricina
 fómetei au sêrăcitu și de ciumă au muritu, și în robia Tătarilorú au cădutu
 și s'au slăbitu țera, și nu putea să stringă birul Impêratulu cum se cade a
 se da deplinú, au facutu scire Impêrăției, arêtându starea țerei, și sêrăcia
 raelei, trămițendu câțiva boieri ca să se jeluêscă Impêrăției, și din gură
 arêtându nevoia pământulu, și rugêndu-se să facă milă cu sêraca țera Mol-
 dovei, ca să păsuêscă câți-va anî birul, și pocloanele cele obicnuite să nu le
 cee tóte o dată. Impêrăția deră milostivindu-se dat'au unú beratú împêrătescú
 țerei, ca să nu dee deplinú birul până în trei anî, ce numai pe giumătate,
 érá din bani poclónelorú să dee numai câte ăcece miî lei pe anú, érá dupe
 trei anî se dee tot birul deplinú, și peste birú 24,000 lei în toți anii, până
 s'a împlini rămășița cea pásuită, și bani poclónelorú éráși să-și dee deplinú,
 și acea rămășiță să aibă țera a o împlini până în șese anî. Mai făcut'au Im-
 pêrăția țerei și acéstă învoire, adecă, havalagii ce vorú veni să nu le plătescă

loru baniî îndată cei orânduîşi, căci havalagii cereau îndată baniî cându veniau şi dau mare supărare domnului, care nu putea atunce săî plătescă dea-gata ce săî plătescă pe sferturi, adecă, pe trei luni unu sfertu, şi de nu va veni havalagiul la vremea sfertului, şi în sfertul acela a fi apucatû a lua altû havalagiû, se aîbă a aşcepta havalagiul acela până la alû doilea sfertu, érá pe domnul se nu'lu supere. Intr'acelu anû vrëndû Mihaî Vodă se íee ómenîi din ţeră ce fugise la Hotinû la Spahiî pentru greulû birului, au scosû fermanû scriindû fermanul la Mustafa Paşa de Hotinû, pe care mai pre urmă 'l-au trâmisiû Impărăţia de acolo la Trapezunda, poroncindu'î ca se dee oamenii Moldovei în mâna domnului. Érá acei Spahiî ce priimise pre ómenî în a lorû sate, ca se nu se păgubescă de folosul lorû, nu vreaû să'î dee ascundendu'î şi tăgăduindu'î: érá Capi-kihaea Iamandi stândû virtosu cerëndû să'î dee ómenî, arêtaû Spahiî că le suntû de trăba lorû; răspunsu-i-au lui Iamandi se scrie lui Mihaî Vodă că ómenii suntû de trăba cetăţei şi a lorû, apucându-se ei se facă unû arzû precum au priimitû patru miî de ómenî din Moldova şi să se róge Impărăţiei se scadă birul acelorû ómenî. Care nepriimindû Iamandi, sta în puterea fermanului se íee pre ómenî. Atuncea Spahiî au răspunsû lui Iamandi, că ei orû face mai multă păgubire domnului Moldovei de câtû paguba acelorû ómenî din satele lorû, cum 'lû au şi păgubitû, că strângënduse ei la unû locû au scornitû că hotarul Hotinului nu este celû vechiû a ţinutului, ce este mai îngustatû, érá hotarul celû vechiû au arêtatû că se începe de la Prutû până în Nistru; şi Nicolaî Vodă ce au fostû mai nainte domnû Moldovei, la vreme cândû au hotăritû, să fie datû baniî lui Damatû Mehmetû Paşa de Hotinû care era mortû, şi luândû baniî s'au făcutû a nu vedea şi au micşoratû ţinutul, şi acum Hotinul avëndû locû puţinû, ei n'au unde a se hrăni, şi se róga Impărăţiei cu arzû se le trămîtă unû Pahregi ca se scrie şi se íee pământul ce'lû arătaû ei că'î impresurare se'lû lipescă la Hotinû. Decî Impărăţia credëndû arzul Hotincenilorû, îndată au trâmisiû pe Mustafa-Aga Tahregiul, şi au mersû cu Hotinceniî la Cernăuţi, şi de la Sarafineţû au începutû a se pogori în giosû şi a hotări pământul, şi au luatû totû ţinutul Cernăuţilor până în Prutû, unde este tîrgul Cernăuţilor, că numai tîrgul rămăsese la partea Moldovei; şi fiindû vremea iarmarócelorû cari se facû în ţinutul Cernăuţilor au luatû iarmarócele. Şi îndată au pusû Mirza Paşa, care venise în locul lui Mustafa Paşa, ómenî de al sei Judecători şi Vameşi, şi Tefterdarul aşijderea au pusû strângëtori şi stringea veniturile de pe la sate, şi luase vamă numai de cai şi de boi 16,000 de lei, aflându-se mulţi boi de negoţû, şi cai de vëndare, care baniî era se íee vameşul lui Mihaî Vodă, Grigoraşû Bozagiul, şi încă şi alte 10,000 de lei arû fi mai luatû vamă de pe alte neguţitoriî. Şi acesti baniî toţi i-au păgubitû Mihaî Vodă, şi încă au mai chieltuitû Mihaî Vodă alte 10,000 de lei până au scosû pământul Cernăuţilor din mâna Turcilorû, care dupé unû anû abia 'l-au scosû cu multă silinţă a lui Manolaki Kiurci-Baş de la Pórtă. Aice este dovada pildei ce se dice, că scumpul mai multû păgubesc; căci şi pe acei ómenî Mihaî Vodă impresurându-î, îi perduse, şi pe urmă alerga cu acea multă chieltuială se'î pótă éráşi câştiga şi cu paguba pămênților, căci pe urmă poprindû tóte veniturile moşănenilorû de pe acelu locû

ce scosese de la Hotinceni, și de ară fi primitu ară de la Hotin ară fi fostu domnului în loc de zapisu, cum că au Hotinceni atăția omeni din țără în mâna lor, și Impărăția atunci pôte nevrându să scață birul, ară fi poroncitu să deă omeni inapo. Dără poate nici elu nu s'au stătu cu nime, după obiceiul se. Omul celu înțeleptu cându vra să se apuce de unu lucru, întâiu trebuie să se socotescă pentru ce se apucă, și la ce sfirșitu va veni, și în tôte faptele năstre se cade totu-d'a-una să socotim la ce sfirșitu vom veni; a doua la ce s'ară ispiți neprietinul să cugete vr'o scornitură improtiva năstră, pe acea urmă trebuie să se găsescă întâmpinarea împotrivă de apărare.

Ără alu patrulă anu a domniei se Impărăția au mutatu pe Mirza Pașa la Tigheana, și în locul lui au trimis pe Abdi-Pașa, care au fostu Pașa la Misir, și au trecut pe aice de primăvară. Eșitu-i-au domnul înainte cu tătă boierimea, și s'au împreunatu cu Pașa sub cortu la câmpu, la apa Jijiei; și i-au arătat Pașa prietegu și semne de dragoste și de sprijinire îmbrăcându cu caftanu pe boierii să după obicei, și dăcându-i domnului: «vei fi mulțamitu despre mine, și vei dăce că ai aflatu unu Vezir a Impărăției Turcesci care este adevăratu Vezir.» Și dreptu omu ca acela era Abdi Pașa slăvitu și dreptu giudecătoru, și înțeleptu, și vrednicu; că în dăile lui, câtu au ședutu la Hotin unde au și muritu, multu folosu au avutu țără despre dănsul. Pre tălharii cari veniau la Moldova din țără Leșească de jăcuiau și agiungeau până în Bugeagu de omoriau pe Tătarii ce mergeau la Bugăcu la earmaroce, i-au stinsu pe toți. Ără pre tălharii de Moldova i-au stinsu Miha Vodă, câtu în dăile lui la Moldova putea să umble omeni cu galbină în mână. Vădendu dăr Miha Vodă bunătatea lui Abdi Pașa, s'au apucatu să scōță pe Nohai din Moldova, că cuprinsăse ei locul precum voiă arăta mai giosu. Cându au venit Moscalii la Huși să se bată cu Turcii, cum am dăsu mai susu, satele de la marginea Moldovei au fugitu să nu calce oștea Turcescă și Moskicescă, care sate sunt aproape de hotarul lui Halil-Pașa ce au fostu orânduitu de la Imperăție mai în vechile vremi pentru locușul Tătarilor, și dăcă au rămasu Moskali biruiți de Turci și s'au dusu până a nu veni omeni ără la satele acele la urma lor, Tătarii ce locuesc în pământul ce se chiamă a lui Halil Pașa, avându vreme ca să se lătescă spre Moldova, dăcendu că nu le agiunge locul lui Halil Pașa de hrană, pentru că s'au înmulțitu, s'au sfătuitu între sine Mărzacii, între cari era mai mare și mai bătrănu Giaunu-Mirza, omu vestitu pre care 'l-au pusu Impărăția și Beî la Tigheana cum și la Voia;—aveau Tătarii unu Beî pusu de Impăratul,—și au trăitu în cinstea acăsta până au muritu. Au mersu dără cu toți la Devlet Gerei Hanu fiul lui Selim Gherei Hanu, carele vrându să ajutorăscă pe Tătari, scrisu la Impărăție cum acele sate mai susu pomenite ar fi fostu locu pustiu și Impărătescu, nearătându nici într'unu chipu că se ținea de Moldova, și de câtu se ședă pustiu, mai bine să le deă Impărăția acestor două nămuri Tătăresci, ce se chiamă unul Oracoglu și altu Orumbetoglu, ca să locuescă și să se lătescă, de vreme că nu încăpeau pe locul unde ședeau. Impărăția, după arzul lor credendu că va fi așa, trimis au unu Tahregiu și au scrisu locul pre care ilu arătau ei căi fără de omeni, încependu de la hotarul lui Halil Pașa și până la Nistru în lungișu cale de 32 de césuri, și de-a-cumedișu în latu

cale de doue césuri în pământul Moldovei, apoi au scrisu hogetul și 'l-au aședat în tabla divanului Impărătesc, și au datu hogetul Tătarilor ca să ședă ei să locuască, deciucla pământului acelaia să o dee la Impărăție. Era boierii Moldovei neputându atunci ca să oprască lucrul acesta, pentru hainia lui Dimitrașcu Cantemiră Vodă care s'au hainit atunci, și au rămasu necurată numele Moldovenilor despre Impărăție, au lăsat și ei lucrul de au trecut așa. Venit'au pe urmă Nicolai Vodă la Pórtă ca să iee pământul érá înapoi, dcră n'au avut vreme ca să isprăvescă, pentru că 'l-au mutat Impărăția în țera Muntenescă. Decă Mihaí Vodă după isbinda ce făcuse asupra Catanelor și după prada ce făcuse acesti Tătari în țera la Moldova, au pus gându ca să'i scóță din pământul Moldovei, și să iee éráși locul înapoi de la dênșii la stăpânirea sa. Agiungându la Abdi-Pașa care 'l-au agiutorit, făcându arzul la Impărăție, și arătându adevărul că este locul dreptu a Moldovei, érá nu precum au dísu Tătarii, s'au rugat la Impărăție ca să dee locul înapoi; și au scosú fermanu, și au pusú și Mumbașirú pe unú Ali Aga ginerile lui Abdi-Pașa, și pe Mustafa Efendi cadiul de Hotinú; érá boierii Moldovei ce au fostú orânduți cu dênșii, erau Constantinú Costaki vel Spatarú, și Darie Donici vel Vornicu, și Constantinú. fiul lui Iónú vel Postelnicú, și alții, au mersú de au scrisu hotarul Moldovei, care se începe de la hindichiul lui Traianú Impératul Rómului și merge până în Nistru, cum se vede până astăzi, și au mărturisitú și mulți Turci bătrâni, cum locul ce au luatú Tătarii cu viclesugú, este din Moldova; asjiderea și 12 sate ce luase Benderleii. Și cum pământul acela ce'lú impresurase Tătarii 'l-au luatú înapoi, asjiderea și satele acele ce le impresurase Benderleii cu multă gâlcévă și cheltuélă le-au luatú înapoi. Pus'au și Hanul de Crimú Saadetú Gherei ce era atunci, pe Elagasi anume Kilalú-Aga de au mersú împreună cu boierii, dându scire Tătarilor să se rădice de pe locul Moldovei. Era Tătarii fiindú bucuroși să ședă în locul Moldovei pentru hrana lorú, alergat'au la Elagasi, și s'au rugatú ca să mijlocască la Mihaí Vodă, apucându-se să dee deciucla din róda pământului, și câte unú ortú de casă pe anú, și de stogul de fânú unú ortú, și de pe oi și de pe alte bucate alámú, și să'i lase să-ședă pe locul acela. Decă Mihaí Vodă pentru folosul său primitú tocmecla, și i-au lăsatú; și au venitú câți-va Mîrzaei dintr'aceste doué némuri, și au făcutú zapisú cu pecetile lorú în mâna Domnului, și ei au rămasú éráși pe locul acela. Și luândú voe ca aceea, au făcutú și mai multă îndrăsnélă, că au cuprinsú locul până aprópe de Prutú pe de ceea parte. Era la șapte ani a domniei séle au trecutú pin Moldova unú solú Leșescú anume Popilú, care au venitú din țera Leșescă la Hotinú în zilele lui Abdi-Pașa, și de acolo trecându prin Moldova au mersú la Impărăție, și 'l-au trâmisiú Abdi-Pașa până la Stofănesci cu doué stéguri de Lipcani petrecându-lú, érá Mihaí Vodă n'au trâmésú înainte lui nici unú alaiú, ce numai pe Căminarul Alecsandru cu slugele séle. Pentru care lucru s'au mâniatú solul, și ispitindu-se să se jeluască Pașii, érá Căminarul cu multe vorbe dulci și cu plecaciuni au mângaiatú pe solú, arétându'i că n'au fostú lucru într'adinsú făcutú; ce alaiul au fostú orónduitú să fie cândú a intra în Iași, érá la câmpú unde nu'lú vede nime nu era trebuitorú. Pentru care cuvântú s'au întorsú solul și s'au îmblânditú; érá

cându'ă sositu' la Iași, scos'ău Miha' Vodă unu' alaiu' mare, care nu se pomenesce să fie mai făcutu' altu' solu', căci'ău trâmisi' Miha' Vodă pe frate-său și pe alți boieri, împreună cu Căminarul, în întâmpinarea solului, și'ău rămasu' prea mulțămitu' solul. După două zile ce'ău ședutu' la Iași, solul'ău purcesu', și'ău mersu' și Alecsandru Căminarul de 'l-ău petrecutu' până la Galați; și de acolo trecendu' solul Dunărea, s'ău întorsu' Alecsandru înapoi cu cărți de mulțămită de la solu'. Cându'ă sositu' solul la Țarigradu', s'ău tēplatū bōlā de ciumā, ău muritū 17 ōmeni ai sei. Țră din trebile sēle nici una n'ău isprăvitū, ce s'ău întorsu' în deșertu' trecendu' ță prin Moldova, și atuncea nime din boieri nu i-ău eșitū înainte pentru frica ciumei, ce numai conacii ce'i purtau conacul. Țră în anul 7233, ță a domniei sēle alū noule anū, tēplatatus'ău aice în Iași furtună mare și s'ău scornitū focū, aruncendu'lū vēntul din casă în casă, și începēdu' a arde biserica lui sfântul Dimitrie, într'unū cēsū ău făcutū drumū ardēdu' tōte casele ce erau pe ulița cea mare din a stînga, viindū asupra curței domnesci, cându' și la biserica sfântului Nicolai ău datū focul și în curțile domnesci, și ău arsū de s'ău topitū până în pământū tōte casele Gospodū, și ăncă ău săritū focul și în casele de pe Iazū. La care pōte fiesce cine sē socotēsca ce furtună ău fostū, de ău întinsū focul într'unū ceasū până 'l-ău scosū din tîrgū pe Iazū. Și fiindū vreme de primăvară îndată s'ău apucatū Miha' Vodă de ău făcutū casele de iznōvā cum se vēdū, puindū Ispravnicū pe Constantinū Costaki velū Spătarū; ță deplinū nu le-ău făcutū scurtādu'i vremea. Acestū domnū multe lucruri noui ău scornitū aice în țēră; în domniea acēsta ău scosū desētina îndoită pe toți, care lucru alți domni mai săraci de cātū dēnsul nu 'l-ău făcutū; scos'ău și crășmăritū cāte cincī lei de pivniță, și multe strāmbătāți se făceaū cu acestū crășmăritū, căci il vindeaū și mergeaū cumpărătorii și pe la cei ce n'aveaū pivniți, și avēdu' o butie saū două de vinū, luaū de la dēnsii cātū le erau voiea. Scos'ău și prisăcăritū de prisacă două ung. într'unū anū; și cu prisăcăritu și cu desătina ău stinsū stupii ōmenilorū. Scos'ău morăritū de tōtă mōra cāte două ung, care lucru n'ău fostū altă dată. Luat'ău țigănăritū care ilū legase Nicolai Vodă cu blāstemū de la Patriarhul Ierusalimului sē nu'lū mai scōtă, ță elū ilū scotea în toți anii; și pe urmă scos'ău și vēcăritū de vr'o două ori, care vēcăritū alți domni de multă vreme nu'lū scosēse. Și cu atātea bani ce ău strinsū din țēră, datorile sēle n'ău plătitū, că nu vrea să le plătescă, ce numai se îndatorīa, și izvodul de datorie de pe masa lui n'ău lipsitū; ță din împrumutul ce lua prea pučinū ău plătitū, că nu'i era dragū a plăti; și unde audia sē aibă cine-va bani, în multe chipuri silia sē'i iee de la mână lui, și cu bine și cu rău; și cine 'l-ău slujitū cu dreptate, altă nimică n'ău cāștigatū de la dēnsul fără de cātū prepusū și necunōscere de slujbă. Țră la alū unspredecele anū a domniei sēle, dicū unii, precum avēdu' boierii din țēra Muntenescă nisce pricinī cu domnul lorū Nicolai Vodă, ău fugitū unii dintr'ēnsii și ău venitū la Moldova, între cari ău fostū și Nicolai Rosetū velū Logofētū, și se'i fi îndemnatū Miha' Vodă spre fugă ca sē pōtă vātāma pre Nicolai Vodă, domnul Muntenescū, pîrindu'lū la Pōrtă, că este cu strîmbătate asupra țērei Muntenesci, ca dōră 'l-ar mazili Impērătia și sē dee domniea țērei Muntenesci, lui Miha' Vodă pre care o poftia de multă vreme. Țră decă

aă sosită acei boierii Munteni la Iași, i-aă pusă la mănăstirea Galata, și 'n taină aă vorbită cu dănsii, și s'aă adeverită ei că 'l-oră face pre dinsul domnă și 'l-oră face de a căștiga mulți bani. Ță Nicolai Vodă, decă aă înțelesă de fuga boierilor la Moldova, s'aă jăluită la Impărăție pe dănsii și aă trămisă Impărăția pe Hăsătă-Mehmetă Aga Capigi-bașa cu fermană la Mihaï Vodă ca să iee pe boieri de la dănsul; ță elă le-aă dată drumul și n'aă vrută să'î dee. Ță Mihaï Vodă tot-d'a-una sta la Părtă ca să mazilăscă pe domnul țerei Muntenescă, giuruindă și o somă mare de bani. Decă domnul Muntenescă avăndă la Părtă mulți prieteni și agiutoră, alesă pe Terzimanul celă mare a Impărăției Grigorie Ghica nepotă seă, cariă cu alți prieteni și cu boierii Porței îlă agiutora și'lă apăra de cele protivnice și vătămătore, ță încă și jalobele și pırele nu lipsăă din âmbe părțile de la Părtă, până i s'aă supărată și Porței de cărțile ce lua de la amăndoi domniă, și de jalobe ce venăă unul asupra altuă. Decă și Impărăția aă socotită de aă găsită chipă de potolită aceste zavistii ce eraă între dănsii de multă vreme, și nu era altă leacă de păciuire între dănsii, până nu va fi mazilia unuă, și de n'oră mazili pre unul n'a remăne nici Părtă nici domniă linisciți; și așa aă socotită de aă mazilită pe Mihaï Vodă, și aă scornită se trămită pe Terzimanul celă mare a Impărăției Grigorie Ghica domnă la Moldova; măcară că Impărăția se supărase și cu alte pricină mai de nainte vreme a lui Mihaï Vodă, dăă cea mai de pe urmă pricină acăta aă fostă pricina boierilor de mai susă scriși. Și așa s'aă mazilită după 11 ană ce aă domnită cu multă pagubă ce făcuse pămănteniloră și străiniloră, oră creștină, oră păgăni, căci aă meștesugită de aă luată baniă loră cum Creștiniloră așa și Turciloră, și nu i-aă plătită, și nici o faptă bună în tătă domniea lui n'aă făcută. Mulți îlă blastemă până astă-ă, țăă prea puăini îi mulțămescă; însă nici popiloră n'aă fostă cu milă. Decă Septemvrie 25 într'o ăi Duminică sosită aă la Iași fiul lui Abdi-Pașa, Ali-beiă, cu fermană de mazilie și după 5 ăile 'l-aă pornită cu tătă casa sa și că toăii ômenii seă de la Iași, și 'l-aă dusă la Impărăție fôră de nici o vătămăre casei sale și avuției sale. În ăile sale zidită o biserică la Olășeni unde era ispravnică pe biserică părintele Ezechiil Egumenul de Kopou, țăă vorniceă din țirgă apucaă de pe la dughenele jidoviloră din Iași lavițele și scândurile, și le luaă să trebuiască trebile acei biserici. Mihaï Vodă mai multă dragoste avea spre Turciă Lază neguțitoră, și 'lă cinstia peste măsură, cătă pre unul dintr'ănsii anume Hasan îlă făcuse acum și Visternică, adecă 'l-aă pusă de aă chieluită visteria nouă lună, dăndă'î lui răsurele Visteriei. Acum cine nu'î scia firea acestuă domnă, era în mirare, cum și pe Lază îi iubescă, și pre Creștină îi făcea jărtvă Laziloră, dăndă'î platnici de plăteaă dobândă peste dobândă; țăă pe urmă s'aă cunoscută pricina dragostei lui, că nu era pentru altă, ce ca să le mănănce baniă, cum i-aă și măncată și aceluă Hăsană o somă de baniă, și altora; și din visteria mai susă pomenită nimică n'aă căștigată că nu 'l-aă plătită ce aă cheluită, și decă n'aă vrută să mai cheltuăscă Hăsană, luată aă Mihaï Vodă visteria în sama lui, și cheltuia cu mână Naculuă logofătă de visterie. Și nici avea cămară, nici visterie, și sulgeriile încă luasă în sama sa, și căte oi rele avea le tăia, și ce lua de la alții nu plătia, și stolnică lui cu

jacul tîrgului ținea cîlnia lui, și de la toți boierii aia luată bani în datorie și nu i-a plătit, și toți boierii îl urî și se sfătuiă să fugă toți. Și cu bună seamă de nu s'ar fi mazilit ar fi fugit boierii într'acele țile; și unde simțea pe cineva că are bani îi arunca câte o pricină ca să îi iee banii. În chipul acesta s'a arătat Mihai Vodă și s'a purtat în domniea a treia. Tot în acest an s'a tîmplat un lucru la Moldova, care fiindu lucru de mirat n'am lipsit a nu-l scrie ca să se afle în letopisiți scrisu celor următori: În ziua Pascilor jidovii din Onițcani, furat-a un copil ca de cinci ani și l-a pus întru o pivniță a lor, și acolo stringându-se toți acei jidovi, cum singuri ei au mărturisit pe urmă la divan, și au adus o albie cu apă caldă, și au spălat pe copil, apoi i-au legat cu o ață mădularul, și i-au cusut și ședutul cu ață, apoi l-a pus gol într'o puțină, și i-au stors sîngele din toate vinele și l-a împuns cu sula prin tot trupul lui, și i-au scos ochii cu sula, și pelea din frunte încă i-au scos, cum s'a vădit când l-a adus pe copil cu poronca lui Mihai Vodă, și l-a îngropat la sfîntul Nicolai. Și în puțină ce au stors sîngele, au pus puținică apă, și decă au omorît copilul, l-a scos și l-a lepădat la câmp cu mânele altui jidov, căruia îi dădese trei ug. aur pentru osteneala lui; și învălîndu-l într'o piele de oie, l-a dus într'o căruță de l-a lepădat la câmp. Era sîngele l-a împărțit, pundu-l prin balerce și l-a trimis la hahamul de Cracău și la hahamul de Dubăsari, și o balercă au îngropat într'acea pivniță, zicîndu că este vișnapu. Era părinții copilului avînd numai pe acel copil, ambla căutîndu-l prin țîrg din sîmbăta cea mare ce perise copilul, pe la toate casele, prepuind să nu fi mas la vr'o casă s'eu să nu-l fi furat vre-un turc s'eu ducă la Bender, după obiceiul ce aveau. Și viîndu și întrebîndu și pre unul și pre altul din pregiurași, și neaflîndu-l, își perduse nădejdea de a-l mai găsi; era în luna Pascilor viîndu nise omeni la țîrg, aflat-a copilul lepădat la câmp aproape de drum, și luîndu-l, l-a dus la Onițcani de l-a aretat, și vedîndu-l omenii l-a cunoscut. Luîndu și părinții lui veste și vedîndu-l, au început a plînge pentru mórtea lui cea nevinovată; și îndată vornicul de Onițcani, tatăl copilului, au dat veste Lupului Sărdarului, carele fiind aproape au mers de l-a vădit. Și îndată toți au prepus că este fapta jidovilor, și prîndîndu pre cei mai de frunte jidovi cu muierile lor i-au și închis făcîndu scire de totă povestea la domnie. Era a doua zi începîndu Sărdarul a-i bate și a-i întreba, mai întîi pre cel ce l-a lepădat la câmp și pe muieră cel cu casa unde se muncise, și pe cei-alți pe rîndu bătîndu-i, nici unul într'acea ună-dată n'au vrut să spuie; era alu doile rîndu întîi cel ce au lepădat copilul au spus, zicîndu că această faptă au făcut o doi din jidovi în casa Leibe jidovului; și pre urmă i-au dat lui trei ug. ca s'eu lepede. Pe acești patru jidovi, i-au trimis Sărdarul din poronca domnescă la Iași cu mezil împreună cu muierile lor; era decă au venit la Iași i-au închis, și noptea câte pe unul deosebit i-au întrebatu domnul; și trei dintre dînșii au spus nesiliți, era Leiba cel cu casa totu a tăgăduit. A doua zi dimineață făcut-a divan și au chîamat pre toți jidovii din Iași și turci, și pre toți boierii cu mare cu mic, și i-au întrebat aieve; și la divan totu a-

cei trei aî spusă tótă povestea, aretându cum i-aî scursă sângele, aretându și cuțitele, sulele cu care împunsese pe copilă, și isprăvise acea taină a loră, cum diceau ei din poronca hahamului de Cracău; și éráși singurî aî spusă de ce trebă este sângele, dicându că la nascerea copiiloră loră, le ungă ochiă copiiloră cu de acelu sânge, și mai ungă și pragurile ușiloră și'lă pună în azimele loră ce facă la sêrbătorile Pasciloră, și 'l-aî în chipă de sfințenie acelu sânge. Încă acelu Leibă daca aî vêdută că totă tăgăduesce, aî dîsă domnul către toți jidovii: vedeți și auđiți ce mărturisescă acei ce făcuse acea faptă; érá jidovii aî răspunsă: cum aî făcută s'și ia plata. Atuncea Mihaî vodă nu i-aî omorîtă cum li se cădeau loră; ci sê îee banî de la dênși, i-aî pusă la închisóre, și dede poroncă lui Panaite vel Armașă, și aî făcută ună divană mare lângă scóla jidoviloră, și aî pusă pre cei trei jidovi mai susă pomeniți golî pe divană, și puindă șî'o albie cu apă caldă, și aducându ună copilă mică a acelu Leibă jidovă, fiindă și ală lui copilă de cincî anî golă în albie, și poroncîndă tătâne-său s'lu spele, și decă 'l-aî spălată, adusă sulele și le-aî dată în mână Leibeî silindu'lă sê ingiunghie pe copilul său. Érá elă nevrêndă s'lu giunghie, îlă bătea cu bicele înfricoșindu'lă cu mórte; érá elă striga pe Bulucbașa Gheorghie de pe divană și șoptia la ureche, și Gheorghie mergea la Panaite armașul de'i spunea éráși cu șoptă cele ce dîcea jidovul, care semne areta giuruitele câte pungi de banî giuruiaă jidovii; și pe semne neplinindă suma pungiloră, éráși de isnová aduceau sulele și le dată Leibeî, și silindu'lă cu bătăe grósnică ca s'și giunghie copilul; érá elă nevrêndă éráși chiăma pe Bulucbașa de'i șoptia la ureche, și Baș-Bulucbașa, éráși mergea de arêta Armașului. Și acéstă șoptă aî purtat'o mai tótă đioa; érá têrgul era totă strinsă la privelă; érá decă aî plinită câtă cerea domnul aprópe de séră, i-aî scosă de acolo și i-aî închisă ca sê dee banii. Érá până a plini ei acei banî, aî trecută multe đile, până aî sosită și trâmîsul jidoviloră din Iași la Țarigradă, de aî dată veste lui Rafail jidovul Bazagêmbașii Vezirului. Și de aice s'aî cunoscută că lucrul era adevêrată; și ei fiindă vinovați aî alergată la dênsul, ca s'ei ajutoréscă de la Pórtă, și aî adusă fermană scriindă la Mihaî Vodă, poroncîndă sê slobódă pre jidovi. Și atuncea i-aî lăsată fórá de banî, numai câtă aî dată lui Panaiti Armașul, și doftorului Caragia, și lui Iordaki vel Postelnică, și s'aî întorsă la casele loră. Nu s'aî lăsată cu atăta jidovii, ce dîceau că le-aî luată multe lucruri din casele loră, pentru care lucruri trâmîsă acelu Bazagêmbașa pe Sara-Mehmetă Aga, Vezir-Agasi, cu fermană și le-aî scosă pagubele de la Serdarul și de la alții ce arataă ei. Și acéstă silință a lui Rafail nu era pentru altă fórá de câtă că nu se priimise Mihaî Vodă rugăminței lui mai'nainte, poftindu'lă sê se facă a nu vedea și sê slobódă pre jidovi, ce aî scrisă la Pórtă pîrîndă pre némul jidovescă, ca s'ei păgubéscă de banî. Căci cu ună-spre-dece anî mai'nainte, în đilele lui Ali Pașa Vezirului, făcuse jidovii de Țarigradă ună lucru ca acesta cu ună copilă Turcă, și Vezirul aî fostă spêndurată trei jidovi, și atuncea giuruise jidovii Vezirului sê aibă a da Împêrăției 1000 de pungi de banî, cândă s'oră mai găsi cu faptă ca acéstă în tótă stăpânirea Împêrăției. Acestea aî sosită lui Mihaî Vodă éráși pentru lăcomie, că s'aî aflată cu inima mai ferbinte spre lăcomia baniloră,

ce au mijlocit să iee de la jidovi, de câtu spre dreptate nefăciarnică ce i se cădea să facă și dragostea asupra legii și a lui Dumnezeu, și pentru căci nu socotia mai nainte sfârșitul lucrului de care se apuca. Dreptu aceea după puțină vreme 'i-au sosit și lui mazilia.

CAP. XXI.

Domniea lui Grigorie Vodă Ghica.

Acestu domn vrednicu de vecinica pomenire, au venit cu domniea țerei Moldovei la anul 7235, și domniea lui precum au luato, și cum au domnit, pre largu vomu arăta la istoria lui mai nainte, arătându întâi curgerea nemului său, moșii stremoșii lui cine au fost. De pe tată se trage din Gheorgie Ghica Vodă, care 'i-au fost stremoșu, și au fost domn întâi în țera Moldovei, și în țera Românescă, la ăilele lui Sultan Mehmet Impăratu, la anul de la zidirea lumei 7165; ce precum au domnit aice în Moldova Ghica Vodă bătrânul și ce tēplări au avut, scrie pre largu inapoī la rōndul său; ăra domniea ce au domnit în țera Muntenescă Ghica Vodă, și pe urmă și fiul său Grigore Vodă cu a doua domnie, încă nu le-am trecut a nu le scrie, ce după cum am aflat istoriile lui scrise la leatopisețul țerei Românesce, pre largu s'au scris și aice. Că la anul 7168, după trei ani ce au domnit Ghica Vodă bătrânul în țera Moldovei, înțelegându Impărăția de risipa țerei Românesce, ce se risipise din nebunia și hainia lui Mihaī Vodă, ce fusese la acea vreme domn acolo, au făcut domn țerei pre Ghica Vodă; mutându-lu de aice din Moldova ca pe unu om bătrân pentru aședarea acei țeri. Și au poroncit Impărăția lui Calga Sultan, ce era la acea vreme Calga, să ea pe Ghica Vodă să-lu ducă la scaunul țerei Muntenesc; și după răsboiul și isbândă, ce au făcut Ghica Vodă cu Tătarii de au bătut pe Constantin Vodă; luându-lu Sultanul din poronca Impărăției, 'l-au dus în țera Muntenescă, și acolo fără de nici unu răsboi cu Mihnea Vodă 'l-au aședat la scaun, fugindu Mihnea Vodă din Tirgovisce, și simțindu-se în faptele seile, cele mai multu de câtu păgânesce, s'au dus pe furiș la Racoți în Ardél, unde și sufletul curându și-au bōrit în prăpăstiile iadului, ș'au perit pomenirea lui cu sunet. Așa spun că 'l-au otrăvit Racoți. Gheorghie Ghica mergendu în scaunul țerei Muntenesc, așa scrie leatopisețul țerei Muntenesc, precum pre toți îi chiăma cu blândețe să vie pe la casele lor, și tutmōrō s'au arătat cu bine, nevoindu-se ca să îndrepte țera din sfărămăturile ce o sfărămasă oștile Turcesce și Tătăresce, pentru nebuniile Muntenilor, și fiindu vremea haraciului să se de la Impărăție, au făcut rōnduélă să se stringă. Dera Constantin Vodă, ăra n'au lăsat țera să se odihnescă în pace: ce 'i-au făcut nevoi, că vōdēndu pre Racoți bătut de Turci și rānit la Oradia, și de acolo 'l-au dus mortu la Patacu cetatea lui, neavēndu încotro face cu câte oști avea, strinse cu bani, au venit ăra în țera Românescă, și au gonit pre Ghica Vodă la Giurgiu, vrēndu să fie domn. Înțelegēdu dera

Impărăția au trimis Turci și Tătari cu Ghica Vodă, și l-au gonit, și s-au dus în țera Căzăcască, că în țera Ungurască n'avea loc, precum s-au scris înapoi mai pre larg pentru dânsul, în câte s-au ispitit el, și la ce au rămas. Deci mergându Ghica Vodă era la scaun, și fiindu acele tulburări de Constantin Vodă, și țera stricată, cum ați auditu, n-au putut să strângă haraciul, ca s'lu trâmîță după obicei la Bairam; și mîniindu-se Impărăția l-au mazilit fiindu și bîtrînu, și au dat domniea fiului sîu lui Grigorie Vodă. Pre acea vreme multe rîsmiriți fiindu, s-au făcut fomete mare în țera Romînescă, pentru că se mînieșe Dumnezeu pre Munteni pentru atâte nebunii și morți ce făcuse; au trîmesu și ciumă de muriau foarte rău. Pre vremea ce luase Cara Mustafa Pașă pre Ghica Vodă cu mazilie din Bucuresci, Șerbanu Logofetu feciorul lui Constantin Postelnicul Cantacuzino, fiindu mai viclînu de cîtu alți frați, au gîtitu unu calu foarte frumos, și l-au dăruit Pașii despre dânsul, și l-au rugatu s'î fie slugă, și s'lu aibă în gîndul lui neuitat. Deci Pașă priimîndu calul cu dragoste, i s-au făgăduit că va ține minte, și adevăratu au fostu, că mai pre urmă l-au făcutu multu bine, precum mai înainte arată, până și la domnie l-au rădicatu. Intr'acastă vreme Ali Pașă cu alți Turci și Tătari au mersu la Oradia de au bîtat 40 de zile, și s-au luat totu nemeșugul Ardélului, și s-au dusu la Ali Pașă cu Apafi-Mihai, de l-au pusu Craiu Ardélului; îmbrăcându-l cu caftanu, și dîndu-i și stégu de domnie după obicei, s-au întorsu la Ardél la scaun.

Aice vromu să arătăm pentru domnia întîia a lui Grigorie Vodă în țera Romînescă, la anul de la zidirea lumei 7169. Viîndu Grigorie Vodă domn în țera Romînescă în urma tătane-sîu, au găsit țera stricată de atâte rîutări, ce l'veniău asupră din nebuniile Muntenilor, și din rea chiverniséla domnilor; Constantin Vodă o purtase rău, Mihne Vodă și mai rău, și rămăsese datorie multă de la Mihnea Vodă. Ce se mira ce se facă, haraciul Impărătescu s'lu dea, au datorie să plătescă, că l'erau tôte împrativă. Dără după nouru, vine și senin; după fomete și ciuma ce era, au datu Dumnezeu pace și bilșugu și sănătate, că s-au făcutu griul, malaiul, și vinul, și alte bucate, cu care își redîcară săracii nevoile. Și așa pin cetă cărmuia norodul bine, și era judecătoru dreptu domnul, și milostiv, și gingașu întru tôte lucrurile lui, și nemărețu. Intru această vreme Kemeni Ianoșu din țera Ungurască de susu, strîngendu oștile stăpîne-sîu lui Racoți cele risipite, și fôră de stăpînu, luându agiutoru de la Némțu cu vorbă ca acesta, de va putea supune Ardélul, se se închine Nemților, și s-au pornit spre Ardél. Apafi-Mihai cu Ardelenii acesta audîndu, au trimis la Turci de le-au datu scire și au cerșutu agiutoru asupră lui Kemeni Ianoșu, și i-au datu pe Cuciucu Mehmetu Pașă cu câtă-va sumă de Turci, și au poroncitu lui Grigorie Vodă să trâmîță ôste întru agiutoru. Și au trimis ôste cu Odivoianul; așijderea din Moldova au trimis ôste. Deci fiindu la Săghişora Turcii și Ungurii, Kemeni Ianoșu au venit la unu satu ce era aprôpe de cetate, și au conăcitu acolo cu ôstea lui; și erau cuvinte între dênșii a doua di să lovască pre Turci. Dără prîndendu Turcii veste din iscôdele ce aveau în tabăra lui Kemeni Ianoșu, cum ședeau fôră de grijă, n-au acceptatu până a doua di, ce într'acea di i-au lovit fôră de

veste în vremea prânzului, ședându Kemeni Ianoșu la masă, și fiindu oștile risipite pre la otace; și cum vădu pre Turci, impresurându'i, apucă Kemeni Ianoșu de încăleacă; și grăbindu'lă nu mai avea încotro mai face, ce dede peste unū heleșteu înghiătatū sē trecă, și lunecându-se calul aū cădutu cu dēnsul giosū, Turciū încă îlū impresurară și'lū tăiară; așijdere și pre oști le imprăsciară în tôte părțile. Decī decă aū trecutū doi anī a lui Grigorie Vodă, făcut-aū Sultanū Mehmetū gătire de oște, și aū trāmisū pe Kiupruliul Vezirū cu oști asupra țerei Unguresci din susū, ca sē o supue, neavēndū stāpānū pe nimene, de vreme că Racoți care o stāpānise perise. Kemeni Ianoșu care căduse în urma lui Racoți încă aū datū sfișitū, cum ați auđitū, și aū poroncitū la Grigorie Vodă din țera Muntenescă, și Dabijeī Vodă din țera Moldovei, de aū mersū și ei cu oști până în Ardēlū împreună cu Tătarii. Pē Apafi Craiul încă 'l-aū chiămatū Vezirul, și s'aū împreunatū cu Turciū. Atunce aū luatū Uivarul cetatea, și Gangoful, și alte locuri, și în anul acela s'aū întorsū cu pace la țerile lorū. Acolo în oștea lui Grigorie Vodă s'aū făcutū nisce amestecături, adecă Șerbanū Logofētul feciorul lui Constantinū Postelnicul Cantacuzino, și alți frați a lui ce erau acolo, cu Mareșū Crețulescul, sē fi umblatū între Căpitani, și între slujitori, îndemnāndu-i sē mērgă sē pīrēscă pre Grigorie Vodă la Vezirul de făcătorū de rău, de hainū, și de altele, și pe urmă sē cēră domnū pre Șerbanū Vodă Logofētul, care vorbă purtāndu-se din omū în omū aū agiunsū la domnū. Decī auđindū domnul, se păzia în taină până 'și-aū luatū đioa bună de la Vezirul, și după ce aū purcesū apropiindu-se de țēră, la unū locū conăcindū pentru odihnă, aū poroncitū lui Gheorghiesū Moldovanul, ce era vātavū de Aprođi, sē aducă pre acei boieri ce făcuse vicleșugū, și aducēndu'i înaintea lui i-aū muștratū pentru căci facū așa de aū vrutū sē'lū vicienescă: Ce rău le-aū făcutū, aū nu i-aū boieritū, și i-aū miluitū cu mile mari, care anume le spunea? Éră Mareșū fiindū mai cuvēntărețū, și mai îndrāsnețū, aū răspunsū că nu suntū vinovați cu nemică. Grigorie Vodă aū scosū dovadnici de față Căpitaniū cu cariū vorbise ei, între care era și Alecsandru feciorul lui Gheorghie Banul, și începu a mărturisi cum că ei le đise sē mērgă sē pīrēscă la Vezirul și sē puie pe Șerbanū Logofētul domnū. Éră Mareșū aū răspunsū: «Dómne, acestū Alecsandru în đilele Mihnei Vodă, fiindū Postelnicū mare, mulți boieri s'aū omoritū pe gura lui, nefiindū vinovați cu nemică: Acmu éră s'aū apucatū de aceea. Ce de'lū vei asculta măria ta, fă cu noi ce vei vrea, și va da sēmă înaintea lui Dumneđeū; éră noi nu suntemū vinovați.» Și dintru acelū cēsū i-aū datū Grigorie Vodă în sēma vātavului de Aprođi, și cu alți slujitori, de i-aū dusū totū în pađa până la scaunul său. Lūngă aceste și din țēră venise pīră de la Stroe Vornicul, și de la Dimi-trașcu Visternicul Cantacuzino cariū aū fostū lăsați Caimacami, pīrindū pe Constantinū Postelnicul Cantacuzino, că āmblă pre marginea Turcescă ómeniū lui hulindū numele domnului de rău, și de hainū, și pe ómeniū țerei îi smintesce, de nu'i lasă sē'si dea dāđiile Impērătesci, și cum se laudă cum că elū aū popitū pe Grigorie Vodă, și érăși elū îlū va despopi. Decī aceste douē pricinī, una din tabēră și alta din țēră înțelegēndu-se, ațțară pre Grigorie Vodă cu mare mānie asupra casei lui Constantinū Postelnicul; și după ce aū intratū în țēră, înțelegēndū Constantinū Postelnicul de venirea domnului, și de oprēla

fecioriloru sîi, aû alergatû înainte către Craiova sê se împreune cu domnul, și 'l-aû priimitû de s'aû împreunatû; dêră i-aû arêtatû unû chipû fôrte posomorîtû, și vorbindû camû alătore cu calea i-aû ponăsleitû pentru feciorii lui că suntû rêi și vicleni, arêtându-i viclesugul ce aû vrutû sê facă, ispitindu-se sê rădîce pre Șerbanû domnû. Aceste aûdîndû Constantinû Postelnicul tăgăduia, dîcêndû: «nu va fi așa, dêră va fi pîră mincinosă sê nu le cređi măria ta.» Și cu atâta aû eșîtû afară. Êră Grigorie Vodă mergêndû la scaunû, pre cei-alți boieri i-aû slobođitû, êră pre Șerbanû 'l-aû însemnatû la nasû de o parte, pentru că se numia sê fie domnû, êră pe tată-sêu Constantinû Postelnicul aû trâmîsû unû Căpitanû cu dorobanți și 'l-aû luatû nôptea și 'l-aû dusû la mônastirea Snagovului. Acolo aû poroncîtû de 'l-aû comunicatû, și 'l-aû omorîtû; și cu voea domnului luându'lû giupănésa și feciorii lui 'l-aû rădicatû de acolo și 'l-aû dusû la Mărgineni de 'l-aû îngropatû.

Cândû aû fostû la altû doile anû dupê acêsta, êrăși aû venitû poroncă lui Grigorie Vodă și Dabijeî Vodă că sê mêrgă la ôste êră spre Buda; și aû purcesû de s'a dusû dupê poroncă. Și mergêndû la Slide Huseinû Pașa de la Buda, împreună cu Pașa aû mersû la Leva cetate, de aû bătut'o; dêră nemică nu'i puteaû strica, fiindû Tătariî acolo cu unû Sultanû. Êră Vezirul Kiupruliul era la altă cetate ce'i dîcû Singothardû; decî acolo veniră o sémă de oști Nemțescî cu Generalul Montecuculi; êră la Leva unde era Huseinû Pașa cu domniî și cu o sémă de Tătari, venit-aû alte oști cu Generalul Jujuza, și într'o đî s'aû bătutû amêndouê rêsboiele, la care aû biruitû Crestinii pre Turcî, și s'aû întorsû înapoi, dupê ce fură Turcîi biruiți precum ați aûditû. Temêndu-se Vezirul de Impêratul sê nu'i facă vr'unû rêu, aû stătutû la miđîlocû Panaitaki, care era pre acea vreme dragomanû Impêrâtescû, și aû făcutû pace între amênduoi Impêrații în 20 anî. În rêsboiul ce făcuse la Leva, vrêndû Grigorie Vodă sêși arête vitejia, și năvâlîndû asupra Nemților din contro eraû oștile lui, măcarû că pre o rôtă de Nemți o'aû stricatû de totû, êră biruința totû aû fostû a Nemților; și mulți boieri și slujitori aû peritû, că se întêmplase și o tină în fuga lorû, și pe mai mulți în tina aceea i-aû împușcatû Nemții. Decî sâvîrșîndu-se așa rêsboiul, domniî amêndoi de frica Vezirului n'aû cutezatû sê mêrgă la dênsul, căci îi bătuse Nemții; ce aû venitû cineși la țera lui; și este obiceiû la Turcî fôră fermanû să nu se ducă nime nicăire. Capi-Kihaia lui îi scria sê mêrgă la Vezirul că pe urmă va fi rêu; însă Dabija Vodă avêndû Capi-Kihaia pe Kiriță Draconû Rusetă care aû agiunsû și domnû mai pe urmă, numîndu'lû Antonie Vodă, și scriîndu'i sê mêrgă, apucânduse pe capul lui că ce rêu îi va fi sê fie în sufletul lui, așa aûdîndû Dabija Vodă aû mersû la Vezirul, și muștrându-lû ôreșce êrăși i-aû datû domniea la Moldôva. Êră Grigorie Vodă nicî câtû aû cutezatû să mêrgă, că'i erau boieriî vicleni, și unii cariî erau fugiți la Rusciucû, și cei de lîngă dênsul îlû spêriaû că vorû sê vie să 'lû iee sêi tae capul, și alte minciuni de aceste purtândû. Decî s'aû rêdicatû Grigorie Vodă și s'aû dusû în țera Nemțescă, de aû șeđutû acolo cătă-va vreme. Dupê ce aû pribegitû Grigorie Vodă, boieriî țerei ce erau pe acea vreme. s'aû strînsû cu toțiî și s'aû dusû la Țarigradû ca sêși cêră domnû; decî pre cale

mergându socotise de le va da îndămână, se puie domnă pe Dimitraşcu Bozoianul de la Căpătinesci; dără agiungându au găsită pe Radul Vodă feciorul lui Leonă Vodă orânduită de la Turci s'ă facă domnă. Vădându boierii aşa, n'au mai cutezată se dică de altul, temându-se că nu voră putea isprăvi, şi va fi mai rău pe urmă; s'au lipită lăngă Radul Vodă, căci şi elă trăgea pe boieri cu cuvinte blănde se nu facă vre o tulburare, şi aşa s'au aşedată între dănsii, şi au dată Turcii domniea Radului Vodă.

Deci după patru ani ce au domnită Radul Vodă şi după alţi trei ani ce au domnită Antonie Vodă în urma Radului Vodă, totă acolo în ţera Muntenescă, la care domni multe amestecături făceau Postelnicescii, asupra domnilor şi cu alţi boieri învrăjbindu-se, venită au poroncă de la Impărăţie se mērgă Antonie Vodă domnul ţerei Muntenesci la Pōrtă la ală treile ană, la sărutarea pōlei Impēratului, după cum făcuse Turcii obiceiă. La Ţarigradă încă sosise Grigorie Vodă din pribegiea lui de la Veneţia, ertându-lă Impărăţia prin mişilocolul lui Panaitaki Terzimanul. Aceste auşindă domnul şi boierii, măcară că mergeau la Pōrtă neavendă în altă chipă se facă, ără erau îngrijiţi. Şi au trāmisă înainte pe Constantină Postelnicul Cantacuzino, şi pe Gheorghie Vornicul, se cerce Porţile se vedă ce voră afla; ără domnul şi boierii se gătiseră şi purcēsēră, şi au lāsātă Caimacamă la scaună pre Creţulescu; ără pe Banul Gherghe, fiindă boieră bătrānă, n'au vrută s'ă puie Caimacană, nici 'l-au socotită întru ceva; de care lucru fōrte s'au scārbită, unde nu 'l dedese nici o cinste. Deci dintre boierii cei obidiţi: Neagoe Săcuianul cu nasul tăiată, şi alţi au fugită de acolo din ţera Muntenescă, şi s'au dusă la Pōrtă, şi lipindu-se lăngă Panaitaki, pirită au pe Potelnicesci că facă multe nedreptăţi între boieri, şi între săraci; de vreme că şi nasul lui Neagoe Săcuianul ilă tăiasă Antonie Vodă totă prin pīrile Postelnicescilor; şi alţi mulţi boieri, multe şi mari strimbăţai au avută despre dănsii. Deci după ce au agiunsă Antonie Vodă la Dunăre, i-au tēmpinată Constantină Postelnicul întorcēndu-se de la Ţarigradă; şi întrebāndu-lă ce au pricepută la Pōrtă, elă au şisă rău, că nu le va fi pe voea ce au gāndită, şi au spusă de Grigorie Vodă tōte povestile. ără Şerbană Spătarul frate-sēu au şisă, că va face podă de pungi de la seraiul Muntenescă, până la Vezirul, şi totă îi va fi pe voie. Au şisă Constantină Postelnicul: «Mergeţi dără acolo şi veţi vedea». La Dunăre au socotită se nu lase în părere de rău pe Gherghe Bălēnul ce nu-lă pusăsă Caimacamă, şi de acolo i-au scrisă o carte Antonie Vodă rānduindu-lă şi pe dānsul purtătoră de griją împreună cu Radul Logōfētul Creţulescul, în ce voră fi trebile ţerei. Şi mergēndă Antonie Vodă cu boierii la Udriă, acolo agiungēndă cercaă Mareşă Banul, şi Şerbană Spătarul cu al loră, se puie pe Gheorghie Vornicul domnă, şi se lipsēsă Antonie Vodă, dicēndă că este bătrānă şi slabă, şi trebuie se fie mai tare se pōtă sluji Impărăţiei la ôste, că făceau Turcii gătire de ôste asupra Leşiloră. Vezirul au şisă: «dēcă le trebuie omă mai tare, le voiă da eu domnă cu mână de feră». Înţelegēndă boierii acēsta se lāsāră de socotēla cea d'ăutēiă, şi cereau ără pe Antonie Vodă; şi le făgăduira Turcii în faţă se fie, şi le-au şisă se se gătēsă în cutare şi se vie se imbrace caftană; dără pe altă parte trāmisēră Vezirul la Grigorie Vodă de 'l-au adusă de la Ţarigradă, şi ei nu sciau nemică. Dēcă s'au apro-

piatū Grigorie Vodă de Udriū, și aflându Turciū, aū trāmisū de 'l-aū chiāmatū pe Antonie Vodă, sē mērgă cu toți boieriū sē îmbrace caftanū ; și aū mersū toți. Ėră Șerbanū Spătarul, fiindū conăcitū la Caracaci, s'aū făcutū că 'i este rēū, și zăcea lângă focū ; și aū trāmisū elū pe Ghinea Comisul sē vēdă ce vorū sē facă la Pōrtă. Decī mergēndū Antonie Vodă cu boieriū la Vezirul, asceptāndū caftanū, începură a'ī întreba care este Mareșū Banul. Elū aū răspunsū : eū suntū. Ia-lū ; dīse el ; și 'lū luară. Care este Georgie Vornicul : Dīse : eū suntū. Ĭl luară și pe dēnsul. Care este Șerbanū ? Dīseră : nu este aice. Care este Mihaī Postelnicul ? Fiindū de fațā, ēră ĩlū luară. Care este cutare, cutare, și 'i luară pe toți pe rāndū, și aū remasū Antonie Vodă singurū cu ceilalți boieri, și 'i dīse domnului : « Impēratul te-aū mazilitū. » Și întorcēndu-se către cei-alți boieri ce nu erā de ōrda Postelnicescilorū, Ivașco Stolnicul, Hriza Visternicul, Radul Stirbei, și alți cari erā acolo, le-aū dīsū : « voē v'aū datū Impēratul altū domnū, pre Grigorie Vodă ; pāsati la dēnsul. » Decī eșindū boieriū de acolo încălecară, și eșiră înainte lūngă Udriū, că era aprōpe, și veniră cu dēnsul ĩn Udriū. Ėră Șerbanū Spatarul fiindū totū mai viclenū de cātū alți, aū scăpatū, măcarū că aū trāmisū sē'lū prinđă dēră n'aū pututū, că ĩndatā ce aū eșitū Ghinea Comisul cāndū întreba pe rōndū Vezirul i-aū datū de scire, și aū fugitū ĩncotro aū pututū scăpa. Grigorie Vodă ĩndatā aū scrisū cārți la Banul Gherghe Băleanul sē scie că este domnū, și sē prinđă pre Radul Logofētul Crețulescul, și pre frațiū lui Șerbanū Spătarul, ce erā la Bucuresci ; care viindu'ī cārți nōptea aū trāmisū de aū strīnsū luzbași și Capitanī de slujitori, și pre boieriū cari se tēmplase acolo, Radul Năsturelū și alți, și strāngēndu'ī aū trāmisū pe Năsturelū cu slujitori la Constantinū Postelnicul, și la Matei Aga, și la Iordaki de aū ocolitū casele lorū, și i-aū chiāmatū la curte. Ėră pre alți aū trāmisū la Crețulescul de 'l-aū chiāmatū și pe elū la curte. Cariū întrebāndū ce este, le spuneau că poroncă domnēscă este ; și strāngēnduse toți la curte, unde erā banul Gherghe și slujitori mulți, și luminări aprinse, dēcā veniră boieriū, șeđură. Atunce se sculă Banul și dīse : « Boieri fraților, sēnėtate de la măriā sea Grigorie Vodă, că 'l-aū miluatū Dumneđeū și Impēratul cu domniea. Ėtă cartea. » Și cetindu-o mulțamiaū lui Dumneđeū ; ĩnsē acolo ĩntre glōte fugi Iordaki, și vru sē fugă și Matei Aga. Dēră ĩi prinse veste și'lū ĩntōrseră, dīcēndu'ī Banul Gherghe : « Matei căci faci copilăresce, de nu șeđi ; dēră domnul căci poruncesce sē fiți la oprēlă, nu că vrea sē vē omōre, ce numa până va veni și măriā sea. Decī bunū este Dumneđeū, că vē va erta. » Alți boieri 24 ce erā ĩnchiși de Crețulescul și ĩn obeze, pentru năpăștile ce le făceau că suntū vicleni, ce ĩndatā poroncindū banul Gherghe le-aū tăiatū obezile, și i-aū slobođitū. Ce fiesce care ĩși lua obeile și le ducea ĩnainteā Crețulescului, dīcēndu'ī sē și le punie ĩn gītū, și le lepăda giosū. Decī pe boieriū ce poruncise Grigorie Vodă Banului Gherghe sē'ī prinđă, i-aū pusū ĩn pađă, până aū venitū a doua poroncă de la Grigorie Vodă de i-aū ĩnchisū ĩn turnū. Boieriū țerei necăjiți, cari cum auđiaū, încălecaū și se duceau la Grigorie Vodă la Udriū. Ėră bietul Ilie Armașul, auđindū mai ĩnainte că vrea sē'lū ĩnchiđă Crețulescul, aū fugitū ĩn țera Ungurēscă sē scape : ce āntēiū i-aū prinsū o slugă a lui, și ducēndu'lū la Crețulescul, ĩndatā aū pusū de i-aū tăiatū

capul. Pe urmă prindându Plăeșii în munte și pre Ilie, și ducându-lă până la o crăcîmă lîngă Bucuresci legatî, etă veste în tótă țera că este Grigorie Vodă domnî; care auzîndu Ilie aî începutu a sudui pre plăiașî, de 'l-aî deslegatî, și i-aî legatî elu pe dênșî și le-aî datî bătăi până la mórte, și i-aî dusî legați până în Bucuresci. Stroe Vornicul, pe care îl cîlugărise Antonie Vodă la mōnăstîrea Snagovului, din pricina Postelnicescilor, puindu-l năpaste că elu aî fostu pricina morții lui Constantin Postelnicul tatălu lor, cându 'l-aî omorît Grigorie Vodă, vîdîndu atâte tulburări în țera Romănescă ce făceau Postelnicesci cu aî lor, cu unu felu de meșteșugău aî trecutî și elu în țera Ungurască; și acolo cum aî auzitî de Grigorie Vodă, îndatā s'aî dusî tocma la Udrii la Grigorie Vodă, spuindu-și tôte patimile și nevoile ce aî trasu. Și nu numai jalobele lui Stroe Vornicul, ci și de la alții, de la toți boierii, cātū se umplusesse urechile lui Grigorie Vodă de jalobe pe Postelnicesci, mirāndu-se de nebuniile ee aî făcutu. Cîteva pricinî aî fostu de aî cādutū Postelnicesci, în māna lui Grigorie Vodă; una cā Grigorie Vodă cându aî scrisu la Kiupruliul Vezirū, de aî cerutū ertăciune, fôrte rēu i-aî părutū Vezirulu, precum cā ei 'l-aî înșelatū de aî fugitū într'alte țeri, de subt mila Impăratulu; a doua se învrăjbise cu Panaitaki Terzimanul, căruia i se trecea cuvēntul la Vezirul; a treia cā mestecase și pre boierii țerei cu multe feluri de rele, dintru care fugindū unil la Pórtă, marî jalobe făceaū la Turci prin Panaitaki, care era vrăjmașū mare, cā și cându era Antonie Vodă la Udrii nemazilitū, încă unil din Căpitani și din slujitorî, îndemnați de Postelnicesci umblaū pre uliți, strigāndū și suduindū pe Panaitaki de muîere și de copii. Și aceste auzindū Panaitaki, mai rēu s'aî māniatū. Aceste pricinî aî fostu de aî cādutū Cantacuzinesci în mānele lui Grigorie Vodă; erā în cea de pe urmă putemū sē dicemū cā din pēcatele lor i-aî datū Dumneđeū pre māna lui Grigorie Vodă.

În anul 7180, trecēndū Grigorie Vodă de la Udrii cu toți boierii aî venitū în scaunū la Bucuresci Martū 20, aducēndū cu dēnsul și pe boierii cei închîși de Turci, pe cari i-aî datū în māna lui Turcii puși în obeđe: Mareșū Banul, Radul Crețulescul Logofētul, Gheorghie Vornicul, Gheță Clucerul, Mihai Postelnicul, Stoian Comisul, Vasile Căpitanū și alți Căpitani. Și după ce i-aî adusū, i-aî închisū în turnul de pe pórta domnescă; ce n'aî trecutū multă vreme, și pre acei doi Căpitani le-aî tăiatū capetele d'inaintea porții, pentru cāci suduise pe Panaitaki, și elu aî îndemnatū și pre Grigorie de i-aî tăiatū; erā pe Gheorghie Vornicul, și pe Gheță Clucerul, și Stoica Logofētul Liudescul, i-aî trāmisū la Ocna. Erā alții erau închîși în Bucuresci; și în cîteva rōnduri i-aî scosū la divanū de 'i judecaū și 'i pedepsiaū de stricarea țerei, și pentru cā aî făcutū datorie multă la Turci la o mie de pungî; și le dîcea Grigorie Vodă, cā cându s'aî dusū din țerā în țera Ungurască, datorii numai cinci-deci pungî aî lāsatu; erā acum găsescē o mie; și dădjî aî scosū multe, spuindu-le anume, și întrebāndu ce aî făcutū baniî de n'aî plătitū datoriile; și multe de aceste dîcēndu-le, erā îi băgaū la închisōre, poroncindū sē plătescā de la casele lor acea datorie ce aî făcutū ei, și aî datū dintr'ēnsa cu bătăi pe talpe și cu legăturî. Ce în zilele acestui domnū măcarū cā era străinū, dērā numai a-

cești boieri erau întristați pentru închisorii, și pentru căci le cerea bani; erau alți boieri, și slujitori, și birnici toți erau veseli de venirea lui Grigorie Vodă; că era om bun, și dădiile țerei ușoare, câtă aveau toți bucurie, laudându pre Dumnezeu de darul ce le au dat.

Șerbanu Spătarul Cantacuzino, după ce au scăpatu de la Udrii, au venit aice la Duca Vodă în Moldova, care înțelegându Grigorie Vodă au trimis sol la Duca Vodă de lă cerea. Era Duca Vodă au răspuns, că în Moldova adevăratu au venit, dăru nu l-au priimitu pentru vrajbă, și încotro s'a fi dusu nu lă scie. Dăru elu au fostu ascunsu la mănăstirea Hangul; și pe urmă au înțelesu Grigorie Vodă că l-au ascunsu; și nu puțină părere de rău au avutu pre Duca Vodă.

Viind dăru văra au făcutu Impărăția mară gătiri de oște de au mersu în țera Leșescă la Cameniță; și au poroncitu lui Grigorie Vodă de au mersu și elu cu oștile lui, cari stringându-se din toate breslile, Călărași, Dărăbanți, Roși, Visternice, Spătărei, Postelnice, Stolnice, Vornice, Păhărnice, le-au făcutu stăguri, și le-au datu tuturilor sulite văruite, și cu prapuri, feluri de feluri, fieșu căruia după brésla lor; și au făcutu oște frumoasă, câtă mergendu înaintea Impăratului la alaiu, s'au miratu Impăratul și toți Turcii de oștea frumoasă ce avea Grigorie Vodă. Acolo viind și Duca Vodă domnul Moldovei, după cum îi poroncise Impăratul, și avendu Grigorie Vodă pismă pe dănsul, pentru Șerbanu Spatarul, căci nu i l-au datu, au îndemnatu pre boierii Moldovei de l-au piritu la Impăratul, de mănăcatoru și spărgătoru de țără. Macaru că și Moldovenii au fostu supărați de Duca Vodă, și se îndemnau singuri, dăru și Grigorie Vodă le-au agiutat până l-au surpatu, și au vrutu Impăratul să i taie capul; dăru norocul lui au fostu că au avutu două blane de vulpe de moscu foarte negre și frumoșe, ce făceau amândouă ca 40 de punți de bani, și au datu una Vezirului, și una Impăratului, și au scăpatu de mărte; era mazilu totu au rămasu; și au pusu domnu Moldovei pe Stefanu Petriceico.

Deci Impăratul mergendu la Cameniță prea lesne au bătut'o, că n'au fostu oște întrâna, ce numai puținței Nemți drăgani, cari vedend puterea turcescă și temându-se și de Craiul, s'au dusu ofițerii cu slujitorii lor în turnu unde era erva de pușcă, și au datu focu erbei de s'au prăpăditu toți și au spartu și cetatea. Deci au intratu Turcii cum au vrutu, și au pusu oște și au orânduitu cele de trebuitu, și au dres'o pe unde se stricase, și de acolo s'au întors Impăratul înapoi. Era câțiva Pași și cu domnul Grigorie Vodă, cu Hanul, cu Tătarii, i-au trimis în țera Leșescă de au ars și au prădatu pe din susu de Liovu. Deci viindu tōmna și răcindu-se vremea, fiindu și ploii multe, nu le-au datu mâna să bată Liovul până l-oru lua, ce l-au lăsat așa, și s'au întorsu. Dăru din susu de Liovu nisce oște Leșescă, silind pre Tătari, i-au tăiatu foarte rău și le-au luat totu pleanul încă și caii lor de veniau pe giosu și gol ca vai de dănsii, și flămânți. Ce aceste întemplantu-se au căutat a veni înapoi, cari viind până la Hotinu, i-au impresuratu și erna; deci s'au dusu fieșcare pe la locurile lor.

Grigorie Vodă încă au venit la scaunu pe la sfete Nicolai, și i-au eșitu înaintea Ghergho Banul, Stroe Vornicul, Sturza Spatarul fratele domnei lui Grigorie Vodă, fiindu acesti boieri Caimacamii. Cu mare bucurie au intratu în

București; numai atâta că era domnul cam slab, că se bolnăvise la Hotin de au zăcut multă vreme în cetate, cât se spăriea că va muri. Era decă au venit s'au bucurat că au găsit pe dâna sa venită de la Veneția; că după ce au luat domnia de la Udri, au trimis pre Sturza Spatarul cumnatu-său, de au adus dâna de la Veneția, și fiind Grigorie Vodă la ôste, au fost sosit dâna, căreia 'i-au eșit înainte multe giupănese, la Dunăre, și au adus pe dâna la București. Și era dâna îmbrăcată în haine frâncesci foarte frumoșe, și cu acel chip au intrat în București; decă lepădându hainele acele, 'și-au luat haine Muntenesci.

Decă găsind Vodă dâna și copii s'au bucurat, și domnia cu pace și cu linisce. Era Șerban Spatarul de unde era la Hangul, temându-se de Stefan Vodă Petriceico să nu'lu dee lui Grigorie Vodă, mazilindu-se Duca Vodă, cum mai sus scrie, au trecut și el în țera Ungurească la Giurgiu la un Lazăr Istfan boier mare a locului acela; și fiind prietin cu Cantacuzinesc din țera Moldovei, veri lui Șerban Spatarul, prin mijlocul lor 'l-au ținut la casa lui în bună rânduială până de primăveră. Decă s'au dus la Betlem Ianașu Canțelarul Ardélului, și au cerut voie să'lu lase să treacă în țera Turcească. Și dându'voi s'au dus pen Hagiagă, pe la Caransebeș, pe la Rușova, de aci la Udri la Cara-Mustafa Pașa Răkiab Caimacamul, fiind prietin din început din zilele Ghicai Vodă cum s'au ăis, că 'l-au fost făcut deservit prietin; la a le căruia picioare cădend, s'au rugat pentru frai' lui ce erau închiși la Grigorie Vodă, să facă mijloc să' scotă. Decă Caimacamul au ăiămat pe Ciuprului Vezirul de 'l-au ospătat și 'l-au ăruit după obiceiul lor; pe lăngă aceea 'l-au rugat să' facă bine să slobodă pre acei boieri, ce' ăinea Grigorie Vodă închiși, că le ăiunge cât s'au pedepsit un an. Decă Vezirul au făăăuit că va face; Caimacamul încă fiind viciu, ca să nu se zăbovescă lucrul, îndată au ăiămat Iazagiul, și au scris ferman la Grigorie Vodă să dee boierii în mână Turcului, să nu facă într'alt chip; și au orăăuit și Agă să mēgă. Și cum s'au dus Vezirul de la ospet îndată au trimes Caimacamul pe Agă cu fermanul, și 'l-au învăt să mēgă drept la domn la curte, unde se lase dou slugi la ușa turnului unde erau boierii închiși, pentru să nu' mute aiure undeva. Și așa au făcut Agă, mergend drept la domn, și lăsand și slugi la ușa turnului, dand fermanul lui Grigorie Vodă. Acesta n'au avut cum face într'alt chip, ce 'i-au scos și 'i-au dus înainte la Grigorie Vodă de 'i-au dat în mână Turcului, de 'i-au dus la ăarigrad. Mareș Banul n'au vrut să mēgă ce au rămas la casa lui, și Gheță socrul lui Șerban Spatarul, fiind în Ocnă, au poroncit de 'l-au slobodit, și s'au dus la Nicopol; era pe Georgie Vornicul 'l-au luat de la Ocnă, și 'l-au dus la Tismana la închisore. Acolo ședend câtăva vreme, sau pentru că i se răăicase numele de domn, sau pentru alte pricin ce Dumneă scie, au trimis Grigorie Vodă pe Capșa Căpitanul cu slujitor, și cu Preda ală doile armaș, și scotend'lu din mănăstire 'i-au tăiat capul.

Aceste tămplări ce fōră de năăeăde 'i-au venit lui Grigorie Vodă, văădu-le, s'au tulburat foarte; însă viindu' poronă să mēgă la ôste la Hotin cu Husein Pașa Săidioglu, pentru paza Cameniției, se găti de ôste. Ce într'

aceste t mpl ri boierii cari i luase Turcul de i dusesse la  arigrad , p r t u pre domn  că va să se hain sc ,  i nu este intr'alt  chip ; dec  Turcii tem ndu-se de una ca ace ta, au poroncitu s   i tr mit  domnul copii la  arigrad   i d mna,  i m car  că cu necaz  i-au tr mis ,  nt i  au purces  domnul la  ste, apoi s'au dus   i d mna la  arigrad , cu T der  Sturza Spatarul frate-s u.  r  domnul merg nd  la Hotin  s'au  mpreunat  cu Pa a,  i mult  vreme  au  e ut  acolo.

Intr'acea vreme socotind  că nu se va odihni de Postelnicesci, fiind  in  arigrad  l ng  P rt  tot-d'a-una, au tr mis  jalob  de la  er  pentru d n i; pe l ng  jalob   i bani c  i au socotitu că vor  trebui,  i s'au rugat  Vezirului să i gone c  de l ng  P rt  să nu mai facă amestec tur   erei. Dec  Vezirul v d nd jaloba  i banii, i-au f cut  surgun  pe Serban  Spătarul, pe Radul Cre ulescu, pe Constantin  Postelnicul, fratele lui  erban , la Crit .  r  la Hotin  fiind  oștile p n  despre t mn , au venit veste că vine Sobiețki Hatmanul cu multe o ti Leșesci. Turcii îngrijindu-se, au ch imat  Pa a ce era Saraskier  pe Grigorie Vodă ca să cer  sfat  de la d nsul ce va s  facă. M car  că bine 'l-au sf tuit , d r  Pa a n'au ascultat ; i-au  is  Grigorie Vodă, să le iasă inainte să se bată la c mp ; dec  de i vor  birui, bine; de nu, se vor  da înapoi  i se vor  împreuna cu Hanul cu Tătarii, că vinea  i el , d r  n'au agiuns  la vreme,  i al  doile r nd   r  se vor  bate. Pa a  icea să se facă șanțuri să se  ngrope  i de acolo să se bată din șanțuri. Grigorie Vodă  icea că Turcilor  nu este obicei  să se bată din șanțuri, fără numai Nem ilor ; ce să iasă la c mp ,  i cum a da Dumne e ; Pa a nici cum n'au vrut  fiind  hursuz , că  i la Leva in  era Ungure c ,  i in alte locuri, unde au fost  tr mis  cu o ti, tot  au perduto r sboiul. Ce n'au avutu ce mai face nici Grigorie Vodă; 'l-au l sat  de  i-au f cut  șanțuri, de s'au  ngropat , care pe urmă au fost  de peirea  stei.  tefan  Petricei co Vodă din Moldova fiind  la Hotin  cu  stea lui,  i neput nd  plini o poronc  a Pa ii,  i m niindu-se Pa a pe d nsul ca un  slab  de  nim , av nd   i sfetnici r i l ng  d nsul,  i v d nd  că vin  oștile Leșesci, sp riindu-se ca un  prost  de minte, că dec  vor  bate Le ii pe Turci, peri-va t t  Imp r  ia Turcului, acest  g nd  av nd  s'au sculat  cu o s m  de boieri  i au fugitu la Le i.  r  Grigorie Vodă au  e ut  l ng  Turci; numai fiind  c it  de ceea ce au fost  f cut  la Leva cetate, in domniea de'nt i , de au dat  r sboi  tare cu Nem ii c t  au peritu mul i boieri  i mult   st  au perduto, cum scrie înapoi, socotind  să nu facă  i acmu a a, s'au vorbit  cu boierii s  tr mi a la Le i pe ascuns  să se așede cu d n ii,  i s   i spuie  i semnele care vor  avea in șanțuri unde vor  fi  nchi i cu Turcii, rug ndu-se se poronc c  Sobiețki Hatmanul o ti ce va fi spre acea parte, să nu dea s i strice  stea;  i au a e at  cuv ntul să fie a a,  i au  is  domnul că după ce va face scris re va ch ema pre boieri de le va arăta. D r  s u din uitare, s u din nebagare in s m  f c nd  domnul carte au tr mis'o,  i boierilor  nu le-au mai arătat'o, socotind  că nu este mare lucru, a le mai ar ta, s u a nu le mai ar ta.  r  boierii  n eleg nd  că domnul au tr mis  carte,  i lor  nu le-au arătat'o, ca nisce ăomeni fără de minte au luat  că vrea domnul s i viclen c   i s i p rd , ca  i pe boierii de la r sboiul Levi ; d r  au greșitu tic i i, că cu sfaturile

loru și-au perdut și domnia și casele lor, precum se va arăta mai giosu. Aceste gânduri de nemică avându boierii, 'l-au viclenit pre Grigorie Vodă, și s'au sculat cu toții din tabără, și pîn Nistru au dat de au fugit la Leși, că era tabăra legată despre uscatu, de nu putea să iasă nime. Badea Bălăcenu fiindu tâlharu rău și la unu sfat cu cei-alți boieri, încălecându cei-alți și dându-i de scire și lui, elu s'au lăsat de acel sfat, și s'au dus de au spus lui Grigorie Vodă că fugu boierii, și îndată au poroncit slujitoriloru să mergă să-i impusce; dăru n'au apucat să isprăvescă nemică, că apucase de eșise din tabără, și fiindu nopte au scăpatu. Acastă întâmplare mai multu au întristat pre Grigorie Vodă, de câtu nebunia Seimeniloru ce făcuse mai în trecutele zile era acolo la Hotin, carii dintr'acui îndemnatu nu se pôte sci, se rădicase cu gâlcăva asupra domnului; ce domnul cu cea-altă slujitorime a țerei, gătindu-se și cu tunuri, au mersu asupra lor. Ei vedendu oștea gata și tunurile, au lepădatu armele, și i-au prinsu pre toți, și pre cei mai zurbagii ca 80 de omeni i-au băgat în butuci, și cu care i-au trimisu de i-au băgat în Ocnă; era pe cei-alți i-au slobođit erași pe la stégurile lor, puindu-le alte Căpetenii. Ce cum amu disu, nu atata au tulburat pre domnu nebunia acestoru Seimeni, câtu 'l-au tulburat fuga boieriloru, care de s'aru fi potrivit Turcii aru fi datu țera în robie. Dăru erași domnul au chivernisit, măcaru că domnia au perdut; dăru din oștea lui nici-unul n'au perit, nici țera nu s'au robitu. Lungă acastă fugă a boieriloru ce ați auđit, Leșii încă se apropiase de Turci. Turcii auđindu au intrat în șanțuri, și au băgat și pe Grigorie Vodă cu oștea lui, și gătira tunuri, și alte gătiri. Sobietki viindu cu oștile cu bună rânduială au început a bate din tunuri, din pusce; era Turcii nu făceau nemică, că erau și pușini, și Leșii mulți. Care vedendu că într'altu chipu n'oru face nemică, au orōnduit Leșii husari carii sunt cu feru îmbrăcați, și după dēnsii pașirii, carii sunt cu zece, și au datu navală în șanțuri, de-i giunghiau pe Turci ca pe nisce mascuri. Multă vērsare de sange s'au făcutu, că care scăpa din șanțuri, din Nistru nu scăpa; era care scăpa din Nistru, din oștea ce era în ceea parte nu scăpa, — că erau mai mulți și de ai nostri amestecați cu Leșii, și Badea Bălăcenu Contoșu, — de fi omoriau, de mai nici-unul n'au scăpatu, fōră numai Pașa cu câți-va Pași ce aveau cai mai buni, au scăpatu în Cameniță. Era pre domnul cu oștea lui i-au luat Leșii și i-au dus la Sobietki Hatmanul, și cu cinste 'l-au priimitu dicēdu să rămāie în protecția Craiului. Dăru elu au rēspunsu că nici cum va fi acesta, de vreme că dōmna sa și copii sunt în mōna Turcului; ce s'au rugat să-i facă bine să-i slobođă oștile să se ducă pe la casele lor, și pe dēnsul să-l lase să se ducă la Vezirul, că de nu va merge curēdu, pōte să dică că este hainu către Împărăție, și voru trāmite Tātarii de voru prāda țera, și acel păcatu mare lui va fi. Dādu-i voie, s'au dus Grigorie Vodă la Vezirul la Babadag, pre care vedēdu-lu 'i-au părut bine, și 'l-au întreatu cum au fostu pricina de s'au prāpăditu atate oști. Elu au disu că Saraskierul au greșit, neascultēdu precum 'l-au invētat. Fiindu nisce Pași scăpați din rēșboiu acolo la Vezirul, au scos mārțurie că au auđit cum au disu Grigorie Vodă să nu se înclide oștea în șanțu, și Pașa n'au ascultat; și dicēdu ei de față că de aru fi ascu-

tatū de Grigorie Vodă nu s'arū fi prăpăditū. Și încredințându-se Vezirul; aū făcutū pre Sıraskierul surgunū, și luī Grigorie Vodă 'i-aū datū érā domniea. Și îndată ce sosi la conacū, aū trāmisū de olacū la Caimacamī, la Gheorghie Banul Bălénul, la Stroe Vornicul, la Hriza Vistiernicul, sē scie că érāși 'i-aū datū domniea. N'aū trecutū multă vreme; venirā olace la Vezirul de la Impēratul, și lūngă alte trebī ce vorū fi avutū, 'i-aū datū scire și de acēsta, că aū pusū domnū Impēratul țerei Romānescī pe Duca Vodă. Aū fostū faptele Caimacamulū Cara-Mustafa, pentru Șerbanū Spatarul, și pentu voia banilorū ce aū luatū de la Duca Vodă, după ce aū auditū că aū robitū Leșī pre Grigorie Vodă. Decī Vezirul aū chiāmatū pre Grigorie Vodă, și 'i-aū spusū întēmplarea cum aū fostū și cum că n'are cum sē facā într'altū chipū, de vreme că este poroncā Impērātescā; érā elū sē mērgā la Țarigradū sē'și vēđā dōmnā și copii, și curāndū îi va da domniea érāși, precum arū fi fostū de arū fi trā-itū. Și luāndu'și dīoa bunā, s'aū dusū la Țarigradū, și 'i-aū făcutū fermanū sē-'ī slobōdā dōmnā și copii că-'ī închisese. Érā în țērā la boierī Caimacamī, cum s'aū dīsū mai susū, că trāmisese Grigorie Vodă carte că vine domnū, nu peste multă vreme venī Constantinū Căpitanul feciorul Stoicāi Liudescul cu cārți de la Duca Vodă, că vine Domnū; și scoțēndū tunurile aū datū pe obi-ceiū, și aū vestitū în țērā domnie nouā a Ducāi Vodă. Érā boierī Caimacamī vēđēndū cārți și despre o parte și despre alta cu domnie nouā, și nesciindū adevērul aū pusū nisce slujitorī de aū pusū pe Constantinū în fēre, și puindu'lū într'o culne, cu șēse caī aū purcesū cu boierī spre mōnastirea Argeșului. Acolo mai viindule veste adevēratā că totū Duca Vodă vine domnū, fōrā de nicī o îndoēlā, aū slobōditū pre Constantinū din fēre, și s'aū dusū la Bucurescī. Érā boierī aū trecutū în țēra Ungurēscā la Sibīi anume acestī: Gherghe Banul, Stroe Vornicul, Ivașcu Logofētul, Hriza Visternicul, Nēgoe Banul Săcuianul, Ilie Armașul, Pīrvul Fārcășanul, Hrisoscul vātavū, și mulți boierī Mehedințenī aū fugitū.

De aice sē începemū istoria luī Grigorie Vodă domnul Moldovei a căruī titlu și mai înapoi amū pomenitū, la începutul istoriilorū moșilorū sēi. Ați înțelesū mai susū cine aū fostū moșī, strēmoșī acestū Grigorie Ghica Vodă; aū fostū érāși domnī vrednicī, fiindū bunī, și milostivī tuturorū, nimēruī nicī o strimbātate făcēndū, care Dumneđēū nu iubescē; fost'aū împrotivā numai celorū ce āmblau sē'ī stea împrotivā, cum amū cetitū istoria lorū. Ce de vreme că toți cei ce se pōrtā cu dreptate, și se ferescū de cele rele, și nēmul lorū se pricopsescē în viderī, și'ți înțelegē mai giosū ce aū eșitū din nēmul Ghicāi Vodă. Că Grigorie Vodă feciorul luī Gheorghie Ghica Vodă, aū avutū dōmnā érāși din hunū nēmū, din Sturzescī: pe dōmnā Maria fata luī Mătēșū Sturza Visternicul din Moldova; și aū avutū aice în Moldova doi feciorī Grigorie Vodă pe Matei Vodă, și pe Stefāniță. Decī Stefāniță feciorī n'aū avutū, érā din Matei Vodă este acestū Grigorie Vodă domnul Moldovei, nepotū luī Grigorie Vodă domnul țerei Muntenescī, și strēnepotū luī Gheorghe Ghica Vodă; érā de pe mumā este nepotū de fatā luī Alecsandru Ecsaporitul Terzimanul, și marele solū; căcī mumā-sa dōmnā Rucsanda este fata Ecsaporitulū, sorā cu Nicolai Vodă domnul țerei Romānescī, carele și în Moldova aū

fostu domnă în două rînduri, și cu Iónu Vodă, carele éráși aú fostu domnă țerei Românesce puțină vreme și aú muritú în domnie. Érá acelú Alecsandru Ecsaporitul aú fostu omú mare, și vestitú în Țarigradú; ántéiu aú fostu Terzimanú, érá apoi 'l-aú făcutú Impărătíea solú mare; acesta aú fostu mijlocitorú păcei ce s'aú făcutú între Turci, și între Nemți la Carloviță, și cu alte Impărății, avendu'lú Turcii la sfatú, și la mare cinste. Și după mórtea lui Matei Vodă, tatăl lui Grigorie Vodă, rămáindú Grigorie Vodă micú, cu frate-séu Alecsandru care acmu este Terzimanú, în purtarea de grijă a moșu-séu lui Alecsandru Ecsaporitul aú fostu, până ș'aú mai rădicatú. Și decă aú agiunsú Grigorie Vodă la vîrstă, fiindú omú vrednicú, după ce aú cădútú Ionú unchiul séu din Terzimanie, făcendu'lú Impărătíea domnă țerei Muntenesce, aú făcut Terzimanú pre Grigorie Vodă în locul unchiu-séu lui Ión Vodă, și aú slujitú Porței 11 ani, cu dreptate și cu credință. Aflándú stăpânii credința lui, și înțelegéndú din ce némú este, 'l-aú miluitú cu domniea Moldovei, făcendu Terzimanú în locul séu pre fratele séu Alecsandru. Érá aice în Moldova domnindú Mihai Vodă Racoviță, aú trámisú Impărătíea pe Ali Aga feciorul lui Abdi Pașa, Capegi-Bașa, și salahorul cu mazílea lui Mihai Vodă; ce macarú că și Mihai Vodă nu puțină grijă avea de Grigorie Vodă pentru domnie, de care grijă totú n'aú scăpatú, déră de mazílie nemică n'aú sciutú, nu numai elú aice, ce nici Capi-kihaelele lui în Țarigradú, nici fiul séu Constantin Vodă ce se afla purtătorú de grijă în Țarigradú; căci vineri Septemvrie în 16, aú pornitú Vezirul pe Capegi-bașa, cu care Cepegi-bașa aú trámisú și Grigorie Vodă pe Ianaki Aga feciorul lui Constantinú Postelnicul; și cândú aú fostú la săptămána éráși vineri, Septemvrie în 23 încă nu îmbrăcase Grigorie Vodă caftanú de domnie, aú trámisú Vezirul de aú rădicatú pe feciorul lui Mihai Vodă, și 'l-aú pusú la închisóre, împreună cu Capi-kihaiaoa lui. Și a doua și Sâmbătă, în 24 Septemvrie, aú îmbrăcatú Grigorie Vodă caftanú de la Vezirul; érá a treea și Duminică, aú sositú Capegi-bașa aice la Iași cu Ianaki Aga, și nici pe Ianaki Aga nu 'l-aú cunoscutú nime, viindú teptilú învelitú turcesce ca cîohodarii până ce aú sositú de aú descălecatú la Iași la scara divanului, și aú lepădatú celmăoa, și aú intratú în divanú cu Capegi-bașa, de aú datú fermanul celú de mazi-lie. Și aú adusú cărți de Că'măcámie, făcendu Caimacamí pe Contantinú Costaki Spatarul, și pe Sandul Sturza Banul, fiindú Sandul Sturza și din némul lui Grigorie Vodă, alú doile vėrú de pe dómna moșu-séu lui Grigorie Vodă domnul țerei Românesce. Ce la acésta veți cunosce cine aú fostú și acestú Grigorie Vodă, și ce cinste avea de la stăpâni care căștigase cu slujba, că cândú 'l-aú chiamatú la sărutarea pólei Impăratului, i-aú trámisú la găsă 40 de cai din grajdul Impăratului cu tóte podóbele, și cu Bostangii Impărătesce pe lúngă cai, și i-aú făcutú alaiú fórte frumosú; care acestú obiceiú la alți domni n'aú fostú și de atâția cai împărătesce. Și mai pe urmă cândú aú mersú de și-aú luatú dioa bună de la Vezirul, 'l-aú îmbrăcatú cu blană de sobolú; care numai Pașii cei cu trei tuiuri íau blana aceea. Și atunce 'l-aú dusú cu alaiú; acésta cinste i-aú adaosú Impărătíea, care la alți domni n'aú fostú. Decí purcegéndú Grigorie Vodă din Țarigradú cu alaiú fórte frumosú, viindú până la Macinú, acolo i-aú scosú înainte Nazirul de Brăila dunanma de aú venitú Grigorie Vodă

pe apă, până ce i-au eşitu la malul Dunărei de acéstă parte la Galaţi, subt saivatul ce era la malul Dunărei întinsu, şi au şedut subt saivatū cu Skemni Agasi, Ismail-Aga, unde toţi boierii ţerei eşise înainte, de la mare până la micu, de s'au împreunatu cu domnul. A doua zi acolo în Galaţi au făcutu divanū ţerei, şi după divanū masă mare cu toţi boierii; şi viindū la Iaşi la scaunū i-au eşitu înainte Enaki Aga la inchinare la Şanta, cu multă slujitorime, făcendū unū alaiū fôrte frumosū. Êră subt Galata la câmpū, era saivanul întinsū, unde eşise Caimacamii, şi cu o sémă de boieri bētrâni, ce nu putuse veni la Galaţi, şi s'au inchinatu domnului. Intrândū în Iaşi în acea zi, Sâmbătă. Decembrie în 18 zile, ântēiū la sfeti Nicolai au descălecatū, unde'lū asceptau Mitropolitul Moldovei Gheorghie, şi cu toţi Episcopii şi Preuţii îmbrăcaţi, Episcopii în veşminte arhieresci; şi după inchinare au mersū domnul la altarū, şi ingenuchindū i-au cetitu Mitropolitul molitfa cea obicnuită ce se cetesce domnilorū nuoi. După cetirea molitfei i-au făcutu Mitropolitul şi oraţie de bucurie, pentru venirea domnului. De acole încălecendū au iutratū în curte, şi au şedutū în divanul celū mare cu Skemni Agasi Capegilar-Kihaesi a Vezirului, care după întorcerea lui de aice s'au făcutu Ciuşbaşū. După cetirea fermanului mergendū toţi boierii de au sărutatū mâna domnului, pe Skemni Agasi 'l-au îmbrăcatū cu blană de sobolū, şi pe divanū Efendi ce au cetitu fermanul, 'l-au îmbrăcatū cu caftanū, şi au strigatū ciauşii dova. Rēdicendū-se Vodă au mersū în Spătarie, şi au îmbrăcatū pe Caimacamii, şi pe Enaki Aga cu caftanū pentru slujba lorū.

Dupē aceea la septēmāna au chiāmatū şi pe boieri de le-au datū boierii, făcendū pe Gavril Miclescul Logofetū mare, şi pe Darie Donici Vornicū mare de ţera de giosū, şi pe Constantinū Rosetū Vornicū de ţera de susū, şi pe Constantinū Costaki Hatmanū, şi pe Sandul Sturza Spatarū mare, şi pe Iordaki Cantacuzino Banū mare, şi pe Costaki Gavril Paharnicū mare, şi pe Toderū Paladi Visternicū mare, şi pe Iordaki Costaki Stolnicū mare. Êră cu domnul din Ţarigradū venise Constantinū Postelnicul, şi Andronaki Vlasto cumnatul domnului, ce ţinea pe sora domnului, Mărióra, şi'lū făcuse Comisū mare din Ţarigradū; êră pe urmă la anul 'l-au făcutu Pabarnicū mare, şi alţi boieri Mihalaki Vel Sulgerū, Iordaki vel Armaşū, ginerele lui Constantinū Postelnicul, care curēndū 'l-au făcutu Sērdarū.

De aice se vedeţi şi bunătatea născută a acestui domnū, ce mare darū au cădutū pe ţera Moldovei, ca o lumină au strălucitū plină de bucurie, precum doveşile mai înainte suntū însemnate. Acestū Grigorie Vodă luāndū domniea Moldovei, până a nu veni în scaunū, tōtă ţera şi boierimea s'au bucuratū, înţelegendū de bunătatea ce are; precum decă au venitū, vederatā au fostū bunătatea lui, cum se dice: după fortună vēdurāmū şi limanū, adecă după multe jacuri şi obiceiuri rele ce scornise Mihaī Vodă, pe urmă acestū domnū le-au fostū şi mângâiere. Că aflāndū ţera stricatā, şi boierii întristaţi de multă detorie ce'i îndatorise Mihaī Vodă cu împrumutatele, făcendū-le sicletū de luase bani de la Turci în datorie ce dedese împrumutū şi din ţerā Mihaī Vodă luase, şi baniū boierilorū nu i-au datū sē'i plătescă până ce s'au mazilitū. De care lucru de arū fi fostū unū domnū slabū, Grigorie Vodă se nu'i pōtā apēra pe boieri de

acei datornicî, ce nevoie aru fi fostu, că nici cu tôte ce aveaî boierii la casele lorû nu s'arû fi plătitu. Dérâ Grigorie Vodă înţelegendû de acêsta, au adusû fermanû Impêrâtescû, de au apêratû pe boieri; nime din datornicî n'au pututû sê se atingă necî de unîi. Şi ţera încă cu dreptatea sea au tocmit'o; că ântêiû acele obiceiuri rele de care mai susû s'au disû, că au aflatû aice în ţeră, prisăcăritû, morăriţû, ţigănăritû, crăsmăritû, şi altele ca aceste în ăilele acestui domnû n'au suferitû sê fie, cum şi desătina de stupî care obiceiû era mai rău de câtû tôte aice în ţeră, că casele boierescî, şi mōnastirile, şi alte bresle de frunte scăduse, şi rămăsese la stingeri, dândû desătina asemenea cu ţeraniî, şi încă Mihaî Vodă luase şi îndoitû desătini din care nu puţină stricare au fostû ţerei. Acestû domnû éráşî nici acêsta au suferitû, nici au socotitû că va avea vre o scădere; ce au tocmitû şi au pusû la cale scădendû dintr'acestû obiceiû, şi au aşedatû şi cu testamentû la Visterie, pre boierii cei mari şi mazili, şi mōnastirile tôte, sê dea pe dece bucate unû leû, cum şi alte bresle a curţii; tuturorû le-au făcutû osebite de ţerani, ce nu puţină pomană i-au rămasû. Alte dări ce scotea pe ţeră pentru chiverniséla ţerei, se silia în totû chipul ca sê aibă totû o dreptate; şi cu bună chivernisfilă chivernisindû ţera cu dreptatea ce avea, au adusû şi ţera la starea sa. Boierii încă lipsindu-se din grija datoriilorû ce'i îndatorise Mihaî Vodă, şi nici alte supărări avendû, se aflaû toţi în linisce; de vreme că alte împrumuturi saû năpăşti în ăilele acestui domnû nu se pomeniaû. Gândul lui era pornitû totû spre bine, râvnindû a face bunătăţi şi pomene; érá de rău nime nu se plângea, nemică lâcomie avendû, fōră de câtû sê silia sêşi chiverniséscă ţera, precum o şi chivernisia cu bună cumpănire, avendû toţi dreptate, necăutândû sê strîngă avere cu nedreptate, ce mai virtosû s'au silitû sêşi câştige nume bunû, precum 'şi-au agonisitû nume nemuritorû de bunû domnû ce au fostû, ca sê nu strice numele părinţilorû, a moşilorû, ce 'l-au crescutû şi 'l-au mai adaosû câtû nu trebuie mai multû sê scrimû, că'lû arată faptele lui.

Acestû domnû dupê ce au venitû cu domniea, ce au aflatû rămăşiţi nelucratû de Mihaî Vodă la curţile domnescî, elû au isprăvitû; multe case au făcutû şi de isnōvă; făcut'au şi tôte odăile de giurû împregiurû a slujitorilorû; şi au tocmitû zidul, fōră de cele ce au făcutû de isnōvă. Acestû Grigorie Vodă au făcutû şi turnul celû înaltû de pe pōrta curţii domnescî, precum se vede, şi au tocmitû într'ensul cēsornicul, ce bătea de se auăia peste totû tērgul, care 'i-au rămasû pomană vecinică. Făcut'au şi casele cele frumoşe de la Galata de eraû de rēsufiare. Slugile lui ce venise din Ţarigradû eraû fōrte înţelepţi urmândû stăpănu-sêû; plecaţi eraû tuturorû; a milui îi miluia domnul, érá obrazû ca acela nule da sê fie cuiua împrōtivă, cum eraû la alţi domni slugile, neplecaţi nimêrui, necinstitori. Astă curte a lui tōtă împodobită, nu cu mândrie multă, ce numaî câtû se cădea cinstei domnescî. Şi slujitorii cei de curte fōrte căutaţi şi miluiţi; nu suferia sê'i vedă goli; de vreme că şi alaiurile frumoşe îi eraû fōrte plăcute. Cunoscûţi eraû slujitorii lui din haine, şi din bărate, care din ce stégû era; cum şi unû stégû de vânători ce făcuse, îi purta în portû Ungurescû, şi cu bărate negre de pîslă. Mai făcuse şi altû stégû de roşii cu portû arnăuţescû, şi cu bărate roşii de postavû, şi unû stégû de Ca-

cestu domnă, de multe ori era vorova între boieri; singuri mărturisiau, și le era în mirare de domnă bună ce le venise, mulțămindu lui Dumnezeu de darul ce le-au triimisă, care ei nici cugetau la acesta. Alesu rudele lui Mihaï Vodă, singuri ei mărturisescă că nici la domnul ce au fostu din nemul loră nu le-au fostu așa de bine, cum le era la Grigorie Vodă, neferindu'i Mihaï Vodă cuvântu. În venirea domniei lui nici moldovinesce nu scia, care lucru mai greu nu pôte fi cându nu scie domnul limba țerei unde este; dără până la șese luni au învățatu moldovinesce, grăindū asemenea la totu cuvântul; ce pôte fi că și limba lătinescă, frâncescă ce le scia tôte, 'l-au deschisă așa curêndū la limba Moldovinescă. Dără adevêrul era tôte mintea lui cea întrêgă, ce nu uita cuvântul dacă'lă auăia; la săraci milostivă, judecătoră bună, și tare la judecată, adecă judecata lui drêptă mergea fôră de fățarie, fôră de voie viclênă; êră certările lui cu milă. În mirare era și boieriloră sêi, cum au învățatu așa curêndū limba moldovinescă, cum și obiceiul țerei; și se silia fôrte multă, cetindū tôte jalobele țerei totu elu singurū, cum și cărțile; și nemică nu se lenevia, nici rămânea nici una sê nu fie tôte la știința sa, silindū-se în totu chipul sê a fie dreptate tuturoră, avêndū grijă pentru țeră, și pentru săraci sê nu fie năpăstuiți. Era unū darū de la Dumnezeu asupra acestei țeri; decî din boierii sêi ce venise din Țarigradū, avea omū mai de credință și la totu sfatul pe Constantinū ce'lă făcuse ântêiū Postelnică mare, și la alū doelea anū făcêndū Postelnicū pe ginere-sêu Iamandî, pe Constantinū Postelnicul 'l-au făcutū Hatmanū, precum mai giosū scrie, fiindū omū adevêratū și de trêbă acestū Constantinū Postelnicū. Au fostū Postelnicū mare și la Mihaï Vodă avêndū'lū êrăși lûngă sine; și pentru ôre care pricinî uitându-se Mihaï Vodă la nisce cuvinte de nemică a unora de ai sêi ce nu era sê le asculte, așa au depărtatū pre acestū omū, de care nu puțină părere de rêu au avutū; că de mare folos 'l-au fostū, și pe urmă de mare stricăciune, cum singurū 'și-au arêtatū greșêla sa, și nemică n'au pututū folosi, făcêndū-se, Constantinū Postelnicū cu toți ai sêi ômenî a lui Grigorie Vodă. Din boierii sêi cei de țeră ce'i boierise la venirea domniei sêle, ântêiū pe Sandul Sturza din Spatarū mare 'l-au făcutū vel Visternicū, și curêndū dupê dênsul și pe Iordaki Cantacuzino cumnatul lui Mihaï Vodă, din Banū 'l-au făcutū Spatarū mare, și pe Macri Banū mare, și pe Costaki Razul Stolnicū mare. Și dupê acesta cândū s'au plinitū doi ani în ziua de sfete Vasile, eșindū în Spătărie mulți boieri au mai boieritū; atunce au făcutū pe Constantinū Costaki Hatmanul Vornicū de țera de giosū, și pe Constantinū Postelnicul Hatmanū, și pe Tôderū Paladi nepotul lui Mihaï Vodă ce'lă mazilise ântêiū din Visternicie 'l-au făcutū Banū mare, ce nici pe Macri Banul nu 'l-au lăsatū în părere de rêu, ce 'l-au făcutū Staroste la Cernăuți, cum și pe Gavrilū ce'lă făcuse Paharnicū mare 'l-au făcutū Staroste la Putna mai pe urmă, și pe Ilie Catargiul ce au fostū Logofêtū mare la Mihaï Vodă, 'l-au făcutū êrăși Logofêtū mare, în locul Miclescului. Și acestă schimbare a boieriloră nu era pentru altă, fôră numai pentru că'i iubia pre toți, și nu vrea sê fie nici unul în părere de rêu. Boierii încă iubiau pre domnū; și erau toți la credință, de vreme că precum cei cu boierie, așa și cei fôră de boierie din mila sa nu scădeaū, êră pentru îndămâna și bine cum le-au fostū boieriloră la a-

tane. La primblări, la câmpu eșia adese cu boierii săi, zăbovindu-se cu nairii și cu nagarale; și cu săgetatul, și sinețul bătându la pravilă prea bine, întrecându la acésta pe toți boierii, fiindu fôrte istețu la tôte lucrurile, și nemărețu la tôte lucrurile séle. Domnă tănêru fiindu, déră era întregu la minte, și la tótă socotéla, și celu mai temeinicu lucru era acesta, că era stătătoru la cu împrumutele și cu alte reutăți, nici pe nêmul lui. Și osebitu de altora de pe carii Grigorie Vodă îi făcuse și boieri mari, se te miri de Dimitrașcu Hatmanul fratele lui Mihaï Vodă, că era lipsitu de nădejde ca se mai aibă vr'o milă de la vr'unu domnă străinu, socotindă că va fi în prepusu pentru frate-sêu; déră Grigorie Vodă după prepusuri n'au âmblatu, ce tuturor s'au arêtată cu bine, cercetându'i cu mila sea, și au rêmăsă și Dimitrașcu Hatmanul odihnită, și la mila domnului cu totu nêmul lui, avându'i în cinste, și în dragoste. Și încă mai multă este de miratū pentru ginere-sêu Iordaki Costaki Stolnicul, carele la Mihaï Vodă fiindu'i ginere, nici o căutare n'au avută, déră Grigorie Vodă 'l-au făcutu Stolnicu mare, și i-au datū și Căpitania Codrului, și ținutul Fălcuiului totu în séma lui; și pe altu ginere a lui Dimitrașcu Hatmanu, pe Ionu Bogdanu, 'l au făcutu Medelniceru mare, și pe fiulū sêu Radul velu jicniceru, și pe toți îi avea în cinste. Dêră apoi ei ce mulțămire au datū lui Grigorie Vodă, mai înainte veți vedea. Dêră Dumneșeu i-au têmpinată cu urgia sea de 'și-au luatū osînda. Cu megieșii de pin pregiurū își avea bine acestu domnă, cât la toți avea nume bunū; nime nu putea se dîcă că nu'i vrednicu de domnie. Numai cu megieșii Nohaï avea rêu, fiindu că erau rêi; și alesu cum avea Moldova pe Tătari megieși, mai rêi nu pôte se mai aibă altă țêră, fiindu că ei de felul lorū suntū rêi și jacași, și ei de-apururea poftescū ne pace, că pacea îndelungată lorū li'i sârăcie; și la acésta ne-orū fi mărturii și alte țêri, că puține țêri au rêmăsă necălcate și ne jăcuite de dênșii. Se vedeți déră ce s'au ispititū ei se facă și în dîile acestui domnă; numai Dumneșeu le-au stătutū împotrivă de nu le-au agiutatū; că la anul alu doele a domniei séle, la veleatū 7236 Octomvrie, fiindu Mengli Gherei Hanu, s'au invrăjbitu cu frate-sêu Adălu Gherei Han ce era Calga, și âmblândū acelū Sultanu împotriva Hanului, au scrisu Hanul la Impêrăție și au venitū Capegi-bașa cu mazilia lui Adălu Gherei Sultanul s'êlū rădice s'êlū ducă la Iampoli, ca pe unū ne ascultătorū. Êră Adălu Gherei Sultanu cunoscându că despre frate-sêu i se trage acésta, îndată au luatū pismă asupra Hanului, cerându mijlocū s'êlū têmpine cu rêutate, și fiindu că și Mirzacii Bugeagului nu'lū iubiau pre acestu Hanu, pentru căci ei fiindu mai volniciți la alți Hani, êră acestu Hanu i-au mai înfrêntu, și pre mulți de cei mai mari Mirzacii împotrivnici i-au și tăiatū; la care înfrênare ei nu erau deprinși. Săbiile altorū Hani într'nșii până atunce nu întrase, și acea judecată drêptă care făcea Hanul asupra lorū ei o luaū în chipu de strimbătate și îlū pismuiaū. Viindū déră și Adălu Gherei Sultanu cu Kapegi-bașa, trecut'au ântêiū pre la Vozia ca se mêrgă la Iampoli; êră decă au trecutū Nistrul s'au strinsu Mirzacii, și mai virtosu Orumbetescii, la dênșul, sfătuindu'lū se nu mêrgă la Iampoli, ce se rêmăe la dênșii, că ei orū sta la unū cuvêntu cu dênșul, se pirêscă pre Hanul s'êlū mazilêscă, și de n'a vrea Impêrăția se le dee Hanu pe voiea lorū,

să se oştască să mîergă cu sila s'îl scotă. Şi prîjmindu Sultanul aşa, au făcutu arzû, şi 'l-au datû la Kapegi-başa s'îl ducă la Impărătie; şi luândû Mirzacii pe Adălû-Gherei Sultanû din mîna Capegi-başii, cu toţii au fostû la unû cuvîntu, dîndû rîspunsû că nu le trebuie acestû Hanû; şi au disû Kapegi-başa Sultanului să nu calce cuvîntul Impărătiei. Elû n'au ascultatû, şi încălecîndû totû Bugeagul de la mare pîna la micû s'au făcutû hainî Impărătiei, rădicîndu-se asupra Hanului. Atunce şi Dimitraşcu fratele lui Mihaî Vodă, împreună cu ginere-s'eu cu Iordaki Stolnicul, aflînduse ei în giosû la culesul viilor, şi înţelegîndû de zurbaoa Tătarilor, îndată au fugitû şi ei la Tătari, şi lipindu-se pe lîngă Adăl Gherei Sultanû, multe amesticături au făcutû asupra lui Grigorie Vodă şi asupra ţerei; că făcîndu-se ei totû una cu Tătarii, au scosû mijlocû ca acela de la Adălû-Gherei Sultanû, de au trîmisû unû Mirzacû a nume Husein-Gazi cu Tătari aice la Iaşi, la Grigorie Vodă, ca să le dee giupănesele şi totă averea, cu laudă despre Adălû-Gherei Sultanû, că de nu le va da Grigorie Vodă giupănesele, apoi să nu 'şi bănuască. La care, şi Grigorie Vodă vedîndu'î că sîntû improtivitori Impărătiei, ne avîndû vreme de datû altû rîspunsû, nu numai giupănesele şi bucatele boierilor au datû, ce şi bani, şi alte daruri ce au cerutû Adălû Gherei Sultanû au datû, ca s'îi îmblîndască pentru apărarea ţerei. Eră Tătarii oştindu-se, cum aţi auditû mai susû, cu gîndû ca acela să mîergă asupra Krimului, socotindû că şi Krimul va fi una cu dînsii, şi orû mazili pe Hanul, poftindu'şi ei Hanû de la Impărătie pe Kaplanû-Gherei Hanû, şi putîndû isprăvi s'le dea Impărătia Hanû, prin mijlocul lui Caplan-Gherei Hanû, se poftescă şi domnû Moldovei pe Mihaî Vodă, şi să mazilască pre Grigorie Vodă. Ce Dumnezeu nu le au agiutatû s'şî potă isprăvi gîndul lorû : că trecîndû ei Nistrul în ceea parte să mîergă la Krimû, s'au împreunatu cu Iamanû Săhăidacû, şi fîră voia lorû i-au luatû şi au mersû pîna la Ternevû, la malul Buhului, în prîjma Cazacilor Botcalii, adecă Zaporojeni, cu nădejde ca aceea că orû fi şi Cazacii de Botcalia potrivii lorû, şi una cu dînsii; şi dupě ce va înghieţa Buhul, să ia şi pe Cazaci. Dêră Cazacii nu s'au potrivitû lorû, dîndû rîspunsû că ei au stăpînu pe Hanul, şi de porunca Hanului ascultă. Dêră totû au fostû strinsû ei o mie de Cazaci de pe margini, pe unde i-au găsitû, şi pôte arû fi trecutû ei şi Buhul; numai s'au temutû din urmă; căci Hanul încă au chivernisitû hine, că au trîmisû pre fiul s'eu Tohtamişû Gherei Sultanû cu o sémă de ôste sprintină alêsă, de au venitû mai în grahă şi au sositû la cetatea Vozia. Eră pe El-agasi anume Ali-Aga, şi cu altû Ceplacû, anume Murtaza Aga, 'l-au triimesû să năquescă la căşla Hănescă, şi au venitû El-agasi, pe despre mare pe la cetatea Albă, şi au rîsbătutû şi elû pîna la căşlă, cu gîndû ca acela că vedîndu'lu Mirzacii pe dînsul, vorû părăsi pe Adăl-Gherei Sultanû şi s'orû pleca măcarû unî din Mirzacii la dînsul. Dêră ce au păţitû şi elû, că Adălû-Gherei Sultanû stîndû cu Tătarii la Ternevû, la malul Buhului, luîndû veste precum Tohtamişû-Gherei Sultanû, fiul Hanului, au sositû la Vozia, şi El-agasi se află la căşlă, îndată s'au întorsû înapoi, şi nicî asupra lui Tohtamişû-Gherei n'au pututû merge, că fiindû în cetate au cunoscutû că n'au isprăvitû nemică, ce au trîmisû Adălû-Gherei Sultanû nisce Mirzacii asupra lui El-agasi la căşlă, şi cu o

sămă de Căzaci, ce erau de paşa podurilor la Nistru, au mersu la căslă şi cu răsboiū pe El-agasi, şi pe Cealacū-Murtaza Aga, şi pe toţi i-au prinsu şi i-au jecuitu de totu ce au avutū. şi i-au dusu la Adāl-Gherei Sultanū. Şi trecēdū Adāl-Gherei Sultanul Nistrul érašī dincóce, stāndū cu tótā óstea pe malul Nistrului la satū la Copanca, şi luāndu'sī nādejde precum nu le dā Impērāŕŕiea Hanū pe voia lorū, şi orōnduesce óste asupra lorū, au aşedatū sfatul şi au hotārītū sē dea ciambururi în tóte părŕile; şi îndatā au datū poroncā Adāl-Gherei Sultanū, sē încalece totū Tātarul de la mare până la micū, şi în trei părŕi sē se împartā; uni sē prāde Chilia, Smilu, şi peste Dunārea olatele Turcesci până în Udriiū, alŕi sē prāde Brāila, ŕera Romānescā; alŕi Moldova, fiindu-le şi mai îndemānā. Apoi sē se afle şi ei încālecaŕi, gata sē fugā cu totul; ce Dumneŕeū nu le-au agiutatū; cāci Tohtamişū Gherei Sultanū, stāndū la cetatea Voziel odihnindū, cerca cum va pute mijiloci sē deslipéscā pe Iamanū Sāhāidacū de la Nohaī. Impērāŕŕiea încă înŕelegēndū din hainlicul lui Adāl-Gherei Sultanū şi a Bugégului, şi de vreme cā au şi trāmisū la dēnsiŕi odatā şi de douē ori Capegi-başa, dāndu-le a înŕelege sē se potóle de ce au începutū, cā nemicā n'orū isprāvi, şi sē dee pe Adāl-Gherei Sultanū în mānele Capegi-başiŕi, ei nici de cum nu s'au uitatū, şi totū de totū cerēndū pre Caplanū-Gherei Hanū, şi încă cu mare laudā cā de nu le-a dā Hanū pe voia lorū, orū prāda şi orū strica tóte raelele Impērāŕesci până unde orū agiunge, cum se şi sfātuise. Au venitū dérā poroncā la Mustafa Paşa-de Hotinū ca sē se gātéscā cu Grigorie Vodā sē mérgā asupra Tātarilorū, viindū şi la Grigorie Vodā fermanū sē mérgā împreună cu Paşa. Şi gātindu-se Grigorie Vodā de óste, au luatū veste şi Adāl-Gherei Hanū, cum Grigorie Vodā se gātesce de óste. Fórtē rēū s'au māniatū, şi au scrisū o carte la Grigorie Vodā sē nu mai ostenéscā a merge asupra lui, ce sē'lū ascepte cā va veni de'ī va fi elū singurū óspe lui Grigorie Vodā; şi de vreme cā Tātarii suntū mari pismaşi Moldovei, cum şi începuse a prāda marginea despre Lāpuşna, şi aflāndu-se acolo lūngā Adāl-Gherei Sultanū şi Dimitraşco Hatmanul cu ginere-sēū Iordaki, îndemnaū şi ei neîncetatū pe Sultanū cu multā rēutate asupra lui Grigorie Vodā, giuruindū 60 pungī de bani: 50 Sultanului şi 10 lui Iusufū Mírza ce era mai capū între Mírzaŕii Orumbetei, sē vie sē prindā pre Grigorie Vodā. Atunce şi Grigorie Vodā socotindū sē nu se tēmple vr'o primejdie ŕerei, şi-au trāmisū dómna şi cuconiŕi, şi pre maică-sa la Hotinū, cum şi boieriŕi giupānesele, orōnduindū boieri cu dómnele pe Macri Banul, şi pe Luca vel Visternicū de le-au dusū în casele Capi-kihaei, şi au datū poroncā ŕerei de s'au bejenārītū. Lócuiitoriŕi din Iaşi s'au închisū pin mōnāstiriŕi, orōnduindu-le şi slujitoriŕi pe la porŕi. Aşedāndu'sī Grigorie Vodā tóte trebile aice, lāsāndū şi Caimacamī, pe Ilie Cargiul Logofētū, şi pe Stefanū Rosetū Vornicū, după poronca Impērāŕiei au purcesū cu óste în susū, spre Botoşeni, în întēmpinarea lui Mustafa Paşa, sē se sfātuéscā pe unde vorū merge ca sē fie mai bine. Au şedūtū Grigorie Vodā la Botoşeni ŕece ŕile; şi acolo viindu'ī veste cu cālāraşi de ŕarigradū de la frate-sēū Terzimanul, precum Impērāŕiea au schimbātū Saraskerlicul lāsāndū pe Mustafa Paşa sē păŕéscā Hotinul, şi numai Colcégū-bei cu Lipcaniŕi sē mérgā, şi au orōnduitū în locul lui pe Abdula-Paşa de Rumilia, făcēndu'lū

Saraskerü pe totă ăstea Rumeliei și peste ăstele a Moldovei și a Muntenilor. Înțelegându Grigorie Vodă, îndată s'a sculat de la Botoșeni și a venit la Iași, și a descălecat la Balica cu corturi; ședându vr'o dece zile acolo, a sosit și un Agă Impărătescu, anume Osmanu-Aga Ghediclivu, cu fermanu să pornescă pre Grigorie Vodă cu ăste, s'lu ducă înaintea lui Abdula Pașa unde era să vie la Smil. Deci purcându Grigorie Vodă cu multă și frumoasă ăste în giosu, și mergendu până la Roșieci, în ziua de Boboteză a făcut Iordanul acolo la Roșieci, unde și masă mare a făcut cu toți boierii în casele lui Constantin Costaki vel Hatmanu; și într'acea zi i-a venit lui Grigorie Vodă, și erlicu de la Hanul și buiurlău de la Abdula Pașa Saraskieru ca să mergă în spatele Tătarilor la codru Kigheciulu, și acolo să ascepte până ce i-a veni a doua poroncă. Era Adal-Gherei Hanu stându ostitu cu totă Tătarimea, și sfatul celu de pradă ce amu scrisu mai susu, cându Divanu Efendi a lui Adal Gherei Hanu sta cu condeiu în mână, scriindu cărțile cele de poroncă ca să dea ciambururi, éta și Tohtamișu Gherei Sultanu, și cu Ali Pașa păditorulu Voziei cu totă ăstea ce avea, noptea s'a aflat și ei la malul Nistrului sub cetatea Tighinei, și Iamanu Săhăidacu cu dênșii; cari s'a silitu într'acea nopte de la Vozia, de a agiunsu până în ziua sub Tighine unde este cale de 22 de césuri. Atunce vedându și Tătarii Bugégulu pe Tohtamișu Gherei Sultanu în spatele lor, de altă parte și Grigorie Vodă apropiatu, sositu la Prutu la Fălciu, érași în spatele lor, de alte părți încă luase vesti că din toate părțile vinu asupra lor, le-a venit unora din Mirzacii și minte, cunoscându că va fi rău de dênșii. Au începutu déră a se trage unul câte unul de se închina la Tohtamișu Sultanu, și așa li s'a stricatu gioca lor și sfatul celu de pradă ce făcuse asupra țerei. Deci o sémă de Mirzacii s'a închinatu la fiul Hanulu, éra o sémă totu ținea cu Adal Gherei Sultanu: Iusufu Mirza celu mai capu a Mirzacilor, și Timerhanu Mirza, și Hapacii Mirza, și cu alți Mirzacii, cari póte și aceia s'arú fi închinatu; numai s'a temutu de Hanul ca să nu'l taie, căci ei fusese începătorii zurbalii. Și stându ei cu Adal Gherei Sultanu în Bugégú, și vedându și elú greutatea ostii ce'l venia asupra, a rămasu de nu scia de ce s'a apuca: că să stea împotivă cunoscea că nu va isprăvi nimic; se se închine se temea că și-a pune vieța. Insa decă a vedutu elú că Hanul s'a apropiatu, și Abdula Pașa Saraskerul încă sosisse la Smil, ăste Turcésca încă totu venia de se strîngea la Smil; Neculai Vodă cu Muntenii încă venise până la Macsimeni, Colcégú Bei de la Hotinu încă se pogorise cu Lipcanii la Smil; s'a simțitu și Adal Gherei Sultanu în nebulie, cum și alți Mirzacii toți, și Tătarii cunoscându-și faptele cele nebunescl, au plecatu toți capetele, și au scrisu cărți la Hanul să le erte greșela. Era Iusufu Mirza și alții căți-va Mirzacii n'au vrutu să se închine nici la Hanul, nici la fiul Hanulu; ce au fugitu în țera Leșescă, trecendu Nistrul pre la Soroca, măcaru că Grigorie Vodă avea pază pe la toate vadurile să nu scape nici pre unul, nici Mirzacu, nici Tătaru, nici Cazacu; și nici Iusufu Mirza nici alți Mirzacii n'arú fi scăpatu, cum n'au nici scăpatu Căzacii cari sunt mai cu greu a le sprijini focul lor; ce numai s'a înșelat Mironu Donici Pircălabul de Soroca, luându veste că Iusufu Mirza avea să trecă Nistru mai pe din susu pe

la Cûrecinți, s'au dusu s'î ție cale acolo; érá Iusufú Mirza au trecutú în urma lui pre la Soroca trecendú pre la Movilău, măcarú că au săritú Sorocenii s'î opréscă; érá ei au mersú pre la Movilău, că findú Nistrul înghiățatú au datú Tătarii năvală pe ghiață și au trecutú, unde și doi ómení ai nostrii s'au rănitú într'acea năvală. Căzacií lui Adălú Ghereí Sultanú părăsiudú pre Adălú Ghereí și vrëndú se fugă, s'au făcutú trei cete, și pe o cétă cu 240 de ómení ce au luatú asupra Dubăsarilorú mergendú să trecă Dnistrul, i-au prinsú Iordaki Sêrdarul luându-le armele cu meșteșugú; érá o cétă cu 120 de ómení i-au prinsú Vornicul Donicí, ce era orónduitú de Grigorie Vodă purtătorú de grijă marginei și a bejenilorú. Aflándú acei Căzaci la satú la Lohănesci pe Ikiul, au săritú cu căți-va ținutași și le dederă răsboiú într'o ți tótă ȕioa, la care răsboiú mulți de ai nostrii au peritú, érá și Căzacií nici unul n'au scăpatú. Érá a treia cétă i-au prinsú érá ținutași la tîrgul Orheiului. Ce pentru réutățile lorú cele păgănesci ce făcuse în raielele Hanului, i-au tēmpinatú și pre dēnsii osinda, că pre toți până la unul i-au datú Grigorie Vodă Hanului și fiului sēu în robie; érá armele și caii au rēmasú a prinđetorilorú. De aice se vedeți în ce osindă au cădutu și Tătarii; că Grigorie Vodă din poronca Hanului și a lui Abdula Pașa Saraskerú ce'í poroncise se mérgă la Codru în spatele Tatarilorú, trecendú Prutul pre la Fălcií, de unde pe Sandul Sturza vel Visternicú pentru o trebuință a țerei 'l-au întorsú inapoí la Iași; érá Domnul cu alți boierí, și cu tótă óstea au mersú la Codru, avēndú multă și frumósă óste, de vreme că slujitorii sēi, precum a'íi auđitú inapoí, că au fostú fôrte miluiți, ce cu slujitori de cūrte, și cu dărăbanții agesci, și cu vinătorii și cu panțirii ce erau cu léfă din țeră, erau trei mií de ómení pedestrime; așijdere și călărime, Boierănași, Copii din casă, ce le făcuse Grigorie Vodă tuturorú sulți zugrăvite cu prapure, Armășeii, Aprođii, și alte rufeturí, cineși cu stēgul sēu; Constantinú Costaki, cu tótă slujitorimea Hătmăniei, și cu alți slujitori de țeră ce'í făcuse cu léfă; Iordaki Sêrdarul cu toți Lápușnenii și Orheenii și Sorocenii; Lupul Sêrdarul de mazili cu toți mazilií; și călărimea s'au făcutú patru mií de ómení; érá peste totú au fostú șēpte mií de ómení óstea lui Grigorie Vodă, fôră de curtea gospodú, și fôră de ómenii ce erau pe lūngă boierii cei mari, avēndú Grigorie Vodă și 12 pusce cu săcălușe. Decí din Prutu până în Codru au mersú óstea în tocmelă, mergendú înainte Iordaki Sêrdarul cu slujitorii sēi, dupē dēnsul Constantinú Costaki Hatmanul, dupē dēnsul Enaki Aga cu pedestrimea și cu puscele; mai pre urmă Grigorie Vodă cu curtea sea, și cu toți boierii mazili. Așa cu orónduelă au mersú și s'au suitú de-asupra Codrului din giosú; și au șēdutu acolo douē sēptămēni māncāndú și cālčāndú pre Tătari. Māncatu-s'au finețurile, și gropile cele cu pāne cātú au pututu agiunge oștenii; și decă au sfirșitú s'au mutatú de acolo Grigorie Vodă la capul Codrului din susú, puindu'si corturile, și au șēdutu și acolo alte douē sēptămēni; totú aceea cālčătură făcēndú Tătarilorú, māncāndu-le orđul și finul; cu care nu puțină spaimă au făcutú Tătarilorú, cātú s'au bejenăritú Tătarii, și fugeau de Moldoveni cum fugise și Moldovenii de dēnșii. Și veniau Tătarii de se inchinau lui Grigorie Vodă, plāngēndú și rugāndu-se pentru femeile și copiii lorú se poroncēscă oștilorú se nu'í îngrozēscă. Érá căți Tătari

aū stătutū ĩmprotiva oștenilorū lui Grigorie Vodă, ĩi prindeaū și ĩi certaū, că avea Grigorie Vodă poroncă ca aceea, caril vorū sta ĩmprotivă sē'ĩ certe. Și din voia lui Dumneđeu era și o ernală caldă, ca o primă-vară; de zahere încă era chivernisitū Grigorie Vodă: pită, carne avea de agiunsū, și toți oștenii erau voioși. Decī decă aū vēđutū Hanul și Abdula Pașa că s'aū plecatū toți Tătari, și n'aū nici o zurba, aū datū poroncă lui Grigorie Vodă sē se ĩntorcă ĩndăreptū; și pentru seninū de pomenitū făcut'aū și Grigorie Vodă acolo o movilă mare, acolo unde aū ședutū cu tabăra, care se pomenesce și astă-đi, movila lui Grigorie Vodă. Dupē ce i-aū venitū poroncă de ĩntorsū, antēiū aū pornitū pe Enaki Aga cu pedestrima, și cu pușcele, apoi pe Iordaki Sērdarul, ĩmbrăcēndu-lū și cu contășū blănitū, mulțēmindu'ĩ de slujbă, 'l-aū pornitū cu slujitoril la Orheiū; și aū rēmasū numai cu Hatmanul, și cu curtea sea; și s'aū ĩntorsū cu pace la scaunū, trecēndū Prntul pre la Ghermānesci, și a doua đi aū fostū la Iași. Țră pentru căldura ce aū fostū tōtă ernală aū arētatū Dumneđeu și acēsta, că ĩn điaua ce aū purceșū Domnul de la Codru, Ghenarie. 30, fost'aū unū frigū fōrte mare, tōtă điaua, și aū māsū sēra la Ghermānesci; ernală a doua đi la purcesū, dat'aū Dumneđeu o furtună mare cu ninsōre și cu vēntū din susū de aū bātutū tōtă điaua o furtună mare pe oșteni totū ĩn față, cātū nu s'aū sciutū cum aū venitū unul cu altul tōtă điaua; unil aū sositū a doua đi, alți a treia đi; că acea furtună era cātū nu mai vēđuse acefū rōndū de omeni, și mulți cal aū crăpatū și omeni aū peritū. Țră Domnul aū ĩntratū ĩntr'aceia đi ĩn Iași, și viindū la Iași aū aflatū dōmna și cuconil, și pre maică-sea veniți de la Hotinū; s'aū bucuratū mulțēmindū lui Dumneđeu că 'l-aū feritū de primeđiil, și pre dēnsul și țera, și aū ĩmbrăcatū pe Costaki Hatmanul cu blană de sobolū mulțēmindu'ĩ de slujbă, și lui și tuturorū căpiteniilorū, și slujitorilorū, slobođindu'ĩ pre la casele lorū. Și Grigorie Vodă ernală aū luatū cārma cea bună, tocmindu'și țera din risipa ce se risipise și domnia cu pace. Țră Tătariilor le-aū venitū Hanul de hacū, că aū ernală Abdula Pașa și Hanul cu oșteia pe dēnsil; ernală de primăveră aū venitū poroncă lui Abdula Pașa de s'aū dusū la cetatea sa la Nișū; ernală Hanul aū și vēratū pe dēnsil, și aū și mai ernală a doua ernală, cālčāndu'ĩ fōrte tare cu totū felul de dăđi grele, cātū 'și-aū luatū osinda și ei și pentru prada ce făcuse ei Moldovei; care nu puțină pagubă s'aū făcutū, că numai a Moldovei pagubă aū cuprinsū cātă-va somă de pungi de bani, și aū isprăvitū Grigorie Vodă de la Pōrtă ca sē plătescă Tătari tōtă paguba atātū Moldovei cātū și a raelelorū Hānesci, puindū ĩmpărăția plinitorū pe Hanul. Și la anul 7237 aū scosū Hanul dăđi mari pre Tătari, ca sē plătescă paguba Moldovei, și a altorū raele; și macarū că Grigorie Vodă nu puțină pagubă aū avutū, dēră aū scosū lucrul la capū, că i-aū plătitū Tătari stricăciunea țerei; și aū orōnduitū Grigorie Vodă pe Sandul Sturza vel Visternicū, și cu Iordaki Sērdarul de aū mersū prin țēră de aū datū bani omenilorū dupē paguba ce aū avutū, care acestū lucru adevēratū este unū lucru de minune și de pomenitū; fiindū că Tătari totdeuna făceaū prăđi ca aceste, și nu numai la vreme de rēsmiriță, ci și la pace făceaū prăđi, și ce apucaū prăpăditū aū fostū; nu se mai putea scōte nīmică de la dēnsil, de vreme că ei așa aū fostū deprinși asupra Mol-

dovei, ca nisce lupi asupra unei turme de oi; érá peste acésta ei încă nu dedese, că nici o dată nu mai întorsese înapoi ce luase; érá Grigorie Vodă, ați înțelesu mai susu ce au făcutu, ca se nu dea Tătarii Moldovei înapoi bucate ori altu ceva, ce bani au datu Moldovei. Și aceste nu le făcea Grigorie Vodă cu altu chipu fără numai cu vrednicia sea, și cu trecerea ce avea la stăpâni. Și se mai vedeți ce au mai lucratu cu Nohaii, că osebit de alte strimbătăți ce făceau Nohaii Moldovei, îi purta cum le erau voia, și o parte din locul Moldovei o impresurase de vr'o trei-zeci de ani, și altă parte era impresurată de Benderlii, care nici unu Domnu n'au pututu sé'i desbata, érá Grigorie Vodă au scosu hatișerifu de la Impărăție și cu mare luptă i-au agiutat și Dumneđu, și au desbătutu și locul acela și l-au lipitu la hotarul Moldovei, hotărîndu-lu cu semne pe hotarul vechiu a lui Halilü-Pașa; și cu mijlocirea Hanului i-au și mutat pre Tătarii, dându-le locu de ședere mai giosu de unde intrase ei, mai giosu cale de două césuri în curmezișu și 32 césuri în lungu. Și cu zapisul ce avea de la Tătarii, lua dăjdi de la dênșii, de pe case și de pe bucate, și din finațe în toți anii; care nici acéstă supunere alți Domni nu le-au pututu face, și pentru acéstă nu iubia Tătarii pre Grigorie Vodă. Și la vremea zurbalei poftise ei Domnu Moldovei pre Mihaï Vodă, că le părea acestu Domnu greu și tare sprijinitoru strimbătăților Moldovei ce avea despre dênșii. Că multă vreme au rătoritu și au rêsplătitu Grigorie Vodă Moldovei; érá după aceea multă nebunie a Tătariilor Nohai, și după ce i-au călcatu Hanul și i-au globitu, și au plinitu după cum ați auđitu, de nevoie s'au făcutu înțelepți. Cunoscându ei singuri nebunia lor, au făcutu mare plecare, și ertându-le și Impărăția greșéla, făcut'au și ei zapisu la mâna Impărăției într'acestu chipu, cum arată mai giosu de pe limba Turcescă: «Pricina acestui zapisu este, că noi de câte ori fiindu vinovați pentru faptele noastre cele trecute ce amu făcutu împotriva legii și împotriva Impărăției, milostivitus'au Impărăția după mare mila sea ce cuprinde peste totă lumea, de ne-au ertatu greșelele, și au trâmisiu în acéstă dată ca se ne așede pre prea luminatul Mengli-Gerei Hanul de Crimü, și pre Măria sea cinstitul Vezirü Abdula Pașa stăpînitorul de Rumelia, cariî ne-au chematu față înaintea sfatului celui de cinste a judecăței, ce s'au strinsu în cetatea Chilia, adecă pre toți Mirzacii nostrii, și pre cei mai bătrâni și ômeni de trebă aleși din norodul nostru. Și ne-amü făgăduitu se tăiemü de acmu înainte totă corêspondenția și prieteșugul cu acei ce au fugitu în țera Leșescă, anume Iusuf-Mirza și Temirhanü, și Hapaci, cu frații lor, cariî s'au dusu cu dênșii, și se nu'i primimü se fie trăitori cu noi; și de ne vomü mai rocoși, se avemü a da către Impărăție glóbă o mie de pungi de bani. Așijdere dintre noi cariî vorü fi locuitori în țera Moldovei s'au apucatu se ție totu acele făgăduințe, și adevințele ce le-au făcutu ei, și împotriva acelorü nimicü se nu facă. Și pre scurtu, câte făgăduinți amü făcutu pentru trebile noastre, tôte cu voia noastră le-amü făcutu. Și amü datu cuvântul nostru înaintea boierilorü și a Căpiteniilorü de Crimü, se le ținemü cum se cade; și cu voia noastră amü poftitu zapisul acesta, cum s'au scrisu în tabla județului, așa s'au trâmisiu și la Impărăție ca se se afe în visteria Impărăției, și se vedă credința ce avemü către Impărăție pentru acéstă. Érá altu zapisu se rămăe în mâna măriei séle

Hanului de Crîmă. Dreptă aceea amă făcută două zapise, carîi cîopîndă și arătă totă acastă poveste, și le-amă pecetluită cu pecetea noastră, și s'au scrisă la mijlocul luminei lui Șaabanu velétu 1140, érá de la Hristosú 1728 Martie în 15.»

Aice venimú éráși la rîndul lui Dimitrașco Hatmanul, la ce au venitú mai pe urmă după ce au vedútú că nu se póte mistui în Bugégú, teméndu-se că va încápea în mána lui Grigorie Vodă, de care totú n'au scăpatú. Că trecéndú șe elú Dunărea cu Adál-Gherei Sultanú, au mersú până la Babadagú, avéndú lîngă sine pe unú Turcú anume Murtaza neguțitorú de aice din Moldova de'lú purta, și acolo 'l-au dusú în gazdă la unú frate a lui Ahmetú Omulcasa-bașă, care fiindu'i cunoscutú 'l-au ținutú ascunsú câteva zile, apoi 'l-au trâmisiú cu nisce gelepí a lui la Tarigradú la Mihaí Vodă. Și mergéndú până la Kuciuk-Kioi, care este aprópe de Tarigradú, au scrisú unú révașú la frate-séú și 'l-au trâmisiú cu o slugă a sea cu Mărtaza Turcul sélú ducă la frate-séú, la Arnăutú Kioi. Mihaí Vodă necum revașul n'au vrutú sélú priméscă, teméndu-se că oblicindu'lú Impărăția se nu i se vedéscă și faptele lui, și agiunsurile ce au avutú cu Tătarii, că nu în puținú prepusú au fostú. Vedéndú déră Dimitrașcu Hatmanú, că nici acolo nu se póte mistui, 'l-au luatú érá acei gelepí împreună cu Murtaza Turcul și 'l-au dusú la unú satú ce se chiamă Caralarú, în olatul Silistriei, ducéndu'lú în gazdă la unú Turcú; déră era poroncă în tóte olatele de peste Dunăre, orí unde s'arú afla acei boieri sē nu se mistuéscă că'sú hainí Impărăției, ce sē'i prinđa și sē'i dee în mána lui Grigorie Vodă. Decí de frică singurú gazda aceea a lui Dimitrașcu Hatmanul au venitú de au spusú lui Grigorie Vodă, și îndată au trâmisiú Grigorie Vodă pe Ușérul alú doile, cu Căpitanul de Lipcaní, și cu Turcul, și luándu'lú în fere de acolo, 'l-au dusú la Iași. Aice se vedeți bunătatea lui Grigorie Vodă, câtú au fostú de bunú; ați înțelesú și hainlicul lui Dimitrașcu Hatmanul, și cu alte soți; ați audítú câtă réutate au vrutú se facă lui Grigorie Vodă, că nu numai pricina domniei déră și vieța au vrutú sē'i pérđa, care de arú fi fostú unú domnú grabnicú, séu cu judecată dréptă sélú judece, ce arú fi lucratú cu dēnsul, că nici arú fi fostú priimitú nici cu ochii sélú vedă, și fōră de mórte n'arú fi rémasú. Déră Grigorie Vodă, ca unú milostivú și adevératú creștinú, nu că i-au făcutú vre. o réutate, ce și câtú 'l-au ținutú puținú la o-prélă 'l-au cercetatú cu milă; și dómna sea încă era la o fire cu dēnsul, ne-contentitú ilú cerceta. Și la cea de pe urmă 'l-au și ertătú, ceréndu'i numai chieltuéla ce au datú lui Adálú-Gherei Sultanú prin faptele lui; și din chieltuéla nici a patra parte n'au luatú; dēndu'lú în chizeșia némului séú 'l-au slobođitú, dicéndú: alte lucruri ca aceste se nu mai facă, și 'l-au îmbrăcatú și cu'nú rîndú de strae; și au mersú la casa lui la Feresci. Déră Dúmneđeú ca celú ce este cumpănă dréptă, au arétatú că Dimitrașcu au rémasú cu vieță; érá județul lui Dúmneđeú n'au răbdatú păcatul lui, ce curándú i-au scurtatú zilele, și totuși au muritú cu mórte bună. Érá unú Lupul Drăguțescu, ce era feciorú de boierú pámēnteanú rudă cu Iordaki Stolnicul, ce se duse și elú atunce fōră de nici o pricină cu pribegii la Tătari, și au fostú la tóte amestecăturile la unú locú cu dēnsii, și încă cândú au trâmisiú Adál-Gherei

Sultanul aceluia Mirzacu, de aia luatü giupănesele boierilorü ce s'au scrisü mai înapoi, venise şi elü Bumbaşirü, sălbăticiindu-se atunci în nebunie ca cândü n'arü fi fostü pământeanü, şi atunci 'l-au lăsatü Grigorie Vodă să alerge în nebuniea sea; dără pe urmă, încăpëndü şi elü pe mâna lui Grigorie Vodă, éráşi prinđindu'lü totü la unü locü cu Dimitraşcu Hatmanul, cu judecata a totü divanul 'l-au spënduratü. Şi cândü 'l-au spënduratü pe dënsul, totü într'acea şi aia muritü şi Dimitraşcu Hatmanul, la carë s'au arëtätü dreptü judeşul lui Dumnedeş. Érá şi Murtaza Turcul ce aia păşitü va pomeni cât va fi viü, şi va fi veghere şi altora; că după ce i-aia făcutü domnul divanü şi lui, cu Divanü-Efendi, datu-i-aia nisce bătäi la talpe de cele scöpte, şi după aceste cumplite bătäi, 'l-au şi surginitü cu fermanü Impërătescü. Iordaki Stolnicul, decă s'au simpitü şi elü în nebunie, şi aia vedütü că aia greşitü, şi nu mai are locü de mistuitü nici într'o parte, s'au lipitü lüngă unü Sultanü ce se făcuse Calga în locul lui Adäl-Gherei Sultanü, şi cu Calga s'au dusü la Krímü unde sosi lui destulä pedépsä şi acolo, precum s'au înşelesü de dënsul la ce stare se afla, dără până la cea de pe urmă, Dumnedeş unul scie ce l-a mai întâmpina şi pe dënsul, dreptü fiindü judeşul lui Dumnedeş. Acestü domnü în şilele séle, la alü doele anü a domniei séle, prin mijlocul lui Hrisantü Patriarhul de Ierusalimü, aflându-se aice la Moldova, aia aşedätü scölele de învăşaturä pentru carte în oraşü în Iaşi, cu cheltuiala sea: scölä Elinescä, Grecescä şi Moldovenescä, cu dascälü învăşatü, la care scöle nu numai cei săraci, ce nu aveaü cu ce plăti învăşatura, ce şi feciorü boierilorü celorü mari şi mici a tutulorü de obşte aia eşitü învăşatü; şi încă şi din alte şeri vineaü copii săraci de învăşä, dintru care nu puşină pomanä i-aia rămasü, de vreme că nici la o şerä nu era mai proštä învăşaturä de câtü la Moldova. Şi altele bune şi multe ca aceste aia rămasü la Moldova de la acestü domnü.

În şilele acestui domnü, în anul 7236 fost'au şi bôlä de friguri förte multä peste totä Moldova, care se va pomeni multä vreme, că nu unul séu doi într'o casä, ce câşü eraü toşü zăceaü, şi la prostime şi la boierü, până şi în casa domnului aia inträtü acea bôlä, din care bôlä Alecsandru Bezede, ce era mai micü, aia şi muritü, şi 'l-aia îngropatü în sfete Nicolai cu multä cinste şi slavä; pentru care Bezede, aia mângälëtü Dumnedeş pe Grigorie Vodă cu altä Bezede ce 'l-aia născutü în şioa sfântului Grigorie, numindu'lü érá pe acestü nume a sfântului, pre care prin darul lui Dumnedeş şi ruga sfântului poştirü să trăescä, cu procopselä creştinescä. Şi pre toşü câşü aia fostü în casä i-aia orönduitü bôlä acësta, şi încă mai alesü pre domnü 'l-aia supăratü acëstä bôlä förte multü, că alşü multü după ce şi întorcea, se mēntuiaü de bôlä, érá domnul nici de cum nu se putea mēntui; că s'au bolnăvitü de-cu-verä şi până la Martie nu s'au pututü mēntui; numai câte o şi douä ilü lăsaü, apoi érá 'lü apucaü, câtü şi domnul se spăriese, dără şi alşü, toşü. Numai cele ce 'sü de la Dumnedeş, şi cu neputinşä la ómeni. Érá după ce aia datü la primăverä la luna lui Mai, s'au rădicätü Grigorie Vodă din Iaşi cu totä curtea sea, şi aia mersü la mōnăştirea Bărnova; acolo afländü aerü bunü şi apă bunä, aia şedütü douë săptămänü, şi de acolo aia aflatü sănătate, şi aia rămasü mēntuitü de acea bôlä, şi s'au întorsü sănëtosü la Iaşi. Şi vedëndü Grigorie Vodă acolo la mōnăştire casele stricate şi pustü, şi de vreme că 'şi-aia

afiată sănătate de acolo, s'au apucată cu chiertueala sea și au făcută nisce case minunate, și ună rămnică mare zidită cu pétră pin pregiură, și de asupra rămnicului, cerdacă precum se vede. Ce precum au fostă véra cumplită cu bóle multe și cu secetă, la anul 7236, că secase apele, izvórele, câtú prea puținé izvóre rămăsese cu apă, așa și érna în anul ce s'au isprăvitú 7237, au fostú érnă fórté grea cu omețe mari, de care érnă multe dobitoce au peritú, fiindú érna înșelătóre, că d'inceputú s'au arétatú a fi érnă bună, érá pe urmă au cădútú fórté grea, și de omeții acestei erni, de primă-vară nu numai váile cele ce au fostú cu apă, ce și cele ce n'au avutú apă de cândú erau, au rămasú pline de ape; și vésăturile apelorú celorú curgétóre au făcutú multă pagubă locuitorilorú ce trăiaú pe lúngă ape. Fost'au într'acestú anú și ploí multe și bișugú în tóte, care timpú într'alte vremi vechi n'au mai fostú ca acestea; că nemică scădere n'au fostú, numai în pânele mari de multe ploí au rămasú cu scădere.

Dintr'acestú anú, multe pomeni au rămasú făcute de Grigorie Vodă, că ántéiú mónăstirea sfântul Arhanghel, Isvorul celú nescădútú de vecinică pomenire, într'acestú anú făcută de Grigorie Vodă, și pricina rădăcării ei, precum se vede s'au scrisú pre largú. Că acolo era o biserică mică de pétră făcută de unú Balica Hatmanú a lui Gheorghie Ghica Vodă, și de cum fusese acmu se stricase și nu era nemică; érá acestú domnú încă din vremea cândú descălecase cu oști în medeanul acela a mónăstirei, în vremea zurballi care s'au scrisú înápoi, de atunce au pusú góndú să facă mónăstirea, plăcendu'í locul, și sé o rădice în starea altorú mónăstiri mari; și cândú au purcesú cu óstea în giosú de acolo, după făgăduință, au datú și unú sárindarú; și aice se vedeți minune, că cândú s'au plinitú 40 de zile a sárindarului, étă într'acea di, au intratú înápoi și domnul de la Tătari. Și cu acésta s'au și mai întăritú Grigorie Vodă, și agiutându'í și Dumneđu într'acestă anú și-au plinitú cuvéntul său, că apucându-se cu tótă osírdiea de acéstă mónăstire, cu tótă chiertuála sea, cu plată deplinú la toți lucrătorii, au făcut'ó din temelie de nou zidită, și au făcutú zidú de pétră prin pregiură, și au făcutú și turnul din clopotniță peste pórtă, și case domnesci în láuntru, și au zugrăvit'ó pe din láuntru, și au înzestrat'ó cu tóte ce se cadú, și au rămasú de se numesce mónăstirea lui Grigorie Vodă, precum se vede. Érá din giosú de mónăstire, subt medeanú, despre răsáritul sórelui făcuse acestú domnú o grădină fórté frumósă, și în grădină case domnesci, pe forma de Țarigradú; că așa și meșteri au adusú; și alătore cu casele, havuzuri și cerdacuri, și alte lucruri, și apa ámbila din havuzú în havuzú pe pétră pin tótă grădina, care era cu felú de felú de flori, care lucruri altú domnú n'au făcutú, că nime nu póte sé scrie frámusețea caselorú, și au numitú acea grădină Frumósă. La casele aceste eșia adese acestú domnú, făcea mese mari cu boierii săi. Și nu numai acei boieri cu boierie, déră și cei mazili, de la mare până la micú, erau pofțiți acolo; care domnie cu cinste și cu pace ca acésta putemú dice că altú domnú n'au fostú, precum dovadă suntú Letopisițele. Acestú domnú, totú într'acestú anú, au descălecatú și tírgușorul de subt Galata, și i-au făcutú rónduale cu mare mile domnesci, aședându sé se facă și iarmaróce acolo. Acestú Grigorie Vodă au adusú și apa de la hasna cu mare chiertuélă, și cu meșteri

aduși din alte țări, și au aședat-o dinaintea porței curților domnesci, slobo-
dindă apa pe trei țevi cu șuruburi, care lucruri altă domnă n'au mai făcută;
și mare pomană i-au rămasă, de vreme că acestă orașă era lipsită de apă
bună pururea. Intr'acestă ană i-au venită lui Grigorie Vodă și căftană de in-
noirea domniei de la Impărăție, și au trāmisă Grigorie vodă pe fiul său Scar-
lată Belzade cu toți boierii, și cu alaiă înaintea căftanului sub Galata, adu-
cândă acelă căftană din Țarigradă Iamandi Postelnicul celă mare. Decă intrândă
în divană, fiindă toți boierii adunați, au stătută domnul în piciore până s'au ce-
tită fermanul, și au îmbrăcată căftanul. Și întâiă Divană Efendi au cetită fer-
manul Impărătescū, apoi și Sandul Sturza vel Visternicū au cetită tălcuirea
fermanului scosă pe moldovenie de Alecsandru biv vel Sulgerū, intra înțele-
gereă tuturoră, și au îmbrăcată pe domnul Divană Efendi cu căftană, și pe
Postelnicul Iamandi și pe Visternicul ce au cetită fermanul moldovenesce. Și
mergândă toți boierii au sărutată pōla domnului, eră fermanul într'acestă chipă
scriea la Grigorie Vodă:

«Alesule dintre Domni Crestinesci, Domnul țerei Moldovei, Grigorie Vodă,
îți facemă scire cu acestă pre înălțată fermană impărătescū semnă ală nostru,
că fiindă tu slugă credineioasă a impărăției noastre, cu dreptate și cu silință ai
slujită în curtea noastră cea slăvită purure stăpānitore, și până astă-ți la tōte
trebile ce ai fostă orōnduită de către impărăția noastră să slujescă, adevērată
amă cunoscută că ai slujită cu dreptate. De care în totă chipul avemă către
tine cea adevērată și neîdoită încredințare, cum că și de acumă înainte totă
intr'acestă chipă vei sluji impărăției noastre la tōte slujbele după plăcerea și
după cuviința firei noastre cei înalte impărătesci. Dreptă aceea, dintru a noastră
deosebită îndurare și bună vrere, ne-amă milostivită către tine, și ți-amă în-
noită domnieă Moldovei cu întăritură în anul acesta 1141, în 26 de zile a lu-
nei șaabană; și pentru ca să te înscințamă de aceasta, etă ți-amă trāmisă și
acestă fermană impărătescū, care decă ți-a sosi, poroncimă cum ți-amă în-
noită domnieă Moldovei, erāși să fii domnă, și ocārmuitoră precum ai fostă,
și precum nădējduesce inima noastră, să aibi a stăpāni și a cārmui țera Mol-
dovei cu frumoasă tōcmelă, alcātuindă și chivernisindă tōte trebile țerei Mol-
dovei, și sprijiuindă Raeaoa noastră. Așjdere și altele tōte ce ți s'au dată în
sēmă a le aședă și a le chivernisi, să fii silitoră, și nevoitoră, în chipă ca a-
cesta să fie Raeaua Moldovei odihnită în zilele impărăției noastre cei iubitorē
de dreptate, și să dormi pre așternutul tău celă de odihnă fōră de grijă. Așa
să sci și să cređi semnului nostru celui Impărătescū.»

De aice este erāși cartea Vezirului ce scrie eră la Grigorie Vodă.

«Alesu-le între Domni Crestinesci și slăvită-le între Domnitorii cei ce credă
în Hristosă, Domnul Moldovei Grigorie Vodă a căruia sfirșită să se închee cu feri-
cire. Cercetândă cu bună cuvēntare, îți facemă scire, că fiindă tu din moșii și
strāmoșii ței, vechie și credincioasă slugă a puterniciei Impărății, și osebită de

slujbele ce ai slujit la trebile Impărătesc cu credință, și cu osîrdie, precum vederat s'au arătat și s'au cunoscut; așa și de acmu înainte nădăjdum în totu chipul de către tine slujbă lăudată după plăcerea noastră. Etă că din mila și îndurarea cea mare a puternicului Impărat a stăpînului nostru, și din cea desevîrșită cunoscînță a Impărăției seale, ărași și s'au înnoit domnia țerei Moldovei cu întăritură din anul 1141, și după fermanul cel înalt Impărătesc ce și s'au trāmis ca să te încredințezi, scrisuți s'au și acastă carte a noastră și și s'au trāmis. Pentru aceea dără după firea ta cea istetă și dreptă, cunoscîndu noi vrednicia ta cu care ai slujit, fiindu tălcuitoru di-vanului Impărătesc în tôte trebile, așjdere înțelegîndu că și acmu la domnia țerei Moldovei te porți înțelepțesce, și cu bună socotelă, și tôte faptele cele bune cunoscîndu, așa nădejduim și de acmu înainte că cu aceeași credință și dreptate te vei nevoi a sluji după cum place nou; și osebitu de acesta tu estî cirēcul nostru cel alesu. Și așa să sciî că noi la tôte trebile tēle îți vomu învoi; decî pentru isprăvile tēle nici unu felu de grijă să nu porți, numai în ce chipu ai chivernisit trebile țerei până acmu, așa și de acmu înainte să te nevoesci cu înțelepciune la tôte trebile Impăratului, alcătuiind tôte a le țerei, și sprijinindu Raeaoa Impărătescă cum se cade, nevoindu-te cătră isprăvirea și aședarea lor. Intr'acestu chipu să te porți, și să nu părăsesci a ne însciința de tôte cele ce vei socoti trebuitore și vrednice de însciințare. Și ca acastă să fie mântuirea tuturor celorlă ce se plēcă darurilor lui Dumneșeu.»

Pentru logodna lui Scarlatu Bezede fiul celu mai mare a lui Grigorie Vodă.

Totu intr'acestu anu la luna lui Iunie intr'o di Mercuri, s'au rădicat Grigorie Vodă cu o sēmă de boieri, și cu tōtă curtea sea, și au mersu la Deleni satul lui Iordaki Cantacuzino vel Spătaru, de care călătorie nime n'au sciutu de ce au mersu Domnul acolo, și se mira și Iordaki Spatarul. Țră cāndu au fostu a cince di Duminecă diminēta, după eşirea din biserică, etă au mersu Grigorie Vodă la gazda lui Iordaki Spatarul, unde eşise din curțile cele mari, la o căsușoră mică afară din ograda curților; și după cafe au poftit Domnul pre Spatarul Iordaki să aducă o cucōnă mică ce avea de 9 ani să o vedă, și ăntēiu au stătu Iordaki Spatarul să nu i-o aducă, arētāndu că nu'i obiceiū, și era îngrijit nesciind ce va să lucrede. Apoi au dus'o după poroncă, și mergēndu să sērute māna Domnului i-au datu inelul de logodnă cu fiul sēu Scarlatu Bezede; și fiindu de față și Kiru Nichiforu Mitropolitul, s'au făcutu schimburi de logodnă. Acestu Mitropolitu au fostu mai nainte dascalu la Grigorie Vodă și elu l-au făcutu Mitropolitu; macarū că eparhia lui Sidis era pustie de multu, numai fiindu omū fōrte înțeleptu și adevēratu, ilu avea Domnul lūngă sine. Vēdēndu dără Iordaki Spatarul cele ce s'au lucratu, atunce au eşitū, și s'au încredințatū, și s'au schimbatu grija lui în bucurie; și acestu lucru în mirare au fostu și altorū boieri tuturorū, decă au vēdūtū, de vreme

că altul n'au sciută acésta fôră numai Hatmanul Constantin elu' au sciută. De aice înainte câtă au mai şedut acolo, totă cu mese şi cu tabulhanele, şi veselii şi jocuri nu numai boierii, ce totă slujitorimea, câtă se vedea la o logodnă domnescă. Şi de acolo de la Deleni, au mersu' Domnul de au vedită şi tîrgul Hârlăului, şi au intrat în ziditura caselor domnesce; şi de acolo au mersu' la Cotnară; acolo éráşii au făcută masă cu toţi boierii; şi totă cu acestă felă de veselie au venită până la Dumbrava roşie, şi acolo nu puţină veselie au făcută, şi au venită cu pace la scaunul său. Decă, după Sân-Petru strîngendă Grigorie Vodă toţi boierii la Frumosa, pe cei cu boierie şi pe cei fôră de boierie, totă mazilimea de la mare până la mici, împreună cu giupănesele lor, acolo s'au arătată tuturor logodna, făcendă ună zăfetă fôrte frumosă, cu felă de felă de musică, şi decă au inserată cu făşicuri, şi cu lumini şi pre apă şi pre uscată, care lucruri nici o dată în Moldova n'au fostă. Acestă Domnă au avută patru cucon, şi o cucună, şi celă mai mare au fostă acestă mai susă scrisă Scarlată Voevodă, şi Matei Voevodă şi Gheorghe Voevodă, ală patrile Grigorie Voevodă, şi domniţa Smaranda.

Aice s'au scrisă şi pentru întorcerea dómnei Rucsandei din Moldova la Țarigrad, maica lui Grigorie Vodă.

Dómna Rucsanda viindă aice cu fiul său, cândă au luată domniea, au şedută aice până la ală treile an; apoi vedendă atăta bôlă ce se întemplase aice într'aceşti ani, s'au trasă să mERGă la Țarigrad; ce macară că Grigorie Vodă multă au mijlocită să nu se ducă, déră n'au putută, şi încă au luată cu sine şi pre fiica sea domniţa Mariora Paharnicesa sora Domnului, şi cu multă părere de rău au fostă şi fiul-său, şi tuturor celor mari şi mici, eşindă din tîrgu Iunie 11, şi au petrecută Grigorie Vodă cu dómna sea şi cu totă alaiul şi boierimea până la Şanta; acolo după bucate şi-au luată ăioa bună toţi boierii, érá mai pre urmă Domnul cu dómna; la care nu puţină plângere au fostă de ambe părţile şi cu cinste au dusă până la Țarigrad. Într'acestă ană şi două Bezede Engleze, cari purtesese de patru ani de la casele lor de la Englitera, şi amblândă prin ţeri, ca să vedă ţerile, şi obiceiurile ţerilor, au venită şi pe aice la Grigorie Vodă, pre cari i-au primită cu cinste, şi le-au gătită masă la Frumosa, şi au orânduită pre Postelnicul său celă mare, şi cu alţi boieri pre lîngă dîşii, de i-au grijită şi i-au cinstită precum se vedea, şi de aice au trecută în ţera Leşescă dându-le ca şi omeni de i-au petrecută. Totă într'acestă ană, la Avgustă, s'au tEMPLATă trecerea a doi Paşi Veziri pe aice prin ţeră; anteiă Cara Mustafa Paşa de Azacă fiindă orânduită de Impărăţie să mERGă la Hotin, şi pe Mustafa Paşa de Hotină l-au orânduită să mERGă la altă cetate la Egribos. Venită anteiă Cara Mustafa Paşa pe de ceea parte de Prut; érá haremul şi cu fiul său i-au venită pe de cestă parte de Prută din Galaţi până în Hotin; decă i-au eşită şi Grigorie Vodă înainte cu boierii şi cu totă curtea la Zăgărance; şi acolo s'au împreunată cu

Paşa; şi măcaru că acestu Paşă era omu straşnicu, dără pre Grigorie Vodă 'l-au primitu cu dragoste, şi i-au datu multă cinste, precum n'amū vēdutu la alte împreunări de Domni cu Veziri ca acesta; şi cându 'şi-au luatū dioa bună, au îmbrăcatū pre Domnū cu ferege cu blană, şi pe boieri cu caftane, şi au dăruitū lui Grigorie Vodă unū calū fōrte frumosū împodobitū. Decī după sosirea lui Cara Mustafa Paşa la Hotinū, Mustafa Paşa încă au purcesū de acolo şi au venitū pe aice pin Iaşi, şi i-au eşitū Grigorie Vodă înainte la Şorogari, aşceptându'lū cu saivantū, şi viindū Paşa s'au împreunatu sub saivantū. Acestū Paşă era petrecutū cu bētrāneţele; două zile au şedutū în Iaşi, şi cându şi-au luatū Domnul dioa bună, ērāşi 'l-au îmbrăcatū cu ferege cu blană; ērā pre Divanū-Efendi, şi pre o sēmā din boieri, i-au îmbrăcatū cu feregele, şi au dăruitū domnului şi unū calū ērā fōrte împodobitū. Acestū Grigorie Vodă, precum aţi auditū după cum i-au adaosū Impērăţia cinstea, aşa şi acesti-lalţi Paşi i-au datū cinste mai multă de cātū altorū Domni; şi toţi ōmenii impērătesci ilū aveau la cinste; şi nici locuitorilorū acestorū ţeri n'au lāsatu sē le fie cu pagubă trecerea acestorū Paşi, că şi chiria lorū şi tōte conacele au plătitū elū cu bani. Intr'acestū anū şi Mengli-Gheref Hanul, poftindu-se de au mersū la Pōrtă, mare cinste i-au făcutū Impēratul, care nici unū Hanū n'au avutū atāta cinste ce au avutū acestū Hanū; şi întorcēndu-se de la Pōrtă, aşeşāndū tōte trebile, au purcesū la Crimū la luna lui Septemvrie.

Pentru supunerea Tătarilorū Nohai despre Grigorie Vodă.

La cātă cale şi supunere i-au mai adusū până la anul 7238, încă nu amū trecutū a nu scrie. Ōntēiū pentru tōte gālcevele şi davalele Tătarilorū, cu câte se acolisiaū ei de Moldoveni, uni cerēndū robī, alţi cai, boi, şi altele nenumērate de totū felul de dava, năpăstī, de care pururea erau invēluiţi Moldovenii; că davalele lorū nu aveau sfirşitū nici o dată, şi era supărată marginea şi ţēra despre dēnşii. Insa acuma la purcesul Hanului, strīngēndu-se ei cu toţi, Mirzacii, şi capetele inaintea Hanului, au stātutū cu toţi la unū cuvēntū, poftindū numai sē se se facā slimū, arētāndū multe strimbātāţi că au despre Moldoveni, socotindū că de orū lua ei acea voie de la Hanul sē se facā slimū, cu acēsta sēşi pōtā face rēsplătire pentru cālcarile ce li s'au făcutū lorū în vremea oştirēi. Ce sē vedeţi dērā, cum i-au întēpinatū şi Grigorie Vodă; că trāmiţēndū acolo boieri vechili, de au stātutū cu Nohai la Divanul Hanului, prin mijlocirea Hanului avēndu-se Grigorie Vodă în bunū prieteşugū cu Hanul, cum şi cu alţi toţi ai curţei lui, i-au oboritū tare pre Tătari; că au isprăvitū hogetū la acēsta, pentru tōte davalele orī câte arū fi avutū Tătarii a cere la Moldoveni, sēu şi Moldovenii la Tătari, de cândū megiesescū ei cu Moldovenii şi până acum, sē fie tōte tăiate, nemicā sē nu aibā a mai cere, nici Tătarii la Moldoveni, cum şi Moldovenii la Tătari. Şi au rēmasū ţēra în bună odihnă, şi în mare rēsufare despre Nohai; şi osēbitū de acēsta, i-au chivernisitū Grigorie Vodă pe Nohai, de i-au făcutū şi zapisū Mirzacii, şi Că-

piteniile cu mare legătură, întru acestu chipu numai pe unde le voru arêta vechiliu domnului de pe margine, adecă Sărdarul, și alți Căpitani Pircălabi, locu de păsiune dobitócelorú, în locul Moldovei. atâta se pásescă bucatele lorú pe pământul Moldovei, cu sciință, și cu voie, érá mai multú se nu se întinđă; și ei se plătescă hacul pământului, câtú li s'au orônduitú. Și până la atâta rămăsese de călcați și de supuși Nohaii, câtú ei la atâta smerire nici o dată nu mai venise; însă mai pre largú veți înțelege din tâlcuirea hogetului, și a zapisului care s'au scrisú și aice deplinú, precumú scriu cele Turcesci.*)

*) Pe această vreme, și la acestu Domnú, și la acestu velétú 7238, Octomvrie în 10 zile, ne-amú nascutú și noi fiul dumisale lui Vasili Kogálniceanu fiindú vel Căpitanú de Iași, și Hátmanú dumnélui Constantinú Ipsilanti, frate cu Manolaki Ciurci-bașa, pe care 'l-au omorítú Pórta, avêndú feciorú pe celú mai mare pe Aga Enaki, fiindú Agá lungă domnú, și fiindú iubitú mării sele lui Grigorie Vodă Ghicai. Atunce m'au botezatú și pe mine părintele dumisale Constantinú Ipsilantú, marele Hatmanú, și 'mí au scosú nume din boteđu Enaki, pe numele fiului dumisale Agái lui Enaki, pentru că avémú frate mai mare de 'lú chiema Constantin Kogálniceanu; pentru acesta au socotit sé 'mí íică mie Enaki Kogálniceanu, pe numele fiului dumisale; pe care Domnul Dumneđu sé'lú pomenescă întru împărăția sea. Érá la măriea sea Ionú, Ionú Neculai Mavrocordatú Vodă, amú intratú în curtea mării sele la slujba copilării din casă, la velétú 7254, de amú slujitú cu dreptate până au venitú érá măriea sea Ionú Grigorie Ghica Vodă, și érá amú intratú la slujba copilariei din casă, până au mers Măriea sa cu domnie la Bucuresci, făcênd schimbare cu măriea sea Ion Costandin Mavrocordatú V. V, domniea a treia a mării sele Ionú Constantin Neculai Mavrocordatú V. V. și érá ne-au cerutú domniea pe căți-va copii de ómeni, a boierilorú, pe Andrei Donici, și pe Costinú Cătarǐu, și pe Mihálaki Jora, și Andrei Beldimanú, și pe Costinú Negri, și alții. Apoi s'au mazilitú măriea sea, și la 1749 Avgustú în 20, au luatú domniea Moldovii măriea sea Constantinú Mibai Racoviță Cehanú V. V; și viindú măriea sea la scaunul mării sele pe a Dechemvrie, m'au făcutú și pe mine ca pre unú copilú Comisú alú treile, și amú slujitú tótá domniea mării sele, în Moldova, până la schimbarea mării sele, de au mersú la Bucuresci la 1753, făcênd-mé atunce Comisú alú doișe, slujindu'lú și tótá domniea țerei Românesci. Apoi m'au făcutú vátavú de copii, în locul lui Costaki feciorul lui Giuvaergi Manolaki, care împlinindu-se doi pol ani a domniei, s'au făcutú érá schimbare Domnilorú: mers'au Constantinú V. V. Racoviță érá la Moldova. S'au mazilitú Matei Ghica V. V. de la Moldova, și la Bucuresci au luatú domniea Constantinú Vodă Mavrocordatú; érá Matei Vodă nu s'au mai învrednicitú la domnie. Érá noi mergêndú la Moldova la 1756 Mart, la Focșeni m'au făcutú vátavú de Aprođi, și pe alții. Și viindú la Romanú, amú făcutú sfințele Blagoveștenii, și de acolo peste doué zile amú purcesú la Iași, sosindú spre săptămâna patimilorú la Iași. Și după ceremonie, a doua și au făcutú și boeriile, făcêndú mare Logofétú pre dumnealú Ionú Bogdanú, și pre Dluí Manolaki Costaki vel Vornicú de țera de giosú, și pre D-luí Iordaki Balșú vel vornicú de țera de susú, și pre Dluí Vasili Razu mare Hatmanú, și Postelnicú mare pre Lăscăraki Giani, și pe Dumitrașcu Paladi vel Visternicú, și pe Dluí Vasile Rusetú vel Spătarú, și pe D-luí Ioniță sin Toderașcu de la Români Cantacuzino vel Banú, și pe D-luí Ioniță Cantacuzino fiul Domniei sale Logofétul Iorgaki Cantacuzino vel Agá, care au fostú stătutú și Cămărașú mare în domniea cea d'ântéiú până a nu merge la Bucuresci, și pe Iorgaki Costaki Vensi vel Paharnicú, și pe Enaki Costantaki vel Stolnicú, și Pircălabú la Galați, și pe Iorgaki Hrisosculeu Alistarhul vel Comisú, și pe Manolaki Giani vel Sărdarú care pe urmá s'au învrednicitú și la domnie atátú la a țerei Românesci câtú și la Moldova. Pe această vreme, ne aflamú și noi în boierime, vătăjia de Aprođi; pe care vreme fiindú că arsesse curțile domnesci, până a nu merge la țera Românescă, și atunce apucându-se au

Judecata și aședământurile cu Tătarii aice sunt.

Suretul hogetului ce se chiamă Ibra, făcutu de măriea sea Mengli-Gherei Hanu, la purcesul măriei séle de la Bugégü la Crîmü, veleatü 7238 Septemvrie 6.

Pricina acestii scrisori adevërate, acésta este, adecă la anul acesta 1141, măria sea prea înălțatul și milostivul stăpânü Mengli-Gherei Hanu, fiul măriei séle lui Hagi Selimü-Gherei Hanu, însuși măria sea venindü în părțile Bugégului, pentru ca să puie la bună tocmelă și alcătuială tóte lucrurile Nohailorü Bugégului ce se află locuitorü pe locul Moldovei, și pe alte olaturü aprópe; și cu nevoința măriei séle, orönduinduse din locul Moldovei numai 32 césuri de-alungul, și douë césuri de-a curmezișu pentru aședământul și locuința lorü a Nohailorü, vechiliü despre amëndouă părțile mësürändü și hotărindü acestü locü; așijdere și pentru câtă supărare și stricăciune s'aü făcutü locuitorilorü Moldovei în vremile rëscólei, aședändü, și alcătuindü măria sea tóte aceste trebü, cu a sea bună și înțelëptă tocmelă, după hatișeriful Impërătescü aședändu-le măria sea cu legăturü, precum însemnéză în hogetul ce s'aü scrisü; venit'aü înaintea măriei séle, și înaintea judecății vechiliü moldovenescü, și aü arëtatü jalobă dicëndü că: «fiindü noi raea cu haraci a Impërăției, la vremile cândü aü venitü într'aceste părți Cătanele, Nohaiü Tătarii ne-aü robitü copiii, și femeile, și pre mulți i-aü vëndutü în alte părți de locü, așijdere și alte robii și prădi aü făcutü în pământul nostru a Moldovei, și de îndelungată vreme până acmu Nohaiü n'aü părăsitü nici odată a ne supăra cu felü de felü de prădi și de supărări, și pre mulți din noi din Moldoveni, förä de vină, și förä pricină aü omoritü, și aü rănitü, pentru care aceste dosăgi și supărări, după fermanurile Impërătescü ce ni s'aü datü noë mai dinainte, și acmu poftimü dreptate, și ne rugămü ca să nu fimü păgubași, de câte ne jëluimü, ce după cum scriü fermanurile Impërătescü ne rugămü să avemü dreptate.» Intru acestășu chipü arëtändu'si jaloba Moldoveniü, Nohaiü încă aü răspunsü cu jalobă plângënduse de ștrămbătate despre Moldoveni, și dicëndü precum că: «de multă și îndelungată vreme și până astăzi locuitorü Moldovei multă stricăciune ne-aü făcutü în bucate, și în dobitocele nóstre, și cu destule furțișaguri Moldoveni viindü în olaturile nóstre, ne-aü jăcuitü, furändü, și smomindu-ne robii și bucatele nóstre, și cu de acestü felü de supărări, până acuma amü fostü totü dosiți și supărați de Moldoveni, de care și noi ceremü de la Moldoveni tóte ce ne-aü luatü, fățiși séu furiși, adecă robü, róbe, bucate, și alte ca de aceste strimbătăți ce amü avutü de la Moldoveni din ceputü și până în ziua

isprăvitü numai partea Divanului și a Spătăriei, bisericile, divanul, cămara. Érä haremul fiindü că rămăsese nefăcutü, viindü de la Bucurescü, aü orönduitü pe fratele meu Dluï Constantinü Kogălnicenu vel Medelnicerü, chieluitorü asupra facerii caselorü haremului, fiindü că nu le făcuse măriea sea Matei Ghița Vodă, în doi pol ani ce aü șëdutü în Moldova. Și pe noi, fiindü rătavü de aprodi, m'aü orönduitü bumbașirü asupra curților, avëndü și toți țiganiü Domnesci în séma noastră; isprăvindu-se până în tómnă cu feredëu după cumü aü poftitü la 1756 Octomvrie. Érä la 1757 Martiü, aü venitü maziliea. — Adaosü de Enaki Kogălnicenu.

de astăzi.» Intr'acestă chipă arătându și Nohaii strimbătate, socotitus'aū că a se îndrepta și a se aședa pira acēsta despre ambe părțile, multe cuvinte, și price și gîlcēvā s'arū face, și a se curma pira despre ambe părțile cunoscēndu-se a fi unū lucru greū, mǎria sea Mengli-Gherei Hanul însuși aū socotitū despre āmbe părțile, din ceputū și până în sfārșitū, cāte gālcevi și strimbătāți s'aū făcutū, și despre o parte și despre alta, între tōte sē rēmte împăcāciune, și făcēndu-se ibra și aședāmētū între āmbe părțile sē se pǎrāsēscā și Moldovenii și Nohaii de tōtā pricea și pira, și gîlcēva ce aū între dēnșii, și intru acestū chipū sē se curme tōte cuvintele. Mǎria sea Hanul cu a sea înaltā minte și socotēlā, socotindū a fi lucru cu cale și cu cūvință, precum cu adevēratū așa este, și lōcuiitorii de āmbe părțile înainte mǎriei sēle Hanului s'aū învoitū, și aū trāmīsū sē facā sulfū și ibra, pǎrāsindu-se de tōte gālceville ce aū avutū între dēnșii și lāsāndu-se de a māl cere uniū de la alții pagubile sēu stricāciuni ce arū fi avutū din ceputū și până în dīoa de astăzi. Decī după socotēla mǎriei sēle Hanului, Nohaii și cei ce se aflā lōcuiitori, și cei de pin pregiurū, toți Mirzacii, și Tătarii, cu micū cu mare, pǎrāsindu-se de tōtā dāvaoa și pricea ce aū cu Moldovenii, după socotēla legii, și a judecāței, prin mijlocirea vachililor nēmuli Nohāescū anume: AslamūMirza din nēmuli Ora-olu, și Cāspolatū Mirza din nēmuli Mamāl-olu, și Ismailū Mirzadin nēmuli Or-Mehmetū-olu, așijderea și despre partea domnului Moldovei Grigorie Vodā Scārlatū-zade, și despre partea a tōtā boierimea și lōcuiitorii țerei Moldovei, fiindū vechilii din boierii domnului Moldovei, Enaki Logofētul, și Alecsandru Postelnicul înainte judecāței, lāsatu-s'aū și s'aū pǎrāsitū de tōtā dāvaoa și pricea ce aū cu Nohaii din ceputū și până acmu. Decī vechilii despre āmbe părțile, intr'acesta chipū învoindu-se, aū făcutū uniū către alții ibra și sulfū, și bunā învoelā, și poftā, s'aū învoitū și s'aū îmbracātū după pofta lorū. S'aū scrisū acestū hogetū la mijlocul luminii lui Seferū la anul 1142. Marturī, Sefer-Cazi Mirza, și Rel-Calga marturū, Mehmetū-Mirza marturū, Salușū-Mirza, Mansirū-olu marturū, Adāl-Beiū Caigatū marturū, Murtaza-Aga, Șaulhanū-Cazi marturū, Cazi-Beiū marturū, Huabdula Cazi Aga, Husāinū-Aga marturū, Fetula-Efendi marturū, Mustafa-Efendi marturū, și toți alții din divanul mǎriei sēle Hanului marturī.

Suretul zapisului Tătarilorū Nohai ce aū datū la mǎna mǎriei sēle lui Vodā. Velētū 7238 Septemvrie 6.

Pricina acestui zapisū este precum în anul 1141. Mǎria sea înălțatul, și milostivul stăpānul nostru Mengli-Gherei Hanū, trāmīindū arzū la Impērație, pentru ca sē ni se orōnduēscā din pāmēntul Moldovei locū de aședāmētū și de pășunarea bucatelorū, după arzul mǎriei sēle, cu sciința mǎriei sēle domnului Moldovei, orōnduinduni-se cu fermanū Impērātescū din pāmēntul Moldovei 32 cēsuri de-a-lungul și 2 cēsuri de-a-curmezișul, care locū fiindū din ceputū chiarū locū moldovevescū, și de folosul și hrana pāmēntului Moldovei; mǎria sea Hanul, împreună cu mǎria sea Pașa pāzitorul Tighinei cu Hatīșerifū Impērātescū

aă hotărită, și aă măsurată, și ăă lămurită hotarul acestui locă mai susă pomenită, orânduindă pentru cei ce voră locui pe acelă locă a Moldovei, 32 césuri de-a-lungul și 2 césuri de-a-curmezișul, să dea, osăbită de ușurul ce este obicnuită plată, și chirie pentru locă. Care legătură noi amă primită, adecă : pentru Nohăii ce voră locui pe acelă locă a Moldovei, să ăă dea ușurul și hacul pământului și totă plata deplină. Și cu învoinea noastră și a tuturoră bătrîniloră nostri, făcutu-s'ăă și hogetă după legea noastră, întru care s'ăă însemnată tôte legăturile aceste cu carele noi toăi ne-amă legată, și amă priimită, și după cum însemnădă hogetul, aședate fiindă aceste tocmele și orânduiele, noi toăi, aședându-ne ca să locuimă pe partea locului Moldovei, unde ni s'ăă poroncită. Inșă cunoscându noi că pentru pășunatul dobitóceloră nóstre omă avea lipsă și strimtóre, agiuns'amă cu rugăminte la divanul măriei séle Hanului stăpânului nostru, rugându și cucerindu-ne ca să ne isprăvescă puțină nevoie, număi pentru dobitóce și păstorii nostri să se pótă pășuna pe une părăi de locă a Moldovei, de pre care ne-amă rădicată noi, fiindă acele părăi de locă de acéstă dată nelócuite de raiaoa Moldovei, și deșerte aflându-se acele părăi de locă, ne-amă rugată ca să avemă voie a ne pășuna dobitócele nóstre o sémă de vreme. Decă măriea sea Hanul, milostivindu-se asupra nóstre, trămis'ăă către măriea sea domnul Moldovei cinste iarlicul măriei séle, și despre partea nóstre a Nohailoră pe Caspolată Mirza anume, și pe Cante-miră Mirza, și pe Ișă Mirza, și pe Sultană Mambetă Mirza, împreună cu omul Măriei séle, cu poftă pentru acéstă ispravă ; cariă împreunându-se cu măriea sea, și arătându-se pofta și rugămintea nóstre, răspunsu-le-ăă măriea sea, cum că acele locuri suntă pentru trebuinăa locuitoriloră Moldovei, și pe urmă pe acele locuri este să se așede și să locuască raiaoa Moldovei. Intru acesta chipă arătându-le măriea sea domnul Moldovei, Mirzacii acei de mai susă pomeniă, vechiliă nostri, răspundendu într'acesta chipă, s'ăă apucată, de vreme că acele părăi de locă pre care poftimă noi să ne pășunămă dobitócele se află deșerte de acéstă dată de locuitoră, pre acele părăi de locă poftimă să ni se dea voie de pășunată o sémă de vreme ; érá în părăile ce oră fi trebuitóre pentru locuitorii Moldovei să nu ne atingemă, ce număi să pășunămă în părăile unde ne voră arăta Ispravnicii și zapciiă margineloră Moldovei ; érá peste voia loră să nu avemă a călca aiurele, și despre care ne ară arăta ei că este de trebuinăa locuitoriloră Moldovei îndată fórá nici-o întârziere să avemă a ne rēdica dobitócele ; și osăbită de acéstă, apucându-ne noi să dămă măriei séle Domnului Moldovei álămă îndoită pe bucatele nóstre. Măriea sea plecându către pofta și poronca măriei séle Hanului, și sfātuindu-se la acéstă și cu ai sēi boieră a Moldovei, într'acestă chipă aă dată răspunsă dicēndă : precum pentru pășunea dobitóceloră, de-omă cum-va păși noi peste legăturile și aședēmēntul ce se însemnădă mai giosă, nici ună cēsă să nu ne lase dobitócele pe locurile Moldovei să le pășunămă ; așijderea și dobitócele nóstre să aibă a se pășuna număi pe acele părăi de locă care ne-ară arăta Dumnealui Sērdarul și Dumnealui Căpitanul de Codru, și afară din cuvēntul acestoră boieră a măriei séle, nici ună pasă să nu pășimă, nici să facemă câtă de puțină supărare cui-va, nici să cutezămă a face pe pământul Moldovei lă-

cașu aũ sălașu pentru păstorii nostri, ce numai se aibă a'și purta păstorii nostri după obiceiul lorū câte o oba în carū; ăra din oba afară, pe locurile acelea, se nu fimū volnicū a bate parū, seū țerușū; fōră de câtū vitele nōstre fiindū la ernaticū, și fiindū trebuință pentru vițeiū nostri se stea subț acoperemētū, numai pentru vițeiū nostri se avemū voie d'inceputul erneli până în sfirșitū, a ne urzi pe locurile unde ne-arū arēta zapciū mării se se aibă a le da colibă ce se chiamă tătăresce aranū; noi singurī se avemū a le urzi la începutul erneli, și ăra noi singurī se avemū a le strica la sfirșitul erneli. ăra de nu le-amū strica, pe cum ne apucāmū, ōmeniū mării se se aibă a le da focū, și a ne rădica cu totul. Așijderea și din stăpāniū dobitōcelorū, cariū orū avea dobitōce la ernaticū seū la văcāritū, Mīrzaciū fiindū, seū Cara Tātariū, fiindū trebuință se'și cerceteze dobitōcele, de arū vrea se mērgă la dobitōce se le vėdă, se aibă a merge āntēiū la boieriū mării se se diregētorii marginelorū, adecă la Sērdarul și la Căpitanul de Codru, și la Pārcălabul de Lăpușna, și arētāndū și nevoia și trebuința lorū ca se mērgă se'și vėdă dobitōcele acolo unde se pășunēdă, așa cu sciința lorū se aibă voie a merge; ăra fōră de voia și cuvēntul acestorū boieri, nime din noi se nu aibă voie a călca pe părțile Moldovei. ăra de s'arū afla cine-va din Nohai cu pricina dobitōcelorū se vie pe locurile Moldovei, orī păstorii nostri cu vre-unū chipū de s'arū ispiti a face vre-unū supărū odăilorū, seū finețelorū rafelei lōcuiitorilorū Moldovei, seū de s'arū afla cine-va din Nohai, seū dintr'alțiū, și s'arū ispiti a face câtū de puținū valū seū câtū de puțină stricāciune finețelorū, odăilorū, dobitōcelorū, pānilorū, seū sēmēnăturilorū, unul ca acela se aibă a se prinde, și legatū se se trāmită la Iași, și acolo se i se dea certare precum se cade. Și pe locurile unde s'arū pășuna vitele nōstre, orī cāndū ne-arū arēta și ne-arū țice boieriū ce s'au țisū mai susū, cum că părțile acele suntū trebuitōre pentru lōcuiitorii Moldovei, îndată se avemū a ne rădica dobitōcele de acolo fōră de nici o întârziere și price. ăra pentru alāmū īdoitū, apucāndū-ne noi ca se dāmū mării se se Domnului Moldovei, mării sea n'au primitū a ne lua alāmū īdoitū, și ne-au arētātū că gāndul mării se se nu este se iee de la noi alāmū īdoitū, nici se lācomesce a lua de la noi banī īdoitū pentru pășunatul dobitōcelorū nōstre; ce numai pre câtū īnsemnēdă īn hogetū atāta primesce și mării sea se iee de la noi. Pentru care și noi ne-amū apucatū ca se dāmū deplinū precum īnsemnēdă īn hogetū, tōte deplinū fōră nici o pricină și pregetū, și afară din hotarul acesta la nemică se nu pășimū, nici câtū'i o palmă de locū, nici prin dobitōcele nōstre se nu avemū a supune, și a tainui dobitōcele rafelei, sau a neguțitorilorū. Și dintr'aceste legături din tōte câte s'au pomenitū mai susū, de omū păși câtū de puținū și de n'amū păzi aceste legături tōte, se aibă voie mării sea a ne scōte tōte dobitōcele afară de pe locul Moldovei. Deci īntr'acestū chipū, că acela ce ne este nouē īn folosū, după buna și īnalta socotēlă a mării sale Hanului, vechiliū nostri viindū cu rēspunsū īnaintea mării sale Hanului, īnaintea divanului mării se se, noi toți amū primitū acēstă legătură și acestū rēspunsū ce ni 'l-au datū despre partea mării sale Domnului Moldovei, și tōte le-amū primitū noi cu toți Mīrzaciū și bētrāniū Nohailorū, și ne-amū apucatū că de omū păși câtū de puținū afară din hotarul acestui zapisū, mării sea Domnul Moldovei se aibă a ne goni do-

bitócele peste hotarul celú de două césuri. Intr'acésta chipú ne-amú legatú cu toți cu acestú temasucú alú nostru, carele pentru ca sé fie tare și incre-dințatú că cu sciința și cu pofta nóstră a tuturorú s'aú scrisú, s'aú alcátu-itú, și s'aú datú la mâna măriei séle Domnului Moldovei lui Grigorie Vodă, la mijlocul luminei lui Seferú în anul 1142.

Isclăiș: — Șitacbeii, Ismailmîrza, Batârmîrza, Kelmehmetú, Docuzolu, Aslanolu, Nevrutmîrza, Hagibeiúmîrza, Aslanmîrza, Giaunmîrza, Mamaiolu, Ka-ziolu, Azametolu, Aliolu, Iskendermîrza, Isufbeiorú, Hagibeiúmîrza, Canmîr-zaolu, Mehmetolu și Beimîrzaolu.

Aice amú scrisú pentru cei nemulțămitori și lacomi, cum îi tîmpină Dum-neđeú și păcatul lorú.

Era unú boierú de țeră anume Dumitru Macri Banul, carele era fórté so-cotitú, și destul miluitú de Grigorie Vodă, că, precum ați cetitú înapoi, că ân-téiú îlú făcuse Banú mare, érá mai pe urmă schimbându'lú din bănie 'l-aú fă-cutú Staroste de Cernăuți; și îlú avea Grigorie Vodă în cinste și în trecere ca pe fieșcare din boierií mari. Déră elú ce mulțămită aú datú lui Grigorie Vodă! Că nu 'i-aú sositú, nici s'aú îndestulatú de câtă bogăție avea, fiindú mai bogatú de câtú alți boieri, ce încă s'aú sculatú, și din slujba vácăritului de la Cernăuți ce'l dedese Grigorie Vodă în séma lui, aú făcutú vicleșugú și aú furatú o somă de bani din vácăritú, și dintre altele din tóte ce i se di-dese în séma, s'aú aflatú vicleanú. Acestú felú de mulțămită aú datú acestú boieriú lui Grigorie Vodă, pentru cea multă milă ce'lú miluise. Ce Dum-neđeú celú dreptú ce nu priimesce strimbátate, n'aú suferitú, ce 'l-aú tîmpi-natú, că aú aflatú Grigorie Vodă vicleșugul lui, și aú trámisú pe vátavul de co-pii și 'l-aú adusú pe Banul Macri în fére și în urgie de acolo de la Cernă-uți, și 'l-aú pusú la închisóre. Inse fiindú acestașú domnú milostivú, cum ați cetitú înapoi de bunátatea lui, altă pedépsă nu 'i-aú datú, precum i se cădea ca unui viclenú, fórá câtú cincí pungi de bani aú luatú de la dînsul glóbă la Visterie, și páguba ținutului ce făcuse, și éráși 'l-aú slobođitú lipsitú din cin-stea ce avusése, și aú făcutú staroste în locul lui Macri, pre Radul Racovița Jignicerul, feciorul lui Dimitrașcu Hatmanul.

Totú intr'acéstú anú făcut'aú Grigorie Vodă și acéstă pomană: Era unú o-biceiú rău aice în țeră: pogonăritú de vii, scornitú de alți domni vechi mai din nainte; pentru care din pricina acestuí obiceiú, multe vii a mănăstirilorú și a altorú pămîntení, sé pustiese. Acestú domnú Grigorie Vodă socotindu'l a fi obiceiú rău, din bună voia sa neîndemnatú de boieri, ce din singurá so-cotéla sa socotindú că nu'l dreptú sé dea ómenii și pogonăritú și vácăritú, ce aú rădicatú pogonăritul și aú poroncítú sé nu mai fie, și aú rēmasú rēsu-flare și ómenilorú și domnului vecinică pomenire plată de la Dumneđeú. *)

*) Până aice Cronica este tradusă grecesce în manuscriptul ce se păstrează în biblioteca regală din Paris. — Pe lângă aceste apoi mai adaoge și Enaki Kogálniceanu următoarele: »Acestú Domnú Grigorie Vodă, după ce aú făcutú alte multe și bune în pēmēntul acesta, a

Și petrecându Grigorie Vodă în veselie și cu bucurie, și prea bine ocărmuind, și împlinind în domniea acésta șese ani, au cerut domniea țerei Românesce. Și făcându-se schimbare între Grigorie Vodă domnul Moldovei și între Constantin Vodă, feciorul lui Nicolai Vodă Mavrocordat domnul țerei Românesce, s'au gătit Grigorie Vodă de merindele cuiiinciose pentru cale, asceptându pre Skimni-Agasi ce era rânduie de la Impărăție ca să redice pre Grigorie Vodă din Moldova, și să-l ducă să-l așeze în scaunul țerei Muntenesce. Și așa după obicei, pornindu-se, l-au dus de l-au aședat în Bucuresce în scaun.

SFÎRȘITUL CRONICEI ANONIME.

Moldovei, au mai făcut și un turn mare, și mai nalt de cât toate turnurile mănăstirilor de-așupra porții curței domnesce, puind și un clopot mare. fiind și ceasornic de băta toate césurile zilei, de se auia peste totă hăra, și mai gios de ceasornic făcu un loc împregiurul turnului acoperit cu feră albă, de ședea meterhanéoa Domnului de băta în toate zilele chindia cea obicinuită, petrecându Domnul cu veselie și cu bucurie, care nu cred că a fi petrecut altă Domn, chivernisind și pre toți pământeni cu bună cărmuire de care erau toți mulțamiți. Și petrecându totă domniea cu libov, și cu zeefeturi, și cu plimbări, cu totă curtea măriei sele, la care împlinind întru acésta domnie ani șese, s'au apucat de 'și-au isprăvit domniea țerei Românesce.

LEATOPISEȚUL
ȚEREI MOLDOVEI

DE LA A DOUA ȘI PÂNĂ LA A PATRA DOMNIE A LUI
CONSTANTINŢU MAVROCORDATŢU V.V.

DE

SPATARUL IOAN CANTA

(1741 — 1769)

A doua domnie a lui Constantin Mavrocordat Vodă,

După ce au venit aproape de Iași Constantin Vodă, eșitu-i-au înainte totă boierimea, cu multă bucurie, sciindu-lă din domniea d'ântéiu că este om blând și bun, érá a patra și au boierit după obicei: Sandul Sturza vel Logofétu, Costaki Razul vel Vornicu, Iordaki Canta vel Vornicu, Ianaki Grecu Hatmanu, pre feciorul lui Adămiță vel Postelnicu, Andrieșu Rosétu vel Spataru, Manolaki Costaki vel Banu, Stefăniță Rosétu Pribagul vel Paharnicu, Tóderu Păladi vel Visternicu, Ión Bogdanu vel Stolnicu, Chiriță Dracul vel Comisú, Iordaki Rusétu Bastonu vel Medelniceru, Dumitrașcu Păladi vel Cluceru. Și după ce au boierit pre acesti veliți boieri, au făcut și altă socotélă; au pus trei boieri judecători în Iași, pre Iónu Neculcea bivú vel Vornicu, pre Iordaki Dulgheriu Grecu bivú vel Postelnicu, și pre Aristarhú Hrisosculeu biv vel Banu, se fie împreună cu veliții boieri la tóte trebile, judecățile și sfaturile nelipsiți, și le-au rînduit și léfă câte 50 lei pe lună fiesce căruia boieru. Așjde-reau au mai ales și câte unu boieru mazilú, și i-au făcut Ispravnic pre la tóte ținuturile, și le-au dat ținuturile cu slujbele în mânele lor; și le-au ales se fie răsura jumătate mai mult de câtú soțiile lor. Au mai ales și pre alți boieri mazili, cari n'au încăput la boierii și la Ispravnicii, și au fost în rîndul veliților boieri; pre toți aceia au poronicit s'í pue la slujbe, și le-au rădicat dăjdile, se nu dee nemică, nici feciorii lor. Pre mazili din rîndul de giosu le-au pus dăjdí ușóre. Rădicat'au dajdiea tuturilor mōnastirilor, și a tuturilor preoților, și a diaconilor se nu dee nemică. Câte judecăți se făceau, tóte le scrieau la condica judecătoriei din Iași, și Ispravnicii pe la ținuturi. Cândú făcea divanuri, tóte judecățile le orînduia la boierii din Iași sau la Ispravnicii ținuturilor; érá decă nu le plăcea ómenilor judecata boierilor, venia la divan cu mărturia boierilor, și însuși elú cerceta mărturia; și după cum socotia așa și hotăria. Ales'au șese logofeți de taină de staú înainte lui, cetiaú rēvașele și le făceau răspunsuri; érá treti logofétu punea pecetea domnescă și tóte rēvașele le scriea la condică. Era Izbașa omú din curtea lui; acela strîngea tóte rēvașele de la ómeni, și le scotea răspunsuri fórá de nici o cheltuélă; ce numai ce dau diecilor câte două parale rēvașul. Ispisócele câte mergeau la dēnsul tóte le scriea la condică; mōnastirilor au făcut obicei vecinilor, se lucrede după cum au lucrat și mai înainte; érá alți ómeni străini cari vorú ședé pre moșiile lor, se lucreze numai câte 12 zile, și se le dee a decea din tóte. Boierilor și mazililor le-au făcut obicei se lucrede cu ómenii lor, cari orú ședea pre moșiile lor câtú le va fi voiea și câtú orú puté. Insé numai aceia ce vorú ședea pre moșiile lor se lucrede, érá pre alte moși a altor ómeni se nu se întind a stăpâni. Pre țéră au scosú ántéiu bani stégului câte o sută cincî parale noii; acele cincî parale se fie a boierilor ce vorú strînge bani; érá o sută parale se mérgă la Visterie. Aședat'au se fie

patru ciferturi într'unu an; câte o sută cinci parale se dee fiesce ce omă căsară; holteiu celă cu părinți câte cinci deci și cinci parale; și le-au dat peceți tuturor tipărite, anume pe fețele lor, numele și porecla; și după ce s'au cisluită le-au dat zloțai și isvode, și la Visterie le-au scrisă la condică. Făcut'au obicei zloțai să nu supere pre omeni cu nemică, ce dintru acele cinci parale se'și cumpere mănecare, fină, grăunțe, și ce le ară trebui tôte cu bană se'și cumpere. Alte obiceiuri rele ce erau mai înainte se nu fie, nici spurcatul și stingerea norodului, acelă cu nume urită vâcărîtă, (numai Greciloră dragă fôrte), se nu fie, nici pogonărită, nici conia, nici adăoșagul, nici jacuri de ciocoș se nu umble prin omeni asuprindu'i. Țere de giosă le mergea prea bine, ăra țere de susă fiindă prădați de oșteni, și lipsiți de pâne le mergea mai greă; cam fugiau din cei sêraci, ăra cei mai cu puținți erau mulțumiți. Dat'au mare strinsore de cercaă pre omeni, și pe unde îi aflău îi băteau; ăra pre vornici carii tăgăduiau pre omeni, îi daă pe ulițe și'i trâmiteau la ocnă. Mai adevérit'au că de'i va eși somă bună de bană, a rădica desătina și vâcărîtul boieriloră mazili și mănăstiriloră, și toți s'au bucurat. Boieriloră celoră mariă au dată câte cinci deci și șese omeni scutelnici, altoră boieriă maziliă câte două-deci, câte cinci-spre-dece, câte dece, câte ciuci și câte patru omeni scutelnici. Dat'au și la giupănese sârache câte cinci-spre-dece, câte dece omeni scutelnici, socotindă după boieria bărbăților loră.

Au venită de la Pôrta ună Turcă cu fermană se ia pre Lupul Aga feciorul lui Anastasi Vorniculă de lemne; fermanul scriea la Constantină Vodă se caute se'lă trâmăta la Țarigradă, și se'i scrie tătă averea după pira Turciloră și a Lipcaniloră din Hotină, dicendă că 'i-ară fi jăcută Lupul Aga fiindă Părcalabă în ținutul Hotinului, și cum că au fostă agiunsă cu Moskali și este bogată fôrte. Deci măriea sea au cercetată, și dovedindu-se că Lupul Aga nu este vinovată, prin marturii din Moldova și prietenii se'i de la Țarigradă, au scosă pre Lupul Aga dintr'această primejdie; chieluit'au atunce Lupul Aga șapte deci și cinci de pungi de bană; ăra măriea sea și cu boierii două-deci și cinci de pungi de bană. Așa este năpatea turcescă.

Intru acestă ană 1742, au venită de la Pôrta multe havalele asupra țere; la Vozia au trâmăsită 800 salahori; 150 care cu câte-va mi chile griă, le-au trâmăsită la Pôrta. Lui Casap-bașa i s'au dată câte-va pungi bană, de au cumpărată omeni lui oi Impăresci.

Cnezul Romanțovă, solul celă mare Moskicescă, s'au întorsă de la Țarigradă, și viindă erna la Tighine cu trei mi omeni, au zăbovită două luni; și după poronca Porții, de tôte ce le-au trebuită țera le-au purtată de griă până la puresul loră. Venit'au de la Sant-Petersburgă și solul celă mare turcescă, și ărași țera le-au purtată de griă de tôte ce le-au trebuită, până 'l-au trecută Dunărea la Galați; și aceste havalele au cuprinsă mare somă de bană. Și pentru aceea și Constantină Vodă au mai adaosă câte două ciferturi pe ană, adică șese ciferturi pe ană.

Totă într'această ană 1742, măriea sea Elisaveta Petrovna, fata marelui Petru Imperatoră a tătă Rusia, au stătută Imperatriță a tătă Rusia. Coronația ei au fostă într'acelașă ană 1742 Aprilie 25 zile. Mai susă pomenitul Antonie

Mitropolitul Cernigovului (carele întâi a fost mitropolit Moldovei), s'a învrednicit a fi și a sluji sfânta liturghie împreună cu alți Arhieri Sinodalnici, în ziua corunației mării sele, în prea slăvita și Impărătesca cetate a Moskului, în Sobornaia biserică a Adormirii Maicii prea-curate. Pre numitul Antonie Mitropolit, măriea sea Imperatrița Elisaveta Petrovna, din Cernigov, l-a mutat la altă eparhie mai mare ce se chiamă Beligrad și Oboian; șese ani a fost Mitropolit acolo, și s'a pristăvit acolo în anii 1748 Ianuarie în 2 zile.

Acest domn cu domniea întâi a urmat cu obiceiurile altor domni; era într'acéstă a doua domnie multă supărare a făcut țerei cu obiceiuri noi, și măcar că în doi ani ce a domnit, văcărit n'a scos, dera a scos hârtii pre totă luna; și sărac și bogat, și tânăr și bătrân, tot omul se aiba pecete în senu, și pre totă luna cerea capuri; și mulți omeni de frică și de sărăcie fugiau prin munți și prin codri, și mulți periau de frig și de fome, și mulți din fruntașii satelor, s'a primejduit cu ulița, și le-a ras barbele, și câte 20 ciferturi lua pre an.

Cu pisma ce pusese cu alți domni, a daosă mucarelurele Visteriei Impărătesci și poclonele la toate porțile, care toate acele a rămas greutate țărilor; și tot norodul îl blestema. Dera acest păcat pôte l'a fi răsplătit cu silința ce a făcut de a scos Turcii din țară, cari se lăpse prin totă țera, și nu era mult, de răul Lajilor, se se prăpădescă și legea cu totul. Impăratul Turcescu l-a mazilit din domnie, și l-a dus la Țarigrad; era în locul lui a pus domn pre fratele său Ión Mavrocordat Voevod.

Domniea lui Ión Mavrocordat Vodă.

În anii 1743, a început domn Ión Mavrocordat Vodă, și a domnit patru ani. Acesta a daosă văcăritul doi lei trei-deci bani de vită érna, și de vitelă nou-deci bani; și véra cinc-deci parale de vită. A daosă și ciferturile pe an, câte cinc-deci ciferturi, (?) și un rîndu de hârtii câte trei lei galbenul. Și măcar că toate dăjdiile tot cu spor le-a luat, a scos și goștina câte un spre-dece parale de oie. Atăta pomană a făcut în domniea lui, că a zugrăvit biserica pe din lăuntru cea din curte. Datoriile domniei nu le-a putut plăti, fiind că toate rădemaș asupra boierilor, și le făcea cine cum îi era voia. El căuta mai mult zefurile cu mese mari, și cu mezile de Țarigrad, și nóptea umbla prin tîrgu cu veselii și cu jocuri; și când s'a mazilit, a rămas dator pre la neguțitori, și altă dată n'a mai venit domn. Impăratul Turcescu l-a mazilit, era în locul lui a pus domn pre Grigorie Ghica Voevod. Patru ani a fost domn; s'a dus la Țarigrad, și după aceea n'a mai eșit domn; la grea sărăcie a rămas la Țarigrad și a murit.

Domniea a treia a lui Grigorie Ghica Vodă.

În anul 7255 Iulie 10, a domnit Grigorie Ghica Vodă, numai de la Iulie până la Fevruarie, și a luat văcăritul de văr câte nouă-zeci bani de vită. Scos-a și peceți de câte patru lei, și de trei, și de doi, și de un leu; și de ărnă lua văcăritul. S-a schimbat cu domniea în țera Muntenescă; ărnă în locul lui a venit domn Constantin Mavrocordat Voevod. Între schimbarea acestor domni s-a ărnă mare, începând a ninge din nouă zile a lui Martie, a ținut până la sfârșitul lunei și a perit multe vite a locuitorilor. Și cu mare greutate a mers Grigorie Vodă de la un scaun până la altul; șapte ani a domnit, și din poronca Împăratului Turcesc a mers domn în țera Muntenescă, ărnă în locul lui a venit domn Constantin Mavrocordat Voevod.

Domniea a treia a lui Constantin Mavrocordat Voevod.

Domnit-a Constantin Mavrocordat Voevod un an și șase luni. Văcărit pre vite n-a scos; numai ciferturi pe totă luna după rânduiala hârtiilor ce scosese Grigorie Voevod. S-a mazilit și s-a dus la Țarigrad; ărnă în locul lui a venit domn Constantin Racoviță Voevod.

Antea domnie a lui Constantin Cehan Racoviță Voevod.

Acest domn, luând antea domnie prin mijlocirea Grecilor, a lui Iordaki Stavaraki Spătar care era cu totul de Pôrta Împărăției Turcesc, și câte vra el cu Manolaki Spătar socrul lui, acele făcea. De mare supărare ce aveau domni, și boierii țerei, a prebegit toți boierii din țară, unii la Bugă la Sultanul Tătaresc, alții în țera Leșescă, alții în țera Ungurescă; și însciinându-se Împărăția Turcesc și Pașii de pre la cetățile Moldovei și de pre la alte sarhatur de prin pregiur, a trimis bumbășiri ca să prindă pre Stavaraki să taie capul, să-l ducă la Pôrta; și prin mijlocirea Hatmanului Costaki Razul, a scăpat și a fugit, și mergând la Țarigrad, cu altă nu s-a putut mistui, ce s-a închinat la Ortaoa Enicerilor, și așa 'și-a scăpat viața. Stavaraki mai pățise una ca acesta și în țera Muntenescă, când a mers Mihai Racoviță Voevod. Constantin Vodă cu multă cheltueală și cu mijlocirea Pașilor a întors pe toți boierii la locurile lor. A domnit cu pace trei ani cu toți boierii bine. De atâta era strâșnic, că mânca afion dimineața și la vreme de chindă bea pelin cu ulciorul, și preste totă ziua se afla tot vesel, dăru trebile și le căuta cu totă rânduială; și-a plătit datoriile domniei la Țarigrad, și a câștigat câtăva somă pungi de bani. Dâna i-a murit aice, și copil nu i-a rămas; a îngropat-o în mănăstirea Golia. Era o biserică de piatră în Păpăuși la Botoșeni făcută de Stefan Voevod cel

bătrân; i-au dată toate moșiile tatâne-său lui Mihail Vodă, și au făcut o mănăstire cu Egumenă și cu sobor, închinând-o la patriarhia Antiochiei, unde este hramul sfântului Nicolai. Au dată ajutor și la mănăstirea Precista în Roman. Făcută și o biserică de lemn în Focșeni; și schimbându-se cu domnia de aici, au mers în țera Muntenescă domn; era aici au venit domn Matei Ghica Voevodă.

Domniea lui Matei Ghica Voevodă.

În anul 7262, au venit domn Matei Ghica Voevodă. S-au arătat multă strășnicie asupra boierilor, dăra nimărui nemică nu făcea; numai câtă se mânia pe vre un boier mare, arunca urgia asupra boierinașilor slugi din curtea domnescă. Au domnit 2 ani și 6 luni; mult bine au luat cu dăj-dile țerei, dăra nemică nu s-au ales, că toți i-au mâncat Grecii, că adusăse mulțime de Greci cu densul. Acesta au așezat veniturile boierilor. L-au mazilit, s-au dus la Țarigrad, și domn n-au mai putut să mai vie, fiind că Grecii ce-i mâncase venitul domniei lui, mergându la Țarigrad, l-au lăsat toți, și încă i-au scos și nume de nevrednic; era aici au venit domn Constantin Cehan Voevodă cu a doua domnie.

Domniea a doua a lui Constantin Racoviță Voevodă.

Acest domn într'a doua domnie au arătat mare milă și faceri de bine țerei Moldovei, și au mântuit păcatele părintelui său lui Mihail Vodă. Fostău întâi o dajde grea, văcăritul, scosă încă de Duca Vodă cel bătrân, care s-au fost legat de Antioh Cantemir Voevodă, cu toți Arhierii țerei și boierii, socotind că acea dajde rea și grea de apururea este de mare stricăciune pământului. Era Mihail Voevodă părintele său, în al treile domnie, având capichii Greci la Țarigrad pre Aristarh Postelnic și Constantin Postelnic, (măcar că erau Bezedelile se la Țarigrad, luând Turcii acest obicei după ducerea lui Dumitrașcu Voevodă cu Petru Împăratul Moscului, de aveau obicei de da domni zaloge la Pora în Țarigrad.) Însă acești Greci Capichii, s-au ferit de bezedelile lui Mihail Vodă, și au scris multe minciuni lui Mihail Vodă, cum că este o pricină la Pora, și de n'a da atunci sute de pungi bani, 'ia veni urgie cu peirea capului; și Mihail Vodă, nesciind vicleșugul Grecilor ce se facă. cu alte dăjdi nu se putea lua acea somă de pungi bani, că țera acesta era pustie și strică de Tătari și de Leși, și au socotit că cu alt chip nu se poate, numai cu dajdea văcăritului; și stringându pe toți Arhierii și boierii țerei, i-au sfătuit să deslege dajdea văcăritului, și rupându blestemul văcăritului au luat câte 90 bani de totă via, și măcar că au mâncat Grecii banii aceia fără nici o dreptate, dăra templându-se de s-au mazilit și Mihail

Vodă într'acelă ană au rămasă slujba văcăritului obiceiū. Și din 90 banī de vită, din Domnū în Domnū, s'au totū adaosū până în 2 lei 30 banī de vită, până au luatū și Constantinū Voevodū în domniea d'ântēiū, cum și alū doilea. Indemnându-se din rîvnă Dumneđească, și prin duhovnicescul sfatū alū Preosfințitului Iacovū Mitropolitul Moldovei, și sototindū cum că tōtă ticăloșia și stricăciunea țerei acestia nu este dintr'altă, fōră numai dintr'acea dajde stricătōre și urită, că măcarū că vacī nu rămăsese la lōcuiitorī țerei, dēră de vreme că văcăritului totū trebuia sē dee sumă de banī, și o babă săracă ce torcea în furcă sē'și agonisēscă hrana și comāndul sēū, trebuia la acea vreme sē dee și ea banī la văcăritū. S'au sfătuitū cu Iacovū Mitropolitul țerei și Iónichie Episcopul Romanului, și Dositei Episcopul Rădăuțului, și Inochentie Episcopul Hușului, și strîngēndū pre toți boierī țerei, făcēndū soborū cu tōtă partea bisericească și boierescă de obște, au făcutū legătură cu mare blēstēmū, și au stricātū acea dajde a văcăritului. Și îndată cum s'au rădicātū acēstă dajde, au începutū a se întări și a se înmulți lōcuiitorī țerei; și de atunce prea bine s'au îndreptātū țera. Căți Domnī au mai venitū pre urmă, în totū chipul s'au silitū sē strice acea legătură, și érăși sē scōtă dajdea văcăritului, aducēndū și cărți de la Patriarhiū Țarigradului și fēрманurī Impērătesci; încă întărindū Dumneđeū credința numiților Arhieriei cariī au fostū iscăliți la legătură, nici-de-cum n'au primitū sē'și strice legătura testamentului, și au rămasū legătura vecinică. În zilele acestui Domnū au începutū a zidi mōnastirea sfântului Spiridonū în orașul Iașului. Au domnitū doi anī, 'l-au mazilitū. și au venitū Domnū Scarlatū Ghica Voevodū.

Domniea lui Scarlatū Ghica Voevodū.

În anī 1756, au venitū Domnū Scarlatū Ghica Vodă, carele au domnitū doi anī, și chimbāndu-se cu domniea în țera Muntenescă au muritū acolo. În zilele acestui Domnū, de altă trăiaū boierī bine, numai aveaū mare mābniciune că nu puteau sē deslege dajdea văcăritului, că cu altă nu puteau ca sē se îmbogățēscă. Multū indemnau pre Voevodū și pre Greci sē silēscă pre Arhieriei, și cu bine, și cu datū sē facă părtași; și vēdēndū că nu se pōte, au pusū pre Greci la cale de au scosū fermanū de la Impērăție, trecēndū pre lîngă datoria legei chrestinesci, cu poroncă Impērătescă sē scōtă văcăritul fōră de voia Arhierilorū. S'au cunoscutū că n'au fostū voia lui Dumneđeū sē trecă ruga și lacrimile lui Iacovū Mitropolitul și ale altorū Arhieriei; că cāndū gătise tōte rōnduiala slujbei sē pornēscă văcăritul, i-au sositū mazilia. și s'au dusū la țera Muntenescă, rumpēndū tōte rōnduielele slujbei ce făcuse; éră aice au venitū Domnū Ión Teodorū Voevodū.

Domniea lui Ión Teodoru Voevodu ce au fostu Terzimanu.

În anii 1758, mutându Impărăția pre Scarlatu Ghica Voevodu, din scaunul Moldovei cu domniea în țera Muntenescă, au datu domniea lui Ión Teodoru Voevodu ce au fostu Terzimanu Impărătescu. Ce câtu pentru domniea acestui Domnu, după cercetarea cea adevărată, mai multu ne vomu odihni cu vorba istoriei, la cea neagiunsă de mintea omenescă, adică la lucrarea proniei lui Dumnezeu, pre care o mărturisesce și Proorocul Davidu psalmu 112 stihu 7. «Domnul celu ce rădică de pre pământu pre celu săracu, și din gunoiu înalță pre celu lipsitu.» Și éráși acolo stihu 8. «S'lu pue cu Domni noródelorú séle.» Așjiderea și la psalmu 70 stihu 5, 6, 7. «Tu ești Dómné asceptarea mea, Dómné dá nădejdea mea din pínțele maicii mele, Tu ești acopereméntul meu; întru tine lauda mea pururea, că minune m'amú făcutu a multora, și Tu ești agiutorul meu celu tare.» Aceste le arétu și le punu înaintea istoriei. Acestu Domnu au fostu din părinți fecioru lui Teodoru Calmășul, carele au fostu din mazili de cei de giosu; patria lui au fostu în ținutul Orheiului, chrestinu bunu și cu frica lui Dumnezeu, petrecéndu viața lorú cu puținú prilej, și cu paza bisericei, și cu alte fapte bune după putința lorú; și pentru acésta însuși Dumnezeu au povățuitu. Pre acesta 'l-au avutú fecioru mai mare, 'l-au trâmisiu în țera Leșescă la scóla Liovului, și acolo au învățatú carte, și limba Latinescă și Leșescă, și sévărșindú învățătura au venitú în patria sea în Moldova. Pre acea vreme era Domnu în Moldova Neculai Mavrocordatú Voevodu; érá Ión Macrocordatú fratele lui Neculai Voevodu era Terzimanu Impărătescu la Pórtă, carele avea trebuință de unu omú ca acela să póta tâlmăci cărțile cele Lătinesci; și pentru aceea au scrisu la Neculai Vodă. Érá Neculai Vodă cercetándu au aflatú pre acestu Ión feciorul lui Teodoru Calmășul, și 'l-au trâmisiu la fratele său Terzimanul la Țarigradu. Petrecéndu elú lingă numitul Terzimanu, și fiindú omú istețu, au pusú nevoință, au învățatú cartea și limba Turcescă; apoi limba și scrisórea Italianescă, Frâncescă, Elinescă, și cu aceste cu tóte s'au alesú omú fórté trebuinciosu Terzimanului. Și încă ténérú fiindú, și măcarú că altă dată nu se întempla Terzimanul, însă elú s'au invrednicitú de au implinitú tóte trebile Terzimanului. După aceea pre Ión Mavrovordatú 'l-au făcutú Impărăția Domnu în țera Muntenescă; érá Ión Teodoru au rămasú în trebile Terzimăniei la Grigorie Vodă 11 ani. Pre Grigorie Ghica Voevodu 'l-au făcutú Impărăția Domnu Moldovei; venit'au aice în țera, și acestu Ión Teodoru, 'l-au boieritu făcendu'lu Logofétu alú treile, și câtú au fostu în dregătoria logofetiei, și întemplantú-se într'acele vremi tulburare între Tătari Bugegeni și Nobai cu Hanul, ca cela ce era ispititú la trebú mari, n'au lipsitú din trebile acele, adică a aședării Tătarilor, a hotarului celorú două césuri în curmezișu, érá în lungú trei-deci și două césuri ce s'au datú ședere Tătarilor, la aședatul ușurului și a alámului, ca să plătescă Tătari; cum și la alte trebú multe a țerei totú cu acestu omú le-au aședatú Grigorie Vodă. Grigorie Ghica Vodă, vedéndú vrednicia acestui omú, 'l-au făcutú Medelnicerú mare, apoi Capi-kihaia, și 'l-au trâmisiu la Țarigradu la frate-său Alecsandru Ghica Terzimanul, pentru tâlmăcirea cărților străine, rămăindú desę-

vérsitû procopsitû în slujbele aceste ; 'l-aû făcutû cunoscutû şi curţei Imp  r  tesc  . Imp  r  fia Turc  sc   avea   stire cu Nem  i   şi cu Moskalii ; Alecsandru Voevod   s'a   dus   cu Vezirul la   ste, I  n Teodor   a   r  mas   vechil   Terzimanului în   arigrad   l  ng   R  c  p-bei-Mehmet  , şi capi-kihaia lui Grigorie Vodă Ghica ; şi atunci şi mai mult   s'a   făcut   cunoscut   cur  ei Imp  r  tesc  . Dup   pacea ce a   făcut   Turcii cu Moscalii, pentru   re-cari pricin   a păcii, Alecsandru Terzimanul s'a   primejduită cu m  rte ; şi de o-dată se ascunsese şi acest   I  n Teodor   Medelnicer  , av  nd     re-care frică, omul Terzimanului fiind   ; ins   Vezirul 'l-a   scos   cu bl  nde  e de unde a   fost  , şi îndată 'l-a   făcut   vechil   Terzimanului. A      mentul p  cii cu Nem  i   şi alte treb  , prin m  nele lui a   trecut  . Roman  ov   solul Moskicesc   sosia la   arigrad  , şi fiind   că este obiceiul să m  rg   Terzimanul cale de două c  sur   înainte să facă solului ceremonie despre partea Imp  ratului, între vor  va ce a   avut   Imp  ratul cu Vezirul, a   aflat   Imp  ratul că se p  rt   trebile cu vechil   ; a   poroncit   Imp  ratul pre vechilul ce a   purtat   trebile Terzimanului s  'l   îmbrace în caftan  , s  'l   fac   Terziman   mare. Şi îndată a   făcut   T  rziman   pre medelnicer   I  n   Teodor  . Intru acea vreme, mul  i s'a   ispitit   ca să'l   împingă cu p  ngile ; ins   cuv  ntul Imp  rat  lui nu s'a   putut   înt  rce. I  n   Teodor   Medelnicerul 16 ani a   slujit   Terziman   şi   sece vechil  , fac   dou   dec  i şi două ani. Sf  ntul Dumne  e   a   luminat   cugetul st  p  nilor   ; a   cunoscut   slujba lui cea de mul  i ani, şi obosit   de b  tr  ne  e, a   p  roncit   Imp  ratul de 'l-a   îmbr  cat   cu caftan   de domniea Moldovei.

I  n   Teodor   Voevod  ,   nt  ia  dat   s'a   ar  tat   nenorocit   cu domniea Moldovei, că întru acea vreme mare tulburare s'a   făcut   între Tătarii Bugegen  , Noha  , cu Hanul Ghere  , carele mazilindu-se a   r  mas   Tătarii f  r   cap  , v  ntur  ndu-se Cr  m   Ghere   Sultan  , prin sfaturile unora din Sultani. Cr  m   Ghere   Sultan   ce s'a   făcut   mai pe urmă şi Han  , şi Hagi Ghere  , şi al  i fra  i ai lui, acestii mare pradă şi robie a   făcut   în   era de gios   p  n   la Foc  eni ; şi era mare m  hniciune lui I  n   Teodor   Voevod   pentru stric  ciunea   erei ; ins   cu ajutorul lui Dumne  e  , robii şi pr    ile dobit  celor   le-a   întors   Tătarii înap  i, că unde vrea Dumne  e   t  te sporesc  , că încă în pr  sp  t   vreme t  te aceste s'a   vindecată. Pre c  nd   a   venit   m  ria sea cu domniea în Ia  i, era Mitropolit     erei Preosf  ntitul   acov   ucenicul Preosf  ntitului Mitropolit   Antonie. Acest   Mitropolit   Iacov   ins  , a   dat   p  retis  , şi fiind   că m  ria sea avea un   frate după trup   anume Gavriil  , Mitropolit   slăvitei cet   i Thesalonicului l-a   adus   cu mare cinste de acolo în Moldova ; şi în locul numitului Iacov   'l-a   pus   Mitropolit   Moldovei ; şi aşa din pr  nia lui Dumne  e   acesti doi fra  i, unul era Domn  ,   r   altul Mitropolit   Moldovei. Acest   Domn  , cu chiverniselele drept   ei s  le, în trei ani a   purtat   poroncile imp  r  tesc  , împlinindu-le f  r   smint  l   şi fără nici o b  ntu  l   a Por  ei, odihn  nd   pre sarac   cu dreptatea lor   şi ap  r  ndu'   de t  te împr  tivirile, şi a   m  ntuit     era de asuprelele Lajilor  , carii impresurase   era ; 'i-a   scos   cu ferman   Imp  r  tesc   şi bumba  ir   din   er  .   r   viind   al   patr  le an  , era ginga   innoirea domniei, afl  ndu-se şi al  i Domni mazili în   arigrad  , carii şi aceia asceptau mila imp  r  tesc  , şi de odată a   luat   r  spuns  , s         Capi-

kihăile la casele lor, că Domnul Iónu Voevodă este mazilă. Nouă ȕile Iónu Voevodă au fostă mazilă. Dără ce au lucrată de susă pronia lui Dumneȕe! Adeverată că s'au plinită proorocia lui Davidă, și întru acestă întemplantare unde ȕice la psalmă: «Impinsă amă fostă și m'amă povărnită la cădere, și Domnul m'au sprijinită; că drépta Domnului au făcută putere și éráși m'au înălțată, și m'au făcută spre méntuire și spre bucurie, că némul dreptilor se blagoslovesce». Așa au lucrată puterea celui de susă Dumneȕe, au luminată inima Impăratului, au socotită și au cunoscută slujba bătrânului Iónu Voevodă, carele au slujită curȕei împărătesci atâtă ani, și pentru ca să'i dee mângăere, însuși Impăratul au poroncită Vezirului să ȕee Domniea Moldovei fiului celui mai mare a lui Iónu Vodă, adecă lui Grigorie Vodă; care poroncă Impărătescă s'au și plinită, că îndată au îmbrăcată Capi-kihăile cu caftană de domnie nouă a lui Grigorie Voevodă fiul lui Iónu Voevodă bătrânul; de care vestire nu puțină bucurie s'au făcută în casa măriei séle, care mai înainte era mahnită și plină de scărbe; și toȕi deobsce s'au bucurată, fiindă că au scăpată țera de atâtă chieluelli ce se făceau în Ȧrigradă la punerea unei domnii. Deci luândă aceste vestiri, au poroncită de au făcută șilnică după obiceiă, și însuși Iónu Vodă au aședată pre fiul său Grigorie Vodă în scaunul domnescă, mulțemindă lui Dumneȕe că i-au dăruită cele ce au poftită și au dorită. De cândă s'au închinată țera Turciloră, nu s'au mai întemplată părintele să așede pre fiul său domnă; deci, dându'i blagoslovenie părintescă, au rămasă Domnul celă bătrână mazilă, și pre fiul său îlă privia înaintea ochiloră săi pusă domnă Moldovei, și îndestul învățendu'lă cum va ocirmui și va chivernisi țera, fiindă ténără numai de două-deci și patru ani. Lui Grigorie Voevodă îi venise în zaptă fermană Impărătescă, carte de la Vezirul, poroncindu'i întru acestă chipă, că făcendu'lă diadohă scaunului părintescă, să asculte pre tatălă său bătrânul la tóte celă va învăȕa, și să nu éasă din cuvintele lui nici odată. Acestă Domnă bătrână au avută și ómeni vrednici, pre feciorii Dracului, cari după cum în Ȧrigradă așa și în Moldova îi purtaș grijă trebiloră.

Însă câte-va ȕile, bătrânul Domnă au mai petrecută cu fiul său în Iași; apoi dându'i cea desăvêrsită blagoslovenie, și învăȕându'l, au purcesă și s'au dusă în Ȧrigradă, și s'au aședată în curȕele séle cu pace.

Domniea lui Grigorie Calimahă Voevodă feciorul lui Ión Vodă.

Acesta luândă domniea holteiă, fiindă încă domnă tatălă său, aice s'au înșurată, viindu'i dómă de la Ȧrigradă fata lui Alecsandru Mavrocordată; și fiindă domnul ténără, Gréci, Drăcesci toȕi și cu alte némuri a loră, îlă purtaș după voia loră, și mâncaș țera cum le era voia, și boierii Moldovei cu nemică nu puteaș să se împărtășescă, de răul Greciloră. Și încă din domniea tatănesă, se făcuse o dajde nouă cu nume de agiutorință, dără mai ușoră; érá în ȕilele lui, se îngreuese cu some mari; și în ȕilele acestuia gășindă cu óreș-care faptă de nebulie pre ună Ilie Cantacuzino, mai fôră vină i-au tăiată capul

și mai găsind pre un boieru moskalu, ce âmbლა tiptilū ca sē găsescă ômenī de ôste, arnăuți, și alți străini prindēdu'lū și dicēndū că arū fi cersitū; în postul celū mare i-aū tăiatū capul; și boierii pāmētenī, de multă supărare aū fugitū la Sultanul Tătărescū, și cu mijlocirile Sultanului și a Hanului, se mai potolia simeția Grecilor; și domnindū doi ani, s'aū mazilitū, și aū venitū domnū Grigorie Alecsandru Ghica Voevodū.

Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica Voevodū.

În anul 1764, aū venitū domnū Grigorie Ghica Vodă și aū domnitū doi ani și șese luni; multū se silia cu dreptatea țerei. Dăjdile cum le-aū găsitū de la alți domni nu le-aū mai adaosū, ce încă le-aū și mai ușuratū. Prea bine se îndreptase țera, de scia fieș-care darea lui pe anū. Greci n'adusesese mulți, numai câți erau de trebuință curței sele; și acei cari vreaū sē slujescă cu léfa lorū, érá care nu'i plăcea se ducea la țera lui. Într'acești doi ani și șese luni, aū ținutū toți și boierii și țera că este stăpānū. Aū împodobitū orasul Iașului cu multe cișmele cu apă bună și îndestulată. Întru adevēru că aū fostū omū fôrte înțeleptū și învățatū; și iubindū ca și alți sē se îndestuleze cu învățătura, aū făcutū minunate scôle aprôpe de sfânta Mitropolie în Iași, întru care sē se învețe multe feluri de învățături, și multe limbi. Adus'aū și dascăli fôrte învățați; făcut'aū și orôndueli dascălilorū și ucenicilorū, ca sē'si scie fieș-care léfa și rônduiala lorū. Aū domnitū doi ani și șese luni, și 'l-aū mazilitū; érá în locul lui aū venitū éráși Grigorie Vodă Calimahū.

Domniea a doua a lui Grigorie Ión Calimahū Voevodū.

Carele aū domnitū doi ani și șese luni, însă cu mare nenorocire; că întru aceste vremi scornindu-se și resmirițiile, și tulburările Impēraților, și Grecii cari erau Capi-kihăi, și purtători de grijă la Pórtă, mai alesū Nicolai Dracul Postelnicul, înălțāndu-se cu Terzimāniea la Pórtă Turcescă, nu numai sē pórte grijă și sē'i fie milă de pânea ce aū mâncatū, ce încă nici ca pre o slugă nu 'l-aū socotitū, și cu faptele lui cele viclene, care nu se îndestula cu venitul domniei ce mânca din țeră, ce încă aū opritū și banii din visteria Impēră-tescă, care se orônduise sē se aducă aice la domnie sē cumpere din țeră zaherea pentru ôstea Impērătescă; și poprindū banii la dēnsul, aū făcutū smin-télă zaherelei Impērătesci, și aū adusū pre Grigorie Voevodū la mórte de sabie, care îndată și pre dēnsul cu acelū paharū 'l-aū giudecatū Dumneđeū, și s'aū stinsū mărirea înălțārei Terzimāniei. Atâta bine aū apucatū de aū făcutū acestū domnū țerei: aū legatū, și aū aședatū dajdea goștinei câte dece bani de ôie, care se începuse de la Iónū Mavrocordatū Voevodū câte unū-spre-dece parale de ôie; și măcarū că de la o vreme încôce o mai scăduse și alți domni

și la optu parale de oie, și la cincî, dără fôrte se împuținase aceste bucate din țeră. Și după mórtea de sabie ce aŭ luatŭ acestŭ domnŭ la Țarigradŭ, (29 Iunie 1769), aŭ pusŭ domnŭ țerei pre Constantinŭ Mavrocordatŭ Voevodŭ.

Domniea a patra a lui Constantinŭ Mavrocordatŭ Vodă. Stătut'aŭ Domnŭ în anii 1769.

Impăratul Turcescŭ aŭ pornitŭ pre Vezirŭ cu tótă puterea asupra Impărăției Moskului. Pricina de oștire s'aŭ stărnitŭ din pricina Leșilor ce nu priimău pre Poniatotki Craiu țerei Leșesci, și âmbiau Leșii s'eși închine țera la Turci. Măcarŭ că numaŭ dece săptămâni aŭ domnitŭ acestŭ Domnŭ, dără mari folosinți s'aŭ făcutŭ țerei. Tótă puterea turcescă și tătărăscă se suise în capul țerei, la cetatea Hotinului, și țera se bejenise în munți, și pe la codri, și chipuri de pricinuire puneau păgâni asupra țerei ca se o robescă. Constantinŭ Voevodŭ măcarŭ că întru aceste dece săptămâni nemică din țeră n'aŭ luatŭ, și cu ai săi bani se chielțuia, atâta aŭ chivernisitŭ de bine cu mintea sa la Vezirul și la alți Pași mari, câtŭ și după ce aŭ bătutŭ Moskalii pre Turci la Hotinŭ, și s'aŭ pogoritŭ Vezirul cu ôstea la moyila Răbiei, elŭ aŭ luatŭ cu sine câți boieri aŭ pututŭ găsi, și i-aŭ dusŭ singurŭ la Vezirul și la Hanul, încredințându cum că țera nu'i haină, și la tôte poroncile Impărătesci este supusă. «Êtă și boierii țerei aŭ venitŭ la talpele înălțimei tele, ce va fi poronca Impărătescă se mERGă se o sEVêrșESCă.» Indată Vezirul și cu Hanul s'aŭ potolitŭ de acea neîmblândită și turbată pornire ce sfătuisese rEutate asupra ticălósei țeri. De acolo neputêndŭ Turcii se aștepte ca se se tălmăcescă cu oștile moskicesci, s'aŭ dusŭ în giosŭ Vezirul cu tótă puterea și aŭ trecutŭ Dunărea. Constantinŭ Voevodŭ vEđêndŭ că vinŭ oștile moskicesci la Iași, s'aŭ totŭ dusŭ cu ômenii săi în giosŭ până la Galați. Dândŭ volintirii preste dEusul l-aŭ prinsŭ, (5 Noemvrie), și aducêndu-lŭ cu tótă cinstea lui la Iași, s'aŭ bolnăvitŭ, și peste câte-va zile de mórte firESCă aŭ muritŭ. (4 Dechemvrie 1769).

Pêne aice aŭ fostŭ domniea de la Turci; éra de aice se stEpanesce țera de Impărăția Moskului care se va pune la rEundul sEŭ.

SFÎRȘITUL CRONICEI LUI IÓN CANTA

LEATOPISETUL
TEREI MOLDOVEI

DE LA DOMNIEA ÂNTÊIŢ ŞI PÂNĂ LA A PATRA DOMNIE
A LUÎ CONSTANTINŢ MAVROCORDATŢ V. V.

ScrisŢ în ŢarigradŢ

DE

ENAKI KOGALNICEANU

BIV VĂTAVŢ DE APROŢI.

(1733—1774.)

CAP. I.

Domniea ântëiû a lui Constantinû Mavrocordatû Vodă.

Viindû Constantinû Vodă Mavrocordatû, feciorul lui Necolaï Vodă celû mai mare cu Domniea ântëiû a țerei Moldovei, Domnû din țera Românescă, i-aû eşitû tótă boerimea înainte dupe obiceiû, alțiî la Focșeni, alțiî la Bacău, alțiî la Romanû; érá Caïmacamiî de laturea târgului despre Păcurari, împreunându-se toți cu Domnul, i-aû priimitû cu dragoste, întrândû cu mare alaiû și cinste în Iași, mergëndû după obiceiû ântëiû la Sfete Neculaï de s'aû închinatû, apoi în curte, cetindû Fermanul de Domnie nouă ce 'l aû miluitû Impărăția, îmbrăcândû cu căftane pre boieriî Caïmacami, dândû cu tunurile și dicëndû meterhauéoa ca la o domnie nouă. Érá a doua și după obiceiû aû începutû a da boieriî, făcëndû pe fiesce-care după rîndueala ce li se cădeaû. În zilele acestui Domnû ce s'a fi lucratû nu scimû că n'amû găsitû necăiurea scrisû, atâta scimû că s'aû făcutû unû focû mare în Iași, începëndû din Armenime de lingă biserica cea mare a lorû, mergëndû focul spre morménturile Turcilorû, ardëndû mai giumatate de orașû, case multe neguțitoresci și totû târgul de susû, și Sărăria, și câte-va biserici, și aû arsû și mănăstirea Golia și tóte casele câte aû fostû în ograda mănăstirei. Pe acestû Domnû nu'lû iubea țera, căci era Domnû fôră de norocû; totû scumpe erau tóte, căci era secetă mare de nu s'aû făcutû pânele în doué pol anî ce aû domnitû. Și neputëndu-se deprinde cu țera Moldovei, fiindû deprinsû în țera Românescă de copilû, aû stătutû Capi-kehaelile ce avea la Pórtă, căci cuprinsése tótă boerimea Fanarului încă din zilele tătine-sëû lui Neculaï Vodă, și i-aû luatû érá domniea țerei Românesci, făcëndû éráși schimbare cu Grigori Vodă. Decî gătindu-se de tóte cele trebuitóre unui Domnû, asceptândû și pe Skimni-Agasi ce era orînduitû de Împărăție ca să iee pe Constantinû Vodă s'elû ducă s'elû așede în scaunul țerei Românesci, și sosindû și Skimni-Agasi în Iași, s'aû rēdicatû Domnul cu tótă curtea Măriei Séle de aû purcesû, petrecëndu-lû toți boieriî cei mari pēnē la Șanta, cu totû alaiul și stégurile Moldovei.

CAP. ÎI.

A doua Domnie a lui Grigori Vodă Ghica în Moldova.

Decî luândû Grigori Vodă alû doile domniea Moldovei din țera Românescă la Moldova, aû purcesû din Bucuresci și i-aû eşitû înainte la Focșeni mulți boieri cu alaiû, ședëndû acolo trei zile, năbușindû țera ca la unû Domnû bunû și tată a lorû pentru multe strîmbătăți a lorû, căutându-le dreptate cu mari

divanuri de i-au mulțămît pre toți; și nu numai acolo, ci și prin alte târguri pe unde au trecut, la care apropiindu-se de Iași i-au eșit tôte glôtele împreună cu boierii Caïmacamî de s'au împreunat cu Domnul, primîndu-l pre toți cu dragoste și cu blîndețe. Mai pre urmă au intrat în scaun, îmbrăcîndu caftan de Domnie nouă în Moldova, care și Grigori Vodă au îmbrăcat pre boierii Caïmacamî și pre alții după obicei. A doua-zi au dat boierii după obicei boierilor celor mari, și isprăvniciile și alte boierii mai mici ômenilor casei. Acestu Domn au mai lucrat și într'acéstă domnie multe bunătăți, care vom arêta mai giosu, că au făcut case Domnesci în ograda Gălăței și zid de piêtră impregturul mônăstirei, de eșia cîte o dată la primblare, și făcea și mese mari cu toți boierii cu dîcături și cu multe eglîngele cari nu pot a se scrie. Mai făcut'au un foisor în dëlul Copoului fôrte frumos, făptură de Țarigradu cu totu felul de boiele, și mergea adese la dînsul de se eglendisîa făcîndu în toți anii halca acolo, eșîndu toți boierii acolo, și orî care din boieri o lua și dăruia cu grele cumășuri; și pe boierii cei mari ce și pe cei mici fiesce-căruia după omu făcea și darul, și la mész cu totu felul de dîcături. În dîilele lui s'au făcutu ș'unu cutremuru mare care au ținutu unu minutu de césu, și mare spaîmă au cădutu asupra norodului, și multe ziduri au cădutu, care și mônăstirea Goliei fiindu-că o tocmişă într'acea vară și o acoperia cu feru alb, că arsese în dîilele lui Constantinu Vodă Mavrocordat; și fiindu meșterii Unguri din țera Ungurésză, au cădutu tôte cubelile mônăstirei peste dînsii și au omoritu șapte ômeni dintr'înșii, care pre unii peste trei dîile i-au găsitu turtiți sub pietre. Pe acea vreme s'au arêtat în cîte-va rînduri și semne pe ceru, stea cu cîdă care o numesc cometa. Pe acea vreme Domnul se afla eșit din Iași la casele de la Frumosa cu șederea, și de acolo s'au mutat în dëlul la mônăstirea Gălăței ședîndu tîta vara acolo, fiindu că începu a se auzi pe unile locuri de cîmă care nu, dă puțină spaîmă la totu norodul, nefîndu deprînsi acei locuitori cu de aceste feluri de bôle; care bôla au intrat și în iernă p'înetu, eră de primă-vară s'au ațîtat fôrte tare, cîtu și Domniea au eșit cu urdie eră la Frumosa, mai pre urmă și la Socola, împrăștiîndu-se norodul, că atîta murea cîtu nu'î putea dovedi cu îngropatul, ci rêmîneau pe câmp de'î mâncau fiarele, fiindu că poroncise Vodă cîți îi loviau bôla, îi scoteau la câmpu, orîndîndu și o brésză pentru căutarea bolnavilor care le dîcu cioclii. Așa într'acestu anu s'au deschis ôstire Impêrăției Turcului cu Moskul, care viîndu și la Domnul multe poronci Impêrătesci pentru zaherele: la sârhaturi, care, boi și alte angării, podu în Dunărea la Obluciță, kerestele și alte multe nesfîrșite angării, și Măriei Séle poroncă să facă gătire de ôste. Și așa făcea mari gătiri, gătîndu și conac pin satele de pre Prutu, pentru ôstea ce orînduise ca să mîrgă la Hotînu; și nu numai ortalele de Iniceri, ci și cîți-va Pași, și Saraskerul au trecut pin țera, dîndu pe la tôte conacele tôte cele trebuitore, care nu puțină sdrobire trăgeau toți locuitorii, și Măriea Sa încă au dusu pe unu Sara-Mehmet-Pașa cu dou tului, arnăutu cu cîte-va mi de ôste Turcésză și cu a Măriei Séle cîta avea ôste de țera și străini, și au purcesu cu urdiea sa la Prutu, și de la Prutu la Soroca încungîlurîndu țera de susu pe la Deleni, pe la Hârlău, trăgîndu

spre Iași. Intr'acea vreme au lăsată Calmacamă în Iași pre Sturza și pe Roșetă, și alții din boierii. Pe acea vreme s'au pogorât și Vezirul cu totă urdiea sa la Dunărea la Sakci, și fiind și Alecsandru Terzimanul Porței Ghice, fratele Domnului, și-a cerut voie ca să se vie să se împreune cu el, și să vedă și țera. Și așa dându-i voie de la Vezirul au venit la Iași, găsind pre Domnul la Socola, pînă a nu merge în partea din sus; și priimindu-l cu multă dragoste s'au veselit și s'au vorovit câtă le-au trebuit în trei zile, mergînd și în Iași cu tacămă domnescă, amblînd pre la toate mănăstirile de s'au închinat, făcînd paraclise; pre care l-am vădit și noi, om de fire și arătos. Era pre acea vreme oștea Moscului au fost mersă asupra Crimului, cărora neputînd sta improprie oștea Turcului și a Tătarilor ce se afla acolo, i-au biruit făcîndu-le multe prăzi; au rămas sub stăpînirea Moscului. Și de acolo au mersă la cetatea Vozia de s'au bătut, șatata i-au bătut de rău, câtă s'au omorît mulțime de Turci, cădînd și în robie, răsipind și cetatea cu focurile lor cele multe, rămîindă acel sârhat părăsit de amîndouă părțile. Era terzimanul Alecsandru fratele Domnului, după trei zile luîndu-și dioa bună de la frate-său Grigori Vodă, au plecat de s'au dus la urdie la Sakce, și după ce au sosit peste puține zile, s'au stricat vremea și începînd a tuna ș-a fulgera cu mare trăsnet, într-o clipă de ochi au cădut asupra cortului de l-au detunat, și fiind Terzimanul sub cort, atît s'au amețit câtă au fost ca un mort, ardîndu-i săgeța o glumătate de barbă și hîrțile din sîn, topindu-i și un lanț de aur a iconiței ce purta în sîn. Și îndată Capi-kehaia au scos Cetamezia de au dat scire la Grigori Vodă cum că au murit, era peste trei cîsură au scos altă mezilă cum că s'au trezit și au rămas nevătămat. La care viindă veste de năstire de mîrte la Grigori Vodă, încă fiind la Socola, nu întreba cîtă amețelă și oftare și lacrimă, câtă s'au mîhnit totă curtea și urdiea Domnului; numai Dîmna și Bezedecele nu sciau, că erau duși la Țarigrad. Era peste cîte-va cîsură tot într'acea zi sosi altă trimisă cu veste la Grigorie Vodă, scriind cum că s'au trezit și nu este nimică Terzimanului. Atuncea au mulțumit lui Dumnezeu și s'au bucurat forțe, care ne putem arăta cîtă părere de bine; și cu mulți galbin și cu mașuri au dăruit pre acelă trimis, pornindu-l era înapoi cu cărți, purcînd și Domnul pre Prut la Ciuhur, încungîrînd pe la Dorohoi, trîgînd cu urechea ce se lucra la Hotin, că ședeau două Pași cu Seraskerul de acceptă venirea Moscului. Ce cîndă au plecat Grigori Vodă despre Iași, și Moskul au lovit Hotinul, care puțină bătaie s'au făcut și au luat pe Colceag-Bel Pașa în robie și multă norodă din Turci ce erau acolo, măcar că luase și pe Ean-Pașa în robie, care pe amîndouă i-au trimis înăuntru la Împărăteasa. Era Grigorie Vodă luîndă veste că au luat Hotinul, îndată au dat scire la Udreiu, și cum că au gînd să vie și la Iași. Și viindă Domnul cum mai îngrabă la Iași, au trecut pe din sus de Iași, ș'au mersă la Galata de au masă într'acea noapte. Socotindă omenii că va ședă cîte-va zile de se va odihni, ce fiind că i venise veste că au trimis cîtă-va oște să-l prindă, îndată au orînduit trei Calmacam: pe Sandul Sturza Vel Logofetă, și pe Iordaki Cantacuzino Vel Vornic, și pe Constantin Roșetă Vornic, și pe Alistarh Bană

ca să fie purtători de grijă la toate trebile țerei. Era Grigorie Vodă a doua și a plecat de la Galata, luându drumul Țarigradului în glosă; și într'acea seră a agiunsu la unu satū a lui Negelū anume Roșieci în ținutul Fălciului, avându și câți-va boieri de țeră cu densus: Costaki Razu Visternicū, Paladi Spatarū, Veninū Spatarū, și fiul Vornicului Iordaki Cantacuzino, și fiul lui Negelū și alți feciori de boieri mari și mici. Și acolo fiindū, a doua și Duminică aū mersū la biserică, și cândū cetia Evangheliea, éta aū sositū de la Iași, de la Caïmacamī, pe unū trāmisū anume Antiohi, făcendū scire Domnului, cum că aū răpeditū Moskali mai bine de 300 de călărime, câte în trei cai s'elū prinđă. Ș'așa mergendū Constantinū Hatmanul, s'aū lipitū de strană și i-aū spusū totă pricina, dicendū s'el tragi calul; și cum aū isprăvitū Evangheliea, aū eșitū Domnul afară; și încalicândū, aū pusū pe Spatarul Veninū înainte apucandū drumul în glosū la Torcesci, la Tecuci, la satul lui Spatarul Veninū. Era Moskali de la Hotinū, după ce 'l-aū luatū, aū trasū la Iași, eșindu-le totū norodul înainte cu totă boierimea la Copoū, și Mitropolitul, ș'aū intratū în Iași cu mare alaiū și cu multă oste cu spegele scose din tēcă, fiindū singurū ghenearul celū mare Mfunhenū, cu câte-va Bezedele; încă douē erau a lui Dumitrașcu Vodă Cantemir, Constantinū și Dumitrașcu, care aū fostū Domnū ș'aū fugitū cândū aū venitū Petru Impēratū. Și era și o Bezade a Giurgilorū, fiul lui Eraclisū, și alții cari nu s'aū scrisū, ș'aū conăcitū în casele lui Constantinū Ipsilantū Hatmanū, căci curțile se cam stricase și totă ostea împărțită după cum era și omul. Era gonașii cari mersēse după Grigorie Vodă s'elū prinđă, înțelegendū că Domnul aū adaosū multă oste tătărăscă și turcescă, s'aū temutū a mai merge înainte, și de la Bêrladū s'aū întorsū înapoi fōră de nici o ispravă. Era Grigorie Vodă cu toți oștenii lui și cu Pașa Sara-Mehmetū cu oste turcescă și cu câți-va Mîrzaci cu oste tătărăscă, āmblāndū din locū în locū, pe la Umbrăresci, pe la Torcesci și pe la Șerbănesci, mai pe urmă și la Brăvalū, și de acolo la Galați, aședendū-se acolo cu totă urdiea, puindū și străji în toate părțile, chivernisindū toate după cum se cădea, luandū scire și de la Caïmacamī de câte se lucrau la Iași de Moskali. Cantemirū Beizade avendū pismă pe Grigorie Vodă și pe Aga Enake, încă pēnă a nu fugi la Moskali, aū făcutū pe ghenearū de aū rēsipitū curțile Domnesci de la Frumōsa, și casele Agai Enaki ce erau în Iași fāpturā de Țaregradū lingă Bārnovskie, le-aū făcutū asemenea cu pāmēntul; și nu s'aū lāsātū cu atāta, ce aū datū scire și la pāmēntenī că cine va avea strae, lucruri pin mōnăstiri, sē le scōtā, căci orū sē calce mōnăstirile sē caute avușiea Grecilorū și a lui Grigorie Vodă, că arū fi lāsāt'o prin mōnăstiri. Ș'așa trāmitea, pāmēntenii deși scoteaū pe a lorū, era nu toți; și cea mai de pe urmă aū călcatū și mōnăstirile și casele, desbrăcandū lumea. Era ghenearul ședendū totă vara în Iași, trāmitea cărți pe la ținuturi pentru zaherē, și ealovițe, și flnū, ș'altele câte trebuia oștii, împreună cu omul Caïmacamilorū. Era giudecāșile căutaū Caïmacamii, căroră sē le facă Dumneđeū giudecată, că era totū jacuri în toate părțile. Aū scosū și câte va slujbe, dicendū pentru trebuința oștii de māncare; aū mai scosū unū birū pentru sāpatul hindikiului, căci aū gāsītū cu cale ca să încungīure hora cu șanțū impregiurū, ca sē nu vie fōră de veste Turciū și Tātariū s'el calce. Ș'așa aū poroncītū sē iēsă toate breslele

să sape, și vedându că nu pot face trebă cu ei, s'au hotărît să dea de tot omul câte 60 bani pentru săpată; ș'asa au pus pe Ruși de au săpată, încungturându Iașul în trei-șeci zile, și pe unde le vinea semnul, oboriau ori-ce se întâmpla: se'u case, se'u grajdă, încâtă au răsipit și casele lui Stavru Sulgerului celui mare de lângă sfete Nicola. Și așa petrecându pene în toamnă, era despre toamnă viindă veste că s'au făcut pace, îndată s'au gătită Feldmarșalul, și au plecat în sus, mai rămăind în Iași Cantemiră cu puțină ște de jăcuia. Era și Domnul Grigorie Vodă, îndată ce au auțit, au purcesu pe Prut în sus cu câtă ște avea, luând și toți Tătarii împreună, și Sara-Mehmet-Pașa cu totă șteea turcescă, au plecat în sus pe Bêrlad, făcând Pașa sfată cu Domnul, decă voră agiunge la Iași, se lovescă Iașii din două părți ca să scotă pe Ruși foră de voia loră din Iași. Ș'asa au făcut; când la Octomvrie 13 zile, au lovită Tătarii despre Tătarași și Turcii despre iează, și de grabă au eșit Cantemiră, cu câte polcuri au putut stringe, la viea domnescă la Grópă pe culmea delului, închidându-se cu pârcalele loră, rămăind două stéguri de cătane afară, eșind la harță cu Tătarii de s'au bătut de dimineță pene la prânză. Și așa apărându-se Moskali s'au totă trasă în sus, trecându podul peste Jijea pene în seră. Era Grigorie Vodă au intrat în Iași într'acea seră și Pașa, și câți Moskali găsia Turcii ascunși în Iași pin pivniță, dați după bețuri și jacuri, îi prindeau Turcii de'i trâmiteau la ghenarul ca pre nisce robi, de'i scoteau Rușii din robie. În țera Românescă, Constantină Vodă Mavrocordată tragea mai mară supărări despre Turci, că orânduise câți-va Pași acolo, fiind-că se rădicase Némțul asupra Turcului foră de veste. La care acestă rădicare a Némțului au făcut pe Moskali de au făcut pace cu Turcul, dându-i și tôte locurile ce'i luase Turcul înapoi, adecă Crîmul, cetatea Vozie, Hotinul și Moldova, numai se bată pe Nemi. Și așa i-au bătut Turcii câți le-au luat și cetatea Beligradul și cincă ținuturi de peste Oltă împreună cu Craiova. Era Grigorie Vodă în Iași neavendă unde sedă, pene a tocni curțile domnesci, au șelut în casele Sturzei vel logofet; era pe Sara-Mehmet-Pașa l-au pus în casele lui Vasilie Kogăluiceanu Pitară de lângă Barnovskie. Și așa petrecându Domnul cu pace acea iernă în Iași, schimbându tôte boerile, stându cu totul ca să îndrepteze țera, puindă la cale bună și cu odihnă, făcendu și Mitropolită țerei pe Nekiforă ce era Sedisă care l-amă pomenită mai înapoi, că Mitropolitul Antonie ce fusese anteu se dusesă cu Moskali în lăuntru. Era cândă au fostă de primă-vară s'au apucată era de casele domnesci de la Frumosa, și le-au isprăvită pene în toamnă, după cum se vedă și astă-zi. Într'acestă ală doilea ană, Februarie 20, au venită veste lui Grigorie Vodă de la Țarigrad, cum Impărăția au tăiată pe frate-seu Alecsandru Terzimanul, pentru care multă scărbă și părere de rău au avută totă casa Măriei Săle, și Dómna Zoia, și tôte Beizadelile, căci se întorsese de la Țarigrad după facerea păcei, făcendu mare pomenire, împărțindă multe pe la seraci și la mănăstiri. Totă într'acea primă-vară au dată Impărăția lui Colceagă-Beiu, Sărhatul Hotiului, după ce s'au întorsă din robie de la Mosku, după cum s'au scrisă mai înapoi, măcară că anteu l-au rōnduită la Vidină, și nelăsându-lă multă vreme l-au rōnduită la Hotină, care luândă țera Românescă d'a

lungul, a  venit  p n  la Foc eni,  i acolo tr mi t nd  Grigorie Vodă pe Antonie P rc lab , omul M riei S le, ca să'i fie purt tor  de grijă la cele trebuit re Pașei,  i  mpreun ndu-se cu Pa a, i-a  ar tat  c te  i s nt  trebuit re Pașei, care între altele cerea 300 de care de boi. Ce  ic nd  Antonie că nu se p te, că se face mult  zulum   ere , îndată s'a  m ni t   i 'l-a  pus  g os ,  i 'l-a  b tut  la talpe f rte r  , av nd  pismă pe st p nu-s u pe Grigorie Vodă, fiind  că or nduise pe Lupul Aga acolo la Hotin  l s ndu-l  Moskali ,  'a  luat  mult  bir  de la Lipcani  ce se afla   ed tori pin sate. De care au ind  Grigorie Vodă de ce s'a  t mplat  lui Antonie, nu putem  ar ta c t  grijă avea Domnul tr mi ndu-i multe pe e uri  i bani, d ndu'i t te deplin  c te a  cerut .  i a a viind   ncet  c te trei c sur  pe  i, i-a  e it  Domnul înainte cu to i boierii la  anta; ce după împreunare multă vreme nu i-a  c utat  s  v d  pe Grigorie Vodă, ce mai pe urmă 'l-a   ntrebat   i i-a  dat  voie ca să încalece;  i a a trec nd  la Ia i a  sosit  la Copou  i a  con cit  acolo  ed nd  p n  a treia  i, merg nd  Domnul în t te  ilele de se împreuna, treme ndu-i de t te tefaricule ce se afla  în Ia i, d nd   i bac i ur   ndestul  la  omenii Pa ii, tr g ndu'i  i un  alai  f rte frumos   mpodobit  la petrecania Domnului.  i a a m ntuindu-se de el , s'a   ntors  cu pace în cur i;  r  acel  Pa   cum a  ag ns  la Hotin  n'a  trăită trei  ile  i a  murit , de care   teleg nd  Grigorie Vodă f rte s'a  bucurat , căci nu da credin   în el ,  i r ped nd  cu olac  în  arigrad , silind  s   spr vesc  acel  Pa alic  a Hotinului lui Sara-Mehmet-Pa a ce se afla în Ia i cu șederea, care fusese cu Domnul în  oste în vremea   tire ,  i să'i sc t   i un  tui ,  i a a i-a   spr vit  sco ndu'i  i al  treilea tui , tr mi ndu'l  Pa   deplin  la Hotin , d ruindu'l   i M riea Sa ca pe un  cirac  a M riei S le.  ic  unii că după ducerea Moskalului, ar  fi ar tat  Grigorie Vodă la Vizirul cum că cetatea Hotinului ar  fi stricat  p n  în p m nt  Moskali , socotind  că d r  va putea r dica acest  sarhat  din spatele Moldovei; d r  Turcii fiind  în prepus  i-a  dat  ascultare,  r  la cea de pe urmă, a  tr mis  pe ascuns  om  de a  v  t  cetatea cu ochii, ne ciind  Grigori Vodă nimica nici Capi-kehafelele lui de una ca ac sta. Ce fiind  că se   t mplase mai în trecutele vrem   i pricina Terzimanului la care fiindu'i frate  l  atingea  i pe Domn , a i derea  i pricina cet  ei care nu pu in  lucru. Aceste multe vorbe c  d nd  în urechile prostimei, care de care le  nt r a, de care au ind   i Domnii cari  erau mazil , ales  Miha  Vodă că  edea de at  ia ani în  arigrad  mazil , le adev r a  i le  ncredin a,  mbla de  i  i n pte după Domnie, care g sind  vreme  i prietini  lui Mihai  Vodă, una ca să m n nce, al  doilea ca să'l  fac  Domn   ere  Rom nesc ,  i pe Constantin  Vodă Mavrocordat  s 'l  mute în Moldova,  i a a a  mazilit  pe Grigori Vodă din Moldova, mut nd  pe Constantin  Vodă din  era Munten sc   n Moldova,  r  în  era Munten sc  a  f cut  Domn  pe Miha  Racovi   Vodă.

CAP. III.

Domniea a doua a lui Constantină Vodă Mavrocordatū.

Constantinū Vodă viindu'î veste de domniea țerei Moldovei, nu s'au bucuratū căci era deprinsū în țera Românescă; ci, după obiceiū, au răpeditū Caïmacamī aleși, și gătindu-se pêne a veni și Skimni-Agasi, Măriea Sa au purcesū din Bucuresci, care viindū la Focșeni, după obiceiū i-au eșitū câtă-va boferime și slujitorī înainte ca la unū Domnū nūoū. Și viindū în scaunū, după obiceiū s'au cetitū Fermanul Impărătescū, îmbrăcându pre boferī Caïmacamī cu caf-tane; érá a doua și au începutū a da boferiile și isprăvnicīile, care ispravnicī întēiași datā acestū domnū i-au scornitū, aducēndū acēstā muștrā din țera Românescă, scornindū și alte multe, făcēndū pe țerā ca sē-și cisluească, făcēndū dece bucate unū capū, fie ce bucate, și capul puindu'lū la fiesce care sfertū câte unū ortū, și meșteșugul era asemenea, care lucrurī ca aceste n'aveau nūmērū. Ușele divanului erau deschise și multā vorbā cu prostimea avea, câtū atāta le dedese obrazū, câtū nu putea nime din boferī ca sē-șicā măcarū câtū de puținū lucru vre unū țeranū, că îndatā striga la Vodă, și pentru unū lucru de nimica a unū țeranū câtū de prostū, făcea pe unū boferū mare mascara și'lū închidea. Și mai dāduse o poruncā în țerā ca să nu fie volnicū nime a lua cui-va măcarū unū oū fōrā de banī, nici slujbașū, nici altul nime. Grigori Vodă gătindu-se cu tōtā curtea sa, au plecatū din Iași la Țarigradū, petrecēndū'lū tōtā boferimea, și la mulți au fostū și mare mahniciune căci îlū iubiau cu toți. Érá după mergerea la Țarigradū s'au aședatū cu șederea la Curu-Cișme, petrecēndū cu toți prietenī Măriei Séle ca unū Domnū desteptatū mazilū; la care nedāndū mână Capi-kehatelelorū sē védā pe unū Domnū ca acesta în Țarigradū, au chiełtuitū și au silitū de 'l-au făcutū surgunū la Bocceda, la care surgunlicū au ședutū duoī anī. Érá Constantinū Vodă în Moldova domnia cu pace apucāndu-se de capul preoților sē'î învețe carte, frāmāntāndū'î în totū chipul; întēiași datā au poroncitū de au scosū pe ieromonași, călughēri greci, de pin mōnāstirile cele mari, orōnduindū preoți de mirū, dicēndū că Greci cāndū tēmāiazā în bisericā pe muierī, staū câte unū minutū înaintea fiește-cāriea muiere de o tēmāiazā și o privesce din talpā pêne în capū, puindū gāndū rău în capul lorū asupra acelorū muierī. Poroncit'au de au adusū și cărți pe'nțelesū din țera Românescă, căci în Moldova nu se afla Evangheliī, Apostoli și Leturgiī, dāndū poroncā Mitropolitul acele cărți să le cetēscā pe'nțelesū pe la bisericī; mai poroncindū Domnul Mitropolitului și Episcopilorū sē facā tipografie fiesce-care la Eparhiea lui, ca sē se tipārescā cărți pe'nțelesū. Și așa s'au apucatū de au făcutū stampā, și de atuncea și pêne acum lucrēzā acea pomenire în pāmēntulū Moldovei, care la acēstā au lāsātū mare pomenire în țerile acestea. Au mai datū Vodă poroncā pin tōte ținuturile ca sē cerceteze Ispravnicī ținuturilorū pe preoți, diaconi, cariī vorū fi fōrā de bisericā nesciindū și carte,

adecă orânduie la biserică, pe unii ca aceia să aibă voie a-i pune în biru cu țeranii ca să plătescă și ei biru ca și altă țără. Și așa de mare frică ce aveau bieții preoți și diaconi, căci începuse Constantin Vodă a orândui preoți învățați de âmbra pin toate ținuturile și pin toate satele ca să vadă ce felu de cetanie facu pe la biserică, la care nu putem scrie ce frică trăgeau bieții preoți, că se apucau la bătrânețe să învețe carte.

În zilele acestui Domn s'au întemplat și unu focu mare pe podul vechiu, la care au ars ca vr'o 50 de case mai bine, începându focul de lungă sfântul Sava, mergendu pene la Triisfetitele, ardendu și câte-va crisme cu vinu și alte lucruri, făcendu la mulți multe pagube. Era în zilele acestui Domn, au venit și Patriarhul Kirio Kir Parteue a Sfântului Mormentu a Domnului nostru Iisus Christos a Ierusalimului, pre care l-au priimitu cu mare cinste, avendu-lu în mare evlavie ca pe unu Patriarhu ce era, și ședendu câtă-va vreme în Moldova, căutându și sâmile mănăstirilor Ierusalimului, poftindu-lu Domnul de au slujitu sfânta Leturghie la biserica curței unde era și totă boierimea țerei. Care mai pe urmă au arătat Domnului că Sfântul Mormentu are multă datorie, și de nu va face Măria Sa o milă cu țera acesta a Moldovei ca să ușureze acea datorie, nu mai este cu putință a mai merge la acele sfante locuri, și stau și ereticii gata să plătescă această datorie ca să ție în mâna lor acele sfante locuri. Aceste și altele ca aceste auzind Domnul și totă boierimea, au făcutu sfatu, găsind cu cale ca să ajutoreze și acestu pământu alu Moldovei. Și așa, cu sfatul tuturilor, au scosu pe totă țera câte unu ortu de fiesce-care nume, și strângendu o sumă bună de bani, i s'au datu, ajutorându-lu și fiesce-care boieru cu cele ce le-au datu mâna de pe la casele lor. Și luându-și dîoa bună de la Domnul și de la toți ai țerei, orânduind răsvane și conace, trimițendu și unu boieru ca s'lu ducă pene la Focșeni, fiindu că mergea în țera Românescă la Miha Vodă, și plecându din Iași l-au petrecutu toți Egumenii ajutorându-lu și ei cu toate cele ce le-au datu mâna.

În zilele lui Miha Vodă au oblicitu Pôrta turcescă că se află în Bucuresci Doftorul Testabuza, care fusese în Moldova în zilele lui Grigori Vodă Ghica, carele ascunsu fiindu, că-lu pîrise și pe elu cându au pîritu pe Terzimanul Porței, și după mazilia lui Grigori Vodă din Moldova, Testabuza au trecut în țera Românescă. Încă fiindu Miha Vodă în Țarigradu nepurcesu, l-au chîmămatu Pôrta și i-au disu: că Testabuza este în Bucuresci, dându-l fermană Împărătescu, orî capul Testabuzei s'lu trimetă în Țarigradu, orî capul lui se va duce. Și așa nesciind ce se facă Miha Vodă, au răpețitu pe Beizadéoa Măriei Scele Mihăiluță cu câți-va boierănași, cu menzilu, învețându-l ca să facă totu chipul de silință și s'lu prindă, și s'î tate capul, s'lu răpeță la Împărăție cu mare grabă. La care pene a agiunge Beizadéoa în Bucuresci, era Testabuza au fostu plecatu ca să trecă în țera Ungurescă; ajungendu pene la hotaru și zăbovindu acolo pene a trece, eta și Beizade au răpețitu după densus cu menzilu pe Bezat-Bulucbași cu câți-va zapci, și fiindu zilele lui cele sfîrșite, l-au găsitu acolo netrecutu, și îndată l-au prinsu puindu-lu în fere cu buuă pază, l-au dusu la Bucuresci; și cum l-au adusu, l-au pusu de s'au

grijit, și așa 'l-au seos, în grădina Domnăscă și 'l-au tăiet capul, și despoindul 'l-au trimis cu olac în Țarigrad.

În Domniea acestui Domn s'au rēdicat o sēmă de HotincenȚ Turci și au mers la Țarigrad făcēnd mare piră asupra Lupului Agăi, arētând cāte și mai multe cā le-arū fi făcut cāndū au venit Moscalii și au fost elū orōnduit; și scotēnd Fermanū au trimis sēi ūee capul și tōtă avuȝia lui, care viindū aice la Iași au mijlocit Domnul de s'au perdut Lupul din mijloc, care nu'lū scia nime ce s'au făcut, puindū mare strajă la casa lui, aducēnd și tōte bucatele lui de le-au scos la mezat, ca cāndū arū fi perit omul. Ėră elū era la mare închisōre de Domnul la locū întunecū, care nu'lū scia nime unde se află, și era cu mare mirare și pāmētenilorū căci nu'lū scia; trimisul'au la Țarigrad, au 'l-au omorit și i-au trimis capul, căci au trecut 16 zile la mijloc, și nime nu scia unde se află. La care pēnē la cea de pe urmă au scāpat cu vieȝă, dēră au eșit din șese-deci pungi de bani, și i-au rēmas și tōte acareturile, care nu se pot arēta cu scrisul cātă risipă și pagubă au avut, cā și giupānesa o păzia cu mare strajă, împrejurul casei, ardēnd și zāplaii ogrāzei pēnē în pāmēt; arū fi și perit de n'arū fi stātut acesta. Ce veldēnd și Domnul cā nu'i merge în pāmētul Moldovei, fiind invētat în țēra Romānescă cu venituri mai mari, au scris la Țarigrad la Capi-kehafele ca să nu ūee mucarelē, sē se mazilēsc, care și o cerea una ca acēta fiind invētat cu locmale mai mari. Ėră de altă parte au socotit cā de cātū se'ncapă alȝii străini la Domnia Moldovei, mai bine să arēte drumū fratelui Măriei Sēle, lui Iōn Mavrocordatū Beȝzedē, căruia dāndū'i scire au început a āmbra pe la prietini, ajutorindu'l și prietini vechi a tātina-sē, și Capi-kehafelele, pēnē ce au isprāvit, și au luat Domniea Moldovei, mazilind pe frate-sē Constantinū Vodă; dupē ce au domnit în Moldova într'acēstă Domnie doi pol ani, i-au venit mazilia.

CAP. IV.

Domniea lui Ioan Vodă Mavrocordatū, feciorū lui Neculai Vodă.

Dupē ce au luat Ioan Vodă Domniea Moldovei, și 'și-au aședat trebile domniei în Țarigrad, făcēnd și Capi-kehāi pe Rāmādānesci și pe Guliano, și așa gātindu-se au purces din Țarigrad cu frumos alaiū, dupē cum se cade unui Domn. Ėră Constantinū Vodă, dupē ce au venit Skimni-Agasi, s'au gātit și au purces din Iași petrecēndul și tōtă boferimea țērei dupē obiceiū. Ėră Ioan Vodă viindū pēnē la Galați, i-au eșit cāți-va boferi înainte ca la unū Domnū tēnērū și nuoū; ēră dupē ce s'au apropiēt de Iași, i-au eșit înainte și Calmacami cu mare alaiū, ducēndul āntēi în sfāntul Neculai de i-au cetit molitfele Domniei, Mitropolitul Nechiforū care era socru Agăi Lupului, care s'au pomenit mai āpoi, și pe urmă mergēnd în curte cetind fermanul de Domnie ābrācānd pe boferi dupē obiceiū. A doua zi ērāși chāmānd pe boferi dupē obiceiū au dat boferiile, dānd o sēmă la ōmenii Măriei Sēle, cā adunādu-se cam mulȝi. În zilele a-

testui Domnău au fostu multe dări grele, alesu vâcărituri câte 2 câte 3 veniaune ori pe an, că scotea unul la Ghenarie, altul la Maiu și la Dechemvrie, câtu se suia pe an câte 7 lei, 45 bani de vită, care era un mare greu țerei. Eră boierilor le părea bine, căci mâncau fiesce-care, și aveau totu ridicături de la acestu Domnău, la care cei mai mulți boieri de la acestu Domnău s'au rădicatu, alesu cei ce ședeau la țără, și de atunce au făcutu bani toți boierii. Domnului încă nu'i păsa; căuta să apuce Greciloru așijderea, că și ei câscigau câtu puteau și mâncau rușferturi destule, cădându la boierii, căci erau palelele eftine. Din care boierii au pricinuitu la o sémă și au fugitu din țără, că fiindu o sémă nămurii, asceptau s'ei roge la boierii, la care vedându că nu'i rógă nime, au socotitu să fugă; și așa s'au sculat Mihalaki Sturza de la Romanu, și Ilie Sturza de la Helesteenii și doi feciori a lui Balșu de la Ionășeni anume Vasilie și Grigorie, și au fugitu în țera Leșescă. De care auzind Domnul forțe s'au mahnitu, nefind deprimu la unele ca aceste; și chiamându la curte pe Sandul Sturza vel Logofetu, căci era frate cu Mihalaki care fugise, l-au întrebatu Domnul. Elu s'au apëratu că n'au fostu prin sciința lui pricina fugirei lor, numai de va fi poronca Măriei Săle să le scrie ca să arăte ce le va fi răspunsul, parigorisându și pe Domnul, arătându-i că au făcutu ca nisce omeni de nimică și foră de minte, și nimicu nu este. Atuncea Ioan Vodă i-au datu voie să le scrie cum mai în grabă; și așa scriindu-le au răpețitu la ei, și ei luându cartea au făcutu răspunsu Logofetului, cum că ei încă sunt feciori de boieri și cu case grele, și nu pot și ei a se îndulci de milele Domnului, din cinstea boierilor, căci s'au învrednicitu câți și mai mulți, și pôte și mai răi de câtu dênșii, cari au rămasu de risul slugilor lor; și ca de aceste arătându ca să nu'i supere pentru întorsu, căci nu se voru întorče așa curându ca să nu de pe vte o primejdie, arătându câtă sërăcie și datorie au pe la casele lor. Și după ce au venit acea carte la Logofetu, au mersu la curte de au cetit'o Domnului în taină câte una pre amănuntul. Atuncea au găsitu vreme și Logofetu de i-au dresu după cum se cade, și așa Domnul s'au adevëritu cu giurământu ca să le scrie să vie, și nu le va face nimicu, încă îi va boieri și îi va milui. La care încredându-se Sandul Sturza vel Logofetu, au luat trebuia asupra lui și au scrisu la ei după cum au sciutu și așa i-au întorsu; cari viind la Iași i-au ertatu și i-au și boieritu pe toți, făcându pe Mihalaki Sturza vel Medelniceru, și pe Ilie Sturza vel Sulgeru, și pe Vasilie Balșu Căpitanu mare de Iași, și frăține-său i-au datu o Căpitanie afară și le-au făcutu și lefi și scutelnici. Și dintr'acéstă fugă a lor vedându cei-l-alti boieri cum se portă trebile, și Domnul cădutu cu totul la mese mari și zee-feturi, și primblări și la alte desfătări a lumii, luase cu toți un mare obrazu și nu'l băga în sémă, și făcea ce le erau voia lor.

În zilele acestui Domnău au trecut pîn Iași un Pașă mare cu trei tuțuri anume Mosumolu, la care au trimis Vodă înainte pe Toderu Paladi vel Visternicu la Galați, de au fostu purtătoru de grijă la toate conacele, și viind la Iași i-au eșitu înainte Domnul cu mare alai în tîmpinare la Șanta ducându-lă de l-au conăcitu în casele domnesci de la Frumosa, ședendu trei zile oturacu, mergendu Domnul de câte două ori pe zi la dênșul, tramițendu-i de câte se găseau la locurile

aceste, și daruri și altele și bani, câtă au trasă bieții sêraci cu conacele lor,   r   Domnului f  rte i-au mulțamit   Pașă pentru slujba lui Paladi, de care au   mbr  cat   Pașă pe Paladi cu blană de samur  , d  ndu-l   i un   r  nd   de plină de strae, tr  g  ndu-l   i un   misir   a Paș  i cu frumos   tac  m   la scară,   i aș   l-au tr  mis   la Domnul. V  d  nd   Domnul una ca ac  sta, l-au   mbr  cat     i el   cu altă blană de samur  , or  nduindu-l   de al   doilea s   ducă pe Pașă p  n   l  -a trece în hotarul Hotinului, ca să nu se facă vre un   cusur   la nimic  .   i aș   a treea   i r  dic  ndu-se Pașă de la Frum  sa, petrec  ndu-l   Vodă cu boierii   i cu alaiul s  u p  n   la Copo  ,   i acolo lu  ndu-ș     iua bun   Domnul, s'au   ntors   înapoi la Iaș  ,   r   Pașă s'au dus   la Hotin  , care ag  tung  nd   la Hotin     r   l-au   mbr  cat     i l-au d  ruit   pe Paladi, căci   i el   multe dăruia Paș  i;   i viind   la Iaș     r  ș   l-au d  ruit   Domnul cu cumașur     i bani, d  ndu-l   i un   misir     mpodobit  , c  t   păru r  u celor  -lalț   boieri, căindu-se că n'au vrut   s   m  rg   el  , cu t  te că ave  u treb  i a Visteriei,   r   au l  sat     meni. Dup   ac  sta au scos   Vodă goșin   întreită c  te 11 parale de o  le, care greutate   i nevole nu poci   ar  ta c  t   au f  cut   pe bieții s  raci; căci de c  nd   au fost   acest   p  m  nt  , c  te 11 parale n'au dat  ,   i mulțĭ din prostime   ș   ucid  au vitele cele mai pr  ste ca să nu le plătéscă, la care   i Domnul mult   sișlet   au tras   p  n   s'au str  ns   banii slujbei acest  i, căci era ț  ra f  rte sup  rat   de multe d  r  .ce erau pe s  raci, cu t  te că era belșug   în t  te. Boierilor   le erau bine   i voioș  , urma     i ei Domnului, căci iube  u primbl  r  ,   i halcale,   i   ic  tur  .   r   după aceste au socotit   s   facă   i pomeniri: au adus   meșter   str  in   zugrav   de au pus   de au zugr  vit   biserica cea mare a curț  i peste tot  , pe din l  untru cu multă chîeltuială, zugrăvindu-se   i pe sine cu D  mna   i cu t  te Beizadelele M  riei S  le, zugr  vind     i pe tot   n  mul lui   i pe alțĭ Domni ce erau ctitori la acea biserică de mai-nainte, f  c  nd     i   ece p  rech   de veșm  ntur   nou  , cumașur   frum  se cu fir  ,   i trei r  ndur   p  le de Ico  ue, unele cu semnul ț  rei,   i aduc  nd     i dou   sfeșnice de argint   de la m  n  stirea Săcului de le-au stricat     i au f  cut   ș  se mai mică în biserică,   i opt   candel   mari de argint   care se v  d   p  n   ast  -  i în biserică la curte. Mai făcut'au   i un   foișor   f  rte frumos   de ceea parte de heleșteul Frumósei, sub Cet  țuile, f  c  nd     i cișme l  ng   cerdac   cu apă curg  t  re de merge  u în primblare.   r   la al   treilea an   a Domniei acestiea, au f  cut   sfat   Domnul cu toțĭ boierii ț  rei ca să al  g   patru boieri mari de ț  r   s   m  rg   la Țarigrad  , una ca să arate pe Domn   că este bună   i pl  cut  , al   doilea s   v  d     i t  t   chîeltuiala Capi-kehalelelor  , căci ar  tase pe tot   anul c  te o sumă mare de bani chîeltuiala, care se mira     i singur   boierii,   i pentru altele ce le vor   mai veni pin m  n   pentru ușurarea ț  rei. La care g  sind   c  i cu cale   i boierii, au priimit   ca să m  rg   patru boieri; ci socotindu-se ei în de ei au g  sit   cu cale să m  rg   Costaki Razu Hatman  , T  der   P  ladi Visternic  , Radu Racoviță vel Vornic     i Manolaki Costaki vel Vornic  ,   i aș   d  ndu-le de chîeltuială Domniea s'au g  tit   numai de c  t     i au purces   la Țarigrad   lu  nd     i dintre tiner  i rudenii pentru viderea Țarigradului. Constantin   Vodă   n Țarigrad   încă nu s'au aș  dat  , f  c  nd   tot  

chipul de meșteșuguri pînă au mazilită pe Mihai Vodă din țera Românească, dără fiindu că avea Mihai Vodă Capi-kehaelele ômenî de trebă, pe Stăvraki celă bētrēnū și pe Manoli Gelepu, și pe alții; și fiindu că nu se împlinise trei ani deplinu, după cum scrie Fermanul celū Impērătescū, încă mai trebuiaū trei luni; și fiindu tocmai asupra veniturilor, fôrte le-au părutū rēu Capi-kehaelelorū lui Mihai Vodă. Atuncea s'au pornitū amēnduoi pe la tôte porțile turcesci; intra Stăvăraki pe la Sultanū, pe la Caziscuri, căci era fôrte îndrăsnețu, însă mai multu cu meșteșugu, că doftoria pe mulți, neluându-le nimicū. Și agiungēndu pe la tôte porțile au isprăvitū sē mai ședă Constantinū Vodă trei luni în Țarigradū, scoțēndu Fermanū lui Mihai Vodă sē mai ședă încă trei luni Domnū, și sē stringă tôte veniturile țerei după obiceiū. Și-dupē ce s'au împlinitū cele trei luni, atuncea s'au dusū Constantinū Vodă în țera Românească, isprăvindū lui Mihai Vodă și Capi-kehaelelorū lui de i-au făcutū surgunū dān Țarigradū, și așa au domnitū Constantinū Vodă cu pace, amēnduoi frații Domni în două țeri. Eră boierii din Moldova aflāndu-se în Țarigradū, ședēndu cāte-va luni acolo, cāutāndu multe trebī ale țerei; la care zăbovindū, etā au venitū și vremea mucarelulu a înorei Domniei Moldovei. Atuncea Capi-kehaelele lui Ioan Vodă au arētatū boierilorū dicēndu: «Ce sē facemū, că vremea mucarelulu au sositū, aici bani nu putemū găsi; Domnul de acolo încă nu ne trāmite, nici ne scrie nimicā, și așa noi nu ne amestecāmū!» Vezirū-Kehaesii încă chīāmāndu pe Capi-kehaele, le-au dīsū pēntu mucarelū; ei s'au apārātū arētāndu pe boierii din țērā ce i-au trāmisū Domnul și țera ca sē rēspundā pēntu tôte. Atuncea au chīāmatū Kehāleoā pe boieri și i-au întrebātū: «Sunteți mulțāmiți de acestū Domnū?» Ei au rēspunsū că suntū și ei și tōtā țērā. Le-au dīsū: «dēcāi așa sēi luați mucarelnl.» Au rēspunsū: «Prea bine. Dērā bani aveți sē dați?»— Au rēspunsū: «Aice bani n'avemū, dērā sē ni se pue o vade, și mergēndu în țērā, pēnē la vade îi vomū trāmite.» Și așa au priimitū Vezir Kehaesii, poroncindū sē dee unū zapisū la Miri pēntu bani cu vade. Și au datū, și îndatā au îmbrăcatū caftane la Vizirul și ei și Capi-kehaelele. Și îndatā au răpēditū olacū la Iași de au datū scire Domnulu de luarea mucarelulu. Și luāndu scire s'au bucurātū cu toți, făcēndu și Domnul mare șinlecū. Mai pe urmă au pusū silință de au răpēditū o sēmā mare de bani; eră ceelaltā sēmā au rēmasū sēi plătescā la vade. Și așa zēbovindū boierii cāte-va luni în Țarigradū, s'au sculatū cu toți și au venitū la Moldova; la care spuindū Domnulu cum s'au tēplatū luarea mucarelulu, asteptāi boierii sē le mulțāmēscā; dērā elū în locū sē le mulțāmēscā, le-au dīsū: «De ce v'ați amestecatū, și cu a cui poroncā ați adēveritā sē dați atāția bani?» Și pe urmă le-au dīsū: «Dupē cum v'ați adēveritū sē și plătiți, căci Māriea mea nu va sē scie.» Și trecēndu multā vreme la mișlocū și peste sorocū, apucāndu pe Capi-kehaele, ei s'au apucātū că vorū scrie, și nici-o-datā nu conteniaū ca sē scrie; la care cea de pe urmă au trāmisū bumbașirū unū Orta Ceașū, și cu zapisele lorū și cu fermanū ca sē împlinēscā acei bani de la acei boieri. Și viindū la Iași, ce au vorovitū Domnul cu bumbașirul nu se scie, ce numai au strinsū pe toți boierii cei mari și bētrini, carii au fostū venitū de la Țarigradū, și au începutū a cere bani. Eră boierii arētaū pe Domnul. Domnul

aŭ răspunsu că ei suntŭ datorŭ ei sã plătescã. Şi aşa mâniindu-se Bumbaşirul i-aŭ luatŭ pre toţi pe gîosŭ de la curtea domnescã, ducendu-i pin tãrgŭ pãnã la casele cele de beilicŭ, unde era ceaşul în gasdã; şi dupã ce aŭ mersŭ acolo, i-aŭ pusŭ pe toţi în fãre, care lucru aice altã datã n'aŭ stãtutŭ, ţiindu-i pãnã în sãrã. Èrã mai indesãrã aŭ priimitŭ cu toţi ca sã se pue împrumutare, şi sã rãdice acea greutate de pe Domnul; la care priimindŭ şi Domnul, aŭ poftitŭ pe Bumbaşirŭ ca sã'i slobodã, cãci se apucã cã vorŭ plãti pe'ncetŭ, fãcendŭ începãturã ca sã deã. Şi aşa i-aŭ sloboditŭ. Ce trecendŭ cãteva ȓile la miȓilocŭ, èrã aŭ socotitŭ ca sã deã uitãrei, la care vȓdendŭ Ioan Vodã cã cu bine nu va face nimicã, aşa s'aŭ turburatŭ într'o ȓi, şi cerendŭ isvodul de la zapciŭ, aŭ vȓdutŭ cã mai nimicã nu dãdese, şi strigandŭ zapciŭ aŭ începutŭ a'i rãdica pre boferi cãte pe unul la închisore, pãnã i-aŭ închisŭ pre toţi, pre cel marŭ şi bẽtrãni; pe alȓi la pãrcane, pe alȓi la vartã, pe alȓi pin beciuri, cariŭ âmpluse tôte beciurile. Boferiŭ a nume acestiŭ eraŭ: Sandul Sturza vel Logofetŭ, Andreiŭ Rosetŭ vel logofetŭ, Manolaki Costaki Vornicŭ, Sandul Racoviȓã Vornicŭ, Toderŭ Paladi vel Spatarŭ, Alexandru Spatarŭ, Lupul Stolnicŭ şi alȓi. Şi vȓdendŭ cã nu'ŭ glumã, s'aŭ apucatŭ de platã, şi pãnã în sãrã puȓini bani aŭ rãmasŭ neistoviȓi, cariŭ s'aŭ apucatŭ cã a doua ȓi îi vorŭ istovi, şi aşa i-aŭ lãsatŭ într'acea sãrã, şi a doua ȓi i-aŭ istovitŭ toţi.

În domnia acestui Domnŭ s'aŭ mai tẽmplatŭ o pricinã care n'amŭ lãsatŭ sã nu scriemŭ: unŭ ovreiŭ dintr'unŭ satŭ a dumisãle Iordaki Cantacuzino Spatarŭ de la Sucãva de lãngã Rãdãuȓi, fiindŭ c'aŭ scãpatatŭ de n'avea cum plãti stẽpãnilorŭ bucatele ce luase şi le vënduse, ca sã nu încapã la închisore, 'şi-aŭ lãsatŭ muierã şi copiiŭ şi aŭ fugitŭ; decŭ pe urmã aŭ mersŭ la Țarigradŭ, la care fãcendŭ cu mulȓi ovreiŭ de acolo multe feluri de vorbe, arẽtãndŭ starea boferilorŭ pãmẽntenŭ de aice, spuindŭ şi halul lui ce i s'aŭ tẽmplatŭ, arẽtãndŭ şi ce venituri are Domnul aice, *l-aŭ pusŭ la cale ca sã facã şereticŭ, ȓicendŭ cã ei îlŭ vorŭ ajutora la tôte, fãcendŭ unŭ arzavalŭ cãtre Împãratul Sultanŭ Mehmetŭ, fãcendŭ jalohã pentru Domnul şi pentru Iordake Cantacuzino, ȓicendŭ cã i-aŭ luatŭ Domnul muierã de aŭ umblatŭ cu ea, şi elŭ fiindŭ cã'ŭ sta împotrivã 'l-aŭ închisŭ în cãteva rãnduriŭ şi i-aŭ luatŭ o sumã mare de bani, arẽtãndŭ cã 'l-arŭ fi mai luatŭ şi pe o fatã şi pe o cumnatã şi alte lucruriŭ şi odore, şi altele multe care nu se potŭ scrie, arẽtãndŭ cã şi Iordake Cantacuzino 'ŭ aŭ închisŭ magasiile ce avea cu bẽturã, care 'l-aŭ cursŭ atãte miŭ de lei pagubã. Ce avẽndŭ meşteri bunŭ lãngã dẽnsul, şi ajutorindŭ'lu şi Bazarghian-başa ce era, aŭ eşitŭ la Împãratul de aŭ strigatŭ dãndŭ şi jalobã. Atuncea Împãratul aŭ poroncitŭ de i s'aŭ fãcutŭ fermanŭ Împãrãtescŭ, orõnduindŭ şi pe unŭ Zaim-Bumbaşirŭ ca sã ŭee pe ovreiŭ şi sã'lu ducã în Moldova, şi acolo cu cadiul sã se caute acea judecatã, şi avẽndŭ dreptate sã i se deã ilamŭ, şi dupã ilame sã împlinescã de la Domnul şi de la Cantacuzino, dãndŭ poroncã ca sã aducã pe ovreiŭ èrã înapoi la Țarigradŭ. Şi plecãndŭ la Moldova, aŭ mersŭ dreptŭ la curtea Domnescã, împreunẽndu-se bumbaşirul cu Domnul, arẽtãndŭ şi fermanul, rãspundẽndŭ'i Domnul: «Prea bine, dumnãta mergŭ la gazdã de te odihnesce, cã estŭ ostenitŭ de drumŭ, şi aceste se vorŭ cãuta, cã avemŭ şi cadiŭ aice; pe ovreiŭ lasã'lu sã stee aice.» Şi aŭ învẽţatŭ

Domnul se dee o gazdă departe, și se nu mǎrgă cine-va se se împreune; și lăsându pre ovreiū pe mâna Domnului, ǎră Bumbașirul s'au dusū la gazdă de laturea tǎrgului lingă mormǣnturile turcesci. ǎră pre ovreiū 'l-au pusū la oprǣlă, și îndată au răpeditū poroncă la toți neguțitorii Turci din Iași și la toți musafirii Turci ce se aflau în Iași, ca se se afle la douē césuri din ăi toți la curte; și făcǣndū scire și cadiului se vie și elū, și toți boierii cei mari cu boierii și fără de boierii; și adunându-se cu toții au eșitū și Domnul, poroncindū se pue butuci ovreiului și în mână și în piciorē, și așa s'elū aducă la Divanū. Și aducǣndū'lū au începutū Domnul a se giudeca cu elū la Cadiū, în auđul tuturorū, făcǣndū pe ovreiū ca se grăiască turcesce, căci ăicea că nu scie. Arǣtǣndū Domnul: «cǣndū ți-amū luatū muerea? spuindū și șederea lui unde au fostū, sau pe cumnată-sa sau pe soră-sa; mai întrebǣndū'lū cǣndū 'l-au închisū și au plătītū atâte geremele? întrebǣndū'lū și Iordache Cantacuzino «cǣndū i-au opritū bucatele ca se nu le vǣndă?» Aceste tóte întrebǣndū'lū cadiul, n'au avutū ce rǣspunde, fără de cǣtū au spusū dreptū că alții l-au pusū la acǣsta, ǎră elū nu'l vinovatū. Care aceste tóte le scria cadiul, ăicǣndū că Domnul nici de unele ca aceste n'are nici o sciință, fōră de cǣtū alții 'l-au îndemnatū la acǣsta, și sǣrǣcia lui cea multă. Atncea Domnul întrebă pe Cadiū și pe ceilalți Turci ce se aflau acolo: «unuia ca acestuia ce i se cade? au rǣspunsū:» este bunū de spǣnduratū. ǎră cadiul tóte ăisele lui le scria ca se dee ilamū; a-tuncea Domnul au strigatū pe armașū s'elū ăee s'elū spǣndure, ăicǣndū de alū doile ca se nu'lū întrebe. Și îndată 'l-au rădicatū ducǣndū'lū în capul tǣrgului de giosū, lingă Hahambașa, și 'l-au spǣnduratū la o dugheană, ăiindu'lū trei ăile spǣnduratū. De care auđindū Bumbașirul au făcutū multă gǣlcǣvă; dǣră 'l-au odihnitū Domnul, dǣruindu'lū bine, arǣtǣndū'l și elamul. Atncea Domnul au făcutū unū arzū de la tótă țǣra și de la Turcii de locū, și Vlǣdicii și Egumenii și toți boierii, arǣtǣndū pe ovreiū că au fostū unū rǣu și tǣlharū; și pentru se se pǣrǣșescă și alții de unele ca aceste, au gǣsitū totū Divanul acestei țǣri și cu cadiul de s'au omoritū; trǣmițǣndū sineturi pentru tóte la Capi-kehaele, scriindu-le ca se chǣeltuǣscă, și să stea cu capul ca se potóle acǣstă price, trǣmițǣndū și pe zapciū la Capi-kehatele. Atncea rudeniile jidovului celui mortū ce avea în țǣra Leșǣscă, au mersū la Țarigradū; ajungǣndū la Oglak-Bazǣrgeanii și la alți ovree mari, cari auveaū fiesce-care porți mari turcesci; care s'au tulburatū toți asupra Domnului de ce se facă unū lucru ca acesta peste poronca Impǣratului, cǣlcǣndū fermanul, stǣndū și improtiva zapciului, care ucru nu l-au făcutū nici unū Domnū, și pǣra pe Domnul în tóte pǣrțile, grǣindū mulțime de cuvinte pentru Domnul; la care mulți bani au chǣlțuitū Capi-kehatelele, că fórtē se mǣrise trǣba, cǣđǣndū Domnul în gurele noroului, ăicǣndū'l felū de felū de vorbe prǣste, care și la cei mari Turci nu gǣșia obrazū Capi-kehatelele, hulindu'lū cu toți. Atncea aflǣndu-le acestea ómenii lui Grigori Vodă Ghica, ce erau aciea în Țarigradū, au începutū a ǣmbla dupǣ Domnie ca se isprǣvescă stǣpǣnului lorū. Mǣcarū că Grigori Vodă era la surgunlicū, dǣră avea mulți prietini, și ǣmblǣndū din ăi din nópte au luatū Domniea, aducǣndū Pórtă pe fiul Mǣriei Séle Scarlatū Beizede de 'l-au îmbrǣcatū cu cǣftanū, în locul tǣtine-sǣu; și pe Ioan Vodă 'l-au mazilitū, trǣmițǣndū Capi-gibașū de 'l-au rădicatū din Moldova.

CAP. V.

A treia Domnie a Jui Grigori Vodă Ghica.

După ce au ședut șapte ani mazilă și în surgunie la Bocceda, care îi dăcă Te-nedos, érá 'l-au miluită Impărăția cu Domniea Moldovei, care nefindă aice, după cum amă dăsu, au adusă pe Beizele Scarlată de 'l-au îmbrăcată cu căftană în locul tătine-său, fiindă încă la surgunie tată-său, făcându'i și itlacul, răpeșdă cu mare grabă de au adusă pe Grigorie Vodă. După ce 'l-au adusă, au mersă la Pôrtă de au făcută mulțămire pentru mila ce 'l-au miluită cu Domniea Moldovei, făcendă ună engomion turcescă către Vizirul, arătândă mare mulțămită, câtă s'au mirată singură Vizirul de procopsela și turcesca lui; asemenea au făcută și la Impăratul cândă au mersă de au luată cuca, și multă s'au mirată și Impăratul de acestă Domnă, care aședădu-și tôte trebele în Țarigradă, s'au gătită de câte i-au trebuită; și făcendă mare alaiă la eșitul din Țarigradă, au venită la Moldova, orânduindă și ună salahoră împărătescă ca să'lă ducă la scaună, avendă cu elă mai bine de 40 de bostangii. Care apropiindu-se la Galați, i-au eșită mulți boeri înainte și giupănese înaintea Dómnei, căci luase totă agărlicul cu elă; numai pe Beizele Scarlată îlă lăsase în Țarigradă naziră și purtătoră de grijă asupra Capi-kehaielelor. Și ședendă trei zile oturacă, căutândă jalobele sêraciloră, făcendă mare dreptate la totă, făcendă și părcălabă la Galați pe Leon celă bêtărăn. De acolo viindă la Iași, pin tôte tîrgurile ce trecea căuta strîmbătăpile locuitoriloră, nepoftindă asuprelă sêraciloră; érá cândă s'au apropietă de Iași, i-au eșită totă boeriă și Calmacamii cu tôte alaiurile înainte, intrândă în sfete Nicolai de s'au închinată, și pe urmă în curtea domnescă. Cetindă fermanul, au îmbrăcată pe totă cu blane și cu căftane după obiceiă, stândă și Skimni-Agasi pêne s'au sfêșită ceremoniile, făcendă pe mare și mică după obiceiă, trâmîtendă și pe salahoră la gazdă cu alaiă. Și adouă-zi au împărșită tôte boeriile, făcendă Logofetă mare pe Sandul Sturza, și pe Costache Razu Vornică de țera de gîosă, și pe Rădul Racoviță Vornică de țera de susă, și pe Bașa Mihalopolă Hatmană, și pe Vasilie Roset vel Visternică, și pe Enake Hrisosculeu vel Postelnică, și pe Alistară vel Spătară, și pe Calmășă vel Bană, și pe Popazolu vel Comisă, și pe Vasilaki Negelă vel Paharnică, și pe Lupul vel Stolnică, și pe cel-lalți după rînduélă, dândă și Isprăvniciile, făcendă și din Greci, că adusesese mulți.

În Domnia lui Ión Vodă care s'au pomenită mai înapoi, era ună boieră a acestui Domnă încă a tătine-său omă, care se numă Costache Purice, ce fusese și Agă aice în Iași, care mai 'nainte cu câte-va lună pêne a nu'i veni mazilia, îlă miluise Domnul său cu stărostia Focșeniloră, după celă scose din Agie. Și fiindă acolo cândă au venită mazilia, au răpeșită boeriă din locă, și 'l-au prinsă, și puindu'lă în fere, 'l-au trâmășă la Mira la mănăstire ca să stee acolo

pênă va pleca Ión Vodă din Iași; și auzîndu Ión Vodă i-au părut rău foarte, și chiâmîndu pre boierii le-au ăisă multe cuvinte, dără ei nu vrea să scie ăicîndu că așa le poroncesce Domnul lor Grigorie Vodă din Țarigrad. Țără cîndu au fostu ca să se rădice acestu Domnă din Iași, au vorbitu cu Capegi-Bașa ca să trîmită de pe drum ămenii de ai lui să ăee pe acestu boieru de la Mira, de care oblicîndu boierii, îndată au răpeditu pe ascunsu de l-au luat de acolo și l-au dusu la Némțu, la mănăstirea Săculu, ăindu lă acolo pênă au trecut Iónu Vodă Dunărea. Acestu Domnă au domnit patru anni și s'au mazilitu, dără și multe blăstemuri au luat de la sărăci, pentru văcăritu, alesu de la babile cele văduve, pênă una au zvirlitu cu o pără în elu în ăia în care au purcesu din Iași, dără nu l-au lovită ce calul au lovită; și mergăndu la Țarigrad mulți ani au mazilitu și apoi au muritu, ăără Domniea n'au vădu'to. Pe Costache Purice încă pênă a nu sosi Grigorie Vodă la Iași, cu bună pază închiđendu lă la Cetățue, ședăndu pênă au venit Domniea în Iași, și atuncea l-au scoborit în curte la Bașbulubașa de Simeni de au ședut cătă-va vreme acolo, pênă au intrat cătă-va boierii mijlocitori la Domnul, cerșind și o sumă bună de bani, care au dată ca la 30 de pungi de bani, și așa au scăpatu fără de nici o pricină. Grigorie Vodă, după ce au venit au și scosu cuniță cătă 50 parale pe vită; cu adăușă și cu bani vechi și cu răsura slujbașilor, se suă la 60 de parale vita. Mai scos'au desătina, și goștina, și vădrăritu; și după ce s'au răcită vremea, au scosu și pecești pe țără de au plătitu toți, scotăndu și văcărită cătă duoi lei, șese potronici vechi de vită, și răsura deosebitu. Intr'acastă Domnie au făcută și o logodnă ficei Măriei Săle cu Dumitrașcu Sturza vel Cămărașu, fiul Sandulu Sturza pre care ilă luase Domnul încă din ceea Domnie la Țarigrad, și făcăndu masă mare cu tôte ăicături, așijderea și Dăma cu tôte gupănesele, și Cămărașu deosăbitu la cămară cu toți negușitorii, trăgăndu și danțuri prin ograda curței. Mare stăpănu au stătit acestu Domnă în țările acestea, și cu mari orăndue; căci gludecățile foarte le ăuta, și nu lipsă în tătă săptămăna să nu facă Divanu sărăcilor, și fiindă că făcuse multă chăltuělă cu Domniea Moldovei de pre urmă, și cu itlacul surgunliculu, fiindă și mănăcatori mulți pe acea vreme la Porțele turcesci, vădăndă că nu pôte eși de sub chăltuială, au pusă tătă silința prin prietini apropiindu-se și vremea mucarelulu. N'au încetată a ămbla după Domniea țerei Romănesci, pênă au și dobăndit'o, și așa făcăndu tătă Domniea Moldovei numă optă luni, i-au venit veste din țera Romănescă, și intr'acelu ceasă au răpeditu pe Mihailopu Hatmanul Iordake; așijderea și Constantină Vodă a răpeditu pe Vasilaki Căminarul Capi-kehae, și pe Păvălake Aga la Moldova, Cămacamă, fiind schimbare între Domnie, făcăndu fiesce-care zaptă la locul ce mersese, fără de chică de sielă, după poronca ce aduse fiesce-care. Decă au începută Grigorie Vodă a se gătă, pênă ce au venită și Skimni-Agasi ce era orănduită ca să ăee pre Grigorie Vodă s'ălu ducă în țera Romănescă; care viindă i-au eșitu Domnul înainte în șesă cu mare alăit, și dăndu lă fermanul celu Impărătescu de cālăre, l-au sărutată, puindu lă în zănu, și vrăndă să se sărute cu Agasi de pe cal, s'au tulburată așii lor, și sculăndu-se așii în duos picăore, au lunecată calul Domnulu de picăorele de d'napoi, au cădutu în cură, și vrăndă să sae de pe elă au cădutu pe ună picăoră și ilă durea,

dicându prostimea că nu'î semnă bun. Ce după ce s'au gătită cum se cade unu Domnă, și mai tăindă strae câte două părechă la toți al curței, și de drumă și de alaiă, adăugându și ômeniî împodobiți pre toți cu mare orîndueală, câtă mai frumosă nu se mai putea, și așa esîndă din Iași i-au făcută toți boierii mare alaiă, petrecendu'lu cale de ună ceasă, luându-și toți diua bună de la Domnul. O sémă s'au întorsă înapoi, érá mulți aū mersă cu Măriea Sa : alții pênă în Romană, alți pênă în Focșeni, alți conaccii, alți cu carele și cu altele, ca să se întorcă cu celă-altă Domnă. Căduse și o iernă care de multă vreme nu ținea mînte ômeniî iernă ca acésta, căci agîunsese carul de fină 30 de lei, și nu se găsia, și descoperia case de da la ca. Agîungendu Grigorie Vodă la Focșeni, aū intrată cu mare alaiă mai nainte pênă a nu veni Constantină Vodă. Érá a treia di aū gătită pe Belzade Matei cu totă alaiul Măriei Séle, și l'-aū trămisă înaintea lui Constantină Vodă, care vedendu alaiul Ghicăi, înghițați aū rămasă toți, că avea ună alaiă fôrte golă. Acole în Focșeni s'au împreunată și Domniî amênduoi, și ședendu trei zile oturacă, de acole 'și-aū luată diua bună unul de la altul, și aū mersă fiesce-care la țera luiși.

CAP. VI.

Domniea a treia a lui Constantină Vodă Mavrocordată.

Viindă Constantină Vodă la Iași, i-aū esită tótă boierimea înainte aducendu-lă după obiceiă cu alaiă pênă în curtea domnescă, cetindă fermanul după obiceiă, și îmbrăcându pe boieri cu căftane. A două di érá aū chîămată de aū dată boierii, făcendu Logofetă mare pe Andrieșă Rosetă, Vornică mare de țera de gîosă pe Costaki Razul, Vornică de țera de susă pe Radul Racoviță, Hatmană pe Ión Bogdană, Postelnică mare pe Tóderă Palade, și Visternică pe Ștefănuță Rosetă și pe Alistarhă vel Spatară, și Bană mare pe Dumitracă Calmășul, și pe cei-alți fiesce-care după rîndueala lui. Érá Domnul s'au apucată érá de evlaviea lui cea vechie, că punea preoții de intraă la Biserica curței la trei césuri de nôpte, și esiaă la șapte césuri din di, și se apuca de divană de'i ținea pênă la noă césuri din di. Mai dedese poroncă de stringea toți preoții, diaconii orașului la biserica curței, și după ce'i băgaă diminêta în biserică, punea ciuhodari la ușă și nu lăsa nici pre unul să éasă afară, puindu-le ună preotă ce'lă avea Măriea Sa învățată la carte Grecescă și Românescă de se suia în anvonă de le cetia după cum se cade a sci fiesce-care preotă orînduiala bisericei, și a botezului, și a ispovedaniei; de care fôrte se spărieșe preoții; și care nu pré scia carte se apuca de învăța de ală doile carte, măcară că dedese mare poroncă Mitropolitului și Episcopiloră să cerceteze pre cei ce voră să se preoțescă seú să se diaconescă, și să vedă ca de voră sci darul deplină, și așa să le dee darul preoției și ală diaconiei. Aū mai scorinită că nu trebuie boierii să aibă vecini piu satele loră, dăndă scire pe la tôte ținuturile unde voră fi vecini să vie la Iași ca să se desbată de vecinătate, po-

roncindă și boierilor celor de aș vecin și sinetură pentru vecin, să vie, căci este să se caute această pricină cu Divanul. Și strângându-se vecinătatea de pretutindene la Divan cu o mare obrăznicie, căci îi făcuse Constantin Vodă de nu băga pe nime în seamă, viind și boierimea de pe afară cei ce aveau vecin; cari după ce s'au strâns cu toții, s'au orânduit ca să se facă mare sobor în Mănăstirea Trisfetite. Și așa mergând Domnul cu toți boierii acolo, au început a face mare cercetare de când sunt vecin și de la cine i-au cumpărat, și în cât i-au cumpărat. Atunci au răspuns toți boierii, zicând: «Noi nu i-am cumpărat, ce i-am găsit vecin de la moșii și strămoșii noștri, și îi stăpânim și noi; era a'î vinde nu putem ca să îi vindem, ce îi punem câte la o slujbă a casei de ne dau ajutorul.» Atunci au poruncit Vodă cu mare hotărâre să nu mai fie vecin de aici înainte, numai pentru că sedă pin satele boieresci și se hrănesc pe moșiile lor, să lucreze câte douăzeci și patru de zile într'un an boierilor vara și iarna; au să dea câte două lei de fieșce-care casă și să lucreze câte 12 zile pe an vara și iarna. Și hotărînd într'acest chip, s'au mulțumit și boierii, învătând Domnul ca să se dea vecinilor și câte o țidulă Domnescă cu pecete gospodă, arătând că de aici încôce să nu se mai numască vecin, și să albă a sluji acele zile de mai sus pomenite, dând pe acele țidule un leu lui Treti Logofet și câte-va parale scriitorului.

Într'această Domnie a lui Constantin Vodă, mare secetă au fost de vară, cât se sperieșe locuitorii; la care vedând și Domnul au poruncit ca să se facă litanie pe la toate bisericile; și de multe ori strîngea icoanele de pe la toate bisericile, scoțînd și sfintele moște ale Prapădomei Paraskeve, mergînd Mitropolitul și cu toți Vlădicii și preoții și Domnul cu totă boierimea, și slujitorii strîngându-i cu toți la un loc, în grădina cea mare de sub curțile Domnesci, făcînd aghiazmă, cetînd molitfele de ploie, trîmițînd toți zăpaci de strîngeau norodul, bărbați și femei, copii, fete, de le aduceau ca să asculte rușe. De noroc era acest Domn, că cu toate rușe ce făcea, milostivul Dumnezeu au trîmis ploie pră multă, cât se făcuse toate bucatele cât socotău omului că n'ar găsi loc să se le pue. Era cînd au fost la mijlocul verei, s'au din păcatele norodului, s'au din nenorocirea Domnului, au trîmis Dumnezeu urgia sa asupra acestei țări, *locuste*, de au acoperit țara pin toate ținuturile, istovind tot; pe unde se puneau, rămănea locul negru ca cînd n'ar fi fost semănată nimică nici-o dată; s'au gră de era, s'au vie, s'au mlaie, s'au păpușoi, s'au pădure de era înfrunțită, rămănea parea că i uscată. Și au ținut câțiva ani; măcar că începuse încă din domnia frații s'au lui Ioan Vodă, d'era nu era atîta nici se lășe peste tot locul ca la Măria Sa, căci într'o zi s'au pornit pin Iași, și de mulțimea lor s'au s'au se vedea, de care poroncind Domnul la toate mănăstirile ca să facă rugă și să tragă toate clopotele cele mari, că d'oru s'au spăria să fugă, era în zădar s'au ostentat, căci era urgia lui Dumnezeu. Și în puțină vreme s'au făcut o mare scumpete cât a ajunsese dimerlia de orz un leu, și pe multe locuri neavînd omului ce mîncă, uscau omului coji de copaci și le pisa făcîndu-le făină, le mestecau cîte cu puțină făină, și le făcea mlaie, și mîncă

Pe alte locuri stringeau ghindă și éráși asemenea făceau; care nu putem areta ce nevoie era de fómete, la care mi s'au tēplatú și mie de amú vėdútú cu ochii în câte-va sate la ținutul Botoșenilorú, fiindú eú orōnduitú cu slujba Domnescă acolo iérna. Fețele lorú sēmăna a fi fierte și nu puteau grăi de slabi, cari ajungēndú în primăvară toți au muritú. Amú mai vėdútú și la Cernăuți, într'unú satú la casa preotului în postul mare, descălecāndú acolo pentru prānzitú; bucate de secú ne-au găsitú, érá în locú de pāne ne-au scosú mālăiú de ghindă, și amú māncatú câte o bucățică mică cu toții. Și au ținutú acéstă fómete tótă Domniea acestuí Domnú, fiindú că nu lipsiaú lócustele din Moldova, căci vară māncău orí ce afiaú, și despre iérnă se'ngropaú, érá de primăvară eșiaú însutite de cătú eraú. Totú atuncea s'au făcutú și perirea sórelui într'o di la vreme de bucate, și au ținutú ca douē cėsuri, cătú se făcuse pēmēntul și lumea altmintrelea; și într'acea di érá au trecutú lócuste multe pin Iași, și trăgeau tóte clopotele pe la tóte mōnastirile. Acestú Domnú, într'acéstă Domnie, au pusú de au făcutú peceți tipărite pe stupi, și pe mascuri, și pe pogonele de tiutūnū, care lucru n'au fostú în pēmēntul Moldovei. Lūngă alte pomene au socotitú Domniea și acéstă, ca să rădice femeile cele rele din pēmēntul acesta, care suntú fōră de bărbați; și așa dāndú poroncă au strinsú mai bine de 80 de muieri și le-au închisú în Sfāntul Gheorghe la Mitropolie, țiindu-le multă vreme închise acolo de mureau de fōme, strigēndú la zāplagi bisericei ómenii de pe drumú să le dee milostenie, căci rămāsese ca vai de ele góle; pe care Dómna le căutá câte o dată, trāmiāndu-le pāne și lumină ca să nu ședá pin întunericú, și încă acéstă milă le trāmitea și câte unú cantarú duoe de inú, ca să nu ședá fōră de trebă, gāsindú englenge furca, pēne cāndú se vorú găsi niscaiva ómenii ca să i le cee; căci așa hotārise și Domnul, că de se va găsi cine-va ca să le mārīte, și câte se vorú mārīta, se vorú sloboði. Și așa făcea, că pre care le cerea și primia și ea, pune de le cununa și apoi o sloboða.

În Domniea acéstă érá au fostú datú Impērăția pașalicul Hotinului lui Musun-Zade, și așa au venitú pin Iași, i-au eșitú Domnul înainte cu mare alaiú la Șanta, ducēndu'lú de l-au conăcitú în casele de la Frumósa, apoi mergēndú toți de se'mpreună cu Pașa după obiceiú, au mersú și Turcii neguțitorii Laji din Iași. Întrebāndu'i Pașa pe fiesce-care câtă vreme are de cāndú șede în Moldova, au răspunsú fiesce care câtă vreme au. Atuncea au mersú și boierii de țeră de s'au împreunatú cu Pașa, priimindú i cu mare cinste, puindú i de au ședutú și le-au datú café, întrebāndu'i cum le este țera și de suntú mulțamiți cu Domnul au ba. Atuncea au răspunsú că suntú mulțamiți, mulțāmindú préputernicei Impērății. Așijderea au întreatú și pe neguțitorii Laji de suntú mulțamiți, ce ședú de negustorescú aice în țeră, fiindú și Domnul de față; atuncea au vrutú să dică că suntú mulțamiți. Érá Constantinú Vodă i-au scosú mincinoși înaintea Pașii, începēndú elú a spune ce tragú bieți sēraci din māna lorú, și neguțitorii crestini, arētēndú una câte una, că și Mārīei Séle pricinuescú mare păgubire, fiindú că nu póte lua bani de pe la raiele din pricina lorú, și mistuescú și bucatele raielelorú pin bucatele lorú, și ucidú pe neguțitorii de locú, și mistuescú sēracii cu dobānda, că le iaú câte patru

parale de leu pe lună, lepădându-le baniș cu sila pin sate, și iaș muțerele și fetele sêracilor cu sila de âmbă cu ele, și pe bărbaiș lor ũ gonescũ cu sâbiile, și alte multe. Care aușindu-le Pașă fôrte s'au turburatũ, ȃicendũ Domnului și boierilorũ sê facă jalobă la Pôrta, și va agiuta și elũ. Și dupê aceste dăruindũ Vodă pe Pașă și pe toș a lui, au purcesũ la Hotinũ, petrecendũlũ Domnul cu alaiũ și cu boieriș pentru cãtũ i-au îndemnatũ Pașă, și au găsitũ cu cale ca sê facă arzũ de la tótă țera cãtre Impêratul, arêtândũ tôte faptele Lajilorũ pre amăruntul, la care sta și Domnul singurũ sê le vie de hacũ, cãci mai cuprinsese tótă Moldova, întemelêș cu case și cu bucate peste sêmă de multe, și stupi, și arături, și finațe care nu le putemũ arêta cu scrisul. Și fãcendũ arzul cu iscãliturile tuturilor Episcopilorũ și a boierilorũ și a maziilorũ, puindu'si toș și pecețele sêle, scriindũ jaloba și moldovenesce și turcesce, scriindũ pricina pre largũ și Capi-kehafelelorũ, arêtându-le sê stee cu capul la acestă pricină, și cãtă chîeltuélă a fi sê mêrgă, silindũ ca sê scótă hatihumaiul de la Impêratul, fãcendu-se tainũ Ali-Pașă Hechimoolu care se afla la Babada, fiindũ vechiũ prietinũ lui Constantinũ Vodă încã din ȃilele lui Nicolai Vodă tatălũ Măriei Sêle. Și așa stândũ Capi-kehafelele cu capul și cu mare chîeltuélă la Pôrta, arêtândũ jaloba la însuș Impêratul, înțelegendũ și din scrisorile Pașei de Hotinũ, îndatã au poroncitu de li s'au fãcutũ unũ hatihumaiunũ, scriindũ ca nici de cum Turcũ Lajũ cu șederea, cu bucate, sê nu se afle într'acestũ pêmêntũ alũ Moldovei, scriindũ fermanũ la Ali Pașă Hekim-Zade ca sê pue totũ chipul de silință sê scótă pe Laji, și nici bucate nici case sê nu lase Lajilorũ în Moldova. Și așa isprãvindũ aceste tôte de la Pôrta, le-au trãmisũ Capi-kehafele la Constantinũ Vodă în Moldova, și îndatã cum le-au vêdũtũ aceste, au gãtitũ mariș peșșeșuri, și pe unũ boierũ a Măriei Sêle Antiohi, Caragea, învêțendũlũ și din gură ca sê mêrgă la Babada sê arete poronci Impêrãtesci Pașei lui Hekim-Zade, spuindu'ĩ cã se rógă Domnul și tótă rãleoa Impêratulũ pentru aceste poronci Impêrãtesci, ca sê pue totũ chipul de silință sê mântuêscă din mânilẽ Lajilorũ. Si mergendũ au închinatũ peșșeșurile pe obiceiũ, dândũ și poroncele Impêrãtesci, așijderea și cele de la Domnul scrise; la care nu puținã rugă aceste erau. Atuncea fôră de nimica zãbavă au pusũ și au scosũ sureturi de pe poroncele Impêrãtesci, scriindũ și din partea Pașei la fiesce-care casaba, arêtândũ cãtre toș Laji cum este poronca Impêrãtescã, sê êsă din Moldova cu tôte ale lorũ, spuindu-le cã 'l-au orõnduitũ pe însuș Măria Sa la acestă trêbă, trãmițendũ și suretũ Impêrãtescũ de 'l-au cetitũ prin tôte casabalele, scriindu-le și elũ cu vade, pênẽ la vade nici unul sê nu rêmăe; scriindũ pe de altă parte lui Constantinũ Vodă, mulțamindu'ĩ pentru daruri, învêțandũ și din gură pe boerul Măriei Sêle Antiohi Caragea în ce chipũ sê urmeze Domnul la tôte, trãmițendũ și 40 de delibași totũ aleși Bosnaci, care mare dragoste era a'ĩ privi cine-va cu totũ tacãmul lorũ, fãcendu'ĩ teslimũ lui Caragea, ȃicându-le Pașă din gură la tôte ce va porunci Domnul sê urmeze, și lêfa lorũ și tainul de la Domnul sêlũ scie, și fãcendũ slujba și cu daruri ũ va dăru; numai hatirũ la acestă slujbă nu încape, cã'ĩ mare poroncă Impêrãtescã, și pe care'lũ va simți cã au fãcutũ cãtũ de puținũ hatirũ, cu capul va da sêmă. Și mergendũ delibașiș la Iaș, i-au priimitũ Domnul

cu cinste, făcându-le și lăfă și taină, cu toate că era o scumpătate mare, mai ales pentru hrana cailor, căci și caii domnesci în loc de orz măncau tărite, dăra acestora le găsise orz de agiunsu, dându-le și câte un băcișu de cheltuélă pentru bună venire. Și împlinindu-se vadéoa care pusese Lajilor, trâmîtîndu de au luatú toate casele Lajilor înscrisu, au orînduitú cu alú doilea poroncă ce venise de la Ali-Pașa, trâmîtîndu și un Bumbașirú alú său ca să amble împreună cu Caragea cu toți delibașii, învîtîndu întéiași dată să mîrgă în tîrgul Vaslufulu și să nu mai întrebé a cui suntu casele și de au ceva întrînsele, ce numai focu să le dee să ardă pînă în pémîntú cu orî ce va fi în ele, și pe câți Laji vorú prinde să'i trâmîtá la Iași, fiindú că li se dedese beșlii și arnăuți de agiunsu, și bucatele lorú să le vîndă după prețul ce vorú găsi acolo; și de acolo la Bêrladú, și la Puțeni, și la Focșeni, și la Agiudú, și la Tecuci, și la Galați. Érá Lajií auđindú că vinú delibașii și cu Bumbașirú, fugea cine încotro putea, dăra și ei după poroncă urmau că numai întrebau ce'i pricina, numai îndată dau focu caselorú de ardeau pînă în pémîntú, și ce găseau prin case jácuiaú, și bucatele cu câtú găseau le vindeau, și din Laji pe carií prindeau îi trâmîteau Domnului; érá ei au ámblatú toate casabalele ce amú dîsú, de au făcutú casele Lajilorú pémîntú. Constantinú Vodă pe de altă parte au rápeđitú boierí de al Máriei Séle cu Beșlii cu Arnăuți, pe alții în susú, pe alții la munte, pe alții la Trotușú, la Bacău, la Romanú, la Pétra, la Némțú, la Sucéva, la Cămpu-Lungú, la Tîrgul Siretului, scriindú și la Beșlegi să mîrgă împreună prin toate tîrgurile, și să nu lase o casă întregă; și așa au urmatú și acești, urmándú și cei de la Hârlău, de la Cernăuți, de la Dorohoiú, măcarú că auđindú ei de cele ce facú ómenii Pașei, nu mai asteptau ca să'i găsescă, ce au trecutú cu totul în raiaoa Hotinului; ci le rămăsese numai casele, care după poroncă le-au răsipitú de n'au rămasú nici una, poruncindú Domnul de au făcutú hanuri pin toate tîrgurile, ca să fie pentru cónăcitul neguțătorilorú și a Turcilorú musafirí, trecători, érá nu ca să mai cónăcescă prin casele cu muieri ca mai nainte. Și fórté frumosú au curățitú acele ținuturi; érá Máriea Sa scrisese locuitorilorú: orî cine vorú fi avutú pagubă de Laji, să se scóle ca să se judece aice; căci de aceea îi ține Máriea Sa în pază, avéndú și unú Orta-Ciausú de'i ținea în Iași. Și năvăbindú țera la Iași de se judeca cu ei, îi da Domnul platnici, strigándú asupra lorú cu mare pornitură, puindú de'i duceau la casele de beilicú, la Ceausú, puindu'i în fere pînă a doua zi, și-a doua zi érá îi aducea. Ei alta nu respundeau fórá de câtú diceau: «de au făcutú cui-va rău Sulimanú, érá Ali ce'i vinovatú?» La acesta le dicea Constantinú Vodă: «voi ați fostú capete la aceste tîrguri, și voi i-ați adusú aice de la locurile lorú, și de la voi voiú să împlinescú tótă paguba sêracilorú;» și érá striga să'i ducă să'i pue în fere. Acesta au ținutú câte-va zile, pînă s'au supăratú și lorú și au începutú a plăti, și pe urmă să mîrgă ei să'si iee de la dênșii; și atăta îi adusesé pe Laji câtú îi prindeau friguri cândú striga Constantinú Vodă la dênșii; și nu numai de Máriea Sa, ci și de ómenii Máriei Séle, alesú de Antiohi Caragea, căci nu le da obrazú nici de cum nici să ședă josú înaintea lui nu'i puneá, și se răséa asupra lorú ca cândú n'arú fi fostú Turci, ci se ruga cu *aman boierú*, care nu credú că a fi mai fostú altí

dată. Acești Laji ce amă pomenitū mai susū, s'au trasū toți spre Tomarova, la Ismailū și la Chiliea; érá o sémă s'au dusū la Lăpușna la Fălci, și la Orhei la Soroca, fiindū că pe cei ce ședeau într'acele părți, încă nu'i supărase, fiindū că nu țineau case mari ci numai cășele, și veneau și se duceau la Benderū la Hotinū. Érá partea din susū s'au trasū toți în raiaoa Hotinului; érá cei mai mulți s'au strinsū la Huși. Țicu se fi fostū ca la 2700 de Turci, cu gândū ca acela, că de va merge cine-va să'i supere, să se bată cu ei; érá Dalibașii și cu Bumbașirul, întorcându-se la Iași, și-au luatū léfa lorū, și tainul li s'au datū deplinū, dăruindu'i Domnul cu postaji și cu alte daruri, mulțămindu-le și de slujba ce au făcutū, dându le voie ca să mergă la Pașa, érá cândū vorū fi trebuincioși va scrie Măriea Sa de'i va aduce, trāmițându de alū doilea și Pașei peșcheși, făcându'i și căđuta mulțamită éráși cu Caragea, care nu întreba cu câtă frică mergea, că'lū pădiau Lajii din tóte părțile ca să'lū omóre. Dumnezeu 'l-au feritū, spuindū Pașei că s'au scosū din tóte tērgurile cele mari și casele s'au rēsipitū, arētându că au rēmasū la o margine, arētându ținuturile care amă pomenitū mai susū, gāsindū cu cale și Pașa ca să'i lase p'incetū, că se vorū duce ei singuri, și de acolo p'incetū își vorū vinde bucatele; și așa au mai slăbitū treba, măcarū că Domnul pe boierii Ispravnicii totū nu'i lăsa în pace. Pe acéstă vreme au socotitū Măriea Sa ca să facă cuscrie cu Mihaî Racoviță, să dea pe fíca Măriei Séle, Domnița Smaranda, după Beizade Ioniță alū doilea feciorū a lui Mihaî Vodă, și să lipsescă și zavistia dintre ei. La care scriindū la Țarigradū, făcându-se și itlacū lui Mihaî Vodă, căci era la surgunlicū la Mitilinū, au priimitū amēndouē părțile rēmandū ca să vie Beizade la Iași să facă nunta. Care gătindu-se de tóte cele trebuinciose Beizade de nuntă, agiuturându'lū și Capi-kehaielele, au purcesū la Moldova; luandū și câți-va boiernași de ai bētrānului cu Măriea Sa. Érá Constantinū Vodă s'au apucatū de mari gătiri a nunței; ce apropiindu-se de Iași Beizade, 'l-au trāmisū alaiū Domnescū cu multe podóbe și boieri de i-au adusū în Iași la curtea Domnēscă, conăcindu'lū la cămară, și a doua ȝi au începutū nunta. Érá în Țarigradū pe acea vreme mazilise pre Vizirul, și au făcutū Vizirū pe Abdul-Pașa, la care agiungēndū ómenii lui Mihaî Vodă cu daruri și cu rugămintē ca să'lū miluiescā cu Domniea Moldovei pe fiul lui Mihaî Vodă celū mai mare Constantinū Beizade, și așa i-au slujitū norocul că i-au datū Domniea Moldovei, făcēndū Capi-kehaiele érá pe a tātine-sēu cei vechi: pe Manole Spatarū, pe Stavaraki celū bētrānū, pe Arapaki Vlasto, pe Antiohi Genețul; și îndată au scrisū la Moldova, trāmițēndū unū boiernașū și pe Fotaki, mai pe urmă orōnduindū și Caîmacamii boieri de țēră. Și sosindū trāmisul, au nemeritū tocma în ȝioa care s'au cununatū Beizade, și erau toți la masă, unde și-au camū stricatū chieful și nunta auđindū de mazilie, érá pe urmă înțelegandū cine au luatū Domniea, s'au bucuratū.

CAP. VII.

Domniea lui Constantin Vodă, fecioru lui Mihaî Vodă Racoviţă Cehană.

După ce s'au luat Constantin Vodă Domniea Moldovei, la leat 1749 August 20, aşedându'si Capi-kehafelele, au început a se găti de mergerea în ţeră, răpedind mai nainte Başu-Caîmacamă pe Iordake Spatarul fecioru lui Stavarakî, şi sosind la Iaşi au conăcit în curtea Domnăscă, la cămară, prindându trebele cu mare tărie şi nebăgătoru în sémă, pênă şi Ciuhodari cu băraţi îşi făcuse, care acestu lucru altă dată n'a mai fostu ca să facă altu boieru, fôră de Domnie şi Beizadele, mândrie peste sémă, care nu se pôte arêta, socotind că elu este în lume şi nu'î altul.

Constantin Vodă Mavrocordată au lăsat mare pomenire în ţeră cu scosul Lajiloru; şi fiind că au domnită numai două-şeci de luni, n'au pututu ca să isprăvescă trêba deplină, căci i-au venit maziile, şi așa s'au dusu la Țarigradu luându şi pe ginere-său împreună. Êra Spătarul Iordaki Stavarakî au scosu vădrărită, măcară că apucase mulţi bani din desetină; mai pe urmă au scosu şi goşina întreită, câte unspre-şecce parale de oaie, care nu se arêtau semne bune, că'lă blestema ţera, căci se uîtase acéstă slujbă întreită, êra acum êra au găsit'o de au scos'o la meîdanu. Êra după ce s'au apropietu Domniea la Galaţi, i-au eşitu câtă-va boierime înaintea Domnului; la care şi Măriea Sa s'au arêtată prea straşnică, grăindă cu boierii prea turburată; ci la Dechemvrie în şapte zile au intratu în Iaşi, eşindu'î boierii înainte după obicei. L'au dusă ântăiu în sfete Neculae de i-au cetitu molifta Domniei Mitropolitul Nikiforu; mai pe urmă au mersu la curte cetindă fermanul Impăraţescă, îmbrăcându pe Caîmacamă cu caftane, şi pe Divan-efendi şi pe Spătarul Iordaki Stavarakî cu blană. A doua zi au chiămată de au dată boierii, făcându pe Iordaki Cantacuzino vel Logofetă, pe Costaki Razul Vornicu de ţera de giosu, pe Bogdan Vornicu de ţera de susu, pe Tôderă Paladi Hatmană, pe Radul Racoviţă Visternic, pe Alistarhă vel Spătară, pe Iordaki Genetă vel Postelnică, pe Dumitraşcu Calmăşu vel Bană, pe Ión Todiraşcu Cantacuzino vel Paharnică, pe Ioniţă Cantacuzino Cămarăşu mare, pe Lupul Stolnică mare, pe Iordaki Mană vel Agă, pe Lăscăraki Genetă vel Comisă şi pe Leintă Franţuzul Sulgeră mare; şi cele-l-alte boierii fiesce care după obiceiul şi orânduiele lor. Şi isprăvindă boierii şi isprăvnicii, îndată au făcută mare sfată cu totă boierimea, arêtândă greutăţile şi datoriile Țarigradului cum că le ceră bani; atuncea au găsită toţi cu cale ca să scotă văcaritul câte pol leu de vită bani vechi, şi răsura patru parale de vită, care mai pe urmă scoţendă şi adăoşagă câte două-şeci parale bani vechi de vită, s'au făcută 92 de parale de vită, scoţendă şi sferturile de agiunsă, încă şi îndoite, vândendă şi alte slujbe: ocnă, vămă, mortasăpi, şi de vară êra conia câte un leu bani vechi, şi pe urmă şi adăoşagă câte două-şeci parale êra bani vechi,

care făcea șapte-zeci parale de vită, care sêracilor nu le părea bine că le era greu, căci nu încetau birurile și totu mari.

Totu pe acestă vreme Turcii Laji, cari rămăsese nescoși din ținuturile de peste Prut, vîndu altu Domnu nou în Moldova care nu mai stăpîneise altă dată, au început a se fîli către sêraci dîcîndu că ei au stătut de au mazilitu pe Constantinu Vodă Mavrocordat, pentru că'i supêra pe el, și prîncetu se întindea; la care vîdîndu și cei ce se afla în raiaoa Hotinului, au început a'și scôte bucatele în Moldova pe Harlău și pe Dorohoi, și la Botoșeni. Care aceste tôte simțindu-le boierii, le-au spusu Domnului pre amăruntul, arătîndu cu câtu necaz și chieluélă s'au căutat acestă poroncă, și trebue ca se nu' lăsăm în slabu că éra se va ample țera de el. Aceste auîndu-le Domnul au început a scrie Capi-kehalelelor, arătîndu ca se ceie de la Impêrăție pe Enicer-Agasi de Hotin bumbașir, auîndu Domnul că'i prea keșkinu arnăutu; și așa 'l-au cerutu și așa 'l-au rînduitu, cu mare poroncă și strășnicie, dîndui-se lui Casim-Aga Inicer-Agasi de Hotin mare poroncă, se âmble prin tótă Moldova, și după poronca Impêrătêscă se nu lase pui de Laji, nici bucate, nici nimica. Atuncea Domnul au trâmîsu fermanurile cele Impêrătêscî la Casim-Aga, scriindu'i și Măriea Sa, trâmîndu'i câte va peșcheșuri; făcîndu rîspunsu Domnului că'i mulțămescă ântêiu de daruri, și alu doilea se nu pôrte grijă, că va urma la tôte poroncile Impêrătêscî. Ci fiindu că era mulțime de Laji strânsi la Hotin, au mijlocitu Enicer-Agasi de s'au prinsu Enicerii de Hotin cu Laji ce erau acolo, și așa au început a se tăia, care nu puțină tăiere s'au făcutu în Laji, câtu ce apucase Enicerii ca se nu lase picioru de Lază, și câți au rēmasu de nu s'au omoritu au fugitu toți în Moldova, dēră prea puțin. Și îndată Casim-Aga au încălecatu după poroncă și au purcesu în Moldova după dēșii, intrîndu în ținutul Doroholului, și pe unde găsia Lază, îl prindea și îl punea în fere, pēn' îi mărturisiasă și pe ceilalți; și apoi le lua totu ce avea, vîndu-le bucatele în dar; mai pre urmă îi și omora. Și așa au trecut și la Botoșeni și la Harlău, dîndu mare strinsore și mazililor și boierilor de locu, ca se arête fiesce care de au ascunsu vite de a Lajilor în bucatele lor, puind la bătae pe vâcarii Lajilor, ca se spue unde au Laji bucate ascunse; și le mărturisiau. Și așa isprăvindu acele trei ținuturi, au venit la Iași Casim-Aga de s'au împreunatu cu Domnul, căruia mare prieteșug i-au arătat Domnul, și elu așijderea trăgîndu și unu atu (calu de șea) Domnului peșcheș. Așijderea și Domnul multe daruri i-au trâmîsu, ședîndu câtă-va vreme de au vorbitu cu Domnul pentru cășlele de peste Prut a Benderliilor și pentru Laji ce ședea în Huși cu șederea, căci se strinsese prea mulți dîndu-le îndămîna și locul. Pe acestă vreme trâmîndu pe Lupul Stolnicul cu aședarea banilor, la trei ținuturi: Orhei, Lăpușna și Soroca, avîndu poroncă de la Domnul ca se calce odăile turcesci și pe vâcarii Turcilor s'î pue pe toți la bir; ci âmblîndu ômenii Lupului pe la odăile turcesci, aduceau pe vâcari la Lupul, cărora le făcea mare silă se priimêscă se le puie bani; éra ei avîndu mare rēzămare în stăpîniilor lor, nu se supunea; încă sta și împrotivă, care pe unii ca acei îi pune Lupul la falangă, de 'l făcea de priimiau bani fôră de voia lor, și pe multe locuri pune de rēs'ea odăile, și pe vâcari îi pune la bir cu satele. La care mergîndu

văcariî şi jeluindu-se la stăpâniî lor, Benderliî, suduiaî şi se lăudaî că vorî omorî pre Lupul unde îl vorî găsi; care la cea de pre urmă s'au invitatî vr'o şese-deci de Benderliî şi s'au înarmatî, purcedendî unde vorî găsi pe Lupul s'elî facă bucăţi. Şi aşa aflându-se Lupul la unî satî singurî, căci îşi trămisese ômeniî pin sate cu trebî, încă şi elî era gata a merge la altî satî, şi cândî s'au suitî în rădvanî, éta au sositî şi Turciî acolea, care poţi socoti câtă frică au trasî că'lî suduiaî de la ochi, şi'î băgaî săbiile şi puscele în ochi, dicendû'î că'î vorî bea sângele. Luându'lî aşa cu rădvanul 'l-au dusî la Benderî, cale de 18 césuri, dicendû pe drumî ei în de ei că vorî da 500 de lei celui ce va da ântêiî în elî; dera 'l-au feritî Dumneđeî că n'au îndrăsnitî nici unî să deie într'âsul. Era Sêrdarul Măzâraki îndată au rēpeđitî la Iaşi de au datî scire Domnului, şi Domnul îndată au scrisî la Enicerû-Agasi de Benderî, şi la Paşa, şi la Cadiû, scriindî şi Casim-Aga; trāmiţendû-le şi daruri, poftindû'î pentru Lupul, ca s'elî mântuésca; pe cariî scoţandû'î la judecată cu Lupul, după Fermanul Împērătescû, i-au biruitî Lupul; mântuind-se s'au dusî la Iaşi.

În Domniea acêsta fiindî că Greciî se apucase de mare înfruntare boierilorî şi pāmētenilorî, cercândî lucruri trecute vechi de la alţi Domni, care unele ca aceste nu le puteau suferi boieriî, ca să nu se facă obiceiî ca acesta într'acêstă ţeră, au începutî boieriî a se pune la cale, dicendû: «Trebue pre Greci s'elî gonimî de aice, căci n'au gândî bunî, nici asupra nōstră, nici asupra sêracilorî, şi vorî să ne desbrace fōră de voia nōstră.» Atunce au găsitî toţi că aşa va să fie, şi vorobindu-se au pusî la cale ca să facă acêstî lucru-cu o bună socotelă, să nu pricepă nime; şi agiungendû-se cu Ispravniciî de la ţinuturi, i-au învăţatî ca să scrie la Domnul şi la Visternicul celî mare să cee scăđēmēntî ţinuturilorî, aretândî că vinî satele de cerî scădere, şi de nu le va face câte ôre ce, s'elî vorî sparge satele, şi atunce vomî păgubi mai multî. Şi găsindî Domnul cu cale, au poroncîtî ca să facă; şi făcendî şi astăđi şi mâne la tôte ţinuturile, au găsitî rēmaşi, cândî s'au trezitî ei, cincî-spre-dece miî de lei la totî sfertul, la care scăđendî şi rădicăturile boierilorî dintr'acêstă somă, nu rămăsese nimică. Atuncea vēđendî Ministriî Greci una ca acêsta, se miraî ce vorî face; alesî Spatarul Manolaki socru lui Stavaraki, au mersî de au arătatî Domnului la ce stare au rēmasî sfertul Moldovei, şi Ispravniciî încă cerî scăđēmēntî, dicendû: cu ce vorî urni hăvarele acêstui locî?» Domnul încă au chiămatî pre boieri şi le-au arētatî, dicendû-le ca să se adune la unî locî cu toţi şi să găsescă lēcî să adaoge sfertul. Au priimitî boieriî cuvēntul Domnului, şi strāngendû-se în douē-trei rōnduri la unî locî cu toţi, fiindî de faţă şi Ministriî, au đisî multe feluri de vorbe fiesce care. Era cea de pe urmă au găsitî cu cale să mērgă boieri mari pe la tôte ţinuturile, şi să âmble prin tôte satele, să le puie banî nuoi, galbeni, la fiesce care satî, după starea şi putinţa lorî; unde a fi de încārcatî să încarce, şi unde a fi de scăđutî să scăđă, şi acei banî să steie te-meî pēnē la anul să âmble, neavēndî voie Ispravniciî, nici s'elî adaoge, nici s'elî scada. Acêstî sfatî au plăcutî Ministriilor Greci, şi au mersî de au spusî Domnului, care i-au plăcutî şi Domnului, şi au đisî «aşa să fie.» Atun-

cea aŭ stătuŭ de s'aŭ orônduită toŭi boierii cei mari afară din Logofetul celŭ mare și din Visternicul, fiindŭ că acesti doi boieri'eraŭ în trebile țerei nelipsiŭ. Êră celorlalŭ încă le-aŭ datŭ și cbieltuêla drumulŭ purcegândŭ fiesce care la ținutul seŭ, începândŭ a căuta slujba, după cum se hotărise, ca se se audă și la Domnie. Ci acolo fiindŭ aŭ începutŭ a'sŭ trâmite unul altuia răvașele și a'sŭ pune ăi și sorocŭ ca se se rădice toŭi de o dată se fugă la Tatarŭ, netăcândŭ nimică zăbavă; și impreunându-se câte patru câte cinci boieri la unŭ locŭ, aŭ începutŭ a trece Prutul. Pe acea vreme 'și-aŭ cerutŭ și vel Visternicul voie ca se mERGă vr'o cinci-spre-dece ăile se'sŭ védă bucatele, și i s'aŭ datŭ voie; care și elŭ impreunându-se cu o sEMă de boieri de la Bacău, aŭ fugitŭ la hotarul țerei Ungurescŭ. Êră Domnul și Ministrii Greci de acêsta nici o sciință nu aveaŭ; ci fiindŭ Ispravnicŭ la ținutul Iașilorŭ Enăcaki Căminarul frat-le lui Stăvăraki, aflându-se în satele de peste Prutŭ, numai ce aŭ vedutŭ fôră de veste mare calabalicŭ, rădvane cu muieri, ômenŭ mulŭi, și îndată aŭ răpeđitŭ se védă ce este; ci viindŭ trâmisiul, i-aŭ adusŭ răspunsŭ că'ŭ Vornicul Costaki Razu, și Hatmanul Palade, și Spatarul Alestarhŭ, și Stolnicul Lupul, și alŭii. Și îndată aŭ încălecatŭ Ispravnicul și s'aŭ luatŭ după ei, și agŭngându'ŭ i-aŭ întreatŭ unde mergŭ. Aŭ răspunsŭ că li s'aŭ supêratŭ aice, și mergŭ ca se védă și pe veciniŭ lorŭ. Le-aŭ ăisŭ: «dêră pôte-se acêsta?» Rêspuns'aŭ boierii: «se pôte, și de poŭi fă și alminterea.» Și așa s'aŭ întorsŭ, scriindŭ îndată la Domnul, făcândŭ sciire cum s'aŭ întêmplatŭ pricina. Atuncea îndată aŭ chŭmatŭ la curte pe Logofetul Iordaki Cantacuzino și pe Logofetul Sturza de i-aŭ întreatŭ ce suntŭ aceste. Atuncea Logofetul Deleanu aŭ spusŭ dreptŭ, de ce aŭ fugitŭ și cum că aŭ fugitŭ toŭi boierii; ci numai noi amênduoi amŭ rEMasŭ, căci amŭ luatŭ veste astă-ăi; êră de arŭ fi zêbovitŭ pe mâne, în astă sêră eramŭ și noi gata se fugimŭ; că de Măriea ta suntemŭ mulămiŭi, êră de Ministrii Măriei tELE nu sŭntemŭ mulămiŭi, căci n'apucase drumŭ bunŭ. Atuncea nu întreba câtă mĂhnicŭne aŭ avutŭ Domnul, câtŭ nu se scia ce va face; așijderea și Grecii, căci nu era puținŭ lucru; că eșise la patru-ăeci de boieri mari și bêtrâni, și-eraŭ pe atăția și mai bine tineri, cariŭ treceaŭ peste sută. Atuncea aŭ răpeđitŭ Domnul cu mare olacŭ pe afară pe la casele boierilorŭ ca se védă cu adevêratŭ cine și cine aŭ fugitŭ, și insciințându-se Domnul și Grecii că n'aŭ rEMasŭ nime din cei bêtrâni, îndată aŭ chŭmatŭ Domnul pe Ioniță Pașcanu, și aŭ vorovitŭ multe vorbe în taină ca se mERGă la boieri și se ăică lui Tôderŭ Palade cu giurĂmêntŭ despre Măriea Sa, arêtându-ŭ că ori-ce va poŭti, îi va fi pre voie, grĂindŭ elŭ și cu alŭii din boieri, cu care va socoti, scriindŭ Domnul și o carte către toŭi boierii ca se arête Măriei Sêle ce le este plĂnsul, și Măriea Sa le va tocni, măcarŭ că le-arŭ fi tocmitŭ și mai-nainte, dêră nu i-aŭ făcutŭ sciire Măriei Sêle. Și așa aŭ răpeđitŭ pe Pașcanu cu mare olacŭ la boieri, la Căușeni, la Sultanu, căci acolo se strînsese toŭi. Pe de altă parte, Iordaki Stăvăraki Spatarul și Postelnicul Iordaki Genetŭ, aŭ plecatŭ cu mare mezilŭ la Țarigradŭ, crĂpândŭ douê pĂrechŭ de telegari pênê în Galaŭi; êră pe Manoli Spatarul și pe Fotaki i-aŭ răpeđitŭ la boieri, ca dôră îi va putê îndupleca cu giuruință ca se'ŭ întôrca. Și mergândŭ de la Kișinău dincolo, apropiindu-se de Căușeni, și înțelegândŭ

boierii cei tineri că vinu acel două Miniștri Greci, s'au înarmat cu câră-va, eșindu-le înainte ca să'i omóre. Ce norocirea lor de nisce slujitori, că le-au dat scire ca să se întorcă că vinu ca să'i ucigă. Și atunce îndată s'au întorsu înapoi la Kișinău, cu cari s'au întorsu și Pașcanu cu răspuns de la boieri la Domn. Atunce din gură 'l-au bucurat puținelu pe Domnul boierii, alesu Palade că era văr primare Domnului; și éráși fôră de zăbavă au mai scrisu Domnul lui Palade, începându a scrie și lui Costaki Vornicul; și înscințându-se Domnul de la mine Enaki Kogălniceanu, ce eram comis alu doile atuncea, cum că un frate a lui Palade a nume Constantin este la casa lui în ținutul Vasluiului, au trimis de 'l-au chemat la Iași, și după ce au venit au vorbitu Domnul multe vorbe de taină cu el, la care 'l-au trimis și pe el. Și așa încredințându'i prin acesti două boieri, la toate cererile lor, dîcându-i și Sultanul ca să se întorcă, căci scrisese Vodă și la dînsul, trimițându-i și multe daruri, arătându-i că Grecii au fostu pricina, și Măriea Sa n'au sciut, érá acum i-au gonit la Țarigrad. Atunce s'au întorsu boierii înapoi, de care nu putem scrie câtă bucurie au avut Domnul de venirea lor, și viind, cu mare dragoste și cinste i-au priimitu Domnul; și îndată au schimbatu toate boierii lor, afară de Logofetea cea mare, făcendu pe Manolaki Costaki Vornicu de țera de gîos, și pre Rădul Racoviță Vornicu la țera de sus, pe Costaki Razu Hatmanu, pe Toderu Palade vel Visternicu, și pe Vasili Cilibiu Rusetu vel Spataru, pe Iordaki Mamanu Paharnicu, și pe Iordaki Cantacuzino Paharnicu, și pe Bălăsaki vel Agă, și pe cei-alți fiesce-care după orînduiala lui, după cum au găsit cu cale acel două boieri de țera, și la Ispravnicii și la toate, făcendu boieri agiunși de cap, petrecendu Domnul cu mare linisce și blîndețe.

Acum éráși să venim la scosul Lajilor din țera care am pomenit mai înapoi, că ședendu Casim-Aga în Iași au gătitu pe un Eniceru Efendi a lui, dându-i și suretul fermanului Impărătescu și 'l-au trimis a înteu la Huși de au cetitu acel suretu a fermanului, grăindu-le Lajilor și din gură, întrebându de vor să se supule fer anului Impărătescu, cerendu răspuns de la dînsii; érá de sunt supuși fermanului, să aibă atâtea zile orînduite puindu-le sorocu să se rădice cu bucatele lor. Atuncea le-au căutat a priimi; cerendu-le și scrisore de la mîna lor, care au priimitu și au dat; și de acolo au trecut Prutul de ceea parte, și au mersu la tîrgul Lăpușnei, făcendu și acolo așemenea; și de acolo la Kișinău și la Soroca și la alte tîrguri și Casabale; cari fiind-că au auzise cum au priimitu cei-alți, le-au căutat și lor a priimi, dăndu toți scrieri cu vadele la mîna lui Eniceru-Efendi, fiind-că scia și au auzise cine este Casim-Aga Eniceru-Agasi de Hotin, și cum că nu șuguesce, ce'i omóra și le ia totu ce au. Și așa ședendu Casim-Aga în Iași pînă la sorocéle lor ca să vedă de ce se vor apuca, au început a veni veste la Domnul de la Ispravnic, arătendu că și rădică bucatele și se duc; cari pînă la sorocu s'au rădicat toți, poroncindu Domnul de au ars odăile și bordeile lor ca să nu mai rămăte cuiu de a lor pe acolo. Atunce dăruindu Domnul pe Enicer-Agasi după cum se cade, s'au rădicat și s'au dus la sârhatul lui la Hotin, curățându-se țera ca de mare rîie ce avea, mulțămindu toți lui Dumnezeu

că i-au mântuit de Laji, domnind Domnul cu mare linisce, cu grele dări pe sêraci.

În anul alu doilea a Domniei Séle, au trecut și unu Pașa cu trei tuiuri, a-nume Numan-Pașa, care venia de la Salonicu mergendu la Hotinu, și pentru sê nu vie în Iasi, au pus Domnul totu chipul de silință de 'l-au trecut pe Prutu, făcendu mare cheltuele cu trecerea lui, fiindu omu mare, fiindu și Sultană, avendu mare tacămu cu elu și mulțime de ómeni, trăgendu mare supărări locuitorii cu trecerea acestui Pașa, atât sêracii cât și boierii, fiindu că la unu conac s'au fostu tulburatu Kehaiaoa Pașei că nu se afla ghiață, și fiindu Banul celu mare, Dumitrașcu Kalmășu, și elu orânduitu cu alții, și prilejindu-se acolo de față, au pus de 'l-au bătutu, care nu puțină necinste i-au făcutu. De care auzind Domnul, îndată 'l-au rădicatu de la acea slujbă, orânduind pe Hatmanu Costaki de au purtat de grijă la tóte conacele pênă ce 'l-au trecut peste hotari, îmbrăcându'lu Pașa cu blană, și deosebitu kereke nouă, rămăind mulțamitu de elu.

În zilele acestui Domnu au fostu mare belșug în tóte, și efinătate, déră și dări multe pe țeră: văcărituri mari, sferturi îndoit și altele; locustele cu mila lui Dumnezeu au peritu, déră cu tóte nevoile ce erau se afla toți voloși și își plătau dările lor. În alu treilea anu a acestei Domnii, la luarea mucarelului, s'au orânduitu pe Antiohi Capi-kehaie de au venit cu mucarelel Măriei Séle, eșind Domnul la Târgușor, puind saivanu, întrând cu mare alai în Iasi, îmbrăcându pe Antiohi Genetul cu blană de sobol. A doua și 'l-au boeritu făcendu'lu vel Postelnicu, în locul frăține-sêu lui Iordaki.

Êrá cându au fostu alu 4-le anu, 1753 Ghenari 1, s'au sêvêșitu Măriea Sa Dómna Soltana, fiindu bolnavă încă de cu vară, dicendu că este grea, ci au fostu o enfracsis care nu o au pututu pricepe doftorii. Ci a doua și cu mare cinste și jale au rădicatu boierii cel mari ósele cu mare adunare de Vlădic, Egumeni și preoți fôră de număr, mergendu și Domnul cu tóte glótele pe glosu pênă la mônăstirea Goliei, făcendu mare obidnuire Domnul pentru Dómna, la care cetind ósele cu mari cântări și împărțiri de bani la sêraci, și la totu norodul ce se afla acolo, au îngropat o acoale d'înaintea Precistei. De acoale au luat boierii cu toți pe Domnul și 'l-au dusu la curte, mângăindu'lu cu multe cuvinte dulci și blândi, puind Domnul strae cernite și tótă curtea Măriei Séle, rămăind mare jale în tótă curtea.

Êrá după acêsta n'au trecut multă vreme la mijloc și au arsu și vama domnescă, ardendu multă marfă domnescă și neguțitorescă, și a Vameșului celu mare Lefteru. Și êrăși după acêsta, la Marte 9 zile, êrăși s'au tēplat unu focu despre rîpa Privițoei la o casă próstă, și tēplându-se o furtună mare, au săritu focul la feredeul celu mare êrá pe o casă próstă, și de acolo au săritu pe ulița boierilor pe grajdul dumisêle Alistarh Spătaru, și de acolo au luat ulița d'a rōndul spre curtea domnescă, ajungendu la haznê; de acolo au săritu pe sfete Necula, și de la sfete Necula au săritu în patru locuri pe curtea domnescă, pe casele de la harem, pe casele cele 'nalte de la cămară, (*cucinile*), pe ceasornicul de pe pōrtă, pe biserica cea mare domnescă, de au arsu tóte aceste într'unu césu, câtu nu scia nici unu a curții ce sê

facă, atâtă ămenii câtă și Domnul, ardându multe lucruri a tuturoră și a Domnului, care nu se pôte pomeni ce urgie a lui Dumnezeuă au venită într'ună ceasă, mergându focul pêne pe ează, ardându și érba în grădina cea mare domnescă, și câte-va case pröste de pe ează. La care neavându Domnul unde ședé, au mersă de au ședută în casele surorii Măriei Séle Domniței Rucsandei de lüngă hazné, pêne au făcută curțele. Și îndată au făcută orönduială de câtă lemnă treburé, ca să se facă curtea la locă, făcându mai mare asupra acestei trebi pe Lăscăraki Genetă velă comisă, cu tötă taifaoa grajdului gospodă; și îndată cum au trecută postul celă mare, s'au și apucată de lucrul caseloră despre salamaică, lăsându haremul mai în urmă, împărțindă zapciă la tôte trebile, care și eu amă fostă orönduită asupra acoperământului bisericii cel mară, de amă acoperit-o după cum se vede pêne astăzi.

Aice ne vine röndul de a pomeni o tēmplare ce s'au tēmplată lui Spătarul Stavarakî celă vestită, că întēmplându-se în Țarigradă o jalobă din țera Românescă pentru căți-va Greci că suntă spărgătoră acestoră două țeri, la care pe lüngă alți Greci, ce au fostă arētātă neprietinii loră, ară fi arētātă că ară fi și elă unul dintr'acei spărgătoră acestoră țeri. La care Impărăția, Sultană Mahmudă, îndată au poroncită săi facă surgună pe toți la ună ostrovă ce se chiamă Tenedos, și pre cei-lalți i-au prinsă pre toți, adecă pre Hatmanul Mihalopă, pre Spătarul Neculaki Rusetă și pe alții; érá Stăvăraki aflându-se în Moldova, nu l-au găsită de o-dată, ci îndată au răpeđită Pörta ună olacă cu fermană Impărătescă cu Tătară la ună Capigi-Başă ce se afla la Iași cu alte trebi, ca să lă prinđă și cu bună pază să lă trămită unde erauă și cei-alți. Și sosindă Tătarul la Iași în de séră, au mersă dreptă la casele Capigi-Bășei de au dată cărțile, la care Domnul și boierii Greci ce avea, nescindă ce este pricina, âmblat'au cu totă chipul de silință ca să afle într'aceă séră ce este venirea acelui tătară, și nu s'au putută ca să se afle. Ci Stăvăraki fiindă că ședé la Frumösa cu șederea atunce, și fiindă și tină, și innoptându ca să afle, au rămasă în Iași într'aceă nöpte de au dormită la cumnatul său Postelnicul Iordaki Genetă în casele lui Stavru Sulgerului lüngă sfântul Neculaă. Déră Capigi-Bașa încă au pusă pe de altă parte de au căutată unde rămâne, și a duoa și cândă se revërsa și foră de diuă, au sosită ună ciohodară a Capigi-Bășăi acolo, întrebându pe Stăvăraki: «sculatus'au?» I-au răspunsă că dörme. Îndată au đisă să lă scöle, că lă chiamă Capigi-Bașa. La care intrându sluga să lă scöle, au intrată și ciohodarul, și sculându lă, i-au đisă că lă chiamă Aga, și ședendu acolo într'ună scaună ciohodarul, i-au dată ciubucă și café, érá Stăvăraki cum s'au sculată din așternută, numai cu izmenele și cu camzolă și cu cușma cea de nöpte, i-au dată ună ibrică cu apă în mână, și au intrată la âmblătóre, acolo înaintea ciohodarului, căutând ciohodarul cu ochii la ușa âmblătorii. Érá Stăvăraki au înculētă ușa âmblătorii pe din lăuntru; lăsându ibricul au eșită pe ferestră așa desculță, și s'au dusă tocmai la casele Hatmanului Kostaki și lă sculă din somnă, și căđendu la piclörele lui đicendu: «đilele mele în mână dumitéle suntă, și ce scii fă cu mine!» Atunce i-au răspunsă Hatmanul: «Nu te teme, decă te-au adusă Dumnezeuă la mine, nu te voiă lăsa.» Și îndată l-au ascunsă, răpeđindă de au chiamată ună Mirzacă, ce avea musafiră într'o casă la pörta, đicendu lă: «amă ună amanetă

ca să'ți dai, déră voiū să'ți puī capul și amanetul din mână se nu'ți dai.» Și îndată au priimitū, dicendu'ī se fie gata; și îndată au îmbrăcatū pe Stavaraki cu strae slujitoresci, gătindu'ī și unū calū, și dāndu'ī de chielutalā, viindū și Mirzacul gata cu șese Tatarī, făcēdu-se cu Stāvāraki și cu Mirzacul șapte, pēnē a nu rēsări sōrele au plecatū din Iași. Erā bietul ciohodarū a Capigi-Bașei, vēdēndū atāta zābavā la āmblātōre, au mersū și au stricātū ușa; la care au găsitū numāī ibricul, și îndată cunoscēndū cā au fugitū, s'au dusū la Capigi-Bașa la mormēnturile Turcilorū, cā acolo era conăcitū, de i-au spusū cā au fugitū. Și tulburāndu-se Capigi-Bașa, îndată au încălecatū cu trei-deci de ciohodarī la Domnul mergēndū și cerēndū pe Stavaraki. Rēspundēndū Domnul cā nu'lū scie, i-au strigātū Capigi-Bașa: *«omul tēu este;»* erā Domnul i-au rēspuns: *«Dēcā 'lū scii cālī omul meū, de ce nu 'mī-ai spusū mie, și atunce de arū fi lipsitū, iți damū sēmā de elū!»* Și îndată au datū mare poroncā numāī de cātū sē'lū gāsēscā, trāmițēndū și Capigi-Bașa ōmenī sēi în tōte părțile, întrebāndū pe fiesce care de elū. Atuncea nu scii cine s'au găsitū din prostime și au spusū Turcilorū cā 'l-au vēdūtū intrāndū în casa Hatmanului Kostaki; aceste auđindu-le Capigi-Bașa s'au întorsū de alū doile la Domnul, spuindu-le Domnului; îndată au chiāmatū pe Kostaki la curte, apucāndu-lū sē mărturisēscā; care au arētātū casa ca sē cerce, déră elū nu scie nimicā. Și vēdēndu'lū cā se apārā tare, 'l-au lāsātū; erā Mirzacul pe acea vreme trecuse Prutul, și încă tālāsē funiile podului ca cine va veni în urma lorū sē se zābovēscā cu trecātōrea. Ci răpeđindū și pe afarā ciohodarī și boīeranași pe tōte drumurile, mergēndū și spre Prutū, întrebāndū de au trecutū cineva, rēspuns'au cā altā n'au trecutū fārā de șapte Tatarī; au cunoscutū boīerul Antiohi Căpitanul, căci elū era cu Baș-ciohodarū a Capigi-Bașei, și s'au întorsū inapoi.

Atuncea în Țarigradū pīreaū boīerī de țēra Romānēscā pe Domnul lorū Mateiū-Vodā de multe rēutāși ce le făcea, la care ilū adusese ca sē'lū mazilēscā; ci împreunāndu-se Capi-kehaīelele amēndurorū țērilor la unū locū, cādēndū cu rugāmintē la Manoli Gelepul Capi-kehaīēoa Moldovei ca sē primēscā sē facā schimbul Domniilorū, căci de s'arū mazili suntū stinși de pe fața pāmēntului, fiindū domniea lui Matei Vodā nouā, fiindū cā nu murise de multū tatālū sēu Grigori Vodā, și dupē mōrte au silitū socrul sēu Mihalopol de 'l-au făcutū Domnū în locul tātine-sēu, lāsāndū pre fratele sēu celū mai mare Scārlātū în urmă; și fiindū cā doria Manoli Spatarul de una ca acēsta, îndată au priimitū alergāndū la Porți și uniī și alțiī, avēndū amēndouē părțile trebuințe, dāruindū în tōte părțile. Fiindū toți ai Porței prietiniī lorū, au silitū și au isprāvitū, una ca sē lipsēscā și gālcēva din țēra Romānēscā, alū doilea ca sē nu se stingā și Capi-kehaīelele; și așa s'au făcutū schimbare amēndurorū Domniilorū, și în ȋiua care fugisē Stāvāraki, au sositū mai în de sērā și Domnului veste cum cā au îmbrăcatū Capi-kehaīelele căftanū de țēra Romānēscā. Atunce nu putemū arēta cātā bucurie au luatū Domnul și tōtā curtea Māriei Sēle, oblicindū și a lui Stāvāraki pricinā cā au fostū sē'lū prindā, sē'lū trāmitā la surgunicū care și Capigi-Bașei îi venise poroncā sē rēdice pre Domnul și sē'lū ducā în țēra Muntenēscā; așjderea și pe Matei Vodā în Moldova.

Domniea acestui Domnău au fostă trei an și dece lună, și după venirea vestei de domnie nouă, s'au mutat în curtea Domnăscă căci se isprăvise totă salămlicul și'lă așternuse frumos; érá partea haremului au rămasă nefăcută. Și așa gătindu-se de tôte ce'î trebuia, peste puține zile au plecată din Iași.

CAP. VIII.

Domniea lui Matei Ghica Vodă.

Viindă Domnău la Moldova Matei Ghica Vodă, ală doilea fecioră lui Grigorie Ghica Vodă, i-au eșită tótă boierimea înainte, întrândă în Iași cu mare alaiă, întâi în sfete Neculai de i-au cetită molitfă după obiceiă Mitropolitul Iacovă, mai pe urmă au mersă și în curtea Domnăscă la létă 1753, Iulie. Cetindă fermanul după obiceiă, au îmbrăcată pe Capegi-Bașa cu feregă cu samură, și pe cei-alți boieri cu caftane, pe fiesce-care după orânduiala boieriei lui. Érá a doua di strângendu-se boierii la curte, au începută a'î boieri, făcendă Logofetă mare pe Radul Racoviță, și pe Ión Bogdană Vornică de țera de glosă, și pe Dumitrașcu Paladi Vornică de țera de susă, și pe Kostaki Razu vel Hatmană, și pe Vasili Rusetă vel Visternică, și pe Dumitrașcu Kalmășă vel Bană, și pe Ión Sturza vel Spatară, și pe Ioniță Cantacuzino vel Paharnică, și pe Ioniță Paladi vel Stolnică, și pe Iordaki Alistarhă vel Comisă, și pe Petraki Duculeță vel Cămărașă. Și așa petrecea cu mare mărire Domniea lui, fiindă Domnul măreță, și lute la mânia, și iubitoră la băta; la gludecătă nu prea scia rōndul, și ce'î dicea așa găsă și Măriea Sa cu cale. Avea și boieri Greci de trebă cu Măriea Sa; avea pre Spatarul Iacovaki Rizu și pe Hatmanul Mihalopulo, și pe Alexandru Dracu Postelnică, și pe Neculai Dracu Postelnică, și alții, cariă acesti boieri ilă chivirniseau, avendă tôte trebile în mâna loră. Érá Domnul făcea zăfchiri cu dicături, cu primblări, cu jocuri, iubindă și partea mulerăscă. De multe ori poroncea Cămărașului Petraki de făcea masă boieriloră pământeni la cămară în Divanul celă mare; și după masă mergea Vornicul Dómnii cu catastifă ce avea pecetluită cu pecetea gospodă în mâna lui, la câteva grupănese mari de le poftea ca să vie la curte, arătândă că este poroncă gospodă, și aducea și ovreice și ghuca cu tôtele la curte, și Domnul cu Dómnă făcea privelă.

În zilele acestui Domnău, pré multă medeană aveau boierii cei mari, fiindă boierii Greci înspălmântați din țera Românăscă, și așa, atâtă Domnul câtă și boierii Greci, arătau o mare dragoste asupra pământenilor, făcendă tuturor boierilor venituri și lefti îndestule și rădicături, și alte daruri ce erau pe ascunsă, ca să rămăie boierii mulțămii de Domnul și de Greci, ca să astupe hula ce luase în țera Românăscă, căci dobândise nume prostă; care nu le părea bine Greciloră avendă Domnău tēneră. Scos'au și multe biruri într'acéstă Domnie, alesă văcăriuri mari și grele, scoțendă și ierna și vara, care era fōrte greă locuitoriloră.

Intr'acéstă Domnie s'au sevărșită doi boieri mari, cariă putemă să dicemă doi stilpi ai țerei, bătrân și vrednic de laudă: Sandul Sturza Logofetă mare și Razu Kostaki Hatmană.

Vedându Domnul pomenile ce făcuse tatălă Măriei Séle, Grigorie Vodă în Moldova, s'aũ îndemnatũ și Măriea Sa de aũ făcutũ o hazné mică în trei colțuri la pórta curței Domnesci, d'inautea haznalei cei mari a tătâne-sėũ, cu trei șuruburi, mai făcendũ și unũ schitũ de pĕtră micũ în fundul Socolei, în dealũ lúngă polana lui Păunũ, care schitũ mai 'nainte era de lemnũ vechiũ și se numia schitul lui Tăriță, la care de multe ori mergea Domnul în primblare, fiindũ locũ naltũ și frumosũ; făcendũ și la Copoũ unũ foișorũ mai în dealũ, care fusese și mai înainte foișorũ făcutũ de părintele Măriei Séle și se stricase; și éráși nelipsitũ mergea la primblare cu ȕicături, și cu mese mari făcendũ boierilorũ. Ce cu tóte că era boierilorũ bine și în mare cinste de către Domnul, érá nu'lũ aveaũ în dragoste cei mai mulți pentru cele multe lucruri necuvióse ce le urma, cu care își necinstea numele, și nu numai la pămėntenĩ ce și la vecini, atâtũ la creștinĩ câtũ și la Turci; care la cea mai de pe urmă multă pagubă și sėrăcie i-aũ venitũ, că mersese cuvėntul din omũ în omũ, pėnė aũ mersũ și la urechile celorũ mari, stricându'și numele de către porțele cele mari.

Cândũ aũ fostũ la létũ 1755 Dechemvrie, aũ venitũ veste de la Țarigradũ cum că s'aũ sevėrșitũ Sultanul Mahmudũ Impėratul, și s'aũ făcutũ Impėratũ Sultanul Osmanũ fratele lui Mahmudũ mai micũ, și îndată aũ poroncitũ Domnul de aũ făcutũ mare dunanmă în totũ Iașul și pin tóte tĕrgurile de pe afară, o septemână în tóte nopțile, podobitũ tóte porțile și dughenele, cu felũ de felũ de podóbe, și cu mare lumină de candelė pe tóte ulițele, și cu meterhanele, și cu totũ felul de ȕicături. Așjderea aũ împodobitũ și curtea și tóte porțile curței, cu oglinđi, cu felũ de felũ de verdețuri, cu candelė și altele.

Pe acėstă vreme fiindũ Constantin Vodă Mavrocordatũ în Țarigradũ mazilũ, și vedėndũ că se schimbă totũ devletul, aũ găsitũ și elũ vreme ca sė ămble dupė Domniea țerei Romănesci, dăruindũ și giuruindũ în tóte părțile. Pe acėstă vreme și Constantin Vodă Racoviță din țera Romănescă nefindũ mulțamitũ de boierĩ Munteni, silea în totũ chipul ca sė se mėntuiescă și sė scape din mănile Muntenilorũ, fiindũ că se tēmplase câte-va pricinĩ cu vicleșuguri; și orėnduise pe Stavarakĩ la acėsta ca sė stee cu capul la Pórtă. Fiindũ și Vizirũ Mustafa Pașa cu alũ doilea vizirlicũ, bunũ prietenũ lui Racoviță, aũ luatũ Constantin Vodă Mavrocordatũ Domniea țerei Romănesci, mutėndũ érá pe Constantin Vodă Racoviță în Moldova, érá lui Matei Vodă i-aũ venitũ mazilia de la Pórtă.

În Domniea acestui Domnũ, s'aũ sevėrșitũ și Beizadė Ioniță Cantemirũ, care era cu t.a.ĩl lui aice în Moldova de câțĩ-va ani. Érá Matei Vodă mergėndũ la Țarigradũ, s'aũ apucatũ de giudecăți cu boierĩ lui și cu socrul sėũ, trăgėndu'ĩ la giudecată, cerėndũ sėmă de la dēnșii, la care 'l-aũ mai mestecatũ și ei pe la Porți, scornindũ multe cuvinte, stricėndu'și numele de peste totũ locul, trăgėndũ și pre fratele Măriei Séle la giudecăți turcesci, lăsėndu'ľũ și totĩ boierĩ Greci ce avea, așjderea și socrul sėũ, căci rėmăsese de 'ľũ tragea fiică-sa, Dómna, la giudecăți turcești; și cu aceste fapte aũ rėmasũ la rea stare, care n'aũ mai vėđutũ Domnie, trăindũ cu milosteniea creștinilorũ.

CAP. IX.

Alu doilea Domnie în Moldova a lui Constantină Vodă Racoviță Cehană, fecioru lui Mihaî Vodă.

Luându alu doilea Domnie în Moldova Constantină Vodă Cehană la létu 1755, după mazilia lui Matei Vodă, care domnise două pol ani în Moldova, aș purcesu de aș venitū cu Domnie în Moldova, și aglūngendū la Focșeni, aș ședutū trei zile oturacū, căutandū giudecășile sêracilorū, mergendū și la o biserică de lemnū a Măriei Séle, Profitul Samuilū, de aș auditū liturghiea, la care acea mergere aș fostū pricina de s'aș făcutū de piétră cu mâna Episcopului de Romanū. Acuma aș făcutū și câte-va boierī, făcendū pre Hristoverghi Staroste de Putna fiindū Vornicū mare, pe Enaki Costake Banū mare și Părcălabū Galașilorū, pe Theofilū Gramaticul Căminarū mare și Capi-kehaie la Țarigradū, și pe Stefanū Buhăescul Staroste la Cernăuș, și pe Enaki Kogălniceanu Vătavū de Aproș, și pe alți. Și de acolo mergendū la Romanū, intrandū după obiceiū cu cântări în Episcopie, și a doua-și fiindū sêrbătorea Precistei, (Blagoveșteniile), aș mersū Domnul la o biserică de piétră a Precistei, care o făcuse Episcopul, de aș ascultatū liturghiea, care dintr'acea mergere aș dăruitū și Domnul multe lucruri: veșminte, candelē și moșii, vii, țigani și altele, făcendū-se și Măriea Sa ctitorū d'impreună; îmbrăcendū și pe Episcopul 'l-aș purcesū cu feregē blănită cu samurū. Și de acolo aș mersū la Iași, eșindū boierī la tôte conacele în tēmpinare, și cu mare alaiū, d'impreună cu salahorul celū Impêrătescū care era orōnduitū, aș intratū în curtea Domnēscă, cetindū fermanul după obiceiū, îmbrăcandū pe Divanū Efendi cu blană de samurū, și pe boieri cu feregele și cu căftane. Êră a doua și aș chîlmatū pe boieri, și i-aș boieritū, făcendū pe Lascaraki Genetū Postelnicū, și pe Ión Bogdanū vel Logofetū, și pe Manolaki Costaki Vornicū de țera de giosū, și pe Iordaki Balșū Vornicū de țera de susū, și pe Vasilie Razu Hatmanū, și pe Dimitraki Paladi vel Visternicū, și pe Vasili Rusetū vel Spatarū, și pe Constantinū Sturza vel Paharnicū, și pe Iordaki Veninū vel Stolnicū, și pe Ioniță Canta vel Agă, și pe Iordaki Hrisosculeu Alistarhū vel Comisū, și pe Manolaki Genetū Sardarū la Kișinău. Și așa aș trecutū sêrbătorile Pascilorū cu veselie.

Êră după acēsta, vêdendū Domnul casele despre Dómna stândū nefăcute după cum le lăsase Măriea Sa încă din cea Domnie învêlitate cu răgozū, ca sē nu se strice boltele, îndată aș chîlmatū pe Visteriul celū mare, și aș poroncittū ca sē scrie pe la ținuturi sē taie chierestē, și sē chiâme și calfa sē facă isvodū, după cum este ca sē se facă, orōnduindū Domnul pe Constantinū Kogălniceanul vel Medelnicerū, chîeltuitorū, și pe frate-sēu Vataful de aproș Bumbașirū asupra acesteī trebi. Și așa s'aș apucatū de lucru, care cu mare

peire, pînă în iernă abia s'au gătit, după cum se vedu, făcendu și feredet, casă minunată, formă și Grecască și Moldovenască. Care în ziua de sfete Nicolae s'au mutat Domnul în ele.

Intr'acastă Domnie s'au sêvrșit Lascaraki Géne Postelnicul cel mare, care fôră de picu de bôlă așa sănătosu fiindu s'au dusu ; dicu să fi fostu otrăvit și pricina să fie fostu unu franțuzu a nume Leintă, care era pe lîngă Domnul, căci la multe lucruri nu'lă putea suferi Lăscăraki, că luase multu obrazu și nu băga pe nime în sémă. Dicu că acestu Franțuzu a fostu pricina de a murit și Dómna Domnului în Domniea de'ntéiu, cu unu doftor ce adusece elu și flă curtenise dându'i mare laudă de învățat ; măcaru că pe la cea de pe urmă, 'și-a luat și elu plata în Țarigradu, că i-au tălat capul Sultanul Mustafa, neîntrebându'lă că este Ffranțuzu, scoțendu'lă înaintea lui, la Eălăkioschiu, și acolo a pus de 'l-au tălat. Și adusece și pe Domnul la cumpăna morții, la care s'au plătit cu surgunlicul ce 'l-au făcut atunce la Lemnos. Intr'acastă Domnie, ierna, a trecut pin țera unu Pașă cu trei tufuri, de a mersu la Hotin, la care a trimis Domnul înaintea lui la Galați pe Ioniță Cantacuzino vel Agă, de a fostu purtătoru de grijă pînă 'l-au trecut peste hotaru cu mare nevoie și chieltuială, strămutându-se totă țera, perindu și mulți ômeni de a Pașei de frigă ce era, care nu stătuse de mulți ani, scoțendu pe Domnul din mulți bani.

Intr'acastă Domnie, éra a scos conia și văcăritu ierna, căci nu putea să lupte cu alte dări ce érau. Și după acesta a socotit și a făcutu sfat cu totă boierimea ca să lege văcăritul să nu mai fie intr'acestu pămîntu. Și așa găsind cu toți că'i cu cale, a scris la Țarigradu la Biserica cea mare de a scos unu testamentu cu iscălituriile a totu soborul, seriind în elu cu mare afurisenie, ca să nu mai pôta de acum înainte nimene din Domni scote această slujbă a văcăritului ; și așa a pus Domnul de a scris la toate ținuturile de a venit câte șapte locuitori la Iași mazili și ruțași. Și după ce s'au strîns mulțimea de norod, a pus pe Mitropolitul de a slujit sfînta liturghie la Mitropolie, orînduind Domnul pe Kogălniceanu Vatau de aprofl de a strîns totă boierimea și mazili, și neguțitorii, și totă țera ce se adunase de a mersu la Mitropolie la sfînta liturghie. Éra cîndu a fostu eșitul cu sfînte Daruri și cu sfîntul Potir, a statut toți căți slujiau la liturghie cu sfînte Daruri în capu și în mîna, scoțendu acestu testamentu părintele Mitropolitul Iacov, afurisind de patru ori a patru Patriarși : a Țarigradului, Alecsandriea, Antiohiea și Ierusalimul, cu toți Arhierii a sfîntului sobor, a sfîntei biserici cei mari a răsăritului, strigîndu norodul la fiescare cuvîntu : *Aminu*. Care nu putem arăta ce huetă era în biserică de strigarea norodului, arătîndu în lăuntru ori-cine aru numi, ori-cine aru îndemna, ori bani aru lua, ori la slujbă aru merge : «afurisit să fie în veci, ferul și petrele să putredescă éra trupul lui să rămăie în veci!» Asijderea scoțendu și Mitropolitul o carte a lui făcută cu toți Episcopii și Egumenii, afurisind și pe Domni, și pe boieri, și pe partea biserică, érași strigîndu norodul : *Aminu*. Și așa sfîrșind de cetit, a intrat cu sfînte Daruri în altar. Care acele cărți și blestemi a pus Domnul de le-au pus în stampă, numindu întéiu

hotărîrea ce au făcutu Măriea Sa cu totu sfatul boieriloru țerei, cu iscăliturile tuturiloru și a Măriei Séle; de care nu putemu arêta câtă bucurie au luatû tótă țera după ce au audîtû, scriindû și cărți pe la toți locuitorii de mila ce au făcutu Măriea Sa cu țera.

Pe aceste vremi, la Țarigradû, Stavarakî se mânca cu socrul său Manoli Spatarul, nelăsândû pe socrul său să se amestece la Capi-kehafeleicu, și Domnul iubindû mai multû pe Manoli de câtû pe Iordaki, îi trimitea bani și daruri lui Manoli, pe ascunsû de ginere-său Stavarakî; dără elû oblicise tôte și le scriea Domnului, și vedëndû că nu se părăsesce Domnul de elû, au pusû gândû răi ca să strice Domnului. Și scoțëndû Împărăția din Vizirlicû pe Mustafa-Pașa, făcëndû Vizirû pe Ragub-Pașa, n'au vrutû ca să steie să domnescă Domniea, încă arêta drumû altora. Care pe acea vreme fiindû Beizede Scarlatû cu mare cetă de boieri Greci gata, au mersû și i-au isprăvitû Domniea Moldovei.

Acestû Domnû, Constantinû Vodă, era omû întregû la minte și învățatû, și blândû și nemărețû; iubitorû de bani nu era, pe ômenî îi iubîa, și dorîa să'i vedă chivernisiți; la care pe toți i-au chivernisitû, care nu credû că arû fi mai fostû altû Domnû să'si chivernisescă ômenii așa bine. Și domnindû într'acastă domnie numai unû anû, i-au venitû mazilia la Mart. 9, care gătindu-se cu mare gătire, au purcesû la Țarigradû cu toți ômenii Măriei Séle.

CAP. X.

Domniea lui Scarlatû Grigorie Vodă.

După ce au îmbrăcatû Scarlatû Vodă caftanû de Domniea Moldovei, și au întemeietû trebile la Pôrtă la anul 1757 Mart. 2, stringëndû și boieri Greci de trebă pe lîngă Măriea Sa, totû aleși: pe Banul Moruzû, pe Iacovaki Rizul, pe Grigorie Ghica Postelnicul, pe Alecsandru fiul Postelnicului Constantinû, pe care 'l-au făcutû și Postelnicû, pe Spătarul Dumitrașcu Sturza, pe Spătarul Manolaki Géne, pe Costaki Moruzû pre care 'l-au făcutû Comisû mare, și pre Panaitaki Banul, răpedëndû îndată pe Spătarul Dumitrașcu Sturza Caîmacamû mare la Moldova, și așa gătindu-se Domnul de tôte câte trebuiaû unui Domnû, luândû tuțurile și cuca, rînduindû și Capi-kehafelele în Țarigradû: pe Spătarul Iacovaki și pe Spătarul Manoli Géne, au purcesû Domniea cu mare alaiû și calabalicû. Care sosindû la Galați, au făcutû oturacû trei zile, eșindu'i câtă-va boierime înainte, făcëndû divanuri locuitoriloru, făcëndû și parcălabû Galașiloru pe Leonû omul Măriei Séle. De acolo au purcesû la Iași și i-au eșitû toți boierii înainte la Șanta cu mare alaiû, așijderea și giupănesele înaintea Dómnei, întrîndû în Iași cu mare pompă; mergëndû după obiceiû mai ântéiû în sfete Neculai, de i-au cetitû molitfa Mitropolitul Iacovû, și de acolo au intratû în curte, cetindû fermanû de Domnie, îmbrăcândû pe Salahorul celû Împărătescû și pe Divan-Efendi cu blană de samurû, și pe Visternicul și Caîmacamiî cei mari cu blană de singépû, érá pe cei-lalți boieri cu feregele, și cu căftane;

érá pe Logofétul Iordaki Cantacuzino, fiindú cá se călugărise încă din Domniea lui Cehanú Vodă, 'l-au îmbrăcatú cu rasă, și în capú cu camilaftú, fiindú cá era cam căitú cá se călugărise. Atunce au mersú tóte glétele de s'au împreunată cu Domnul ce venise; érá a dua a ăi au începutú a boieri: făcendú pe Ion Bogdanú Logofétú mare, pe Manolaki Costaki Vornicú de țera de gîosú, și pe Iordaki Balșú Vornicú de țera de susú, și pe Dumitrașcu Sturza vel Hatmanú, și pe Vasile Ruseti vel Visternicú, și pe Alecsandru vel Spătarú, și pe Alecsandru vel Postelnicú, și pe Ioniță Canta vel Banú, și pe cel-altú Ioniță Canta vel Paharnicú, și pe Iordaki Costaki Veninú vel Stolnicú, și pe Costaki Moruzú vel Comisú, și pe alți, fiesce-care după rînduíela lui. Mândrie peste sémă era la acéstă Domnie, atátú Domnul câtú și ómenii Măriei Séle apucándú trebile cu mare strășnicie și jácui, căci nu puținí baní au luatú de la Dumitrașcu Paladi ce fusese vel Visternicú la Cehanú, și de la Bosie ce fusese la Visterie; dicú sê fi luatú peste trei-deci de pungi de baní, carií boieri s'au stinsú de pe fața pămîntului. Rușferturí și apucăturí nu se socotíau câte luaú toți în tóte părțile; sferturí și dăjdi mai pe tóte lunile, și mai de multe ori îndoite, avéndú pe la ținuturí ómenii Greci, la carií cei de locú nu căutaú prea bine, cá n'aveau nici o chiverniséla. Și așa cu mare strășnicie petrecea acéstă Domnie; érá dicăturí, jocuri și primblări de agînsú. Acestú Domnú, și cu Ministrii Măriei Séle, apucase pe părintele Mitropolitul cu felú de felú de cuvinte dulci și cu multă giuruință ca dóră ilú vorú puté întórce sê deslege vácăritul; déră în zadarú s'au ostenitú, cu nimică n'au folositú, cá le-au răspunsú că Sfântíea Sa nu póte face una ca acéstă, ca să facă unú lucru ce singurú 'l-au legatú cu atâte blăstemurí, nu póte ca sê'lú deslege, rugándu-se sê nu'lú siléscă mai multú, arétându-le Mitropolíea și cārja dicéndu-le: «luați-o și faceți ce sciți!» Și vedéndú că n'orú isprávi nimică, s'au lăsatú de acéstă socotélă. Fără de primă-veră luándúși mucarelul de innuoiré, Domniea de la Pórtă, au venitú Spătarul Iacovaki cu caftanul de innuoiréa Domniei făcéndu-se mare alaiú după obiceiú; atunce Domnul au poroncítú lui Grigorie Ghicai biv vel Postelnicú ca sê mérgă la Țarigradú, căci rămăsese Manoli Géne singurú; și așa peste puținé zile au plecatú la Țarigradú, carele viindú la Pórtă s'au împreunată cu toți al Porței ca unú Capi-kehaié ce'lú trămisese, și mergéndú și la Vizirul Ragun-Pașa, 'l-au priimitú cu blândețe vedéndu'lú omú de trebă și întregú la minte, întrebándu'lú cine este, numindu-se că'i fecioru lui Alecsandru Terzimanul ce au peritú pe care ilú scia pașa, și de atunce ilú luase la ochi buní.

În țera Románescă încă luase Constantinú Vodă mucarelul.

Pe acea vreme, la Crimú, încă se scornise o mare gâlcévă între tótă tătáriméa, căci se sculase toți în picíóre și nu poftia pe Hanul lorú, trămițéndú felú de felú de arzurí la Pórtă; Pórtă încă nu vrea să le deie ascultare, și sta lucrul așa. Pe acéstă vreme, Impărăția se mutase cu șederea la unú saraiú afară ce se chiamă Caralgaciú, și fiindú cá ședea acolo, mai în tóte zilele se primbla la câmpú schimbatú la strae, și cu puținí ómení, care nu'lú cunoscea fiesce-cine. Și așa într'o ăi viindú Impăratul Sultanú Mustafa, din saraiul ce se chiamă Daut-Pașa, care ce putemú a dice nenorocirea lui Constantinú Vodă Mavrocordatú,

étă și Capi-kehafelele lui pornise călărași la Bucuresci cu cărți, care călărași după obiceiul ce au întâi se îmbată, și apoi plăcă; eșind și ei beți la câmp, s'au întâlnit cu Împăratul, care stând Împăratul i-au întrebat ce oameni sunt. Răspunzându că sunt călărași de țera Românescă, și mergu cu cărți de la Capi-kehafele la Domnă, atunci au scos Împăratul câte-va parale nouă și le-au datu dicându-le să beie vinu, fiindu aproape înaintea lor un sat cu crâsmă. Era ei s'au dusu la vinu după obicei; era Împăratul viind spre Țarigradu, la margine unde se chiamă Topcilaru, la un sarai vechi Împărescu, au chematu pe Usta care păzia acolo, și l-au învățat să mergă să prindă pre călărași, și s'ei aducă acolo la sarai, și s'ei ție ascunși pene va trâmite și l va lua. Și mergendu după poroncă, i-au găsit la sat la Litros bându vinu, și i-au rădicatu luându-le genta, și i-au dusu de i-au ascunsu pene au inseratu; era decă au înnoptatu, au trâmisi Împăratul altă Usta de la alt sarai, de la Ipă, de i-au luat și i-au ascunsu acolo cu cai cu tot; luându genta cu cărțile au adus-o la Împăratul la Cara-agaci, la care nime n'au prinsu de veste. Era Împăratul au deschis genta, aducendu oameni, puind pe taină de au cetitu tote cărțile, și grecesci și turcesci, înțelegendu tote câte scria în ele. Atunci chemându pe Vizirul, i-au arătat tote cele ce scria; apoi au învățu tote cărțile într'unu sandal verde, și au pecetluit sandalul cu turao; puindu-le în gentă, au chematu pe Usta dându l genta, l-au învățat ca să ție călărași și s'ei ducă cale de trei césuri, și să le de mare poroncă să nu se întorcă inapo că l va spânzura. Atunci Vizirul îndată au aruncatu pe Capi-kehafele la închisorea lui Muzru-Aga, adică pe Arăpaki și pe Banul Enaki, rădicându și din Turci cel mari pe că l va, alesu pe Veli-Efendi Uleama care stătuse Cazascheru și pe urmă au stătu și Muftiu, l-au surgunitu, și pe Saingi-Bașa, că l ție găsise cărți de scria lui Constantin Vodă. Atunci boierii își perduse viața; era Terzimanul Porței, Enaki Calimah, vedendu una ca acesta, au cădu la picioarele Vizirului rugându-se ca s'ei facă și pe el unu cirac. La care simțindu și Capi-kehafelele Moldovei de una ca acesta, au început a âmbli și ei pentru țera Românescă, giuruind și dăruind în tote părțile, alesu la una ce l dicea Agim-Ali-Aga; și așa făcendu tote talhăzu la Împăratul, i s'au datu voie să facă ce seie. Atunci Vizirul au făcutu pe Terzimanul Domnă la Moldova, dându și Domniea țerei Românesci lui Scărlatu Vodă, făcendu și Terzimanu Porții pe Grigori Ghica fiul lui Alecsandru Ghica Tărzimanului. Și îndată au răpeditu Capi-kehafele, după ce au îmbrăcatu căftanul Domniei țerei Românesci, de au datu veste lui Scărlatu Vodă, atât pentru Domnie cât și pentru Tărzimania Porții, de care nu putem spune câtă bucurie au luat cu toți ei curței, răpeditu și pe Spatarul Iacovaki de olac la Bucuresci Caimacamă ca să facă zaptu tote, încependu a se gati Domnul cu totă curtea Măriei Săle. Era pe Ion Vodă Calimah, după ce l-au îmbrăcatu cu caftan de Domnie, îndată au răpeditu Caimacamă la Moldova pe Vidale, scriindu la boieri că l-au miluit Împăreția cu Domniea Moldovei.

CAP. XI.

Domniea lui Ión Vodă Calimahă Teodoră 1758.

După ce au luat Domniea Ión Vodă, au început a-și tocmi trebile la Pórtă; déră fiind că era ca să dea câtă-va somă de pungă la Pórtă, și fiind în vîrsta bătrîneților, se silea fieși-care ca să-lă îndatoréscă, și așa se trăgiau boierii cei numiți, și nu vrea nimene ca să se amestice la acésta Domnie, și trăgea mare nevoie Domnul fiind că venise și vadéoa banilor, și nime nu vrea să-lă îndatoréscă. La care vedéndu și Domnul una ca acésta, s'au rugat Vizirului ca să poroncéscă lui Stavraki Spatarul să între în tréba Domniei. Atunci au chîămat Pórtă pe Stavraki, și 'lă-au îmbrăcat cu căftan, făcéndu-l Baș-Capi-kehalé a Moldovei; atunci au găsit și bani de a dat, și au gătît pe Domn de tóte câte îi trebuia cum se cade, încă aréta și se fália că este vrednic.

Éră gálcéva Tatarilor numai contenia, la care auzind un Sultán din Dobroge anume Crim-Gherei, s'au sculat și el cu câți-va Tătari ai lui și s'au dus și el acolo, făcéndu-se și el una cu ei, arétându-se pe de altă parte că el silesce ca să-lă potoléscă, éră pe de altă parte trămitea la Scarlat Vodă încă fiind în Iași, și cerea o somă de bani, și blane, și altele. Atunci el a răspuns că-lă mazilă din Moldova, și s'au făcut alt Domn, grăbindu-se de a purcesă la Bucuresci.

Acest Domn a domnit numai un an și jumătate; și era un om prea fricos de frig, că și véra ámbia cu două blane, și aprindea și mangal în odaie, și era și scump.

Éră Crim-Gherei, după ce i-au mers răspuns de la Iași, de ală doile éráși a trămis la boierii Caimacani de le cerea, încă cu laudă că de nu le va trămite să scie că stău atâtea mi de Tătari gata în picóre ca să între în Moldova să robéscă, fiind tótă tătărilea strinsă la Bugiagă și la Căușeni. Érá după ce au vedut boierii péménteni una ca acésta scriind, s'au îngrijit cu toți, căci intrase și în prostime o mare frică, și fugise satele pin păduri. Boierii încă s'au strins cu toți la un loc, mergéndu la Caimacani Domnului ca venise, la Vidale, dicéndu-lă : «să căutăm să-lă dăm acea somă de bani, și câte-va peșcheșuri să-lă trămitem, ca să nu aducă vr'o peire țerei.» Érá Vidale n'au priimit stándu împotivă, dicéndu-le că «nu póte ca să facă nemică, căci țera nu-lă haină, și Domnul încă stă în Țarigrad. Érá de vreți să dați de la dumneavóstră, dați, éră Domnul nu va ține în sémă.» Incă au pus de a pornit cărți pe la locuitori, pornind Bumbașiri, scriind să nu se témă și să nu ámbie fugari, ce să éasă fiescare la casele lor, poroncind ca să-lă scótă cu sila de pin păduri. Atunci au chîămat și pre trămisul lui Crim-Gherei, și i-au dat răspuns că «Dom-

nul lorü este în Țarigradü . și boierii förä scirea Domnului nu potü ca së'i dea nimica, förä de câtü omü însicința pe Măriea Sa, și ce răspunsü va veni, vomü urma poroncei Măriei Séle.» Atunce întorcându-se trămisul förä de nici o ispravă, spuindu'i dizele boierilorü, förte s'aü tulburatü, și îndată aü datü voie Tătarilorü ca së intre în Moldova, și așa s'aü pornitü atăta tătarime spre Moldova; érä cândü aü fostü la 1758, Septemvrie, în 14, în ziua sfântei Crucü, aü lovitü satele din câte-va ținuturi adică: Lăpușna, Fălciul, Covurluiul, Vasluiul, Tutova și Putna, ardëndü, prädändü și robindü ce le-aü eșitü înainte, de aü prăpăditü blata țerä, robindü mulțime de suflete, făcëndü țerei mare stricăciune, din neagiungerea minței lui Vidale; căci putea cu dece pungi de bani së potöle acea tulburare, care sciü că și Domnul pentru atăta n'arü fi mai dîșü nemică. Ce pe urmă aü datü scire Domnului, după ce aü mântuitü Tătarii țera, arëtându-le Domnul la Pörtä; pënë și oile Impărătesci ce le strînsese în părțile acele, câte-va sute de mi, le luase töte. Atunce aü începutü a scrie Crîm-Gherei la Pörtä, arëtändü că aü silitü câtü aü pututü së'i opréscä, și nu s'aü pututü, numai de'lü va milui Impărăția cu Hanlicul Crîmului, s'a apuca că tötă paguba câtü aü făcutü, atätü în raiele câtü și în bucatele lorü, le va implini töte de la ei, și nu va lăsa pe nime păgubașü. Atunce... ce së facä și Pörtä? și așa elü totü ca unü Hanü era, i-aü trămisü căciulä, caftanü, făcëndü'lü deplinü Hanü, scriindu'i după adeverința ca së scötă tötă paguba de la Tătari a sëracilorü, trămițëndü și unü Capegi-Başü, Bumbașirü së stea pentru oile Impărătesci. Atunce fiindü și Domnul gata de töte, făcëndü pe Cifutü Mihalaki Postelnicü mare, și luändü și ömenü de agiunsü, făcëndü alaiü frumosü, aü eșitü din Țarigradü, rëmăindü Stavarakı și cu Stefanaki Capi-kehafele; și agiungëndü Domnul la Galați, mare scârbă avea pentru stricăciunea țerei, căci câte jaloze veneau la Domnü töte erau pentru prada lăcuiitorilorü. Și purcegëndü Domnul, trăgea și supërare de rëndul celorü trebuitöre la drumü; căci țera era mëntuită câtü nici conacele nu le făcea cum se cădea, la care credea și Domnul. Érä după ce s'aü apropiétü de Iași, i-aü eșitü boierii înainte făcëndü'i alaiü frumosü, mergëndü Domnul în sfete Neculaı de i-aü cetitü molifta cea de Domnie Mitropolitul Iacovü; și de acolo întrândü în curte aü cetitü fermanul, îmbrăcändü pre Divan-Efendi cu blană și pé boieri cu caftane, și pe urmă mergëndü toți de s'aü împreunatü cu Domnul și Betzadelele Măriei Séle. A doua zi aü începutü a da boierile, făcëndü prë Ión Bogdanü vel Logofëtü, pe Manolaki Costaki vel Vornicü de țera de giosü, și pe Dumitrașcu Paladi Vornicü de țera de susü, și pe Vasili Rusetü Hatmanü; érä Visterniciea cea mare aü rëmasü, căci nu primea nime fiindü țera stricată; făcëndü pe Ioniță Cantacuzino vel Spatarü, și pe Andronaki de la Botoșeni Banü mare, țiindü pe o soră a Domnului, și pe Iordaki Hrisosculeü Paharnicü, și pe feciorul lui Bastonü Stolnicü, și pe Enaki zăt lui Giuliano vel Comisü, și pe Iancu vel Agă, și pe cei-lalți fiesce-care după rënduélä, silindü în totü chipul ca dörä va puté chivirnisı acéstă Domnie; déră era cu greü, căci bani din țerä nu eșiau, și se miraü ce vorü face scriindü totu halul la Țarigradü. Stavarakı, vēğëndü una ca acéstă, s'aü grăbitü, și peste două luni aü purcesü și elü la Iași, pre carele cu mare cinste 'l-aü primitü Domnul,

și mergându aū conăcitu în curte la cămară, luându tôte trebile în mâna lui potū sē dīcū că era alū doile Domnū. Atunce aū orōnduitū boīernașī de pe afară cu mazilī, și cu țēră, ca sē mērgă la Căușeni, trāmițēndū și căți-va boīeri Greci pentru limbă, ca sē scōță robī, bucate, ce-orū găsi, și aū scosū mulți robī și bucate. Vēdēndū Visteriea că n'o priimesce nimene, Domnul aū adusū pe Constantinū Kogălnicēnu Medelnicerū, și 'l-aū făcutū vėl Stolnicū și vechilū Visternicieī ceī mari, dīcēndū'ī Domnul ca «sē'lū vėdă!» Atunce aū stătutū cu tōtă silința, tocminđ Isprăvniciile pe afară, făcēndū ómenī de trébă, invēțāndū'ī în ce chipū vorū urma la tôte, care în puțină vreme aū îndreptatū tôte ținuturile și Visteriea, de era cu mirare tuturorū începēndū a veni banī la Visterie. Dēră Stăvāraki fiindū lacomū la tôte, și grahnicū, aū începutū a pune banī și pe boīeri, și pe Mōnastirī, și pe giupānese caī de menzilū, podeniī, și pogonăritū, și altele; care nu le părea bine la o sēmă, și începuse a murmurisi, care le auđise și Stavarakī, trecēndū tōtă érna, așa schimbāndū și o sēmă de boīeri.

Éră cândū aū fostū de primăveră, la velētū 1759, aū purcesū și Dómna cu douē Domnițe ce avea Dómna Ralița din Țarigradū, ca sē vie la Iași. Stavarakī neputēndū suferi pe boīerī ceī ce murmurisiaū, trāmitea o sēmă de nume acelorū boīerī înscrisū la Țarigradū, scriindū ca sē se scōță unū fermanū pe acele nume, ca sē'ī surgunescă la Anadolū, la Sampsonkalisi, și sē'ī trāmită și duoī cīaușī pe ascunsū. Ce viindu'ī fermanul, aū tăcutū pēnē ce aū venitū și cīaușī, la care nesimțindū nimica nimene, într'o dī aū dīsū boīerilorū cum staū cu toțiī la unū locū: «Măriea Sa Hanul scrie la Domnū că nu va da jacurile țērei în mâna acelorū ce amū trāmisū, ce cere cinci-șese boīerī mari de locū, ca sē le facă tôte teslimū în mâna pāmēntenilorū, și sē iea sinetū de la dēnșī de tôte căte a da în mâna lorū.» Acēsta vė este o primblare, și vi s'orū da și ómenī cu limbă turcescă, și Arnăuți, și chiăltuēla drumulū. Dīcēndū sē mērgă cutare și cutare, arētāndū pe Iónū Bogdanū Logofētū mare, Manolaki Costaki biv Logofētū mare, Constantinū Balșū Vornicū, Dumitrașcu Paladi Vornicū, Lupul Balșū Vornicū, Filipū Catargiul Spătarū, Constantinū Banul, Ioniță Sturza Vornicū, Vasili Negelū Stolnicū, Constantinū Rășcanu Stolnicū, Neculaī Buhușū, și pe Ioniță Cuza. Și așa dāndu-le și de chieltuēlă dīcēndū că pēnē la Căușeni aū sē mērgă; éră pe aceī boīerī cu limbă i-aū invēțatū că, cândū vorū agiunge cīaușī s'orū vrē sē'ī prinđă, sē dīcă Arnăuților sē nu se amestece, încă sē dea agiutorū. Și așa plecāndū boīerī și trecēndū Prutul, étă și cīaușī aū purcesū după ei; éră peste Prutū i-aū agiunsū pe boīerī, puindu'ī în fēre, i-aū dusū pe la Hanul, rugāndu-se Hanulū ca sē nu'ī lase; încă giuruēla în taină. Atunce le-aū dīsū Hanul: «Ca sē nu mergeți nu se pōte, dēră voiū poronci ca sē vė ducă alure.» Atunce aū chiămatū pe cīaușī și le-aū poroncitū sē nu'ī ducă la Sampsoncalisi, ce sē'ī ducă la Enicalisi, și elū curēndū fī va mēntui. Și așa i-aū pornitū. Dēră și în urmă, la Iași, aū datū scire de căte le s'aū tēmplatū, și cum i-aū amăgitū de i-aū scosū din Iași. Atunce auđindū cel-alți boīerī, fōrte s'aū tulburatū de acēsta, și îndată aū pusū gândū rău în ānimele lorū ca sē strice acestū *obiceīū scārnāvū*, începēndū unul cu altul a grăi, dāndū scire pe la tôte rudele acelorū boīerī, dīcēndū ei de ei: «Acestū

lucru p^ote s^e ni 'l^u fac^ă și no^e tuturor^u, și vor^u s^e ne sting^ă de pe fa^ța p^ăm^ăntului pe to^ți.» Atunce a^u făcut^u hot^ărire s^e gon^esc^ă pe Stavaraki din Moldova, făc^ănd^u mare hot^ărire cu Mitropolitul și cu to^ți bo^lerilⁱ, nesci^ănd^u nime nemic^ă, încep^ănd^u a scrie unilⁱ la al^țilⁱ, la vremea ^{er}marocului s^e se string^ă ț^era la ^{er}maroc^u, și atunce orⁱ s^e'l^u om^ore, orⁱ s^e'l^u gon^esc^ă. Și făc^ănd^u-se ^{er}maroc^u la me^dul-no^pțilⁱ, s'a^u strins^u mul^țime de norod^u, care cred^u c^ă nu s'a^u mai strins^u alt^ă dat^ă la alt^u ^{er}maroc^u; și trec^ănd^u c^ăte-va c^esuri din ^și, dup^e ce s'a^u cinstit^u to^ți cu b^euturi, a^u intrat^u o vrajb^ă în el, indemn^ănd^u-se cu to^țilⁱ, ^șic^ănd^u: «Pleca^și la curte, s^e vedem^u pe cine avem^u Domn^u!» Și pornind^u-se c^ăte-va milⁱ de ț^er^ănime, a^u mers^u la p^orta cur^țeilⁱ de a^u st^ătut^u, ^{er}ă o s^emă a^u mers^u de s'a^u suit^u în clopotni^{ța} Treisfetitelor^u, și a^u încep^ut^u a trage clopotul cel^u mare. Atunce a^uđind^u cel^u din ^{er}maroc^u, s'a^u pornit^u to^ți c^ăș*i* mai r^emăs^ese, din care o s^emă a^u mers^u la Mitropolie de a^u luat^u pe Mitropolitul, ^șic^ănd^u s^e m^erg^ă la Domn^u despre partea ț^ereilⁱ, s^e'lⁱ spuie c^ă cer^u pe Stavaraki s^e le 'l^u dea; ^{er}ă de nu'l^u va da, nu va r^em^ăn^e nici un^u cu vi^eț^ă. Atunce St^ăv^ăraki a^u pus^u de a^u incu^ățat^u por^țile, puind^u și c^ăte-va care de lemne pe din l^ăuntru, or^onduind^u și to^ți Simenilⁱ și Arn^ăușilⁱ, aduc^ănd^u și to^ți Beșlii, puind^ulⁱ pe to^ți la p^orta ca s^e o ție; și pe de alt^ă parte a^u tr^ămis^u de a^u adus^u pe un^u Turnagi^u ce era, și pe un^u Cadi^u, aduc^ănd^ulⁱ pe p^orta despre D^omna, spuindu-le c^ă s'a^u hainit^u ț^era și vor^u s^e'lⁱ ucid^ă pe to^ți aice. Atunce Cadiul a^u inv^ețat^u de a^u adus^u trei tunuri mari, și le-a^u pus^u la scara cea mare, puind^u de a^u scoborit^u și tu^lurile și s^ăngi^ăacul, st^ănd^u trei Turci de a r^ondul: Cadiul, Turnagiul și Divan^u Efendi, imbr^ăc^ăș*i* cu feregele, țind^u-ș*i* c^ăte o carte în m^ăn^ă, st^ănd^u cu mare evlavie; ^{er}ă Spatarul se g^ătea de drum^u. Atunce prostimea striga cu to^țilⁱ: «*s^e ne daș*i* pe Stavaraki!*» Și puind^u cu to^țilⁱ spetele în p^orta cea mare, cu t^ote c^ă ține^ău pe din l^ăuntru, a^u oborit^u o g^los^u, și intr^ănd^u norodul în l^ăuntru, a^u încep^ut^u a n^ăv^ăli; ^{er}ă Turcⁱlⁱ striga^u în limba lor^u: *gheri! gheri!* ^{Er}ă norodul n^ăv^ălea. Atunce a^u eșit^u Arn^ăușilⁱ de pin od^ăile lor^u, și a^u încep^ut^u a da norodul afar^ă impr^ăștiindu^li cu s^ăbiile sc^ose, și slobođind^u tunurile a^u omorit^u vr^o duoⁱ ^omeni. ^{Er}ă Stavaraki imbr^ăc^ănd^u-se turcesce și cauc^u în cap^u, lu^ănd^u c^ăș*i*-va Turci Arn^ăușilⁱ, a^u inc^ălecat^u și a^u eșit^u pe p^orta grajdului, și a^u purces^u la Țarigrad^u. ^{Er}ă norodul ce striga, d^ec^ă i-a^u spus^u c^ă a^u fugit^u, s'a^u alinat^u puțintel^u; ^{er}ă a-^poi s'a^u ales^u c^ăș*i*-va, și s'a^u luat^u dup^e el^u, și 'l-a^u gonit^u duo^e-spre-dece c^esuri, și neput^ănd^ul^u ađunge s'a^u întors^u înapoi. Atunce norodul a^u încep^ut^u a cere bo^lerilⁱ; atunce a^u c^ăđut^u Domnul la Mitropolitul cu rug^ăminte ca s^e între chiz^ăș*u c^ăș*i* va aduce într'at^ătea đile; și aș*a* Mitropolitul a^u încep^ut^u a intra chiz^ăș*u c^ă p^en^e într'at^ăte đile ilⁱ va aduce pe bo^lerilⁱ; și aș*a* s'a^u potolit^u. Đic^u c^ă a^u fost^u ^ămb^ănd^u c^ăș*i* va din bo^lerilⁱ cel^u marⁱ ca s^e'l^u pot^ole; la care đic^u c^ă i-ar^u fi lovit^u prostimea, at^ăt^u pe Vasilie Cilibiu, c^ăt^u și pe Vasilie Razu. D^er^ă bo^lerilⁱ nu s'a^u l^ăsat^u cu at^ăta, ce a^u făcut^u un^u arz^u la P^orta, și a^u ales^u pe Arghir^u Bostangiolu, făc^ănd^ul^u Paharnic^u, și 'l-a^u tr^ă-mis^u la Țarigrad^u s^e dea acea jalob^ă despre partea ț^ereilⁱ, j^ăluind^u-se de Stavaraki ca s^e'lⁱ m^ăn^ănce capul. Atunce simțind^u Stavaraki, a^u mers^u la Constantin^u Vod^ă Cehan^u, c^ăđ^ănd^u la pic^lorele lui; decⁱ el^u îndat^ă a^u tr^ămis^u**

la Antiohi Genetul, că pe elu și pe Banul Enaki îi făcuse Capi-kehațele atunce, de 'l-au chiămatu și 'l-au muștratū fôrte rēu, arētându'î că «de ce va premejdui Spatarul elu ce pune în punga lui?» ȋicēdu'î că nicî de cum sē nu le arēte la Pôrta. Pe de altă parte aū trāmisū rēspunsū și lui Arghirū, cu frate-sēu Armașū Toma, arētându'î «cum de nu s'aū gāsītū altū magarū acolo în țēră sē vie cu acea jalobă afară de elu?» ȋicēdu'î «sē se întōrcă înapoi, căci apoi elu scie.» Macarū că și ei erau bucuroși sē'î dea pace lui Stavarakî, ēră se temeau de elu ca sē nu le facă vr'o pîră mincinōsă asupra lorū ; și așa aū opritū arzul de nu s'aū datū ; și s'aū întorsū Arghirū la Moldova. Care trecēndū cāte-va luni la miȋilocū, n'aū pututū suferi Stavarakî, căci îi poprise toȋi ômenii și tôte calabalcurile, încă și banii ce'î strînsese, avēndū și mare somă de banî ca sē iee, care banî îi dāduse cāndū aū luatū Domniea. Atunce arētāndū la Pôrta prin prietenî că are atāta soma de banî ca sē iee de acolo, aū făcutū unū fermanū scoȋndū și unū bumbașirū pe unū Kisidarū-Efendi ginere lui Vizirū-Kehaesi, ca sē mērgă. acolo sē'î scōtă toȋi ômenii, și sē'î rădice și totū calabalcul, și sē'î împlinēscă și banii ce'î rēmăsese. Și așa viindū aice, i-aū împlinitū toȋi banii; scoȋndu'î și ômenii din închisōre, i-aū trāmisū la Țarigradū cu calabalcul. Și așa rēmāindū Domnul în pace de tôte cele ce se tēmplase, sosindū și Dôrna Măriei Séle Ralița din Țarigradă, căci cāndū s'aū fostū tēmplatū aceste era pe drumū Măria Sa ; la care aū eșitū multă boferime cu Belzedelele, și cu gîlpānesele înainte, și cu mare alaiū aū intratū în curȋile Domnescî; domnindū cu pace și cu bucurie, schimbāndū și multe boferii, făcēdu-se mulȋ din pāmētenii rude Măriei Séle. Atunce aū gāsītū muștereū și pentru Visternicia, cea mare, căci o pusese în bună stare Constantinū Kogălnicēnu vel Stolnicū, cerēdu-o Ioniță Cantacuzino Deleanu, pe care 'l-aū făcutū vel Visternicū. Éră pe Constantinū Kogălnicēnu Stolnicū, 'l-aū făcutū vel Sērdarū la Kișanău, dāndu'î tōtă marginea aceea în sēmă și ȋinuturile tustrele, puindū totū chipul de silință de aū adusū acea margine la stare bună, căci fôrte se rēsipise mai multū din pricina Tătarilorū, căci făcuse mare prăȋl într'acea parte de locū, și se stremutase toȋi locuitorii.

Acesta aū dāruițū cātū locū aū fostū Domnescū despre Copoū boferilorū și rudelorū Măriei Séle, dāndu-le poroncă tuturora ca sē'î facă vii și grădini; făcēndū Belzedelele o grădină mare, puindū felū de felū de pomî într'ēnsa, făcēndū și unū foișorū fôrte frumosū, de era pentru eșirea Belzedelelorū la preāblare ; făcēndu'și și boferii fieșî-care foișorū pe acelū locū, după cum suntū și se vēdū pēnē în ȋioa de astă-ȋl.

Și așa nu peste multă vreme aū sositū și boferii cari'î surgunise Stavarakî, bucurāndu-se cu toȋii de venirea lorū, priimindu'î Domnul cu mare cinste și blāndețe, arētāndu-le că aceste le-aū venitū din pēcatele lorū, ci sē mulțāmōscă lui Dumneȋeū că aū fostū sēnătoșî și aū venitū.

Atunce avēndū Domnul unū frate la Țarigradū anume Gavrilū ce era Arhie-reū la Salonicū, i-aū scrisū Domnul ca sē facă paretisū eparhieî și sē vie la Moldova, ca sē'lū facă Mitropolitū Moldovei ; și îndată aū gāsītū pe altul, și aū făcutū paretisū, luāndū și 30 de pungi de banî gata, și s'aū gătītū și aū purcesū la Moldova ; care viindū aū trāmisū Domnul cu mare cinste înainte,

aducându'lu cu cinste în curte, împreunându'lu ca pre unu Mitropolitu și frate de Domnă, mergendu' totu rudenile, și totu surorile, și cumnați de se împreună cu sfânția sa; așijderea și boierii de locu, făcendu' pe anu și léfă, mân-cându nelipsitu cu Domnul și cu rudele.

Érá cându au fostu la velétu 1759, au luatú mucarelu îmbrăcându căftanú Capi-kehafelele; atunce s'au orônduitú Banul Enaki de au venitú cu caftanul la Moldova, care agiungendu la Moldova i-au eșitu Domnul cu mare alaiú la Galata; intrându la Iași în curtea Domnescă, au cetitu fermanul, îmbrăcându pe Divanú-Efendi cu căftanú și pe Banul Enache cu blană de samurú, așijdere și pe boieri îmbrăcându' cu feregele, mergendu toți de au sárutatú mâna și póla Domnului; asemine și giupănesele la Dómna, petrecendu cu mare bucurie și veselie, alesú Beizedelele, că ori-ce nuntă séu zăfetú se făcea, trebuia sé mérgă. Érá cându au fostu alú doilea anu a domniei séle, avendu mare trebuință de bani ca sé dee la Pórtă pentru domnie, fiindú-că din țéră eșiau bani cu greú, și încă nu puteau cuprinde cu banii ce eșiau nevoile țerei, și datoriea se înglotia, se mira de ce se va apuca. Atunce érá au găsitú cu cale ca sé supere pe părintele Mitropolitul ca dóră va deslega vácăritul, arétându' multe nevoi a țerei, că n'are cu ce le redica fiindú nevoi multe, și banii eșiau cu greú. Ci vedendu că se apărá tare Mitropolitul, au începutú Domniea a' căuta cu față posomorită, péné au cunoscutú, încependu a veni rarú la curte, péné și în lăuntru la Domnă a'lu chiâma, dându' a cunósce că suntú mánioși pe elú.

La alú treilea anu a Domniei séle, în Țarigradu s'au sfătuitú totú némul Drăcescilorú (Sugescii) ca sé intre în slujba acestui Domnă, și scriindu la Domnă ca sé' priiméscă, i-au priimitú, căci n'avea nici ómeni de trébă la Pórtă, și îndată s'au arétatú la Pórtă Capi-kehafele, rămăindú duoí Capi-kehafele, érá cei-alți au venitú toți în Moldova. Atunce fiindú că se apropiese înnuoiea domniei, au începutú Capi-kehafelele a ámbla peste totú locul, supărându pentru mucarelu; care era cu mare frică, căci Ragubú-Pașa Vizirul nu priimea pre alții sé ámble ca sé' vie răgele. Ce tēmplēdu-se o rágea de la o Sultană, au cunoscutú că Capi-hehafelele au agiunsú, și le-au datú mucarelu care 'lú-au trāmisú la Moldova cu fratele lorú celú mai mare Enaki. Érá Ragub-Pașa căuta vreme ca sé le vie de bacú, sé se învețe a mai pune altă dată bavalé în spinarea Vizirului. Acum ce sé đicemú? pe semne păcatele tragú pe omú! Étă atunce dintr'atâte sate au alesú Sultanú-Kehaesi a acestii Sultane ca sé' lucreze doué corăbií, la satul Terapia unde aveau Drăcescii doué case minunate alătore saraúri, una a lui Alecsandru și alta a fraților celorú mai mici, și a muma-sei. Și lucrându-se corăbiile alătore cu casa lui Alecsandru Dracu pe o virané ce era acolo alătore, orônduise și unú ciohodarú, Turcú tēnérú, bumbașirú asupra lucrătorilorú, care ședendu acolo multă vreme, au începutú a face cunoscință cu ómenií Dracului, la cea mai de pe urmă și cu róbele, făcendu'și pe ferestri felú de felú de semne unul altuia, și stēpānií lorú nu sciaú nimică de aceste. Érá într'o đi viindú giupānésa lui Alecsandru pe taină în acea odae, nevēđēdu'o róbele cele ce glumiau cu ciohodarul, au stātutú de le-au privitú tóte. Atunce neputāndú răbda o faptă ca acésta, au pusú

de le-au bătut prea rău; diceau unii că trei zile le-au fost ținut închise într-o cămară, și legate le totu bătea. Care ne mai putându răbda, într-o noapte cându dormeau cu toții, la mezul nopții, au dat foc casei și apucânduși robele straele se fugă, au găsit porțile încuiate. Atuncea s'au ivit focul de l-au simțit totu satul, și strigându totu norodul, s'au deșteptat vedându focul în spatele lor; și mergendu la ușă au găsit robele cu straele ce aveau a mână, silind se descuie ușa se fugă. Atuncea le-au prinsu, descuind și ușa dórú voru scóte ceva din casă; déră nimică n'au putut scóte. Și au arsu acele dou case pêne în pământu, ardendu și acele dou corăbii, ardendu-le multă avere și strae, și cărți, și totu ce au avut; scăpându numai cu sufletul. Care vedendu una ca acésta, au adus un ovreiu isirgiu de cari vându robe, și le-au dat se le vândă. Și luându-le ovreiu le-au dus la casa lui, și le ținea acolo căutându locu se le vândă; atuncea au găsit pe unul la Galata în mahalaoa Turcescă, ca se le cumpere; ci dicendu ovreiuului ca se le ducă se le vedă, și ducendu-le acolo, le-au lăsat două-trei zile. Și lipsindu cel cu casa, d'inaintea casii lui era casa turcescă a unui Voevoda, la care făcendu cunoscință cu turcoícele, au început a le întreba «de unde sunt, și ce caută aice, și cine le-au adus?» Érá ele fiindu scârbite, căci scosese se le vândă după atâtea ani ce slujise, au început a se jelui dicendu că: «sunt fete de turci, și le-au cumpărat Dracul, și după ce l-am slujit atâtea ani, acum ne scóte se ne vândă!» arătându că le-au adus un ovreu de la Galata. Si muierile au spus aceste lui Voevoda, și îndată au trimis și le-au luat de acolo, ducendu-le în casa lui, apucându pe cel cu casa ca se dea pe ovreu; érá ovreul s'au ascuns. Voevoda striga făcendu atâta gâlcévă pentru ca se apuce ceva; érá ovreul au mersu pe ascuns la Alecsandru Dracul, și i-au spus tótă pricina cum au cursu, cerendu cinci-șese sute de lei ca se l dea se mérgă se astupe acea gaură, dicendu: «se nu ne aducă vr'o belea, căci dicu că sunt turcoíce, și érá se voru turci.» Atuncea Alecsandru au răspuns că nu va da nici un banu, și «de dicu că se voru turci, se se turcescă, érá bani lui nu se voru turci.» Atunce ovreul s'au ascuns; érá Voevoda acela vedendu că nu se aréta nimeni, au scris un arzu despre partea róbilor către Devletü, jeluindu-se de tóte câte s'au disu mai susu, scriind și elu acésta pricină la un Icirliü mare ce era Arcaliü, dându scire pentru robe cum că le ținea la elu, și ce se facă cu ele, arătându și câte dicu robele, și asceptându răspuns. Atunce acela au mersu la Impăratul Sultan Mustafă, și i-au dat arzul de l-au cetit; dicu se fi fost sâlihtarul împărătescu acel de l-au dat; și cum l-au cetit au poroncit ca se aducă robele, érá pe de altă parte au trimis arzul la Vizirul Ragub-Paşa, numai de cât se prindă pe Alecsandru, și îndată l-au prins și l-au pus la închisóre la Murzur-Aga. Pe robe încă, decă le-au adus și le-au întrebatu, una au disu că au fost turcoică și érá vrea se fie; érá cee-laltă au spus dreptu că nici au fost turcoică, nici se va turci. Atunce le-au dat în séma unui Imam; érá Alecsandru au pus în tóte părțile de se ruga, alesu la Vizirul, cădendu Târzimanul Grigorie Ghica; érá Ragub-Paşa le dicea prea bine că va sta de l va mântui, érá pe de altă parte îl pira la Impăratul, avendu pismă pe elu, pentru mucarelu ce îl făcuse prin

Sultanŭ-Kehaesi, căruia îi arsese corăbiile la Terapie. Atuncea fără de veste au poroncitŭ în de séră și 'l-au scosŭ, și 'l-au dusŭ la Fenarŭ pe Alecsandru Dracu, la casa lui, de 'l-au spënduratŭ sub sagnișul casei lui. Atuncea striga rugându-se s'î aréte copiii; și așa deschidëndŭ toți ai casei de o dată canaturile feres-trelorŭ, au începutŭ a răcni cu toți, cerëndu'și iertăciune de la toți; și îndată 'l-au spënduratŭ, pe care Dumneđu s'î lŭ erte. Era omŭ de trébă și învătătŭ, și agiunsŭ de minte, care stândŭ trei ȝile în vederea norodulu, au trecutŭ și Sultanŭ Mustafa Impératul tiptilŭ, și vedëndu'lŭ, bătea cu degetul ȝicëndu'î dușmanŭ, dândŭ și bacșișŭ la Enicerii carii îlŭ păziau. Érá de casa lui sêu de averea lui nu s'au atinsŭ nimene. Érá peste trei ȝile luându'și gelatul a-vaetul lui după obiceiŭ, au datŭ trupul de 'l-au îngropatŭ la Hasikioi, pre care Dumneđu s'î lŭ pomenescă întru Impărăția sa. Érá róbele una s'au turcitŭ și au dat'o după unŭ turcŭ, érá cea-laltă n'au vrutŭ sê se turcescă, și au sloboȝit'o de s'au dusŭ. Măcarŭ că róbele n'arŭ fi isprăvitŭ nimică, pricina au fostŭ totŭ Vizirul, căci căuta de multŭ s'î găsescă o pricină, care nu puțină frică intrase în boieri, atuncea la Avgustŭ cândŭ s'au tēplatŭ acéstă. Érá Nicolai Dracul fratele mortulu, trecëndŭ câtă-va vreme la mijlocŭ, 'și-au cerutŭ voie s'î lŭ lase sê vie la Moldova, lăsândŭ pe Manolaki Sôrdarul și pe Antiohi Genetul, Capi-kehaele, isprăvindŭ de la Pórtă ca sê dee Domnul celŭ bătrânŭ Domniea fiulu sêu lui Grigoraki Beizade celŭ mai mare.

Érá cândŭ au fostŭ despre tómnă, au sositŭ și căftanul Domnulu cu Enakaki Suțul, după cum s'au pomenitŭ mai înainte, eșindŭ Domnul înainte cu mare alaiŭ înaintea căftanulu. Care viindŭ în curtea Domnescă, au îmbrăcatŭ Domnul căftanul, îmbrăcândŭ și pe Divanŭ-Efendi și pe Suțul cu blane de samurŭ, și pe toți boierii cu feregele și cu căftane după obiceiŭ, mergëndŭ toți de au uratŭ pe Domaŭ, ȝicëndu'î s'î fie într'unŭ ceasŭ bunŭ. Érá a doua ȝi au începutŭ a face boerii, făcëndŭ pe Alecsandru fiul Agăi Enaki vel Postelnicŭ, și pe Enakaki Suțul vel Hatmanŭ, și pe M'halaki Suțul vel Căminarŭ, și pe Manolaki Vornicul Logofétŭ, și pe Enakaki Constandaki vel Vornicŭ, și pe alȝil, fiesce-care după orônduéla lui. Atuncea socotiră ce să facă ca dóră vorŭ găsi unŭ modosŭ ca sê pótă scóte banŭ din țéră; socotindŭ dóră sê se apuce érá de Mitropolitul căci totŭ se afla în urgisélă, după cum s'au ȝisŭ mai înainte, apucëndu'lŭ boierii Greci cu felŭ de felŭ de cuvinte. Déră în zadarŭ se osteneau, că nemică nu isprăveau. Atuncea au socotitŭ ca s'î lŭ facă sê facă paretisŭ Mitropoliea, și sê facă pre fratele Domnulu, și elŭ atuncea va deslega văcărutul. Socotindŭ pe cine sê pue la mijlocŭ sê isprăvescă acéstă slujbă, au găsitŭ cu cale ca sê pue pe Vasile Ganea; și așa învățându'lŭ, s'au apucatŭ de acéstă trébă, adevérindŭ că de va isprăvi, multă căutare și cinste va avea de la Domnul. Și apucându'lŭ Ganea pe Mitropolitul Iacovŭ de ȝi de nópte, nelăsându'lŭ în pace, îndemnândŭ lŭ ca sê facă paretisŭ, care nu'î da rêsulare, arêtându'î câte nicŭ pin cugetŭ nu'î trecea, îndemnândŭ lŭ sê ȝea câte-va pungi pentru paretisŭ peșinŭ; și după aceea și Domnul și boierii îlŭ vorŭ căuta cu rēdicăturŭ, cu scutiri și alte mili, petrecëndu'și vicța cu linisce, păzindŭ'și biserica, neavëndŭ cu nime a împărȝi nimică, și'lŭ vorŭ avea toți în cinste și evlavie ca pe unŭ Mitropolitŭ vechiŭ și bătrânŭ ce au fostŭ acestu pă-

m^{en}t^u a Moldovei. Aceste și altele ca aceste auⁱⁿd^u Mitropotitul Iacov^u, a^u priimit^u, și d^{an}du^l baniⁱ paretisei, dup^e cum ^{dicu}, trei^l-^{dec}i pungi de bani, f^{ac}en^{du}^l și t^ote cum s'^{au} a^{de}verit^u; și a^{sa} f^{ac}en^{du} paretis^u, 'și^l-^{au} luat^u ^{di}ua bun^a de la Domn^u, și de la to^{ți} boierii M^{ar}iei S^ele, și de la to^{ți} boierii p^{am}en^{ten}i, cer^{an}du^lși iert^{aci}une de la to^{ți}, rug^{an}du^l-se ca s^e nu^l u^lte, ^{dic}en^{du}-le : «^et^a c^a m'^{am}u lep^edat^u și de Mitropolie, și de cinste, și de t^ote ale acesteⁱ lumⁱ, num^{ai} focul jur^{am}en^{tu}lui s^e nu^l iat^u în cap^u și în suflet^u; și socoti^{ti} c^a suntem^u to^{ți} musafirⁱ acesteⁱ lumⁱ, și în cea lume avem^u a tr^{ai} și a r^{es}-punde la t^ote fap^{te}le n^{ost}re, și fi^{ti} s^{an}eto^{si}.» ^{Dicu} c^a mul^{ti} din boierⁱ și din giup^{an}ese a^u fost^u pl^{an}g^{en}du^l, și ⁱⁿdat^a a^u purces^u la m^{on}astire^a Putna, de s'^{au} asce^{pt}at^u acolo. ^{Er}a Domn^u a^u adus^u la curte pre fratele M^{ar}iei S^ele, Gavril^u Tesalonic^u, ⁱⁿainte^a M^{ar}iei S^ele, ^{im}br^{ac}at^u cu mantie, st^{an}du^l și to^{ți} boierii de fa^{ta} : «^Et^a c^a mila lui Dumne^{de}u a^u vrut^u s^e ne ^{im}preun^{am}u în p^{am}en^{tu}l Patridei n^{ost}re, ^{inv}rednicindu^l-ne Dumne^{de}u am^{en}doⁱ fra^{ti}i s^e fim^u capⁱ acesteⁱ ț^{er}i, unul asupra tagmei Preo^{tie}i și altul asupra Raiei Imp^{er}ă^{tie}i. Ce de vreme c^a a^u vrut^u Dumne^{de}u, ^et^a și noi te-am^u ales^u și te-am^u f^{ac}ut^u Mitropolit^u acesteⁱ ț^{er}i a Moldovei, și^l d^{am}u și acest^u s^{em}n^u a p^{as}toriei a s^{an}telorⁱ biserici și a tot^u clirosul Preo^{tie}i.» Și ⁱⁿdat^a lu^{an}du^l Domn^u pateri^{fa}, i-a^u dat-o în m^{an}a, plec^{an}du^l-se de i-a^u s^{er}utat^u m^{an}a. Atuncea s'^{au} tras^u pu^{tin}u ⁱⁿapoⁱ Mitropolit^u, și a^u ⁱⁿceput^u ^{an}teiu a mul^{ta}mi lui Dumne^{de}u, st^{an}du^l în pici^{ore} cu c^{ar}ja a m^{an}a; al^u doilea a^u f^{ac}ut^u o ora^{tie} f^{or}te frum^{os}a Domnului, rug^{an}du^l pe milostivul Dumne^{de}u ca s^el^u tr^{ai}esc^a în^u mul^{ti} ani bunⁱ și fericitⁱ în luminat^u scaunul M^{ar}iei S^ele. Și șe^{de}nd^u gios^u, a^u mers^u ^{an}teiu Episcopii de i-a^u s^{ar}utat^u m^{an}a, apoⁱ și boierii cei mari cari s'^{au} fost^u t^{em}plat^u acolo. Apoⁱ i-a^u adus^u caf^e, dulce^{ti}, șerbet^u și fum^{at}ore; și ^{er}ași scul^{an}du^l-se a^u mul^{ta}mit^u Domnului, și a^u purces^u merg^{en}du^l în biserica cea mare Domn^{esc}a, sco^{tin}du^l Evangheliea ⁱⁿainte dup^e obicei^u, c^{an}t^{an}du^l acsion^u, pomenindu^l. S'^{au} suit^u și în stran^a, merg^{en}du^l Preo^{ti} cur^{ti} de s'^{au} ⁱⁿchinat^u. Și de acolo l-a^u pus^u în caret^a Domn^{esc}a cu șese calⁱ și cu c^{oh}odari și boieranași, și mare alai^u de slujitori și de preo^{ti}, și a^u mers^u la Mitropolie. Atuncea a^u chⁱamat^u Domn^u pe Vasilie Ganea ca s^el^u cinst^{esc}a cu boierie pentru slujba ce i-a^u f^{ac}ut^u; ^{int}reb^{an}du^l ce pof^{tes}ce, el^u a^u r^{es}-puns^u c^a «el^u este om^u b^etr^{an}u și nu i se cade; ^{er}a mila ce este s^e o f^{ac}ă cu el^u, s^e o f^{ac}ă cu fiul s^eu Stefan^u c^al^u t^{en}er^u.» Atuncea a^u adus^u pe fiul s^eu, și l-a^u ^{im}br^{ac}at^u cu c^{af}tan^u d^{an}du^l pal^e de Comisiea cea mare, r^{em}ain^{du} cu acea mil^a.

Intr'^{ac}est^a vreme a^u c^{as}atorit^u Domn^u și pre fiica M^{ar}iei S^ele cea v^{eu}dv^a mai mare, ce o ținuse fiul dumis^ele Ar^{ap}aki și a^u murit^u, d^{an}du^o dup^e Su^{tu}l Mih^{al}aki fratele cel^u mai mic^u a Dracilorⁱ, cunun^{an}du^l M^{ar}iea Sa, f^{ac}en^{du} și mas^a boierilorⁱ de s'^{au} veselit^u.

Aice ^{er}ași vom^u s^e ^{dic}em^u pentru v^{ac}arit^u : V^{ed}en^{du} boierii Greci c^a Mitropolit^u este a lorⁱ, ^{er}a s'^{au} apucat^u ^{dic}en^{du} «s^e ne strⁱⁿgem^u cu to^{ți}l la Mitropolie, chⁱam^{an}du^l și pe p^{am}en^{ten}i, și s^e vorovim^u, ar^et^{an}du^l-le și c^{ar}țile care am^u scos^u de la Patriarhie, ^{dic}en^{du}-le : «de vreme ce d^a voie biserica «cea mare cu tot^u soborul, se p^ote ca s^el^u desleg^{am}u.» Atuncea a^u ^{dis}u : «f^{or}te

bine !» Și așa spuindă Domnului, aș pornit ca să se strângă toți Vlădicii, Eghemenii, boierii, *de la mare pînă la mică*, la Mitropolie, mergîndu și Miniștrii Domnului cu toții acolo. Aș începută aștepta a arăta greutățile și cheltuețele Porței și a sârhaturilor, că n'au cu ce le redica, și se află în mare datorie ; la care trebuie să se găsească un chip să se pue la o cale, arătîndu că alți Domni aș fostu luîndu cîte două vîcărături pe an, și eră nu puteau să iasă de sub datorie, fiindu că cuprindea atâtea pungi de bani. Dără noi cu ce vom să urnim nevoile acestei țeri? Eră Măriea Sa Vodă vedîndu atâtea datorii, aș scrisu la Țarigrad la Patriarhul, și aș cerut voie și blagoslovenie de la totu soborul ca să deslege vîcăritul, și aș datu voie prin cărți Mitropolitului ca să lă deslege. Scotîndu și cărțile iscalite de toți Patriarhii și Arhiereii, de le-aș arătatut tuturor boierilor în videlă. Atuncea multă vreme aș tăcutu boierii de n'au răspunsu nimică ; apoi aș răspunsu : «Noi la acesta nu ne amestecăm, nici putem să o facem, nici este cu puțință a intra într'unu blăstemu ca acesta ; eră cîtu pentru trebuințele țerei, avem datorie să găsimu chipu ca să iasă acei bani ce ieșiau din vîcărîtă.» Și așa rămîndu boierii acolo, multe césuri vorovîndu ei în de ei, aș găsitu cu cale ca să scotă o slujbă pe casă de trei mîni, adică un-spre-dece lei, și cinc i pol lei, și trei lei, însă pe oiağuri, și să se numescă ajutorînță, și să iasă în anu o dată, și să ajute cu toții să nu fie nime scutit la această slujbă, făcîndu și tahmenu, că pôte ca să cuprindă mare somă de bani. Atuncea făcîndu-se această hotărîre cu totu de-adinsul, aș mersu la curtea gospodă și s'aș împreunatu cu toți Miniștrii, arătîndu-le ce chipu aș găsitu și câți bani pôte să cuprindă. Atuncea aș mersu și aș arătatut Domnului tôte acele ce aș socotit, dîcîndu-l că vîcăritul pôte să dea mare tulburare în țără, eră această slujbă nu va căde cu greu țerei, și voru agiuta și mănastirile și fiesce care. La care priimîndu și Domnul, aș pus de aș scrisu cărți pe la tôte ținuturile, arătîndu și pentru vîcărîtă că l-aș iertatu și Măriea Sa ; eră fiindu că sunt multe dări a Porții, și nu pot cu alte felii a le cuprinde, aș socotit, cu totu sfatul Măriei Săle, și aș scos această slujbă a ajutorînței ca să ajutoreze cu toți ; și etă că trâmite Măriea Sa și boieri cu slujba pe la tôte ținuturile ; care slujbă mai pe urmă le-aș eșitu mai bine de cîtu vîcăritul, că cuprindea două semy a vîcărîtului, și încă n'ajungea, că o scotea o dată ierna și apoi și vera ; și celelalte slujbe deosebitu.

Eră mergîndu Neculaki, aș socotit ca să căsătorască pe Beizade celă mare ; după cum s'aș dîsu mai inapo, aș găsit pe fîca lui Beizade Alecsandru Mavrocordat, și aș aședatut vorba cu părinții ei luîndu-o cu tótă zestrea ei și cu blagoslovenia părinților ei și a fraților ei ; și așa aș adus-o la Moldova, și agiungîndu Neculaki Postelnicul la Iași, cu mare cinste l-aș priimit ca pe unu Baș-Capi-kehalé ce era, luîndu tôte trebile Domnului pe mîna lui, pîzîndu ca mai de grabă de aș însurat pe Beizade Grigorie dîndu-l pe cucóna Ileana. Și așa făcîndu nuntă cu tótă boierimea, cununîndu-l părintele Mitropolit, făcîndu mare veselie între totu norodul, mai pe urmă vorovîndu cu Domnul celă bătrănu, spuindu-l că aș luat voie de la Pórtă ca să dea Domniea fiu-său, de vreme că este Măriea Sa agiunsu de vîrsta bătrîneților, la care i-aș

părută bine, și au mulțămitu că 'l-au învrednicitu Dumneșu de 'și au văduțu copii în cinste.

CAP. XII.

Domniea lui Ión Calimahü Vodă.

După ce au venitü fermanü de la Pörtă ca să fie Domnü Moldovei Grigorie Calimahü în locul tătăne-sëu lui Ión Vodă, fiindü că tătăne-sëu era trecutü cu virsta bătrâneșilorü, au fostü socotitu Pörtă ca să'lü lase ca pe unü bătrânü să se odihnescă. Atuncea Ión Vodă chlämându pe toți boierii la curte, și pe Divanü-Efendi, și pe toți Vlădicii, și pe Mitropolitul, stringându'i pe toți în Spătărie, au adusü Domnul pe Beizedeoa Măriei Séle Grigoraki, și după cum sta bătrânul în scaunü, au pusü pe Divanü-Evendi de 'l-au îmbrăcatü cu căftanü, și apoi s'au sculatü bătrânul în piclöre, ȳicându'i: «Étä fétul meu, Dumneșu au vrutü ca să fiü eu stăpânü acestu locü pënë astăȳi; érá acum au miluitü pre tine cu stăpânirea acestu locü. Și eu de astăȳi înainte numai suntü Domnü, ce pre tine te-au alesü Impărășia ca să fiü Domnü și purtătorü de griă acestu pământü. Și étă și eu cu cea părintescă blagoslovenie te blagoslovescü și te întemeiezü, puindu-te în celü înaltü scaunü a aceste țeri.» Și luându'lü de mână 'l-au pusü în scaunü la 1761.

Deci părintele Măriei Séle 'și-au luatü ȳioa bună de la toți boierii și s'au dusü în lăuntru; și cum au ședütü în scaunü nouul Domnü, au începutü a da din tunuri, și a ȳice meterhanéoa; și îndată părintele Mitropolitul i-au făcutü o engomie, după cum se cade unu Domnü nouü, îmbrăcându pre Divanü-Efendi cu blană de samurü, mergëndü și toți boierii de s'au închinatü ca la unü stăpânü a lorü. Și de acole au mersü în Biserica cea mare de i-au cetitü Mitropolitul molitfa de Domnie, cântându și Polihronion, mergëndü Domnul de s'au închinatü pe la Icöne, mulțămindu lui Dumneșu că 'l-au învrednicitü de au aglunsü la acéstă stare a Domniei; mai pre urmă au sărutatü mâna Mitropolitulu. Și de acole au mersü în Spătăria cea mare cu toți boierii, ședëndü cu părintele Mitropolitul și cu toți Arhierieii, scoțëndü cofeturi, vutcă și café. De acole au adusü căftane, și au îmbrăcatü pe toți boierii cu căftane, îndoindu-le tuturorü boieriile, ȳicându-le: «după cum aȳi slujitü părintelu meu, așa s'ăi slujiȳi și mie.» În lăuntru la Dómna, éráși au făcutü Dómna Ralița asemenea; luându pe noră-sa Dómna Ileana, au pus'o în scaunü și au urat-o după cum s'au căduțu unei Dómne mai mari, ȳicëndü în auȳul tuturorü ȳiupăneselorü: «De astăȳi înainte acéstă vë este Dómnä», făcëndü'i și alte țeremonii, mergëndü tóte ȳiupănesele de i-au sărutatü mâna, ȳicëndü'i să'i fie într'unü ceasü bunü, să trălescă pënë la adânci bătrânețe în luminatü scaunul Măriei Séle.

Atunci domnia Domnul cu pace și lua mulțime de bani din țără, avëndü și Ministrii Măriei Séle multü medeanü, făcëndü ce le era voia, căci Măria Sa nu pré scia rëndul ca să cărmuească; și de aceea stăruia totü norodul la boierii Greci, alesü la Postelnicul Alecu. Érá Domnul celü bătrânü s'au gătütü

cu totă casa Măriei Séle, de toate cele trebuitoare érá de nuntă, ș'aú trămisú în țera Românescă la Constantinú Vodă Mavrocordatú, căci elú era Domnú, de aú adusú pe Beizedéoa Măriei Séle celú mai micú, pe Alecsandru, de 'l-aú făcutú ginere cu fiica Măriei Séle Domnița Marióra, făcendú nuntă Domnescă, puindú pe Grigorie Vodă cu Dómna Ileana de i-aú cununatú.

Isprăvindú Măriea Sa Ión Vodă toate acestea, aú purcesú la Țarigradú cu Dómna Măriei Séle, scoțendú'í cu mare alaiú din Iași, petrecendú'lú toți boierii și ginerele și Beizedéoa Măriei Séle celú mai micú.

În Domniea bătrânului, fiindú unú feciorú de boierú mare a nume Ilie Canta, camú nebunú și semețú, feciorú lui Toderașcu din Româní, vèrú primare cu Ioniță și Iordaki Delénul, ședătorú la ținutul Némțului, o slugă a lui vrèndú se se însóre după obiceiú, 'și-aú cerutú voie de la stăpâne-séu acesta Ilie, și i-aú datú voie. Érá cândú aú fostú în séra care s'aú cununatú, și era gata ca se ședă la mesă cu nuntașii lui, éta aú trămisú unú feciorú stăpâne-séu Ilie de chiamă pe mire se mérgă la elú; mirele aú ăisú sélú ȳerte că nu póte se mérgă, fiindú gata se ședă la masă, rugându-se se nu'lú supere; la care mergendú trămisul, i-aú spusú pricina că nu póte veni; érá aú trămisú și de alú doilea, și érá n'aú venitú; trămițendú și de alú treilea, i-aú căutatú séracul a merge. Cum aú mersú, aú început a'lú sudui și a'í ăice «de ce nu vrea să vie cândú îlú chiamă elú?» începènd a'lú bate. Atunce se ăice că i-arú fi răspuns séracul ceva. Elú îndată scoțendú cuțitul, 'l-aú lovitú sub țită, și răcnindú o dată, aú căđutú mortú; care vedèndú Ilie că 'l-aú omoritú, și fiindú nópte, 'l-aú ascunsú; déră nuntașii și părinții mirelui vedèndú că nu mai vine, aú mersú se védă ce face, și mergèndú 'l-aú întreatú pre Ilie; elú a'í ăisú că nu'í multă vreme de cândú s'aú dusú; ci întorcèndu-se ei a casă se-lú védă, éta aú fugitú și Ilie. Negăsindu'lú părinții, érá s'aú întorsú la Ilie; atunce n'aú găsitú nici pe elú; și vălcărindu-se căutândú în toate părțile, aú datú peste mortú; carií strigândú aú săritú totú satul și aú mersú de 'l-aú vèđutú, și îndată s'aú stricatú nunta, rămăindú blata mirésă cu lacrimile pe obrazú. Atunce aú datú scire Ispravnicului de ținutú, și încălecândú a'í venitú se védă pre mortú; care vedèndú'lú toți aú cunoscutú că 'l-aú lovitú cu cuțitú, găsindu-se și de a'í casei de aú mărturisitú. Îndată Ispravnicul aú scrisú la Domnul totă pricina cum s'aú întèmplatú, trămițendú și pe părinții ucisului la Iași; de care auđindú Domnul, îndată aú scrisú la Ispravnicú se prindă pre Ilie și în fère sélú trămită la Divanú, scriindú și pe la alte ținuturi se facă cercătură. Și găsindu'lú Ispravnicul ascunsú la o rudă a lui, 'l-aú pusú în fère și 'l-aú trămisú la Iași; care agiungèndú la rude n'aú vrutú nime se se amestice. Și scoțendú'lú la Divanú, aú mărturisitú dreptú că elú 'l-aú ucisú. Atunce 'l-aú muștratú Domnul și toți boierii, și toate rudele lui; și după acésta 'l-aú trămisú la închisóre la părcane; care peste câte-va ăile, făcendú jalobă părinții mortului, érá 'l-aú scosú la Divanú la boierí, pre care 'l-aú rønduitú boierii cu pravila ca se ȳea mórte pentru mórte, puindú'lú érá la închisóre. Agiungèndú și rudele lui la Domnú, ca sélú pedepséscă cu închisóre, érá viéța sélú dăruéscă; și aú trămisú și pe rudele mortului de s'aú dusú érá la casa lorú; ăicú că le-aú datú câte ore ce. Și așa pe Ilie cândú și cândú îlú scotea la Divanú, care ședèndú câte-va luni la închisóre, ș'aú întèmplatú

de s'aũ făcutũ Beľzadé Domnũ, și sciindu'lũ cã'ĩ la ȳnchisóre, aũ poroncitu de 'l-aũ scosu la Divanũ; érá hotãrĩndu'lũ boierii de mórte cu anafora, ca pe unũ ucigașu de ómeni, 'l-aũ pusu érá la ȳnchisóre. Érá cândũ aũ fostu ȳntr'o di-minéțã, fõrã de veste aũ poroncitu Domnul de 'l-aũ scosu de la ȳnchisóre, 'l-aũ scosu la pórtã cea mare, și 'l-aũ tăiatũ, stãndu'ĩ trupul pênê ȳn nópte acolo. Fórte réu aũ pãrutũ rudelorũ, dérã ce sê facã? și puindũ rudele de 'l-aũ rădicatũ, 'l-aũ ȳngropatũ ca pe o rudã a lorũ; și ȳn puține zile le-aũ trecutũ mĩhniciunea, mãntuindu-se și ei de unũ nebunũ; cãci totũ-d'auna se necinsteaũ și ei cu faptele lui cele scãrnave, cari nu lipsiaũ nici-o-datã de la elũ.

Aice ne vine rõndul sê arêtãmũ ce s'aũ mai ȳntẽplatũ ȳntr'acéstã Domnie. ȳn Domniea lui Constantinũ Racovițã, se afla pre lũngã elũ unũ frãncũ anume Lințul, care intrase ȳn rõndul boierilorũ, cãci ilũ făcuse Sulgerũ mare, și Vameșũ mare, și vechilũ cãmãrașiei cei mari la Bucuresci. Dérã pe lũngã aceste ȳmbla și cu neguțatorii, cu cérã și cu altele, fiindũ cã avea și trei frați mai mici de'ĩ amesteca ȳn neguțatorii. Și cândũ aũ venitũ mazilia lui Constantinũ Vodã, avẽndũ multã cérã nevẽndutã, aũ vëndut'o unui neguțitorũ din Iași, puindũ o mare vadé la mijlocũ peste unũ anũ, și elũ s'aũ dusu cu Constantinũ Vodã la Țarigradũ, lãsãndũ doi frați a lui ȳn Iași ca sê ședã și p'ȳncetũ sê ȳea banĩ, și ori polițã sê'ĩ tragã la Țarigradũ, ori altã neguțitorie sê'ĩ facã. Și mergẽndũ Scarlatũ Vodã la Moldova, aũ gãsitu pe acesti doi frați a Lințului ȳn Iași, și ȳnțelegẽndũ cine suntũ și unde este fratele lorũ, s'aũ temutũ de vr'o ȳnșelãciune, și aũ poroncitu de i-aũ gonitu ȳn țera Leșescã; și ședẽndũ acolo pênê cândũ aũ venitũ vadéoa banilorũ, atuncea aũ trãmisũ pe unũ cĩracũ a lorũ ca sê le ȳea banii cu scrisóre; și arũ fi scosu o somã de banĩ, și i-aũ mãncatũ acelũ trãmisũ, și pe urmã l'arũ fi trasũ la judecatã ȳn țera Leșescã; și acolo aũ tãgãduitũ banii, rãmãindũ bunĩ mãncãți cã se ajunsese cu judecãtorii cei de locũ. Care vẽdẽndũ și ei una ca acéstã, nu sciaũ de ce sê vorũ apuca; atuncea aũ ȳnceputũ a scrie la fratele lorũ la Țarigradũ de tóte cãte li s'aũ tẽplatũ, trãmițẽndũ scrisóre cu posta la Viena, și de acolo la Țarigradũ. Și așa luãndũ Lințul sciințã de tóte cãte s'aũ scrisũ, le-aũ fãcutũ sciințã ȳnvẽțãndu'ĩ cum vorũ urma; și așa scriea unul la altul totũ cu posta, fãcẽndũ lunĩ la mijlocũ, pênê lua unul de la altul scrisóreã. Care ȳntr'atãta ȳndelungare s'aũ fostũ mazilitũ și Scarlatũ Vodã; și sosindũ și vadéoa banilorũ, s'aũ sculatũ și ei din țera Leșescã, și aũ venitũ la Iași; și ședẽndũ cãtã-va vreme ȳn Iași tocma pe cândũ era și Neculaĩ Suțu Postelnicul acolo, étã s'aũ tẽplatũ de le-aũ venitũ și acestora cãrți cu posta ȳn țera Leșescã, care sciindu'ĩ de acolo cã suntũ duși la Iași, s'aũ trãmisũ și cãrțile lorũ cu posta Domnescã la starostele de Cernãuți, la Enakaki Milu, frãncũ și acesta, ȳnsuratũ ȳn Iași, și elũ sê le trãmitã la Iași. Care vẽdẽndũ plicul deosebitũ la acesti, cine scie ce aũ socotitũ, și ȳndatã aũ pusu de aũ scrisũ la Neculaki, arêtãndũ cã «aũ venitũ cu mare grabã aceste cãrți, și suntũ a cutãruia, și ce sciũ ce scrie, și étã cã le trãmitũ dumatéle.» Nekulaki vẽdẽndũ acea scrisóre, ȳndatã aũ deschisũ plicul de aũ cetitũ acele cãrți; puindũ ȳndatã gãndũ réu ca sê facã lui Constantinũ Racovițã din Țarigradũ, aũ și pusu de aũ surginitũ pe acei doi frați a Lințului din Iași la țera Leșescã, și fiindũ cã se

gătea și Neculaki ca să meargă la Țarigrad, căci se apropia primăvara, vedeți ce au făcut elu aice. Uitase că cu șese luni mai înainte spîndurase pre frate-său Alecsandru; dîcî că ar fi chemat pe Iordaki Venin, fiindu iscusit la condei, și 'l-ar fi întrebat: «Ce felu de slovă avea Constantin Vodă Racoviță? poți să faci slova lui?» Au răspuns că o scie și pôte să o facă. Atuncea 'l-au pus de au scris un pitac fîră de nume iutunecat, scriîndu într'acesta chip: «Multă sănătate vî potesc de la Dumnezeu, e'tă vremea au sosit, și căutați cum mai în grabă să ne răpești doi ceapcâni, (doi cai âmbilători buni), și mai pe urmă patru telegari suri; căci acmu este vreme, și sîntu fîrte trebuitoare, cum mai iu grabă, și fiți sănătoși.» Atuncea acest pitac 'l-au pus în sînu Neculaki, învîtîndu și pe un pisăr de au scris o carte despre partea Domnului Franțuzesc, la solul Franțuzului, arătîndu într'acestu chip: «Noi Domni pămîntului acestu, dintru'nceputu am avut cu toți elcii Franței dragoste și prietșug, pîzîndu unul altu hatrul ori la ce s'ar fi întemplat; acmu vedem că pi semne au lipsit acea dragoste dintre noi, la care eu totu o pîzesc; și fiindu că o pîzesc, îți facu scire pentru un Lențu om alu curții dumițele, ce se află pre lîngă fratele nostru Constantin Vodă Racoviță; care avîndu doi frați a lui aicea în Moldova, nu contenesce a lipsi cu scrisorile la ei ca să îndemne pe pămîntenii să facă totu chipul de amestecături în țără, ca s'mî pue capul de către Impărăția noastră. Care scrisore am prins'o, și eramu ca să facu pornire asupra lor; dără pîzîndu batrul Celenției tele, am socotit ca s'î da scire, sciîndu că nu vei lăsa a mai pune amestecături între Domni.» Și pecetluînd-o de la Domn, au strins'o Neculaki, și peste puține zile au plecatu la Țarigrad. Care sosîndu la Țarigrad și împreunîndu-se cu Pîrta într'aceea vreme, au găsit Pîrta tulburată, dîcîndu Ragub-Pașa că este un Frîncu, ori Frîncocă, de merge la o Sultană, și face răgea pentru un Patriarh, și Sultana supăra pe Vizirul, și Vizirul âmbila să oblicescă: Frîncu este ori Frîncocă? Aceste auîndu-le Neculaki, fîrte i-au crescutu ânima că au găsit vreme, și îndată pune de face pitac turcescu, făcîndu-lu după cum i-au fostu voia, și trîmite și cartea Domnului la Elci, care cetîndu-o, îndată au trîmisu de au adus pe Lințul la elu, și i-au datu cartea de au cetit-o, porîndu-se Elciul asupra lui, dîcîndu multe cuvinte prîste. Atuncea Lințul au dîsu către solu: «Trîmite de cere scrisorea mea, și de voi scrie unele ca acestea, să mă pedepsesci cu ce pedepsă a fi mai mare, ca pre un vinovat; fîră de cîtu scrie numai pentru negustoria mea.» Atuncea au trîmisu solu la Neculaki ca să se trîmită cartea s'lu pedepsescă; atunce 'l-au urnit dîcîndu că nu'î în de-mîna, dără va capata-o și a trîmite-o. Êra pe de altă parte au mersu la Vizirul, dîcîndu că acela ce se amestecă în trebile Porței este Frîncu erva nu Frîncocă, care nu numai aicea se amestecă, ce și pin țără face amestecături, pentru boierii, și scrie la ei, arătîndu și suretul pitacului, spunîdu că se află pe lîngă Constăntin Vodă, și aceste voru fi cu învîțetura lui, căci nu se astîmpără. Acestea vîdîndu și auîndu Ragub-Pașa, îndată au socotit că acesta este care merge la Sultana și face răgea pentru Patriarhul Calinica; și îndată chiamă pe Agim-Ali-Aga, căci îl

făcuse Voevodă la Galata, și-l poroncesce, cum a trece Lințul la Galata s'elă prindă și s'elă trămită. Și așa trecându a doua zi, 'lă-aă prinsă și 'lă-aă trămisă puindu'lă îndată la Muzur-Aga în butucă ; pe de altă parte Vizirul îlă pîresce la Impăratul Sultană Mustafa, arătându căte aă vrută. Atuncea aă făcută hotărîre pe Lințul s'elă omóre și pe Constantină Vodă s'elă facă surgună, căci acêsta poftia și Dracul, ca s'elă strice numele, că aăea nume mare la Turci și la Pörtă, și se temea pentru Domnie. Atuncea Elciul Franției, aădîndă că 'lă-aă pusă la închisóre, trămitea căte de trei oră pe zi de'lă cerea de la Vizirul ; că de aă făcută elă ceva, s'elă pedepsescă elă. Îlă totă urnia Vizirul din zi în zi dicîndă : «că va găsi vreme la Impăratul și'lă va mîntui.» Êră cândă aă fostă Vineri Martie în 3, s'aă pogorită la Impăratul la Eali-Chi-oșcă, trămițendu de aă rēdicată pe Constantină Vodă și 'lă-aă dusă Chiuntrucă, și pe Lințul 'lă-aă dusă înaintea Impăratului ; și fiindă că avea bēratul, elă vēdîndă pe Impăratul, aă scosă bēratul, care îndată aă apucată și 'lă-aă dată la Impăratul. Și acolo unde îlă cetia, aă făcută cu mîna, și 'lă-aă rădicată, și 'lă-aă tăiată capul, șēdîndă pēnē în sēră trupul acolo. Êră Impăratul dupē ce 'lă-aă tăiată, s'aă dūsă de acolea ; êră Constantină Vodă, șēdîndă căte-va cēsuri pēnē 'lă-aă gătītă caicul ca s'elă ducă la surgunlică la Limnu, aă avută vreme de aă vorbită tōtă povestea cu Ghimbrucciu Isac-Aga, fiindă 'lă vechiă prietină, dicîndă 'lă că nici unele ca aceste ce aă mestecată la Devletă nu suntă, și fōră de pică de vină s'aă omorită omul. Atuncea 'lă-aă dīsă sē nu pōrte grijă, că elă va spune tōte Vizirului, și'lă va face sē le cunōscă tōte ; și adevērată că 'lă-aă făcută că în patru-șēci de zile 'lă-aă făcută itlacul. Atuncea aă pusă Dracul de 'lă-aă dīsă că va da elă chieltuēla itlacului, dēră n'aă priimită Constantină Vodă Racoviță, ce s'aă îndatorită de pe la străină și de la ómenii lui și aă dată acei bană, optă-șēci de pungi, fōră de chieltuēla ce aă făcută, mergēndă și viindă de la surgunlică, și cātă aă șēdūtă acolo. La care nu putemă arēta cātă hulă aă luată Suțul de la toți cei mari, atātă de la Turci cātă și de la Crestină.

Êră cândă aă fostă ală doilea ană a Domniei acestiea, 1763, fiindă că se apropiēse innuoiria Domniilor, și ca sē nu mai agiungă unde-va sē mai supere și pe Ragub-Pașă, căci îlă supēra fōră de vreme, așa s'aă tulburată într'o zi și aă rēdicată Capi-kehaielele amēndororă țērilor la închisóre la Banio, însē pe Neculaă Suțul și pe Arapaki Vlasto ; pre cari 'lă-aă ținută trei-șēci de zile la închisóre, și atuncea aă chieltuită mulți bană pēnē aă eșită de acolo.

Constantină Vodă Mavrocordată din țēra Românescă, aă gătītă pe fiică-sa Domnița și aă trămisă la Moldova de aă mărîtato dupē Iordaki feciorul Lupului Balșă celă mai mare, că abia rēsufiādu-se și elă de multe amestecături ce făcuse o sēmă de boieră, că fugise prin Țarigradă și dedese și jalobă la Pörtă pentru elă, din care jalobă 'lă-aă cursă și mazilie dupē cum vomă arēta mai giosă. Êră dupē ce aă scosă pe Capi-kehaielele de la catargă, 'lă-aă chîlămată Vezirul la Pörtă și le-aă dată mucarelul îmbracādu 'lă cu caftane ; și îndată aă orōnduită și duoi Capigi-bași ca sē ducă căftanele Domniloră, însē unul la Moldova și altul la Bucuresci ; la care aă stătūtă Capi-kehaielele, ca sē le dee loră cele orōnduite și sē nu mērgă Turciă în țēră. Dēră nu s'aă

putut, căci era poronca Porței ca să mērgă; și încă celui de se orōnduise în țera Romānescă, îi dedese Vizirul și altu fermanu, fōră de scirea nimēruī, ca s'ēlū mazilēscă și să facă și scrisōre pentru tōtă averea lui, căci îlū pirise Munteniī la Impērāție, cum că aū luatū din țēră, în 11 lunī, de ce-mīl de pungi de bani, și cerea acei bani Impēratal. Ēră Vizirul Ragub-Pașa, pe cāndū aū făcutū socotēlă, că arū fi agiunsū Capigi-Bașa la Bucurescī și 'l-arū fi mazilitū după poroncă, atuncī aū adusū Pōrta pe Constantinū Vodă Racoviță, și 'l-aū făcutū Domnū la Bucurescī, 1763 Martū 9. La care boheriī, atātū Grecī cātū și pāmēteniī, aū trasū multe închisorī mai peste unū anū, fiindū că lui Mavrocordatū nu i s'aū gāsītū nimică; care 'l-aū trāmisū la surgunie la Limnū. Ēră pe boheriī lui, pe Grecī, puindu-y în fēre, i-aū adusū la Țarigradū; a nume acestia eraū: Spatarul Alecsandru fiul Postelnicului Constantinū, Spatarul Arapaki Vlasto, Spatarul Stefanū Mișolu, și Alecsa Aga fratele sēu, duoi frați a lui Mihalaki Manu, Manolaki și Iordaki, și Fotaki Doftorul.

Ēră în Moldova, după ce aū venitū caftanul Domnului cu Capigi-Bașa, fōrte s'aū sperietū Grigorie Vodă de mazilie, căci aūdisē, cu puține țile mai nainte, ce aū pāpitū Constantinū Vodă în țera Romānescă. Și eșindū cu mare alaiū Domnul cu tōtă boherimea, aū intratū în curtea Domnescă, îmbrăcāndū pe Domnul cu caftanū, cetindū și fermanul. Atuncī aū îmbrăcatū Domnul pe Capigi-Bașa cu feregē blānită cu samurū, și pe Divanū-Efendi, și pe boherī cu caftane, dāruindū pe acelū Capigi-Bașă cu multe daruri și bani, după ce aū vēdūtū că nu'ī nimică de rēu. Și peste puține țile, după ce aū întreatū și pe boherī, de suntū mulțāmiți de Domnul lorū, érāși s'aū întorsū inapoi, petrecēndulū Domnul cu mare cinste și alte daruri multe.

În Țarigradū pe acēstă vreme s'aū îmbolnālītū Ragub-Pașa Vizirul, și aū muritū; pentru care tuturorū le pāreaū rēu, căci era omū cu mare minte și învățatū, avēndū și mare dragoste asupra legei creștinescī; căci stātuse cu capul de s'aū făcutū multe biserici, altele din nuou, altele s'aū tocmītū, cātū n'aū rēmasū biserică să nu se tocmēscă, atātū în Țarigradū cātū și pe afară la sate; mai făcēndū și altū bine creștinilorū, că se sculase Frānciī în țilele lui, cu mare chēlțuială și rugāmintē din tōte părțile, ca să scōtă nēmūl creștinilorū de la Ierusalimū, dicēndū că Sfântul Mormēntū a Domnului nostru Iisusū Hristosū este a lorū, dāruindū mulți bani în tōte părțile. Ēră Ragub aū stātutū și aū îndreptatū pre creștini, făcēndu-le și mari sineturi la mână, nepriimindū nici unū banū de la dēnsiī, pentru madelele bisericelorū, rēmāindū și Frānciī rușinați. Atuncī aū făcutū Vizirū în locul lui pe unū Nesange-Bașa, care era omū de nimică; și peste unū anū de țile, după ce 'l-aū cunoscutū Impēratal, aū scrisū ca să vie éră Abdula-Pașa s'ēlū facă Vizirū.

În Moldova domnia Domnul cu pace, neavēndū nici o supērare; numai ce aū trecutū Damat-Hamza-Pașa la Hotinū, viindū pin Iași; cu multă chēlțuială și daruri 'l-aū trecutū. Ēră în Țarigradū viindū Mustafa-Pașa, cu alū treilea Vizirlicū, avea mare cunoscință Stavaraki cu elū, încă din cele-alte Vizirlicuri. În țera Romānescă pe atuncea s'aū bolnāvitū Constantinū Vodă Racoviță Cehanū, și la létū 1764 Ghenārie 27, s'aū sēvērsītū, îngropāndulū cu mare cinste la Mitropolie. Dumneđeu s'ēlū pomenēscă întru impērāția sa; care la acea vre-

me avea Capi-kehalé în Țarigradū pe Stavaraki; și simțindū mórtea Domnului sēu, aū stătutū prin toți prietenii la Pórtă, atât prin Mustafa Paşa căl era prietenū, câtū și prin Geanim-Aga și prin Nacciū, ómeni Impărătesci iubiți, câtū și prin Grigorie Ghica, Terzimanul Porței, silindū prin toți ca să facă pe unū frate a mortului, după cum aū isprăvitū făcēdu-se cu Terzimanul una, avēdū pismă pe Neculaș Suțul; aū vorovitū amēdoī ca să mazilēscă pe Grigori Calimahū din Moldova și să se facă Terzimanul; și sciindū că avea Impărăția la ipolipsă pe Iordaki Caragla pentru că era învățatū, căci îl pusesese de tălmăcice nisce cărți; care sciindū aceștea Stavaraki, aū cădūtū la Mustafa-Paşa, și la acei icirlii Impărătesci, dicēdu-le, ca să facă pe Stefanū Racoviță la țera Românescă, și pe Ghica Terzimanul la Moldova, și pe Caragla Terzimanul Porței. Și așa s'aū isprăvitū, arētāndū că aū rămasū multă datorie și o va plăti frate-sēu, și va chivernisi și pe ómenii mortului, căci aū rămasū nechivernisiți; care și Impărăția și singurū Vizirul și la mulți din cei mari, le-aū părutū rău, atât pentru Domnul câtū și pentru ómenii lui, puindū și totū chipul de silință ca să lipsēscă Neculaki din Capi-kehalēcul Moldovei, căci erau dușmanii unul altuia de mórte, care s'aū cunoscutū toți pēnē în sfirșitū.

Domniea acestai Domnū aū fostū șese ani cu a tătāne-sēu, și așa i-aū venitū mazilia de la Impărăție.

CAP. XIII.

Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica Vodă

Dupē ce aū luatū Grigorie Vodă Ghica Domniea Moldovei, létū 1764 Februarie, și aū îmbrăcatū căftanū la Pórtă, îndată aū răpeđitū cu olacū în țēră, de aū datū scire, orōnduindū și boierii Caımacamii; și Domnul se gāti de tóte câte trebuiaū unui Domnū. Intr'acele zile s'aū făcutū Domnū și Racoviță Stefanū fiul lui Mihai Vodă la țera Românescă, avēdū purtătorū de grijă și Bașu-Capi-kehalé pe Stavaraki, și Grigori Vodă îl punea la multe trebī, avēdu-se prea bine; încă se numia și singurū Capi-kehalé amēndurorū Domnilorū. Și după ce 'și-aū așēdatū tóte trebile, cândū Țera se purcēdă, étă și Neculaki aū cădūtū la Porți mari de s'aū rugatū ca s'li facă Grigori Vodă Capi-kehalé; la care neputēdū intr'altū chipū, l-aū făcutū Capi-kehalé, care era peste voia lui Stavaraki. Și purcegēdū Domnul din Țarigradū cu mare alaiū, și agiungēdū la Galați, i-aū ieșitū călva boieri înainte, pre carii i-aū priimitū Domnul cu cinste, și pre carii întrebāndūl Domnul de pāmēntū și de cei-alți boieri, atunci aū răspunsū că «toți i se închină cu sănătate, și fórte s'aū bucuratū de Domniea Măriei Téle; numaī pe de altă parte toți s'aū întristatū, auđindū că Măriea Sa arū fi luatū pe Stavaraki pe lūngă Măriea Sa.» Atuncea îndată n'aū lăsatū ca să trecă și aū scrisū la Stavaraki, cum că nu'lū vorū pāmēntenii ca să le fie Capi-kehalé, și se păzēscă Capi-kehalēcul țerei Românesci.

Acolo au şedut Domnul trei zile oturacii făcând mare Divanul sêracilor cu mare dreptate. Deci viind la Iaşi, 'l-au eşit totă boierimea înainte cu mare alaiu; şi aşa au intrat în Iaşi mergându întâi în sfântul Nicolae de s'au închinat şi i-au cetit molitfa după obicei părintele Mitropolitul Gavriil, fraatele lui Calimah Domnul. Şi de acolo au intrat în curtea Domnască şi au cetit fermanul îmbrăcându pe Schimni-Agasi cu ferege blănită cu samur, şi pe Divan Efendi, şi pe toţi boierii Calmacai, mergându toţi boierii de au sêrutat mâna Domnului, dicându: «Să fie într'unu clasu bunu, şi să trăiesc Măriea Ta până la adânci bătrânețe, în luminat scaunul Măriei Téle; toţi ne-am bucurat de bun numele Măriei Téle, şi suntem toţi dator a sluji cu tot sufletul nostru Măriei Téle. Numai unu lucru ne rugăm Măriei Téle; de vreă să aibă Măriea Ta odihnă, şi să fim şi noi odihniți, pe Stavarakii s'elă lipsesc de lungă Măriea Ta.» Atunci au răspuns Domnul că este atâta vreme de când s'au lipsit; şi aşa au început a da boierii, făcându vel Logofetii pe Vasili Cilibiu, Vornicu de țera de giosu pe Ioniță Paladi, Vornicu de țera de susu pe Ioniță Sturza, Hatmanu pe Ioniță Delenu, Iordaki Costaki Visternicu, Vasile Negelu velu Banu, Iordaki Bălăsaki vel Postelnicu, Ilie Costaki vel Spataru, Manolaki Bogdanu vel Paharnicu, Manolaki Firali vel Stolnicu, Alecsandru Sulgeropolu vel Comisu, Iordaki Panaitaki vel Cămărașu, Panalodoru vel Căminaru, şi cele-alte fiesce-care după orânduielele lui, alegându şi boieri de ispravă de au făcutu Ispravnici pe la ținuturi, dându-le mare poroncă, ca să fie cu mare dreptate sêracilor, neîngăduind pe nime ca s'el calce şi s'el năpăstuescă; căci de va auzi cât de puțin, că au păzit hatirul cuiva, şi va veni vre unu sêracu să jăluiescă, atuncea cu mare pedepsă fi va pedepsi, făcându mari dreptăți tuturor; arătându tuturor boierilor, ca să se păzescă fiesce-care de a lua mită de pe la sêraci cât de puțin; şi de va veni la urechile Măriei Séle, să fie în sciința tuturor, că se va pedepsi cu mare pedepsă, necăutându nici picu de hatiru, de va fi boieru mare ori şi rudă; de vreme că Dumnezeu 'l-au trimis într'acest pământu, ca să păzescă pre sêraci şi s'el fie milă de dênşii.» Satelor de pe la ținuturi, încă le-au pus bani după putința lor, dându-le țidule de câți bani să deie pe anu, şi de câte ori într'unu anu, şi pentru ce să deie acei bani, atâția pentru haraci, atâția pentru sârhaturi şi atâția pentru zaherele, cherelele, meziluri şi altele, dându-le poroncă ca să 'și strângă fiesce care satu, câți omeni voru puté, şi între ei să se uşureze, şi Ispravnicii să nu albă voie nici a'el scăde, nici a'el adăogi, nici să vândă nimelu unu capu de ață. Şi aşa ieșiau o mulțime de bani, şi țera forte se tocnea, şi se âmplea de locuitori, şi le era forte de ușurare, câtu nu le fusese de multă vreme nici la unu Domnu de cei ce au fost mai nainte, cari se mira singuri pământenii la acesta. Au scos şi o vamă acestu Domnu, de lua de totu carul ce venia în Iaşi câte o pară de boi, şi câți boi avea carul atâte parale da, şi orânduise omeni de trebă de strîngeau acesti bani, şi cu banii acesti plătia podelele şi făcea poduri pe toate ulițele.

Vedându Domnul aice în Iaşi o mândrie la pămâtenii, purtându fiesce-care cumăşuri scumpe şi blane, care nu era fiesce-care harnicu de agonisire după straele ce purta, şi sta Domnul de gândea ce agonisită pôte ca să le dea, ca

să cuprindă chîeltuiala lor, și nu putea găsi cu gândul Măriei Séle, și cunoșcea că se stingă cu stralele lor și a femelelor, și sta de se mira ce va face. Socotea ca să dea poroncă să nu pórte fiesce-ce strale; déră érá se lăsa, căci mulți puteau ca să nu ție acea poroncă în sémă, și apoi trebuia să se pedepsescă și să se aréte Domnul rău către norod. Déră socoti Domnul mai pe urmă și 'și-aú făcutú singurú Măriea Sa unú rîndú de strale de postavú libadé și giubé, și într'o di fórá de veste aú eșítú îmbrăcatú cu ele la Divanú; care într'aceeași di, vėdéndú ómenii Măriei Séle, s'aú rușinatú cu toții; căci luase și ei óre-care învățatură de la pămîntenii, și așa peste două-trei zile aú începutú și ei fiesce-care a pune libadele de postavú și giubele. Aceste vėdéndú boierii pămîntenii, aú începutú și ei a'și face; și așa în scurtă vreme s'aú rădicatú acea chîeltuială nebunescă a strafelor, neșicéndú Domnul nimérul nimică; încă mulțămia Domnului că aú făcutú una ca acésta, căci mulți rămăsese sėraci, alesú din cei ce erau însurați.

Integru era acestú Domnú la tóte, plinu la minte, învățatú, scia tóte trebile cum le va purta, alesú Porțile Turcesci, că nu putea nime din Capi-kehațele ca s'ellú înșele câtú de puținú, căci cândú vrea ca să trămită peșkeșu la vre o Pórtă mare Turcescă, pecetluia peșkeșul și mehtupul, și le trămitea la Neculaki Suțul, și'i scriea să le dea la cutare și s'el scótá răspunsul, și se ilú trămită; și luándú răspunsul ilú trămitea și nu scia ce scrie, și pentru ce, și ce 'l-aú trămisú. Care nu era puținú lucru, căci numai făcuse altú Domnú așa; și avea mare părere de rău Capi-kehațéoa, și slujia numai cu o léfă, căci cui făcea léfă nu le făcea mari, déră în tóte lunele le plătea; nu putea să ăică cineva, căci nu 'și-aú luatú léfă și emiclicul. Nu era omú împrăscietorú; tóte sémile le căuta înaintea Măriei Séle; și cuvéntul ce grăla era grăitú, și era lăudatú de către toți, și plăcutú prostimei. Érá boierilorú nu atátú, căci nu putea să mănânce pe cei mici și sėraci, că nu'í suferea Domnul nici de cum.

Acestú Domnú aú cumpératú și unú locú mare lúngă Mitropolie, și aú pusú de 'l-aú îngrăditú, și aú făcutú case mari și frumoșe, orónduindu-le trei scóle pentru învățatura copiilorú, orónduindú și trei dascalii cu bună léfă, de învăța Elinesce, și Kinogrecescă, și Moldovenescă, rămăindu'í mare pomenire. Aú mai făcutú și alte pomeni multe. Vėdéndú că s'aú înmulțitú norodul în Iași, și apa le este puțină și peste mână, aú socotitú să aducă apă să albă sėracii indetul. Și așa aú adusú din trei-patru locuri, cu mare chîeltuială, făcënd două cișmele minunate și frumoșe pline de apă, la Pórtă Sfântului Spiridonú, și altă cișmé la Pórtă Goliei, și aceea și mai frumoșă și cu mare hazné, care adăpa totú norodul, și audea în totú césul rugëndú pre Dumneđeú ca să ierte sufletele și păcatele părinților Măriei Séle, care nu puțină pomenire și odorú aú lăsatú acestui pămîntú, de se va pomeni în totú vécul acestei țeri. Și éráși nu se odihni Domnul nici cu acésta; ee căuta în totú chipul, ca să póta găsi o mijlocire, ca să facă unú lucru, care să nu fi mai fostú altă dată în țera acésta; și așa aú socotitú că se va putea, ca să facă postavú aice în țeră; și îndată aú scrisú pîntr'alte țeri, pe la prietenii, în țera Leșescă și în țera Nemțescă, de i-aú trămisú vr'o două meșteri, ca să vėdă locul și apele, și să vorbescă cu ei, ca de se va putea să facă chirhana, adecă postăvărie. Și așa trămițendu'í aú

vorovitu cu ei, dându-le și omeni de i-au purtat peste totu locul de au veditu locurile și apele; și din tote locurile le-au placutu la Chipăresci unde intră Bahluiul în Jijiea, care este și Jijiea ezită, căci erau și morile unei mănăstiri Hrișcăi, care măcina făină. Mai adusu-le-au și lână de totu felul de oi mari și de cârlani de le-au arătat, dicându că se pôte. Și așa puind Domnul de au luat înscrisu tote câte trebuia fiesce-care lucru, mademă cu prețul ei, au priimitu Domnul ca să cheltuiască o sumă de bani să facă acele tote câte trebuescu, grăind și cu meșterii ce se le deie pentru ostenelă și munca lor, făcându de au scrisu și au venit și alții, aducându-le tote meșteșugurile. Atunce au pus Domnul de au cumpăratu acele mori de la Chipăresci, și au orânduit boieri credincioși a Măriei Séle, dându-le și câți bani le-au trebuit ca să cheltuiască d'impreună cu meșterii, să facă tote cele trebuinciose după cum voru arăta meșterii că le trebuie. Și isprăvindu-le aceste tote, și strîngendu și lăna, s'au apucat de lucrul postavului, și au început a face felu de felu de postavu, și au făcutu și o bală de postavu pré frumoasă, de au trāmis'o la Impărăție la Sultanul Mustafa peșkeșu, ca să vedă ce odorii s'au făcutu acestui pământu. Dără la Turci aceste nu trecu, că ei sciū numai bani să ceară; ăra de acolo mai multu nu vrea ca să scie. Ci și acestu lucru au rămasu o pomenire pămētenilor, căci nu mai fusese altă dată în țără, și se bucurau cu toții vedendu nisce lucruri că se facu în pământul lor, că erau pentru folosul lor.

Pe acastă vreme, în țera Romānescă, domnia Stefanu Racoviță, după cum amu disu mai inapo, și fiindu că avea Capi-kehaie la Țarigradu pe Spatarul Iordaki Stavarak, avea pre Domnul ca pre unu vechilu alu lui, și la tote din cuvintele lui se nu iēsă Domnul, avendu și câți-va omeni a lui trāmiși acolo, și ținea tote trebile în mână lor; și ori ce diceau ei era disu și de Domnul, și încă ilu făceau de arăta o mare strășnicie în lume cu atâte bătăi, și inchișori, și morți, cari nu mai stătuse la altu Domnu, fiindu că omorise și duoi boieri: pe Stefanu Stolnicul și pe Iordaki Medelnicerul Băljescul, încă în dia ce era să între cu alaiu Măriea Sa în Bucuresci. La care nu se pôte scrie, câtă nevoie trāgea biata țără; și nu numai țera, ci și fiesce-ce obrazu; că ori pe care ilu socotea că are ceva chiverniselă, îndată trebuia ca să i găsescu unu mijlocu ca să lă desbrace de averea lui; ori boierie îi da ca să cheltuiască, ori Ispravnicu ilu tăcea cu sila. Mulți s'au stinsu și din boierii, și pe mulți îi ducea la Țarigradu de i supăra; și încă nu se îndestula cu atăta, și se apuca și de capul Turcilor de pe marginea Dunărei. Și așa desbrăcându țera rău, căra banii la Țarigradu; care neputendu mărginenii Turci a suferi, în tote țilele agiungeau prin prietini de lă pirea la Țarigradu, alesu Emaci de Vidinu, că lă pirea pe Stavarak la Pașa Moldovangiū, și la Eniceru-Aga; și așa scriind și la Țarigradu, la Ioldașii lor, trāmițendu și arzul la Eniceru-Agasi de Țarigradu, și nimică nu isprăvea câte le arătau ei. Elu le imbuca cu darea banilor; care vedendu tovarășii lor că nu pot isprăvi nimică, au început a scrie teșkerele, și a se jălui de elu, și lipia teșkerelele la geamie, și încă scriea și Moldovangiū de lă pira. Și aceste tote mergendu la urechile Impăratului, și pe semne și țilele lui cele sfărșite, căși eșise din minte, apu-

cându-se cu mulți Turci mari de se pricea, și avea pe toți dușmani și-lu pîreau. Eră cându au fostu 1765 Avgustu 12, Vineri diminéță, 'l-au chiămatu Viziru Capi-kehaesi la Pórtă, și îndată 'l-au rēdicatū la închisóre la Muzurū-Agasi. Eră la 9 césuri din ȕi, au adusū Pórtă pe Scarlatū Vodă Ghica și 'l-au imbrăcatū cu caftanū, dāndu'i Domniea țerei Romānesci, și mazilindū pe Stefanū Vodă Racoviță; și rēdicāndū și pe ómenii lui Stavarakī în fere, i-au dusū la Țarigradū, adecă pe Stati și pe feciorul lui Fotaki, ca sē mărturisescă tótă averea lui Stavarakī, căci ei o sciaū, atātū banii câtū și altele a lui, făcēndū și pe Stefanū Vodă surgunū la Mitilini. Eră cându au fostu marți nóptea, fiindū că'lū dusase la Bostangi-Bașa, înlāuntru, la 5 césuri de nópte, au pusū Impēratul de 'l-au sugrumatū acolo în lāuntru și 'l-au trāmisū mortū nóptea la casa lui la Arnāutū-Kio, unde se chiamă Megarema, și 'l-au spēnduratū d'inaintea casei lui, de au ședutū trei ȕile spēnduratū. La care s'au rēsplātitū pēcatul lui Stefānaki și a Bāljescului, pre cariī îi omorise fōră de picū de vină, după cum s'au ȕisū mai inapoī. Și îndată au trāmisū Impērāȕia de i-au cālcātū casele, și i-au rēdicatū totū ce au fostū acolo, scăpāndū ȕiupānésa numai cu sufletul la sorā-sa, la Cenghīa-Kioi, puindū de i s'au rēsipitū casele pēnē în pāmēntū. Eră peste trei ȕile, trupul lui 'l-au aruncatū în mare, de nu 'l-au mai găsitū nime. ȕicū unii că arū fi fostū și Neculaki Suȕul indemnātorū la mórtea lui, cumpērāndū de la Miri și locul casei lui de au făcutū case frate-sēu Enācake, rēmāindū Neculaki mare și tare la Pórtă. Nefindū mulȕămitū de Domnul lui, de Ghica, fiindū că nu'lū putea mānca, după cum māncase pre alȕi Domni, totū āmbila cu marafetū de'lū scăpa pe Ghica pe la porȕi Turcesci, arētāndū pe Grigori Calimahū de vrednicū.

În ȕilele Ghicai Vodă s'au ziditū aice în Iași o mōnāstire a sfāntului Gheorghie, care se numesce Mitropoliea cea vechie, făcēndu-se mare și frumósă, după cum se vede. ȕicū că s'arū fi făcutū de Mitropolitul Iacovū, căci elū au fostū în videlā; erā în taină póte sē fi fostū altul.

Eră Domnul, după ce apropiēse trei ani a Domniei Séle, ascepta din ȕi în ȕi ca sē'i vie maziliea. Pe acēstă vreme, în țera Leșescă erau multe amestecături pentru Riga, căci nu'lū primia Zaporoca, și altele, pentru care Domnul trāmisēse omū în țera Leșescă, cu mare cheltuielā, de felul lui Franȕzū, ca sē'i scótă havadișuri, sē dea scire Porȕei Turcesci, încă invēȕēndu'lū ca sē nu'i scrie elū, ci sē'i scrie acei ce i le vorū spune. Și așa făcea pe acei de scrieāu cariī erau adevēratū Leși; și Domnul strīngea cārȕile lorū și făcea sureturi turcesci, și le trāmitea la Pórtă de le cetia, la care nu le pārea bine, căci le arēta adevērul.

Și fiindū și Capi-kehaílea după cum s'au ȕisū, și plinindu-se și cei 3 ani, 'l-au mazilitū Impērāȕia, nenorocirea hieȕilorū sēraci a lōcuitoilororū.

CAP. XIV.

A doua Domnie a lui Grigori Vodă Calimahü.

Grigori Vodă Calimahü aü îmbrăcatü căftanü de la Pórtă pentru Domniea Moldovei, fiindü Vizirü Mehmetü-Paşa Musunolu, fiindü că pe Mustafa-Paşa ilü tăiese Impărăția. Și îndată aü alesü omü de trebă și aü răpeđitü la Moldova de aü făcutü Calmacamı pe o sémă de boieri de locü, făcendü și la Țarigradü érá Capi-kehaié pe Neculaki Dracul Suțul; și îndată aü începutü a se găti Domniea de tóte cele trebuitóre, la létü 1767. Aü purcesü cu mare pompă, luandü pe mulți boieri Greci a Fănarului cu Măriea Sa, luandü'si đioa bună de la părinții Măriei Séle, și de la toți părinții Archierei, ca cândü scia că nu'y va mai vedé, luandü'si și Dómna cu Măriea Sa; și aglüngendü la Galați aü ședutü trei đile oturacü. Érá Grigorie Vodă Ghica, după ce aü venitü Skimni-Agasi ce era orönduitü ca s'élü ducă la Țarigradü, s'aü gătitü cu tótă curtea Măriei Séle, petrecendü'lü toți boierii. Adevăratü acestü Domnü aü eșitü chivernisitü, care nu socotescü altul că va fi eșitü așa chivernisitü, ce încă și Dómna Măriei Séle, Catrina, fiica Spătarului Iacovaki; căci erau singuri stăpâni, nu'y stăpânlaü alții. Și mergendü la Țarigradü, ședea de se odihnea ca unü Domnü cu minte ce era, și'lü iubiău cu toții. Érá Domnul Calimahü aü purcesü la Iași, și i-aü eșitü toți boierii înainte și rudele, că se bucurase boierii de venirea Măriei Séle, că'lü mâncaü toți și nu vreaü ca s'élü scie că le este Domnü, și cu mare alaiü aü intratü în Iași, mergendü la sfete Neculai de i-aü cetitü molitfa de Domnie nouă, Mitropolitul Gavriilü; de acolo aü intratü în curtea Domnescă, în Divanul cel mare, și aü cetitü fermanul celü de Domnie, îmbrăcandü pe Skimni-Agasi cu feregé blănită, asemenea și pe Divanü Efendi, și pe toți boierii, și pe Calmacamı cu feregele și cu căftane după obiceiü. A doua đı s'aü strinsü cu toții de aü datü boierii, făcendü pe Lupul Balșü vel Logofëtü, și pe Ioniță Paladi Vornicü de țera de gıosü, pe Ioniță Sturza Vornicü de țera de susü, pe Costaki Razu Hatmanü, pe Iordaki Alistarhü vel Visternicü, și pe Milu vel Spătarü, pe Costaki Bibică vel Postelnicü, și pe Arghiri Bostangiu Banü, pe Calmășü Cărnul velü Paharnicü, pe fiul lui Antiohi Caragea vel Agă, și pe Cuza vel Stolnicü, și pe fiul lui Alecsandru Beizede Mavrocordatü vel Cămărașü, și pe Dumitrașcu Capolanü vel Sërdarü, și alte boierii fiesce-care după orönduëla lui.

La Țarigradü fiindü că făcuse Impărăția pe Iordaki Caragea Terzimanü Porței, după cum s'aü đisü mai susü, cândü aü scosü pe Ghica, și trecendü puțină vreme la mijlocü, cândü aü fostü la létü 1765 Septemvrie 5, s'aü lovitü cu bóla cıumei și s'aü sėvėrsitü. Era și Logofëtü mare la Patrierșie, care ținea de Domniea lui Ión Vodă Mavrocordatü; și fiindü că fórte aü părutü rău Impărăției de mórtea lui, c äci e invėțatü și bländü la fire, sciindü că i-aü

rămasă și câți-va copii mici, s'au făcută milă Impăratului de casa lui, și au adus pe tatălă său, Scarlată doftorul, și l-au făcută Terzimană Porței, fără de voia lui, om bătrân și slab, dându-i poroncă ca să caute pe copiii mortului pre bine, făcându-le Impărăția și năcanfa de la Bucuresci și de la Moldova, de li se da pe totu anul.

Eră Domnul acesta se sila în totu chipul ca să urmeze Ghicăi în toate, vrându-se se arăte și strașnicu ca să-lă lăe boierii de frică. Atunci au început pe o sémă ce nu-i boierisă a-i înfrunta și a le grăi cuvinte prôte, vrându ca să nu-i scie cine suntă, arătându-le și o mândrie nespasă, care nu mai stătuse la altă Domnă, făcendu și mare nedreptate țerei și sêraciloră. Atuncea au început boierii a se face totu una și a vorbi ei în de ei, și a ălice: «Ce va să ăică una ca acésta! acestii n'au pusă gându bună asupra noastră, și voră să ne stingă și pe noi și pe țără!» Socotindă numai să facă arzul la Impărăție, și să fugă câți-va la Tătari, și așa au făcută trei arzuri către Impărăție de către totă țera și boierimea, și au răpedită unul pre un turc la Țarigradă ca să-lă dea la Impărăție. Atuncea s'au sculată și o sémă de boieri de au fugită, anume acestii: Enaki Costaki Vornicu, Iordaki Costaki Venină Visternicu, Ilie Costaki Spătară, Filipă Catargiu Visternicu, Sandul Sturza Paharnicu, Arghiră de la Tecuci Stolnică, Buhușă Stolnică, Miclescu Paharnicu și Cuza Stolnică, și alții pênă la 18 boieri; cari îndată au găsită cu cale ca să mai răpédă și altă arză la Țarigradă, temându-se ca să nu le facă Turcul care trămisese, vr'o smintélă, cum le și făcuse; că s'au dusă de l-au dată la Capi-kehafele. Atuncea au găsită boierii cu cale ca să trămită pe ună Constantină Logofetă Visternicului Venină; și așa l-au învățată ca să mērgă singură la Țarigradă, și să lăsă într'o Vineră, cândă merge Impăratul la geamie să se'nchine, și să-lă dea singură. După ce au mersă de au conăcită la Edecule, și de acolo s'au sculată într'o Vineră de au mersă la Pôrta Impărătescă, și au păzită pênă au eșită Impăratul, și atuncea au începută a striga: «Nazară! Nazară!» arătendu arzul. Atuncea s'au răpedită Baș-Ciohodarul Impăratului, și i l-au apucată din mână; ce rămăindă Constantină acolea în medeană, nesciindă unde se va duce, atuncea s'au găsită ună creștină și l-au învățată de au mersă la Pașa-Capsi, la Căușă-Bașa, să-i spuă totă pricina. Și așa mergendă au spusă totă pricina; chiamândă pe Terzimanul Porței de i-au făcută terzimanlică, întrebândă unde-i poronca ca să stee, ca de-lă voră întreba să scie unde-i casa ca să-lă lăe. Atuncea au poroncită Vizir-Kehafeli, căci îi spusese și lui să stee la Terzimanul. Terzimanul au arătată pe Capi-kehafele adecă pe Neculaki, la care chiamându-lă îndată de față, au rămasă ca ună mortă decă au audită că au dată arzul la Impăratul. Atuncea Neculaki îndată au făcută trei nămele către Impăratul, arătendu pe boieri de haină, ăicendă că ceră mansupuri cu topuzul, și ceră totă care suntă la margine, care Domnul nu se încrede cu dēșii. Pe de altă parte au cădută la toți cu bană, dăruindă tuturoră ca să-i fie mână de ajutoră la Impăratul, arătendu în trusetele nămelele cum că Moldovenii suntă vinovați la toate. Atuncea au găsită și prietenii cari-i măncase, și au începută a-lă agiutora către Impăratul, dândă totă vina pe pamētenii. Atuncea au stătită cu toții de au scrisă Hanului ca

să'i trămită înapoi, și se se așede; și așa trămițându și Domnul daruri atâtă Hanului câtă și Sultanului, au începută a le poronci să se'ntorcă înapoi. Și fiindă că se bolnăvise și Visternicul Iordaki Costaki Veninū, pe care îlă aveaū toți capū, și fiindă că i s'au tēplată și mōrtea acolo de au muritū, la care vēdēndū și cei-lalți una ca acēsta, s'au lāsātū și ei, și s'au întorsū căci le scri-sese și Domnul cu adeverință, asemenea și Neculaki cu acelū Constantinū Logofētū, și alte multe adeverinți. Și așa mergēndū la Domnul, cu mare cinste i-au primitū, începēndū a'i pune și pe dēnșii la ținuturi și la slujbe. Țără și Impēratului intrase în ânimă ca unū cuiū acestū arzū, și păzia vreme.

În zilele acestui Domnū, fiindă că totū ținea gâlcēva Leșilorū cu Riga lorū, după cum s'au ăisū mai susū, și fiindă că nu se potolise, nici vra ca să asculte Zaporova de o sēmă ce poroncea Rusia prin Riga lorū, la care vēdēndū Rusia o mare nesupunere a lorū, i-au căutatū a trāmite o sēmă de ôste ca să'i facă să priimēscă și cam fōră de voīea lorū. Atuncea trebuia și Domnul să aibă omū în țēra Leșēscă ca să lēe însciințare de cāte se lucrēză, ca să dee scire Porței turcesci; și socotindū pe cine arū trāmite, țără au găsitū cu cale ca să trāmită pe Franțuzul care îlă trāmisese și Ghica; și așa 'l-au trāmisū, dēră nu i-au ajunsū capul ca pe Ghica, și ăicea numai vesti să'i trāmită. Atuncea Franțuzul nu vrea ca să trāmită scrisorile celorū de'i trāmiteau vesti, după cum le trāmitea la Ghica, ci numai scrisorile lui scriindū ce'i era voīea. La care și Domnul acele scrisorī a lui le trāmitea la Neculaki Capi-kehalēoa la Țarigradū; și îi trāmitea și bieazuri cu pecetea Măriei Séle, ca să scrie după cum va găsi cu cale și să arēte la Impērăție, și așa făcea. Țără Franțuzul acela cātă vreme au ședutū acolo, se agiunsese cu solul Franției ce era acolo, și ce'i ăicea acelū solū, acele scriea și elū la Domnul că au auăditū. Acelū solū o făcea acēsta ca să potrivēscă scrisele ce va scrie Franța la Țarigradū cu scrisele séle, ca să pōtă să rēdice pe Turci în picīore ca să facă ôste cu Rusia; la care Impērăția da credință Domnului. Acestea auăindu-se la ômenii Rusiei, au datū poroncă în țēra Leșēscă numai de cātū s'elū prindă pre acelū Franțuzū ce scriea vesti Domnului de Moldova; și simțindū elū, îndată au fugitū la Moldova. Arētaū ômenii Rusiei către ômenii Porței turcesci să nu crēă ăisele Domnului, că suntū totū minciuni, și le vorū cunosce pe urmă; atuncea Pōrta chiăma pe Neculaki și 'lă întreba: «suntū cu adevērate?» atunce elū se apuca pe capul lui că suntū tōte adevērate, și se nu dee credință Rușilorū.

Pe acēstă vreme fiindă că se apropiese vremea mucarelului, au silitū Capi-kehalēoa prin toți prietenii Porței de au luatū mucarelul la 1768 Iulie, și i-au trāmisū ăaftanul la care au făcutū frumosū alaiū eșindū Domnul înaintea ăaftanului; au intratū în curtea Domnēscă, cetindū fermanul după obiceiū, îmbrăcāndū cu blane, și cu feregele, și cu căftane pe boieri. Țără Franțuzul fiindă pe lūngă Domnul, și avēndū în scire că nu mergū lucrurile bine de elū, au mijlocitū la Domnul ca s'elū trāmită în țēra Ungurēscă, și de acolo pōte să trāmită mai multe vesti; căci se temea ca să nu'lū lēe din Moldova, și nime nu putea s'elū pricepă. Atuncea Domnul nepricepēndū, 'l-au trāmisū în țēra Ungurēscă, și țărăși și de acolo trāmitea vesti la Domnul pentru țēra

Leșescă; la care în scurtă vreme 'l-au oblicit Rusiea, că se află acolo, și scrise la solul lor ce avea la Nemți ca s'îl prindă; dără fiindu că au simțit elu, s'au dusu la țera lui la Franța, și au scăpatu. Acestea auđindu-le Neculaki, și sciindă și câte îi ădisese Pórta pentru acele vesti, atuncea au cređută și elu că i-au vîhlenită acelă Franțuză, și au început a le scrie Neculaki Domnului pre amăruntul, arătendă cum că au înșelată Pórta cu scrisorile lui; Domnul încă le arăta frățane-său lui Beizadé, și le cunoscuse Beizadé tóte câte s'au tēplată.

În țără era fórte cu greă, că angăriile și chîeltuecele erau multe, și banii ce eșiau nu le ajungiau, și trăgia mari supărări Domnul și fratele Măriei Séle; căci dintr'acele vesti se orōnduise în câte-va locuri óste turcescă pentru paza marginel, la Hotinū, la Benderū și la Crimū, care o sēmă de óste trecea pînă țără, dāndu mare supărare Domnului și locuitorilor, căci se temea Impărăția de óstea Rusescă, ce era în țera Leșescă, ca să nu trecă fōră de veste, s'î vie a-supră, neavendă nici o gătire Pórta turcescă; căci așa îi ădicea Franțuzii, că n'orū să le fică; asemenea și vestile Domnului, măcar că pe Elciul îl întreba adese Pórta turcului, de este, să le facă scire; și elu se apuca tare că nu este una ca acēsta, care era cu adevărată; căci chîeltuiea tare solul pe la Porți turcesci ca s'î oprēcă să nu facă oștire, și sta și elu cu capul la Impăratul ca s'î oprēcă, alesu la Vizirul Mosun-Olu și alții.

În țera Românésca pe acea vreme după ce au domnit Scarlatu Vodă unū anū mai bine, au murit fōră de veste; atuncea au stătit Capi-kehaielele cu capul și cu multă chieluélă și au isprăvită de au rămasu Domnū Beizadéoa Măriei Séle Alecsandru, în locul tātane-său, la létu 1767 Dechemyrie în 2.

Ėră în Moldova vėđendă Grecii atâtea amestecături în Turci, și Domnul în mare stenahorie de a banilor, au început fiesce-care a se duce la Țarigradū, pēnē s'au dusu și Beizadé fratele Domnului, rămāndu Domnul fōră de ómen, numai cu cei mai mici și cu pāmētenii. Ėră pe la margine, mi de rēutăți făcea óstea turcescă, căci nu vrea să scie pre zapcii lor, pēnē cei de la Hotinū au trecut și în ceea parte la Zvancea de au aprins'o, la care temēndu-se zapcii și Pașii ce erau cu dēnșii ca să nu audă Impăratul, apucau ei mai înainte de scrieau la Impăratul mi de minciuni, ăcēndă că «i-au impresurată dușmanul, și vinu la margine de ocărescu, și óstea nu le póte răbda acestea; și Impărăția Ta nu scii nimic de aceste, căci nu voru să ți le spuie.» Și acestea făceau pe Impăratu ca să deschidă oștire, dără nu'lă lăsău cei-lalți a lui.

În țera Leșescă vėđendă ovreii atâtea oștiri în picióre, atātă moskicesci cătu și leșesci, și fiindu bogați, s'au sfătuită cu toții, și s'au trasu tótă ovreimea într'o lature, cu tóte averile lor, pēnē se voru așeđa vremile. Ėră Cazacii din țera Leșescă și Rusescă avēndu între ei și rudenii, s'au vorovită ca să mērgă asupra ovreilor s'î prade; și sculāndu-se, au mersu de au ucisă pe ovrei, pēnē și pe muierile cele grele le spinteau, luāndu-le tótă averea lor. Aceste rēutăți ajungēndu la urechile Craiului, îndată au răpeđită oști ca s'î prindă, făcēndu scire la Impărătesa Moskului pentru Cazacii cei din țera Rusescă, și îndată au răpeđită óste ca s'î omóre; ci gonindu'i toți din tóte părțile, și ne mai avēndu unde fugi, au trecut dincoace în pāmēntul Turcului, la

Baltă, și fiindu aprinși gonașii Rusiei, s'a-i înșelat și ei și au trecut la Baltă, și stându-le Turcii împotivă, nu i-au dat, dicându că au călcat în hotarul lor. Acestea vedându gonașii, s'au întors înapoi; atuncea Turcii au propit pe Cazaci și cu averea ce aveau acolo; că nu era puțină a bieților ovrei, alergându de au dat scire Pașei de Bender de câte s'au timplat. Era la Baltă nimerindu nisce Mirzaci cu câtă-va Tătărime, și vedându pe Cazaci opriți acolo cu atâta avere, au omoritu și pre Cazaci și pre Turci, și luându averea și-au căutat de trebă. Era Pașa îndată au dat de scire la Impărăție, arătându cum că au călcat hotarul o ște rusescă, făcendu mare piră către Ruși. Atuncea s'au tulburat forte Sultan Mustafa Impărat, dicându-le toate acestea Vizirului lui Obrescofi solul Rusiei; la care au răspuns, că nu va fi cu scirea Impărătesei una ca acesta, și acei ce au făcut una ca acesta sunt tâlhari, și ca nisce tâlhari se voru pedepsi. Indată au scris solul în lăuntru, și îndată au poroncit Impărătesa de au spândurat opt-zeci de omeni acolo la hotar, ca dora auzind Turcii se voru mulțami. Era Impăratul nu se scia ce s'a face de minie; și vedându că Vizirul îi stă împotivă și nu-l lasă să facă oște cu Moskalul, atuncea au scris Impăratul pe taină la Damat-Hamza-Pașa, ca să vie să-i dea pecetea; și îndată au purcesu, și cum au venit aproape de Țarigrad, îndată au ridicat pe Mosun-Olu, și l-au trimis la surgunlicu. Ci sosind Hatman-Pașa, îndată au disu: *prea bine*; au socotit, și îndată l-au învățat ca să rēdice la închisore pe sol. După aceea l-au îmbrăcatu cu blană, și l-au făcut Vizir; dându-i și pecete, au mersu la Pașă-Capsi; și așa mergendu toți soli pe rōndu, ca să-l urreze, au venit și rōndul Moskalului de au mersu și el, și după ce s'au împreunat, au statut la vorbă câțva, dicendu solului, pentru ce nu scote oștea lor din țera Leșescă? Atuncea au răspuns solul, că el nu pōte ca să o scōtă. Indată au disu Vizirul atuncea: «de vreme că nu o poți scōte, noi avem oște cu voi pentru țera Leșescă;» Și îndată au disu: «rădicați-l și-l duceți la Edecule;» și îndată l-au luat pe sol cu toți Terzimanii lui, și l-au dusu la Edecule de l-au închis la 1768 Septemvrie 25. Și îndată s'au arētat în public că au oște cu Rusia. Atuncea Neculaki Dracul, avēdu cunoscința cu acestu Vizir și cu omenii lui, încă de cāndu trecuse pin Moldova de au mersu la Hotin, au cădu la picioarele lui ca să-l facă și pe el unu cirac; și îndată l-au făcut Terzimanu Porți, scoțēdu pe Scarlatu Caragiă, arētându la Impăratul că au slăbit și nu este de slujbă, fiindu că îndemnase și Neculaki ca să facă ostire, ca să se astupe povestea vestilor din țera Leșescă. Dera păcatul totu trage pe omu de-l duce la sfirșitul la care este să vie. Indată Neculaki au dusu pe frate-sēu Mihalaki, și l-au făcutu Baș-Capi-kehaie în locul lui. Atuncea fiindu că se făcuse atâtea fermanuri la Domnul de Moldova, ca să trāmită zaherē la Hotin, la Bender și la alte părți, și cherește ca să facă podu la Isakce, și altele nespuse angării, cari nu potu a se scrie, și sciind Neculaki că Domnul este singur fōră de omeni, s'au apucat de capul lui Beizadē Alecu fratele Domnului, ca să-l trāmită înapoi la Moldova, căci nu venise de multu la Țarigrad, sciindu-l că are credința la neguțatori, și va fi trebuitor Domnului la acēstă vreme. Era Beizadē nicu de cum nu priimea

ca să vie înapoi; și vedându Neculaki atâta împotrivire, făcuse de'î sta Pórta cu Bumbașiri numai de câtu s'îl pornescă; care viindü la mare gâlcévă cu Neculaki, s'aü și pricitü în câte-va rînduri amênduoi, câtü venise lucru de âmbra Belzedé să mănânce capul lui Neculaki. Atuncea Belzadé aü scrisü anü arzü la Impêrățul pe ascunsü, și piria pe Neculaki: «ântêiași-dată, că poprîsê toți baniî ce se didese de la Impêrăție pentru trebuințele, ce suntü să se cumpere pentru ostire, care eraü la duoê-sute pungi; alü duoilea, că acmu, la nevoie și la trebuință, s'aü trasü și nu va să scie nimică, érá la vremile cele bune nu da altora rîndü, ce elü era domnü, și fratele meü numai cu numele era Domnü, și la tôte elü se amesteca, pênê și vieazuri avea în mână, și scriea ce'î era vocea la Impêrăția Ta, atätü la altele câtü și la pricina țerei Leșesci, că ce vrea scriea și arêta la Impêrăția Ta.» Acestea și altele multe scriea și 'l-aü datü la unul ce grăia cu Impêratul în tôte dîilele, a nume unü gîuvaergiu, care îlü chîama Tuzo-Olu; și acela 'l-aü datü la Sultanul Mustafa. După ce 'l-aü cetitü, atuncea aü stătutü de aü socotitü tôte pre amêruntul, și îndată aü dîsü aceluia s'îl dîcă să nu stee împotrivă, ce să mêrgă; și mergêndü acolo să facă pre frate-sêü, pe Domnul, s'î scrie pentru tôte acestea, și acea scrisóre să o trâmîtă prin taină la elü, și elü o va da la Impêratul, și atuncea în scurtă vreme îlü va aduce Impêrăția la Țarigradü. Și așa aü începutü Belzadé a se găti, și cândü aü fostü la purcesü, vrêndü s'își îee dîoa bună de la unü Arhiereü ce'lü avea prietenü, s'aü încredințatü Belzadé în elü, și aü începutü a i le spune tôte pe amêruntul, și așa aü purcesü la Moldova.

Pe acéstă vreme aü trâmîsü Vizirul de aü adusü pre Crîm-Gherei-Hanü, ce era mazilü și surgunü la Tekirdaca, și spuindü Impêratului aü găsitü cu cale și 'l-aü făcutü Hanü, sfătuindu-se la multe cu elü. Atuncea aü agîunsü Terzimanul cu multe daruri, rugându-se pentru Grigoraki Vodă, și pentru țeră, căci îlü scia Hanul încă din cel-altü hanlicü. Atuncea întrebândü Hanul pe Vizirul pentru tôte gătirile ce aü în țeră, aü întreatü și pentru Domni: ce Domni suntü? și spuindu'î cine și cine suntü, aü dîsü Hanul: «celü din Moldova îi bunü, îlü sciü; érá celü din țera Românescă nu face la acéstă vreme, căci este copilü, arêtândü că trebuie să faceți pe Ghica, că'î omü întregü și harnicü.» Și așa dândü scire la Impêratul, aü adusü pre Grigorie Ghica și 'l-aü îmbrăcatü cu caftanü, făcêndü'lü Domnü țerei Românesci, 1768 Octomvrie, pornindu'lü cu olacü la Bucuresci, mazilindü pe Alecsandru Vodă. Între acestea, s'aü bolnăvitü și Vizirul și aü muritü, care 'l-aü blestematü lumea, că elü aü fostü pricina de s'aü deschisü aceste ostiri; și aü făcutü Impêrăția în locul lui, Vizirü, pe Mehmetü-Eminü-Pașa, ce fusese Nisangiu, și îndată aü răpeditü fermanuri în tôte părțile pentru ôste, făcêndü și elü marî gătiri de tôte cele trebuincîose, pornindü și pe Hanul, invêțându'lü să mêrgă cu multă ôste în țera Moskicescă.

Érá cândü aü fostü de primă-veră, létü 1768 la Mart., s'aü rêdicatü Vizirul cu tôte ostile turcesci, și cu mare alaiü, scoțêndü și Singiagul Impêrătescü, făcêndü Turciî câte-va morți în creștinî, ca să nu cadă Singiagul; atuncea gătindu-se și Neculaki Terzimanul Porții de cale, luându'și dîoa bună de la toți

cunoscuții lui, „a venit și acel Arhiereu către care dădese Belzadé, și le spuse toate lui Neculaki; era el auzind, a rămas ca un mort. Era acela flu mângâia dîcîndu-i că nu-i nimică, numai să se păzescă. Și așa purcuse cu urdiea la Andrianopoli, și de acolo la Oblucița. În țera Românească trăgea mare supărare de Turci ce veniau prin București, Ghica Vodă; și auzind că vine Mehmet-Pașa, Rumeli Saraskerü, cu 30,000 de oște, care mergea la Hotin, l-a poftit Ghica ca să vie prin țară; și îndată a gătît toate cele trebuincioase, ieșind și Măriea Sa cu corturile, în câmpul Văcărescilor, conăcind și Pașa acolo cu totă oștea sa, dăndu-le toate cele trebuincioase, vorovind și cu Pașa tot ce a avut, dănd mare poroncă tuturor Turcilor să se ferescă de raie, să nu deie supărare sîracilor. Și așa peste trei zile s-a ridicat Pașa de acolo cu totă oștea, și a purcesu. Acestea auzind, le Domnul Moldovei, vrea să le facă și el; și chîmînd pe boierii le-a dat, că va să aducă pe Pașa în Iași, căci l-a chîmătu și fratele nostru Ghica în București. Era boierii nefind prea bine cu Domnul lor, a dat să facă cum scie. Atunci a trimis Domnul de l-a poftit să vie; dăra nu socotea că n'are nici de unele, și acesta este oște. Și așa viind Pașa, l-a conăcit în curtea Domnească; Dîmna nu era, că o trimisese la Țarigrad cu câte-va luni mai înainte. Era oștea Pașii a tăbărit pe toate casele Iașului, la care nu putem arăta cîtă frică era la bieții creștini; apucîndu fiesc-care muierile și copiii, și altele ce puteau apuca de prin case, fugeau de se nchideau prin mănăstiri, rămîind casele lor pe mîna Turcilor, de făceau ce le era vîlea.

Era Neculaki Terzimanul, făcînd mare prieteșug cu Vizirul, a isprăvit de a scris un ferman Domnului de Moldova din partea Vizirului, arătînd în el că să nu cuteze cine-va să scrie ce-va la Țarigrad sau călărași să trimită, căci va tăia capul; cine ce va avea, la urdie să scrie era nu alurea. Acesta tare poroncă viind la Domnul, se mira Belzadé ce va face, căci se temea a trimite răspunsul Împăratului ce-i poroncise; Împăratul încă ascepta din ăi în ăi răspunsu, întrebînd și pre acel Armînu ce era la mișlocu, ce-i povestea de atîta zăbavă cu trimiteră răspunsului? la care nici el nu scia ce să răspundă. Pe această vreme a trecut și Vizirul Dunărea, cu toate oștile sale, mergînd la Hanu-Tepesi, și Domnul avînd pe Pașa în Iași, n'a putut să iasă înainte Vizirului la Dunăre după obicei.

Intră această iernă Crim-Gherei Hanul, a intrat într-o margine a Rusiei cu multă oște tătară și turcă; dîcî să fi fost trei sute de mii; și multă robie a făcut, stricînd vre o sută-optă-deci de sate rusești, pînă a luat Rusia veste, căci nu era încă gata; dăra pe urmă atît i-a bătut, cît de abia a scăpat Hanul rînit; și Dumnezeu i-a mai bătut cu o iernă foarte mare, cîtă gîmătate a rămas din oștea lor degenera pe drumu, și cari a venit pînă aici în țară, toți erau cari cu mînele degerate, cari cu picioarele. Și sosind Hanul la Căușeni, a murit, și îndată a făcut Hanu pe Devleti Gherei.

Era oștea Pașii ce se afla în Iași, vedînd pe Arnăuții Domnului că purtau fel de fel de arme și flori în tot chipul la străe, le părea rău și amblau să le iee armele, și ei nevrînd să le deie, s-a făcut gîlcă între ei; la care

gălcévă aŭ și împușcatŭ pe unŭ Arnăutŭ. Si aŭdindŭ Pașa, și vrëndŭ ca sê potôle lucrul, sê nu fie mai rău, aŭ pusŭ de aŭ spënduratŭ duoi Arnăuți. Atuncea vëdëndŭ cei-alți Arnăuți, s'aŭ vorovitŭ toți ca sê fugă; și așa gătindu-se cu toți, o dată aŭ încălecatŭ și aŭ purcesŭ spre Prutŭ; la care prindëndŭ veste Domnul, aŭ datŭ scire Pașei. Pașa încă tulburându-se, îndată aŭ răpeditŭ ôste turcescă ca s'î prindă și s'î aducă la elŭ, și aglângendu'î ôstea turcescă, îndată s'aŭ datŭ Arnăuțiŭ gîosŭ de pe cal, și aŭ începutŭ a se bate pênê aŭ spartŭ de totŭ pe Turci. Atuncea aŭ încălecatŭ Arnăuțiŭ și s'aŭ dusŭ la Moskalî; de care aŭdindŭ Pașa, aŭ cunoscutŭ că Domnul va scrie la Pórtă sê'lŭ pîrêscă; și aŭ apucatŭ de aŭ scrisŭ elŭ mai 'nainte, pîrindŭ pre Domnul; și purcegëndŭ și elŭ din Iași, s'aŭ dusŭ la Hotinŭ cu tótă ôstea. Érá Domnul și cu câți-va boierî, și cu frate-sêŭ, s'aŭ dusŭ la Vizirul, la Movila Răbiei, căci sosise Vizirul acolo de trei zile; și cum aŭ mersŭ acolo, îndată 'l-aŭ rădicatŭ la închisóre. Aice sêmêna lucrul că și Neculaki aŭ fostŭ pîritŭ pre Domnul la Vizirul, găsindu'î vină că n'aŭ vrutŭ sê'lŭ scie cine este cândŭ aŭ călcatŭ în pămêntul Moldovei. Terzimanul, cum se vedea lucrul, âmbლა sê lee Domniea prin Vizirul; și Vizirul atuncea aŭ trâmisiŭ pre Domnul de 'l-aŭ închisŭ la cetatea Kiliea, scriindŭ la Impêratul că nu s'aŭ purtatŭ bine și altele, ca dórŭ îi va da voie sê facă pe cine va socoti; și atuncea va face pe Neculaki. Érá Impêratul îndată aŭ adusŭ pe Constantinŭ Vodă Mavrocordatŭ, și 'l-aŭ trâmisiŭ la urdie, dëndŭ'î și de cheltuélă, ca sê'lŭ facă Domnŭ la Moldova. Simțindŭ Vizirul că vine Constantinŭ Vodă, aŭ arêtatŭ către Impêratul că pre Grigorie Vodă 'l-aŭ închisŭ la cutare cetate; érá Constantinŭ Vodă sosindŭ la urdie, 'l-aŭ făcutŭ Domnŭ la Iulie.

Mehmedŭ-Pașa-Rumeli-Valesi, decă aŭ mersŭ la Hotinŭ, aŭ trecutŭ cu ôste în ceea parte la Caminița de s'aŭ bătutŭ cu Moskalî; déră atâta i-aŭ bătutŭ pe Turci, câtŭ abia aŭ scăpatŭ Saraskerul cu puținî ômeni din 60,000 de ôste; care aŭdindŭ Vizirul, îndată aŭ făcutŭ în locul lui pe Moldovangiu și 'l-aŭ trâmisiŭ cu multă ôste la Hotinŭ. Pe acéstă vreme avëndŭ multă tăinuire Neculaki cu Vizirul, ședëndŭ cu cêsurile amênduoi închiși, venîa cu trebî Vizirŭ-Kehaiesi și alți de cei mari, de păziău câte unŭ cêsŭ mai bine, și nu puteau găsi vreme. Acestora pârându-le rău, scrieau la Impêratul, pîrindŭ pe Vizirul și pe Neculaki, întêmplându-se la o vreme pe cândŭ scrisese la Impêratul că cu puține zile vorŭ trâmite chiăile cetăței. Care Impêratul, pentru bucuria acéstă, aŭ făcutŭ mare șăneacă în Țarigradŭ, cu atâtea tunuri de vuia lumea. Érá cândŭ aŭ fostŭ mai pe urmă, s'aŭ schimbatŭ bucuria, mergendu'î veste de câte aŭ pățitŭ Rumeli-Valesi, cum că aŭ trecutŭ Moskalî cu unŭ gheneralŭ a lorŭ a nume Galîșinŭ, și aŭ lovitŭ Hotinul, omorindŭ mulți Turci, și ardëndŭ și totŭ têrgul afară din cetate, și éráși s'aŭ întorsŭ înapoi de aŭ trecutŭ. Acestea aŭdindŭ Impêratul de Neculaki, și avëndŭ și altele strînsese de cândŭ cu arzul Moldovenilorŭ, și jaloba lui Beizedé Calimahŭ, și cu vestele din țera Leșescă, îndată aŭ adusŭ pe Beizedé Mihai Racovița, și i-aŭ datŭ de cheltuélă, și 'l-aŭ trâmisiŭ la Vizirul ca sê'lŭ facă Terzimanŭ la urdie. Atuncea scosese și pre solŭ, pre Obreșcovă, cu Terzimanîi lui, de 'l-aŭ luatŭ împreună la urdie, cu bună pază, țîindu'lŭ acolo într'o lature, dându-le și tainŭ. Érá pre Neçulağı și pre

Grigoraki, au trimis Impăratul de i-au luat la Țarigrad, aducându și pe Belzedé Alecul și pe Mihalaki Suful, și i-au închis pe tuspătru în seraiu la Bostangi-Başă, ținându unu an mai bine închiși, și îi mustra în totu chipul, scoțându tôte la medênü, cerându-le 200 pungî de bani.

CAP. XV.

A patra Domnie a lui Constantinü Vodă Mavrocordatü.

După ce au îmbrăcatü Constantinü Vodă caftanü de Domniea Moldovei, îndată i-au datü și tuful și sângeacul, dându și mare poroncă pentru câte suntü trebuitore la urdie, și la sârhaturi. Atuncea au răspunsü că este datorü ca să se silască la tôte poroncile Impărăției ca o slugă vechie ce este; și îndată luându și dîoa bună de la toți, au purcesü la Iași, și eșindu boierii înainte, au conăcitü la Frumösa, apucându pe boierii cu mare gâlcévă, cerendu de la ei zaharé, cerendu tôte satele boierilor de i le-au datü înscrisü, încălecându cu slujitorii, cu zapcii, de au mersü singurü pe la acele sate, apucându cu mare tărie pe boierii și pe sătenii de arătau gropile cele cu grîu și cu orz, de încărcău care cu felü de felü de zaharé, și trămiteău la urdie și la sârhaturi. Care vedendu Turcii acesta, lăudaă pe Constantinü Vodă. Petrecerea lui cu boierii nu se pöte scrie; după cum era firea lui nestatornică, boierise și pe o sémă din boierii cei mai micî. Pe această vreme, Vizirul gonise multă öste de la urdie care strigaă cu toții asupra Vizirului, și avendu pe toți al Porței cei mari vrăjmași, îl pîrău toți la Impăratul, care luându atăta scărbă pentru călcarea Hotinului, îndată au trimisü de l-au mazilitü, luându pecetea, și îndată au trimisü la Hotinü, la Ali-Paşa Moldovangiu, și l-au făcutü Vizirü, căci se afla acolo; érá pe celü mazilü, l-au redicatu de la urdie și l-au dusü la Demotica, și acolo au trimisü Başü-Capigi de i-au tăiatü capul, și l-au dusü la Țarigradü, 1769. Érá Vizirul la Hotinü au strinsü tôte oștile acolo, și pe Hanul cu tötă Tătărimea, și i-au trimisü în ceea parte la Cameniță, și acolo întâlnindu-se cu Moskalii, s'au lovitü. Moskalii atâtü au bătutü pe Turci câtü de n'au rămasü; că, care au scăpatü de öste, n'au scăpatü la trecătore. Acestea vedendu Vizirul förte s'au spăriatu, dicendu că de vorü trece dincoace îi vorü prinde pe toți; care îndată au pusü gôndü de fugă; și așa la Septemvrie 14 zile, s'au sculatü cu toții și au lăsatü Hotinul, și au fugitü, scoborindu-se Vizirul în dreptul Iașilor la Țuțora. Acolo au mersü Domnul cu tötă boierimea de s'au împreunatu cu Vizirul, poroncindu boierilor ca să fie cu credință Porței, după cum au fostü pênă acum, dându ascultare Domnului la tôte poroncile Impărătesci, și să nu se témă căci nu'i nimica; și îndată i-au îmbrăcatü pre toți cu caftane, dându-le și café. Érá Vizirul de acolo s'au dusü la Hantepisi, și au tăbăritü acolo; și încă fiindü la Țuțora, i-au venitü veste de la Hotinü că au trecutü Moskalii și au făcutü cetatea zaptü. Érá Domnul, după ce au petrecutü pe Vizirul pênă la unü locü, s'au întorsü cu toți boierii și au mersü la Iași trămiëndü străji în tôte părțile;

érá a treiea i veni veste Domnului că Moskalii u trecut Prutul i vin în gios. Atuncea Domnul îndată u scris la Vizirul, dndu' scire de venirea Moskalilor, i îndată u nceput a se găti ca să purced. Atuncea veni i o sm de Tatar la urdie, i vdndu' viind, le-u prut că vin Moskalii, la care de mare frică ce aveau u lsat tte calabalicurile pe cmp, corturile, i tunurile, i sacalele, i se mira i Tătarii dc u venit. r Vizirul cu tt urdiea s'u poprit de astă parte la Isacce, r la Hantepesi u cutat de u venit i Hanul. r Constantin Vodă vdnd că vin Moskalii n Iai, u luat ci-va Turci i slujitori i u nceput i el a fugi în gios la Galai. r Moskalii u intrat în Iai, eindu-le Mitropolitul cu boerii înainte cale de un cs de s'u nchinat gheneneralului, intrnd cu sbiile scóse în Iai, pornindü mulțime de ste în gios pe trei locuri, alii la Foceni, alii la Galai, alii pe Prut în gios. Constantin Vodă încă u sttut la Galai, viindu' i ct-va ste turcc cu vr' doi Pai. r stea care u trecut pe la Foceni, o sm u apucat podgoriile, trecnd spre Bucuresci, r o sm u tras la Brăila. Atuncea cei ce u mers la Galai, s'u lovit cu Turci, i îndată u rsipit pe Turci, fcnd mare mrte într'n, prindnd i muli vi. Atuncea fiind i Constantin Vodă acolo, mblnd pin Turci, nu 'l-u cunoscut, i 'l-u rnit, i 'l-u i prins Moskalii i 'l-u trmis la Iai, i fiind rn mare i gers, s'u bolnvit, i peste puine ile u i murit de bl în Iai, i 'l-u ngropat cu mare cinste boerii în Iai, ca pe un Domn.

r Galaii u rmas în mna Moskalilor ; r stea care apucase Prutul în gios mergea spre Tătarii. r Hanul de la Movila Rbiei, cum u simit, îndată u fugit spre Akerman, cu stea lui. Moskalii scoborându-se la Flci pe de ast parte de Prut, i cuta în ochi cu Turci, că de ceea parte era mult ste turcc cu ci-va Pai, de pzia acolo. Pe acst vreme ntelegnd Impria Turcului de Hotin că 'l-u luat Moskalii i u fugit Turci, cum i pentru luarea Moldovei i pentru btaea ce s'u fcut la Galai, cc perise i Pai, i pe Domnul că 'l-u prins, frte s'u scrbit asupra Vizirului, i îndată 'l-u mazilit fcnd Vizir din arigrad pe Halil-Paa ; r pe Moldovangiu 'l-u trmis la Edirne la 1770 Ghenarie. Atuncea u pus Impratul de u dat fetval muftiul, ca să între stea în Moldova, să tale, să robc, s facă ce le va fi vlea, ca dr se va ndmna stea s mrg cu mare dragoste. Ci peste puine ile, stea care mersese spre Brăila, lovind Brăila, u luat-o, iind cte-va ile btaea, fiind că venia Turcilor ajutor de peste Dunăre ; i u luat-o cu tte calabalicurile, robind i omornd mulțime de Turci, lsnd Moskalii acolo ste de paza cetii. Atuncea s'u lit stea de la podgorii, pn cnd într' npte le s'u fcut dio în Bucuresci, stea tot clrime, ncungiurnd curtea Domnc, pn u gsit pe Grigori Vodă Ghica ; i aa fcnd tot chipul de jac, pn i-u luat tot ce u avut, lundu'l i pe Mriea Sa de 'l-u dus în Moldova cu toi menii Mriei Sle, de s'u mpreunat cu gheneneralul cel mare ; i de acolo u mers în era Moskicc, avnd i pe un frate a Mriei Sle, Spatarul Matei, i pe o Belzedé a lui In Vodă Mavrocordat, i o Belzedé

mică a Măriei Séle. Óstea de pe Prutú încă aú trecutú în ceea parte, și fiindú acolo câþi-va Pași cu câtă-va óste, s'aú lovitú acoalea despre primăveră, care fórte reú i-aú bătutú pe Turci; și de acolo fórá de zăbavă, aú lovitú Bugécul Tătărescú, scoțendu-le muierile Tătarcele, și copii lorú, și bucatele lorú, de le mânia pe câmpí asupra Nistrului, ca s'í trămíþă în láuntru. De multă ímpresurare de oști, atunceá agiungendú la Nistru, și neavendú Tătarií ce mai face, s'aú ínchinatú la Moskalí, rugându-se s'e le dee locú și s'e trăléscă subț ascultarea lorú; și făcendú legături cu ei, i-aú trecutú Nistrul și i-aú dusú de i-aú aședatú la locul ce le arétase, rămáindú și ei mulțamiþi. Pe acéstă vreme făcúse și Vizirul Halil-Pașa mari gătiri la Babada de óste, dándú și scire cu Romanþovú gñeneralul celú mare a oștireí Rusescí, ca s'e vie unul cu altul de față ca s'e se bată; și așa priimindu-se, aú trecutú și oștile turcescí Dunărea la Cartalú, trecendú și însuși Vizirul, și mergendú cale de doué césuri la Cagulú, și acolo făcendú'sí Turcií tóte meterezele lorú, unde era o mulțime de Turci nenumérată, și sosindú și ostile rusescí, cu mare vetejie aú lovitú pe Turci, íncependú a vërsa asupra Turcilorú unú focú necontenitú. Pe care neputendú'lú suferi Turcií, aú rupt-o de fugă, fugendú și însuși Vizirul cu toþi cei mari aí lui; și neputendú-sí da rúndú la trecerea Dunărei, fórte mulþi se ínnecaú, și mulþi perise și în óste. Și fugendú, 'și-aú lásatú în tabéră tóte carele lorú, corturile, tunurile, și gephanéoa, péné și caii tutu-lorú rămăsese acolo. Și védendú Moskalíí cá o mulțime mare se ínnecă, le-aú datú sorocú ca în trei ðile s'e trecă Dunărea; și dupé trei ðile pe câþi i-aú gásitú, pe toþi, luându'y robí, i-aú trámisú în Rusia. Érá o sémă de oști turcescí căláreþi scápándú, aú fugitú spre Kilie și spre Ismailú, fiindú și Hanul tătărescú cu oștile spre Cetatea-Albă, trăgendu-se cu oștile séle pe Nistru în susú. Aú rúnduitú și Moskalíí o sémă de oști de a lorú, de aú mersú la Kilie și la Ismailú; cârora neputendú-le sta Turcií ímprotivă, alþii aú fugitú la Hanul, și alþii la Benderú, alþii aú fugitú pe mare; érá cei mai mulþi s'aú ínchinatú la Moskalí.

Þéra Muntenescă pe acea vreme nu avea Domnú, ci numaí o sémă de boíeri căutaú trebíke páméntului; și în tótă þéra jácuiaú Catanele și Cázacií. Érá la Craiova se íntéplase postelnicul Manoli Gñani, ántéiú Caímacamú încă din ðilele Ghicái, apoi ílú făcuse și Banú; și stépânea cele cincí ținuturi; și fiindú acolo Emacií de Vidinú nelipsiþi, le făcea óreþi-care hatírruri, fiindú cá se și temea de dênþii. Și așa 'și-aú datú pintre dênþii unú mare nume, cum cá arú fi slugă credincíósă Ímpéráþiei; și fiindú cá trámitea Paþii de Vidinú erí ce'y trebuía, 'l-aú luatú la ochi buní. Și așa însuși márgineníí făcendú jalobă pentru dênsul, aú trámis'o la Vizirul, íntu care cerea ca s'e'lú facă Domnú þerei Muntenescí, și pe dată aducendú'lú la urdie, 'l-aú ímbrăcatú cu caftanú și 'l-aú făcutú Domnú þerei Muntenescí, rúnduindú cu elú pe Mehmetú Pașa, ce fásuse Rumeli-Valesi, cu câtă-va óste turcescă, ca ducendú'lú în Bucurescí și aședendú'lú în scaunú, s'e ședă și elú acolo pentru paza lui; pentru cá Moskalíí se trăsese din Bucurescí, dándú'y tuíurile, sängeacul, și cuca, și de chiel-tuléá. Și mergendú la Bucurescí le-aú eșitú íntu témpinare toþi boíeríí câþi mai rămăsese; și intrándú în curþile Domnescí, și cetindu-se fermanul, 'l-aú suitú

în scaun, dându strânsă poroncă boierilor ca să se supună întru toate poroncilor Impăresci și să-l cunoscă că le este Domn. Era după ce făcuse boierii, și scosese în țară și vr'o două slujbe, erași întorcându-se Rușii, de care cum s'au înscințat, și Pașa și Domnul au fugit. Pașa s'au dus peste Dunăre la Ruscucă, era Domnul peste Olt la Craiova. Era Rușii aședându-se în Bucuresci, au trimis în toate părțile oști de pază.

Impărăția Turcului vedându atâtea stricăciune în oști, pe dată și schimbă pe Vizirul, făcându Vizir pe Silihdar-Mehmed-Pașa carele se aședase cu urdiea la Babada; era pe Halil-Pașa l-au trimis la Filipopolis. Într-o vreme s'au lovit de băla ciumii acolo la urdie Beizade Mihail Racoviță, fiindu dragomanu la urdie, și murindu, l-au îngropat cum au putut.

În Țarigradu după ce Impăratul au cercetat pe Neculaki Suțul și pe Gori Vodă Calimah, și vedându cum că Domnul nu-l areta nici la unele vinovat pe Neculaki Suțul, măriindu-se Impăratul, au poroncit ca să-l taie pre amândoi. La anul 1770 Augustu în 29, în ziua sfântei tăieri a sfântului capu a lui Ion Botezătorul, în zori de zi i-au tăiat pre amândoi; încă pre Domnul în lăuntru în sarai, era pe Neculaki afară la poartă, scoțându și capul Domnului l-au pus la poartă, era trupul i l-au aruncat în mare, slobozindu și pe fratele Domnului și pe fratele lui Neculaki, pe Mihalaki, de la închisoare, luându-le și câtă-va sémă de pungi de bani.

Moskalii într-acéstă iernă se apucase să bată Benderul, și fiindu o mulțime de oște turcescă într'ensul, n'au putut să-l iee îndată, ci după multă întârziere despre toamnă, pe care l-au luat cu asalt și cu mare mărte de ambe părțile.

S'au uitat să se pomenescă, că până a nu veni Moskalii a două ore la Benderu, de câtă robie și risipă s'au făcut în bieții creștini. Că la anul 1769 venindu toamna Moskalii până la Benderu, și apropiindu-se iernă, s'au întors înapoi. Și Tătarii vedându că s'au întors Moskalii, pe dată s'au pornit a prăda și a robi, cât au stricat de istov marginea despre densii, Lăpușna, Orhel și o bucată din Soroca.

Țice că Tătarii ar fi dus toți robii la Hanul, și că după ce i-au cercetat, și i-au scris la isvod, să se fi aflat ca la șese-spre-zece-mii de suflete, mari cu mici; și că Hanului de părere de bine îi cânta meterhenéoa, și sosindu acolo la Căușeni mazilia Hanului, s'au împrăsciat. Tătările care încotro au putut, câtu ampluse lumea de robii; căci în totă iernă aceea au amblat Tătarii prădându și răsipindu marginea aceea, vândendu robul câte șapte, câte opt lei, de au amplat Țarigradu și totu Anadolul de mulțimea robilor, din cari alții au murit, alții s'au înecat; cei mai mulți s'au turcit. Au răscumpărat și Creștinii pre mulți, pre cei cari nu primiau ca să se turcescă.

După ce s'au luat Benderul, fiindu că trimisese Turcul corăbiile de intrase la Sulina-Boază, au pus și Moskalii totu chipul de silință de le-au ars corăbiile la Tulce-Calesi, făcându și oreși-care navală de au trecut Rușii Dunărea dincolo. Acolo s'au făcut trei corposuri; unu corposu au rămas la Tulce de s'au bătut cu Turcii, până ce de istov i-au stricat, și le-au lu-

atū și cetatea cu tôte cele ce au fostū într'ensă, făcendū și unū mare omorū în Turci. Țră altū corposū au lovitū la Sakce, care se chiamă și Obluciță; și lovindu-se acolo au făcutū o mare răsipă în Turci, aprindendu-le și hambarele și tērgul. Și mai trecendū și altū corposū de oști rusesci, au rēdicatū totū norodul și 'l-au trecutū în astă parte. Țră cel-altū corposū s'au dusū dreptū asupra urdiei, unde era Vizirul; pe care vedēndu'i Turcii că mergū asupra Babadagului, pe dată au și rupt'o de fugă; asemine urmāndū și Vizirul lorū. Și le-au rēmasū pe locū tōtă urdiea, tunurile, corturile, cazanurile, carele și alte calabalicuri, tăindū și creștinii atātū acolo câtū și la Sakcea, și tôte acestea le-au trecutū Moskalii dincoace de Dunăre. Țră Vizirul fugindū spre Țarigradū cale de trei-deci cēsuri, Moskalii încă trecendū în ceea parte, au lāsātū dincōce (în partea turcescă) numai pietrele.

În țera Muntenescă încă au pornitū Moskalii unū corposū ca sē mērgă peste Oltū asupra lui Manoli Vodă ca sē'lū prindă; și la douē lēcūri călcāndu'lū, nu 'l-au pututū prinde, însă au scăpatū numai cu sufletul în țera Ardealului, perdēndu'si și tuțurile, și sangiacul, și totū ce au avutū; și acolo au petrecutū cātăva vreme, pēnē cândū au începutū a face respundenție cu Mosun-Olu de la Vidinū, de 'l-au datū voie sē trecă în țera turcescă.

Pe acea vreme întrāndū Mosun-Olu în țera Muntenescă cu o mulțime de ôste turcescă, pe care 'l-au lāsātū Moskalii de au mersū pēnē la Giurgiovū, și acolo s'au făcutū o mare bătălie, făcendū unū mare omorū în Turci, în câtū abia Pașa au scăpatū cu puțini Turci.

Audindū Impēratul Turcului de câte se întēplase la urdie, și la Sakce, și la Tulce, fōrte s'au turburatū pe Vizirul, pe care mazilindu'lū au făcutū în locul lui Vizirū pe Mehmetū-Pașa Musun-Olu, la anii 1771, care stringendū oști de agiunsū la Ruscikū, trāmitea de dodăiaș pe Moskalii ce erau în țera Muntenescă; însă biruința au fostă totū a Rușilor, făcendū mare tălere în Turci, și au luatū și cetatea Giurguiului de la Turci, rēmāindū tōtă țera Muntenescă în stēpānirea Moskalilorū.

În Moldova stēpānia ghenearalul Vorsakovū, rōnduindū din boierii pāmēntenii giudecētōri și zapcii, cārora le plătia și lēfă, orōnduindū și ce sē dee țera pentru māncarea oștilorū Moskicesci, care se plătia cu bani, luāndū veniturile vāmilorū și a ocnei.

Țră Vizirul s'au aședatū cu șederea la o casaba ce se chiamă Șumla. Cândū au fostū la 1772, au venitū veste că arū fi luatū Moskalii totū Crimul de la Turci, și tôte cetățile ce se aflau acolo, care și Tatarii vedēndū atāta putere a Moskalului, le-au căutatū și lorū a se închina la Moskali, cu mari legăturī, ca sē nu se dee altă dată subț ascultarea Turcului, făcēndu-le și Hanū după plăcerea lorū.

Țră Manoli Vodă mergendū la Vizirul, i-au datū câți-va bani de chieltuelă, și 'l-au orōnduitū ca sē mērgă sē ședă la Nicopolū, unde au ședutū pēnē la anul 1773 Dechemvrie 30. Țră Moskalii fiindū că se plecase Turcul, au priimitū sē facă pace, și au gāsītū cu cale de au trāmisū de amēndouē părțile ômeni mari murahazi, sē se tălnescă la Focșeni sē vorovescă acolo. Ales'au Rusiea și au trāmisū pre marele Ministru a Rusiei, ghenearalul Orlovū, și pre

Romanțovû care era asupra oștilorû, și pre Obrețkovû care fusese solû în Țarigradû; și Pôrta turcescă trimisese două solî: pe Neamțû și pe Prusû, și pe Osmanû-Efendi care fusese Răizû-Efendi, omû mare a Porțîi turcesci. Și viindû pentru vorba Crîmului, nu s'aû pututû tocmi, și s'aû stricatû acea adunătură, și îndată s'aû dusû Orlovû înăuntru la Impêrătésa. Atuncea rămăindû Obrescovû, érá aû mai pusû și ca să vorovéscă, adunându-se la Bucuresci, trămițendû Turciî pe altul, pe Abdurazû-Efendi, făcendû și hotărîre ca să stee armîile, să aibă vreme să grăléscă. Și grăindû atâtea lunî, érá nu s'aû pututû tocmi, rămăindû éráși să se bată, care aû și începutû de la Martû a se bate, trecendû óstea moskicéscă Dunărea, cu câțî-va gheneralî. S'aû făcutû multe bătăî în multe locuri și multe pagube și scăderi în óstea turcescă, luându-le mulțime de robi și mulțime de averi de totû chipul, făcendû și mare mórte în Turci, care nu se pôte povesti, luândû sate întregi din Dobrogea, atâtû turcesci câtû și creștinesci, mergendû oștile totû înainte, făcendû mare bătăie la cetatea Silistreî, pêné aû și dobânditû o cu tóte a le ei ce avea într'ênsa, agiungendû pêné la Hagi-Olu-Bazargicû de 'l-aû arșû și 'l-aû robitû, încărcândû și de acolo ca și de alurea case întregi de le-aû trecutû Dunărea dincolo, cu tótă averea lorû, agiungendû pêné la Varna, și pêné la Balcanû óstea Moskicéscă, făcenduse mare rêsipă oștîi turcesci, șiindû bătăile pêné la 1773 Dechemvrie 30, care încă totû nu mai luasé sfêrșitû fiindû că amêndoué urdiile se aflaû în Dobrogea, însé a Turcilorû la Șumla, érá a Moskului ajungea pêné la Hagi-Bazargicû și pêné la Cozlogea.

În Țarigradû încă s'aû sêvêrșitû Sultanul Mustafa la 1774 Ghenarie 30, Vineri; și îndată aû pusû pe frate-sêû, pe Abdul-Hamedû Sultanû.

(Érá cândû aû fostû de primăveră, Sultanul Hametû érá aû arêtatû către toți Impêrațîi cum că are óste cu Moskalul, nepriimindû sêî dee câte îi cerea Rusiea, făcendû mare gătire de óste, stringândû peste 300,000 de óste, lăsândû tóte trebile în mâna Vizirului lui Mosun-Olu. Atuncea vedendû Moskaliî că érá se apucă de óste, fiindû și Impêratû nuou, vedendû și atâta gătire, s'aû grijitû și ei dupé cum sciaû, trecendû Dunărea cu tótă gătirea cu gheneralul lorû celû mare, graful Romanțovû, și cu alțiî mai micî, âmblândû tóte locurile din Dunăre pêné în Karasoi, asteptândû să se pornéscă óstea turcescă din Șumla, ca să vie asupra lorû. Și rînduindu-se Pași în tóte părțile cu oști, aû începutû a se lovi oștile; și orî unde s'aû lovitû, isbânda aû fostû a Moskaliilor, făcendû Turcilorû multă pagubă în tóte câte ei aveau, și mare ucidere și robie; și le-aû luatû tóte carele și corturile, și tunurîle câte aû avutû. Acestea vedendû-le Vizirul, éráși s'aû mai gătîtû de resboiû, mai stringendû peste 100,000 de oșteni, rînduindû și Pași ca să mêrgă la Hagi-Olu-Bazargicû ca să se lovéscă oștile; și éráși mare stricăciune și perđare făcendû Moskaliî în oștile turcesci, aû luatû și tótă casabaoa, cu tóte averile ei, cum și totû tacâmul oștirîi cu tótă zaheréoa ce avea. Nelăsândû-se Turciî cu atâta, s'aû mai gătîtû de oști, și stringendû peste 80,000 de oșteni, aû rînduitû pe Reiz-Efendi, căruia îi dicea Abdu-Razaki, și pe Enicerû-Agasi, cu tóte ortalele și cu câțî-va Pași, de aû eșitû înaintea Moskalilorû la o cetate ce se chiamă Kozloge; și cu tóte că aveau și Franțuzi la tunuri, s'aû datû o mare bătălie, în câtû se întunecase lumea, în-

să biruința a fost a Moskalilor, făcându o mare mörte în Turci, în câtă Turcii aü fugitü inapoï, cei ce aü mai scăpatü, la meterezurile Vizirului, cari eraü apröpe de Şumla; şi mergea încetü după dênşii şi óstea Moskicéscă. Inse partea turecáscă cea de strînsurá de la Anadolü, întorcându-se la urdiea Vizirului, aü începutü a găsi pricinü lui Abdu-Razaki, cum cá elü arü fi fostü pricina de i-aü stricatü Moskaliü; şi vrëndü ca sê-lü omóre, 'l-aü ascunsü Vizirul. Érá zorbalele aü începutü a práda în urdie, pentru cá mai toï, împreună cu Vizirul, fugise şi se închisese în Şumla; rápindü tóte averile celorü mari de prin corturi, şi ámplëndu-se de averi zorbalele s'aü impráştietü care încotro aü pututü. Érá Moskaliü privindu-le aceste, se bucuráü; şi îndatá incungiurándü Şumla, îi strîmtoareaü ca sê iscáléscă tóte ponturile páciü, cáci de nu le vorü iscáli, ardëndu-le tóte cu focü, pe toï îi va robi. Vizirul aü poftitü pe Feldmarşalul Romanşovü, şi iscálindü, elü şi tóte ortalele, tóte articulele páciü, ca sê'i dee pásuélá câte-va ñile sê trámitá şi la Țarigradü, ca sê le iscáléscă şi totü Divanul Impêrâtescü şi însuşi Impêratul Sultanü Hamidü; şi dándu'i vadéoa cerşutá, aü trámisü pre Enicerü-Efendi şi pre Ciauslarü-Emeni cu mare grabá; cariü agiungëndü la Țarigradü, şi dándü şi scrisorile Vizirului, le-aü priimitü Impêratul şi le-aü iscálitü cu toï şi pe datá i-aü şi pornitü inapoï. Şi sosindü şi dándu-le în mána Vizirului, aü închieiatü pace la 1774 Iulie 17, îndatorindu-se ca sê pázescă tóte ponturile páciü. Şi dárúindü Moskaliü vieťa Vizirului şi a oştenilorü ce se aflaü cu elü în Şumla, i-aü sloboðitü, făcëndü soldaťii cu sábiile lorü ca o pórtá prin care aü trecutü sângécül şi cu tóte ortalele, şi însuşi Vizirul. Şi mergëndü Vizirul doué conace în josü, de voie rea bolnávindu-se, şi mai mergëndü şi alte doué áşa bolnavü, sosindü la Barnabatü la 25 Iulie, aü muritü la doué césurü din ñi, şi pe datá cu mare olacü rápeðindü, aü datü de scire Impêráťiei, pentru care nu putemü scrie câtá párerere de réü aü avutü.» ¹⁾

Pênê aceea am însemnatü aceste câte arétá, care şi noi multe cu ochii nu le-amü véðutü, dérá după auñul unora şi altora, cariü cei mai mulűi asemenea cá le-aü véðutü şi cu ochii lorü, potü sê fie şi auñitü o sémá; care credü cá mai multe de la ei n'orü fi pusü; lipsá póte cá sê fie lásatü cu scrisü, ca sê fie scrisü mai giosü de câtü s'aü întéplatü, érá nu mai multü. Cáci puñťá de a le scrie tóte nu era, cá nu putea ca sê agiungá hártiea nici vremea, ca sê le scrie cine-va; numái sê credeűi cá mai multü aü stáutü de câtü s'aü scrisü, póte şi înðecitü. La care ne rugámü cu mare rugáminte celora ce suntü învêťaűi şi sciü cum le vorü tocmi după rónduéla lorü, şi celora cariü le-aü véðutü cu ochii lorü, sê pue silinťá ca sê le tocméscă tóte, avëndü vreme ca sê le şi prefacá mai cu buná orónduélá şi scrisóre de câtü a nóstrá. Care socotimü cá vre o sémá s'orü găsi şi dintr'acestea a nóstre de vorü prinde locü. Ce orü în povestele Domnilorü ce aü trecutü, séu într'a ostirilorü, séu în slovele scrisului nostru, veűi găsi greşeli, sê ne daűi iertáciune şi

¹⁾ Periodul cuprinsü în parentese nu se aflá în originalul lui Enaki Kogálniceanu, carele fiindü în Constantinopolü aü scrisü numái întéplárilé pênê la 30 Ianuarie 1774. Acestü periodü este adáogitü de unü copistü mai noú de şi totü contimpuranü. — Red.

să le totmiți, fiindu că noi numai pentru nume ne-amü silitü, și pentru mergerea Domnilorü unul după altul cum au petrecutü!

Aicea vroimü să arătămü pentru mare și multă scădere ce au cursü némului creștinescü în Țarigadü, alesü celorü ce se rözemaü în domuiile țerilorü Moldovei și a țerii Romănesci, care aceste țeri le erau tötă chiverniséla și agonisirea. Și fiindü că diu pricina oștirilorü ce au ținutü peste cincü ani, numai pêne la 1773 Dechemvrie 30, care s'au scrisü, au fostü rămasü la mare scăpăciune atâtü Domniî mazilü, câtü și Belzadelele, și Capi-kih-ele, și alți boieri mulți și de cinste, care nu putemü ca să le arătămü numele și boieriile lorü, căci nu se cade. Érä o sémă de slugi a lorü, ómenî din țera Romănescă, vędëndü în câte se află stępăniî lorü, trăgëndü și ei óre care lipsă din cele ce le trebuia, că pe semne nu le agiungea atâtü din rëndul măncatului câtü și din rëndul purtatului, fiindu-le și căile închise, neputëndü ca să se ducă de la locurile acestea, trăgeau și ei mare lipsă la tóte cu stępăniî lorü; pêne rămasese de luase și multü obrazü, de făceaü ce le era voiea, grăindü și câtü le venea la gură, ȑicëndü că cu acestea își răcorescü animile. Și lüngă alte multe ce lehăiaü, au începutü a le face și stihuri înscrisü, cu care îi hulescü, fiindü că s'au scăpatü din mila acelorü țeri înfrumusețate; carele vędëndu-le și noi aceste, le amü însemnatü după scrisorile lorü, arëtându le într'acestü chipü :

Istorie ce au scosü Domnilorü și boierilorü.

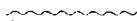
Oh! lume înșelătore,
De'mpărăi învrăjbitore;
Cum era de dulce młerea,
Acum este-amară fłerea.
Și cu tóte 'mpodobiță,
Acum te-arēi pıea urfă,
Indestulat' estı de tóte,
Și Domniı n'avură parte!
Că de ce nu s'au temutü,
Aceeä acum le-au sositü.
Căđēmēntul boierilorü
Este ca val de capul lorü;
Că dintr'înșii suntü periı,
Cu sērăcie 'mpodobițı.
Și de necazü și de sudorı
Îs bolnavı pe ȑi de cincü orı.
Numai le e pe dreptate
Să le pat'aceste tóte.
Nu'ı cu cale să grăimü,
Ca să nu'ı mai pedepsimü;

Să scrimă totu de Domnie,
 C'au rămasu la grea urgie.
 Din Bezedele cum vëdă eă,
 Oră să rămăie 'n halul meă.
 Măcaru că eă suntă o slugă,
 Slujescă, mănâncă, pună în pungă ;
 Eă fiindu deprinși la bine,
 A să le cadă rușine ;
 Cându n'oră avea omă să'î slujescă,
 Atuncî o să se pedepsescă ,
 Că n'oră putea să ea slugă,
 C'apoî pânea n'a s'agiungă.
 Ceste tôte-oră să se facă,
 Ceva vreme să mai trecă.
 Chîeltueala aă sfêrșitū,
 C'au fostū banî de fumăritū ;
 Blestemul celorū sêrace
 Nu le va fi lorū în pace.
 Ce și casa celui ce-o-are
 A să rămăie la vênđare.
 De cându s'au deschisă oștile
 Eă 'și aă perdutū mințile,
 Totū umblândū din casă 'n casă,
 Cu inima friptă, arsă,
 Și să afe pentru pace,
 Ca dórū Moldova s'a 'ntórce !
 Cum s'arétă, nu se'ntórce,
 Pe cum vëdă d'aice 'n cóce,
 Eă vorū să se 'nglendisescă,
 Ca să nu se 'nnebunescă ;
 Și toți de o vorbă să fie,
 Pe datornicî să'î mîngăie,
 Fiindū că strigă 'n gura mare,
 Că'î vorū pune la 'nchisóre.
 Și de voie rea ce aă
 Slugile odihnă n'aă.
 Număi avemū sênătate
 De le putemū răbda tôte.
 Stăpâniî lasū să grălescă,
 Ca să se mai rēcōlescă,
 Că aă inima amară,
 Cândū, Moldovo bună țeră,
 Staū la tine de gâdescă,
 Inimile li se topescă
 De zefchiurî ce aă făcută,

Primblându-se pe la Prutū,
 Cu butca cu patru cai,
 Făcându zefchiū ca nisce crai.
 Lăutariī le cântău,
 Grija țerei nu purtaū !
 Dumnedeū așa vēdēndū,
 Ți lăsa în vēcū plângēndū ;
 Plângēndu'și păcatele,
 Ca sē'și scie faptele.
 Faptele ce 'n țēră aū făcutū
 Acum tōte lorū aū sositū ;
 Că zefchiurile ce-aū trasū,
 Acum le vērsă pe nasū.
 N'orū sfârși inima rea,
 Câte ȃile vorū avea.
 Unde-aminte Ți aduce,
 Pănea nu pōte s'o mănânce ;
 CăȚi ōmenī aude trecēndū,
 Totū călērași Ți pare 'n gōndū,
 Și se scōlă de la masă,
 Cu inima friptă, arsă,
 Și totū stă de se gōndesce,
 Și din gur'ăsa grăiesce :
 «Moldova că ne-aū lipsitū,
 «Maī bine amū fi muritū ;
 «Sē nu maī trăimū c'ocară,
 «Maī multū cu inim'amară !
 «De pe-acum începe lume
 «A nu căuta la nume.
 «Pe care n'aveamū prepusū,
 «Acum s'aū 'nălȃtatū maī susū.
 »Ți dămū bună diminēja,
 «Elū nu vra sē ne maī vēȃă !
 «Aste nu-s'nimica frate,
 «Orū sē vie rele fōrte ;
 «C'o sē mergemū la bărbērie,
 «Sē ne radă pe datorie.
 «Și vorū sē ne amărăscă
 «Pentru țēra Romānescă ;
 «Bătāndū cu cuvintele:
 «Ce amū făcutū pungele ?
 «Dēră noi ce rēspunsū sē dāmū,
 «Ca sē nu ne rușināmū ?
 «C'aū fostū pungi pe nedreptate;
 «Și n'amū avutū d'ele parte.

«Ei însă totu n'oiu s'ă credă,
 «Dicându că le-avem în ladă,
 «Și le ținem totu ascunse,
 «Pin ghevghiruri suntă supuse.
 «Și nu știu că în s'enduce,
 «N'aū șorecii ce s'apuce.»
 S'ă venim d'ér' la cercetare,
 La cea de pe urmă stare,
 Că boșerul de divană
 A s'agiungă baccevană,
 Și s'ă strige pe socacū,
 Vândându totu prăji și spănacū.
 Acēsta de nu le vine,
 Și vorū s'ă trăiescă bine,
 Apuce-s' de băcălie,
 Că'i măi mare boșerie.
 Ș'acēsta de nu le place,
 Pe hamalū vēdă ce face,
 Că câtū îi ȝioa de mare,
 Cară lemne în spinare.
 Suntū ș'alte mansupuri multe,
 De nu potū s'ēmī vie a-minte,
 Nicī totū s'ă le povestescū,
 Că mē temū s'ă nu răcescū !

Și s'aū sfērșittū halturile Muntenilorū pēnē aice,

Aice ne vine rōndul s'ă arētāmū și pentru câți Patriarși a Țarigradulū scimū :
 Paisie celū bētrānū care aū fostū în trei rōnduri.
 Chirilū celū spānū care 'l-aū surgunitū la Sina-orus.
 Serafimū care 'l-aū trāmisū la Sfānta-Agura, și pe urmă aū fugitū éră, la
 corābiile Moskalilorū pe mare.

Ionikie Caragīa, care 'l-aū trāmisū la Halchinis.

Calinicū care 'l-aū surgunitū la Zagura.

Samoilū ce'i ȝicū Hangirli, éră la Sfānta-Agura, și 'l-aū adusū.

Meletie, 'l-aū trāmisū la Tenedos.

Teodosie, 'l-aū trāmisū éră la Halchinis.

Éră Samoilū 'l-aū făcutū Patriarhū, alū doilea, pe vremea ce ținea oștile la
 létū 1773 Noemvrie în 15.

În zilele acestui Impăratu turcesc, Sultanu Mustafa, în Țarigradu, în totă Impărăția lui, multe semne dumnezeesci s'aū arătatū. Ântăiași dată aū de-tunată unū galionū mare Impărătescū, acolo unde ședea legatū la Tarsana, și aprindēdu-se de ardea cu mare pară, care tăindu'ī legăturile âmbra pe mare și ardea cu mare pară, care n'aū fostū cū puțină sē'lū stingă.

În câte-va rōndurī aū peritū sōrele, de aū zēbovitū multă vreme, pēnē s'aū ivitū érá.

În multe rōndurī s'aū făcutū cutremurū, care în douē rōndurī aū fostū mare de aū călūtū multe zidurī și geamī, cădēndū și geamia care îi dīcū Sultanū-Mehmedū, isvorīndū dintr'unū colțū și sânge prea multū din pēmēntū, care 'l-aū vēdūtū lumea.

O stea cu cōdă s'aū arătatū pe cerū, de aū ținutū multe nopți.

O mare lumină érá s'aū arătatū pe cerū, în câte-va nopți, spre vēntul celū din susū; și altū semnū ca o cruce în cerū s'aū arătatū de-asupra sfāntei Sofī.

La o minaré a unei geamī, în mijlocul alemului, s'aū arătatū o cruce de aū vēdūt-o lumea.

Unū galionū, fiindū lūngă Gumrucū, în mijlocul mării, s'aū aprinsū, și ardēdu'ī legăturile, aū purcesū pe apă, dāndū peste alte cincī corābil, și s'aū aprinsū și acelea; și de acolo mergēndū cale de douē mile aū mersū la sārāiul Impărătescū de la Anală-Cavaki, și 'l-aū arsū.

În dīca ce s'aū întorsū corābiile turcesci de la Marea-Albă, câte rămāsese de nu le'aū fostū arsū Moskaliī, cândū intraū, unū mare focū s'aū făcutū sārīndū cale de o milă-de locū, și s'aū aprinsū douē cbīoșcurī impărătesci de aū arsū, neputēndu-le stinge, adecă Ialī-Chīoșcū, și Sāpecetlirū-Chīoșcū, și altele multe.

SFĖRȘITUL LĖTOPISEȚULUI LUI ENAKI KOGĀLNICEANU.

*Stihuri asupra Domnului Grigorie Ghica Voievodă al Țerei
Moldovei.*

de

Enaki Kogălniceanu*)

Vrîndu s'arătă și să vorbescă
De mirare mă uimescă,
Așu grăi, nu mă pricepă,
Nu știu de unde se'ncepă ;
Să facă o jalnică vorbă
Pentru Domnul Ghica Vodă,
Celă puternică și vestită
La ce sfârșită a venită !
O limbă ritoricéscă
Ară trebui să vorbescă,
Și să spuie acea 'ntâmplare
Jalnică și de mirare,
Care s'aă cunoscută fórte
În halul lumii deșérte,
Cum că n'are nici ună bine
Lumea statornică în sine.
Să cugete oră ce omă
Întâmplarea-acestui Domnă,
Ca să védă altă stare
A sea primejdie mare.
Fiindă plină de bucurie,
Luândă a treea Domnie,
Câtă în vîlétă aă trăită,
Cu mari nădejdi aă domnită.
Dér'acele nădejdi multe
Nu putea ca să'ă aglute,
Nici să puie în lucrare
Cugetul Măriei Séle,
Nici puteaă ca să'lă păzescă
De urgiea-împărătéscă.
Deci fórá veste îi fusă,
Acea primejdie-ascunsă,

Primejdie grea de mörte
 Care aü sêvêrsitü tôte !
 S'aü vestitü în jêra tötä
 Cum că vine de la Pörtä
 Ünü Capegiü ründuitü,
 Si conacul i-aü gätitü.
 Dêrä nimeni nu scia
 Cu ce chipü și trebî venea ;
 Numaî Vod'aü ȑisü că scie
 Arêtându în Spätärie,
 Fiindü boferimea tötä
 Și obicînuita glötä.
 Cu șese ȑile'nainte
 Vod'aü ȑisü aste cuvinte :
 «Acestü Capegiü ce vine
 «Este prietenü cu mine,
 «Și'i trämisü ca sê vestescä
 «O poroncă 'mpêrätescä.
 «Sê nu gândiți de rêsboi,
 «Aice dörä la noi ;
 «Ci-aduce fermanü de pace
 «Dupê cum scire ne face.»
 O ! ce urîtü prieteșugü.
 L'alü sêü grösnicü vicleșugü !
 O ! ce veste-așa tăcutä
 Numaî de dênsul sciutä !
 Êrä cândü s'aü auȑitü
 Că la Șanta*) aü sositü,
 I s'aü trämisü înainte
 Alaiü și dobe cu cinste,
 Ca sê'i facä 'ntêmpinare
 Fiindü beüü și agä mare,
 Și cu pompä sê'lü priîmescä
 Ca p'o slugä 'mpêrätescä.
 Mergêndü cu-alü sêü argalicü
 La casele de beilicü,
 Pêñe nu inträ 'n orașü,
 Acestü sprintenü ucigașü,
 Êrä déca aü sositü
 Ce vicleșugü aü găsitü !
 Aü ȑisü că'i bolnavü de mörte,

*) Puntü pe calea veche a Țarigradului, adecä pe la Bordea, o orä departe de Iași. În timpul Domnilorü fanarioți, acolo mergea alaiul din Iași spre întêmpinarea pașilorü.

Aă cerută doftoră s'ălă cate,
 Trămițându lui Vodă scire
 Fiindă slăbită peste fire,
 Și vrându a merge la curte
 Avându s'ă grăiască multe,
 Și fermanuri s'ă arête ;
 Trebi mari și lucruri înalte,
 Dér'nu pôte pentru bôlă
 Căci din pată nu se mai scôlă.
 Vod'auđindă aă cređută,
 Ca cum ară fi fostă vėđută,
 Și ne-avându nică ună prepusă :
 I aă trămisă acestă rěspunsă :
 «Se nu facă ostenelă,
 «Fiindă supărată de bôlă ;
 «Că merge Măriea Sa
 «Acolo la gazda sa.»
 Cu nădejde 'lă amăgise
 Pentru boieră ce fugise
 Să facă cu turcul sfată
 Ca să le vie de hacă.
 De ară fi spusă dreptă Fotaki
 Precum aă spusă Gavrilaki,
 Totă ară fi putută prepune
 Acea-ascunsă slăbicăune,
 Dér' ce să đicemă mai multă ?
 Césul morței n'aă sciută !
 De Duminecă'u de sēră ;
 O ce césă și đă amară !
 Aă poroncitu se gătěscă
 Carěta sa cea Domnėscă,
 Ca cum ară merge la primblare
 Veselă și cu alinare.
 Adese-oră întreba :
 «Nu i-aă mai trasă carětă ?
 «Điceă de grabă s'o tragă
 «Ca vremea să nu se trecă.»
 Și îndată purcegěndă,
 A rěmasă Dómna plângěndă,
 Că ă đise-șe nu mērgă,
 Pēnē nu va cerceta, să vėdă
 Acelă turcă așa cumplită :
 Cu ce poronc'aă venită ?
 Ci elă nu aă ascultată
 Acestă folositoră sfată,

Țr' cândü vrola sê purcêgă
 Tufecci-Başa 'lă întrebă :
 « Afendi-mu arü fi bine
 « Sê mal' laü ömen' cu mine,
 « Măcarü ceva tufecci'!
 « Că mergü numa' duo' copil
 « Şi vre-o trel bo'lerănaş',
 « Ş'alü doilea cămăraşü. »
 Vod'auđindü aü răspunsü :
 « Nu trebu'e ; suntü de-ajunsü. »
 Ş'aşa la vreme de nópte
 Purcede acum spre mórtē
 Fö'ra de calabalcă,
 La casele de bellică.
 Bostangii se gătise
 Precum li se poroncise ;
 Şi i-aü eşitü înainte
 De 'l-aü tēpinatü cu cinste.
 Şi suindu-se pe scară
 Ilü şinea de subşioră.
 După ce s'aü suitü susü,
 Şi la Capegiü 'l-aü dusü,
 'L-aü pri'mitü cu bucurie,
 Arătândü prietenie,
 Dicēndü : « bine-al venitü
 « Alü meü prietenü doritü. »
 Avea ch'eful bucuroşü
 Pentru-alü sēü doritü folosü.
 Că prinsü 'l-aü vēđutü
 În mânele sēle căđutü !
 Şi aşa 'l-aü amăgitü
 Precum n'aü năđăđduitü !
 Pe copil cu tufecci',
 I-aü chiămatü la cafegi',
 Adică ca sē' cinstēscă
 Cu rōndu'fala turcēscă,
 Cu c'ubuce, cu casele,
 Să nu stee la perdele ;
 Că de vorü aüđi strigare,
 El vorü face tulburare.
 Unil Turc' staü pe la uş',
 Unil prin cămēr' ascurş',
 P'unde le-era poronciş',
 De cu vreme rōnduiş',
 S'atuncea întrândü în casă,

Acei ce se înarmasă,
 Si uşile deschidându,
 Aă şeşutū cu toŷiŷ rōndū.
 Vēđēndū Vodă acea 'ntēmplare,
 'L-aă coprinsū mare sudōre;
 O sudōre grea de mōrte,
 Care le-aă sēvēşitū tōte;
 Si cum că-a scăpa nu pōte
 Că sfērşitul este-aprōpe.
 Decī făcēndū puŷină vorbă
 Capigiul către Vodă,
 Ce 'l-aă ŷisŷ, ce 'l-aă muştratū,
 Nu sciū, nu m'amū întēmplatū
 Acolo unde vorbīa.
 Aă cerutū tabacū sē bea.
 Tabacherea 'l-aă deschisū,
 Si către Vod'aă întinsū;
 Ér' Vodă cândū s'aă plecatū
 Adecă sē bea tabacū,
 Aă făcutū semnū capigiul către hasnatarul
 Ca sē'lū lovēscă cu hangīarul.
 Si îlū loviră în spate
 Care'ī da rană de mōrte.
 Atuncea Vodă căđēndū
 Cu spatele la pāmēntū:
 «*Amanū Efendi!*» aă strigatū,
 «Fie'ŷi milă ŷi pēcatū;
 «Fie'ŷi milă, nu mē pīerde,
 «Că nu amū nicl o nădejde;
 «Si de poŷi, chivernisescē,
 «Cu chipū de mē mazilesce
 «Ca sē scapū ŷi de urgie;
 «Nu'mī lăsa curtea pustie!»
 Cine voŷa sē'lū asculte,
 Ca sē vie sē'lū ajute?
 Unū turcū de gâtū îlū strānge,
 Amarnicū îlū strepunge,
 Sē nu mai pōtă striga
 Sēū a sē mai vāita!
 Bostangi-başa-aă rēşpunsū
 Dupē semnul ce 'l-aă spusū,
 Ascultāndū cu luare-aminte
 Din vorbe ŷi din cuvinte,
 Spre a auđi vr'unū glasū
 Sē'lū găsēscă fōră ceasū,

Și au și simțit
 Unu glas de totu amorițit,
 A lui Vodă cându striga
 Si cu Turcii s' lupta,
 Fôrte amară se vâita,
 Pên'au spartă și ferestra,
 Ca s' iasă și s' scape
 De acea cumplită môrte;
 In zadar, fôră folos,
 'L-au oborît de totu gîost!
 S'alergându se între 'n casă;
 Cel de la ușă, nu'l lasă;
 Deci voindă ca s' se 'ntorcă,
 Nesciindă ce se mai face,
 Êr' bostangiul celă-altă
 Ce sta de față armat,
 Năvăli ca nisce fiară
 Si 'n cușite îl luă!
 Ellă de durere, de frică,
 Se muncesce și s'aruncă,
 Si s' bate ca ună pesce,
 In sânge se tăvălesce!
 Êr' trupul celă multă muncit,
 Si de cușite rănit,
 'L-au dat p'o ferestră 'n jos
 Spre grădina cea din dos!
 Si bostangii săpară,
 Si acolo 'lă îngropă!
 Din averile lui tôte,
 Neavîndă la a sa môrte
 Macarū patru coși de pînă
 Ca pe dînsul s'o întindă.
 Êr' capul într'o cutie
 'L-au trimis la 'mpărăție.
 Precum și averile lui tôte
 Le-au făcut peșcheșu la Pörtă!
 Si așa s'au s'vârșit
 Grigore Ghica celă vestit,
 Care multă s'au minunat
 De môrtea ce s'au tîmplat.
 Rămâne s' ne rugăm,
 Ca s' lă ȳerte Dumnezeu;
 S' lă fie duhul în fericire:
 Vecnîca lui pomenire!

STIHURI

asupra peirei lui *Manolaki Bogdană* vel Vornică, și a lui *Ión Cuza* biv vel Spătară, cariî cu urgie împărătească și de sabiea domnască s'aû sêvêrșitû în domniea Măriei Séle Constantină Dimitru Moruz V.V. în anul 1778 Augustû 18,

de

ENAKI KOGĂLNICEANU^{*)}.

O ! ce grósnică 'ntêmplare,
O ! ce primejdie mare,
O ! ce cumplită cădere,
O ! spăimêntată gôndire,
La micî, cum și la cei mari,
La slabî, cum și la cei tari,
La săracî și la bogaî,
Și la toîi cei-lalî !
În orașû și la polată,
Cum și la obsciea tótă !
În norodû ce spăimêntare,
Si în boîeri grijă mare !
Ascultaî, sê audiî;
Ceea ce n'aî vêdûtû priviî.
Ce multû îî vrednicî de plânsû,
A pismeî cei pre ascunsû !
O ce jale, ce 'ntristare !
O ce plânsû, cu suspinare !
Istoria este lungă ;
Êră mintea 'mî-este scurtă.
Ce pe cât mă voiû pricepe
A o scrie voiû începe,
Și voiû face arêtare,
De acéstă întêmplare.
Arêtare voiû sê facû,

^{*)}. Ineditû,

Măcar nu fie pe placă,
 Căci a o lăsa, să tacă,
 Fără de minte mă facă,
 Și m'arătă nepricepută
 La lucrul ce-amă începută.
 Deci numai de cât începută,
 Dicându pre câtă mă pricepută.
 Intr'acestă veci de acumă,
 Trăindă astăzi, ce vedumă?
 Vedumă ceea ce n'amă vedută,
 Ca ună visă de necredută!
 Intr'o și grea turburare
 In curte cu spăimântare :
 Aducere a o sémă
 Din boieri ca să dea sémă
 De estalele ce-au scrisă,
 Care Domniea le-au prinsă
 Cu pîri, fără de socotă,
 Care-au eșită în ivelă;
 De Dărmănescul fu scrise
 Și'n Benderă pe-ascunsă trimise
 Cu o slugă ticăită.
 Și sluga neplăcută,
 Lăsându-le prin glămi
 La agi și la mulțime,
 Cum și prin cafenele,
 Unde'să musafirele,
 Ca turcii să le găsească,
 Jaloba să se vedască,
 La pași și la saraskeri,
 Și la askerul din Benderă.
 Darmanescu'i fără minte,
 Arătându jalobe multe;
 Avut'au in acestă sfat
 Pe Cuza celă destremat,
 Cu carele s'au unită
 Și pre mulți i-au amăgită,
 Trăgându-i in acelă sfat
 Prin glurământă ce le-au dată,
 Să fie toți într'ună cuvântă
 La lucrul ce-au începută.
 Logofătul Bălănescul
 Fu glurată de Dărmănescul,
 Precum și Canta Spatarul
 Și Romano Caminarul,

Țăra dintr'aceste-estale
 Ce s'a-ău trâmisiu lör'de cale,
 Fu prepusu pe Dărmănescul,
 Pe Cuza, pe Bălănescul,
 Cum și pe Canta Spatarul
 Și Romano Căminarul,
 Dintru a Ghicăi Domnie,
 C'a-ău umblatü cu viclenie,
 Cu fuga lorü la Hotinü
 Pîrîndü pe Ghica de hainü.
 Decî numai de cätü Domnie
 Fu aprinsă de mânia,
 Și răpeși 'n Dărmănescü
 Totü aleși ömenî domnescü,
 Cum și la cel de mai susü
 Pomeniși l'acestü prepusü ;
 I a-ău adusü pre toși în curte
 Förä vorbe seü cuvinte ;
 I-a-ău pusü pre toși în poprelă,
 Prin becürü, cu la ivelă.
 Nu i-a-ău scosü la arătare
 Pên' n'a face cercetaře.
 Ce bătëndü pre Dărmănescul,
 Arëtändü pre Bălănescul
 Märturisi că'i vicleanü,
 Arëtändü și pre Bogdanü, "
 Și pre toși pre cel închiși,
 Că suntü cu Bogdanü agünși ;
 Incă și pre Căminarul
 Și pre Canta biv Spatarul.
 Dér' Romano luändü scire,
 Ca se scape de peire.
 Trecu cordonul nemțescü
 Lăsändü locul creștinescü,
 Și țera cea de moșie,
 Ca se scape de urgie.
 Țăra veî vedea cum va scăpa,
 Și la ce sfîrșitü se va afla !
 Țăr' celü mai mare vicleanü
 Este Vornicul Bogdanü.
 Decî veni Bogdanü la curte,
 Arëtändü și nazurü multe,
 Și se arëta voiosü
 Și la vorbă mîngăiosü,
 Vorbindü cu fiesce-care,

Cu unŭ chîefŭ și c'o primblare,
 Vrîndŭ sê fie-acoperitŭ
 La ceea ce era veditŭ.
 Căci și singurŭ cunoscuse
 Dér' grea pază ce vîduse,
 Căci d'aceea-'lŭ păzeau fôrte
 In totŭ césul și și nópte.
 Bogdanŭ celŭ 'naltŭ, întristatŭ,
 Dis'aŭ și le-aŭ arêtatŭ,
 Ca taîna sê o păzescă,
 Êr' ei sê se odihnescă;
 Taîna sê fie păzită!
 Êr' trêba este gătită!
 «Lăsați tôte-asupra mea,
 «Și eŭ voiŭ lucra ce-oîŭ vrea.
 «Acum cine și prin cine,
 «Le voiŭ lucra tôte bine!
 «Vedé-veși cum amŭ lucratŭ,
 «Și la ce sfîrșitŭ aŭ datŭ?»
 Avut'aŭ minte înaltă;
 Vrea sê rêsbată la Pórtă,
 Ca stăpânŭ mare sê fie,
 In Patrie cu Domnie.
 Și îi gîlura cu tărie,
 Cu isvodŭ de boîerie.
 Afîă Vornicul Bogdanŭ
 Pre Efendi Șulimanŭ;
 Scris'aŭ arzŭ cu pîră mare,
 Arêtândŭ jalobă tare
 Pentr'o sémă de boîeri:
 Sê dea scire la Benderŭ,
 Că la trecuta oștire
 Eî aduseră peire
 In tótă-armiea turcescă
 Cu a lorŭ fire tirănescă;
 Precum și'n anul trecutŭ,
 Eî pe Ghic'aŭ sfătuitŭ
 Ca elŭ sê se hainescă,
 La Moskalî sê prilejescă,
 Ca ei sê hălăduiescă
 De ugiea 'mpêrătescă.
 Acestia'sŭ viclenî împêrăției
 Ce petrecŭ în sumeție;
 Carî suntŭ de toți vîșuși,
 Că de Beîl suntŭ cinstiți;

Că după a loră rea fire
 Voră face țără peire.
 Căci dorescū de megieși
 Și'i poftescū să vie 'n leși;
 Să fie Porții în scire,
 Că ducū țera spre peire.
 Ca să nu o prăpădescă,
 Elū pre nume-îi arătă,
 Să fie sciufi la Pôrtă:
 Logofătul Iônū Canta,
 Ca elū ântăiū să'si lee plata;
 Cum și pe Logofătul Razu
 Nu'lū trecea nescrisū cu arzu;
 Și pre Vel Armașul Balșiu
 Îlū făcu sciutū la Pașă.
 Acestiași câte trei uniți
 Și de lucrul nuoū gătiți.
 Êr' acestū arzū ce-aū făcutū
 Lui Sulimanū nu i-aū plăcutū.
 'L-aū tămisū eră la sine,
 Arătândū că nu'i scrisū bine;
 Ca de isnovă să'lū facă,
 Să'lū scrie și sē'lū prefacă,
 După cum singurū 'l-aū dresū,
 Atunce cândū i 'l-aū trămesū,
 Mai cu-asupră de măsură,
 Dreptū de Sulimanū cu pîră.
 Atâta 'l-aū fostū trasū Bogdanū
 Pe Efendi Sulimanū,
 După cum elū aū poftitū,
 Turcesce pe arăpie,
 Ca unū tălnuitū să fie.
 Și cu bună socotélă,
 Să nu iēsă la ivélă!
 Bogdanū și și nôpte'î pasce,
 Și ascéptă ce va nasce!
 Dér' aceea ce-aū născutū
 Bogdanū nu aū cunoscutū!
 Târđiū Bogdanū aū vĕđutū,
 Greșela ce aū făcutū,
 Nu c'aū scrisū lui Sulimanū
 Acelū cu minte Bogdanū,
 Ci cum de-aū trasū l'acelū sfântū
 Pre Dărmănescul celū blăstematū!
 Căci era de multū sciutū

Că'i din fire abătută.
 Cine scia de Bogdană
 Său ce dregea Sulimană?
 Era acele estale,
 Fu trâmise sôr'de cale.
 Și nu scia nici Bogdană,
 Nici Efendi Sulimană.
 Ce de-o dată se vădu,
 Că Bogdană tare cădu ;
 Cândă nu avea nici-ună gîndă,
 Le vădu tôte pe rîndă,
 Inșirate ca pe-o ață,
 Le vădu tôte pe față.
 Cunoscîndă a sa peire,
 Ș'a vieții sêvîșire,
 Cu-adîncă elă suspina,
 Norocul își blestema !
 Chibzuindă acestă amară
 Vede pre Bașu-Gîohodară,
 Care stîndă d'inaute
 Îi dice-aceste cuvinte :
 «Poroncă'i Măriei Săle
 «Ca să fii la înshisore!»
 Luîndu'la de subțioră
 Îl scoborîră pe scară.
 Din Vornicia cea mare
 Se vădu la închisore,
 Intr'ună beciă întunecosă,
 Tocmai la curtea din dosă,
 Pe o saltea la pămîntă,
 Unde nu'i trecea nici vîntă.
 La vreme de nădușelă,
 Cu pripă, cu ferbințelă ;
 In vreme de veră, *
 Arđîndă ca 'ntr'o pară ;
 In luna lui Iulie,
 In locă de bucurie,
 Sta gătită de mörte
 Care nu'i departe.
 Săraca gîupănesă,
 Orî cătă plînge a-casă ;
 Orî cătă se bocesce,
 Și sê necăjesce,
 Mîngîiere n'are
 Credă cătă mi se pare :

Căci este străină.
 Nu'î dintr'a sa vină.
 Și unde s'alerte,
 Și cui să se plece ?
 Săraci cuconași,
 Miciî nastorași !
 Da o fetișoră
 Cea mai mărișoră !
 Staî cu toîi rîndu ;
 Vădu maica plîngîndu,
 Incepî ș'eî cu toîi
 Să plîngă și morîi,
 Cîtu și pîetra sēcă
 E să se desfacă,
 Să facă huetu mare
 Cu a sa despicare,
 Și huetu multe
 Să se-audă 'n curte.
 Ca Dîmna s'auđă,
 Și să se pîtrunđă,
 Ca de-o jale mare,
 De grea îtristare ;
 La Vodă s'alerte,
 Să'lă rîge cu lege,
 Cu legea firîscă
 Cu cea creștînescă,
 Pe Bogdanu să'lă scõtă,
 Pentru glóta tõtă,
 Pentru glupănesă,
 Să nu rămăie 'n casă,
 Lumea să petrécă
 Văduvă, săracă,
 În straie cernite,
 În lacrimî ferbinte,
 În plînsu neconținut,
 În somnă neadormit,
 În multă plînsore
 De grea îtristare,
 În grea sîrăcie,
 De grea văduvie !
 Êr' Bogdanu stîndu la 'nchisore
 Cuprînsu de o grijă mare,
 Asceptîndu din cîsu în cîsu
 Sfirșitul celă cu necaz,
 Căci Spatarul Caradja

Adestă la dânsul mergea,
 Însă cu ȕisa Domnăscă,
 Ca elă sē mărturisăcă
 De acele pîrîturî,
 Cu-a lui amestecăturî,
 Ingrozindu'lu totă cu mórte,
 Ca sē le arête tôte.
 Socoti însuși Bogdană
 Că'i cunoscută de vicleană,
 Și nu'i de tăgăduită,
 Că este lucrul vedită !
 Aréta că'i vinovată
 Prin arzul care aă dată
 La Efendi Sulimană,
 Avëndă vorová de ană,
 Că nicî sē fie prepusă,
 Că de Domnul s'ară fi-atinsă,
 Cu cea mai puțină pîră,
 Sētă pîrî de-amestecătură ;
 Și mai vêrtosă sē nu creăă
 Voiă însuși sē se vėđă ;
 Este și suretul scrisă
 De pe arzul care-amă scrisă,
 În casă pusă pre pată
 Sub postavă lîngă macată,
 Cu șiretă și tințuită,
 Aședată cu socotélă
 Și cu bună chibzuélă.
 Și pentru ca sē mi se creăă
 Aduceși'lu voi sē'lă vėđă !
 Ér' dupe ce s'aă vėđută
 Acelă suretă iscălită
 De Cuza și de Bogdană,
 S'aă cunoscută de viclenă.
 Eraă în arză iscăliț
 Și cei boțeri pomeniț ;
 Dér' n'avur'atâta vină,
 Iscăliț nu de-a loră mână,
 Ci de mâna lui Bogdană
 Ș'a Cuzei celui avană.
 Acestă șureță ce se vėđu,
 Făcu pe Beiful de cređu
 Că boțeri cei-alți
 Nu suntă atâtă vinovați.
 Și-acesta i-aă îndreptată

Cu vieșă de-aî scăpată !
 Stă Bogdană la închisore,
 Unde mângăiere n'are,
 Nicî nădejde de scăpată,
 După fapta ce-aî lucrată.
 Ce numai la Dumnezeu
 Rămăindă cugetul său.
 Tote-a lui pecetluite
 Cu multe țile 'nainte,
 Și în case și'n cămară,
 Cu-a lui bani și alte-odără,
 Se păzescă de arnăuș,
 Și de toș cel rînduiș.
 Era gîupănesa scosă
 Intr'ună beciă tocmai sub casă,
 Plînge și se vîlcăreă...
 Dér' cine pôte s'o vedă !
 Său s'î dea vr'o mângăiere
 La atăta hală și jéle !
 Ce dér', pentru care faptă,
 Se făcu și gîudecată !
 Tragă pe Bogdană la Divană,
 Avēndu'ă ca pe-ună dușmană,
 Aprinsă fu Vodă de mânia,
 În întrul în Spătărie,
 Cum și boșerimea totă,
 Și obicînuita glotă.
 Poroncesce pe Bogdană,
 Să'ă aducă la Divană,
 Tocmai de la închisore,
 Așa cu férele 'n picîore !
 Duce'ă cu grăbire mare
 Și cu férele 'n picîore.
 Și cândă férele suna,
Norodul se întrista !
Dér' de felă boșerii mari,
 Fiindă atăta norodă multă
 Care nu s'ă pomenită !
 Săracul decă i-aî spusă,
 Cădu la mare prepusă,
 Că césul ară fi sosită,
 Tocmai celă pentru sfêșită,
 Ș'alta nu pricinuesce,
 Numai să olăcuesce,
 Dicēndă : «de-aici n'oiă eș,

«Pênă cându mă voi sfârși;
 «De câtu se mă tragă 'n fere,
 «Maî bine se mă omóre.»
 Deci îl duse 'n spătarie
 Unde nu e făşierie.
 'L-au muştratû; 'l au giudecatû;
 Ce elu nu s'au apăratû;
 Ce-au spusû dreptû că'l vinovaîu,
 Prin arzul care 'l-au datû;
 Şi c'au greşitû ca unû omû
 Inaintea unuî Domnû.
Din seminţiea ceu mare,
 La vârsta care o are,
 Rôgă-se s'elû miluască,
 Şi şile s'elû dăruască!
 «Fie'ţi milă de-a mea casă,
 «De sêraca giupănésă,
 «De ticăloşii copii,
 «Că rămânû ca vai de il!»
 Vodă fiindû mâniosû
 Nu vêdu Bogdanû folosû;
 Ce'lû muştră ca pre-unû omû,
 Şi'lû giudecă ca unû Domnû.
 Ţice dera şi arêtă,
 Fiindû boşerimea totă:
«Cangrena ce s'au născutû,
Êtă vechie s'au făcutû,
Ş'au dobînditû carne rea,
Care de nu s'a tăia
Nu se pôte vindeca,
Că pênă 'n gîosû va strica,
Vetēmândû pre cei-alţi
Cariî nu suntû vinovaşî!»
 Şi așa i-au hotărîtû,
 'S'elû ia pedépsă,
 După fapta ce-au făcutû.
 Poronci'au s'elû rēdice,
 Şi la-acelû beciû a 'mi-lû duce!
 Êră cândû fu Vineri sêră
 Sosi sêra cea amară,
 Cea maî de pe urmă nôpte,
 Aducătore de môrte.
 Incă era de cu vreme,
 Poronci pe Balşiu s'elû chîtame,
 Aducea pre marele-armaşîu,
 Ce'l şicû zapciû pe-ucigaşî.

Îi ȋdice și'î poroncesce :
 «Pas ! acum, de te gătesce,
 «Mergî de scôte pre Bogdanû,
 «Acelû câne de vicleanû,
 «Dintr'acelû beciû ce'î din dos'î,
 «Și'lû du in basca de gîosû,
 «Și pre Cuza celû destrematû,
 «Ce este câne spurcatû,
 «Pe aceî câni netrebnici,
 «Că de totû rēul suntu vrednici.
 «Iea îndată și gelatul,
 «Și acum le taie capul !»
 Tēnērû Balșîu și fricosû tare,
 Ilû prinse cutremurû mare,
 Nicî mai putu șē grăfescă,
 Nicî din locû sē se urnescă
 Atunci beîul aû rēspunsû,
 Fiindû fōrte măniosû :
 «Tu nu estî de armășie,
 «Fiindû slabû tare la fire !»
 Și 'ndată 'l-aû datû afară,
 Făcēdu'lû de rea ocară !
 Decî, nu merse Balșîu a casă
 Ca vorba sē nu mări lēsă ;
 Căcî fu oprîtû de Domnie,
 Ca cu unû chipû de urgie.
 Și ȋdise : «chîlămaî pre condicarul,
 Precum din vechiû uricarul,
 Și 'ndată ce'î poroncesce :
 «Numai de câtû te gătesce,
 «Și dreptû la temniță mergî,
 «Și din cei închiși alegî
 «Pre unû Pavelû Căpitanul
 «Cărușa 'î ȋdicû Soroceanul !»
 ȋdice'î : «vino după mine
 «Ieaî și sabiea cû tine !»
 Pavelû nevrēndû sē 'nȋelégă
 Nicî de cum nu vrea sē mērgă,
 ȋdicēndû : «Nu suntu gelatû de boîeri,
 «Ce suntu gîamgașî de muîeri !»
 Indată 'lû scôte din butucî,
 Dāndu'î câte-va măciucî,
 Cu măcluca armășescă,
 Avēndû poroncă Domnēscă.
 Îi dede ș'o sferță de holircă

Ca să nu'î fie de frică,
 Făcendu'lu mai sumeșu
 Și la sânge îndrăzneșu.
 Era decă merse 'n bască,
 Vrură să'î mărturisescă.
 Era cum staă cel gătiș,
 Cel de mörte hotărîș.
 N'aă nici în gîndu nici în scire
 De-acea grabnică peire.
 Vădîndu că condicarul vine,
 Cunoscuse că nu'î bine.
 Așa pe la mieđu de nöpte
 Intrîndu în prepusu de mörte,
 Eta și duhovnicul
 Țiindü molitfelnicul,
 Și patrafiru 'ntr'o mîna.
 Acolo 'n bască se 'nchină
 Pe rînduēla popescă,
 Vrîndü ca să'î mărturisescă ;
 Er' decă'î mărturisise
 După lege 'î și grijise.
 Intră dera și gelatul,
 Și după dînsul și altul,
 Ca mâinele să le lege.
 Atuncea Deliormanü
 Se închină luî Bogdanü
 Cu sabiea golă a-mîna
 Și Spatarul Cuza se 'nchină.
 Er' ticălosul Bogdanü,
 Către acelü Deliormanü
 Suspinîndü cu lacrimî, dise :
 «Dér' acésta ce mă-agîunse ?
 «Venișî prietenî și vecinî,
 «De. vă luașî iertăciunî ;
 «Vinü și tu a mea soție,
 «Care'mî eștî cu cununie.
 «Venișî și voi copilașî,
 «Dragiî taicăî cuconașî.
 «Venișî și voi, ale mele surorî,
 «De vedeșî cum eü morü !
 «Săraciî copiiî mei,
 «Cum rămânü ca vaî de ei !
 «Pré iubita mea soție,
 «Cu ce 'n lume să se ție ?
 «Cu o rea ticăloșie,

«Cu cernita văduvie,
 «Cu plânsuri nepărășite,
 «Cu lacrimi necontenite.
 «O ! prea mincinosă lume,
 «Vrednică de acestu nume ;
 «O ! lume prea ticăloasă,
 «Cum mă desparți de-a mea casă ;
 «O ! lume amăgitoare,
 «Și de grabă peritoare ;
 «O ! lume vremelnică
 «Vițeșă netemelnică !
 «Acum eă capul meu plecă,
 «La lumea cea de veci,
 «Și pe dreptă ghidecată
 «Astă-ți iaă căduta plată ;
 «Căci după a mea rea fire,
 «Amă cădutu la respătire ;
 «Căci cu cuvântul rău m'amă pusă
 «Improtiva celui unsă.
 «Pre Domnul meu amă pîrîtu,
 «Care'î lucru mai urîtu.
 «Greșit'amă dér' ca ună omă,
 «Pismuindă pre capă de Domnă,
 «Făcuiă vërsare de sânge ;
 «O ! cum acum nu voiă plänge !
 «Voiă plänge și voiă striga,
 «Pre Dumneșeu voiă ruga,
 «Pre celă puternicū și tare,
 «Ca să mi se dea ertare,
 «Deplină ertare să ție,
 «Acum prin sângele meu.
 «O ! prea dreptă ghidecătord,
 «Fie'mă acum scutitoră,
 «Și'mă țiea dér' sufletul meu,
 «Prin pedépsa care ție !
 «O ! ce înălțime 'nală,
 «Cum căduiă eă de o dată !
 «Fiindă Bogdană, și 'nvășată,
 «Cum pe Dumneșeu amă uitată !»
 Acestea șicândă săracul,
 Își plēcă îndată capul,
 Și șise către gelatū :
 «Fă-ți poronca ce-a'î luatū !»
 Atuncă Pavel Căpitană
 Aă răspunsă către Bogdană :

«Poronca ce amă luată,
 «Numai de câtă voiă s'o facă,
 «Măcar că și eu suntă vinovată,
 «Ca să iaă acestă păcată !»
 Atuncea Cuza aă sărită ;
 Și la luptă s'aă gătită,
 Puindă pricină peste fire,
 Ca să scape de peire.
 Dér' cum putu ca să scape,
 Fiindă gelatul aprópe ;
 Și puindă mâna gelatul
 Antăiă lui i-aă tăfată capul.
 Și-așa sângele 'i sărea
 Și trupul i se bătea.
 Atuncea vėdėndă Bogdană,
 Indat'aă strigată «*amană* !»
 Țicėndă : «Mă rogă bașă-căpitane,
 «Doră nu mi'ă necăji főr' de cale,
 «Ce de-o dată s'emi iaă căđuta plată.»
 Atuncea 'ndată mănale i-aă legată,
 Coborėndu'lă glosă din pată,
 Și de o dată gelatul
 I-aă tăfată și lui capul ;
 Făcėndă multă voie bună,
 Că i-aă vėđută puși la mână.
 Și 'ndată de straie i-aă desbrăcată,
 Nică cămeșele nu le-aă lăsată !
 Și luăndă trupurile góle,
 Főr' de capetele seăle,
 La Sfeti-Nicolaă,
 Ducăndu-le góle,
 De-grabă le-aă îngropată,
 Ca nime să nu simte.
 Țr' capetele le-aă pusă în Pórta Doimnescă.
 Totă norodul să le privescă,
 Să vėđă cei că pre Domnă pĩrescă,
 Cum de grabă se vedescă,
 Și își iaă căđuta plată,
 Dupe a loră rea faptă !
 Nică înălțimea
 Nu este főră pogorĩre !
 Înălțatul în vécă multă,
 Coborĩtul într'ună minută.
 Din bogăția cea mare,
 Vėđă acum ce parte are !

Ce-aŭ strînsŭ din copilărie,
Acum o iaŭ la mirie !
O ! ce lume minciuoasă,
Cum s'aŭ despărțitŭ de-a lui casă ;
Și totă casa lui cea cinstită,
Aŭ rămasŭ la o nimică !
Și așa s'aŭ sêvêrșitŭ,
Bogdanŭ celŭ invêșatŭ și multŭ vestitŭ !

CONDICIA

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

DE LA ANUL 1918

Ceremonia Domniei nouă, cându vine Domnul în scaună cu ce politică și rânduélă se cinstesce.

Domnul după ce ȧia Domniea la Ȧarigradū, îndată avëndū gata pre unul din ómenii sēi, și cu cālērașii carii se întēplă acolo, în menzilū vinū la Moldova, cu zaptū fermanū și cu cărțile Domnului, la Caĩmacamii pre cari 'i orõnduiesce Domnul. Decĩ boierii Caĩmacamĩ, deosebitū de alte trebĩ și purtări de grijă ce aū din poronca Domnului, gătescū rēdvane, carētă și carē pentru agărlicū, și le trāmitū la Ȧarigradū, cu tóte cele trebuincióse; și mai 'nainte pēnē a nu sosi Domnul la Galați, fiesce-carele din boierii țērii (afară de Caĩmacamĩ), s'aū silitū ca sē iēsă intru întēmpinarea Domnului la Galați, asceptāndu-lū la vadul Dunării, de astă parte, unde și saĩvantul este întinsū pre malul Dunării. Și cândū iēsē Domnul din ghecitū, staū boierii la rōnduēla lorū de'ĩ facū alaiū; și mergēndū Domnul la saĩvantū, mergū toți boierii pe rōnduēlă de'ĩ sērută māna și póla, și lūngă Domnū stă unū boierū care este mai cunoscutū Domnului, și arētă pe fiesce-care din boierii cine este și ce boierie aū avutū. Și de acolea îndată se rēdică Domnul de merge la tērgul Galaților, la gazda ce este rōnduită și gătită, petrecēndu-lū și boierii. După ce intră Domnul în casă, mergū boierii toți în lāuntru, și le ȧice Domnul de ședū dāndu-le și cafē; pe urmă, eșindū boierii de la Domnū, mergū pe la gazdele lorū.

A doua ȧi mergū boierii de se inchinā Domnului, și după cafē se face și divanū de judecāți norodului. Unii din Domni aū făcutū și mēsă boierilorū, (dēră nu toți); apoi de la Galați și pēnē la Iași, la tóte conacele, face Domnul divanū, dāndu-le Domnul tuturorū māngāiere ca aceea că vorū avea toți o dreptate.

Pe cei mai aleși boierii ȧi ȧia Domnul și în carētă, într'o ȧi pe unul, într'altă ȧi pe altul, întrebāndu'ĩ de starea țērii, și cu ce chipū se potū chivernisi și se potū rēdica trebuințele. Sosindū Domnul la Șanta, unde de orașul Iașilorū este cale de douē cēsuri, acolo este saĩvantul Domnului întinsū, și Domnul, după ce se schimbă în straie, și se grijesce după rōnduēla Domniei, (fiindū că acolea ilū întēpină și alaiul celū gătitū din partea Hatmanului, a Agăi și altorū rufeturĩ); unii din boierii întēpină pe Domnū și la Șanta, și de acolea vine Domnul cu totū alaiul. Obiceiful vechiū aū fostū de aū asceptatū boierii Caĩmacamĩ pre Domnul în meidēnul ce este din gĩosū de fōntāna Papei, și acolea fiindū saĩvantul întinsū, descāleca Domnul și mergeaū Caĩmacamii de se adunaū cu Domnul, împreună și cu cei-alți boierii ce nu puteaū merge la Galați, și după ce ședea tótă boierimea la rōnduēla sa, la fiesce-care se da cafē. Ėră de la o vreme încóce s'aū obicĩnuitū a descāleca Domnii dreptū la mōnastire la Galata.

A doua ȧi se face gătire de totū alaiul, asceptāndū pre Domnū tótă boierimea la pórtă mōnastirei, cu totū alaiul sēu.

Domnul, după altă podobă de îmbrăcăminte ce pune asupra sa, se îmbracă și cu haïna cea Impărătescă ce se chiamă Cabaniță, și pune Cuca în cap, și din-a-stînga Domnului, alătura, mergea Skemni-Agasi, ce este rînduit de Impărăție pentru aședarea Domnului la scaun; din-a-drépta, pîntre paicii Domnului, mergu și alți ómeni Impărătesci, aprópe de Domn, fiesce-care pe rînduêla sa, cum și toți boierii, cei mari și cei mici, mergu înaintea Domnului înșirați pe rînduêla lor și după isvodii ce se face cu pecetea Domnului. Și viîndu Domnul încet-încet, intră în orașul Iașului pe la Vamă, și descălecă ântéiu la biserica sfântului Ierarh Nicolai; érá Skemni-Agasi merge și descălecă dreptu la curtea Domnască, și intrîndu în spătărie ascéptă pre Domn. Inse pêne a veni Domnul la sfântul Nicolai, Mitropolitul țerei, cu Episcopii, cu alți Arhieriei și cu toți Egumenii mōnastirilor Iașului, mai 'nainte se află în biserică, fiindu Mitropolitul îmbrăcatu în tóte vestmēntele arhieresci și cu mitra în cap, érá Episcopii îmbrăcați în mantii, și cu cārjele a-mănă.

Domnul, descălecîndu la scara bisericii, mai înainte se află Mitropolitul, cu Episcopii, cu ceilalți Arhieriei și cu Egumenii la ușa bisericii, preotul cu sfânta Evanghelie, diaconii îmbrăcați în stihare cu cădelnițele a-mănă și citeții cu luminii aprinse în două sfesnice; și după ce se suie Domnul pe o scară séu două, se scobóră și Mitropolitul ca două-trei scări, și luîndu din mîna preotului în mîna sa sfânta Evanghelie, o dá Domnului de o sărută, și celú ce este protopsaltis îndată începe a cînta Axion. Și agîjungēndu Domnul în mijlocul bisericii, își ıea cuca din cap, și se închină către Icóna mēntuitorului Hristos, și o sărută, asemenea și către Icóna Precistii și a proschinitarului. Și apoi stîndu în mijlocu între cele două sfesnice, din-a-drépta ilú ıea Episcopul de Romanu și din-a-stînga Episcopul de Rădăuți, și ilú ducú pe ușa cea Impărătescă în sfântul Altarú, și ıiıudu'lú, unul de o parte și altul de alta, încungiurá sfântul Pristolú, cîntāndu «Isaia horeve,» érá pe limba Romānescă, (Isaia dānșuesce,) și stāndu Mitropolitul în dvera cea mare, și Episcopii aducēndu pe Domn și ingenunchindu'lú înaintea sfântului Pristolú, Domnul încă plecādu'și capul, și Mitropolitul puindú omoforul asupra creștetului Domnului, cetesce molitfa cea orōnduită de încoronare, puindú asupra capului Domnului și ipogonation, ce se chiamă «nebederniță.» După sēvērșirea molitfei, ilú și mirufesce, și sārutāndu Domnul māna Mitropolitului, Mitropolitul încă sārută creștetul Domnului, și vrāndu ca se ıesă Domnul din Altarú, stāndu afară din partea din drépta cıausii cei Impărătesci, Episcopul de Romanu, și din partea din-a-stînga, Episcopul de Rădăuți séu de Huși, (de nu este Rădăuțul,) ilú ıeāu pe Domn de supțiori și'lú ducú de'lú suie în Domnēscă strană. Și stāndu Mitropolitul în mijlocul ușei cei Impărătesci, blagoslovesce pre Domn, și dieaconul îndată începe ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός; și pomenesce pre Mitropolitul, și pre Domn, și pre totú creștinescul norodú, și face Mitropolitul otpustul, cāntāreții «ton despotin,» și polychronion. Și coborēndu-se Domnul din strana sa, merge de se închină în mijlocul bisericeii, și eșindú atarā din biserică, și încălecāndu, își pune éráșı cuca în cap, și cu totú alaıul merge de intră în curtea Domnască. Și descălecāndu la scara cea mare, merge în Divanul celú micú, unde suntú gătite de Vătavul de aprođi două scaune; a Dom-

nului din stînga, și a lui Skemni-Agasi din dreapta; și beîzadelele Domnului, cu Mitropolitul, cu Episcopii, cu alți Arhieri și cu boierii, stau toți în picioare și se închină Domnului. Și Domnul stă în picioare drept Domnescul său scaun, și din senul său scote hatșeriful celu Impărătescu, și desfăcîndu-l, și sărutîndu-l, și puindu-l la fruntea sa, îl dă în mîna lui Divan-Efendi, și Divan-Efendi asemenea sărutîndu-l începe a-l ceti în veliglasu. După sfîrșitul hatșerifului, îndată se face slobođire din toate tunurile, și începe și mehterhanăoa cea Impărătescă. După aceea Domnul șede în scaunul său, apoi Divan-Efendi încă îmbracă pre Skemni-Agasi cu blană de samur din partea Domnului; și după ce-l îmbracă, șede și el în scaun. Și apoi vel Vist, citește tilcuéla hatșerifului Impărătescu, ce este scos pe limba țerei; și apoi vel Post, îmbracă pe Divan-Efendi și pe vel Vist cu blanele cele rînduite; și apoi vel Vist îmbracă pe toți ómenii cei Impărătesci, cum și pe ómenii lui Skemni-Agasi: pe unii cu blane, pe alții cu caftane, pe alții cu capoturi și pe alții cu benișuri de postavu, pe fiesce-care după cîntea sa. După acesta mergu Beîzadelele, apoi Mitropolitul, Arhierii, Episcopii și toți boierii de sărută mîna Domnului, (însă boierii și haîna cea Impărătescă.) Decî rēdicāndu-se Domnul și cu Skemni-Agasi din scaunele lor, mergu în Spătărie și beu cafē, și apoi îmbracă Domnul pe Calmacamii cu caftane, mulțămindu-le de slujbă. Érá la unii Domni au îmbrăcatu pe Calmacamii și cu blane.

Obiceîl celu mai vechiu au fostu, că Domnii de la Țarigradu, după ce luau Domniea, prindeau căruțe cu chirie deși aduceau agărlicul lor, și Domnii veneau călări pēnē la Dunăre, încă unii din Domni au venit și în menzilu.

Domnul, după ce se aședă la Domnie, a treea Ți au fostu vechiu obicei sē se dee și boierii, dērá de la unii Domni încóce, pēnē a se lámuri orōnduēla boierilor, se face întărđiere și pēnē la o săptămānă, și rōnduēla cîstei boierilor așa s'au urmatu obiceiul, cum arētă în gîosu :

Vel Logofētū, vel Vornicu de țera de gîosu, vel Vornicu de țera de susu, Pircălabul de Hotinū, Pircălabul de Nēmțu, Pircălabul de Cetatea-Nouă, Pircălabul de Sucévă (Hatmanul, ce se scrie la titulușul lui și Pircălabu Suceviu, fiindu că și Vorniciea Suceviu este în sēma Hatmanului; érá în vechile vremi, Hatmanu nu era, ci în locul Hatmanului era o boierie ce se numia vel Portaru de Sucévă), vel Postelnicu, vel Spătaru, vel Banu. Însă acēstă boierie a Băniei în vechile vremi n'au fostu, și nu de multu s'au adaosu și acēstă boierie, făcēndu-i-se și venitū. unu banu de drobul de sare de la ocnă. După vel Banu, vel Paharnicu, vel Vist, vel Stolnicu și vel Comisū. Și fiesce-care boierie se păzea și se cîntea la rōnduēla sa; érá de la o vreme (care de multe ori s'au și întēplatū) de s'au făcutu din Vornici mari Hatmani, încă și Visternici, fiindu aceste boierii mai cu venitū, și din Hatmani și Spătari s'au făcutu Visternici, și li s'au datu de către Domnū a li se păzi rōnduēla la cîntea boierilor celor mai de susu. S'au întēplatū aicea la Moldova de s'au făcutu, (însă numai la Domniea lui Grigorie Vodă Ghica) și din Beîzadelele, din fii lui Antiohie Vodă: Ión și Constantinū, celu mai mare, Ión, s'au făcutu Banu, și celu mai micu, Constantinū, s'au făcutu vel Comisū, dērá cu tocmēlă ca acēsta d'inaîntea Domnului, măcar că suntū Beîzadele, dērá s'ēși păzēscă

rîndul boierilor, și cându voru lipsi din boierie, îmbrăcându-se cu blane, se li se dea éráși cinstea cea de mai nainte ca unor Beizedele; și câtu aũ fostu în boierie așa 'și-aũ păzitũ rîndul, încă Beizadé Ión aũ fostu și Ispravnicu Bacăuluĩ câtă-va vreme. După vel Comisũ, vel Medelnicerũ, vel Clucerũ, vel Serdarũ, vel Sulgerũ, vel Căminarũ, vel Jicnicerũ, vel Pitarũ, vel Șetrarũ, vel Armașũ, vtori Logofëtũ, vel Ușerũ, vel Agă. Inse pêne la Grigorie Vodă în Domniea a doua, Aga purta baltagũ, și cinstea i se păzia la acéstă rînduélă; érá atuncea, Grigorie Vodă, cu testamentũ, care s'aũ cetitũ în Spătărie rînduélă Agăi, aũ suitũ Agiea după vel Comisũ, dându'ĩ Domnul cu mîna lui semnũ se pórte topuzũ, adică buzduganũ, și de atuncea s'aũ numitũ și vel Agă. După Agă, vel Gramaticũ, vel Camărașũ, vel Vameșũ, apoi v. Post, g. Logof, v. Spăt., v. Pah., v. Vist., v. Stol., v. Com., v. Med., v. Cluc., v. Sulgerũ, v. Jicnicerũ, v. Pit., v. Șăt., v. Armașũ, v. Ușerũ. Și alũ treilea boierii asemine urméză, după cinste, velișilorũ boierii, și alũ doilea; și după g. Vister., Logofëtul de Visterie care de la Domniea lui Constantinũ Vodă Maurocordatũ s'aũ obicinuitũ a se îmbrăca cu caftanũ, după rînduélă țerii Romănesci. Logofëtul de taĩnă, adică Cămărașul de izvóde, carele în vechile vremi aũ avutũ și odae osebită în curte, de se numia cãmara de taĩnă, la care cãmără scrieau și uricarii, și dieciĩ de divanũ, carii s'aũ numitũ dieci de cãmără, fiindũ rufetul lui vel Logofëtũ, a-vëndũ zapciũ pe g. Logof, érá acmu, de la o vreme, le đicũ dieci de divanũ.

Alte boierii a curșii cari aũ osebită rînduială.

Vornicul Dómnei, Cupariũ, care și acesta, de la Domniea lui Constantinũ Vodă Mavrocordatũ, i s'aũ datũ cinste de vel Cuparũ; după vel Cuparũ, Vătavul de Păhănicei, Vătavul de Stolnicei, Vătavul de Aprođi. Care în vechile vremi, erau duoi Vătavi de Aprođi, unul se numia Vătavũ de Aprođi de tégũ și altul Vătavũ de Aprođi de curte. Și acéstă bréslă a Aprođiei, la Domniĩ cei vechi pêne la Radul Vodă, s'aũ păzitũ rînduiala cinstei lorũ, încă și la alți Domni mai încóce, că aũ fostu fórte cinstiți Aprođii, și âmbiau cu șarvanale, și la boierii cei mai de cinste Aprođii âmbiau cu poroncile Domnesci; și cândũ mergea la casa boierilorũ, ori în ce cinste de boierie era acelũ boierũ, eșia înaintea lui și'lũ priimia cu șlicul a-mănă, și bągându'lũ în casă, stăndũ boierul în picióre și cu aprodul, îi da poronca Domnéscă, și punea pe aprodũ de ședea, și apoi ședea boierul. Și Aprođii aceia încă se făceau din ómenĩ de cinste, cum și din némul celũ cinstitũ alũ Cantașuzinilorũ, celũ d'ântéiũ a nume ce aũ venitũ în Moldova, întéiũ aprodũ aũ fostũ, și pe urmă s'aũ cinstitũ cu alte boierii, agiungëndũ pêne la starea cea mai de cinste a boierilorũ. Érá de la o vreme în cóce, acéstă bréslă s'aũ fostũ micșuratũ, încápëndũ acmu la acéstă bréslă din ómenĩ proști. După Vătavul de aprođi, vel Cafigiul, Credincerul, v. Cămărașũ, Vătavũ de copii, Divictarul, care mai 'nainte vreme acéstă boierie n'aũ fostũ, făcendu-se de la Grigorie Vodă; asemenea și Mehtupciul, carele se chĩamă și Kiesadarũ, Cibucciul, Icí-ciohodarũ, Becerul, Pivnicerul, Satărũ-bașũ și Bașũ-ciohodarũ.

Partea slujitorască ce rânduélă are.

Vel Căpitanu de Iași, vel Căpitanu de Codru, vel Căpitanu de Coțmanu, vel Căpitanu de Soroca, vel Căpitanu de Tecuci, vel Căpitanu de Ropcea, vel Căpitanu de Dorohoiu, vel Căpitanu de Covurlui, Porușnicul hătmănescu, Căpitanul de dărăban, Polcovnicul, Bașu-bulucbașu de curte, Buluc-bașu alu doilea, Căpitanul de drăgan, Sotnicul de căzac, Bașu-bulucbașu hătmănescu, Bașu-bulucbașu agiescu, Căpitanul despre Dómna, carele au avutu stégu de călărași de au purtatü trebile Dómnei.

Çeremonia ce se face la mucarelü.

Dupé ce vine cu căftanul unul din boierii cei mai aleși al Țarigradului, conăcesce la mănăstire la Galata, și a doua zi singurü Domnul cu totă boierimea și cu totü alaül de slujitorime, încă și Turcii neguțitori cari se află în Iași; și partea neguțitorască de Crestini, și toate alte rufeturi, ce suntü în séma Agăi de le rânduiesce, și așa merge Domnul înaintea caftanului : înaintea Domnului Beizedelele, fiindü totă partea boierască împodobiți cu cele mai bune strae; și totă boierimea mar și mic, atâtü cei cu boierii, câtü și cei föră boierii, pe rânduéla izvodului ce se face cu pecetea Domnului, suntü orânduți de mergü, câte doi câte trei în șirégü, câți boieri vorü fi pe unü nume de boierie, și înaintea tuturorü, Hatmanul și cu Aga, cu alaül pe obiceiü. Și descălecându Domnul la cerdacul lui Mihailü Vodă, merge sub saivantü, și rânduiesce Domnul pe o sémă din boieri și din zapci de mergü la mănăstire la Galata, cari apoi vinü înainte pe rânduélă făcendu cinstea cea cădută caftanului Impărătescu; și cândü este aprópe sē sosésca la cerdacü, caftanul, sē pornesce și Domnul de la saivantü cu doi sēu trei pași, întâmpinându căftanul. Decü boierul ce aduce caftanul și blana cea de samurü ce i se trămitü Domnului de către Impărăție, le ține pre brațile séle, și Domnul luându äntēiü hatișeriful celü Impărătescu, sărutendu'lü, ilü pune la capü, și apoi ilü pune la sēnü, și totü acolea, îmbrăcându și blana. îndată încalecă și se pornesce cu totü alaül pe orânduélă, încependu și mehtherhanéoa, ducendu același boierü caftanul pe brațile séle înaintea Domnului. Si viindü Domnul pe la vamă, se face sunarc de toate clopotele, și intrându în curtea Domnescă, descălecă la scara cea mare. Acolo fiindü scóse și tuțurile, se taie și doi berbeci sub tuțuri, ca pentru unü semnü de biruință, (care acéstă tăiare a berbecilorü sē face și la venirea Domniei nouă). Decü intrându Domnul în Divanul celü micü, unde și Beizedelele sē află cu Mitropolitul, cu alți Arhieriei și cu totă boierimea, și stându Domnul în picióre lüngă scaunü, scóte din sēnul sēu hatișeriful celü Impărătescu, și dupé sărutare, puindu'lü și la capü ilü dă în mâna lui Divanü-Efendi, carele sărutându'lü și elü ilü cetesce în veliglasü. Dupé cetirea hatișerifului, îndată Divanü-Efendi ieă caftanul din brațile boierului și merge către Domnü, și Domnul sărutându'lü, îmbracă caftanul, și slobođindü toate tunurile, sē face șanlıcü cu mehtherhané și cu totă rânduéla; și Domnul șăđendü în scaunü, vel Vist. cetesce tălcuéla hatișerifului pe Romănie. Dupé acésta, vel Post. îmbracă äntēiü pe Divanü-Efendi, și pe boierul ce au adusü caftanul, cum și pe vel

Vist., cu blanile ce suntă orînduite de Domnă; și Beizadelele mergîndu, sărută mîna Domnului; apoi Mitropolitul sărutîndu creștetul Domnului, Domnul îi sărută mîna, și mergîndu tîtă boierimea sărută mîna și pîla Domnului. După sărutarea mînei, vel Vist, încă îmbracă pe ômenii boierului ce aduce caftanul, cîte cu o haină ce este rînduită de Domnă, pe fiesce-carele după cîntea sa; și cu acestă chipă se sfîrșesc ăeremoniile caftanului de mucareli.

De vreme ce amă arătăt mai susă cbiceie vechi și nuoî, cum și ăeremoniile ce s'au cbicînită de la Domnii vechi și pînă acum, cu cuviință amă găsîtă a scrie și acestă lucru, care n'au fostă obicînită nici s'au întemplată la vre o Domnie a vremiloră trecute.

Adecă ună părinte Domnă se așede pe ună fiu ală sîu în scaunul părintescă a Domniei, care la anul 1761 luna lui Iunie în 7 zile, gioi, după trei ani a Domniei lui Ión Teodoră Vodă, lucrarea Dumneșcescîi Pronii au adaosă o întemulare ca acêsta, că însuși prea puternicul Impêrată, Sultană Mustafa, din năstavă Dumneșcescă, vrîndă se mingăe bătrănețele bătrînului Ión Vodă pentru slujbele sêle, au poroncîtă de s'au dată Domniea Moldovei fiului sîu celui mai mare, Grigorie Vodă. Și după vestirea ce i-au venită, însuși bătrînul Ión Vodă, cu mînele sêle luîndă de mîna pre fiul sîu și dîndu'i părintesca blagoslovenie, 'l-au aședat în Domnescul și părintescul sîu scaună, mergîndă Mitropolitul de 'l-au sărutat pe creștetă, și toți boierii pe rînduélă și pe obiceiă i-au sărutat mîna, făcîndu-se și șanlică de bucurie cu slobođirea a tuturoră tunuriloră, cu tîtă rînduélă.

Êră la... ale acesteî luni au venită Alecsandru Muruză, ginerile lui Nicolăi Suclo, biv vel Post și Baș-kapichehalé, cu zaptă fermană, carele în đioa ce s'au adunată cu Domnul Grigorie Vodă, în locă de mulțămire 'l-au îmbrăcată Domnul cu cîntășă cu samură, făcîndu'lă și cămêrășă mare.

Deci fîră zăbavă vreme au venită și omă impêrătescă, Savica Spahilară Agasi, Ahmetă-Beii, omă de cînte între Meghistaniî impêrătescî ai Porții, i-au adusă sangeacă, caftană, cucă, tuțuri și cală impêrătescă cu tacimul lui ce se numesce tablabașă, cum și alte rîndueale tîte a unii Domnii nuoë; pe care Agă Domnul 'l-au cîncîtită la casele de la Frumôsa. Și Domnul Grigorie Vodă, cu iubită fratele sîu Alecsandru Beizadé, și cu tîtă boierimea și slujitoriimea, și alte rufetură, după cum s'au arătăt mai susă, că este obicînită a merge ună Domnă înaintea ăaftanului, au eșită cu totă alaiul, pe rînduélă, mergîndă la Frumôsa, (însă fîră mehterhané). Și cîndă au fostă sub salvantul Domnului, ce era întinsă aprîpe de pîrta caseloră de la Frumôsa, boierimea tîtă au stătută gîosă la salvantă pe rînduélă, făcîndă alaiă; și Domnul Grigorie Vodă, cu vel Post, cu vel Comisă, cālêri, și boierii cei de alai pe gîosă înaintea Domnului, au totă mersă către întempinarea Agăi impêrătescî cālare; care și Aga încălecîndă, au purcesă către întempinarea Domnului. Și întîlnindu-se amînduoî, au purcesă către salvantă, vîindă Spahilară Agasi, din-a-drêpta Domnului; și înaintea Domnului și a Agăi impêrătescî, se aducea de haznatarul și de alți ômeni a lui, semnile ale Domniei nouă, cari s'au a-

rătătu mai susu. Decî descălecându Domnul şi Spahilaru Agasi la salvantu, acolea s'au cetitu şi hatişeriful împărătescu, şi mehtupul Vezirulu; şi după cetirea acestora, Spahilaru Agasi îndată au îmbrăcatu pe Domnul Grigorie Vodă cu cabaniţă cu samuru, şi peste cabaniţă, cu caftanul, şi puindu'şi şi cuca în capu, i-au făcutu sangécul şi tuşurile teslimu; şi Domnul închinându-se sangéculu, cu o shimă de smerenie, şi sărutându'l, cu mulţamită au făcutu oraţie prea puterniculu împărătu, care pe limba turcescă se numesce Dovva. După acésta puindu-se sangécul şi tuşurile la rînduêla cea obicnuită, îndată au încălecatu şi Domnul şi Spahilaru Agasi, (însé Spahilaru Agasi din-a-stînga Domnulu), şi totu alaiul tocmindu-se pe rînduêla, au purcesu, şi viindu pe calea cea obicnuită pe la vamă, sosindû dreptu biserica Sfântulu Ierarh Nicolai, Spahilaru Agasi au intratu în curte, şi în Divanul celu micu s'au întempinatu cu bătrânul Ión Vodă, la uşa Spătăriei; şi intrându în Spătărie, au şedutû amênduoi în vorovă, fiindu cunoscuti şi vechi prieteni încă din terzimănie. Éra Domnul Grigorie Vodă, au intratu în biserica Sfântulu Nicolae, unde îl ascepta Kir Gavriil Mitropolitul ţerii, cu alţi Arhierei, cu Episcopii şi cu Egumenii sfântelor mōnastiri din Iaşi; i s'au cetitu molifta făcêndu-se şi tôte ceremoniile încoronaţiei a Domniei nouë, care mai pre largu s'au arătatû înapoi. Şi de la biserică viindû Domnul la curte, şi intrându în Divanul celu micu, au stătu în piclōre lîngă scaunul Domnescu, şi Spahilaru Agasi în dreptul scaunulu celu gătise pentru sine, cum şi tōtă boierimea stăndu la rînduêla sa în piclōre, s'au cetitu hatişeriful împărătescu de Divanū-Efendi în veliglasu, şi de vel Vist tîlcuêla hatişerifulu. După cetire şedêndu Domnul în scaunul seû, îndată s'au făcutu şanlicu cu tunuri, cu mehterhané, cu tōtă rînduêla pe obiceiû. Indată Divanū-Efendi, din partea Domnulu, au îmbrăcatu pe Aga împărătescu cu blană de samuru, şi vel Post pe Divanū-Efendi şi pe vel Vist cu blanele cele rînduite. Aga au mai adus şi douëspre-dece caftane, cu care totu acolea, în Divanul celu micu, au îmbrăcatu pe duoi-spre-dece velişi boieri, apoi şi pe toţi ômenii Agai împărătescu s'au îmbrăcatu pe unii cu blane, pe alţii cu capoturi, pe fiesce-care după cinstea sa, înaintea Domnulu, cu mâna lui vel Vist. De acolea, din Divanul micu, rēdicāndu-se Domnul cu Aga celu împărătescu, au mersu în Spătărie la café; după café, eşindû de la Domnû, Spahilaru Agasi cu mare alaiû şi cu mehterhané, au mersu la gazda cea gătită pentru dēnsul la casele Sturzei Logo-fētû. Intr'acestû chipu au luatû sfērşitû orînduelele ceremoniilor a Domniei lui Grigorie Vodă, fiul lui Ión Vodă bătrānul.

Bătrānulu Ión Vodă, i s'au făcutu şi hatirul acesta de către stăpēnû, lāsāndu'l încă şése-deci de zile de au remasû aicea la odihna sa, ca să însore pe fiul seû Domnul celu nouu Grigorie Vodă, carele era logoditû cu fîca lui Beizadé Alecsandru, fiul lui Nicolae Vodă Mavrocordatû, aducēndu-se şi pe Dōmna sa de la Ţarigradû de Neculaki Suful biv vel Post, Baş-Capi-kihailé, şi de altû boieru vechiû alu casii, Manole vel Cluceru, cu cinstea sa. Insuşi bătrānul Ión Vodă, cu Dōmna sa Raliţa, i-au cununatû cu mare bucurie şi pohfală; şi după sevērşirea nunţii, ce s'au făcutu cu tôte ceremoniile ca o nuntă Domnescă, s'au pornitû şi Ión Vodă, cu Dōmna sa, către Ţarigradû.

Obiceiul ceremoniilor ce se fac în ziua de agiunul Nascerii Domnului Hristos.

Celū ce este Logofetū alū treilea, de cu séră lea răspunsul de la Domnū, la câte césuri va sē iēsă la biserica cea mare după pōrtă, la Césuri și la Liturghie ; și după răspunsul ce lea, îndată face înscînțare cu fuștașil Mitropolitului țerei, Episcopilorū și tuturilor boierilorū celorū mari, și alū doilea, ca sē vie la biserică la atâtea césuri, cē va sē iēsă Domnul ; cariī toți după poroncă la vremea însemnată se află la biserică asceptândū pre Domnū.

Încă Episcopul de Românū șede în partea Mitropolitului din-a-drépta, érá Episcopul de Rădăuți, cu Episcopul de Huși, ședū la stranile din-a-stînga, și de se mai întēplă și alți Arhierei, ședū la orōnduēla lorū, la stranele unde'y rōnduesce Mitropolitul. Și de se întēplă aice și vre unū Patriarhū, atuncea Mitropolitul țerei dă scaunul sēu Patriarhului, și Mitropolitul șede în strana cea din susū ce este împotriva scaunului Mitropolitului.

Boierii cei mari pēnē la vel Comisū, cariī suntū cu boierii, ședū la rōnduēla lorū, și de va vrea Domnul sē dea rōnduēlă sē mai cinstescă pe vre unul din boieri, șede și acela unde rōnduesce Domnul ; érá cei-alți boieri mazili, fiesce-care după rōnduēla sa, ședū mai glosū pin stranile bisericeī cele din susū. Érá vel Vist, are obicinuită ședere în strana dréptă de către scaunul Mitropolitului, érá vel Post cu vel Cămērașū și cu vel Gramaticū, și alți boierinași a curții, ședū la stranile ce suntū aprōpe de strana Domnului din-a-drépta. Vel Clucerū, v. Logofetū, v. Vist și g. Logofetū, ședū la obicinuite stranile lorū din-a-stînga boierilorū celorū mari.

Domnul, după poronca ce aū datū, dimineța iese din-lăuntru de la casa ce se chiamă Mabeī, și vine în Spătărie, și șede în Domnēscul scaunū ; și vrēndū ca sē iēsă la biserică, acelu ce este v. Spătarū, încinge sabiea cea împērătescă peste umērū și lea busduganul în mână dréptă, țiindu'lū rēzematū pe umērul sēu, și celū ce este Visterū mare, țiindū în mână sa cuca, o pune în capul lui v. Spatarū. Apoi sculându-se Domnul din scaunū cu tōtă parataxis, adecă orōnduēla boierimeī séle, cei ce aū semnele lorū, cariī se chiamă și zapciī, mergū la biserică, mergēndū înaintea Domnului : vel Post., înaintea lui v. Post, apoi g. Post cu alți Postelniceī înainte ; înainte acestora, vel Āgă, vel Armașū, vel Ușerū, g. Logofetū, apoi Vătavul de Aprođi ; înainte acestora : Vătavul de Păhărniceī, Vătavul de Stolniceī, Căpit. de Dărăbanī, Polcovnicul, v. Armașū, v. Ușerū ; g. Armașū, g. Ușerū, Izbașū de Divanū ; înainte Izbașei, Cīaușii cu cīoianile lorū a-mână, după rōnduēlă. Érá Armășei, Aprođii, Copiī din casă cei mari și Călērașii de Țarigradū, staū la rōnduēla lorū, unul lūngă altul, în Divanul celū micū, unī din-a-drépta, alțiī din-a-stînga. Vorniciī de pōrtă, Bulucbașii curții, Bulucbașii Hătmănesci și Agiesci, staū pe rōnduēla lorū, cu semnele a-mână, în Divanul celū mare din-a-drépta. Căpit. de Arnăuți cu zapciīi sēi, și cu alți Arnăuți, după acestiea staū Paiciī cu satirbașū pe rōnduēlă, și Cīohodariī cu Bașū Cīohodarū, din-a-stînga cum merge Domnul la biserică, érá cum iese din-a-drépta. Și pe la spatele acestorū șēraguri de alaiū, staū fuștașil, cu dardele a-mână, pe amēndouc părțile, de la ușa Divanului celū mare până la ușa bi-

sericeî. Pintr'acestă alaiă merge Domnul la biserică, făcându toți plecăciune către Domnă, pe obicei, și cândă iese Domnul din biserică, asemine se află la rânduella loră. După ce intră Domnul în biserică, aflându-se Mitropolitul, Episcopii și cu totă boierimea mai nainte în biserică, fiesce-care stându în picioră la rânduella sa, și Mitropolitul îmbrăcată în mantie, cu paterița a-mână, cum și Episcopii cu cărjile, (însă la sărbătorile cele mari, ăra la cele mai mici, cu hazdrane,) și boierii cei mari cu semnele loră.

Domnul agiungându în mijlocul bisericeî, stându pe pietra cea din mijloc, se închină către icóna Mântuitorului Hristos, și către icóna Precisteî, apoi către ușile cele Impărătesci, și întorcându-se către Mitropolitul și către boieri, cu ore-care shimă de smerenie către toți, se suie în strana Domnăscă. Apoi Mitropolitul, cu Episcopii și cu totă boierimea, făcându plecăciune către Domnă, se suie și ei pin stranele loră; și de are Domnul frați Beizadele, seú Beizadele, acestii vină pe urma Domnului și mergă la stranile loră cele obicnuite, ori din-a-drepta ori din-a-stînga Domnului. Lîngă strana Domnului din-a-stînga, stă vel Post, cu v. Post, i g. Post și Postelniceii în rînd, fiesce-carele cu semnele a-mână; din-apoia lui vel Post, stă v. Spat, cu semnele ce s'au arătată mai sus, fiindă în mână stîngă gugimana Domnului, adecă șlicul celă de sobolă, cândă îlă redică din capă, pe care mână are v. Spat. și o năframă ce'î dică cecmea. Din-a-drepta Domnului stă vel Camăraș, cu v. Camăraș, cu Vataful de copii, cu vel Cupariul și cu alți boierinași pe rînduella. În rîndul lui v. Spat. stă vel Agă, vel Armaș, vel Ușeră și alții cu semnele loră a-mână; și din-apoia acestora, staă Satirii și Ciohodarii cu zapcii loră pe rînduella. La sfântă Liturghie, cândă iese la vîhodul celă mică preotul și diaconul cu Evanghelia, o sărută Mitropolitul, apoi Domnul și frații Domnului, (de suntă) și apoi Beizadelele; asemenea și după cetire, ărași se face sărutare Evangheliei. Vel Post, cu vel Camăraș, după ce staă puțină ore-ce în picioră lîngă strana Domnului, le dăce Domnul deși mergă la stranile loră, și la vremea însemnată, adecă le cetirea Evangheliei, la «Heruvico,» vină de staă lîngă Domnă; și după heruvico, ărași mergă la stranile loră, și vină la «Tatălă Nostru,» și svorându, staă pînă ce se isprăvesce Liturghia. La Pricăsnă, după ce merge Mitropolitul de se închină la icône pe obicei, întorcându-se, blagoslovesce pre Domnă, pre Beizadele, pre boieri și pre celă-altă norod, stându glosă lîngă strana sa; asemenea și Episcopii, și boierii, staă glosă din stranile loră. Deci coborându-se și Domnul din strana sa, merge în mijlocul bisericeî, și se închină ca și Arhiereul; și de este praznică împărătesc, seú altă sărbătoare, Mitropolitul seú altul din Arhieriei, stă lîngă icóna Proskinitariului, de către vel Vist, și miruesce pre Domnă; și întorcându-se ca se mîrgă către strana sa, face ore care shimă de smerenie către toți, și suindu-se în strană vel Vist, dă în blidă dece lei care se chiamă «pomozanie mare;» ăra la sărbătorile cele mai mici, se dau de vel Vist trei zloți, după cum suntă legați în Visteria Domnăscă; dăra de nu se întembla vel Vist la biserică, pomozania o dă ori v. Vist, ori Logofetă de Visterie.

De se va întembla se fie și Domna în biserică, după Domnă merge Domna de se închină asemenea. și după Domna Beizadelele totă pe o rînduella. ăra

cându se întemplă aicea vre unū Mitropolitū mare, din scaunile cele alese, a-decă engriș, musafirū, și este poftitū ca sē vie la biserica Domnescă, la tōte urmēzā după Mitropolitul țērii, și apoi Domnul, Dōmna și Belzadelele.

Dupē sēvērșirea Liturghiei, merge Domnul de Iea anaforā din mână Mitropolitului; după Domnū, frații Domnului și apoi Belzadelele; după suirea Domnului în strana sa și a Belzadelelor, se suie și Mitropolitul. Atuncea cu cevaș puțină vreme mai nainte, merge unū Vornicū de pōrtā la Cupārie și cu unū Păharnicelū, și aducū cupa în biserică, viindū înaintea cupii Vornicul celū de Pōrtā, și ducēndū v. Pab. cupa la Mitropolitul āntēiū, o Iea și o blagoslovesce, atingēndū'o și de buzele sēle și dāndū'o v. Pah., se plēcā și'ī sārutā mână, și apoi întorcēndu-se merge către Domnū, și stāndū d'înaintea stranei Domnesce, āntēiū v. Pah. Iea credință, apoi întinde și Dōmnel mână la cupā, și atingēndū degetele sēle de o parte de pāne ce este în cupā, le atinge de buzele sēle. După darea cupii, boierii făcēndū plecare către Domnū, sē suie pin stranile lorū, și de la vel Logofētū pēnē la g. Logofētū mergū toți după rōnduēla boieriei lorū de se miruescū, și Iēu și anaforā din mână Mitropolitului, închināndu-se toți la Icóna Proskinitarului; ērā de este Duminică, este obiceiū de mergū boierii pe la tōte icōnile. După molifta colivei ce se cetesce de Mitropolitul, ori de altū Arhiereū, (cāndū nu este Mitropolitul), la sērbătorile cele alese, v. Logofētū rēdicā coliva și o duce āntēiū la Mitropolitul, la Domnū și la Belzadele, ērā în duminici și într'alte sērbători o rēdicā g. Logofētū. Dērā în đioa Nascērii și în đioa Pascilorū, coliva o rēdicā vel Vist, ērā în đioa de sfeti Gheorghe, pōrtā de grijā vel Clucerū de duce colivā unū mīelū întegū la biserică, și întru acea đi totū vel Clucerū o și rēdicā. Cupa este obiceiū: la Crāciunū, la sfeti Vasile, la Bobotēzā și la Pasci, o dā Mitropolitului și Domnului vel Paharnicū; ērā de nu se întemplā elū, o pōrtā v. Paharnicū, atātū în agiunuri cātū și într'aceste patru împērātesci praznice; ērā duminicile și în cele-alte sērbători preste ānū, cupa o pōrtā vel Cuparū; dērā de lipsesce Cuparul, o pōitā Credincerul. După sēvērșirea anaforei, vrēndū Domnul ca sē iēsā din biserică sē mērgā în Spātārie, iēsū āntēiū Episcopii înainte și după dēnșii Mitropolitul, și stau în rōndū cam spre ușa bisericii, ērā boierii stau glosū din stranele lorū toți în rōndū și ei cu semnele a-mānā, și Domnul coborīndu-se din stranā și făcēndu'și cruce, face ore-ce shimā de sperenie către boieri și către Mitropolitul, cāndū agiunge dreptū dēnsul, și iese din biserică și merge în Spātārie. Inșē la cele patru praznice Împērātesci, cāndū iese Domnul din biserică în Divanul celū micū, este obiceiū Capitanul de vēnētori, și cu cāți-va vēnători, stau în rōndū cu vēnatul lorū pusū de-a-rōndul glosū; vēnatul lorū este: cerbi, ciute, capre, rimătorū sēlbaticū, iepuri și alte pasēri ce potū vēna. După ce intrā Domnul în Spātārie, se suie în Domnescul scaunū, și lūngā scaunul Dōmnului aprōpe, stā vel Postelnicū, vel Spātarū, vel Visternicū, vel Cāmērașū, v. Cāmērașū și alți boieri și boierinași, și toți boierii, zapcii și zapcii curții, stau în rōndū cu stēgurile lorū și dvorescii. După ieșirea Domnului din biserică, iēsē Mitropolitul, cu Episcopii, cu alți Arhierei și cu toți boierii, și mergēndū în Divanū, ședū toți la rōnduēla lorū, și cei cu boierii și cei mazili. Apoi din poronca Dōmnului iēsē din Spātārie

v. Post. și poftesce pe Mitropolitul, pe Arhierei, pe veliții boieri, cum și pe cei mazili, la café, și întrându în Spătărie facți plecare către Domnă, fiindu toți cu semnele a-mână, și Domnul rădicându șlicul său, le dăce tuturor să ședă fiesce-carele la locul său și după boieriea sa, cum cei cu boierii așa și cei fără boierii. Inse la agiunul Crăciunului, Logof. are purtare de grije să ducă pe totă partea bisericească în Spătărie, pe rânduella; și ieșindu în Divanul celă mică, întâi pe preoții Domnesci și diaconii ce stău gata îmbrăcați în epetrafile și în felone, îi ducă cu Icone a-mână și cu două făclii aprinse în două sfeșnice de argint, în Spătărie; și de la ușa Spătăriei, începe protopsaltul cu ală doilea cântărețu a cânta troparul și condacul praznicului. Atuncea Mitropolitul, Domnul, Beizadelele, Episcopii și toți boierii, se rădică în picioare, și preotul celă ce a slujit Liturghiea, dă Iconă în mână Mitropolitului, și sărutându o dă în mână Domnului; și când face Domnul sărutare, îndată se slobodă tunuri și începe și mehterhanéoa. Apoi Iea Mitropolitul Iconă din mână Domnului și o dă la Beizadele, de la dînșii la Arhierei și de la dînșii o pōrtă boierii din mână în mână, pēne o sărută toți. Și după sărutare, șede Domnul în scaun, și Mitropolitul, cu Arhierei și cu toți boierii glosu, și diaconul curții începe a ceti orațiile sērbătorii. După sēvēșirea orațiilor, vel Vist, dă preoților după Pōrtă și preoților celor dēspre Dōmnă, câte un galbēn, și diaconului celă ce spuē orațiile asemine, cum și lui protopsaltu și lui ală duoilea cântărețu, le dă vel Vistă câte un galbēn. După preoții Domnesci, intră Iconomul, adecă celă ce este Arhimandritu, cu toți Egumenii mōnăstirilor Sfântului Mormēntu, după dēnșii Sinaiții, Stefagoriții și alții, îmbrăcați în epetrafile și felone, cu sfānte Icone a-mână. Aceeasi cēremonie făcēdu-se după cum s'aū arētatū mai susu, și unul din Egumeni care va fi mai procopsitū la invēțătură, face engomion către Domnă, adecă orații, căruia după ce sfērșesce, vel Vist îi dă ce șocotesce Domnă; ēră celor alți Egumeni, stāndu la ușa Spătăriei Logofetul de Visterie și cu dieacul carele este orōnduitu de chēltuiesce, le dău pre a-mână câte un zlotu, ce suntū obicēnuți și orōnduiți de la Visterie. După Egumenii Greci, intră Protopopol cā preoții din Iași, îmbrăcați în vēștmēte asemine, cu Icone pre a-mână, se face aceeași cēremonie ce s'aū dīsū mai susu, și care din preoți va fi mai procopsitū face orații, căruia i se dă de vel Vist ērāși un galbēn, și celor alți li se dău după rōnduella Visteriei. După ieșirea preoților, fiindu gātite de vel Cāmērașu vutcă și confeturi, (care se chiamă confēțiōne,) îndată vel Cuparū cu tīpsiea cea de argint, stāndu înaintea Domnului, pune vutcă în două pahare, și întâi Cuparul Iea credință, apoi Domnă singur Iea paharul de lū pune la gură, și Iea și confeturi; și copiii cei din casă, ce suntū rōnduiți de vel Cāmērașu, dău vutcă Mitropolitului, la cei alți Arhierei și la boieri; după vutcă confeturi; după confeturi vel Cafigiū pune pe d'înaintea Domnului peșkirul; celă rōnduitu, ce se chiamă șifota, dă Domnului café, și copiii din casă la Mitropolitul, la Arhierei și la boieri; inse vel Cuparū când dă Domnului vutcă, dă și Beizadelelor, asemine și vel Cafigiū, și apoi se dă celor alți. După bēutul cafeli, se scōlă, întâi Mitropolitul și face plecare către Domnă, apoi Arhierei și boierii, și iesu din Spătărie ori în Divan, ori în Postelnicie.

Obiceiul vechi al fostei țări s'au urmat și până la Grigorie Vodă Ghica: la agiunul Crăciunului, cum și la Bobotează se făcea mesă Domnească în Spătărie, ședându Mitropolitul cu Episcopii, și cu boierii cei cu boierii, și pe cine mai poroncia Domnul și din cei mazili; însă mesă fără caftane și fără dvorélă, cu cântări bisericesti, cu mehterhané și cu țigani. Acestu obicei la Domni vechi se păzla pe toți anii, până la Grigorie Vodă, însă și la Grigorie Vodă nu pe toți anii; și érași de la Grigorie Vodă s'au tăiatu de totu.

Obiceul ȣeremoniilor ce se facu în ȣioa Nascerii.

Dupé poronca ce dá Domnul de cu séră către g. Logofétu că «va éși la atâte césuri la biserică,» Logofétul are aceeași purtare de griă după cum s'au arétatu mai susu. Domnul, după ce se gátése dimineța în ȣioa Nascerii, după altă îmbrăcăminte și podóbă, ce pune asupra sa, de-așupra tuturor pune și haína cea Impérătéscă, ce se chiamă cabaniță, și éșindú la spătărie, șede în Domnescul scaunú, fiindú toți boierii cei mari, cum și boierii curții împodobiti după cum se cuvine pentru bucuria și praznicul sfántei Nasceri; și stándú lúngă Domnú, vel Postelnicú, vel Visternicú, vel Spátarú, din poronca Domnului íea vel Visternicú caftanú și îmbracă pe vel Postelnicú, apoi alú doilea caftanú luándú, îmbracă pe vel Spátarú; și luándú Spátarul sabiea cea impérătéscă, o pune curmezișu pe umérul său, după aceea íea și buzduganul în mâna dréptă, ȣiindú'lú rázematú de umérul său, și vel Visternicú ȣiindú în mâna sa cuca o pune în capul lui vel Spátarú, și vel Spátarú încá pune cecméoa pe mâna stângă a lui v. Spátarú. După aceea rédicându-se Domnul din scaunú, merge la biserica cea mare, cu tótă rónduéla ce s'au arétatu mai susu. Boierii stándú la stranile lorú pe rónduélă, atátu cei cu boierii câtú și cei mazili, la vremea Polieleului, cândú este obicnuitú se împartă luminările, fáclií de céră ce se facú cu chieluélă Vistieriei, și la vremea ántéiú, vel Visternicú luándú fácliile cele rónduite pentru Mitropolitul, pentru Domnú, pentru Beizedele, (care fáclií le ȣine Logofétul de Visterie în mâna sa,) le dá însuși cu mâna sa vel Visternicú; (însé fáclia Domnului, a Dómnei și a Beizedelilorú; cum și a Domniȣilorú, se facú împletite și poleite.) Fáclia Domnului o ȣine vel Camérasú, séú v. Camérasú, érá Beizedelele după ce íeau fácliile din mâna lui vel Visternicú, le dáu la unú din cei mai alesí copii în casă ce áú. Apoi Logofétul de Visterie împreună și cu alȣi dieci de Vistierie, împartú cele-alte luminări Arhierelorú, Egumenilorú și veliȣilorú boieri, cum și boierilorú mazili, la rufeturi, cum și norodului celui ce se află în biserică, cáruéași după cinstea sa, și staú cu luminările a-máuă aprinse până la sférșitul Polieleului și până se cetesce Evangheliea cea de la utrâne.

Érá la Sfánta Liturghie, este obiceiú, de se va întémpla vre unú Patriarhú aice, singurú Patriarhul, cu Mitropolitul țerii, cu alȣi Arhieriei și cu Egumeni, câȣi vorú fi rónduiti, sévérsescu Sfánta Liturghie cu tótă rónduéla bisericéscă; și după ce íesé Domnul din biserică, mergéndú în Spătărie, șede în scaunul séú; și Mitropolitul, cu Arhieriei, cu veliȣii boieri, și cei mazili, după ce întră în Spătărie și se închină Domnului, ședú la rónduéla lorú. Apoi vel Cuparú duce Domnului unú paharú de vutcă și confeturi, érá la Mitropolitul, la Ar-

hierei și la boierii, copii din casă le dau vutcă, confeturi și apoi și café; și îndată și mehterhanéoa, din lăuntrul curții în medénu, începe a dice pentru cinstea sărbătorii. Dără de se va întâmpla aice vre unū Patriarhū, după cum și mai sus s'a arătatū, fiindū în biserisă cu Domnul, Iesē Patriarhul împreună cu Domnul alătura, Patriarhul din-a-drépta și Domnul din-a-stînga; și după ce intră în Spătărie Domnul, nu șede în scaunū, ci ședū amēduoi pe macatū, Patriarhul din-a-drépta Domnului, și la tôte ȝeremoniile totū Patriarhul urmēză înaintea Domnului.

Aū fostū obiceiū la Domnii cei mai vechi, cândū era ȝiugul țerii mai ușorū, de nu lipsa mésa cea Domnescă, și mésa ce făcea în Divanul celū micū, cu chîeltuēla Visteriei, făcēdu-se isvodū cu pecete Domnescă, de Arhieriei și de tōtă boierimea, câți se întâmplaū la Iași, sē se afle la mésa Domnescă, între cari erau rōnduiți și duoī Vornici de Pōrtă; însă boierii cei rōnduiți de méasă erau pēnē la v. Logofētū. Eră cândū nu se întâmpla tōtă boierimea la Iași, ca sē se împlinescă mésa, se rōnduiau și din boierii alū duoilea, și mai alesū pe cei sciuiți de Domnū. Și cândū se aședă Domnul la méasă se face sloboȝire de unū tunū.

Vel Postelnicū cu toiagul a-mână, vel Spatarū cu sabia la umērū și cu buz-duganul în mâna dréptă, rezematū pe peptul sēu, îmbracăți în caftane, staū zvorindū la spatele Domnului. Vel Paharnicū îmbrăcatū în caftanū și cu șēpte coți taftă naramge legați peste umērū, zvoresce înaintea Domnului; și vutca ce se dă înaintea mesii și vinul, Cuparul pune; și vutca și vinul în pahare, și vel Paharnicul cu mâna lui dă Domnului. Vel Stolnicū, eră îmbrăcatū în caftanū și cu tafta legatū peste umērū, este purtătorū de grijă cuhniei și bucatelorū; și cândū se aședă bucatele pe méasă, din blidul ce este rōnduitū sē se puie înaintea Domnului, ȝea vel Stolnicū credință, și apoi îl aședă la méasă. Vel Medelnicerū érăși îmbrăcatū în caftanū și cu taftă legatū peste umērū, ântēiū dă Domnului de spălatū înaintea mesii, apoi se află zvoritorū érăși înaintea Domnului, și din blidul celū d'ântēiū, cu lingura cea mare de argintū, scōte Domnului pe talgerū supă, cum și dintr'alte bucate; și la schimbarea talgerilorū, șede la spatele lui vel Medelnicerū, v. Medelnicerū; și cândū se schimbă talgerul Domnului, vel Medelnicerū pune altū talgerū luându'lū din mâna lui v. Medelnicerū. Vel Clucerū, érăși îmbrăcatū în caftanū și cu taftă legatū peste umērū, este purtătorū de grijă a mezelilorū ce se aducū de la beciul Domnescū și de la scilipul despre Dōmna, care cu mâna sa aducēdu-le, ântēiū ȝea credință și apoi le pune înaintea Domnului. Vel Vameșū este purtătorū de grijă confeturilorū, cu mânele lui le aședă pe tōtă mésa Domnescă, însă fōră caftanū. Boierii zvorelnici de mai susă pomeniți, ce îmbracă caftane, după a treilea rōndū de pahare ce se dregū la méasă, le poroncesce Domnul de mergū la Cămară, unde vel Cămērașū are obiceiū sē le gătēscă méasă cu tōtă rōnduēla ei, ședēndū și elū la acea méasă împreună cu boierii; și nezăbovindū, cândū vine vremea paharelorū celor de închinăciune, se află cu toți érăși la rōnduēla lorū. Și în câtă vreme zăbovescū ei la méasă, boierii cei ai duoilea facū slujba politiei acea rōnduită. Decī ântēiū Mitropolitul rēdică unū paharū de vinū făcēndū orații pentru slava lui Dumneȝeū, și după ce bea

Domnul, îndată protopsaltul, cu alu douălea cântăreţu şi cu alţi peveţi, începui a slavoslovi pre Dumnedeş, cu obicnuitele cântări. Domnul rădică altu paharū de vinū pentru sănătatea şi biruinţa Impăratului, şi se face sloboşire de toate tunurile şi focul celū mărunţu, începēndū mehterhanéoa şi altă musică ce este rōnduită asupra mesii, care aceste şanlicuri sunt de-apururea în purtarea de grijă a Hatmanului şi a Agăi, cum şi mehterhanéoa asupra purtării de grijă lui vel Armaşū. A treilea paharū rădică Mitropolitul pentru sănătatea Domnului, a Dōmniū şi a Beizedelilorū, şi se face şanlicū éráşī asemenea, şi cântăreţii cântă polyhronion; şi boierii stāndū în piclōre, se rădică toţi de la mēsă, şi mergū înaintea Domnului pe rōnduélă şi cu contēşile pe umērū numai în chiostece, şi Cuparul le drege câte unū cobocū de vinū; şi după beutul cobocului, fiesce-care merge de sărută mâna Domnului. Şi după ce se rōnduescū toţi boierii cei de mēsă, apoi mergū şi boierii alu douălea, şi alţi boieri ce suntū zvoritori la mēsă înaintea Domnului, fiesce-care pe rōnduélă, de beū cobocul acela, şi apoi, mai pe urmă de toţi, merge şi protopsaltis cu alu douălea cântăreţu, şi li se dă şi lorū câte unū paharū de vinū de cele mici, şi pin pahare li se pune galbēni bacşişū câtū este poronca Domnului, cu mâna lui vel Camēraşū; altă dată singurū Domnul cu mâna sa punē galbēni în paharul lui protopsaltū. După acēsta, éráşī Domnul rădică unū paharū pentru Mitropolitul, însă acestū paharū este fōră şanlicū, numai cântăreţii cântă obicnuitele cântări. Domnul mai pe urmă rădică unū paharū pentru Arhierēi, pentru totă boierimea şi norodul ţērii, şi se face şanlicū; şi boierii pe rōnduélă toţi mergū de facū mulţāmită Domnului, bāndū câte unū paharū de vinū de cele mici, sărută mâna Domnului; dēră câte o-dată rōnduiesce Domnul de beaū érá cu cobocul. După acēsta la cine va Domnul, orī din Arhierēi, orī din boieri, éráşī mai închină, cum şi ei unī către alţii; şi din bucatele cele mai alese ce se punū înaintea Domnului, şi din mezele, trāmite Domnul pe talgere pe la Arhierēi, şi pe la unī din boieri, cui socotesce şi cui va. Mai pe urmă de toate mezēlile, aduce vel Vameşū şi confeturile pe mēsă, şi boierii, afară din câte mănāncă, mai leaū şi pin nāfrāmi, şi dāndu-le pe la ficlōrii lorū, le ducū pe a casă. Şi rădicāndu-se mēsă, vel Medelnicerū merge de dă Domnului apă de spălatū în Spătārie. Domnul, după ce intră în Spătārie sē se spele, boierii rămānū de se spală în Divanul celū micū; şi după spălatū, mergū cu toţi în Spătārie, şi şēdēndū la rōnduélă, le dă café. După café este volnicū fiesce-care sē mērgă pe la casele şi gazdele lorū; érá câte o-dată oprea Domnul pe boieri şi'i ţinea pēnē în séră puindu'i la jocū, însă şi Domnul se prindea la jocū. V. Pah. şi v. Medelnicerū încă suntū legaţi cu taftă naramgie, în curmezişū, numai peste caftanile lorū cele de taftă; érá Vātavul de Pāhārnicei şi Vātavul de Stolnicei, nu punū taftă, numai suntū în caftanele lorū; şi Vātavul de Pāhārnicei stă zapciū pe Pāhārnicei sē drēgă la mēsă, érá Vātavul de Stolnicei stă zapciū asupra Stolniceilorū pentru rōnduélă bucatelorū.

Dōmna încă are obiceiū de face mēsă giupāneselorū; acolo este zvoritorū Vornicul Dōmniū, şi cu alţii ce suntū din partea haremului; şi la mēsă face şi Dōmna închinăciune, că āntēiū Dōmna rădică paharū pentru Domnū, apoi Logofetesa cea mare rădică paharū pentru Dōmna, apoi éráşī Dōmna pentru

tóte giupâneșele, mergêndu giupâuesele pe rînduélă, de beaú câte unú paharú de vinú, făcêndu mulțamită sárutá mânia Dómnií.

Cândú poprea Domnul pe boierí după mésză făcêndu gîocuri și alte semne de veselii, mergea și în láuntru la Maibentú, și câte o-datá aducea Domnul pe Dómna cu tóte giupâneșele, și se făcea unú gîocú de obsce, Domnul cu Dómna, și boierii cu giupâneșele.

La Sfântul Vasile, la Sfântul Botezú și la Sfântele Pasci, totú asemenea se pázia rînduélă meselorú Domnesci, și totú cu acéstă politicá, și încă și la alte sêrbători, cum și la đioa Nascerii Domnului, la sêrbátórea ce este numită pe numele sêú, însê fórá zvoréla boierilorú și fórá caftane, ședêndu toți la mésză; numai închináciunile și șánlicurile se făceau totú de plinú. Avut'au Domnií vechi și acestú obiceiú, de nu lipsiaú mesele Domnesci de la aceste sfânte đile, și s'au pázitú și pênê la Domniea a doua a lui Grigorie Vodá; érá apoi, de cândú s'au îngreuiatú giugul țerii cu mucarelorú și cu alte adaose chîeltuele, s'au scurtatú și veselile meselorú, făcêndu-se rarú o mésză sêú două de către unú Domnú în Domniea lui.

Încá au mai fostú obiceiú de se făcea o mésză și Egumenilorú de la tóte mônastirile de țérá carií suntú obiceiuiți de vinú la Bobotéză de închiná po-clóne Domnului, care mésză se făcea a treea đi după Bobotéză, la o trapezare unde se găsia locú mai largú, la mônastirile Grecesci de aicea din Iași, cu tótá chîeltuélă Domnului; care chîeltuélă era scrisá la condica Visteriei; și purtătorú de grijă și zvoritorú mesei era g. Logofétú cu Uricarii și cu toți diecii Divanului, fiindú că mai 'nainte vreme, între diecii Divanului erau câte cinci-șese Uricari ómení bêtráni, tilmácitori și făcători uricilorú celorú Slovenesci, carií de vel Logofétú erau aleși, și'i duceau la Domnú de le da toégú și nume de Uricari; care bréslă s'au pázitú pênê la Dómniea a treea a lui Mihai Vodá Racovița; apoi începêndú a'i pune câte o datá și la birú, și lip-sindu-se de chiverniséla lorú, s'au stricatú. Și de la Domniea lui Constantinú Vodá Mavrocordatú și încóce, au lipsitú și mésză călugêrilorú Egumeni de nu s'au mai făcutú.

Alte çeremonii pe obiceiul ce se urmêză totú la sfânta Nascere.

A doua đi după đioa Nascerii, vinú Dascálii scólelorú cu ucenicii cei mai aleși; însê ántéiu Dascálul celú mare Elinescú, (fiindú Domnul în Spătárie în scaunú), se închiná Domnului, și pune pe ucenicul sêú celú rînduitú de spune engomion elinescú, adică orație, și după sffirsitú merge Dascálul de sárutá mânia Domnului, după dênsul ucenicul sêú; și Domnul le dá bacșișú câtú socotesce, cu mânia lui vel Vist. După acesta, alú doilea Dascálú grecescú asemenea prin ucenicul sêú celú rînduitú spune engomion grecescú; apoi Dascálul scólei Slovenesci, asemenea face orații printr'alú sêú ucenicú, pe limba Románescă, și toți acestii mergêndu pe rînduélă sárutá mânia Domnului și'i íeáú bacșișul lorú din mânia lui vel Vist. A treea đi după sfânta Nascere, este obiceiú de vinú Egumenii Greci a mônastirilorú din Iași, închinându-se Domnului cu poclóne; obiceiul este sê aducá toți câte un mielú, érá carií nu potú

găsi miel, aducă vițel mic, curcani, găini, și Domnul le dă de ședă pe la vițe, fiesce-care pe rânduella, și le dă café, întrebându-l Domnul cum petrecă la sfintele mănăstiri, și rădicându-se ca să iasă, le dă Domnul: «și la anul!»

Țeremoniile ce sântă obicnuite de se facă la Sfete Vasile.

În ȝioa agiunului Sfântului Vasile, are purtare de grijă Hatmanul cu Aga la atâtea cėsuri din ȝi să se afle tótă slujitorimea la curte cu zapcii loră, și cu puscile a-mână; și Domnul eșindă la biserica cea mare cu toți boierii, după sfirșitul slujbei bisericesci de sără, mergendă Domnul la Spătărie, merge și Mitropolitul cu Arhiereii și cu toți boierii în Spătărie de ședă la rânduella, și li se dă tuturoră câte ună pahară vutcă, confeturi și café. Însă anteu Domnul cândă rădică paharul la gură, îndată se face șanlică de sloboȝirea a tóte tunurile, cu focul mărunț și cu mehterhané; după mehterhané țigani obicnuiți ce cântă la mеса Domnului, facă și ei o ȝicetură de ună scopos; și alte rufeturi încă vină cu semnele slujbi loră, de facă țeremonia anului nouă. Și eșindă Mitropolitul, cu Arhiereii și cu toți boierii, mergă pe la casele loră. După acéstă, decă însereză, merge mehterhanéoa de face ună nobetă și despre Dómna, și la Beizadele, apoi la Mitropolitul și la toți veliții boieri cei cu boierii, luându-și mehterbașă și cei împreună cu elă, bacșiful celă obicnuită. Êră a doua ȝi, în ȝioa Sfântului Vasile, iésă Domnul la biserica, cu aceeași rânduella de țeremonie după cum s'au arătată înapoi la ȝioa Sfantei Nasceri, făcendu-se și polieleu cu dare de făclii de cără. Decă, după sěvērșitul Sfantei Liturghii, eșindă Domnul din biserica, tóte rufeturile curții asternă pe ȝiosă năfrămile loră, cu semnele cele de slujba loră, de la ușa bisericii și péné în Spătărie, și vel Vist merge înainte Domnului, dându-le bacșiu. Mitropolitul, Arhiereii, boierii cei mari, fiindă chiamați la café în Spătărie, aruncă și ei bacșiu numai pe covorele copiiloră din casă și mergă boierii pe rânduella de sărută mâna Domnului pentru anul nouă. Apoi ședendă fiesce-carele pe rânduella sa, le dă vutcă, confeturi și café, și îndată se face șanlică de sloboȝirea a tóte tunurile și începe și mehterhanéoa în medénul curții din lăuntru. Êră alte rufeturi a curții, partea slujitorescă cu acéstă rânduella, că după ce merge tótă boierimea de sărută mâna Domnului, vină și toți zapcii, anteu a curții, a Hatmanului, apoi a Agăi, și sărutandă mâna și póla Domnului, li se dă de vel Vist. obicnuitul bacșiu, după cum sântă legați la izvodul Visteriei Domnesci. Este obiceiă de merge Mitropolitul, cu Arhiereii și cu toți Veliții boieri, la Dómna, și la Beizadele, de sărută mâna pentru anul nouă, și li se dă și café; și de nu este mеса mare, fōră zăbavă vreme iésă Mitropolitul cu tótă boierimea, și mergă pe la casele loră.

Țeremoniile ce sântă obicnuite de se facă la ȝioa agiunului și a Sfântului Boteză.

Toți Egumenii ai mănăstireloră de țără, și Moldovenii și Grecii, au obiceiă să se afle la agiunul Sfântului Boteză, să se închine cu poclone Domnului, aducendă vulpi, jderi, pesce de munte, brânză de oi, zmintină de bivolițe și

de altele, pentru care g. Logofetă făcându isvodă a nume, și eşindă Domnul în Spătărie, îi împreună cu Domnul pe rânduella; și Domnul îi întreabă de petrecerea stării lor; și după acesta mergă și Egumenii și Domnul la biserică, la Césuri și Liturghie. Este obiceiă într'această ăi a agiunului Sfântului Botez, de sêvêrșesce tôte cele Arhieresci Episcopul de Romană, carele fiidă îmbrăcată în mantie, șede în strana cea de gîosă a Mitropolitului, și după sêvêrșirea Sfântei Liturghii, totu elu sêvêrșesce și osfeștaniea cea mare. Și Mitropolitul într'acea ăi la biserica curții nu vine, fôră numai la cafê, aflându-se la ăeremoniile ce se facă pe obiceiul sêrbătorii. După biserică mergendă Domnul în Spătărie, șede în Domnescul scaun; apoi după obiceiă intră Mitropolitul cu Arhierii și cu toți boierii, de ședă pe rânduella; înaintea cafelei, g. Logofetă aduce ântêiu preoții curții, cu protopsaltă și cu alți cântăreți, înlăuntrul Spătăriei, cântândă tropariul și condacul ăilei; și Domnul, cu Beizadelele, cu Mitropolitul și cu tôte boierimea staă în picîore, și preotul celă ce aă slujită Liturghiea, dă crucea în mână Mitropolitului, și Mitropolitul ăiindă crucea o sărută Domnul, și'lă stropesce cu aghiazmă, asemenea și pe Beizadele. Și Domnul cândă sărută crucea, se slobodă trei tunuri. După tûnuri mehterhané; și apoi sărută crucea și alți Arhierii, cu tôte boierimea, și ședă la rânduella, și diaconul curții spune orații; și luânduși bacșișurile lor, aduce g. Logofetă pe Egumenii Greci și pe Egumenii de țeră, apoi pe Protopopul cu preoții de tîrg, făcându-se aceeași ăeremonie ce s'aă arêtată mai sus, și fiesce-care aă câte ună omă alesă de spună orații, și numai acei ce spună orații, ieă bacșișul loră din mână lui vel Vist., érá cei-alți ieă bacșișul loră de la Logofetă de Visterie, și de la dieacul ce este chiełtuitoră pe obiceiă.

Maă pe urmă de toți vine și pater prefectus, (adecă popii Unguresci,) carii pe obiceiă suntă priimiți de Domnă, și daă și ei crucea în mână Mitropolitului, de o duce la Domnă, de o sărută, și spună și orații Lătinesce, și își iaă și ei bacșișul din mână lui vel Visternică.

A doua-ăi, în ăioa Sfântului Botez, iésă Domnul la biserică, totă cu aceeași rânduella de ăeremonie după cum s'aă scrisă pre largă ăioa Nascerii; numai atâta obiceiă se maă adaoge, că se facă două făcliă mari de la Visterie, împodobite cu pînă, cu mătăsuri, în chipul făcliilor celor de Botez, și cândă iésă Domnul la biserică, două din curtenă îmbrăcați în dulămi de taftă mergă înaintea Domnului, unul din-a-drêpta, altul din-a-stângă, și intrândă în biserică Domnul, unul stă cu făcliea înaintea Icónei lui Hristos, și altul înaintea Precistei, fiindă făcliile aprinse, și se face și polieleu, cu kerodosie, adecă dare de lumînări de cêră, precum s'aă arêtată mai sus, dându-se lumînări și Egumeniloră de țeră și călugêriloră tuturoră căți se voră afla în biserică. Și după docsolie, îndată Mitropolitul cu Domnul, cu Beizadelele și cu tôte boierimea, iésă la Iordană, cu totă alaful, mergendă și acei două cu făcliile a-mână înaintea Domnului, fiindă afară scaune gătite pentru Domnă, pentru Dómna, pentru Beizadele, pentru Mitropolitul și Arhierii, și pentru boierii cei mari, și mész pentru osfeștanie, lûngă care aprôpe staă cei două, unul din susă altul din gîosă, cu făcliile ăiindu-le a-mână și ietelul loră întră mész. Inse la a-

Mitropolitului, a Arhierilor și a totă boierimea, cuvântu de cererea ȋertăciunii de la Domnă, pentru toate cele ce-i voră fi greșitū, (cum și Domnul asemenea de la toți cu umilință cere ertăciune.) Și după ce sfârșesce diaconul orațiile, Mitropolitul merge către Domnă, și Domnul încă se scoboră din scaunū, și făcendū ore-care semnū de plecare, sărută mână Mitropolitului, și Mitropolitul îi sărută crescutul; după Mitropolitul, Beizadelele; după dēnsū, Arhierel, și după Arhierel mergū toți boierii de sărută mână Domnului; și după ce ședū fiesce-care la rōnduēla lorū, se dă cafē Domnului, și apoi la totă boierimea, și pe carii va Domnul din boieri, îi popresce la mēsa din lăuntru despre haremū.

Aū mai fostū obiceiū vechiū erași la tōte Duminicile sfântului și marelui postū pēnē la Duminica a cincea, de mergea Domnul pe la mōnăstirile Grecesci, antēiū la Trei Sfânti Ierarhi, la Golia, la Bărnoski, la Sfete Sava, la Sfânta Vineri, și la Buna-vestire ēră la Golia. ēră de la Domniea lui Neculai Vodă, s'aū tăiatū și acestū obiceiū; atāta numai aū rēmasū: cāndū este hramul vre unii mōnăstiri, vine Egumenul acei mōnăstiri mai 'nainte de ȋioa prăznurii, cu o ȋi către Domnă, cu poclōne, cafē și zaharū, și g. Logofētū ducendū'lū în Spătărie, către Domnă, închină poclōnele, și poftesce pe Domnă ca sē ȋea ostenēlă sē cinstēscă prăznuirea sfāntei mōnăstiri cu mergerea și parisiea cea Domnescă; și Domnul încă'i dă rēspunsū după cum îi dă mână și vremea. Dēră la hramul mōnăstiri Gălății, la Înălțarea Domnului Hristos, și la hramul mōnăstiri Cătăuii la sfāntii Apostoli, s'aū întēplatū de multe ori de aū rēmasū Domnii acolo la mēsa, fiindū mai departe de orașū; însă ȋhieltuēla bucatelorū aū fostū de către Domnie. ēră la Duminica a șēsea a sfântului postū, ce se ȋhiamă a Stălpărilor, ȋesē Domnul la biserica cea mare, și cāntāndu-se Polieșleul, se dau făclii de cēră tuturorū după cum s'aū arētātū mai susū; și în trei seri a septemānii cei mari, duminecă spre luni, luni spre marți și marți spre miercuri, Domnul ȋesē totū la biserica cea mare, cu totă boierimea, de ascultă utrānea de cu sēră la unū cēsū din nōpte, (dēră pe aceste seri, de multe ori merge Domnul la biserica despre Dōmna), după cum îi este voiea, și după cum se întēplă și trebile. Miercuri dimineța era obiceiū de se făceat masle în Spătăriea cea mică, aflāndu-se și boierii cei mari și boierii curții, dāndu-se tuturorū făclii de cēră, sēvērșindū sfântul maslu însuși Mitropolitul cu alți Arhierel, cu Episcopii și cu preoții curții, cāți suntū de trebuință; și după sēvērșirea maslului, cu mână lui vel Visternicū se dă Mitropolitului patru galbeni, Arhierilor cāte doi și la preoți cāte unul. Și după masle, mergeaū boierii deși luaū de la Domnă ȋertăciune. Dēră acmu de la o vreme, s'aū rēdicatū și acestū obiceiū, fiindū că Domnii acmu maslile le facū înăuntru cu ai lorū; ēră boierii își facū masle pe la casele lorū, și ȋertăciunea de la Domnă o ȋeaū în ȋioa de gloe mare, cāndū vorū ca sē se împărtășescă sfāntelorū și infricoșatelorū Taie.

În ȋioa de gloia cea mare este obiceiū de ȋesē Domnul la biserica cea mare cu totă boierimea, slujindū într'acestă ȋi sfānta Liturghie însuși Mitropolitul țerii numai cu preoții curții și cu doi sēu trei diaconi, și după sēvērșirea cāntării lui Tingarsi Mitranū, merge Domnul de se închină la tōte sfāntele ȋcōne pe obiceiū, cerēnduși ȋertăciune de la boierime și de la norodū, și 'ȋi

merge la strana sa, și la vreme merge de se pricistuesce cu sfintele Taîne; după Domnă Beizedelile, și apoi toți boierii pe rându-lă. Și eșind Domnul din biserică, merge în Spătărie cu totă boierimea; și era anteiu- obiceiul de se da câte un pahar de vin la toți boierii cari erau împărtașiți sfântelor Taîne, apoi café. Și de este vrea Domnului și poftesce să se facă umivanie, adică niptira, după café iese Domnul la umivanie, care se face în meidanul curții d'înăuntru, (de este vreme bună) unde și Domna cu toate giupănesele privescă acea sfântă taină care se sêvêșesce de însuși Mitropolitul țerii, făcându-se spălarea după totă rându-la bisericii. Însă cându se face spălare, este obiceiul a se da de la Visterie Mitropolitului o totă de cele bune, cu care se impregiură, și un burete, și un prosopu de cele bune cu care șterge piclôrele ucenicilor; aceste după spălare rămân a Mitropolitului. Și îndată suindu-se Domnul sus, mergu și boierii pe la casele lor. Încă se mai dă de la Visterie de ce lei bani și un postavă de cele cotul câte un leu, la obrazul celui ce se află în locul Iudei.

La un césu din nôpte, Mitropolitul, Episcopii, alți Arhierii și Egumenii Greci, câți sunt rânduți de Mitropolitul, și totă boierimea, vin la biserică, și iese și Domnul la slujba celor 12 sfante Evanghelii, și cea d'inteiu Evangelie se cetesce de Mitropolitul țerii, și după densus alți Arhierii, Episcopii și Egumenii; dără Evangeliea cea mai după urmă, o cetesce diaconul curții în Amvonu.

În ziua sfantei și marei Vineri, iese Domnul érași la biserică cea mare la césuri, făcându-se și vecernia cu sărutarea Epitafiului totu o-dată; și la șese césuri din nôpte spre sâmbătă, este obiceiul de iese Domnul érași la biserică cea mare, și la canonul cel d'antiei se face dare de făclii de cêră la toți, și după Slavoslovie se scôte Aerul, mergendu Domnul cu Mitropolitul alătura înaintea Aerului, cu totu alaiul, și boierii cei mari pe urmă Domnului și a Mitropolitului, toți cu făclii aprinse, cum și cel- altu norodu; și eșind din biserică, se scoboră pe scara cea mare și mergu pe bute (?) din năuntru curții; unde și scaune sunt gătite pentru Aeru în mijlocu, éra pentru Domn și cei alți, la locurile cele obicnuite; și acolo se face și sărutarea Aerului de toți pe obicei.

Obiceiul ceremoniei ce se face la ziua învierii Domnului Hristos.

Este poronica Domnului dată către g. Logofetă, la șese césuri din nôpte: Mitropolitul, Arhierii, Episcopii și toți boierii, să se afle la biserică curții, și iese și Domnul îmbrăcatu în cabaniță cu totă ceremonia ce s'au arêtată la ziua sfantei Nasceri; și cântându-se canonul Sâmbetii, îndată se împartu făclii la toți. Și după sfêșitul canonului, iese Domnul, cu Mitropolitul, în Divanul cel mare, însă Mitropolitul, cu Arhierii și cu toți Egumenii, îmbrăcați în toate veștmintele, și acolo se face ceremonia de rându-la sfantei biserici, adică începătură de cântarea Sfantei Învieri; și apoi încependu-se canonul Învierii, întră érași în biserică; și după sfêșitul canonului, cu sfetilna (Sarki ipnosas os thnitos), éra iese Domnul cu toți cei arêtați mai sus, cu făclii aprinse,

ori în meşdanul celui mare a curţii, ori înlăuntru despre Dómnă, unde este gătită scaunul Domnului, a Beizedelilor, a Mitropolitului, a Arhierelor şi a totă boierimea. Alu g. Logofetă are datorie să porţe grijă, (însă de n'are Domnul crucea cu Sfântul şi cinstitul lemn), din crucile ce se află la mănăstiri, sétu pre la Arhierel, să aile cruce care va fi mai cu bună podóbă, pentru Domnă, pentru Beizadele, care cruci este obiceiă de se légă cu năfrâmi grele, ori sirmă cusută, ori firă, unde ţină crucea cu mâna, care cruci totă Logofetă alu treilea singură dă în mâna Domnului şi a Beizedelilor la vreme; érá pentru crucea Dómnai, de nu se scobóră gîosă cu Domnul, Vornicul Dómnai are purtare de grijă, de merge la g. Logofetă şi lea acea cruce ce este gătită pentru Dómnă, avëndă şi Mitropolitul, cu Arhierel şi cu toţi Egumenii cruci pe a-mâna loră. Deci, la vremea cea obicnuită, la enus, merge Mitropolitul de se închină şi sărută crucea şi Evanghelia, şi întorcëndu-se către Domnă şi către norodă, blagoslovesce; şi acoloa ascéptă de vine şi Domnul; şi după ce sărută şi Domnul Crucea şi Evanghelia, sărută şi Crucea ce ţine Mitropolitul în mâna sa, cum şi Mitropolitul sărută Crucea cea din mâna Domnului, făcëndu amënduoi şi sărutarea cea duhovnicéscă şi obicnuită, asupra căriea sărutări, îndată se face mare şanlică cu slobođirea tunurilor şi cu focul mărunţ, şi începe şi mehterhanéoa, şi Domnul merge la scaunul sétu. Érá Mitropolitul rămâne totă pe locă péné face sărutare şi cu Beizadelele, şi apoi mergă, şi Mitropolitul şi Beizadelele, la scaunele loră. Érá de se voră întempla niscareva Arhierel, adecă Mitropoliţi mari de Eparhiile alese, musafiri, la sărutarea Crucii şi a Evangheliei, ei mergă după Mitropolitul ţerii, şi apoi merge Domnul. Şi éráşî cândă se va întempla vre ună Patriarhă, după Patriarhul merge Mitropolitul ţerii, apoi Mitropoliţi musafiri, şi apoi Domnul; după Domnă Beizadelile, şi după dênşii Arhierel cei-lalţi, Episcopii şi Egumenii. După ómenii bisericesci mergă toţi boierii, de la vel Logofetă péné la cei mai mici, toţi pe rónđuélă, şi ántéiu mergă de sărută sfânta Evanghelie; şi apoi mergă la Mitropolitul de sărută Crucea şi facă şi sărutare, apoi la Domnă şi la Beizadele; şi apoi se întorcă către Arhierel şi Egumeni, sărutândă Crucile ce ţină în mâna loră, facă şi sărutarea cea frăţéscă, şi merge fiesce-carele de şéde la rónđuéla lui, făcëndu sărutarea cea obicnuită la şirégul boierescă péné la rónđuelă sétu, şi la rónđuelă sétu agiungëndă, stă acolo. Şi după ce se face sărutare de către toţi, îndată Domnul cu Mitropolitul mergă la biserică sêvêşîndu-se sfânta Liturgie de însuşi Mitropolitul cu Arhierel şi cu Egumenii ce suntă rónđuiţi. Eşîndă Domnul din biserică, merge la Spătărie şi şéde în Domnescul scaun; mai pe urmă vine şi Mitropolitul cu Arhierel, cu Egumenii şi cu toţi boierii, şi după ce intră în Spătărie şi facă plecarea cea obicnuită, şedă toţi pe rónđuélă, dânduli-se vutcă, confeturi şi café. După aceea éráşî cu toţi mergă şi la Dómnă şi la Beizadele, şi acolo încă li se dă café; şi de nu este mész, nezăbovindă Domnul, merge înăuntru la haremă, şi boierii pe la gazdele loră. Este şi acestă obiceiă: de este şi mész, Domnul după café merge înăuntru, érá Mitropolitul cu cei-lalţi Arhierel şi cu boierii, mergă pe la casele loră, şi la vremea mesii, la câte césuri li se poróncesce, se află éráşî cu toţi la curte. La optă césuri din qi érá este obiceiă să se aile toţi boierii la curte; şi le-

şindă Domnul la biserică la slujba cea obicnuită de sêră, ce se chlamă a doua înviere, cândă sărută Crucea şi Evanghelia, se slobodă éráşî tóte tunurile şi începe şi mehterhanéoa. Şi după ce iesă din biserică şi mergă în Spătărie, se dă dulceţî, café, la Domnă şi la tótă boierimea; după café merge Domnul înăuntru şi boierii pe la casele loră. A doua zi, luni, era vechiă obiceiă, care s'aă urmată şi pênă la Grigorie Vodă, că vrëndă Domnul ca să facă ore care glume cu boierii, nu da răspunsul de cu sêră pentru vremea bisericii către nimenia, şi Domnul se scula de nópte şi ieşia la biserică, şi câţi boieri nu se aflaă în biserică, rânduia boierinaşî de mergeaă pe la gazdele loră, şi le lua câte ună cală şi î'lă aducea la grajdul Domnescă. Şi totă într'acéstă zi eşindă Domnul din biserică, tóte rufeturile aşternă pe gîosă, de la uşa bisericii şi pênă la uşa Spătăriei, năfrămile loră; érá în Spătărie şi la uşa Spătăriei în Divanul mică, ce aşternă de Copii din casă covóre, şi înainte Domnului mergëndă vel Vist dă bacşişurile; déră la partea slujitoréscă se rînduescă bacşişurile de la Visterie cu catastifă Domnescă. Decî, după ce intră Domnul în Spătărie şi şede în scaunul Domnescă, şi Mitropolitul cu Arhiereii şi cu boierii la rînduella loră, merge ântéii Mitropolitul cu Arhiereii de facă cu Domnul éráşî sărutarea sfîntei Învieri, cum şi boierii toţi pe rînduella mergă de sărută mâna Domnului, făcëndu-se şanlıcă cu slobodirea tunurilor, şi mehterhanéoa încă dice d'înăuntrul curţii. Şi după vutcă, confeturi şi café, g. Logofetă îndată aduce pe dascăli cu ucenicii loră în Spătărie de spună engomiile către Domnă, spre lauda şi bucuria sêrbătorii, luându'si şi bacşişul loră după cum s'aă arêtată mai susă. După sêvêrsitul engomiiloră, Mitropolitul cu Arhiereii şi cu boierii cei mari mergă la Dómna şi la Beizadele asemenea, făcëndă sărutarea sfîntei Învieri; şi îndată după acéstă boierii mergă pe la casele loră, dându-se întră acéstă zi volnicie la Curte să nu vie, odihnindu-se şi bucurându-se fiesce-carele la casa lui şi cu ai sêi. Totă într'acéstă zi aă fostă obiceiă de se uda cu apă şi se trăgea la văi cu apă unii pe alţii, şi mai în tóte breslile era acéstă obicnuiţă, pênă la vremea Domniei lui Antiohie Vodă, (care obiceiă pênă acmu la ţera Românéscă se păzescă, şi se şi urméză, a doua zi după Bobotéză în ziua sfîntului Ión). Şi cum s'aă purtată cuvêntul din ómenii bêtrâni, cum că boierii îndrăzniaă a dice şi Domnului că'lă voră trage în vale, şi pe acei ce'lă trăgeaă la vale ca să le tórne cofe de apă din capă, ei se împacăă cu trăgêtorii: unii dându-le vedre de vină, alţii pasce şi oue. Şi mai vêrtosă femeile se adunaă la ună locă câte doue-deci, trei-deci, şi trăgeaă pe bărbaţi. Érá din zilele lui Antiohie Vodă, din pricinile trasului în vale, aă născută gâlcevi fórte mari, şi s'aă şi omorîtă câţi-va ómeni; şi atunci din poronca Domnéscă s'aă tălată ca nici de cum obiceiul acesta să nu mai fie, (măcar că femeile aşa óreşî-ce totă ilă ţină). A treea zi după Pască, vină toţi Egumenii Greci, de se închină Domnului cu Sfînta Înviere, aducëndă şi poclone câte ună mielă; şi totă într'acéstă zi, sêu a patra zi, aă fost obiceiă vechiă, de ieşia Domnul afară cu totă alaia de slujitorime, şi cu tótă boierimea mari şi mici, la halca, ori în şesul Bahluiului, ori la Copoă, scoţendu-se toţi caii Domnesci; şi şedëndă Domnul la saivantă şi boierii pe scaune, pe cine din boieri rînduia Domnul, încăleca pe cală Domnescă şi se

slobodîa cu sulîta asupra halcaiei, (care sulîte suntu aduse din țera Ungurêscă; acolo se facu într'adinsu pentru acêstă trebă), cu dîcături de mehterhané, și care lua halcaia în repegîlunea calului, venea de se închina Domnului și'i sêruta mâna și pîla, și celoru mai mari boierî, li se dăruia de către Domnî câte o lastră sêu canavață cu firu și unu postavû, celoru mai de glosu postajî și atlaze, êră celoru mai micî, postajî; fiesce-cărulea se da darul Domnului după cîntea sa, petrecêndu întru acea dî și cu alte chipuri de glume, pentru bucuria sêrbătorî. Êră Joi întêiû după Pasci, este obiceiû vechiû de se face osfeștanie, care pênê acmu se păzesce, adecă lêsê Domnul după Liturghie, (insê de nu este vremea împotrîvâ) care osfeștanie se face de însuși Mitropolitul țerei; une-orî cându era sêcetă, orî la șesul Bahluiului, orî la Păcurariû, dêră în vremele cele bune, în medianul curții despre scara cea mare, sêu din lăuntru curții, unde câte odată lêsia și Dómna cu tôte giupânesele sub saivantû; și acolo fiindu adunați Mitropolitul, Arhiereiî, cu Egumeniî și cu toți preoții din Iași, aducêndu-se și Sfântele Icóne, se sêvîrșesce osfeștanie, și la vremea cea obicînuită, merge Domnul, Dómna, Beizadelele și toți Arhiereiî, Egumeniî și toți boierî de sêrută crucea și Icónele după rîndnêla ce s'aû arêtatû mai susu.

Fost'aû obiceiû vechiû mai'nainte, de dîia Pasciloru, la toți boierî, de la vel Logofêtu pênê la vel Comisû, aveaû darû de la Domnû câte unu postavû mahutu, și câte unu atlasû Florentinû, de li se trâmiteaû pre la gazdele lorû, și giupânesiloru câte o taftă cu firu de cele grele, care se socotia darû din partea Dómnei, și la toți boierinașiî curții și slugile Dómnesci, postajî supțiri, și atlaze, și tãftî; și la toți zapciîi partea slujitorêscă: vel Căp., Porușnicul, Bașbulucbașu de curte, Bașbulucbașu alu doilea, Căp. de Drăganî, Stolnicul de căzacî, Căp. de vênêtorî, Bașbulucbașu Hâtmanêscu, Bașbulucbașu Agescû, postajî supțiri și taftă de dulâmî, êră altorû Bulucbași Hâtmanêsci și Agescî, li se dau numai postajî, și la tótă partea slujitorêscă, adecă la patru stêguri a Curții, la care aû fostu obiceiû ca sê se afle câte trei-șeci-și-trei de ómeni la unu stêgu cu zapciîi lorû, și vênêtorîi ce se făcuse pênê la o-sută de ómeni, în douê stêguri, și Roșii ce se făcuse êră pênê la o-sută de ómeni, cariî se purtaû cu halne roșii și în bărăți arnăușescî, tuturorû acestora li se dau postajî gróse, și la fiesce-care stêgu se da postavû totu de o flóre. Insê douê stêguri a vênêtoriloru mai'nainte vreme n'aû fostu, ca sê se afle zvoriturî în curtea Dómnescă și sê la strae de la Domnie, fôră numai era unu vătavû de vênêtorî, carele era ședêtoru la țeră, și avea în sêma lui douê-șeci—trei-șeci de ómeni vênêtorî, țeranî, fiindu purtători de grijă vênatului de trebă Domniei, avêndu scutelă de biru. Êră la Domniea lui Grigorie Vodă, în vreme ce aû fostu Agă Enaki fiul lui Constantinû Ipsilanti Hatmanul, din poronca Domniei, aû făcutu acele douê stêguri de vênêtorî, avêndu zapciî căpitani; și aû mai făcutu și alte stêguri êră o-sută de ómeni, ce s'aû numitu Roșii, avêndu zapciû pe Polcovnicul; și îmbrăcămîntea acestorû slujitorî era lu sêma Agăi, de se gătiaû străvele lorû a tuțurora, și comănacile; care fiesce-care comănacû avea câte o slovă însemnată, care de ce stêgu este. Și în Joi cea mare a sfântelorû patimî, după Liturghie sêu mai vêrtosu după prânzû, însuși

Domnul ieșea la un loc de bună privelă unde socotia, de făcea căutare la totă slujitorimea, strigându-l Cămerașul de isvode pe isvod, și ei mergându pe rânduella, ânteu zapcii, apoi slujitorii, cu pușcele a-mână, sloboțiau pușca trecându, și a căruia nu-l lua pușca foc, se rădea de la isvod; care era bătrân, la vârstă neputincios, se erta de la slujbă, dându-l Cămerașul de isvode cartea Domnului, să fie scutit de bir. Și ânteu se petreceau simenii de curte, apoi vênătorii, apoi simenii hătmănesci, cu zapcii lor, și dărăbanii, cari sunt în sêma Căp. de dărăbanii, și totă slujitorimea ce lua haîne de la Domnie. Atuncea, la căutare, trebuia să se afle toți îmbrăcați în haînele cele noue. Încă această rânduella de gătirea straelor cu chîeltuiala Domniei numai la vremea lui Grigorie Vodă au fost; era la Domniei cei mai vechi, li se dau numai postaji și ei își gătiau haînele; dera de la Domniea a doua a lui Constantin Vodă Mavrocordat, s'au făcut și stégul Arnăuților, și apoi aceștia au intrat la slujbele cele mai de trebuință a Domnilor, cari sunt în sêma Hatmanului. Era când au născut mucarele, s'au tăiat acele chîeltuele de podóbele Pașilor, prea puțin urmându-se.

Ce ceremonii se fac la ziua sfântului Gheorghe.

În ziua sfântului Gheorghe, au fost obicei de ieși la Domnie une-ori la Hlincea, alte-ori la Bârnova, la hramul bisericilor, cu totă boierimea, și acolo rămânea și la mesă, (însă chîeltuala era Domnescă, era nu de la călugări). Era când nu ieșea, Domnul afară din vre-o pricină, eșind la biserica curții despre poartă, vel Cluceru păzia slujba lui, de se aducea un miel fript întreg, în loc de colivă la biserică, și el rădica blidul într-acea di; și colivele de preste tot anul erau în purtare de grijă a lui vel Cluceru, ca prin mijlocirea Clucerului celui mai mic de Curte să se afle nelipsit colivă, precum la sărbătorii mari așa și în toate duminicile, și pentru acesta i s'au dat și rânduella de ședere mai sus, în strană, de v. Logofet și de g. Logofet.

Tot la ziua sfântului Gheorghe, decă este câmpul închiăet cu erbă, se și mai pe urmă, cu puține zile după vreme, este obicei și în purtare de grijă lui vel Comis, ca să scotă caii Domnesci la ceairă, și ceremonia într-acest chip se urmează. Într-acastă di făcându-se gătire, chiamă Domnul pe vel Comis și îl îmbracă cu caftan, și eșind de la Domn cu caftanul îmbrăcat, și punându-l în cap și șlicul lui cel de sobol, merge la grajdul Domnesc; și de acolo se pornesc caii după cum îi rânduiesc vel Comis, în privelă Domnului, a Domniei, a Beizadelelor și a totă boierimea, petrecându-l prin meidunul cel mare a curții, despre cămară, ori d'înăuntrul curții. Și înainte este un stég de arnăuți cu zapcii lor, după dênșii două stéguri de seimeni, pe de o parte și pe de altă parte în șarag, și pînă dênșii înainte se aducă telegarii; pe urma telegarilor: sacabaș, apoi v. Armaș, g. Armaș și Iuruc-bairactar în mijloc; după dênșii, trômbițașii Domnesci, și sêrmaciul novodnicilor, răsunându în trômbiță și în surlă; după aceștia, povodnicii, apoi, armăsarii, fiindu-se de comisei și de seimenii ce se rânduiesc de Hatman, fiind înțolați atât telegarii, povodnicii, cât și armăsarii, cu cele obicnuite

a loră Țolitură, feluri de feluri. După armăsară, zapclă curții, a Hatmanului și a Agă, a părții slujitoresci, împodobită, și apoi v. Comisă și g. Comisă. Și pe urma loră, vel Comisă călare pe calul Împărătesc, ce se cheamă tablabăș, îmbrăcată în caftană, fiind calul împodobit cu podóbele cele mai alese, legată calul și cu taftă naramzie peste brache. Pe lăngă Comisă, seizbăș și alți seizi, și comișei, și cîhodari, cumă poroncesce Domnul, cum și slugile Comisului, tóte împodobite, și pe lăngă dînsul și mehterhanéoa Țicendă pe urma lui. Și cândă agiunge v. Comisă în dreptul Domnului, unde este, se închină către Domnă, și apoi lésă cu tótă rînduiala acésta pe din susă de sfântul Nicolae, și pe la vamă; și agiungendă la ceairă, unde și corturi sunt întinse, aședă Comisul caă Domnului pe rînduială. Are obiceiă v. Comisă de face și mésză mare la o sémă din boierăi cei poftiți de dănsul.

Ce obiceiă are Domnul cândă merge la Sfântă.

La 14 zile a lunei lui Octomvrie, aici în pămăntul Moldovei, întru acésta de Dumneđă păzită țără, se prăznuesce, la Mănăstirea a trei Sfânti Ierarhi, Sfânta și cuviósa Prepodobna Paraschiva cea nouă, a căriea Sfântul ei trupă întregă se află întru acésta numită Mănăstire, aduse fiindă Sfănteles ei moștii de răposatul Vasilie Vodă la ană 7148. Decă cu o Ți mai nuinte de prăznuirea Sfăntei, vine Egumenul Mănăstirii către Domnă cu poclonă, café și zahară, după obiceiă, și ducendă-se de g. Logofetă în Spătărie către Domnă, poftesce Egumenul pe Domnă, cu rugămintă ca să Ța Domnul ostenelă să cinstescă prăznuirea Sfăntei, cu mergerea și Domnescă sa parisie. Și Domnul încă fiindă dorită a se împărtăși cu sărutarea sfănteloră moștii, mulțamesce Egumenului bucurându-lă și cu mergerea sa. Și la optă césuri din Ți este obiceiă de se tragă tóte clopotile sfăntei mănăstiri, și atuncea Egumenul și cu preoții bisericii, mergendă în biserică, după închinăciunea cea cu smerenie ce facă către racla sfăntei, o rēdică de la locul ei racla cu sfănteles moștii, și o pună în miđlocul bisericii, în chivucion ce i s'au făcută acmu de curēndă, pentru sărutarea creștinescului norodă. Și îndată se începe si vecerniea cea mare. Decă, după sēvēșirea vecerniei, merge și Dómna la numita Mănăstire, cu alaiă de slujitorime, și fragă și clopotile, (numai a acestei Mănăstiri) și cândă va să între în biserică, Egumenul are purtare de grijă de Ți lésă cu sfânta Evanghelie înainte; și intrăndă înăuntrul sfăntei biserici, și închinăndă-se sfănteloră moștii, și sărutându-le cu smerenie, poroncesce de se face și paraclisul sfăntei, și după paraclisă ēră sărută moștiile, și eșindă din biserică merge la curte. Este obiceiă de se facă de la Visteria Domnului și două făclii mari de cēră câte de—oca, cari se și zugrăvescă și se trămită la sfântă din partea Domnului; și aceste făclii se trămită pēnă a nu merge Dómna la biserică; care făclii se pună una la capă și alta la picóreles sfăntei. Și după mergerea Dómnei la curte, v. Șătrară are purtare de grijă de întinde salvantul Domnului în ograda Mănăstirii, din a drēpta ușii bisericii, unde și Domnul descalecă, cum și Vataul de aprođi are și elă acésta purtare de grijă de aședă scaunul Domnului, a Mitropolitului și a Beizedeliloră. A

două și dimineța, în ziua sfântei, după ce se gătesce Domnul și se luminează bine de ziua, purcede Domnul de la Curte, cu totu alaiul celu Domnescu și obiceiuitu, și vine la Trei-sfetitele, făcându-se răsunare atât de a Mănăstirii clopote câtu și de celelalte mănăstiresci clopote cari suntă mai aproape. Înaintea Domnului, la ușa bisericei, este obicei de Iesé Mitropolitul, cu alți Arhieri și Egumeni, cu sfânta Evanghelie, și cu «axion» ducă pe Domnă în biserică; și îndată celă întâiu cântărețu începe Slavosloviea; și dupe Slavoslovie, Domnul cu Mitropolitul alătura, Iesă împreună afară, și dupe dinșii, boierii și cântăreții începă a cânta Litiea, și patru din preoții bisericii, în epitrafie și felone fiindu îmbrăcați, cu capetele gôle, rădică racla cu sfintele moștii pe umerile loră, doi la capu, doi la picioră, și eșindă afară din biserică, se face încongiurare sfântei bisericii cu sfintele moștii, mergendă Mitropolitul cu Domnul și cu totă boierimea înaintea sfânteloră moștii. După încongiurarea bisericii o dată, merge Domnul sub saivantu dreptu scaunul seă, și toți ceilalți dreptu scaunile loră, și sfintele moștii aducendă-se, se pună în mijlocu, și merge întâiu Mitropolitul de sărută moștile, și mergendă și Domnul și sărutândă sfintele moștii, se miruesce de Mitropolitul, și după miru mergendă Domnul la scaunul seă, se dau dece lei de v. Vist. în blidă Apoi mergă Beizedelile și boierii toți de sărută moștile și se miruesc, și îndată Mitropolitul, cu Domnul și cu totă boierimea, intră în biserică și se începe sfânta Liturghie; ăra santele moștii rămână afară pentru sărutarea norodului. Și la Heruvico, la văhodul celă mare, se aducă sfintele moștii în biserică fără raclă, și se petrece Domnul, Beizedelile și cu boierii, pe de-desuptul sfântului trupă, și apoi ducendă-lă în sfântul Altară, îlă pună pe sfânta măsă; și aproape de chennico, sfintele moștii se rădică din Altară și se aducă de se pună ărași în racla loră ce este în mijlocul bisericii, și după săvârșirea Liturghiei, eșindă Domnul din biserică, de volesce, merge la chilia Egumenului de bé café; de nu, merge la curte, și acolo bé și café cu totă boierimea după orânduělă.

Ce obiceiă este cândă face Domnul Mitropolită țerii seă Episcopă.

De se întâmplă de móre Mitropolitul seă Episcopul, și Mitropoliea seă Episcopia rămână vèduve, cu ce rânduělă și politică se facă?—Celă vechiă obiceiă așa au fostă, pe Episcopul de Română se'lă aducă se'lă tacă Mitropolită, și pe Episcopul de Rădăuți se'lă suie la scaunul Romanului, și pe Episcopul de Huși, se'lă pue la scaunul Rădăuțului, și la scaunul Hușului se facă altul care se va alege cu soboră. ăra de la o vreme încôce s'au stricată orânduěla obiceiului acestuia, rămăindă la socotéla Domnilor, alegendă-se cu soboră după vrednicie unul din Episcopi, și carele este celă alesă, îlă chiamă înteu Domnul de'lu poftesce ca se fie purtătoră de griă și păstoră turmei lui Hristos. Și cândă merge de se împreună cu Domnul, închină și ôre-cari obiceiuite poclone, adecă covoră, răși, café și zahară. Apoi, în ziua cea rânduită, trâmite Domnul pe g. Logofetă cu caréta Domnescă de'lu aduce de la gazda la curtea Domnescă, și intrândă în Divanul celă mică, merge vel Postelnică cu toégulă a-mână, și cu g. Logofetă, de'lu poftescă din partea Domnului în Spătărie, fiindă și toți boierii cei

marî. Şi Domnul şedându în scaunul Domnescu, v. Logofătû ţine mantia în mânele sële, érá de nu este v. Logofătû, o ţine g. Logofătû; şi vel Visternicû, luându mantia din mâna lui v. Logofătû, îmbracă pe Mitropolitul, şi Domnul sculându-se în picioare fără şlicû, fiindu cârja în mâna sa cea dreptă, merge şi Mitropolitul către Domnû, şi Domnul îi dá pateriţa în mâna sa, sărutându-î mâna şi Mitropolitul creştetul Domnului; şi după ce ia cârja, stându în picioare înaintea Domnului, face către Domnû şi ore care oraţiî de mulţamită. După acésta, şede la café, şi după café eşindû de la Domnû, rînduesce Domnul pe v. Logofătû, v. Postelnicû cu postelnicei, g. Logofătû, v. Comisû şi pe alţi boierinaşi şi cîhodari de'lû ducû la Mitropolie; mergêndû şi vel Postelnicû înaintea lui cu toégulû, îlû petrece pênê îlû sue în leftică. Şi cândû iésê pe pórtá Curţiî, începû a se trage tóte clopotile, atât la mônă-tiri cât şi pe la biserici, şi intrândû în biserica Mitropoliei, cu cântarea Axionului, acolo se află Episcopîi ţerei şi alţi Arhierei străini de suntû, şi Egumenîi, cariî îlû sue în scaunul Mitropoliei, şi i se face şi engomion. Apoi rînduesce Domnul şi mehterhanéoa cu totû alaful de mergû la Mitropolie şi'î facû obicînuita cinste.

Ce obiceiû este cândû face Mitropolitul sêu Episcopul paretisis.

Dândû Mitropolitul sêu Episcopul paretisis în scrisû la mâna lui g. Logofătû ori la altû obrazû mai mare, acela încă o dá în mâna Domnului; şi Domnul, cândû suntû toţi boierii adunaţi în Spătărie, le spune cum că Mitropolitul sêu Episcopul, aû făcutû paretisis de Eparchiea sa; şi acea paretisis o dá Domnul în mâna Logofătului alû treilea de o cetesce într'auşul tuturorû, şi după ce se cetesce, poroncesce Domnul lui v. Logofătû de o pune în condica Mitropoliei, (care condică mai nainte vreme nu era, ci de la Constantin Vodă Racoviţa s'aî făcutû, şi s'aû aşedatû acea rînduială.) Inse acea paretisis se pune în condică, şi pentru ca se stea nestrămutată de acolo, o pecetluesce Domnul în patru cornuri cu a sa pecete cu céră tare, şi împotriva acei pecetluite paretisis din prijmă, se scrie vèduviea Mitropoliei, sêu a Episcopiei, adecă cum că este trebuinţă a se aşeda scaunul cu altû păstorû. Şi atuncea Domnul dá poroncă se se facă alegere; şi de este se se facă Mitropolitû, cu soborû bisericescî şi politicescû se face alegere din Episcopîi ţerei, érá de este se se facă Episcopû, asemine éráşî cu sobor se alege din Egumenîi mônăstirilorû de ţeră, şi celui alesû din Egumenî, i se poroncesce întêl de Mitropolitul ca se slujescă Liturghie în biserica cea mare, fiindû şi Domnul la biserică. Apoi este chiămatû de g. Logofătû, şi elû îlû duce de îlû împreună cu Domnul închinându-se cu ore cari poclone cari s'aû arêtatû mai susû; şi Domnul atuncea îi dice cum că «cutare Episcopie rămâindû vèduvâ de păstorulû ei, sfântiea-ta te-ai alesû a fi păstorû acelui scaunû.» După acésta, la diua ce hotăresce Domnul ca se se hirotonisescă Episcopû, vel Visternicû are purtare de griją ca se poroncescă Logofătului de Visterie sã se facă trei scaune, douë mai mari şi unul mai micû, care scaune ducêndu-le în biserica cea mare, le îmbracă cu postavû roşu, nici prea bunû nici prea rêu, de mijlocû, şi le punû în mijlocul bisericii, pe care şede Mitropolitul şi

Domnul ; și pe scaunul celū mai de susū ședū, ără pe celū de alū doilea rezemă piciorle lorū ; și Mitropolitul fiindū îmbrăcatū în tătă podoba Arhierescă, șede din-a-drepta, și Domnul din-a-stānga, și pe alū treile scaunū, mai giosū, ședū doi din Episcopii țării, sēu dintr'alți Arhieriei, îmbrăcați în tōte veștmēntele lor. Decī, după Doxologie, aducū pe hypopsiphos din Altarū ; scoțēndu-'l pe ușile cele Impărătesci protopopul sēu altū obrazū cinstitū din cei mai aleși Egumeni, ilū aduce către Mitropolitul chelefsindu-'lū. Și după povelire, fiindū pajora gătită, o pune în mișilocal bisericii cu capul spre apusū, și cu cōda spre răsăritū, și călcāndū pre cōda pajorii celū ce este alesū, stă cu fața către Mitropolitul, și dice : «(cutarele) din mila lui Dumnezeu hypopsiphos prea sfāntei și Dumneșcesei Episcopii (cutare), cu a mea mână amū scrisū pravoslavnica mărturisire.» Și după acēsta se sēvirșesce și cee-laltă orōnduēlă a povelirii după canōnele sfāntei biserici, și îndată se începe stānta Liturghie ; și la Liturghie se hirotonisesce desēvērșitū. Decī, după Liturghie, ășindū Domnul din biserică cu Mitropolitul, cu cei-laltī Arhieriei și cu tōtă boierimea, merge în Spătărie pe obiceiū ; și mai pe urmă de toți, ășe și acelū nuōū hirotonisitū Episcopū din biserică, îmbrăcatū în mantie și cu cārja a-mână, și intrāndū în Spătărie, toți se scōlă în piciorle, și apoi șede la cafē la rōnduēla sa ; și cāndū va sē ășe din curte, era celū vechiū obiceiū : din purtarea de grijă a lui vel Visternicū, i se gătia unū calū Domnescū îmbrăcatū peste totū cu astarū albū, și cusutū astarul pe calū, și rōnduē Domnul pe g. Logofētū și v. Postelnicū cu postelnicel, v. Comis, g. Comis cu alți boierinași, și cu ciobodari, ilū ducēu pe Episcopū petrecēndu'lū pin totū tērgul, blagoslovindū norodul, trăgēndū clopote mari și mici la tōte bisericile, și pe urmă ilū descāleca la Mitropolie, poroncindū Domnul de mergea mai pe urmă și mehterhanēoa, făcēndu'i obicinuită și politicēscă cinste.

Dēră de la Iōn Vodă Mavrocordatū încōce, s'aū rēdicatū acelū obiceiū de a se purta Episcopii ce se făceaū pe calū îmbrăcatū în astarū, socotindu-se ca unū lucru anoston și fōrte fār'de cale ; rōnduindu-se de atuncea, ca ori cāndū și ori la ce Domnū se va întēpla a se face Episcopū, sē'lū ducă de la Curte cu careta Domnescă cu șese telegari, și cu totū alaiul arētātū mai susū, și cu ciobodari ; și de atuncea așa s'aū urmatū.

Obiceiul și orōnduēla Divanului în ce chipū se urmēză.

Cu o ți mai 'nainte Divanului, poroncesce Domnul Vătavului de aprođi sē facă scire Vornicilorū de pōrtă, ca sē însciințeze pe jeluitori că este sē se facă Divanū, și ori cine din locuitori se va trage la Divanū, sē le fie ușa deschisă. ără unii din Domni erau obicinuiți, pēnē nu erau amēndouē părțile dovagiū, ce se pīreaū, fațiā, se da poroncă pe unul singurū la Divanū sē nu-'lū scōtă, (care acēstă poroncă și hotărīre, și în vremile de acmu și mai tare se păzesce, atāt de către Domni cāt și de către Veliți boieri cari suntū gludecātori). Decī Vătavul de Aprođi gătesce Divanul ; la Divanul celū mare este obiceiū sē se afe și Mitropolitul țerei și boierii toți, pe rōndnială : vel Agă, vel Armașū, Vătavul de Aprođi, v. Armașū, g. Armașū, Vorniciū de pōrtă, Izbașa de Divanū, toți acești staī la rōnduēla lorū, și cu semnile

boheriei lor pe a-mână; asemenea și paicii, și cîhodarii, se află zvoritori la Divanul înaintea Domnului, stîndu și ei în rîndu și la locul lor. Din Veliții boheri mazîli, pe cari va Domnul, le poronesce să ședă la Divanul împreună cu ceilalți, boheri cu boherii, la rînduélalor. Și pînă la Domniea a doua lui Mihail Vodă, au fostu vechiî obiceiî de ședé și v Logofétu la Divanul pe urma altorî boheri; érá atuncea nu s'au mai obicinuitu a ședé, dóră la Divanul, înaintea Domnului, zvoritoru se află. Unî din Domniî cei vechi ce au fostu Moldoveni, erau obicinuiți a gudeca norodul mai multu în Spătărie, avêndu ușile lor deschise, și făcea Divanul și la vreme de chindie, cetindû g. Logofétu jebile ómenilor, și alte scrisorî ce suntû sê le asculte și sê le auđă Divanul. Era obiceiû vechiû care s'au și urmatu la Domniî cei trecuți, și pînă la Cante-mirû Vodă: Logofétu alû treilea se făcea cu acéstă alegere, sê fie omû învêtatû la tălmăcirea Sloveniei, ca sê pótă ceti și tălmăci hrisóvele cele slovenesci de moșîi înaintea Domnului, și sê și scrie Slovenesce cele ce vorû fi poroncite de Domnû, și sê aibă lîngă dînsul 5 și 6 uricarî cari sê scie și aceia Sloveniea, și a ceti și scrie, fiindû-că d'inceputul și descălicatul țerii, așa era obicinuitu a se scrie hrisóvele moșîilor: pe Slovenie, și acele erau mai de cînste și mai de credința, de vreme că acele hrisóve slovenesci, orî întăriturî de moșîi, orî giudecăți, se scriau în scurtu, cari și pînă acmu acele urice Domnesci pe Slovenie n'au nici o îndóelă a nu se crede. Și tóte hrisóvele Slovenesci erau întărite cu credința Domnului, și a fiilor seî, și a tuturor Veliților boheri, la cari hrisóve, după Vorniciî cei mari, se puneau și Pircălabiî acestorî scaune: întêi Pircălabiî de Hotinû, i Pircălabiî de cetatea Némțului, i Pircălabiî de cetatea Nouă, și apoi Pircălabiî de Sucéva. Érá de la o vreme s'au rêdicatû acestû obiceiû a Sloveniei și rînduêla Pircălabilor, scriindu-se ispisócele moșîilor și giudecățile, pe limba țerei, măcar că la une hrisóve și acmu se urmêză de se pune credința Domnului, a Belđadélelor și a boherilor celor mari, de la vel Logofétu și pînă la vel Comisû.

Çeremoniile ce se facû la solii străini ce trecû prin orașul Iașului, mergêndû la Țarigradû.

Cândû s'au întêplatû de au venitû soli Moschicesci seú Lșesci, de au trecutû pe aice pin orașul Iașului la Țarigradû, de suntû ómeni mai micî, Domnul rînduesce pe Hatmanul cu alaîul seú de îlû aduce la gazda orînduită; érá de este obrazû de cînste, merge Hatmanul cu alaîul seú cale ca de două și trei césurî înaintea solului, făcêndû cercetare pentru sănătatea lui din partea Domnului. Și apoi rînduesce Domnul totû alaîul de slujitorime, cu Aga și mehterhanéor, paicii și cîhodarii, căți va Domnul și căți socotesce pentru cînstea lui, orînduindû și toți boherii cei mari și cei mai micî de iesû la marginea orașului, unde acolo așteptândû pre solû, îlû și întêpină cu tótă cînstea ce i se cade. Insê vel Post. are obiceiû sê întêpine pre solû, mai nainte pînă a nu sosi la marginea orașului, sê'i đică din partea domnului aceste cuvinte, adecă cum că «prea-înălțatul Măriea sa Domnul nostru, «se buoură de venirea dumitéle.» Și cu acestû felû de cînste și cu mehterhané îlû

aducă pênă la gazda sa unde este gătită; și cândă sosesc solul la gazda lui la Curtea Domnăscă se face slobođire de tóte tunurile, în chipă de bine aū venitū. A doua ăi, (său după trei ăile), merge întăi solul la curtea Domnăscă de se adună cu Domnul, pūindu'ī scaunū din-a-stānga Domnului. Apoi în cealaltă ăi merge și Domnul la gazda solului, cu totū alaful pe rōnduělă, cu boerii și boierinașiī și cu tótă podóba ce se cade unui prinăipū de Moldavia. Aū fostū obiceiū vechiū de făceaū Domniī mėsă solilorū, la curtea Domnăscă în Divanulū celū micū, și apoi și solul făcea mėsă Domnului, (carē acestū lucru, și obiceiū de mėsă, din Domniī de acmu nimene nu 'lū-aū urmatū, nici 'lū-aū păzitū, fără Domnul Matei Vodă Ghica). Și cândū se pornesc solul din Iași, éráși cu același alaiū și cinste se petrece; și cândū este aprópe de pórtă curăi Domnesci, atuncea se slobodū érá tóte tunurile, chipū de mergere sănētosū. Érá cândū s'aū întēplatū solū mai mare ca sē vie, vre unū Veevodū Leșescū, (dupē cum la Domnia lui Niculai Vodă Mavrocordatū aū mersū solū mare la Țarigradū, Voevoda Mazoveăchie, care solū ca acesta fórtē rarū s'aū întēplatū de aū trecutū), atuncea este acestū obiceiū, adică singurū Domnul sē iēsă înaintea aceluī solū, cu tótă orōnduēla alaiului țerei, sē'lū întēpine de laturea orașului, și sē'lū petrēcă, mergēndū Domnul cu solul cālēri, și alătura (insē Domnul din-a-drēpta și solul din-a-stānga), ilū duce pēnē la gazdă; și éráși la împreunări, āntēiū solul aū mersū la curte, întru adunarea Domnului, și apoi aū mersū Domnul către adunarea solului, la gazda lui.

Ce obiceiū este cândū se întēplă sē se împreune Domnul cu Hanul, saū cu lucitūfulun-Pașa.

Cândū se întēplă de iēsē Domnul înaintea vre unui Hanū, ce va trece pin țēră, cândū merge Domnul la saivantul Hanului sē se împreune, sē'ī sărute piciorul, așa este obicūnitū la dēnși: rēdică Domnul guglumanul din capū și'lū dă la unū copilū de cel din casă de al Hanului de'lū ține, și așa, fără șlicū, merge de sărută piciorul Hanului; și Domnul cândū se rēdică de la sārutatul piciorului, îndată copilul aceluī din casă, pune Domnului șlicul în capū și poroncesce Hanul Domnului de șēde în genuchie pe macatū, vorbindū amēndoi cele de trebuință pricinī; insē cândū sărută Domnul piciorul Hanului, elū încă are obiceiū de'și pune mână la obrazū și'și rēdică șlicul, de abla numai ilū atinge cu palma.

Érá cândū vine vre unū Pașă cu trei tuurī, ca sē trecă pin Iași, este obiceiū de iēsē Domnul înainte cu tótă boierimea, mari și mici, cale de unū cēsū—de două, înaintea lui; și unde este întēpinarea Domnului cu Pașa, Domnul descalecă mai 'nainte și așteptă șēdēndū în piclóre, și toți boierii înșirați pe rōnduělă; și cândū sosesc Pașa dreptū Domnū, (orī cālare de va fi orī în cocie), se popresce, și merge Domnul de'ī sărută piciorul, cum și boierii toți pe rōnduělă mergū de'ī sărută piciorul; și încālecāndū Domnul d'impreună cu tótă boierimea, merge împreună cu Pașa pēnē la gazda cea orōnduită și gătită; cum și la petrecerea Pașei, asemenea urmēză Domnul cu tótă boierimea;

și de unde este să-și ia Domnul ȋiua bună, descalecă éráșî de sárutá piciorul Pașei, și boierimea tótá asemenea.

Çeremonia ce se face prea deplină, la lucituilun-Pașa cândă este să trecă pîn orașul Iașului.

Măcară că amă însemnată mai susă în ce chipă urméză Domnul la trecerea unui Pașă cu trei tului, déră nefindă de agiunsă, pentru mai bună sciință, mai pre largă tótă çeremonia, cum s'aă și întemplată de amă vēđută, s'aă scrisă aice mai giosă.

Dreptă aceea, la létă 1762 Iulie, în ȋilele Domniei prea înălțatului, lumina-tului Domnă și oblăduitoră a tótă Moldavia, Grigorie Ión Vodă, din poronca prea puternicei Impărăȋii, fost-aă rōnduită Pașă la sarhatul Hotinului, Hamza-Pașa, omă mare, vestită și ginere Impăratului Sultană Mustafa, carele se afla cu pașalicul seă la Sofia.

Inaintea acestui Pașă, aă trāmisă Domnul ună boieră din Greci pe carele aă socotită, omă cu sciința limbii turcesci, a nume pe Dumitraki vel Ușeră, cu mehtupă de către Domnă, și cu daruri; care boieră mergēndă, aă întem-pinată pe Pașa de ceea parte de Dunăre, la locurile țerei turcesci, unde dāndă Ușerul mehtupul și darurile de către Domnă Pașei, s'a bucurată, și Dom-nului încă 'i-aă venită mehtupă de către Pașă cu mulțămire și cu o poftă ca aceea cum că voiesce că să'i fie trecerea prin orașul Iașului érá nu pe Prută, care la acéstă cerere a Pașei ničî Domnul împotrivoră seă pricinivoră n'aă fostă.

Deci, cândă aă fostă aprăpe ca să tréă Pașa Dunărea, se vie la Galați, Domnul, după datorie, mai 'nainte pēnă a nu sosi Pașa la Dunăre, avēndă purtare de griă, a trāmisă pe ună boieră mare din pāmētenă, a nume pe Vasilie Costaki vel Bană, întru întem-pinarea sa, cu mehtupă, carele și co-nacci-bașa a fostă rōnduită din partea Domnului pēnă în Iași. Din Galați vrēndă Pașa și poftindă (după cum s'aă arētată mai susă) ca să'i fie trecerea prin Iași, îndată din poronca Domnului, s'aă rōnduită tōte conacile, și lă fie care conacă s'aă rōnduită câte unul din veliȋi boieri, împreună și cu Isprav-niciȋ de pe la ȋinuturi, și câte o sēmă din maziliȋ cari s'aă socotită că voră fi de trebuință la fie-care conacă. Inse conacile într'acestaȋ chipă s'aă ur-mată precum suntă arētate:

În Galați, aă fostă purtătoră de griă mai susul arētată Vasilie Banul cu Pircălabul de Galați și cu alȋi.

La conacul de la Privală, aă fostă purtătoră de griă Costaki Bataȋ biv vel Medelniceră și cu alȋi.

La conacul de la Puȋenă, éráșî Vasilie Banul cu Pircălabul și alȋi.

La conacul de la Bērladă, Constantin Sturza biv-vel Medelniceră cu Is-pravnicȋ și alȋi.

La conacul de la Vasluiă, Ilie Costaki biv-vel Bană cu Ispravnicȋ și alȋi.

Érá cândă aă fostă se pornescă Pașa din Vasluiă se mērgă la Scātee, mă-çară că conacul era gătītă de alȋ boieri mai înainte, déră Domnul, pentru

mai mare cinstea Pașei, diminéța în ziua aceea ce era să fie Pașa la Scântee séra, a pornit de aicea pe Ion Bogdan vel Logofétu de s'a'aflatu la Scântee cându a'u venitü Pașa, pentru tötă purtarea de grijă ca unü boierü bétrânü. Și totü într'acea séră a trämisü Domnul și pe vel Postelnicü la Pașa, pentru cercetarea sănătăiü și că s'a bucuratü Domnul pentru bună venirea sa; și Pașa, prin întórcerea lui vel Postelnicü, încă a'u muițămitü Domnului fórté, atât pentru cercetarea sănătăiü, cât și pentru bucuria ce s'a'u bucuratü pentru venirea sa.

Deci dérá în ziua aceea care a'u fostü ca să între Pașa în orașul Iașului, Domnul gätindu-se, a'u ieșitü cu totü alaü și cu tötă boierimea dincolo de Ezäreni, și acolo pe locü a'u lăsatü tötă boierimea cu prea iubitü fratele său Beizadé Alexandru, cu Divan-Efendi și cu totü alaü, și încălecändü Domnul de acolo cu doi cihodari și cu saraciübașu numai, a mai luatü împreună cu sine și pe Alexandru Ipsilante Postelnicü și Capikihaié, i pe vel Postelnicü Petraki Duca, i pe Mihalache Suțu biv-vel Comisü, i pe Scarlatü Caragea vel Comisü, i pe Alexandru Muruz vel Camerașü, și din boierii pămênteni pe Ion Cantacuzino vel Visternicü, căléri, érá slugile pe giosü, și așa a'u mersü întrü întémpinarea Pașei.

Luändü Pașa veste cum că Domnul este aprópe de întémpinarea sa, a'u trämisü pe alü său Selem-Agasi întrü întémpinarea Domnului, și Pașa încă fiindü în tahtärvanü, a'u ieșitü și a'u încălecatü pe armasarü, și cândü a'u fostü Domnul aprópe de Pașa, a'u descălecatü, Pașa încă a'u stätutü, și mergëndü Domnul către Pașa, după obicnuita închinăciune ce a'u făcutü, a'u sărutatü scara calului cea din drépta. Și de acolo pornindü Domnul unü pasü doi pe giosü înaintea Pașei, a'u poroncitü Pașa Domnului de a'u încălecatü, și încălecändü a'u mersü înaintea Pașei nu departe; érá vel Postelnicü cu vel Comisü a'u mersü înaintea Domnului, încă amestecaü între ostașiü Pașei cei mai aleși.

S'a'u întémplatü mai 'nainte vreme, cândü a'u trecutü alți Pași, așa ómenii mari vestiü prin orașul Iașului, de s'u pusü pe Domnü din stânga și alătura, făcëndü'si voróvá cu Domnul; și atât la intratü cât și la eșitul Pașei, totü alătura din stânga, petrecea Domnul pe Pașa cu totü alaü obicnuitü; și cândü era după ce ieșia afară, cândü vrea Domnul s'e'si ia ziua bună, Pașa îmbrăca pe Domnü cu feregé cu cacomü, și pe 12 boeri mari cu caftane. Măcar că și acmu fiindü Domnul cu doi séu trei pași mai 'nainte de Pașa, în două și trei rënduri, a'u chiămatü pe Domnul Pașa de a'u făcutü voróvá de aprópe.

De aici întorcëndu-ne să venimü éráși la voróva nóstră. După ce a'u încălecatü Domnul, mergëndü înaintea Pașei, cândü a'u fostü Pașa dreptü boierü, a'u stätutü; și boierii, ședëndü fie-care după rënduiala sa, Domnul călare ständü, a'u disü către Pașü, arëtându'i cum că «boierii Memlechetului cerü să sărute piclórele Măriei sélle». Și așa pe rëndü a'u mersü ántéiü Divan-Efendi, după dënsul Beizadé fratele Domnului, apoi boierimea pe orönduélă, de a'u sărutatü piclorul Pașei, rămăindü apoi tötă boierimea de venea pe urma Pașei.

Purcögëndü Domnul împreună cu Pașa de acolo éráși, înaintea Domnului

și înaintea ómenilor lui cei aleși, erau edecurile Pașei; și înaintea edecurilor, Vătaful de copii cu semnul Domnului, și vel Postelnicu cu vel Comis și Postelnicea pe orânduială; înaintea Postelniceilor, edecurile Domnului; după edecuri, Hatmanul, Aga, cu totu alaiul celu obicnuitu. Și cu acéstă orânduială au venit Pașa la Frumósa, unde și casele Frumósei erau gătite și îngrijite pentru odihna sa; și acolo, în dreptul Frumósei, era și cortul Pașei întinsu, unde descălecându Pașa, au intratu la cortu și au ședutu, și poftindu și pe Domnu ca să ședă, și a ședutu bëndu și café. După bëntul cafeli, zăbovinduse óreși-ce la voróvâ Domnul cu Pașa, după obicnuita închinăciune, au ieșitu Domnul de la Pașa și au mersu la locul sêu, unde și alte două-trei corturi erau gătite pentru starea boieriloru. Și aprópe de sérâ, de alu doilea rîndu mergendu Domnul la Pașa, și luânduși vote ca seși vie la scaunul sêu, au purcesu de la Frumósa cu totu tacâmul și obicnuitul Domnescul sêu alaiu de au venit la scaunul sêu. Inse au poftitu Domnul pe Pașa ca să se odihnescă două-trei zile, fiindu truditu și ostenitu de cale, și au făcutu Pașa otoracu trei zile.

Domnul, într'aceste trei zile ce au făcutu Pașa otoracu, pentru totă purtarea de grijă a celor trebuitóre, ca să fie tóte de prisositu și nimic să nu lipsécă, a orónduitu trei boieri mari: pe Vasilie Razul Hatmanu, i pe Ión Cantacuzino vel Vistieru și pe Iordaki Hrisoscoleu vel Agă, deosebitu de alți boerinași și zapci, cari au avutu mare purtare de grijă, și tóte au fostu deplinu, nimic lipsindu. Domnul în tóte zilele, la unu césu—la două din di, mergea cu totu tacâmul sêu, și cu boerii cei mari, și numai cu alaiul Levenților, la Frumósa, la cortul sêu celu Domnescu, și Pașa încă după ce se gătea, chiâma pe Domnu la voróvâ; și la vremea bucatelor, ieșia de la Pașa, și la cortul sêu mânca bucate, și de către sérâ venea la scaunul sêu.

Érâ cu o di mai 'nainte de purcederea Pașei, aflându-se Domnul la Frumósa, după ce l'a chiămatu Pașa la café, ședendu și óreși-ce la voróvâ, pe urmă l'a îmbrăcatu și cu blană de samuru, și pe Beizadé fratele Domnului cu cheraché, pe Divan-Efendis cu cuburu cu sângépú, érâ pe vel Postelnicu l'a îmbrăcatu cu cuburu cu cacomu, cum și pe alții din boerii cari au fostu orónduiți asupra trebilor, încă 'i-au îmbrăcatu, pe alții cu blane și pe alții cu benișuri, pe fie-care după cum a vrutu, mulțamindu și Domnul pe Pașa cu cele ce s'au cădutu, și pe câtu au fostu prin puțință.

După ce au îmbrăcatu Pașa pe Domnu cu blana cea de samuru, viindu la Domnescul sêu scaunu, mai pe urmă au venit și Mehterbașu alu Pașei cu toți mehterii sêi la curtea Domnului de 'i-au dișu unu nubetu, și după sfêrșitul nubetului, Domnul a poroncitu de au îmbrăcatu pe Mehterbașu cu cheraché, mulțamindu și pe toți mehterii cu căți galbeni au socotitu Domnul.

Domnul, din ómenii Pașei pe altul pe nimeni n'a îmbrăcatu, fără numai pe Baș-clașu și pe Conacci-bașu cu cherachele.

În câte zile au fostu zăbava Pașei aici, mehterhanéoa Domnului, după obiceiul ce este de bate în tóte zilele nubetu, ce se chiamă chindie, n'au bătutu, fără numai mehterhanéoa Pașei au bătutu într'o di; după ce au ieșitu Pașa la cortul sêu, fiindu și Domnul cu totă boierimea, unde și óre-care

luptători de pehliveni au fostu, și vrëndu Pașa ca să audă și pe mehterbașu alu Domnului ce meșteșugü are, a ȑisü Domnului ca să poroncască lui mehterbașu să ȑică unü pestrefü, și începëndü mehterbașu și ȑicëndü unü scoposü ca acela, au förte plăcutü Pașei meșteșugul și ȑicëtura lui; și după ce au sfërșitü de ȑisü, Pașa au poroncitü de l'au îmbrăcatü cu benișu de postavü acolea înaintea sa.

Vrëndü Pașa ca să purcädă, au datü poroncă cu o ȑi mai 'nainte de au purcesü totü agärlicul sėü; și Domnul încă au poroncitü de s'au orönduitü conacele, orönduindu-se baș-conacciü pe Constantin Cananäu biv-vel Paharnicü ca să mérgă împreună cu Pașa pënë la hotarü, și de aicea s'au orönduitü treü conace.

Insė la Podul lui Ghermanü unü conacü, la care au fostü rönduitü Gheorghe Beldimanü biv-vel Stolnicü, i Constantin Gändul biv-vel Șetrarü, și alȑii.

Unü conacü la Tabără, la care au fostü orönduitü Arghirie biv-vel Medelnicerü și alȑii.

Unü conacü la Ștefănescü, la care au fostü orönduitü Iordaki Cananäu biv-vel Medelnicerü și alȑii împreună.

În câte ȑile au fostü șederea Pașei, ömeniü lui totü s'au purtatü förte cu înȑelepciune, după poronca ce au avutü de la Pașa, și nimėruü nimicü au făcutü, nici s'au atinsü de cinevaș; fără numai doi copii de ai noștrii, vrëndü ca să mérgă cu nisce Turci de ai Pașii, și însciinȑându-se Pașa, nici de cum n'au priimitü, ci cu urgie au poroncitü Pașa Turcilorü de au datü copii pe mâna lui vel Ușėrü.

Deci, în ȑiua ce au fostü purcesul Pașei, Domnul, totü cu aceeași ȑeremonie și orönduială, și cu totü alaü ce este arėtatü mai susü, au purcesü cu Pașa de la Frumösa, și cândü au fostü în dreptul Curȑii și a porȑii Domnesci, s'au făcutü sloboȑire de töte tunurile; și așa au petrecutü Domnul pe Pașa pënë apröpe de iazul Mitropoliei pe Cacaïna, mergëndü Pașa vołosü și förte mulȑămitü de către Domnü.

Este și acestü obiceiü: cândü vine Pașa la Galaȑi, din partea Domnului se află trämisă o cocie bună împodobită și cu șese telegari buni potriiviü la töte; dără acěstă cocie se trămite cândü este Pașa omü mare, precum a fostü acesta.

N'amü pututü lăsa ca se nu arėtă și acėsta, adecă în câte ȑile au șėdutü Pașa aicea la Frumösa, dumneȑeescile locașuri, adecă sfănteles nöstre bisericü, nici au tocatü nici au trasü clopotele, dără orönduiala Orthrului și a sfănteü Liturghii de către bisericescile obraze, förte s'au păzitü, de n'au lipsitü.

TRAGODIEA

SĂU

MAI BINE A DICE

JALNICA MOLDOVEI ÎNȚEPLARE,

DUPĂ RESVRĂTIREA GRECILOR 1821

DE

VORNICUL ALEXANDRU BELDIMĂNU

Poemul lui Alexandru Beldimanu asupra eteriei grecesci din 1821 s'a publicat pentru intai data in Iasi la anul 1861 de catre D. Alecu Balica in tipografia Buciumului Romanu. Insa editiunea facuta dupa o copie manuscrisa este plina de greseli; si parti intregi a le poemului suntu desnaturate sau chiar omise. *Manuscrisul originalu* alu lui Beldimanu se afla astazi in proprietatea D-lui Dimitrie A. Sturdza, facend parte din pretioasa sa colectiune istorica de la Miclauseni. Editiunea de fata e severcita dupa insusi acestu manuscriptu—unu volumu in folio de 232 pagine—scrisu pe hartie buna si solida cu multa ingrijire de insusi mana lui Alexandru Beldimanu. Scrisorea e frumoasa si citeta. Indreptari si stersaturi suntu forte puine.

Manuscriptul contine:

1° Tragodia sau mai bine a dice jalnica Moldovei intemplare dupa resvratirea Grecilor 1821,—p. 1—180.

2° Talmacirea Calmelii lui Vogoridi ce scrie la Silistra,—p. 181—182.

3° Jurnalul mergerei Boerilor deputati in Tarigrad,—p. 183—213.

4° Tractaturile prin cari s'au inchinatu tera de catre Bogdan Voevod, Domnu alu Moldaviei, impetandiu Sultanu Baiazetu alu duoilea,—p. 215—229.

5° Stihurile facute in Tazlau in vremea inchiderei mele acolo 1824, Aprilie 20,—p. 230—232.

Cele d'anteti treis scrieri se tinu de Eteriei. Cele doue din urma formeza lucrari despartite.

Scrierea despre «Tractaturile prin cari s'au inchinatu tera de catre Bogdan Voevod» este aceeaasi care a fostu publicata de mine in «Arhiva Romanesca» sub titlul de «Tractaturile vechi ce au avut Moldova cu Porta Otomanicesca,» si care este scrisa parte de Neculae Costinu parte de unu autoru mai nouu. Beldimanu a prescisu acestu scriere, facend ore-cari mici schimbări de cuvinte, cari n'au nici unu felu de importanta.

Manuscriptul are intre 22 si 25 ronduri de pagina. In Eterie se afla dupa materie despertiri mai mari sau mai mici: ele s'au mantinutu cu scrupulositate si s'au pusu in capul lor unu continutu succintu care nu se afla in originalu. Nu amu socotitu de prisosu a numerota versurile si a marca cu numere italice paginile manuscriptului.

Multamita dar D-lui D. Sturdza, publicul se afla astazi in norocita pozitiune de a avea subt ochi insusi poemul lui Beldimanu in tota primitiva sa esactitate.

M. K.

TRAGODIEA

SÉŬ

MAÎ BINE A ȐICE

JALNICA MOLDOVEÎ INTÊMPLARE,

DUPE RESVRĂTIREA GRECILORŬ, 1821.

DE

VORNICUL ALEXANDRU BELDIMANU.

Invocarea.

- 1 Ce necazŭ, ce osîndire, vai mie! ce focŭ amarŭ,
Ce tresnetŭ și ce lovire, ce otrăvitoriŭ paharŭ.
Cine-aŭ socotitŭ vr'o dată, cine-aŭ pututŭ pune 'n gândŭ,
Jalnica țerii stricare s'o vedă așa curêndŭ?
- 5 In ce stare, amarŭ mie! te cutremurî cândŭ privesci,
A lacrimilorŭ năvală, chipŭ nu este s'o opresci;
Tôtă țera'î in picîore, omă peste omŭ dă fugêndŭ,
O suflare nu întêmpinî, și să n'o privesci plângêndŭ.
Sate, orașe, ținuturî, mai tôte pustii le veđi
- 10 Ș'unŭ norodŭ in îngrijire, atăta in cătŭ nu cređi.
Povățuitoriŭ nu crede, n'ascultă mângăitoriă,
Alêrgă, ne-sciindŭ unde, vorŭ limanŭ, cerŭ agiutoriă.
Cine să'lŭ povățuiescă, căci dregători n'aŭ rēmasŭ,
Ceî mai îndrăsneți și vrednici, din dregătoriî s'aŭ trasŭ.
- 15 Văi, ponorături, prăpăstii, codrii ceî infricoșăți,
Gemŭ de duiósa oftare a celorŭ înspăimêntăți.
Toți alêrgă, cerŭ scăpare, in pustiu rî năvălescŭ,
Căci vieța, starea tótă, in primejdie-o privescŭ,*
- 20 Plângŭ cu tânguire mare, privindŭ jalnicele stări.
Aice amŭ trebuința pe Iraclitŭ sê aducŭ,
Starea Moldovei să plângă, séu sê puiŭ să scrie lungŭ,
Dar încâtu'î prin putința; mē voiŭ nevoi și eŭ
Osînda țerii a scrie, orî cătŭ'mî va fi de greŭ.

*1

Începutul Eteriei. — Venirea lui Ipsilant în Iași. — Tudorii.

- 25 Ună norodă asuprită forțe, dar falnică, nestăpărată,
 Îngâmfată c'ave o-dată stăpînire și împărată,
 Multă falnică că în Grekia era ocărmitoriu
 Și se ocrotă de sineși, legiuită stăpînitoriū,
 După trecere de vreme, de câți-va ani, s'aū turbată,
 30 Rîvna între ei s'aprinde, de slavă cu totul bătū;
 Se resvrătescū pe sub cumpetū, intrigarisescū câtū potū,
 Vrîndū sē aducă Turkiei acelū de istovū potopū.
 Alcătuescū Eterie, vrîndū s'aprinđă a lorū focū
 Și otrava lorū să verse, și'n celū mai depărtatū locū,
 35 Smreduescū lumea mai tōtă, prin apostoli înadiniși,
 De rîvna elefteriei vrîndū pe toți să'i vedă prinși;
 Scoposul se isprăvesce, Grecii se rădică toți
 Cu atăta turbăciune, în câtū a crede nu poți;
 Planuri facū, dau hotărîre, fără de veste-a lovi
 40 Părțile Turkiei tōte, de o-dată a resvreti;
 Țarigradul în surpare, cerū mai întēiū a'lū vedé,*
 Socotindū că cele-l-alte, de la sineși vorū cădē.
 Punū sorocū, hotărescū ȋiua, între ei s'alcătuescū,
 Și o grabnică ispravă, cu toți nădejduescū.
 45 De-a lorū planuri n'amū sciință, nici potū a ȋice ceva,
 Dar lucrarea nici de frică nu pōte plăcē cuiva.
 Prōstă și temeii nici unul, mai la urmă sē vedeți,
 Mișcările și urmarea Grecilorū celorū isteți.
 Din nenorocirea nōstră, hotărescū resboiū a da,
 50 Ș'o împărăție vechiă de istovū a resturna;
 Vechiă întru tōte tare, averi mari și ostași mulți,
 Vrednici întru o clipelă, se restōrne grōznici munți.
 Vrednici, că 'ntr'atâtea rōnduri resbōite aū sprijinitū,
 La oști mari și regulate, sciți câtū s'aū împrotivitū;
 55 Din nisce mănī ca aceste, Elada să ia voiescū,
 De turbăciunea cea mare, nici cum nu se îndoiescū.
 Săracii, le plângū de milă, decă mîna cea de susū,
 Nu va face vr'o minune de câtū se dă mai presusū.
 Pe prinȋpul Ipsilante Arhistratigū ilū numescū,
 60 Ilū smulgū din sēnul Rosiei și cu dēnsul se unescū.
 Se unescū că'lū sciū că este cu sciință și istețū,
 Mîna drēptă ilū arētă*) în câtu'i de îndresnețū.
 Purcede cu rîvnă mare de respătire aprinsū,
 Și vine plinū de vāpae, aicea la Prutū întinsū.*
 65 Gătiră puterea tōtă, câtū se cade și câtū vreī,
 Întru o așa lucrare, era numai doi lachei,

*2

*3

*) Lui Ipsilante îi lipsē braȋul dreptū dintr'unū resbelū.

(Nota Ediȋiunii Balica).

- Căci puterea Eteriei, ce puté a se fâli,
Prin locuri deosebite, lăsase a năvăli.
Pe Domnul Mihail Vodă, a țerei stăpînitoriū,
70 S'aū silitū îndat'a'lū trage să le fie agîtorîū.
Isprava întru acésta, precum vedū, n'aū zăbovitū,
Căci cu multū mai înainte prin scrisorî s'aū vorovitū.
Îndată punū în lucrare, începū a scrie ostași,
Mai ântéiū toți arnăuți din slujba lorū se vedū trași,
75 Nu numai cei din ogécuri, dar și cei de la boierî,
Ca cândū vedé fericirea și cele mai mari averi.
Acésta da o pricină de prepusū între boierî,
Mergū, întrebă stăpînirea de dosnicele urmări.
Respunsū iaū ca să trămită la Bucuresci agîtorîū,
80 Că'n Craiova se vestise unū Tóderū resvrătitorîū,
Căci și 'n țera Românescă, osîndă, necazū, câtū vreî;
Dar acéstă îngrijire, vorū avé a scrie ei.

Postelnicul Iacovaki oferă
lui Ipsilantū comanda, 22 Fe-
bruarie. — Uciderea și prădarea
Turcilor în Iași. — Arestarea Mitro-
politului, Consulilor și Boie-
rilor în contra acestor crimi-
le. — Caravia și Roma-
din în Galați. — Bibica în Piatra-
Alte înuturi — Trisfetele, casa
Eteriei — Eforii E-
teriei — Trei Călu-
gări — Panaiotaki-
Panu — Nenoroci-
rea țării.

- În vreme ce arnăuți la eterii se scrié,
Postelnicul Iacovaki, la Prutū mergé și vené.
85 Postelnicul și Ministrul, acélū iubitū și slăvitū,
Cu tacămul curței séle, nu se da mai potrivitū.
Intrigantū, viclénū și jacașū, lumea de puté mânca,
Zimbindū și spuindu'ți glume; nesimțîndū te desbracă.*
Intrigantū celū mai de frunte și din cei mai lăudați,
90 Cu Postelnicul Costaki, îți păré cum că suntū frați;
Atăta, că Iacovaki era mai politicosū,
Iar celă-l-altū, de mândrie, ajunsese puturosū.
Mândru de-atăta putere ce asupra lui vedé,
Vai de săracul acela în mână care'î cădé.
95 Între ei mai era încă unū curbetū posomorîtū,
Unū Lividi Nicolaki, sufletū scârnăvū și urîtū,
Nazirū pe țiganiū gospodū, — aicea l'aū potrivitū,
De câtū casierū Domniei, Nazirū îi mai nemeritū.
Acestia gîlucaū rolul, și ceea ce vré, făcé,
100 Boierilorū le daū balurî unde vrêndū-nevrêndū mergé;
Din balū Postelnicul Rizul, precum era asudatū,
Aū mersū de aū datū de scire, pe Ipsilantū aū chiămatū
Sé vie sé ia comanda, sé începă a lucra,
Sé descopere secretul și în slujbă a intra.
5 Marți în doué-deci și doué, în luna lui Februarū,
Începe osînda țerii, și necazul celū amarū.
La noué césuri de diuș, svónă, șoptă între toți,
Se vede că'î o pricină, dar sé 'ntrebî pe vr'unul poți?
Căci și acei ce simțise, și oblicise ceva,
10 Nu 'ndrăzné cuvêntū sé dică, séu sé aréte cui-va.

*4

- La urmă din Grecii curței, pe la prietenii dați vestii,*
 Cum că vine Ipsilanti cu oștile moskicesci,
 Dar cu giurământu pe taină, forte tare pe ascunsu,
 Cum că are vr'o sciință, nici cum se nu dé prepusu;
 15 Ș'asa la unu césu de nópte, după ce a înopstatu,
 Feldmarșalul eteriei cu convoiul s'au arătat.
 Îndată ce-au mersu la gazdă, îndată ce au sositu,
 Vai mie! ce crudă faptă, ce lucru au sevêrsit.
 Arnăuților dă voie pe toți Turcii a prăda,
 20 De voru sta cu 'mprotivire, de mórte în ei a da.
 Varvari, nelegiuiți, lupii acești însetați,
 Cadu c'o nemilostivire peste-acești nevinovați.
 La hanuri în meșul nopții, acei mai mulți năvălesc,
 Alții a lovi Beilicul*) în câtu potu se sirguesc.
 25 Jăcuesc, pradă, omóră, mărfurile împăresc,
 Și, cu câtu privesc folosul, cu atâta se iutesc.
 Cine se se 'mpotrivesc, căci, săracii, amețiți,
 Fiindu toți în așternuturi și întru somn adânciți,
 Stați zăluzi într'o uimire, amanu! cu toți striga.
 30 Dați averile lorú tóte, și începú a se ruga,
 Armele li se luase, lacrimi întrebuintesc,
 Dar la nisce așa fiare, nimică nu folosesc.
 Pe cei îndrăzneți omóră, și pe cei mai slabi, lega,
 Fiindu a lorú hotărîre, la Beilicu a'i aduna *
 35 Ca nisce oi spre giunghiere, a doua și ducú pe toți,
 Cé de acolo crușime a închipui nu poți.
 Îi golescú pe toți de haîne, și atunci năvălesc,
 Le dau câte-va cușite, ș'apoși stau de îi privesc.
 Unuia îi sbóră mîna, pe altul în capú lovesc,
 40 Și pe altul unde-apucă, mórtea câtu potú prelungesc.
 După ce crușimi nespuse, osîndiții au lucratu,
 Apoi dîndu loviri de mórte, la unu locú 'i-au adunatu.
 Priveliște îi facú lumei, viteji vrîndu a s'arêta,
 Și, spre o mai mare fală, haînele lorú le purta.
 45 Acei ce din hanu scăpase, seú afară s'au aflatu
 Unii lá boieri alérgă, iar alții la consolatú.
 Acolo află limanul, acolo s'adăpostesc,
 Scapă de osînda tótă, și de ferul dușmănesc.
 Dar nelegiuiții află, cu toți începú a striga,
 50 Cerú ca se le dé toți Turcii, seú casele vorú călca.
 Alérgă toți ca turbații, se fálé, se lăuda,
 Că vorú răsturna totú tîrgul, decă pe Turci nu vorú da.
 Mitropolitul, boierii și consoli, se unesc,

*) În Beilicu erau casele unde trăgeau Turcii.

(Nota Edițiunii Balica.)

- La Curte facū arĕtare, ŝi cu toŭiĭ mijlocescū,
 55 Prinĉipuluĭ Ipsilante, ĭi ĉicū, ĭi arĕtā toŭiĭ:
 Cā este nelegiure a face atātea morŭi;
 De ce atāta osĭndā la nisce nevinovaŭi,*
 Cāndū ei nu rĕdicā arme, ŝi cu toŭiĭ suntū plecaŭi;
 Dupē ce averea tōtā, ŝi armele le-aū luatū,
 60 A s'atinge de viēŭ, ĭi cruŭime, ĭi pĕcatū.
 De suntū duŝmanĭ Eteriei, de suntū aŝa socotiŭi,
 Ca prisionieri de oŝte, potū ca sē fie opriŭi.
 Apoi consoliĭ la urmā aū vorbitū descoperitū,
 Cā'n consolatū nu se pōte ca sē intre eteristū,
 65 Nicĭ potū face vr'o cercare, sēū cātū de puĉinū miŝca,
 Īntr'o aŝa ĭntĕmpleare consolatul a'lū cālca.
 Acēsta 'i-aū smeritū tare, 'i-aū făcutū a conteni,
 Ŝi boŝerilorū dā vreme, pe cei mai mulŭi a'ĭ porni.
 La urmā, cāŭi-va dintr'ēnŝiĭ, ĭn curte 'i-aū adunatū,
 70 Ŝi fārā ĭntārŭiere la Galata 'i-aū mutatū,
 Ŝi de acolo cu pazā, ĭn carantinā 'i-aū dusū,
 Unde aū scāpatū din griŭā, din osĭndā ŝi prepusū.
 Amarū mie! dar la tĭ.guri, ce cruŭimĭ n'aū sēvĕrŝitū,
 Unde erau Grecĭ Ispravnicĭ, ce n'aū făcutū ĭn sfirŝitū.
 75 Īnceputul ŝi lucrarea, facū mai āntēiū ĭn Galaŭi,
 Aceĭ mai cruŭi ŝi mai varvari, dintre Grecĭ mai blestemaŭi.
 Unū Caravia baŝū-bulucū-baŝū, din Curte orōnduitū,
 Sufletū rĕū, uritū la faĉiā, unū cāne nelegiuitū,
 Ŝi Romadin Pircālabil, unū giugé, unū omū pocitū,
 80 O stirpiturā grecēscā, eŝitū dintr'unū vasū clocitū.*
 Aceŝti doi trāgĕndū la sineŝi pe keŝalonitĭi toŭi,
 Aū lucratū cruŭimĭ atāte, ĭn cātū a crede nu poŭi.
 Dar Ispravnicul de Piatrā, Bibica acelū nebunū,
 • La Golia, (*) nu la Piatrā, ca sē stē era mai bunū;
 85 Dupē ce cu arnāuŭiĭ cari avē de la Īaŝi,
 Pentru acēstā pricinā, dinadinsul triimeŝi,
 Beŝlēga cum ŝi toŭi Turciĭ, neguĉitori ce-aū aflatū,
 Lovindu'ĭ ĭn meŭul nopŭiĭ, deŝbrācāndu'ĭ, 'i-aū legatū.
 Spre mai mare a sa falā, a doua-ŭi toŭi legaŭi
 90 Īi ŭinē sā'i vēŭā lumea, ca pe nisce vinovaŭi.
 Sāraciĭ mai morŭi de fricā, pe toŭi cu lacrimĭ ruga,
 Dar cine 'ndrāznē sē ĉicā, unū cuvĕntū măcarū cui-va?
 Fārā de ĭntārŭiere pe toŭi la Īaŝi 'i-aū pornitū,
 Unde venindū pĕn' la Romanū, acolo 'i-aū ŝi jārŭitū.
 95 Dupē dēnŝiĭ ŝi vitēzul, de la Piatrā aū purcesū,
 Īn menzilū cu mare grabā, a'ĭ venitū ĭntinsū la Īaŝi.

(*) La Mōnastirea Golia din Īaŝi, estē casa de nebunĭ.
 (Nota ediŭiunii Balica).

- Rade barba, se îmbracă în haine de eteristă,
De cătă Hatmană omă de trebă, așa au mai nemerit.
Ca să-și cerce vitejia și că-i multă învăpăiată,
200 Pentru că-i stătuse căi, pe surugiă au tăiat.
N'oiu mai pomeni de Romană, de Fălcă și de Hărlău,
Nici de crușimele toate ce s'au lucrat în Bacău.* *9
Trei-sfetitele în urmă, casa Eteriei făcă,
Se orânduiesc și Efori, după a Prințipului placă.
- 5 Irinopoleos, unul din grecii Arhieriei
De acesta mi-i mirare, cum au intrat între ei;
După el mai era încă și doi sfânți Arhimandrii,
Farisei și multă făciarnici, intriganți și necinstiți;
Celă d'ântău, Trei-sfetiteanul, sufletă scârnavă și urit,
10 Ori cândă îi căta în față, ilă vedeai posomorit;
Celă-laltă îi Floreștenul, viclenă, ademinitoriu,
Ipocrită de cel de frunte, și de țeri vânturătoru.
După el, Dioghenide, ună lipsană neguțătoră,
Și Panaitake Panul, împreună lucrătoră.
- 15 Mai erau încă și alții, scriitori și gramatici,
Nu putei a mai alege pe cei mari dintre cei mici;
Toți din marginile lumii, în Moldova adunați,
Venii golii, în stare prostă, în abale îmbrăcați,
După ce au făcută stare și toți s'au înbogățit,
20 În senul patriei noastre, ei antău au pusă cuțit.
Cerescule împărate! veți de susă ală nostru chină,
Privesce osinda țerii ș'a norodului suspină!
- Rizu, Cârma
Eteriei.—Fiu-seu
devine eteristă.
- Cârma Eteriei totă, ce mai susă amă pomenit,
Era Postelnicul Rizul, Ministrul acelu vestit,
25 Cu Vlădica d'impreună, toate la cale pună,* *10
Acolo cum și la curte, pururea mergă, venă;
Acolo daă hotărâre, acolo alcătuescă,
Eteristii ca să se scrie îndată orânduiescă.
Spre mai mare a sa fală, fiul său antău s'au scrisă,
30 Se arătă 'n uniformă și cu sabie încinsă;
Îngâmfat de a sa slavă, ades' la Curte mergă,
Iar măică-sea după dînsul în gura mare plângă;
Bocindu-se, ruga Grecii, și pe mare și pe mică,
Să nu-lă lase să se culce noptea fără ghigilică,
35 Franzelă, pu de găină, ciorbă se-i dé de mâncată,
Și noptea două saltele să-i ascernă de culcată;
Ună pruncariă așa în ôste, ce dracu ară fi lucrată?
Sciă, că decă-lă prindă Turcii pré multă s'ară fi bucurată.
Uă prefacere aicea Curtea 'ndată au luată,
40 Nu vedăi măcar pe unul curtezană neînarmată,

Rizu, Cârma
Eteriei.—Fiu-seu
devine eteristă.

Inscrierea Ete-
ristilor.—Tero-
rismul loră.

- Toți la briu aveau pistole, alții cu săbii încinși,
 Cu toții de-a eteriei rivnă, se vedeu aprinși.
 De o pildă ca acesta, și de rivnă Grecii trași,
 Unii dau bani Eteriei, alții se scrieu ostași.
- 5 După densii cațaoonii, toți orbesce năvălesc,
 Cum și acei ce n'au stare și'n tractiruri locuesc;
 Și băeți de prin dughene, acei ce marfă purta* *11
 Eterea nici pe unul n'alegă nici depărta;
 Tuturorū le dau cocarde pe toți îi împodobesc,
- 50 Uniforma Eteriei dându-le, staū de'i privesc.
 Dar numai cu-atâta numărū, nici cum nu se mulțamesc,
 Falangile eteriei, cu atâți nu se 'mplinesc.
 Le trebuie ôste încă, ômeni vrednici și bărbați,
 Ca'n rësboiele cu Turcii, să nu iésă rușinați.
- 5 Eforii dau proclamații, prin respintiū le lipesc,
 Că ômeni vrednici de ôste, cu léfă bună primesc;
 Le dau léfă, le dau arme, și, la cei ce nu au, cai;
 Êtă vremea cuviôsă pentru toți cei din Iași crai.
 Începū pré mulți a se scie, și câți-va cîcoci din Curți,
- 60 Haîdăii de pe la vite, bozagii, plăcintari mulți,
 Ucenici de pe la scôlă, mai mari și mai mici băeți,
 Nu suntū goniți nici țiganiū, ȑicendū că suntū îndrăzneți.
 Pentru țigani s'au ȑisū multe sē nu fie primiți,
 Că'i rușine, Eteriei, a fi cu țigani uniți,
- 5 Căci luându-se Elada, și vorū fi și ei ostași,
 Vorū cere cu totū cuvēntul ca toți să fie părtași;
 Pe sub cumpētū și boierii îndestul, au vorovitū,
 Și cu greutate mare au făcutū de-au contenitū.
 Cine îndrăznē sē ȑică unū cuvēntū descoperitū,
- 70 Sēū s'opréscă pe vre unul a nu se scri Eteristū.* *12
 • Unū neguțatorū săracul, ceva pentru c'au greșitū
 A vorobi din protivă, simțindū că'i chivernisitū,
 Pe uliță în trei locuri, l'au bătutū fôrte cumplitū,
 Și glóbă, la Eterie, ȑece miū lei au plătitū.
- 5 Așa, blestemându din sufletū pentru cele ce-au pățitū,
 Durere, paguba tótă, în sine au inghițitū.

Uniformarea și
 equiparea Eteri-
 silorū.

- Ostași acum se scrisese, trebuia și îmbrăcați,
 Căci se curățise tērgul de bețivi și blestemați;
 Lipscanii, neguțatorii, cei ce erau eteriști,
- 80 Postavul de prin dughene, ilū trāmitēū nesiliți.
 Camara orōnduesce, toți jidovii croitorī,
 A straelorū eterii, ei să fie lucrătorī.
 Silă le facū fôrte mare, ȑi și nópte a lucra,
 Câte se gătēū din strae, îndată le îmbrăca,

- 5 Acum era trebuință, arme și cai să le dé,
Căci acei ce se scrisese, îi sciutū că nu avé.
Telalul punū ca să strige, și, cu voe și nevrutū,
Câți vorū avé cai și arme, să le-aducă de vëndutū.
Căci se vorū lua de géba orī unde se vorū găsi,
- 90 Și vorū lua și certare, cei ce n'orū mărturisi.
Vai mie! ce planū, ce stare, ce urmări rele privescū,
Nu veđū planuri de Elada, ce curatū chipū tâlhărescū.* *13
Greci, acești multū cu minte, acești adânci și isteți,
Urmări fapte de aceste, putéi de la ei s'aștepti?
- 5 Toți câți avéu arme próste, și le ținéu în zadarū,
Le trămitū la Eterie, și le daū tóte în darū,
Socotindū c'acesta este celū mai minunatū tertipū,
Și cele ce-avéu mai bune, s'orū scuti cu acestū chipū.
Dar unū numărū micū de arme, nu'ī trébă, nu folosescū,
- 300 Apoi și caii cu totul vedé cum că le lipseascū.
Pentru cai aū pusū la cale, la boieri aū arétatū,
Cum că duoé miī din țéră cai, se cerū neapératū.
Le-aū răspunsū că țéra n'are, dreptate cai a le da,
Să cumpere celū ce n'are, iar celū ce nu, va răbda.
- 5 Unū răspunsū așa de rece, aū fostū pré supărătorū,
Dar avéndū stăpânitorū alū țerii sprijinitorū*)
Nu le pėsă, daū poruncă, fără a se mai sfii,
Armele se ia în silă, de la câți vorū întilni,
Cum și cai de pe la hanuri, și câți vorū trece drumeți,
- 10 Și se bată câtū le place pe câți vorū afla sumeți.
Blestemați daū năvală ca nisce dulăi turbați,
Dupé ce aū așa voe, apoi ce mai așteptați,
Caii scoté de prin hanuri, pe drumeți descăleca,
Și pe toți acei cu arme, îndată îi desbrăca.
- 5 Vai mie! câtă strigare, și ce sgomotū în orașū,
Porțile se'nchidū îndată, toți în lăuntru s'aū trasū.* *14
Unii, după ce prin lacrimi nu se putéu apéra,
Cu dare de bani la urmă caii lorū rescumpéra,
Și fără întârziere la alți multū mai osândiți,
- 20 Armele a da și caii, se vedéu îndatoriți.
Unii alergaū la Curte, alții pe efori ruga,
Dar cine își băté capul, cine vré a asculta.
La începutū, pe la unii, le da ce se îndura,
Dar la urmă cu bătae îngrozindu'ī, 'ī alunga.
- 5 Mai alesū Trei-sfetiténul, călugherul celū puchiosū,
Care mai în tótă vremea își páré că'ī mániosū,
Mergéndū la elū diminéța, ș'amédă-đi după somnū,
Péné nu 'și-arū fi dresū cheful, nu te socoté de omū.

*) Aici versul arū fi trebuit să fie:

„Dar avéndū sprijinitorul a țerei stăpânitorū.” — N. E.

- Cu doi eteriști la ușă, cu săbiile crucișu,
 30 Trăge din ciubucă cu sete, numaî cu un ochiă deschisă.
 Acesta da hotărîre, ce se îndura făcé,
 Acei nevoezi, săracii, cu spaîmă la elă mergé.

Prădări și fabri-
 cări de arme. —
 Tuurile Curții —
 Anastase Pozo-
 dromul șeful Ar-
 tileriei. — Armia
 stăgata — Eteristi
 strângă bani. —
 Duca silește pe
 Andrea Pavli se
 de 200.000 lei.

- Eteristi, de la butce, cai să ia nu 'ndrăzne,
 Dar arnăuți, ciocoi, pe la ogrădi năvăle.
 5 Armasari, cum și povodnici, unde scie că era,
 Îi lua, decă stăpinul nu se puté apăra.
 Unii îi da și de voie, nevrînd a se învrajbi,
 A mai alerga la efori, și 'n zadar a vorovi.*
 Decă de casnicii nostrii, ne vedemă a fi prădați,
 40 Ce se'ncapă a mai dice vr'un cuvîntu de cialaltî.
 Ei aducéu eteristi, ei povătuéu pe toți,
 Necazul din eterie voră simți și acei morți.
 De a loră obrăznicie și de voia ce le da,
 Începusé ăia mare pe uliță a prăda.
 5 Unuia îi lua șalul, altuia punga ceré,
 De agiunsu îi da bătae, decă se improtivé.
 Casă și doghene nóptea, tot de-a-una se spărgé,
 Să ăică, să jeluască, acum, mai numaî mergé.
 Săracii țipaă din sufletu, pe cine vedé ruga,
 50 Și decă 'și lua nedejdea, continé a alerga.
 În criminalu, mișalie, vr'un tălhariu de se prindé,
 Din furtisagă păgubași, nimică nu mai vedé.
 Căci glóba și împlinéla, după ce se împliné,
 A mai da n'avé de unde, pentru că nu rămâné.
 5 Jafuri, prădări și necazuri, orî câte amă aretatú,
 Îndecite pe afară, pe la tîrguri s'au lucratú.
 Case boieresci călcate, batjocuri, bătăi cât vreî,
 Cine îndrăzné să facă cercetare între ei.
 Nu'ți era ciudă atăta de ciocoi, de arnăuți,
 60 Cât te pătrundé durerea, de Grecii cei cunoscuți.
 Cruđi, neîmpăcați la tóte, fórté silnici, răpitori,
 Dușmanî patriei de mórte, și multú nemulțamitori.
 Ei îngroșisé Moldova, ei mai multú o desbrăca,*
 Și pe toți reii din țeră, a se scrie îndemna.
 5 Eteristi și din Odesa începú a se aduna,
 Dar nici unul dintre dênșii, cu-a nostrii nu seména.
 Ómenî vrednici și de cinste, toți intr'unú feliu înbrăcați;
 Cei mai mulți erau pedestrii, și unii neînarmați.
 Pentru arme nu le pésă, căci pe toți îi desbrăca,
 70 De simțiau că suntú la vr'unii, și casele le călca,
 Și din tîrgu și de afară, tot d'a-una aducé,
 Și mai bune, și mai próste, orî cum era, n'alegé.

- Dar pentru îndestulare, sulite orînduescū,
Că va fi mai cu lesnire, nici cum nu se îndoescū.
- 5 Ia poroncă armășiea, herariî a aduna,
Și isprăvniciea Curțîi, lemnele a le lucra.
Șurile cele din curte, îfî păré că'su unū vulcanū,
Ilăile geméu tóte sub celū mai vrednicū cîocanū.
Unî sulite lucréză, alțîi caiî potcovescū,
- 80 Alțîi tunurile Curțîi a găti se îngrijescū.
Două tunurî ce-avé Curtea, din care unul smintitū,
Așa îlū legase bine căt nu credéî că'î cărpitū.
Rótele întărescū bine, apoi le-aū și zugrăvitū,
Ș'o ladă de erbărie îndată aū potrivitū.
- 5 Ce necazū, ce trudă mare, herariî aū suferitū,
Pênē când după plăcere hîarăle aū potrivitū.
De cartuși unū mare numărū, sē se taie rînduescū,
În muchî, iară nu rotunde, să se facă poroncescū.
Îndată o mîglă, mare în criminalū aū adusū,*
- 90 Și încărcăturî o sută, ca se facă aū pusū.)*
Anastasi Pezodromul, a artileriei șefū,
Elū le orînduîé tóte după ce prindé la chefū.
Dar spuné cumcă mai are unū ingineriū năimitū,
Omū cu deplină sciință, dar ș'acela Ioanitū.
- 5 Din gătirele aceste, ce isprav'ăștepțî sē vedî,
Cređî că'î sta la îndoială, să ridîi saū să lacrimezi.
N'aū cercatū vr'o greutate, a puté găsi topciî,
C'aū luatū din armășie, pe cincî din masalagîi.
Sē lăsămū tóte aice, căcî armiea s'aū gătitū,
- 400 Bine-reū cum a vré dîcă, dar îi gata spre pornitū.
Sē venimū la trebuința cea de banî care avé,
În care isprava tótă, atîrna și priivé.
Căcî trebuință nu'î numai, pentru óste și ostași.
Dar din folosul acesta, vreū și ei a fi părtași.
- 5 Atunce, toți d'impreună, grecî, boierî-negușitoriî,
Luând cu ei din călugeriî, pentru că's bunî cerșitoriî,
Se pornescū în totū orașul, toți începū a îndemna,
Nu se rușinaū a dîce la căți îi întîmpina.*
- 10 Vrîndū să amăgescă lumea, credința la mijlocū scotū,
Că daū răsboiū pentru dînsa, încredințéză câtū potū.
Privesce nelegîuire, cum potū a mai vorovi,
Credința, cu-a lorū urmare, de se póte potrivi.
Căți-va nebunî, alțîi falniciî, se plécă, daî ajutoriū,
Vrîndū s'aréte fisce-care, cum că este rêvnitoriū.
- 5 Alțîi, spărieți de dînsîi, că la urmă s'orū căi,
Daū ceva la eterie, vroindū a se mîntui.

*17

*18

*) Acî lipsește uă syllabă din versū.—N. E.

- Unii caî, iar alții arme, alții și bani numărați,
 Numai să nu fie vorbă cu-acești feliu de spîndurați.
 Cei mai mulți, cu îndrăznélă, fără a se apêra,
 20 Le-au ăisî în două cuvinte că nu dau nici o para.
 Zbărcé din nasu, ostîndiții, s'arêtau posomorîți,
 Vedéi că spre vrăjmășie, erau forte hotărîți.
 Grecii toți cu mare fală, alergau, dau agiutoriî,
 Vrêndu a se numi orî care, patriei mîntuitoriî.
- 5 Celu mai săracu dintre dênșii, făcé orî ce-arû fi făcutu,
 În Conдика eteriei, se se vedă că'i trecutû.
 Mai la urmă punu la cale, voindû a se și fâli,
 C'au pututu pune la mână pe Andrea pe Pavli,
 Neguțitoriî omû de cinste, celû mai bunû capitalistû,
- 30 Ce din scumpete seû minte, n'au vrutû a fi eteristû.* *19
 Îlû apucă cu strânsóre, se dé unû agutoriî bunû,
 Dar nici cum nu se primesce, căci elû nu era nebunû.
 Întru acêsta și Curtea tragû a se amesteca,
 Căci ei nu'lû silé s'agiute, ce voié a-'lû desbrăca.
- 5 Orînduescû spre acêsta, pe-unû Duca executorû,
 Unû birbantû de cei de frunte, și de țeri vînturătorû.
 Execuțiă în casă îi punû, îi orînduescû,
 Bolta, a le séle tôte, îndată pecetluescû.
 Alérgă, merge la Curte, pe la toți se jălué,
- 40 Ca se'nțelégă că n'are, din sufletû se nevoié.
 Zapise de la datornici, se priméscă le ăicé,
 Din așa necazû se scape, orî câte puté, făcé.
 Dar nu'î chipû căci toți suntû una, se agiute îlû silescû,
 Cu cât elû credé se scape, nici cum nu se mulțamescû.
- 5 Îlû supără eteriștiî, cât se dă, îlû îngrozescû,
 Și cu elû într'o odae lôcuindû îlû necăjescû.
 Sudorî reci vêrsa de mórte, se spue nu avé cui,
 Ca se'î dé vr'o ascultare, din toți macar unul nu'î.
 Hotăresce a da baniî, cu celû mai mare necazû,
- 50 Căci Duca și eteriștiî, nici cêsû nu'î dau de regazû.
 Atunci cade la'nvoélă, căci chipû nu'î, îi nevoitû,
 Doué-sute miî lei tocma, numêrândû s'au mîntuitû.
 Hargilîcû destul făcuse, casa sirmaié avé,
 Căci de la cei făr' de stare, pên' la galbănû priimé.* *20
- 5 Ipsilantû se se pornéscă, acum este nevoitû,
 Îi stratopedû, dă poroncă, a fi gata spre pornitû.
 Atunce, săracul Iașul, ce prădări n'au suferitû,
 De nu erau mulți prin casé, apoi era de peritû.
 Prădări și călcări de case, batjocuri de către ei,
 60 Jalobe, oftări și plângerî, și suspinuri încât vreî,

Iașirea lui Ipsilant și a lui Tu feki-Başa Vasile din Iași. — Domnul și boierii scriu împêraturîi rosescû la Leibach. — Retragerea

Consulului ru-
soacă la Seulenf—
Inceputul boja-
niei.—Răspunsul
Împăratului de
la Leibach—Car-
tea de blestem
a Patriarhului în
contra Eteristilor.—Penededeca
redică cei din
urmă Eteristi din
Iași.—Scrisorile
boierilor către
Împăratul în con-
tra Eteristilor.—
Retragerea lui
Vodă Șușu peste
Prut.—Nua Câr-
muire a Mitropo-
litului și a boie-
rilor.—Boierii de-
clară lui Spiru
și Penededeca că
trebuie să se re-
tragă în jos.—
Teodor Balșu și
Tăutu sunt trimiși
la Brăila.—Eteri-
ști aiși, turbază—
Convorbirea lor
cu boierii.—Pen-
dedeca pune mâ-
na pe Cărmuirea
terti—Fuga popu-
la din Iași.—Re-
mâne Mitropo-
litul cu câți va bo-
ieri.—Nemții ieși
apărarea Iașilor—
Ghionadie e trimis
la Brăila.—Balșu
butește pe lângă
Iusuț—Pașa Sera-
skier și Devlet.—
La întorcerea sa
la Iași, Ghionadie
mai întâiește pri-
datul do Turci, pe
urmă, prinț de
Eteristi, de abia
scăpă din mâinile
lor cu ajutorul
Mitropolitului.

- Ôstea din Iași cea mai multă, la Galata au ieșit,
Ca de acolo alaiul să se facă în sfârșit.
Ziua de alai sosese, Grecii încalcă toți,
Și vină cu-atâta fală, încât a crede nu poți.
5 Iar prințul, după dânsul, vine foarte bucurat,
De-atâția bunii hiliari, vedându-se încungiat.
Trecu prin curtea cea Domnască, la Trei-sfetite mergu,
Vrându ca să asculte slujba, cu stratopedul întreg.
Și molebi se se facă, cu un chip multă rugătoriu,
70 Ca puterea cea cerască, să le fie agiutoriu.
Privesce, nelegiuții, legea cum batjocurescu,
Dup'atâtea urmări rele, încă mai nădejduescu.
Ori-ce facu în făciarie, mie 'mi-au mărturisitu,
Că câți-va după zacuscă, apoi s'au împărțășitu.
5 Veți creștini, privesce ôste, ce se mai nădejduescu,
Poți ca să'i numesci pe dânsii, cum că sunt oști creștinesci? *21
Molebia se sfârșese, prințul de slav'apinsu,
Cu sabia biruinței cere să fie încinsu,
Cu sabie se se'ncingă, c'ășa poroncescu și vreă,
80 Și prin curtea cea domnască, drumul la Galata ieă.
Toți cu săbiile gôle, pe uliță au trecut,
Ca cându mare biruință ticăloșii au făcutu.
La Galata întindă mesă, acolo benchetuescu,
Isprăvile, biruința, le pără că le privescu.
5 Prințul înapoi vine, se întorče iar la Iași,
Vrându ca să orânduiască, toate cele spre purcesu.
Pune planu, dă hotărîre, ôstea face în trei părți,
Cerându ieșire să fie din Iași, în mai multe dăți.
Una spre Bêrladă s'apuce, alta spre Siret în susă,
90 Alta cu artileria, se mai stă în Iași le-au spusu.
Prințul își ia Siretul, că'i locul îndemănatu,
La o năvală de dușmani, nu se dă mai minunatu.
Codrii mari și ape multe, apropiere de munți,
Câtă să nu'i pêsă nimică, de-oră fi dușmani cât de mulți
5 Purcegându se vedu Iașul, ôreși-ce mai răcoritu,
Dar acei de pe afară, săracii ce-au suferitu.
Ei nu avău trebuință a mai păzi vre-unu marșrutu,
Căci toți poposău prin sate, unde îi plăcău ș'au vrutu.
Ce mai gîndesci pentru satul, unde mănă și călca,
200 Țipetul, oftări, strigare, pênă la ceru se urca,
Minșterguri, lăvicere, bărdițe, țoluri, desagi,*
Cămeșe, rufe, prostire, și pâr' la bucăți de saci,
Dintre ei care de care, a răpi și a păstra,
Pără că'i datore țera, pe mișăi a înzestra.
5 Vai și amară de vătăji de pe la moșii, mai toți,

- Patimile lorü vorü spune, la cei vii și la cei morți.
 Pretutindene strigare, la toți va!, la toți amarü,
 Pêr' la Focșani unde ôstea s'aü adunatü la hotarü.
 De cé de-acolo urmare, nu amü scința, nu sciü,
- 10 De aceea, m'oiü întôrce, ca éráși la Iași să viü,
 Căci mai rămăsese încă partea oștii cea mai grea!
 Unde și artileria, era 'mpreună cu ea.
 Tufekci-bașa Vasili, a Domnului Calimahü,
 Scrisese partea aceea, și elü era Hiliarhü.
- 5 Parte era mai alésă, căci erau toți arnăuți,
 Era și din cîocoime, și plăcintari, dar nu mulți.
 Acesta n'are să iésă, ca prinçipul Ipsilantü,
 Căci fiindü cîocoii de curte, făcé hazü de saltanatü.
 După, prânzü la noă césuri, încă pêr' a nu toca,
- 20 Năvală mare de ómeni, cela pe cela călca;
 Întrebü ce'i? imi spunü că ôstea trece pe uliță 'n susü,
 Dar c'o paradă ciudată în cătü nu este de spusü.
 Alergü; mă ducü la feréstră, staü și eü ca să privescü,
 Și vedü, ceea ce vr'o dată a mai vedé nu gôndescü.* *23
- 5 Mai ântéiü trômbacii Curții, călări mergëndü trômbița,
 După ei, călări doi preuți, falnici în cătü nici căta.
 Amêndoï cu șishanele, greci, dar bine îmbrăcați,
 Cătü n'avéü deosebire din ostași cei-l-alți.
 Unul dintre doi cocardă avé și purta la capü,
- 30 Îar altul de firü o cruce o pusesé la potcapü.
 După dênșii, într'o butcă, unü arhiereü viné,
 Cu omophorü peste rasă, și 'n mână cruce ținé.
 Sêrbü era arhiereul, cârnü la nasü și reü făcutü,
 Unü vënturătorü de lume, făçlarnicü, multü prefăcutü.
- 5 După ei începé ôstea, arnăuții toți în rôndü,
 Îi privéi cu mare fală, giucândü caii și mergëndü.
 Mai la urmă Hiliarhul, îmbrăcatü fórté curatü,
 De a sa ofiçierime se afla încungiuratü.
 Musica italianéscă după dênșul resuna,
- 40 Îți păré pe pămêntü Aris, și dândü pildă îndemna
 Și'ndată artileria, cu șefü și artileriști,
 Și, pentru mai mare fală, cincî-șése din eteriști.
 Anastasi Pezodromul, era întru acestü halü,
 În cătü făcé mare silă, a puté să sté pe calü.
- 5 Douë-sute unü-spre-ðece, erau toți căți aü trecutü,
 Suntü încredințatü pré bine, că greșală n'amü făcutü.
 Dar mai rămăsese încă mulți, prin crășme fiindü beți,
 Alți neimbrăcați încă, și căți-va fiindü băeți.* *24
 Eforii cei de la casă, a scrie nu continé,
- 50 Dar și mulți de pe afară, de la tîrguri scriși viné.

- Domniea fiindu în scaună, cine aru fi îndrăznitu,
 Unu cuventu măcaru se dica, că s'aru fi primejdutū
 Toți gemeu întru tăcere, toți oftaū intru ascunsū,
 Căci răul era atăta în cătū nu se da mai susū.
- 5 Tótă țera în călcare, ia ce focu cumplitū ardē,
 Căci cu prilejul Eladii, tîlharii o prăpădē.
 Se deștēptă boierimea, începe-a se sfātu,
 Ce chipū săntrebuințeze răul spre a-'lū lecu,
 C'acum agiunsesse rana, cangrenă desevisritū,
- 60 Nu se mai aștepta altă de cătū unū cumplitū sfișritū.
 Arzū a trāmite la Pórtă, nici cum nu aū îndrăznitū,
 Căci intru așa urmare, toți s'aru fi primejdutū.
 Alérgă la stăpinire cerēndū sfatū a'ī agiuta,
 Căci în starea de atunce, nu o putē depărta.
- 5 La Curtea apărătore, se scrie le-aū poroncitū,
 Agiutoriu ei se ceie, dāndū vr'unū sfișritū fericitū.
 Domnul se însărcinēză, a se scrie s'aū silitū,
 Și toți acolo de fačiă, vrēndū-nevrēndū aū iscălitū.
 Aū scrisū ce 'i-aū fostū plăcerea, ce-aū socotitū ș'aū voitū,
- 70 A mai îndrepta a dice, nici cum n'aū îngăduitū.
 Curierū pornesce 'ndată se mérgă la Leibach,* *25
 Unde se afla atunce și alū Rosiei Monarh.
 Pērē aū aflatū respunsul, consolul din Iași s'aū trasū,
 Căncelerie, archivă, nimică n'aū mai rēmasū.
- 5 La Sculenī în carantină cu toți ai sēi aū intratū,
 Îngrijire s'aū datū mare, totū Iașul s'aū tulburatū.
 Între cei mari frică mare, cu toții se îngrozescū,
 Interesul țerii uită, de starea lorū se 'ngrijescū.
 Cēla de cēla cătū pōte, voiescū a se tăinuī,
- 80 Care de care se pōtă fugindū a se mēntui.
 Din starea d'intăiū, vr'o patru, se făcuse nevēduți,
 Fără a mai lua voie, dar mai erau gata mulți.
 Unii spre Sculenī apucă, alții spre cordonū în susū,
 Sē scape de îngrijire, și sē iēsē din prepusū.
- 5 Se supără boierimea, pentru acei ce s'aū dusū,
 Căci pe toți căți rămāsese, îngrijire 'i-aū supusū.
 Începū cu toți să gōndēscă, începū cu toți a mișca,
 Gătire facū pe sub cumpătū, numai cătū nu încārca.
 Se 'ngrijesce multū Domniea, de 'nceputul ce-aū vēdūtū,
- 90 Căci urmare ca acēsta, nici o dată aū cređutū.
 Întră la multe prepusuri, începū a se îngrozi,
 Căci nu cunosce sfișritul, ce potū vedē într'o đī.* *26
 De la Leibach sosesse curierul cu respunsū,
 Toți ca o frunză pe apă, plutēū în mare prepusū.
- 5 Spre respunsū, scriē Monarhul, blānd, în căt sē cređi nu poți,

- Legiuitei stăpînire, ca s'ne supunem' toți.
 Căci în cât ne vom' supune, și nu vom' ieși din drum',
 Mîna cea apărătoare nu va r'edica nic' cum.
 Grecii toți s' se gonescă, pentru că'su r'evrătorii,
 600 De-a norodului odihnă ș'a linistei surpătorii.
 S'îl dé afară din țeră, cu bătaî, cu îngroziri,
 Că'su turburătorii de lume, și netrebnice zidirî.
 Din așa respuns' cu toții fôrte s'au îmbărbătat',
 Cele d'ânt'euî îndoile, cu totul le-au depărtat'.
 5 Alcătuesc' alte planuri, întru totul se prefac',
 Pe alte temeiuri calcă și alte hotărîri fac'.
 Se tulbură mult' Domniea, căci puterea 'i-au scădut',
 N'au năd'ejduit' s'auđă aceea ce au v'edut'.
 Un' respuns' așa de dosnic', și mult' nenăd'ejduit',
 10 Cu totul restornă planul ce'l'ă av' alcătuit'.
 Altă înt'emplare încă, lucru nenăd'ejduit',
 Un' plic' în Mitropoliea din Țarigrad' s'au primit'.
 Întru el' cărți de blăstemuri, cât' te îngroz' s'ascuți,
 Patriarhii iscălis', și din Synod' cei mai mult'.
 5 Blăstema pe Mihaî-Vodă, de-un' Mihale pomenesc',* *27
 Pe Ipsilant' și toți Grecii, căți eteristi se numesc'.
 Blăstemuri neauđite; pe toți eteristi Greci,
 Îi făc' pârtași Gheenii și munc' celei de veci.
 Blăstema' pe toți aceia ce nu se vor' r'edica,
 20 S'îl gonescă, s'îl ucidă, și'n picl'ore a'î calca.
 Argos' pe Mitropolitul și pe Episcop' făc',
 D'că o așa pricină vor' cerca a o tăc'.
 Spune'm' ce putea s' facă întru așa înt'emplări?
 Ar' fi putut', din protivă, s' facă alte urmări?
 5 Întru tipari' se pun' copii, întocmai cum era scris',
 Și, în tot' cuprinsul țerei, la mari și mici s'au tr'ămis'.
 Se grijesce mult' Domniea, se găt'esce de purces',
 Căci taîna cea d'între d'ensii, vid' că s'au înțeles'.
 Din scrisori ce priimise, descoperit' se ved',
 30 Că 'n Țarigrad', pe toți Grecii, îi tăia de'î prăpăd'.
 Acei ce au prins' de veste, prin corăbi' au întrat',
 Căți au apucat' s' fugă, de sabie au scăpat'.
 Copiile împărțite prin înadiniși triimeși,
 Tulbura toți eteristi din afară și din Iași.
 5 Ură, vrajbă, gónă mare, între Moldoveni și Greci,
 Nu put'ei, nesimțind' ura, pe lîngă d'ensii să treci.
 Eforii din Iași atunce, erau ostei comandir',
 P'êr' au sosit' Pendedeca cu căpitanul Ispir'.
 De prinșipul Ipsilanti am'endoî au fost' tr'meși,
 40 Ca s'ie, s'aducă Grecii, căți au mai r'emas' în Iași.* *28

- Aceștea iaă comanda, dar multu smerinî și supuși,
În pretenții cu blândețe, eteriști părēju că nu'su.
Din scrisorile primite boierii aū priceputu,
Ce urmare sē păzescă, și îndat'aū începutu;
5 Cărți aū scrisu pe la ținuturi, la Ispravnicî poroncescū,
Eteriștilorū tainuri a se mai da îi oprescū.
Daū poronci ca să'i gonescă de pe unde'su adunați,
La Țirgoviste sē mérgă, unde suntū și cei-l-alți.
La Brăila sē se scrie, și la Țarigradu unū arzū,
50 Sē ne scape de osindă, sē ne scôtă din necazū.
Sē arête starea țerei, ș'acele ce-aū suferitū,
Chelerul împărăției sē nu'lū lase de peritū.
Nu mai era îngrijire, ce vré sē facă, puté,
Căci descoperitū Domniea, sē purcédă sē gâté.
5 Ce altă puté sē facă, de ce s'arū fi apucatū,
Ca sē scape din osindă, necazū și cumplitū păcatū.
A se uni cu ei țera, vre o dată se puté?
Ce minte próstă la dênșii, așa decă socoté.
Supunerea lorū sē uite, ce Porței erau datorî,
60 Sē se arête cu toții rēi și nemulțamitori.
Și de ce acéstă jertvă? pentru că ne-a desbrăcatū?
Pentru crușimî și batjocuri ce 'n Moldova aū lucratū?
Séu pentru chreștinătate, cum cu toții se fălé,
Dar chreștinî cu așa fapte, cine a'î numi puté.*
5 Socotescū că, între dênșii, înțelepți câți vorū găsi,
Cum că amū tótă dreptatea, însuși vorū mărturisî.
Domniea multū slăbănógă din stăpînire s'aū trasū,
Adună pe toți boierii din cei mari câți aū rămasū.
Adună, le vorovesce cu lacrimile 'n obrazū,
70 Vederatū era în față a sufletului necazū.
Le încredințeză cârma, și le ȑice: «stăpîniți
Moldova patria vóstră, precum vreți o cîrmuiți,
Căci suntū silitū a purcede și în Rosiea sē trecū,
Mâni purcegū cu tótă Curtea, dreptū în carantină mergū.»
5 Nu'î pesa, n'avé vr'o frică, căci cu elū avé pré mulți,
Cine puté sē'lū opréscă, cu atâția arnăuți.
İaū ȑiua bună boierii, ȑicū sē mérgă sănētosū,
Toți întru posomorire, unul nu vidéi voșosū.
O politică acésta, nu că mai erau mîhniți,
80 Căci erau sātuî cu toții, a fi așa stăpîniți.
C'acei din cbivernisală, pré tare scumpū îi ținé,
Căci nu se da boierie, pênē nu o cumpăné.
Postelnicul Iacovaki, așa bine le vërsa,
În câtū celui cu mansupul, numai fala îi lasa.
5 De unū anū și giumătate, léfă nime n'aū vedutū,

*29

- Spune'mi o așa dreptate de pôte fi de erezut? *30
 Vodă măcar că disese c'a doua și s'a porni,
 Dar cum, aū ieșitū boierii începu a se găti.*
 Zvónă a doua și mare, țipetū, valetū și amar,
- 90 Cu toți strigaū cum că Domnul nu aū fugitū în zadar.
 Începū toți se se gătescă, începū mulți a încărcă,
 Din prepusul lorū a'i scôte, nici mai era a cerca.
 Gemēū ulițile tôte în nóptea acé d'intēl,
 Căci ieșindū din tîrgū afară, n'alegé nici délū nici vâl.
- 5 A'i opri nu era nime, dar de și vré, nu puté,
 Căci boierii și prostimea, mai cu toții se găté.
 Începū și negușitorii făcișū toți a încărcă,
 Care unde'i era volea într'acolo apuca.
 Începū mulți fără sfielă a se încărcă făcișū,
- 700 Căci în cât era Domniea, totū era cam pe furișū.
 Toți în tulburare mare, toți nu scia ce făcé,
 Sē'i întrebī, nu era unul, sē'i spuie de ce fugé.
 Vâl mie! nu este altă de câtū o palmă de susū,
 Se temū fără a fi frică, prepusū făr'a fi prepusū.
- 5 Cum s'aū trasū din Iași Domniea, rămānū ocārmuitori:
 Mitropolitul, boierii, după cum și alte ori.
 Dar fiindū pricinī pré multe, lucruri mari de sfătuitū,
 Și pe cei duși sē'i aducă, între ei s'aū nevoitū.
 Le scriū cărți și îi îndemnă, se se'ntórne sfătuescū,
- 10 Căci trebile prelungire nici cum nu îngăduiescū.
 De starea țerei se vedă a o ocroti cât potū,* *31
 Patrioții se n'o lase, a se potecni de totū.
 Mai trămitū și din cei tineri pe câți-va a îndemna,
 Se supunū, începū îndată în Iași a se aduna.
- 5 Venindū, mergū cu toți la curte, punū la cale, sfătuescū,
 Argimagzariul la Pórtă se se facă rōnduiescū.
 Sē aréte starea țerei și cele ce-aū suferitū,
 Mila ei se nu apue, c'apoī suntū toți de peritū.
 Ș'o Caîmé la Ibraila, dāndū de scire și rugāndū,
- 20 Ca argimagzariul țerei sē'lū trămită mai curēndū.
 Pe Muhafisul ilū rōgă, ilū incredintēză toți,
 Că locuitorii țerii, suntū supuși Înaltei Porți.
 Prin Aghenția nemțescă, pe sub cumpetū ilū pornescū,
 Grecii se nu oblicescă, în cât potū se tălnuiescū.
- 5 Către Greci cam cu asprime începū a se arēta;
 Însē cu economie de totū a nu'i întārta.
 Le 'mpușinēză tainul, c'unū-chipū blāndū îi strimtorescū,
 Sē purcégă, se se ducă, punū pe mulți de'i sfătuescū.
 Eforii și Eteristiī, simțescū câte s'aū lucratū,
- 30 Urmare ce pe sub cumpetū fōrte multū 'l-aū tulburatū.

- Se adună între dênşii, punu la cale, sfătuescū,
 Urmarea ce sē apuce, îndată orônduescū.
 Pendedeca şi cu Spirul, din partea celora-l-alti,
 Vinu pe boieri ca sē afle unde erau adunaţi.
- 5 Întră smerini, se închină, amênduoi se jăluescū,
 Arêtând pentru tainuri, că acum li se oprescū.* *32
 Cum lua de la Domnie, se rōgă iar sē le dé,
 Încă, în puçină vreme, care au a mai şedé.
 Le facū cinste toţi boierii, ca sē şedă îi poftescū,
 40 Scaune sē le aducă, dar nici cum nu sē primescū.
 Le mulţamescū, se închină, se arêtă pré plecaţi,
 C'o smerenie pré mare, dar nu precum cei-l-alti.
 Începū vorôva boierii, începū a le arêta,
 Că ţera nu are stare tainuri a le mai da.
- 5 Destul că'n vremea Domniei le s'au datū şi de prisosū,
 De-acu-i vreme sē purcégă şi sē mērgă toţi în josū,
 Sē mērgă vrêndū ca sē afle pe toţi cei ce'i ascepta,
 Vremea lorū sē nu o pérđă, vrêndū în Iaşi de a mai sta.
 Spirul, cu o plecăclune, începe a vorovi,
 50 Rōgă pe boieri cât póte a nu se împrotivi.
 Rōgă, dicêndū că nu este vre unū lucru simţitorū,
 Unū tainū de şee dîle a li se da ajutorū.
 Începe şi Pendedeca a'i ruga sē afle harū,
 Că'n vadéoa arêtată, unū cēsū nu va sta măcarū,
- 5 Arū merge şi mai în grabă, dar nu'sū cu toţi gātiţi,
 Eteriea nu primesce ostaşi golî şi osîndiţi.
 Boierii, cu îngăimală, făgăduinţă le-au datū,
 Fără de temeiu cuvinte câte-va au încurcatū.
 Blăstemaţii Iesū afară cu gura lorū mulţamindū,
- 60 Dar din inimă amarnică ocărêndū şi suduindū,* *33
 Căci vedé, simţé pré bine, că suntū numai îngăimaţi.
 Temeiu n'avéu ca sē dică că potū fi încredinţaţi.
 Boierii cu tôte-acestea începū a se sfātu,
 Ce urmare sē apuce de ei a se mêntui,
- 5 Căci răul întru sporire se vede că s'au urcatū,
 Simţé, cunoscé pré bine, cum că'i pasce unū păcatū.
 Din Brăila vr'o mişcare nu vedé cât de puçinū,
 Cea de acolo tăcere pe toţi în uimire ţinū.
 Sfatū făcêndū, daū hotărire, cărţi sē scrie rônduescū,
- 70 Daū poronci cu străşnicie, pe Ispravnici sfătuescū :
 Pre Eterişti sē'i gonéscă prin tîrguri a nu'i primi,
 În silă şi făr' de voie, din totū locul a'i goni;
 Tainuri sē nu le dee, sē'i strîmtorescă de totū,
 Îndatoriri a purcede sē le facă încât potū.
- 3 Încă unū arzū a se scrie îndată orônduiescū,

- Starea țerei se arête, și cele ce pătinesc;
 Sadicul și credința ce păzesc și nă păzit,
 Starea și norodul țerei încatu'i de necăjit.
- Duoi boieri se se pornesc la Brăila deputați,
 80 Omeni vrednici, cu știință, patrioți adevărați.
 Arzul dându se vorovescă, se 'ncredințeze cât pot,
 Că țera, cum și norodul, cu credință este tot.
 Din cei mari se hotărăse, Vornicul Teodor Balșu,
 Cu rîvnă și bărbăție dintre acei din oraș.
- 5 Și pe Banu Ión Tăutul, i se dă întru-ajutoru,* *34
 Omă bătrănu și cu știință, și în condei lucrător.
 Îi grăbescă ca se purcégă, dar în taină, pe ascunsu,
 Să nu se dé Eteriei în cât de puçină prepusu.
 Le încredințeză daruri, le dau c'unu chipu îndrășnetu,
- 90 Tabachere în brilianturi, și șaluri de mare preçiu.
 Zvónă facu că țera fuge de cumplitele nevoi,
 Rôndulesc boieri se mérgă, s'îi întorcă inapo;
 În țera de josu se mérgă, Vornicul Teodor Balșu
 Cu Banul Ión Tăutul, cum și vr'unu boerănașu.
- 5 Să gătesc, purcégă se mérgă, în cât pot se tălnesc,
 Scoposul, pricina tótă, niméru nu o vestesc.
 Oblicesc nelegiuți, întră în mare prepusu,
 Se tulbură Eforia, cu toți sărú în susu.
 Se îngrijesc forte tare, nu știu ce-oru face de-acum,
- 800 Căci Balșu, îngrijiatu de dênșii, își căutase de drumu.
 În josu mergendu mai luase cu elu din boierănași,
 Toți cu rîvna cea mai mare de a loru plecare trași.
 Eteristii își facu planuri, schimbă masca ce-au purtatú,
 Și făclărnicia tótă îndată au depărtatú.
- 5 Toți se aprindú de mânia, cu toți se resvrătesc,
 Răsplătire vorú se facă pentru câte pătinesc.
 Drumurile prindú îndată, casa postei mai alesu,
 Atunce când, țămirașii, erau gata spre purcesu.* *35
 Deschidú plicurile tóte, poroncile le cetescú,
- 10 Află tótă vrăjmășia cu care îi prigonescú.
 Răspunsuri de la ținuturi, câte au venitú le-au prinsu,
 Varvarii, întru acésta, încă mai multú s'au aprinsu.
 După Balșu răpedú îndată, ostenélă în zadarú,
 Căci elu întru acea vreme, trecuse peste hotarú.
- 5 Se turbéză de mânia, între dînșii sfătuescú,
 Pe boieri se nu'i mai vedă mai multú cum că stăpinescú,
 Să le ia din mână puterea, ei a fi poroncitori,
 Ei se cârmuescă țera, și se fie lucrători.
 Sfaturi facú, și punú la cale, cum se'ncépă a lucra,
- 20 Întru stăpînirea țerei în ce chipu potú a intra.

- În Trei-sfetitele ôstea ce avéu aû adunată,
 Câtă era mai alésă şi puté intra în 'sfatû.
 Acolo se punû la cale, între dênşii sfătuescû,
 C'o paradă oştenéscă în uliţă năvălescû.
- 5 Pendedeca şi cu Spirul în frunte povăţuie,
 'Ελάττε πεδία 'Ελληνων, cât le da gura răcné.
 Unul credé că'i Anival, cela-laltû Temistocleû,
 Dice că «vitézû în lume, nu e altul de cât eû.»
 Săbiile góle'n mână, cărţi, poronci câte aû prinsû,
- 30 Şi purcegû cu mare fală la Mitropolie 'ntinsû.
 Plicurile Pendedeca, sub-ţioră le ţiné,
 Înfocatû, plin de mânie, uliţa în susû vené.* *36
 Întru vremea ce boierii la Mitropolie toţi,
 Întră turbaţi de mânie, puindû pază pe la porţi.
- 5 Se sue susû, începû sfadă, începû cu toţi a striga,
 Nu erau mai multû acila ce 'nainte se ruga.
 Ocărescû, sudue, strigă, cărţile tóte cetescû,
 Întrebă : «ce vré sê dică chipul acestû duşmănescû ?
 Ce chreştinii sunteţi cu toţi, şi ce lege aveţi voi,
- 40 Décă cu neomenire vê arêtaţi către noi ?
 Vedeţi că noi pentru lege cu toţi ne-amû rădicatû,
 Ajutorû avêndû puternicû celû mai chreştinû Împêratû.
 Nu putemû vedé Elada a fi în mâni duşmănesci,
 Nici a mai privi chreştinii în jugurile turcesci.
- 5 Dar voi n'aveţi omenire, a legii sunteţi vrăjmaşi,
 Décă prigonii chreştinii ce din rîvna lorû suntû traşi !»
 Se spăimêntéază boierii de chipul celû vrăjmăşescû,
 Toţi rămânû întru uimire şi tare se îngrijescû.
 Caută unul la altul, nu 'ndrăzné a vorovi,
- 50 Dar fără a perde cumpêtû, începû a'i improtivi :
 «De vreţi sê luaţi Elada, de vreţi sê vê rēzvraţiti,
 O ţeră nevinovată, de ce vreţi sê osindiţi ?
 De ce acéstă călcare, ţera de ce desbrăcaţi ?
 Ce urmare chreştinescă este-acésta ce urmaţi ?
- 5 Vê numiţi chreştini cu toţi, dar chipul nu'i chreştinescû,* *37
 Urmările, silnicia, vêdesce că'i tâlhărescû.
 Protectorul, Împêratul, cu care v'aţi lăudatû,
 Aţi vêdûtû, aveţi sciinţă, de răspunsul ce aû datû.
 Mergeţi, Ieşiţi din Moldova, căutaţi-vê de drumû,
- 60 Nu mai zăboviţi aicea, lăsaţi-ne de acumû.»
 Sê turbéază Pendedeca, de mânie s'apriindû toţi,
 Unii răcnéu în odae iar cei-l-alti pe la porţi.
 Spirul, aprinsû de mânie, bătândû din piciorû striga :
 «De-acum noi vomû avé grijă, mai multû nu-ne vomû ruga ;
- 5 De a vóstră nebunie, însuşi voi vê veţi căi,

- Turcii ați trimisă să vie, să veți cum veră mântui.»
 Purcedu aprinși de mânia, toți selbatici, înfocați,
 Afându pe cei din ogradă unde erau adunați ;
 Cu toții se ducă la Curte, întră și o stăpânescu,
 70 Posta iaă subț a loră mână, poliția rînduesc.
 Proclamații facă îndată, prin respîntii le lipescă,
 Eteriștii de pe-afară se s'adune rînduesc.
 Pendedeca, cu mândrie, șede 'n scaunul domnăscă,
 Întrebă : «nu'mi șede bine și mie se stăpânescă ?»
 5 Adîutanții săi cu fală, înainte stăruie,
 Iară Spirul cu sîială, vorovindă ilă sfătuié.
 Se'ngrijescă tare boierii, nu sciă ce-oră face de-acumă,
 Alta nu află cu cale de cătă a'și cătă de drumă.
 O mișcare din protivă, lucru pré lesne era,*
 80 Dar grija de Ipsilanti, acésta îi tulbura.
 Hotăriți toți ca se fugă, se'ntorcă a-casă scârbiți,
 Purcegă, închidendu'și ochii, fórte desnădăjduiți.
 Zvonă mare peste nópte, care cum puté, fugé,
 Cum ieșia din tîrgă afară, drumul nu mai alegé.
 5 Se sparie totă norodul, chiotă, vaetă și amară,
 Omă peste omă da de frică ca se scape la hotară.
 Aice se sté condeiful, căci îi pré neputinciosă,
 Orî ce-a dice, suntă pré slabe, tóte voră rămăné josă ;
 Tânguiri, țipete, răcnetă, te lasă a inchipui,
 90 Căci înscrisă nu'î cu puțință a puté alcătui.
 Gemă ulițile tóte, te 'ncrețéi cândă căutaî,
 N'audéi altă nimică, de căt țipete și val.
 Ună norodă vedéi desmetică, ce se facă nu scia,
 Ce lucru se lase'n casă, și care cu elă se lea;
 5 Lăsa una, lua alta, săracul nu se'ndura,
 Ară fi vrută se le lea tóte, dar trăsura nu era.
 Femei cu copii în brațe, pe cei din urmă striga,
 Cariî, tremurândă de spaîmă, după ele alerga.
 Grozăviî vedëndă de-aceste, mai încape vr'ună prepusă,
 900 Poți se dici cum că nu este, gróznică palmă de susă ?
 Tóte-aceste, Eteriștii, priivindă se bucura,
 Căci deșertându-se tîrgul grija loră se micșura.
 Pizma loră și tótă ura pe boieră tótă era,*
 Pe unii lăsaă să mērgă iar pe alții supăra.
 5 Grigorașă și Dimitrachi, duoi Sturzăsci logofeți-mari,
 Îi întorcă cu defăimare, cu oșteni ca pe tâlhari ;
 În Trei-sfetitele'n untru, pe amēnduoi îi oprescă,
 Și cu cuvinte urite căt potă îi batjocorescă.
 Pe Grigorașă logofetă, Domnița plângēndă ceré,
 10 Respectă n'avēă blăstemații, că n'o vedă li se păré,

*38

*39

- Îl prindă, îl desbracă bine, fără sunet nici ca cum,
Îi ia șaluri și ceasornică, apărător de păun.*
Întru pricina acésta, mulți au disu, mulți au prepusu,
Dar eu la gomotul lunei nici de cum nu m'amă supusă.
5 D'aceea volu da tăcerei; la drum se vedă cum au mersu,
Bine, fără supărare, per' in margine la Iași.
Acolo amar de dînsul, cé d'întéiu strajă l'au prinsu,
Au simțitu că la Brăila era ș'acesta trămisu.
Îi rumpă plete, îi rumpă barbă, îl bată în cât le-au plăcută,
10 Ca se spue adevărul, multă silă i-au făcutu.
De-acolo îl ia în pază, și l'au dusu de l'au închisă,
Ca să'i facă cercetare, acé mai cu dinadinsu.
Îl întrebă, îl cercetă, îi dică se spue curatū,
Adevărul de la dînsul îl voescu neapăratū.
5 Le'nșiră minciuni cu carul, le dice ce le plăcé,
A se mbuna către dînsii, ceea ce puté facé.
Le dice că 'n Ibrăila, ôste nu s'au adunatū,
Gîndul celor de locū este, îndată de închinatū.
Unii credșu, alții nu pré, alții dicéu: «lehaesci»;
20 Socotesci, bîftă urită, pe noi se ne amăscă!»
Se blastemă c'ăsa este, cu ruga lui lua focū,
A le spune adevărul, vedé bine că nu'i locū.
Aude Mitropolitul, îngrijatū încât s'au datū,
Nu scia ce drum s'apuce s'elū pôtă vedé scăpatū;
5 S'elū rîge nu avé gură, căci ei erau înfoțați,
Cine puté s'emblandescă o mulțime de bărbați.
Dar nu avé ce se facă, îi silitū, îi nevoitū,*
Din mânele lorū s'elū scape și s'elū vedă mîntuitū.
Unora rugă, la alți daruri, blagosloveni cât vrei,
30 Au făcutū vrîndū ca se plece, pe cei mai mari dintre ei.
Peste trei zile îl scapă cu necazū și supărări
Cu rugăciuni o mulțime, și cu ôreș-cari dări,
Dar îngrozit peste fire, spărișetū și osînditū,
Fiindū în încredințare cum că este prăpăditū.
5 Se'lū lăsămū acum pe dînsul, se ne întorcemū la Balșu,
Căci, viindū din Ibrăila, scimū că'n Focșani au rămasū.

Mergîndu de la
Brăila spre Flă-
mîndi, Balșu și
Tăutu sunt prinși
de Eteristi la Co-
plenija, dusi la
Iasi și închiși în
Trisfetitele. — În
Iasi, sosesc ve-
stea despre ieși-
rea Torelor din
Brăila. — Grecii
fugi din Iasi. —
Balșu și Tăutu
scapă din închi-
sore prin Cariani.

- La Bacău au luatū drumul, mergé bine, fericitū,
Drumū cumplitū și multū amarnicū, pentru elū nenorocitū.
Fără a mai perde vreme, au purcesū și din Bacău,
40 Făcîndū planū, îndreptîndū drumul ca se trecă prin Hărlău.
Ținta sa fiindū Flămîndii, aședarea ce avé,
Favorita sa moșie pe care multū o slăvé.
Eteristii oblicisē, cum că'i în drumū au simțitū,
Și de Banū Ión Tăutul, nu se afla despărțitū.

— Eterietii se re-
tragă pe la Stîncă
la Tufora. — Nem-
ții păzescu orașul
și archiva. — Mi-
tropolitul fuge în
Rosia.

- 5 Drumurile le prindă tôte, ômenî înadinsu pornescă,
Rônduescî cu strășnicie, sê nu scape poroncescū.
La Cepliniță aprôpe, Balșu la crișmă trage 'ntinsū,
Și unū trupū de dece ômenî, cum aū agiunsū l'aū și prinsū.
De-arū fi avutū norocire, unū cêsū se fi câștigatū,
- 50 Și dupē a sa dorință în Flămēndi se fi intratū,* *45
Nu era chipū ca s'elū scôtă silnicii prigonitori,
Căci avē spre a sa pază vr'o sută de vênători.
Prinđēndū, ilū pornescū îndată, vrēndū ca s'elū ducă la Iași,
La unū satū în drumū aprôpe mai află și alți trimesi.
- 5 Îi încungiură cu toțiî ca nisce lupi infocați,
Toțiî aprinși de resplătire și de mânie turbați.
Ocări, sudălmî și batjocuri, îngroziri în cât s'aū datū,
Acelū ce dîcē mai multe, era mai de lăudatū.
Îi desbracă, le iaū tôte, straie, lucruri ce avē,
- 60 Că'sū bētrâni, cu barbe albe, nu se sfia nici privé.
Amēnduoi zăluzi de grijă, de pornirea ce-aū vēdutū,
Că vorū scăpa cu vieță, nici o dată n'aū cređutū.
Îi aducū în Iași cu pază ca pe nisce vinovați,
Totū intru a lorū trăsură de osteni încungiurați.
- 5 Se oprescū în Trei-sfetite, unde 'ndată 'i-aū închisū,
Cu o vrăjmășie mare, le punū pază înadinsū.
De la ochi sudălmî, batjocuri, defăimări ce nu'sū de spusū,
Cum că avēū gōndū s'ei pērđă nu mai încapē prepusū.
Cercetări începū a face, adevērul poroncescū,
- 70 Ce-aū vēdutū sē nu ascundă că apoi îi prăpădescū.
«Nu vē îngrijiți nimică, — Balșu le dîcē hotărîtū, —
Căci în vrîsta ce mē aflu, ca sē mințescū mi'i urîtū;
Ôstea Ibrăilei tótă, cu năpaste douē-miî,
Întru ei străinū nici unū, de cât numaî cei ierlii.
- 5 Dîcū că agiutoriū aștēptă, dar cât și cândū sciutū nu'î* *46
Arū aduna Seraschierul dēc'arū fi în mîna lui.
Îngrijirea lorū îi mare, că se temū îi vederatū,
Gătirea lorū tótă este, ca sē stē pe apēratū.
Tunuri în cetate multe, lucru nefolositoriū,
- 80 Ce ispravă potū sē facă, cândū n'aū nici unū agiutoriū. •
Dîce Spirul : «la Brăila, Cnézul ca sē mērgă nu'î,
Pentru o așa cetate, numaî noi suntemū destui;
Dar nici este trebuință, lucru este vederatū,
Bibica, Colocotroni, de trei zile aū intratū.
- 5 S'aū dusū de-acum Ibraila, în ea suntū osti elinesci,
S'aū închinatū Seraschierul, cum și ostile turcesci.
Telul nostru, Tarigradul, pentru elū sē ne 'ngrijimū,
De ce cu cetăți de-aceste, vitejia sē mănjimū?»
Încă n'aū isprăvitū bine, și c'unū chipū posomorîtū,

- 90 Unu curieru le vestesce, că la Focșani îi urtă.
Turci au ieșit din Brăila, pe Eteriști 'i-au gonit,
Au fostu siliți ca să fugă, căci ei vinu neconținut.
Pe hiliarbul Bibica, în cursele loră l'au trasu,
'I-au datu frecătură bună, și fugindă țirgul au arsă.
- 5 Vinu la Iași fără 'ndoială, cum că suntă mulți nu'i prepusă,
Curățindă acolo bine, îndată se tragă în susă.
Îngrijiți-vă pré bine, nu dormiți că veți căi,
Îmi împlinesc datoria, nu'mi veți puté bănu.
La Tirgoviste și Cnézul, credă că'i fôrte strimtorit,* *47
- 1100 N'a puté să ție locul, acelă ce l'au întărită.
Căci greimea cea mai mare, totă acolo s'au trasă,
Turci, osteni pe la sarhatură, se vede că n'au rămasă.
Se deșteptă Eteriști, că 'i-au amăgită simțescă,
Adaoge turbăciunea, pe Balșu învinovățescă.
- 5 «Veți, dice nelegiuitul, vede'lă cum ne-au fărmeacă,
Dușmanii creștinătăței să móră că nu'i păcată;
Căci elă, și ală său tovarășu, pe Turci aice-a'i adusă,
Amânduoi suntă lucrătorii, nu 'ncapă mai multă prepusă.
Cu cea mai cumplită mórte, să móră că păcată nu'i,
- 10 Mórtea loră vré fieși-care, a fi după chefal lui »
Unii ceréu ca să'i tale, alții îi vréu spânzurați,
Alții să le scótă ochii, său ca Turcii zugrumați.
A loră soții iau de scire, vină într'unu sufletu strigândă,
Vălmășagul ce urmăză, îi lesne a pune 'n goudă.
- 5 Crușimea loră se întinde, a nu le primi nici cum,
Cu varvarlică a le dice, ca să'și caute de drumă.
Prin lacrimi și rugăminte, prin mijlociri câte vreă,
De-abia le-au dată pușină voie, întrăudă să'i vedă pre ei.
«Vrăjmășiea loră sporesce, să'i omóre hotărăscă,
- 20 Dar Spirul și Penedeca, cât potă se împrativescă.
Dice: «fraților, nu'i vreme cu-acestă chipă a ne purta,
Ucideri, urmări urite, se cade a depărta.
Ce pôte să dică Cnézul cândă se va înscința,
Că a duoi boieri viéta n'amă putută a o cruța?» *48
- 5 Mai multă să nu vă întindeți, noi așa vă sfătuimă.»
Răspundă toți cu ună glasă mare: «n'ascultămă, așa voimă;
Să móră nelegiuiți, să móră că nu'i păcată,
Căci cu a loră îndemnare, toți Turcii au rădicată.
Femeile loră să fugă, aici n'au ce căuta,
- 30 S'aștepte Turcii să vie, căci ei le voră agiuta.»
Sudălmă, ocări, pe afară, răcnite în cât voiescă,
Chipă nu era de 'mpăcare, dar nici cu ce să'i smerescă.
Balșu în adiaforie, iar Tăutul buimăcită,
Aștepta cu îngrijire césul celă nenorocită,

- 5 Cu acestă chipă multă amarnică, trei zile au petrecută,
Dar ş'a Greciloră mândrie foarte multă s'au prefăcută.
Căci ei luase sciinţă, că Turcii cătu mergă, sporescū,
Prin trei locuri, fără veste, se'î lovescă se grăbescū.
Unii apucase Prutul, alţii din Bacău la munţi,
- 40 Şi a treea parte Iaşul, cei mai vrednici şi mai mulţi.
Se 'ngrijescū, îşi schimbă planul, scăparea loră căuta,
Dar ş'a boieriloră pază, n'o lasa, nu o uita.
A patra şi diminéţă, zvónă, frică între toţi,
Năvălescū toţi ca se fugă, cât nu încăpéu pe porţi.
- 5 Vestitori le vină cu grabă, spună că Turcii 'i-au călcată.
Cu toţi într'o clipală îndat'au încălecată.
Au ieşitū din tîrgū afară, se adună la Copoă,
Ca se puie iar la cale, se facă vre unū planū nouă,* *49
Dintre ei, vr'o cincî-spre-dece, dicū se vie în oraşū,
- 50 Să vedă ce se lucrăză, şi se caute de Balşū.
Tăutul, Balşū în închisóre, rămăindū cu păzitori,
Unū Cariani cavaleriul s'au făcutū mēntuitorū.
S'au volnicitū de la sineşi, pe păzitori 'i-au gonitū,
Pe din dosū dāndu-le drumul, pe-amēnduoi 'i-au mēntuitū.
- 5 Ei, înspăimēntaţi de frică, dup'unū prilejū norocosū,
Alérgă 'n Mitropolie pe la pórtă cea din dosū.
Alérgă, cerēndū scăpare, nu credū că s'au mēntuitū,
Cu nespūsă bucurie părintele 'i-au primitū.
Nu se incredé că'î vede, căci îi avé prăpădiţi,
- 60 Cine credé c'orū se scape, dintr'atāţia osīndiţi.
Cei trāmişi pre ei nu'î află, de mānie se 'ndrăcescū,
Alérgă 'n Mitropolie, dar la pórtă se oprescū,
Căci închisă fiindū bine, nu era chipū a intra :
Îi cerū, slobodū din pistole, şi, în cât putéu, striga.
- 5 Se 'nspăimēntéază boierii, părintele se 'ngriji,
Îi închide într'o başcă, viéţa vrēndū a le păzi.
Trāmite, le dă de scire din focuri a conteni,
Căci de-a da voie la clopotū, prin Iaşi nu s'orū pomeni.
Mérgă se-şi cate de trébă căci nu'î suferē mai multū,
- 70 De boieri n'are sciinţă, nu scie ce s'au făcutū.
Se 'ngrijescū, căci nu da māna, vedēndū pe Nēmţi înarmaţi,
Se întorcū cu neplăcere se afle pe cei-l-alţi,
Adunaţi în delū la Stīneă, vrēndū cu toţi a face sfatū,* *50
Căci era de Prutū aprópe, şi locul îndemānatū.
- 5 Vinū pré bunū la Roznovanul, mīei îndestul de māncatū,
Ori-ce isbīndă vorū face, socotéu că nu'î pēcatū.
De-acolo mai în de-séră, după ce s'au odihnītū,
Dupē sfatul ce făcuse, la Țuțora s'au pornītū.
Iarăşi pe apa Prutului, iarăşi locū îndemānatū,

- 80 Năvală vedându-se trecă, și lesne de înturnată.
În Iași o pustietate, îngrijire în cât vreî,
Nemții numai în picioare, păzindu-se între ei.
Avându mare privighiere de prădare seû de focu,
Căci Cantemirû secretariul și arhiva sta pe locu.
- 5 Îngrijitû, Mitropolitul, și cât vreî înspăimântatû,
Singurû în Mitropolie, de turma sa depărtatû.
De cât Vornicul Konaki, frate-seû Șerbanû Negelû,
Nu avé, nu rămăsese mai mulți boieri lângă elû.
Măhnitû, scârbîtû pēr' la sufletû, plângendû forțe cu amarû,
- 90 Lasă scaunul și fuge, improstitû, peste hotarû.
Într'o brișcă jidovescă, a țerei Mitropolitû,
Aû intratû în carantină, galbănû și multû ovilitû.
Suita lui după dînsul, Prutul trecendû 'i-aû urmatû,
Dintre ei care de care, mai pētrunsû și mai dăr'matû
- 5 În câmpû, în nisce bordeie, carantină aû făcutû,
Cuvēntû n'amû s'aretû necazul în care aû petrecutû.* *51
În Țuțora, Eterștii, vr'o trei Țile aû ședutû,
N'aû stătutû mai multă vreme, mai virtosû dac'aû vedutû
Că lipsé hrana cu totul, și Turcii nu s'arēta,
- 1200 Hotărîr' a se întorče, începû a se 'mbărbăta.
Vinû în Iași, dar staû afară, a intra nu îndrăznescû,
În delû pe șesul Gălății, se primblă, se zăbovescû.
Daû poronci, posmagû și pâne se se facă în orașû,
Cu cincî-deci de-a Eteriei intră căpitanû Balasû ;
- 5 Primblându-se, cercetēză, cere ceva de mâncatû,
Aû luatû carne și pâne, și iarăși s'aû înturnatû.
Intr'o Ți și într'o nôpte, acolo se zăbovescû,
Ș'a dua Ți diminēță, sfatû făcendû, se și pornescû.
Drumul spre Podul-Ilăiei, apucandû purcegû în susû,
- 10 Căci fiindû aprôpe codrul, era mai puçinû prepusû.
Încă de mai înainte vr'o optû-deci din Arnăuți,
Spre Siretû triimisese, Turci se vedă de suntû mulți.
Arnăuții, ca o strajă, înainte socotiți,
Nu putēu, fără de veste, se fie de Turci loviți.
- 5 La Scobințani facû popasul, acolo aû tăbăritû,
Căci avēndû de géba tôte, nu le puté fi uritû.
Aședare'ntemeiată a Vorniculû Șerbanû,
Mei de-ajunsû, pâne frumôsă și vinû fără a da bani.
De-acolo începû primblarea, prin aședări boeresci,
- 20 Și se întorcû mai la urmă, la Pașcanul în Dumesci.
Iaû ce vorû fără cruțare, nu lăsa de-arû fi pututû,* *52
Ceva ca se mai rămăe, ori unde s'aû abătutû.
În Dumesci le daû de scire, c'Arnăuții s'aû întorsû,
Căci Turcii ce se ivise, cu toți aû fugitû în josû.

Eterștii de la
Țuțora merg spre
Podul-Ilăiei, Sco-
bințeni și Dumesci.
— So întorcû
iarăși în Iași. —
Nemții cautû în
zadar se aducă
desbınaro între
Greci și Arnăuți.
— Suldanovici. —
Căntelaria nem-
jescă cu Cante-
mirû se retrage
peste Prut. — Ca-
rantina. — Trian-
dași. — Sașirov. —

- 5 Se întorc și ei îndată; purcegu să vie în Iași,
Ca să vedă ce știință au adus cei triimeși.
Vin în Iași, s'adună cu toți, veste bună le-au adus,
Că Turcii ce se ivise, spăimântându-se, s'au dus.
Acesti Turci de Seraschierii înadinsu erau trameși,
- 30 Auzind că Mihail Vodă, după ce-au fugit din Iași,
În monastire la Neamțul cu toți ai săi s'au închis,
Dorându-se-l pue la mână, se-l vede o dată prins;
Dar luându încredințare că nici este nici au fost,
Fără multă prelungire, îndată s'au și întors.
- 5 Eteristii, Arnăuții, s'asculă în curte toți,
Se statornicesc pre bine, cu strajă bună la porți.
Intră vrajbă între densesii, Nemții intrigarisescu,
Facu pe Arnăuți să creadă că ei nu se folosescu.
«Îi rușine, le dicu Nemții, cu tihari a fi uniți,
- 40 Omeni ce'i socote țera, credincioși și ispiți.
Starea lor, averea totă, era de pe la boieri,
Cu lefă și daruri multe, ce au luat pără er;
De ce se calce în picioare pânea care au mâncat,
Nu cred că Dumnezeu vede, nu socotescu căi păcat?»
- 5 Nemții cu chipul acesta, desbinându pe Arnăuți,
Slăbii pe Eteristi tare, căci de felu nu erau mulți.* *53
- Se resvrătescu Arnăuții, însă nu descoperi,
Între densesii pre pe taină, cu un chip foarte ferit.
Cei mai aleși între densesii, toți într'un cuvânt uniți,
- 50 Pe boieri la carantină, rogă a fi primiți;
Dicu că s'au căit pre tare, lefă nu ceru nici primescu,
De-un taină numai se rogă, cu-atâta se mulțamescu.
Ei voru goni Eteristii, Iașul ei voru apăra;
Ori ce pagubă s'a face, răspund pără într'o para.
- 5 Cine se întorc să vedă, după cele ce-au lucrat,
Crușimă, ucideri, batjocuri, lucru prăpădit, vederat.
Le dau răspuns ca să margă, credința li s'au vedut,
Ce voru dice nu s'ascultă, nu sunt mai mult de credut.
Se întorc înapoi cu toți, multu scârbiți și rușinați,
- 60 Vrându se spu neprimirea, și la toți la cei-l-alți.
Se unescu cu Eteristii, n'au ce face, vrându-nevrându,
Totă intriga nemțescă o descoperi pre curându.
Patimă pe Nemți de marte Eteristii dobîndescu,
Cum se-și facă resplătire, cum se-și gonescă gîndescu.
- 5 Căci supărarea lor totă, numai despre Nemți era,
Cu paza canceleriei, totu tîrgul se apăra.
Erau mulți și omeni vrednici, unul și unul aleși,
Nu pute ca se-și gonescă, cum au gonit pe plășei.
Vrajba între ei s'aprinde, încep a se prigni,

- 70 Căci n'avéu chipu nici lesnire, pe Nemți din Iași a goni.
Nemții, vedëndu învrăjbirea, și ura ce s'au iscatu,
Patima lorū și mânia, pêne unde s'au urcatu,* *54
La Aghenție s'adună, între ei se sfătuescū,
Urmarea ce au să facă. dau sfirșitū, inchipuescū.
- 5 Cantimirū și baronū Hiler, se tramată înadinsū,
Se dică lui Pendedeca, cum că cerū respunsū înscrisū.
Într'o vadé de trei zile, seū toți că s'orū depărta,
Seū ei cu cancelerie în Iași mai multū nu vorū sta.
Le răspunde Pendedeca, la cei de Nemți triimeși,
- 80 Că elū n'are gôndū să iese, nici se va duce din Iași.
Dar pe ei îi sfătuesce să n' mai ședă de-acumū,
S'ncarce canceleria și s'eși caute de drumū.
Unū bărbatū leahū, Suldanovicī, ce venise de curëndū,
În uniformă rusască, lumea totă vënturândū,
- 5 De maiorū lui dându'si titlu, s'amestecase cu ei,
Că n'au fostū oștenū vre-o-dată, de pe mersū îlū cunoscēi.
Acesta se'nsărcinéză a goni pe Nemți din Iași,
Cu sfaturi, prin chipuri blânde, prin înadinsi triimeși.
Dar n'au mai fostū trebuință, căci Cantemirū gîducândū,
- 90 Aū hotărîtū se se tragă, încât se dă mai curëndū.
Arhiva, canceleria și Nemți câți vorū voi,
Căci sfirșitul va fi scârnăvū, nu se putē induoi.
Triimitū la Pendedeca unū pasportū cerëndū să'i dé,
Căci pērē în cordonū drumul, c'a fi slobodū nu credē.
- 5 Pasportū a'i da nu primesce, ce porencesce curatū,
În vadé de-o di ș'o nôpte, se mērgă neapăratū.
Cantemirū se îngrijesce de respunsul ce-au primitū,* *55
A'și schimba planul și drumul, se vedē fôrte silitū.
Drumul pērē 'n Bucovina, i se păré depărtatū,
- 1300 Unde va fi mai aprôpe, scăparea sa aū cătatū.
Încarcă arhiva tótă și câte aū mai pututū,
Și trece în carantină cu toți ai sei peste Prutū.
În ce felū de carantină, vai mie, nu'i de cređutū,
Starea, odihna lorū tótă, cu ochii mei amū vēđutū.
- 5 Pe unū țermū lipsitū de tôte, multū uscatū și neumbritū,
Unde mascuri, oi și vite, îlū pascăse neopritū;
Unde nu vedēi nimică, de câtū nesăpișū cât vrei,
Și câte unū pilcū de érbă, unde și unde vedēi;
Pe acéstă uscăclune, într'acestū locū multū uritū,
- 10 Vedēi nemți, chreștinī și jidovi, norodū mare tăbăritū.
Căci în delū la carantină, nu era de vorovitū,
Norodū multū, case puține, numărū pré nepotrivitū.
Cé de acolo odihnă, ceea ce-au suferitū toți,
Socotescū c'orū povesti-o, și în grôpă la cei morți.

- 5 Necază la cei de pe-afară și'năuntru reu câtă vrei,
Căci fără a da parale s'aducă ceva nu putei.
Din provisiea mâncărei, parte de n'ai fi făcută,
Acelu ce era dejurna, dăcă că nu'l de trecută.
Necază, supărări de mörte, ömeni neînduplecați,
20 De nu le dai rubiaoa, nu'l mai vedei împăcați.
Mănioși, frunte sbircită, cât se dă posomorîți,
Ömeni li se pară muște, la ei cu totul urîți.
Ofițerii carantinei, în cele mai multe ori,*
Îți căta cu o mănă, încât te lua hiori. *56
- 5 Ună Triandafilă dejurna, grecă de curëndu moschicită,
Pentru că 'ți-au dăsu ună zdrasti, te socoteli fericită.
Acesta pune la cale, acesta le făcă rōndu,
Vai de săracul acela, ce n'arū fi umblatū curëndu.
Ună bățu grosū de cornū în mână, țindū în locū de bastonū,
30 N'alegē de dă în vită seū de lovesce unū omū.
Toți infocați, și toți aprigi, și interesați cât vrei,
Dupē ce le dai parale, apoi făcēi ce voeli.
Întru tötă carantina, de era ceva alesū,
Inspectorul, omū de trébă, pré cinstiți și de'nțelesū;
5 Polcovnicul Safirov, omū dulce și fōrte dreptū,
Neînduplecatū la mită, fōrte blāndū și înțeleptū,
Tōte făcă cu răbdare, nu se tulbura nici picū,
Nu făcă deosebire, între mare. și'ntre micū.
Laudă împărăției făcău ceta ce slujia,
40 Căci ne'nterestatū cu totul, pentru toți se îngrijia.
Nu avē nici o sciință de cele ce se lucra,
Căci tötă ofițerimea carantinei tremura.
Cine-avē gură se dăcă, ceva a se jălui,
Căci apoi în carantină nu puteli a mai trăi.
5 Subt unū jugū de tirānie, cei din lăuntru gemē,
Numai cei cu rubiele, dāndu-le, hălăduē.
Vai și amar de săracul ce-apucase a intra,
Nu scia cum sē o dee de avē vre o para,*
Gura lorū se'ndestuleze, seū pre ei a împăcă, *57
- 50 C'apoi lua pe spinare cât nu putē redica.
Acu le păré carantina, (1) la toți cei nenorociți,
Li se păré cum că scapă și'sū din temniță eșiți.
Sē părăsimū carantina în starea ce-amū arētatū,
Și la Iași sē ne întōrcemū, să vedemū ce-aū mai lucratū.

Pendedecu stă-
pinesce singurū
la Iași. — Jorgu
Gantacziu, des-
blinatū cu Ipsi-

5 Stăpinesce Pendedeca, și totū Iașul ocrotē,
Se ușurase de dușmanī, povățuia cât putē,

(1) Aici este uă syllabă mai multă. N. E.

lantă, amacă cu
Bibica o monas-
tire în Focșani.—
Turcii îl fugă-
roscă. — Eteristii
dău focu orașu-
lui și se retragă
prin Soveja, Ca-
șin, Tazlău, Ba-
cău, Romanu la
Iasi.— Proclama-
ția lui Cantacu-
zin să se redi-
ce Moldovenii în
contra Turcilor
— Elă ia cărmui-
rea. — Vestea a-
jungăd că Tur-
cii vină, Cantu-
cuzin slobode o
a doua procla-
mație.

- Dar din gîosă totu grija mare, vestitorii mergé-viné,
De Turci dóră să audă, ceva de se pomené.
Iorgu Knézul, Cantacuzin cu Ipsilanti unită,
60 La Tîrgoviște în lagără, precum amă mai pomenitū,
Între dînșii întră vrajbă, de la nisce țitori,
Precum la tineri se'ntemplă în cele mai multe ori.
Se pricescū reu între dînșii, încât aū fostū nevoitū,
Cantacuzin a se trage, césū a mai sta n'aū voitū.
- 5 Ostea lui adună tótă, Arnăuții cei aleși,
Cu gîndū și cu hotărîre, ca se se'ntórcă la Iasi.
Ese, purcede din lagără, invrăjbitū și supăratū,
Drumul spre Focșani apucă, pré mîhnitū și tulburatū.
Trage'mprenă cu sine, pre Bibica celū vitezū,
70 Vrednicū ca se năvălescă, în celū mai iute poghiazū.
Vine de Focșani aprópe iaū sciință, dovedescū,
Că Turci într'o monastire staū închiși, vremea pîndescū.
Se sfătuescū sē'i lovescă; kneazul mai meștesugosū,
Triumite pre Bibica și elū se dă mai în dosū*. *58
- 5 Îi mai dă din căpitani, dintr'acei ce s'aū aflatū,
Se îngrijia multū de cursă, precum s'aū și întemplatū.
Încungîură monastirea, unde se aflaū închiși,
Daū năvală cu iuțelă, socotindū că s'orū da prinși.
Dar se improtivescū tare, începū a se apăra,
80 De pe ziduri din lăuntru, fôrte multū îi supăra.
C'o zăbavă fôrte mică, prelungindū se'mpotrivescū,
Pênē cândū cei mulți din pîndă, făr' de veste se ivescū.
Daū năvală peste dînșii, cu rivnă se nevoia,
Cei din untru și de-afară, încât se dă îi tăia.
- 5 Vêdū a Turcilor iuțală, simțescū că se prăpădescū,
Vêdū că Turcii în resbóe, nu se'ncurcă, nu glumescū.
Prin fugă cêrcă scăpare, vroescū a se mēntui,
Îndrăznélă'i adusese în stare a se căi.
Trăgēndu-se, aprindū tirgul, părăsindū unū așa locū,
90 Vrēndū să dé la toți a crede, cumcă Turcii 'i-aū datū focū.
La fugă'n frunte Bibica, omul era inimosū,
De văpaia rēsplătirei, infocatū și măniosū.
Merge sē afle pe Knézul, nu departe tăbăritū;
Îlū află și îi vorbesce, cu unū chipū posomoritū.
- 5 Arétă, îi povestesc, vitejia ce-aū făcutū,
Dup'a s a plăcere, tóte cum aū vrutū le-aū prefăcutū.
Spuné c a mulți fiindū Turcii, precum vré n'aū isbînditū,
Arū voi sē'i mai lovescă, dar acēsta'i de gōnditū.
Căci Brăila 'i cam aprópe, póte vorū năvăli mulți,* *59
- 1400 Apoi atunce scăpare numai la Vrancea în munți.
De-a Bibicai biruință Knézn sciință avé,

- Căci fapta cu cele spuse nici cum nu se potrive.
 Avé deplină sciință, din Focșani cum au scăpatu,
 Nu'î trebuia 'ncredințare, nici ceva de întrebatu.
- 5 Îi dîce : «mie îmi pare, c'asta aice greșimū,
 Scoposul spre Iași a merge, acela sê'lū sêvîrșimū.
 Sê fugimū de Ibraila, căci locul îi de prepusū,
 Sê ne silimū cu totū chipul ca sê ne tragemū în susū.
 Urma nôstră sê o perdemū, drumul sê luămū spre munți,
- 10 Căci atunce nu 'mî-e frică de m'arū goni cāt de mulți.
 Sciū că într'aceste țile, Ipsilantū va fi lovitū,
 Pre cāt sciū, amar de dēnsul, îndestul 'î-amū vorovitū.
 Muferele și bețiea, aceste'lū vorū prăpădi,
 Lasă'lū sê'lū vêdū făr' de mine ce va putē isprăvi.
- 5 Oîū sê'lū vêdū ca o muferē, rușinată a fugi,
 Căci locul unde se află, cbipū nu are a'lū păzi.
 Lasă'lū ce va vrē sē facă, căci eū de acum m'amū trasū,
 Mē mulțamescū că de astădî, în voiea mea amū rēmasū.
 Noi sē păzimū planul nostru, ținta mea este în Iași,
- 20 Căci Sculenîi suntū aprōpe, ș'avemū vrednici megieși.
 De vomū vedē vr'o nevoe, nu'î departe pēr' la Prutū,
 Cu o fugă de calū bună, îndată amū și trecutū».
 Dîcū aceste, punū la cale, și îndată se pornescū,
 Cam pe plaiū apucă drumul, în Soveja poposescū.
- 5 Oștenî înadinsū spre pază, și 'nainte și 'napoi,
 Făcēndū sfatū, puindū la cale, totū-d'a-una amēnduol.* *60
 D'acolo se ducū la Cașinū, și din Cașinū în Tazlău.
 Obosiți ca vai de dēnșii, pēr' au ajunsū în Bacău.
 Și de acolo în Romanū, și prin înadinsî trimeșî,
- 30 Daū de scire cum că Cnézul, are sē vie în Iași.
 Dîua era însemnată, douē-deci-și-una Maiū,
 Întru care Pendedeca, avē praznicū și alaiū;
 Praznicū au avutū și mēsă, în numele lui a da,
 Pe Costandi și Elena, cu slavă a lăuda.
- 5 Mēsă gróznică la curte, la toți acei mai alesî,
 Grecîi și ofîcerime, cātă se afla în Iași.
 Pentru sănătăți la mēsă, bēndū cu toțiî împrejurū,
 Sala cea mare a curței, de glōnțe făcută cîruri.
 Într'acéstă dî slăvită, la praznicul pomenitū,
- 40 Se vestesce că la Romanū, Cantacuzin au venitū,
 Cu unū trupū alesū de ôste, vine în orașū întinsū,
 Milă fiindū'i de țēră, și de rîvna ei aprinsū.
 Sē mahnescē Pendedeca, căci puterea lui scādē,
 La cea d'întēiū dinióră, s'arēta că nu credē.
- 5 Dar apoi se'ncredințēză, vede că'i adevēratū,
 Nu primesce sē se vêdă cum că este tulburatū.

- Dă poronci cu mare fală, cu alaiū a'lū priimi,
 Pedestrii și călărimea, cu toți a se uni.
 A duoa di căpitanii și ostași se gătescū,
- 50 Si întru întempinare, din Iași cu toți se pornescū* *61
 Și mai în urmă și șefii după dênșii s'au pornitū,
 Si de Iași nu pré departe, toți la unū locū s'au unitū.
 Cercetéză pre toți Spirul, vré s'ei vedă de'sū gătiți,
 Dar nu'i place pedestrimea, fiindū goli și osîndiți.
- 5 Fôrte puçini în ciubote, cei mai mulți rēu îmbrăcați,
 Nu te îndoiași a dice, că'sū din temniță scăpați.
 Sfatuiescū între ei șefii, punū la cale amênduoi,
 Ca pedestrimea îndată sē se 'ntôrne înapoi;
 Căci era o defăimare, și nu avēi ce sē vedī,
- 60 Privindū erai în mirare, ridēi sēu sē lăcrimezi.
 Pedestrimea se întôrce, rēmânū numai cei aleși,
 Cariī, priimindū pe Cnézul, se întorcū cu toți în Iași.
 Cu alaiū și în paradă, au mersū la curte întinsū,
 De rîvna țerei s'arētă Cantacuzin că'i aprinsū.
- 5 Cêrmoniea primirei după ce s'au isprăvitū,
 Si cele de trebuință între ei s'au vorovitū,
 În casele malcei sële, cu suita sea s'au trasū,
 Acolo 'i-au fostū șederea, și pēr' în sfîrșitū lōcașū.
 Dă îndată proclamațiī, face la toți cunoscutū,
- 70 Cum că patria sea este locul unde s'au născutū.
 D'acéstă multū sfântă rîvnă, cu totul fiindū aprinsū,
 Lasă tôte și alérgă, vine aicea întinsū,
 Își dă nume de Delénul, acelū din vechiū strēmoșescū,
 Depărtéză de la sine cu totul pe celū rusescū;
- 5 Fiū patriei se numesce, învétă pe patrioți,
 Dice s'ei dé ascultare, sē sale la arme toți;
 Jugul robiei s'arunce, îi vremea de desceptatū,* *62
 Căci strēmoși, din mormênturi, strigă toți neîncetatū;
 Ne defăimă molăciunea întru care vîețuiū:
- 80 «Sē ne desceptămū, le dice, că nu'i vreme sē dormimū;
 În Letopisețul țerei sē privimū ei ce-au lucratū,
 Si cu câtă bărbăție țera lorū au apêratū;
 De ce noi sē primimū jugul acelū osînditū și greū?
 Sē vē vedū răbdândū, 'mī-e milă, căci pămêntênū suntū și eū.»
- 5 Tôte-aceste le lipesce prin rēspântii și prin porți,
 Vrêndū sē rēzvrătescă țera și sē rēdice îre toți;
 Dar cei ce le vedē starea, cu minte măcar de-unū banū,
 Nu putē sē dé cređare la unū așa dosnicū planū.
 Ia îndată cârmuirea, începe-a povățui,
- 90 Têrgul a pune la cale, tôte a le chibzui;
 Poliție rōnduesce, și orī ce mai trebuia.

Se tulbură Pendedeca privind puterea că'i Iea.
 Vrajbă între ei s'așită, cadu întru nemulțumire,
 Care de care se ție a țerei ocărmuire.

- 5 Unul cere altul nu dă, unul vré și altul ba,
 Deșertăciunî și micuțî în cât nu mai întreba.
 Dar n'aũ prelungitũ acesteia, gálcéva lorũ s'aũ scurtatũ,
 Căci óstea din Ibrăila, se vestesce c'aũ intratũ;
 Aũ intratũ spre Iași, sporesce, vine c'unũ chipũ vitejescũ,
 1500 La 'nceputũ nu da cređare, dar la urmã se'ngrijescũ;
 Pe toți cei ce dau de scire, îndată îi închidé,
 S'aréte că nu le pėsă, și basnele nu credé.*
 Dar judecândũ cu 'ntregime, de folosũ și interesũ,
 Hotărěscũ ca sě se tragă, sě iés' afară din Iași.
 5 Proclamația cea mai josũ se va ceti,
 Dând'o obștei s'o vėdă, începe a se găti:

*63

Locuitorilor Moldovei,

Eũ, după ce m'amũ înscințatũ, unde mě aflamũ, de întâmplările cele vrednice de tânguire, in-
 tru cari aũ cădũtũ iubita patria noastră, ca unũ patriotũ cu durere, amũ grăbitũ a alerga, ca sě a-
 duoũ iarăși, prin cătũ va fi cu puțină, mângiere simpatrioilor mei întru pămîntirea lorã, neusefe-
 rindũ nici de cum inima mea a'i vécé pe lei jertfã sferului celui osinditũ alũ tiranilor pãgãni,
 și tóte averile lorũ întru perđare.

Sosindũ în Iași, n'amũ lipsitũ a face cbiãmare 'boierilor pãmînteni, ca sě se adune de pe unde
 suntũ rětăciți, și întru o unire sě lucreze împreună cu mine scopurile cele mai temeinice cari
 privescũ către singura linisire și folosul locuitorilor țerii. Inșé împotriva nădejdiĩ mele, pri-
 vivescũ acum cu cea mai mare nemulțămire, vėgėndũ-mě silitũ a vė lăsa și a mě trage din pri-
 cină cã însuși boierii patrioi, necontenindũ a urĩ binele patriei, aũ lucratũ iarăși ca sě vie ostile
 pãgãnilorũ și pěră aicea, spre a ne lovi pre noi, neajlindũ nimica, stingerea cea de istovĩ ce
 se pricinuesce cu acẽsta însuși trațiilor lorũ. Apoi de altă parte privescũ și pre unli din voi, cari
 împleticindũ-se întru rětăcirile celorũ mai mari, séměnă totũ felul de spaimă în norodũ, îngrozin-
 du'i cu năpădirea dușmanilorũ, cu care* nu mijlocescũ altũ de cãt unũ gomotũ plinũ de turbu-
 rare și risipă între cei ce aũ mai rėmasũ. *64

Eũ inșé pururea din sufletũ dorindũ binele și fericirea patriei noastre, amũ găsitũ de cuvintă și
 de mare trebuință tragerea mea și a ostilorũ din Iași, ca prin acẽstũ mijlocũ sě vė puteți păzi
 întru nevătămare cathedra și averile noastre, despre cumplita călcare a vrăjmașului, de care n'ei
 puté scăpa, decã rėșeboiul s'arũ urma împrejurul acẽstui orașũ și în lăuntru.

Scitũ cãt de mēgăitóre vė este la asemenea vreme înfăcișarea mea; păstrezũ inșé prin depăr-
 tarea mea ceea ce nu cunoscũ mai acumpũ pentru voi, ca sě vė dovedescũ în faptã dragoetea cea
 curată și prilăciósele cugetări ce hrănescũ pentru simpatrioii mei, cum cã nu suferă inima mea
 a se întempla în ochii voștri privelistea cea sãngeróasă a căriea sfirșitul nu ne póte lăsa alta în-
 tru pomenire, de cãt o înfricoșată pildă a Galațiilor și a Poșanilorũ.

Cu tóte cã eũ mě tragũ, suntũ inșé încredințatũ în curățenia inimii vóstre, cã do datoricia ple-
 cării și a supunerii nu veși lipsi, și cã cugetările cele chrestinesci către cei de o credință cu voi,
 vorũ petrece pururea în sufletele vóstre, ca în faptă sě vė arėtați fierbinți apărători credinței și
 dreptăților patrioticesci, după cum și stremoșii noștri aũ stătuți óre-cãndũ lăudați la asemenea
 întâmplări.

Eũ amũ doritũ pentru însuși binele locuitorilorũ a așeđa vremelnică ocărmuire, dar fiindũ-cã in-
 suși pãmînteni nu se arėtă cu plecare spre acẽsta, și suntũ pricină neintemeierii unei asemenea
 ocărmuirii; pentru aceea și eu, depărtãndũ-mě, lasũ pãmîntul a ce povățui de la sineși, și pentru
 ori care* din protivă urmare, aũ rėmasũ de acum înainte slobodũ de răspundere. Întru aceste pu-
 ține cile amũ avutũ putere de grijă a ordonũi cele de cuvintă pentru ocărmuire. Eũ de venitu-
 riei pãmîntului nu m'amũ atinșũ, nici volescũ a mě atinge, co rėmănũ iarăși în folosul locului. *65

Cnėz Gheorghe Cantacuzin Delėnu.

1821, Iulie 1.

În Stratopedul de la Copești.

Inițierea tabe-
rei dela Copoș
de către Pomer.

- Voiescū fără prelungire s'întărescă vre unū locū,
Unde sē s'adăpostescă de a dușmanilorū focū ;
Tabii dîciū 'ca sē se 'facă, la Sculenī in malū la Prutū,
10 Ca cîndū vorū voi sē fugă, sē fie drumul mai scurtū ;
Pușinū mai 'n susū de capră, pe unde podul umbla,
Unū Prusianū, ce cu dînsū, mū pré de multū se afla,
Omū pe dinafară chipeșū, dară inginerū pré prostū,
Acesta aū datū totū planul, și pēr' in sfîrșitū aū fostū
5 Val de tabiea aceea; eū nu sciū alții 'mī-aū spusū
Oă spre a ei întărire aū fostū unū norocū de susū
Că s'aū rînduitū unū Pomer, Ispravnicū ce-aū fostū la Iași,
Omū vrednicū cu istețime, rîvnitorū de cei aleși;
Mîna lui și bărbăția, aceea aū ajutatū,
20 Căci lucra cu necruțare, și și nōpte mē'ncetatū ;
Aū adusū, aū strînsū la lucrū mulțime de lucrătorī,
N'alegē armanū, și jidovū, și căți vinēū trecătorī,
Dēcă nu arū fi 'fostū 'Pomer, fi vedēmū ce isprăvé,
Cu tōtă învătătura prusianul ce avé.*
5 Tabiea după gătire a sē 'ntări trebua,
Cu care pe împrativnici sē pōtă a'ī spēria,
Tunuri flindū numai două, era lipsă și necazū;
A lui Pomer istețime aū făcutū la toți obrazū.
Aū pusū cōfe 'n locū de tunuri, cu gunoiū le-aū coperitū,
30 Cōfele eraū spre spaimă, iar gunoiul de 'ntăritū.
Privesce omū cu priință, veți ce dubū neadormitū,
Ce înaltă iscodire in veci a fi pomenitū.
În vadē de două dîle tabiea aū isprăvitū,
Acēsta nu este basnă, s'aū vĕdūtū, mulți aū privitū,
5 Dar nu sciū spre apărare, aū scurmatū atāt pămētū,
Sēu la tōtă Eteriea, gătē numai unū mormētū !
Sē lăsămū tabiea gata, noi sē ne 'ntōrcēmū la Iași,
Ca sē vedēmū pe Deleanul cu ostașii cei aleși.
- La Iași începe sē pută, căci înscințări primescū,
40 Că ostașii lbrăilei, din și in și năvălescū.
Bacăul și Ocna tōtă, de dînsū se stăpîné,
Și cea-l-alți, cu grabire, Iașul a lovi vené.
Vești vinēū pe tōtă ziua, dar dup'atâte minciunī,
Nu credē nici adevērul, socotindū înșelăciunī;
5 Spre mai bună 'ncredințare, Pendedeca aū eșitū
Voindū cu ochii sē vĕdă și sē crĕdă in sfîrșitū.
Vine cu încredințare, spune la toți, n'aū cruțatū,
Cum că Turcii suntū aprōpe, este pré încredințatū;
A prōpe și gătîți fōrte, pe trei locuri a lovi,*
50 Și ei n'aū nici o putere a se putē 'mprotivi.

*66

*67

Pendedeca sa
convinge de ina-
intarea Turcilor
spre Iași.— Cau-
tauzin se retra-
ge spre Stîncă.
— Pendedeca și
Oantacuzin a-
nuncă Eteristi-
lorū că trebuie sē
se retragă peste
Prutū.— Arnăuții
cu Sărdariul Va-
sile și Pantazi
Spirul, se retragū
spre Siretū în
sus.

- Delénul din Iași eșisă cu óstea care avé,
 Căci Prutul afla plăcere de-aprópe cându îlú privé;
 La Stincă la Răznovanu, acolo aũ tăbăritũ,
 Case mari, odăi frumoșe, nu puté a'í fi uritũ;
- 5 Maică-sa Ralu Domnița, în cât puté îlú ruga,
 Și soșiea sa Kneghina, cu toți copiii striga,
 Să'í fie milă de dênșil, să trecă iarăși la ei,
 Intră ȕicũ în carantină, decă sě murimũ nu vreí,
 Intră c'atâta-'í scăparea, vieța sě'í mēntuescĩ,
- 60 Moșil, case și țiganil, de vreí să nu'í prăpădescĩ.
 Numai c'o mână de ómenĩ, ce folosũ nădăjduescĩ?
 De te'í încurca o dată, sě scil că ne prăpădescĩ.
 Se spăimēntézá Delénul, ce să facă nu scie,
 Mila, frica și mândriea cumplitũ îlú năcăjé, 1)
- 5 Milă'í era de soșie, de maică și de copii,
 Frică, c'auđé mulțimea ce viné de askerilĩ.
 Dar mēndria ce va ȕice atunci când vorũ întreba
 De aũ avutũ vr'o lovire cu dușmanul unde-va?
 Ce respunsũ puté sě dee vitejilor lui ostași,
- 70 La tótă ofișerimea, ce de dênșul era trași;
 Întrebând unde'í Delénul, acelũ sumețũ și vitózũ,
 Acelũ falnicũ în voróve, multũ istețũ și fórte trézũ.
 Acestea îlú dărmaũ tare, acestea îlú supăra,
 Că nu'í remăné cuvinte a se puté apăra.
- 5 Intr'acestũ necazũ de mórte, multũ fierbinte feredeũ,
 ȕice : «de-aũ nebunitũ Grecil, nu voiũ nebuni și eũ,* *68
 Voiũ intra în Carantină, ȕică ori-ce vorũ voi;
 Adevăratũ, íi rușine, dar íi dulce a trăi;
 Spre a micșura rușinea, tovarășĩ ímĩ trebuescũ,
- 80 Voiũ afla că'sũ mulți ca mine, spre acésta mē fălescũ.
 Pe Bibica sciũ pré bine că nu se va despărți,
 Dar din cei bătrâni vre unul de ași puté ameți,
 Sě'í potũ da a ínșelege că noi stare nu avemũ,
 C'o putere așa mare, a sta 'n pleptũ unde putemũ?»
- 5 Mai ántěiũ pe Pendedeca, cercând îlú chiamă la sfatũ.
 Aũ primitũ, luă scrisóre, după ce s'aũ înturnatũ
 Din ceróetare se vėđă de vinũ oștile turcescĩ
 Sěũ de totũ numai cuvinte și ispite dușmănescĩ.
 Incredințatũ cum că Turcil, toți trecusé de Vasluiũ,
- 90 S'aũ îngrijatũ fórte tare, aũ simțitũ că glumă nu'í.
 În orașũ îndată iésé, strigă la toți într'unũ glasũ :
 «Fraților, étă vinũ Turcil, și eũ de acum m'amũ trasũ;
 Insu'mĩ amũ făcutũ ispita, însu'mĩ amũ mersũ de-amũ vėđutũ,
 Și pěr' n'amũ vėđutũ cu ochil, vė arétũ că n'amũ cređutũ;

1) Aici lipsesce uă syllabă N. E.

- 5 Êtă dar vë daū de scire, sē fugiți unde puteți,
Că de vorū afla aice, apoi toți periți sunteți;
Chreștinēscă datorie cu voi toți o împlinescū,
Că v'amū fostū totū cu priință, la acēsta mē fălescū;
In cât 'mī-aū trecutū prin mână, pururea v'amū ocrotitū,
1600 Ale vōstre interesuri, a mele le-amū socotitū;
A sta cu voi de'mpreună, chipū nu este nici de cum,
Ôstea sē'mī o puiū la cale, se cuvine de acum.* *69
Purcede, adună ôstea, Iēsē afară din Iași,
Inse nu și Arnăuți, căci ei erau toți trimeși;
5 Toți cu Sărdariul Vasile s'aū dusū pe Siretū în susū,
Căci și din partea aceea, era îndestul prepusū.
Era și Pantazi Spirul, dar acesta căuta
A găsi sē pleșculēscă, și din boeri a prădă.
Eșindū din Iași Pendedeca, ce gomotū și ce amarū.
10 Omū peste omū da năvală, ca sē scape la hotarū,
Unū norodū vedēi în fugă, și mulți pe drumū obosiți;
Dumneđeule Inalte, multū amū fostū ție greșiți,
Mâna ta ne prigonesce, tu pre noi ne pedepsesci,
Grecii slujescū de uneltă, prin care ne osîndesci.

Pendedeca și Delénul peste Prut.

- 5 La Sculenī cu Pendedeca, Delénul s'aū întâlinitū,
Puținū între ei vorová, și îndată s'aū unitū;
Hotărescū, în Carantină, ca să între amēnduoi,
Vrēndū a scăpa din necazuri, de primejdiī și nevoi;
Nu facū multă prelungire, întră făr'a gōndi multū,
20 Cu ai sei fiesce-care, trecū îndată peste Prutū.
Lasă lumea sē vorbēscă, ei suntū siguri de acum,
Acei nebuni ce vorū face, nu se îngrijescū nici cum.
Se lăsămū pe șefi aice, căsū viteji amū cunoscutū,
Sē vedemū ôstea turcēscă ce urmare aū făcutū;
5 Cum aū fostū a lorū intrare, și cu ce chipū s'aū purtatū,
Vai mie sēlbaticū fōrte, cruți în cât nu s'aū mai datū.

Venirea Turcilor. — Mergurea la Ibrăila a lui Teodor Balșu — Ordinele De vletului de a cruta Moldova. — Chihaia-bei, șeful urdici. — Saliha-Pașa. — Osman-Aga. — Crucișele Turcilor la Tecuci. — Jăluirile lui Ioan Grecu și a Ipravnicului Cercheșu aducū aș contenire zelelor. — Prădările lui Meliz-Oglu pe drumul

- Celū d'intēiū din Ibrăila, conacul în Șerbănesci,* *70
De pe locū aū datū a crede că aū gōnduri dușmănesci;
Ôste era îndestulă, peste douē-deci*de mi, 70
30 Cinci de Ianiceri ortale, cei mai apriți și delii,
Din Anadoleni o parte, și Manahi, dar nu pré mulți,
Îmbrăcați în straie rele, mulți în o; inci și desculți,
Dar făcuți toți ca sē prăde, toți spre acēsta gătiți;
Ce-ai sē tragi, săracă țēră, și toți cei ce locuiți!
5 Poronci strașnici erau date, țēra a nu supăra,
Raēoa cea credincioasă cât se dă a apăra,
Căci Saraschierul scrisēsē, tare aū încredințatū,

Backuluf. — Chi-
haia-bei ajunge
prin Bârlad, la
19 Iunie, în Iași
la Copou. — Tur-
cii lovesc la Stin-
că pe Eteristi,
carii se retrag
spre Prut, sîr-
cîndu podul de
pe Jijiea. — Ete-
ristii se bat în vi-
tejeasca la Scu-
leni, sub Balșu,
Condoguni și A-
thanase Tufec-
ciul. — Turcii îi
nimicesc.

- Că' credincioasă Moldova și vrednică de cruțată.
Înaltul Devletî de-aceea da poronci neîncetată,
40 Eță norocirea țerei, eță ce au agiutată,
Căci într'altă chipu era pradă, era sabie și focu,
Săracii locuitorii, n'arū fi pututū afla locū.
Mergerea la Ibraila a Vornicului Tóderu Balșu, 1)
Aū fostū mēntuirea țerei, căci cenuș'arū fi remasū.
5 Dar cu tótă stāsniciea poroncilorū ce s'au datū,
Îi vedēi fiarē sēlbaticī, alcătuiți spre prădatū.
Șeful urdiei aceștii de Seraschirū rōnduitū,
Era Iusufū Kihai-a-bei, omū sîlnicū dar bunū zabetū,
Elū era poroncitorii, cu toții lui se închina,
50 Elū, la tótă întēmplarea, pedepsia și înfrēna;
Douē-miī avē cu dēnsul ostași vrednici și aleși,
Toți erlii din Ibraila nu din Țarigradū trimeși,*
Ei ilū făcēu pre elū tare, de dēnsul a tremura,
Căci la cea d'întēiū greșală, cruțare nu mai era.
5 Nasū, urechi și zugrumare, tăiere de capū pe locū,
Acestea era nimicuri, era glumă, era jocū.
O măciucă multū cumplită, ce lîngă dēnsul avē,
Vaī de săracul acela ce cu mîna sa lovē!
Cu tótă a sa cruțime și pedépsă ce făcē,
60 Îngrijire sēu sfiālă, nici prin gōndū nu le trecē.
Salih-pașa ciarcagiul, avan-gvardiea purta,
Cu tōte c'avē trei tuiuri, supunere arēta;
Numele lui în urdie mai nu era pomenitū,
Kihai-a-bei întru tōte, de cāt toți elū mai numitū.
5 Mai era încă a treea, Ianicerū-aga Osmanū,
Poroncitorii la ortale, omū blajinū, vechiū musulmanū,
Și alte mai micī agale, ómenī vrednici și aleși,
Din deosebite locuri, în Moldavia trimeși,
Ca sē ocrotēscă țera, raēoa a apēra,
70 Sē sdrobēscă, sē ucidă pe cei ce o-arū supēra.
Vaī mie, săraca țēră, ce are a suferi,
Apărátóarele arme, o vorū face a peri.
Lasă sē veđi mai la urmă ce șērpe o va mușca,
Ce focū are sē o arđă, în ce chipū se va usca.
5 Cea din Șerbăuesci urdie, în Tecuci aū tăbăritū,
Ah! apărátorii țerii, cum s'au purtatū de uritū;
Cruđi, fără milostivire, ca nisce lei înfocați,*
Moldovei vrājmași de mórte, și dușmanī neîmpăcați;
Căci cu tótă strășniciea, poroncile ce era,
80 Nu vra sē scie nimica, micū și mare supăra;
Cum ilū vedē, întrebare: Urum de este, era,
Orī ce arū fi đisū săracul, pré cu greū se îndrepta.

*71

*72

(Aici este uă syllabă mai multū. N. E.

- Năpăști, că 'lă scia pré bine, că 'n Țarigradū l'ău vëdută ,
De se încurca cu vorba, jertfă ilū vedéi cădută.
- 5 De o parte-ucisū pe unul, din colo altul privéi,
Frica morții, zugravită, în fația lorū o vedéi.
Săraciī chreștini de spaīmă ce se facă nu scia,
Vreme nu mai remăsese a se puté 'mprăstia
Apărătoarele arme, fără milă desbrăca,
- 90 Orī care vedé cu ochiī, nu cruța, nu se 'ncurca. .
Aga Ioan Grecianul și Caminariul Cerkezū,
Dintre Moldoveni pe alții cu-atăta curajū nu cređū;
Din boerenăș adună, neguțătorăș căți-va,
Intră 'ndată în urdie și începū a se ruga;
- 5 Facū strigare, că raéoa așa de vorū asupri,
S'a înpreștié cu totul, n'orū puté a mai opri;
Țéra remăindū pustie, cine póte a'ī sluji,
Lorū aice se cuvine mai multū a se îngriji.
Mergū, află pe Kihaiā-beī, aréta, se jăluescū,
- 1700 Dă poronci cu strășnicie, relele mai contenescū,
Nu de totū, căci Ianiceriī de poroncă nu pré lua,
Acea mare strășnicie pré pučinū îi înfrēna.*
Ucidere, zugrumare, era glume, era jocū,
Privé zugrumandū pe unul, altul đicé : «zararū yok.»
- 5 Se îngijasce Grecénul a nu'ī jăgni din tainū,
Păine, carne și grăunțe, a se da la toți deplinū;
Și Cerkezū fiindū ispravnicū, ostenélă nu cruța,
Vrëndū a nu se da pricină mai multū a se ațita.
Dar cu tótă sirguintă, vrëndū a stinge a lorū focū,
- 10 Chreștiniī douē-đeci mai bine jertfă aū remasū pe locū.
Din Tecuciū purcede óstea, ei nu se lăsa de ea,
Pe acele din drumū sate voinđū a le mēngăia.
Meliz-oglu, din agale, a Ibrailei Eriiū,
Omū silnicū și jacașū fôrte, celū mai crudū și mai deliū,
- 5 De urdie se desparte, spre Bacăū aū apucatū,
Ce prădări și ce ucideri, și acesta n'ău lucratū!
Hergheliī, ciređi și turme, după dēnsul trimeté,
Argintării, lăđi cu straie, căci, ori-ce voia, puté.
Ah ! nenorocirea țerei, prada care aū cercatū,
- 20 Subt Eriiī Ibrailei, tóte din ei s'ău iscatū.
Enicerilorū ei dascalī, povața îndemnători,
Invitători la totū réul, și 'mpreună lucrători.
Eniceriī nici o dată, sē pătrundă nu puté,
Locuri unde pământeniī cu mare greū resbăté.
- 5 Neguțitoré cu țéra, skiturī, monastiriī scia,
Pălānci unde în bejāniī tótă țéra năzué.
Pentru ei, destul atăta, de urdie se vedemū,

*73

- Să vedem în ce necazuri, urmăză se mai cădem.* *74
- La Bêrlad viind udiea, mulți din ei s'au rezlețit,
- 30 Aă luatū drumul prin sate, sâracele ! ce-au pățitū.
Căți sâraci s'au făcutū jertfă, și nevinovați periți,
Câte case în prădare și căți ômeni osindiți.
Oblicesce Kihaia-bei de mânie s'au aprinsū,
Dintr'ai sêi pornesce 'ndată, ca să mērgă înadinsū
- 5 Pe toți rezleții să prină, pe toți s'aducă legați;
Orî căți aducē la dēnsul nū mai erau judecați,
Unî nasū, alți ureche, altul de bătaî sdrobotitū,
Căci a mijloci ertare, nu era de vorovitū.
Se turbēză Ianiceriî, între ei se rēsvrătescū,
- 40 Să calce pe Kihaia-bei, cu toți se sfătuescū.
Aflândū, fără de zăbavă, îndată 'i-au potolitū,
Dupē ce în ei cu tunuri ca să deie-au năvălitū.
De-acolo ceva mai smerinî, -cela-l-altū drumū aū urmatū,
Dar totū împlinē năravul, avēndū locū îndemănatū.
- 5 Iunie în douî-spre-đece, se apropie de Iașf,
Și luândū bună sciință prin înadinși triimeși,
C'au fugitū toți Eteriștiî și nici unul n'au remasū,
Apoi la Valea Adincă tōtă urdiea aū trasū.
La trei-spre-đece a luneî, aū trecutū din Iași mai susū,
- 50 La Copoū alegēndū locul, tōtă urdiea aū pusū;
Incă n'au tăbăritū bine, și îndată aū pornitū,
Să vedă unde-a fi locul, cu dușmanul de 'ntilnitū :
În Iași grōză, supărare, frică cât nu s'au mai datū,* *75
Dumneđeū sē dé putere chrestinilorū de răbdatū.
- 5 Jidoviî se rēsvrătise, și toți reîi rēdicați,
Pârēndū că'sū volintiri vr'unîi, îi tăiaū nejudecați.
Pe uliță stîrvuri multe căci ducēndū îi tērēia,
Și unde cădē vre unul, acolo îlū și tăia.
Straja ce triimisese, la Stîncă s'au întilnitū,
- 60 Cu unū trupū alū Eteriei, stāndū spre pîndă tănuitū.
S'au lovitū între ei tare, Eteriștiî s'au stricatū,
Turciî aū luatū isbîndă, greutate n'au cercatū.
Eteriștiî acei falnici, vrednici și nebiruiți,
Pe sub gardurile viei, tremurāndū staū tănuiți.
- 5 Unî din ei cerū scăpare în curțile boieresci,
Căci zidirea fiindū tare, socotē de pe ferești
C'orū întēmpina pornirea, orū putē a s'apara,
Dēcă nu mai multă vreme, măcar pēnē va 'nsera.
Turciî c'o iuțelă ôrbă, după dēnșîi năvălescū,
- 70 C'au scăpatū vr' unî dintr'însîi, nu credū cum că se fălescū,
Si în odăi și prin becîuri, stîrvuri câte socotescū,
Jertfa cei d'intēi mânie, ș' a vitejieî turcesci;

- A trece pe lingă curte, de putore nu putei,
Căci n'ave cine să'i scotă, se'u a se îngriji de ei.
- 5 Straja cea turcesca nóptea, tótă au stăutú pe locú,
In cât la câte-va case, indeséră au datú focú.
Se îngrijescú Eteristii, începú a se sfătui,
Ce urmare se apuce voinđu a se mântui.
Căci cât pentru biruința lucru era vederatú,
- 80 Nu rămâne induoelă vrëndú a judeca curatú.*
- Spre mai bună apărare, Jijiea trecú inapoí,
Căci se temé să nu cađă in mai gróznice nevoi.
Podul Jijiei ilú strică, vrëndú a fi încredințați,
Că dușmanii nu vorú trece, și vorú fi nesupărați.
- 5 Cu acéstă 'ncredințare nu se îngrijescú mai multú,
Lasă locul fără pază, și vinú cu toți la Prutú.
Afiá Turcii cum că podul Jijiei este stricatú,
Se 'ndeletnicescú cu rívnă, se apucă de lucratú;
Îlú gătescú într'acé nópte, și punú straje de'lú păzescú,
- 90 Focuri a fi pe totú malul, daú poronci, se îngrijescú.
Vineri in patru-spre-đece, sus la Stincă se ivescú,
Pedestre și călărime, și staú cât-va de privescú,
Iaú séma, chipzuescú locul, între ei se sfătuescú,
Și cu bărbăție mare spre Jijiea se pornescú.
- 5 Se pogóră toți in vale, cu straja lorú se'nțilnescú,
Peste Jijiea a trece, nimica nu se sfiescú.
Se pornescú și Eteristii, mergú spre a'í întempina,
A dușmanului mulțime nimica nu'í infréna.
Nu prăpădescú bărbăția, in cât potú să 'mprotivescú,
- 1800 Unú trupú bunú de călărime, se pornesce și lovescú;
Poghézul a lorú lovire, multú n'au pututú prelungi,
Căci inădușindu'í turcii, se 'ntorcú, începú a fugi.
La tabie vinú cu toți, acolo se întărescú,
În țirgușorú, și in untru, in cât potú se grămădescú.
- 5 Năvălescú după ei turcii, cu iuțelă in cât vreí,*
- Dar Balașú și Condoguni, făcé próscă între ei;
Athanase Tufecciul, tabiea povățulé,
Elú era poroncitorul și cum vré orânduie.
Aceste trei căpetenii au rămasú cei mai aleși,
- 10 Căci Vasile și cu Spirul, erau la Siretú trimesi.
Delénul și Pendedeca, ca nisce lei înfocați,
Priivéu din carantină cum se bate cei-l-alti,
Că'í rușine, dar odihnă, đică cine ce-a voi,
Vorú afla unú chipú la urmă a se puté învoi.
- 5 N'oiú tăinui bărbăția a celorú ce amú vėđutú,
Căci amú privitú îndrăznéla cât nu era de cređutú.
Scoțéndú mișei acela ce erau luați din Iași,

*76

*77

- Cei-l-alți, unul și unul, 'i-amă vëdută ostași aleși.
 Sprijinesc rësboi cinci cësuri, și nici de cum nu se da,
 20 Cine socotë c'atâta, Grecii voră putë răbda.
 Ori de care parte turcii le da rësboi, îi lovë,
 Cu o îndrăznělă orbă vedëi că se'mprotivë;
 Cândă lua pe turci de gônă, cândă goniți se înturna,
 ta în cumpănă rësboiul, nicăiri nu atârna.
- 5 Din tabie duoe tunuri, slobođia neîncetată,
 Dar fără folos, de clacă, unde-apuca necătată.
 Cât avë, da cu cartece, dar decă s'au mëntuită,
 Daă de scire Eteriei cu ună chipă pré tălnuită.
 Din Sculenă se le trămită, pre sub cumpëtă, într'ascunsă,
 30 C'a mai sprijini rësboiul, ei în stare mai multă nu'să.
 În locă de cartece, cule și pirone le-au trimesă,
 Veđi hală, și privesce vreme, în ce stare mai alesă,* *78
 Cu acestă feliă de gătire, ce ispravă mai aștepti,
 Ce încape bărbăția, acelor mai îndrăzneți.
- 5 Case, dughenițe, hanuri, magazale ce era,
 În țirgul de éta parte, pe Eteristi apăra.
 Cândă vedë vre o nevoie, cândă din dosă îi grămăde,
 Acolo era scăpare, acolo se îngăde.
 Turcii vëdëndă apărarea, nu perdă vreme, nu perdă cësă,
 40 În multe locuri dândă focul, totă țirgușiorul aă arsă.
 Într'acelă focă, o mulțime de mărfuri s'au prăpădită,
 Căci săracii bejănarii, n'au socotită, n'au gôndită,
 O așa nenorocire nici cum le-au trecut prin gôndă,
 Căci ascepta se se 'ntôrcă, înapoi cât de curândă.
- 5 De ablé-au putută cu trupul ca se trecă peste Prută,
 Cu frică și grôză mare, și cu necază lôrte multă.
 Vëdëndă a se 'nalța para, vëdëndă marfa loră în focă,
 Săracii de ceea parte, nu putë se'si afle locă.]
 Ca nisce turbați pe maluri, vaî mie, toți alergă,
 50 Pe cine vedë cu ochi, se le-ajute se rugă.
 Cine se'ntorče se'i vëdă, cine îi mai asculta,
 Căci atunci ori și care de capul seă căuta.
 După arderea acësta, turcii s'au trasă înapoi,
 Vrëndă ca se aducă tunuri. Greciloră amar de voi!
- 5 Din deală ună bulucă s'arëtă de mulți turci alcătuită,
 Nu putë nime prepune, fiindă chipul tălnuită;
 Trecëndă Jijiea îndată, cu cei-l-alți se unescă,
 Vină întinsă ca se lovescă, tabiea cam ocolescă.* *79
 Prutul ieă mai de la vale, Pravățul avëndă în susă,
 60 Se n'arëte că suntă tunuri, nici macar a da prepusă.
 Dar și cândă voră da din tunuri, nici cum a nu supăra,
 Vrëndă pe toți de ceea parte, cu totul a'i apăra,

- Ca să nu nască pricină, să nu dé vr'unu rău prepusu,
Că unu planu de vrăjmășie se păzesc într'ascunsu.
- 5 Grecii toți își facéu sémă, din focuri nu contené,
Slobođéu, ș'apoî îndată iar la urma lorú vené.
Ca d'intéiú, nu le da mâna, mai multú a se depărta,
Da năvală pré puçină, și totú peste Prutu căta.
Grecii, cei din ceea parte, sta zăluzi și ametiți,
- 70 Ingrijați, cuprinși de spaímă, pîlcuri-pîlcuri împărțiți.
Făcé rugi, înalța glasuri, lui Dumneđeu se ruga.
Pe biruitori s'î véđă, din locú în locú alerga.
Turcii vinú unú bulucú mare, locul dec'aú potrivitú,
Desfăcându-se îndată, tunurile s'aú ivitú.
- 5 Celú d'intéiú tunú le dá spaímă, gróză și frică la toți,
Căci în tabie îndată căđură căți-va Greci morți.
La alú doilea cu toți cumpétul aú prăpăditú,
Amețiți cată scăpare, căci cumplitú 'i-aú grămăditú.
Din nenorocire Prutul viné gróznicu spumegându,
- 80 Se împrotivé cu totul, scăpării ce-avé în gôndu.
La alú șéptele tunú, Grecii, n'aú pututu mai multú răbda,
Începú se ochiăscă Prutul, înnotú pe unde vorú da.
Întru desnădăjduire toți la pórtă năvălescú,
Se înalță pěr' la ceruri, jalnicul țipetú grecescú.* *80
- 5 Capra podului se 'ncarcă, căci acolo năvălé,
Atâta era nădejde, care îi mai mângălé.
Unul împingénd pe altul, în Prutu începú a cădé,
Cum scăpăta de pe capră, apoî nu se mai vedé.
Chiăma podul se le vie, îlú gătise de pornitú,
- 90 Dar unú tunú îndreptatú bine, aú făcutú d'aú contenitú.
La odgonú năvălescú Grecii, începú a se cățara,
Căci armele lepădase, cu care se apăra.
Se apucă o mulțime, în mâni mergéu aninați,
De frica lorú, sporé tare, peste Prutu la cei-l-alți.
- 5 Unii s' aruncaú în apă, precum erau îmbrăcați,
Fórte puçini dintre dênșii, se vedé că'sú desbrăcați.
Arunca arme și straie lepăda ori-ce avé,
Căci a mētui vieța, la atâta priivé.
Turcii véđéndu-le starea și halul acelú cumplitú,
- 1900 C'o pornire înfocată peste ei aú năvălitú.
Începú vrăjmașú a ucide, amarnicu a'î impușca,
Tale odgonul îndată, vréndú pe toți a'î inneca.
Înnegri Prutul îndată de căciule și de morți,
Ce cumplită grozăvie și ce gomotú între toți.
- 5 Țipetul, a lorú strigare, pěr' la cerú s'aú rădicatú,
Sé cuñoscé fórte bine cum că 'i goné unú pécătú.
În tabie întră Turcii ca nisce lei înfocați,

Trupū peste trupū cădēū Grecii, injunghiați și împușcați.

În capra podului unii neconținutū împușca,

- 10 Gomotul, țipetū, strigarea, pērē la Cerū sē urca.* *81

Cum sarū brōștele în apă, într'acestū chipū sārē toți,

Unii rāniți, alții teferi, dar cei mai mulți erau morți.

Se'mpingē cela pe cela, nu scia ce mai făcē,

Prē rarū vedēi căte unul, peste Prutū cum că trecē.

Sfîrșitul Ser-
dăresei Cârja, a
noră-sei și a ne-
pōtei ei. — Mōr-
tea lui Athanase
Tufecului.

- 5 Aici Sărdăresa Cârjei aū datū cumplitul sfîrșitū,
Cu nora-sa și nepōta, la unū locū s'aū sevîrșitū,
Prutulū'i s'aū făcutū jertfă, întru elū s'aū prăpăditū,
Tōte aū cădūtū din capră, dupe ce le-aū grămăditū.
Tufecul Athanase, căinele nelegitū,

- 20 Omū ieșitū din omenire, cu alți Eteristi unitū,
Le-aū călcatū la o moșie, prădāndū totū, le-aū și robitū,
Pizma ce avēū pe Cârjă a'și resplăti aū grăbitū.
Lacrimile și strigarea, țipetele ce făcē,
Cāndū le-aū rēdicatū din casă, și legate le ducē,

- 5 N'aū înduplecatū nimica pe acelū nelegitū,
Din diabolēscă pizmă nimică nu'lū-aū clătītū.
De la Leova Moscalii, dame căte le-aū vēdūtū,
Cum și boieri și cucōne, vai mie, greū de cređutū,
Uniți toți l'aū rugatū fōrte vrēudū a le rescumpārā,

- 30 Șēpte-mii de lei, privesce, ca cum arū fi o para;
Trece de la carantină, se duce pe Prutū în susū;
Și cu dînsul d'impreună pērē la Sculenī le-aū dusū;
Spre pază sēū spre osindă, în tabie le-aū închisū,
Pēnē cāndū s'aū stricatū Grecii, și în apă le-aū împinsū,

- 5 Pescilorū le-aū făcut hrană, și Prutul le-aū fost mormēntū !* *82

De prohodū n'aū avutū parte, nici locū sciutū în pāmēntū.
Dumneđeule înalte, Cerescule Împēratū,
Dreptatea ta este mare, amū vēdūt'o vederatū,
Că totū pe-a Prutulū'i țermuri și stîrvul lui aū rēmasū !

- 40 Sufletul lui celū multū scārnāvū Ghienei va fi părtașū,
N'aū întārșiatū osinda, rēsplătirea fu pe locū,
Cu toți ai sēi d'impreună, căđu la celū d'întēiū focū.

Cea din Sculenī biruință bine nu s'aū isprăvitū,
Și din sus unū trupū de ôste, de iznōvā s'aū ivitū ;

- 5 La cea de întēiū vedere, vēđēndū caifetū turcescū,
N'aū pututū nici cum prepune cum că este dușmānescū ;
Se ducū o samă se vēđă, alții desbrăcaū pe morți,
Și vine rēspunsū îndatā cum că suntū Arnăuți toți,
Celū vestitū Sărdarū Vasile, pentru care-amū arētatū,

- 50 Că de Eteria tōtă cu ai sēi s'aū depārtatū,

Spirul fuge pe-
ste Prutū. — Săr-
darul Vasile, cu
500 Arnăuți, se
bate la Sculenī
cu Turcii și tre-
ce Prutul la Vră-
nesci. — Arnăuții
ocărescū pe capii
Eteristi. — Trisfe-
titēnii. Luca din
Floresci, Vlădi-
ca, Păunū, Dio-
ghenidi, Fote Ni-
cola, Macri și fra-

și Petrinii, ocă-
rescui pe Moldo-
veni. — Invoca-
plune către Im-
păratul curescui
în contra Greci-
lor.

- Și cu Căpitanul Spirul pe Siretă era în susă,
Vrëndă ca să păzescă locul de ori și care prepusă;
Luândă deplină sciință, prin înadinsă triimeșă
Cum că cea turcescă ôste, intrase tătă în Iași,
5 Îndată aă luată drumul ca să iēsă dreptă la Prută,
Căci nădejdea era tătă a se'nlesni la trecută.
Spirul, acelă falnică Spirul, ce-aă prădată țera de susă,
Nu se'ncurcă, trece Prutul, vrëndă să iēsă din prepusă.
Căci elă căuta scăpare și'n prădile ce-aă făcută,* *83
- 60 A se mai bate cu turcī nīcī prin gōndă nu 'ī-aă trecută;
Vasile cu a sa ôste, vr'ô cincī-sute și mai mulți,
Cari aă avută cu sine cei mai aleși Arnăuți,
Apucă Prutul la vale, vine la Sculenī întinsă,
Potă se'ncredințeză aicea că păcatul l'aă împinsă;
5 Vine ca la dece cēsuri, află Grecī biruiți,
Iarmarocul spartă cu totul, rămână cu toți uīmiți;
Cu ei àvėu duoē tunuri, lucru nefolositoră,
Într'ô așa întēmplare era prē slabă ajutoră.
Turcī aprinși de mânia, falnici și fôrte sumeți,
70 Pentru a loră biruință, și mai pre-sus îndrășneți,
Încă nu 'ī-aă zărită bine, și îndată năvălescă,
Mai în sus de trecătore la ună locă îi grămădescă.
Ună rădă ce era în prejma, fôrte multă 'ī-aă folosită,
Căci vėdēndă așa năvală, prē mulți din ei aă dosită;
5 Fugă, dândă cela peste cela, pērē în dreptă la Brănescă,
Ș'acolo, în vadă și'n luntre, trecă ostile Elinescă;
Îi primescă Cazacī bine, dar de arme 'ī-aă prădată,
Întru o așa 'ntēmplare, de bună voīe le-aă dată.
Jalobe aă fostă în urmă, pricinī multe aă născută,
80 Dar isprava prē pușină, întru cât amă cunoscută;
Pre căți în cotă grămădise ș'a scăpa n'aă apucată,
N'aă avută încotro face, și'n resboiă s'aă încurcată;
Norocul loră carantina, căci fiindă din dosul loră,
Ca să'ī loviāscă din tunuri, turcī nīcī decum nu voră.* *84
- 5 Se 'ngrijescă, de ceea parte vre unul a nu jigni,
Fiindă strășnici poronci date, pe grecī numai a goni,
Căci pe deală era mulțime de norodă ce priivē,
Ș'ună batalionă de ôste ce în frontă la mală avē;
Cu tătă paza făcută, grecī totă s'aă jăluită
90 Cum că p'ună Macri Necola, tocma prin fracă l'aă lovită;
O ghīulē din mână 'n mână, purtând'ô o arēta,
C'ô nepovestită spaīmă, toți grecī o căuta.
S'ô lāsămă se o privescă, noi se ne'ntôrceămă la cotă
Ca să vedemă Arnăuți întru resboīe ce potă.
5 Începă resboiul cu turcī, între ei se înpușca,

- Pré rarü vedei câte unul de pe calî cum că pica;
 Daü și ei în turci năvală, dar nu departe de cotü,
 Ș'apoî îi vedei îndată, fugendü inapoî cât potü.
 Ochii lorü mai totü-d'auna peste Prutü îi țintuia,
 2000 C'acolo era scăpare, acolo nădăjduia;
 Da din tunuri câte-o dată, dar de clacă, în zadar,
 Căci nu s'aü vëdütü nici unul a fi betejitü macar;
 Când le daü turcii năvală, și nu mai îngăduia,
 Ca puii de potărniche vedei că se'mprăscia;
 5 Unii da înnotü cu caii, alții în malü rămâne
 Lepăda ce-avé pe dënsul, și 'n resboiü nu remăné;
 Și din tacămul acesta îndestui s'aü înnecatü,
 Căci säre în Prutü ori care vrëndü a se vedé scăpatü.
 Voiü lăuda bărbăția a celorü ce aü stătutü* *85
- 10 Că din cotü se scôtă turcii, nici de cum nu aü pututü;
 Aü totü îngăimatü resboiul pënë când aü înseratü,
 Și c'o bărbăție mare, cât se dă s'aü apăratü;
 Norocirea lorü că turcii, cu tunul nu puté da,
 Căci n'arü fi pututü se ție, nici mai multü a mai răbda.
 5 Dupé ce-aü purcesü spre séră, turcii aü mai contenitü,
 Căci acum era și vreme a gôndi de odihnütü;
 Atunci aü aflatü prilejul Arnăuțiî a scăpa,
 Căci chipü nu mai remăsese a se mai puté lupta;
 Unii c'o luntre stricată, alții cum puté în notü,
 20 Lepădândü desagî și străie, fugü peste nópte cum potü.
 Acésta le-aü fostü scăparea, acésta 'i-aü apăratü,
 Că'n cursa care întrase, altü chipü n'avé de scăpatü.
 A doua și diminéța, 'i-amü vëdütü multü oviliți,
 Unii goli, alții în țoluri, alții în cergi înviliți;
 5 Diminéța cam rëcôre, nu puté se'si afle locü,
 Căci nóptea o petrecuse fără schinteie de focü;
 Trage cerga de pe-o parte, de alta se desvălë,
 Nu era mai multü acela ce 'nainte se fälé;
 Suduia pe Penedeca și pe Cnézul blăstema,
 30 Care de care mai scârnavü, cât se dă, îi defailma:
 «Ne-aü adimenitü cu vorba, — dîceü unii dintre ei, —
 Starea ne-amü stricat'o tótă, lăsândü case și fimeî;
 Ne-aü adusü de la Odesa, dîcëndü că are în Iași,
 Ca la 30 de miî ôste, ômenî vrednici și aleși.
 5 Le-amü vëdütü acum și ôstea, plăcintari și Arnăuți,* *86
 Și din temniță tilhariî, de trei-sute nu mai mulți.
 Ne-aü adusü aice 'n cursă și ne-aü prăpăditü pe toți,
 Vedeți-'i cum staü, săracii, câmpul este plinü de morți;
 Ei s'aü trasü în carantină, mănâncă, benchetuiescü,
 40 Și ne privescü cu ochiana, în ce chipü ne căsăpescü.

- Ah ! resplătire cerescă, fă ceea ce ştii că'î dreptu,
 C'aceşti morţi ce stau aice, la judecată'i aşteptu.
 Turcii pré de diminéţă, începü iar a se ivi,
 Dar nu au aflatü pe nime a li se improtivi;
- 5 Daü cu toţi la malü năvală, lucruri grecesci de cătatü
 Cele ce 'n vremea nevoii, în fugă au aruncatü.
 Află arme, află strae, desagi şi cai nămolii,
 Îi privéi totü pîlcuri-pîlcuri, în nămoluri tăvăliţi,
 Pentru lucru de nimica, pentru o curé séü frêü,
- 50 Îi vedéi intrându în apă, şi în malü pèrè în brêü;
 Cu-acestü chipü vr'o duoë ñile căutându se zăbové,
 Dar Grecii scârşnindu cu dinţii, cu amar îi privé.
 Nu scia ce se mai facă, peste fire ruşinaţi,
 De necazü şi de durere îţi păré că suntü turbaţi ;
- 5 Ceî din casa Eteriei, călughèri câţi mai era,
 Locü nu puté ca se'si afe, nu se puté stêmpèra ,
 Fugé se nu se 'ntîlnéscă cu toţi aceşti desperaţi,
 Căci u'avé obrazü se'i védă sciindu'i pré tulburaţi.
 Se temé căci scia bine câte au de auditü,
- 60 Vaî mie ! câte veduse în destulü i-au îngrozitü.
 Celü puchiosü Tresfetiténul şi Luca celü din Floresci,* *87
 Diavoli, iară nu călughèri, de'i vei numi nemeresci.
 N'aşi pomeni de Vlădica ca se nu păcătuescú,
 Dar arétă'mi ce potü face cândü faptele ilü vedescú?
- 5 Panul şi Dioghenidi, Foti, Nicola, Macri,
 Bezî ceî duoî din Bucovina, amênduoî fraţi Petrini,
 Toţi umblându din casă în casă, câtü au şedutü în Sculenî,
 Văpae vèrsa din gură ocărindü pe Moldovenî,
 Cu multü scárnave văpsese, zugrăvindü, îi defăima,
- 70 Că n'au vrutü se se unéscă din sufletü îi blăstema;
 Dîcéü cum că Moldovenii nu'sü chrestini, n'au Dumneδέü,
 Căci nu trebuia să'i lase într'unü drumü așa de greü ;
 De s'arü fi unitü cu dênşii, nu s'arü fi zurbuluitü,
 Tarigradul şi Elada, de multü s'arü fi mêntuitü.
- 5 Duşmanii chrestinătăţii. prin înadinsü triimesî,
 Au résbătutü la sarhaturî, ş'au adusü pe turci în Iaşi,
 Căci sub jugul tirăniei, toţi fiindü obicinuiţi,
 Fugü de a lorü fericire a se vedé mêntuiţi ;
 Vorü se suferè robiea, sub cumplitul jugü turcescú,
- 80 Lăsaţi'i decă le place halul celü dobitocescü;
 De le vorü cädé în mână, ţèranî, boierî de Divanü,
 Se pue într'o frigare pe unü turcü ş'unü moldovanü;
 De vorü trece în Moldova, ori în ce parte de locü,
 Fără jignire de cugetü, se dé sabie şi focü,
- 5 Oraşe, Tîrguri şi sate, a le pustii de totü,

Ca cei ce-oru scăpa se ȋică că'i alu duoilea potopu.
Cerescule Împérate, uită-te din Ceru și veȋi,*
Tu ești cumpăna dreptăȋii, tu poȋi se le îndrepteȋi;
Privesce tótă năpatea unui némü inviforatu,

*88

- 90 Care, împilatü de dușmanü, se află pré supëratü;
Nu lăsa să bëntuască nisce rëi asupritori,
Ce n'avé cuvëntü së'i tragă împreună lucrători;
Arma noastră fiindü plugul, de la noi ce ascepta,
Cum credé din détorie a ne puté strămuta?

- 5 Și ce-amü vëdütü de la dënșii, ce pildă bună ne-aü datü?
Pentru c'amü privitü chrestinü pe chrestinü cum aü prădatü?
Sëu batjocura și rëul în țëră ce aü lucratü?
Și osinda ce cu dënșii aü adusü cândü aü intratü?
Tună peste ei Dómne, mëndria lorü s'o sdrobeșci,

- 2100 Apărătorul dreptăȋii se cunóscă că tu ești;
Dușmánésca lorü voință, nu'i lăsa a împlini,
Ș'unü norodü asupritü fórte, së'lü vëȋi a se poticni.

Tureci în Iași,
taie pe Greci. —
Străsenioia lui
Chihai-a-bei. —
Salih-pașa. —
Greceanu — Cer-
chez, Brăescu,
Latif, Sotiri, Sta-
vru, Pașcu, în-
destuléză armata
turcescă. — Salih-
pașa și Chihai-a-
bei vorü se a-
dune boierii be-
jănari. — Convor-
birea lui Chihai-a-
bei cu Greceanu.
— Curtea dom-
născă devine re-
sedința pașei. —
Boierii din țără
cerü Seraschie-
riului unü Caïma-
camü. — Alexan-
dru-Vodă-Sufu
móre otrăvitü în
Bucuresci. — Res-
vrătirea lui Tu-
dorü. — Se rôn-
duesce Domnii
asupra amëndu-
rora terriorü.
Scarlat Calimab.
— Caïmacamul
țerei Românesci
Coatake Negre,
acelü alü Moldo-
vei Vagoride. —
Caracterul acce-
torü duoi bär-
bași. — Venirea
lui Vagoride în
Iași. — Numirile
lui. — Prädările
Turcilorü. — E-
nicerii și topicii.
— Salih-pașa.
Nazir-Mustafa-E-
fendi. — Intrigile
lui Vagoride în-
tre Tureci. — Chi-
hail-a-bei și Iusu-
pașa seraschie-

În Sculenü se lăsămü Grecii, noi la Iași se ne 'nturnămü,
Pravățü avëndü istoriea în care acum lucrămü;

- 5 Ôstea cea împëratéscă, veselă c'aü biruitü,
Si pe dușmanii din țëră gonindu'i s'aü mëntuitü,
Pe margine puindü straje, în urdiea lorü s'aü trasi,
Căutândü cu mare sete de Grecii ce-aü mai rămasü.
Jidovii, ori și pe care de grecü ilü va fi vëditü,

- 10 Fără multă cercetare, pe locü era prăpăditü.
Pe ulițe vedéi stîrvuri, căci ducëndü îi tērëia,*
Obosindü de totü vre unii, unde cădëu îi tăia.
S'aü primejdutü mulțime, din pămëntenü și străini,
Pe cari neîngropëndü'i, era mănăcare la căini.

*89

- 5 Pe câȋi ducëu în urdie, boierii îi mëntula,
Căci dândü ori ce chiezășie, cercetându'i nu'i tăia;
Apoi făcëndü mijlocire, boierii câȋi erau toȋi,
Aü contenitü a se face, ca mai înainte morȋi;
Se făcé, dar la vre unul ce era fórte vëditü,
20 Unde nu rămăné chipuri a puté fi isbăvitü;
Chihaia-bei zabetü strașnicü, cu dënsul nu se juca,
Poronca o dată dată, nu 'ndrăzné a o călca;
O urmare câtü de mică din protivă de urma,
Fără multă cercetare, îndată ilü zugruma.

- 5 C'o măciucă ciobănescă, ce lingă dënsul ținé,
Unuia de'i da cinci-șese tēfērü nu mai rămăné;
Se înfricoșase ôstea, de dënsul toȋi tremura,
Salih-pașa, în urdie, nu se scia de era.

Grecénul, Cerchez, Brăescul, Latif, Sotiri și alȋi,

riul, cadă. — Mehmed-paşa Muhaşul devine şerascieru. — Vogoride chiamă pe boierii inapo. — Intorcerea în ţară a lui Gheorghe Cuza, Lascarakî Sturdza, Beldiman, Pomer, Mavrocordat, Donici, Miculescu şi a altora — Intiile urmări a le lui Vogoride. — Pomer, vel Cămăraşu. — Divanul se compune din Ioan Sturdza, Beldiman, Gheorghe Cuza, Brăescu Vasile Minlescu, Raşcanul, Andreică Donici, Băcovişă, Ion Tăutul, Lascarakî Sturdza, Mavrocordat, Latifşă Episcopul de Huşi ca locotenent de Mitropolit. — Abusurile şi prădăciunile. — Pomer la Huşi. — Blăstemul.

- 30 Iorgu Stavru şi cu Pascu, toţi câţi erau adunaţi,
Ei se 'ngrijă în urdie tôte a îndemâna,
Dar cu mare greutate le puté întempina.
Carne, dar mai vîrtosă pâne, greulate cât goudesci,
In nisce aşa prilejuri, cu ce chipu se le 'nlesnesci;
- 5 Cu tót' a lorû sîrguintă, trudă, nează ce au trasu,
De nu era Chihala-bei, nu sciû câţi arû fi rămasu,* *90
Zabetlicul lui celû straşnicu, acesta îi inlesné,
Căci în locu de pâne, ôstea, mai multu cu malaiû hrăné,
Măncău chitanu Enicerii, nu şicéu macar cuvêntu,
- 40 După ce s'au dusu de-aice, în urmă au luatû vêntu.
Salih-paşa, Chihala-bei, spre a se îndemâna,
De unde erau boierii, vorû pe toţi a'i aduna;
Vorû s'aducă la locu ţera, fiindu bejănăriţi mulţi,
Unii în locuri străine, iar alţii ascunşi prin munţi;
- 5 Boieriloru de aice, la cei de peste hotarû,
Poroncescu la toţi se scrie, se nu şedă în zadarû,
La urma lorû se se 'ntorcă, ţera a o sprijini;
Dar întru aşa prilejuri, cine pôte îndrăzni?
Se tulbură Chihala-bei vedêndu că uş s'au ivitû
- 50 Din boierii macar vre unul după cum s'au vorovitû;
Chiamă pe Aga Grecênul, şi, cu unû glasû multû restitû,
Şicé: «unde 'ţi suntu boierii, de bocciû m'au socotitû?
Casele lorû şi oraşul, eu voiescu ca s'êlû păzescu,
De ce nu vorû a se 'ntorce, ce pricinî îi îngrozescû?
- 5 Grecii ce au fostû în ţeră, 'i-amû stricatû, 'i-amû prăpăditû,
Pentru ostenéla tótă, spune'mi eu ce-amû dobînditû?
Unde'i a lorû mulţămire? halal macar n'amû vêdutû,
Unû ghîaurlicu ca acesta, nici o dată n'amû creşutû.
De nebagare de sémă, însuşi ei se vorû căi,
- 60 Eu 'mi-amû făcutû datoriea, n'orû puté a'mi bănuî.» *91
Se silesce multû Grecênul, vroidu a încredinţa,*
Căci rivna lui era mare, pe toţi a puté cruşa,
Şicé cumû că: «vinu boierii, îndeală nu'i nici cum,
Cum că'i curăţită ţera, n'au sciintă pèr' acum;
- 5 Işi vorû face datoriea, pentru că'su cunoscêtori,
Precum cu încredinţare 'ţi-amû mai spusû de-atâtea ori.»
Douë zile după aceste urdiea au mai ţinutû,
O versare de plói mare supărându'i fôrte multû;
Au datû voie ôstei tótă în conace a intra,
- 70 Hotărîndu case, dughene, mai multu a nu apăra;
Paşa-Kapisi, facû curte, Chihala-bei au intratû,
Fiindû odăi şi locu mare, spre aerû indestulatû;
Salih-Paşa şi agale, care unde au voitû,
Au intratû fiesce-care fără a fi rînduitû;

- 5 Căci era după plăcere, ori care unde vroia,
Case fiindu-mari și bune, pré lesne se învoia;
Se aședă toți prin casă, ori și care după placu,
Avëndu toți de fală mare că au minunatu conacü.
Boierii acesti de-aice, privé cu mare amarü,
- 80 Că nu s'arétă vre unul din cei de peste hotarü,
Căci fiindu mai mulți la numărü, putéu mai multü a lupta,
Țera pe 'ncetul s'o-adune, ș'a o puté îndrepta.
Së sfätulescü între dênșii a cere unü Caïmacamü,
Ca së inblândescă țera și së'lü aibă de călcanü,
- 5 S'alerge, së inlesnescă la nevoi ce vorü avé,
Căci necazul lorü celü mare, spre acésta priivé;
La Serascheriü arétare, së se facă rôndulescü,* *92
Căci de-acolo ajutoriul cu toți nădêjduescü.
Cine-au pututu sci, vaï mie! c'acești înadinsü trâmîși,
- 90 Aü së aducă osîndă, și în țeră și în Iași,
Și o stingere de istovü a unui norodü întregü!
Amarü mie, triimișii, nu sciü însuși spre ce mergü.
Alexandru-Vodă-Suțul, Domnul Țerei Românesci,
De bôlă sëü~de otravă, sëvêrsitü în Bucuresci,
- 5 Vestea așa se lăpise, că aü muritü otrăvitü,—
N'amü nici o încredințare, dar așa s'aü vorovitü.—
Devletul luândü sciință, îndată aü rônduitü
Pe Scarlatü-Calimah-Vodă. Lucru îi obicinuitü;
Domnul rônduesce 'ndată Caïmacamî la Bucuresci,
- 2200 Duoï boieri cei mai aprôpe, cu poronci împêrâtesci:
Unul îi Costaki Negre, a lui Calimah cumnatü,
Cela-l-altü îi Vogorodi, în Țarigradü însemnatü,
Intrigantü de cei de frunte, bulgariü ñice că'i de neamü,
Și că se trage din Vogor, dar dovadă nici cum n'amü;
- 5 Sciü atâtă că în fire mai amarnicü nu s'aü datü,
Vicleanü, nesățiosü și lacomü, făcutü numai pe prădatü.
Din Țarigradü Caïmacamîi, după obiceiü purcegü,
Nu mai cruță ostenelă, ce și ñi și nópte mergü;
Vinü în Bucuresci și află totü norodul buimăcitü,
- 10 Supêratü, îngrijitü fôrte, și în spaïmă adûncitü.
Un Tôderü Vladimirescul, omü vicleñü, înșelătoriü,
Învrăjbitoriü de noróde, de rele iscoditoriü,* *93
Redicase capü în țeră, ómenî de óste scria,
Pentru dreptățile țeriü ñice că se nevoia;
- 5 Proclamații îndestule imprăsciindü în norodü,
Se fâlă ca së desfacă a Greçilorü tiranü nodü;
Asuprirî și urmări rele, cu totul a conteni,
A desbrăca mai multü țera, nime a nu îndrăzni.
De aü urmatü de la sine, sëü de alții d'aü fostü pusü,

- 20 Lasă a cerceta acesta celă ce va fi în prepusă.
 Toți tîlharii și toți reii din țară se resvrătă,
 Pentru că Vladimirescul cât se da îi ocroté;
 Totu într'acestă cursă de vreme, ce din Iași aă resunată,
 Urmarea Domnului Suțu, trecerea lui Ipsilantă,
- 5 De care luându sciință Devletul, aă rînduită
 Totu Scarlată Vodă se fie Domnul acelă legiuită.
 Desparte și elă îndată Caïmacamii cei aleși,
 La Bucuresci a fi unul, iară cela-l-altă in Iași;
 Dar îndată după-acesta s'aă descoperită de totă,
- 30 Celă multă învêlită în taină ale Greciloră complotă;
 Se vîdesce Eteriea, planul s'aă descoperită,
 Din Țarigradă scapă unii, dar cei mai mulți aă perită.
 Caïmacamii luându veste, amênduoi la ună sarhată,
 S'aă trasă voină să arête credință și sadacată;
- 5 Unii dică că din poroncă aă ieșită din Bucuresci
 Că în prepusă erau tôte sîmințiile grecesci.
 Pe acești duoî, Seraschierul, socotindu'î credincioși,
 Și întru a țerei slujbă îndestul de practicoși,* *94
 Aă orînduită pe Negre Caïmacamă la Bucuresci;
- 40 Că aă avută norocă țera, nu'î cuvîntă se te'nduoesci.
 De-avé animă grecescă și duhul lui răpitoră,
 Avé cugetă, avé milă, de Dumneșeu temătoră;
 A lua avé plăcere, dar nic' cum a desbrăca,
 Cu-a norodului suspinuri nu vré a se îmbrăca;
- 5 Măcar că'î adeverată arătarea ce-amă făcută,
 Dar în țera Romănescă, pên'n sfîrșitū n'aă plăcută.
 Să venimă la Vîgoridi: în Moldova rînduită,
 Acesta căderea țerei tótă aă pricinuită;
 Vine ca o mîță blăndă, politicosă și supusă,
- 50 Aă luată gazdă la curte, întru o odae susă,
 La Chihaiă-bei, la Pașă, agalele, ce era,
 Făcîndă cu ei cunoscînță, cât puté se gudura.
 Bolerii cei de aice, ilă cunosce, ilă scia,
 La haractirul ce pîrtă, nimicū nu se îndola;
- 5 C'aă fostă Camărașă și Hatmană, și Părcălabă la Galați,
 Din cei aleși și elă unul, între Grecii cei-lalți;
 Îndestul număi atăta, că întîi cîndă aă venită,
 În vremea lui Scarlat-Vodă, aă fostă aici surgunită;
 Întigile ce făcuse nu erau de suferită,
- 60 Să nu fi venită aice, de demultă era perită.
 Din boieri pe căpi aflase, cât se dă îi măgulă,
 Căci cursele lui, printr'înșii, a întinde se fălia;
 Blăndă, politicosă și smerină, nu cum era cunoscută* *95
 La toți era de mirare omul cum s'aă prîfăcută.

- 5 Incepe a căta trébă, cât prin mână îi trece,
 Dar fără sfatū și'ntrebare cât de puçinū nu făcé ;
 Orônduesce ispravnicî, boîerenășî, logofeîi,
 Căci acei mai de ispravă, se aflaū imprăstieî;
 La douē seū trei ținuturi eraū boîeri mai aleși,
 70 Cei-l-altî, pe-o călitură, derdemei și nevoeși,
 Toîi făcuî spre desbrăcare, făr'a gôndi la păcatū,
 Pe celū mai bunū dintre dênșii, s'elū spênðurî nejudecatū,
 Fără milă, fără sufletū, fără cugetū chrestinescū,
 In osînda rēsplătirei, c'orū cădé, nu mē 'ndoiescū.
- 5 Vogoridi luândū cârma, pré strîmtoritū se afla,
 Căci strașnicul Chihaia-bei, nu'lū lăsa nicî a sufla ;
 Elū poroncé, lucra tôte, făcé ceea ce voia,
 De la dēnsul cerē hrana oștilorū ce trebuia,
 Beșlegî, Cârk-Sărdarū pe-afară, elū singurū aū rōnduitū,
 80 Averî grecescî cum sē tragă însuși aū povățuitū.
 Dumneđeule ! afară ce grozăvie era,
 De cercetări și de jacuri țera se cutremura ;
 Hergheliî, cîreî și turme, tôte dîcé că'sū grecescî,
 Cui sē mai arēî durere, la cine sē jăluescî ?
- 5 Păine la moșii și lucruri, grîū, păpușoiū cât era,
 Cu cară de rōnduială, în Cordonū sē ștrecura,
 Tôte c'un preçiū de nimică, cum îi vinē le vindē,
 Boîerii orōndatorî sē făcēū că nu vedē.
 De se'mprotivē vre unul, cuvēntū de dîcé macarū,* *96
- 90 Urum ilū numē îndată, era vai, era amarū;
 Cai, și boî, și de oi turme, la Brăila se căra,
 De silnica lorū pornire, țera se cutremura.
 Întru adevērū o parte putē sē fie grecescî,
 Dar însutitū de acele eraū cele boîerescî.
- 5 Isprăvindū cele de-afară, păcatul cădu pe Iași
 Unde sciaū că'i averea tuturorū celorū aleși;
 În Monastiri și ghiavghiruri, care unde-aū apucatū,
 Vai mie ! nu scia nime c'a cădé acestū păcatū.
 Toî c'î din Iași fugisē de silnicele nevoi,
 2300 Credēū că'n puçine țile s'orū întôrce înapoi;
 Cu dênșii pré puçinū lucru în fugă aū rēdicatū,
 Sprintene, la purtatū lesne, care cum aū apucatū.
 Mai întēiū casă, ghevghiruri, cam pe taînă s'aū prădatū,
 Chihaia-bei sē iea singurū, cei-l-altî nu l'aū răbdatū,
- 5 Topçii și Enicerii, mai întēiū s'aū rēdicatū ;
 Iașule, amar de tine, în ispita ce-ai picatū !
 Bărboiu, cea d'întēiū jertfă, de cât tôte s'aū făcutū;
 Se tulbură Chihaia-bei, urmarea nu 'i-aū plăcutū,
 Pornesce cavazi îndată, pe topçii a'î înfrēna,

- 10 Rēul și a lorū pornire, a putē întēmpina,
Ori-ce vorū afla rāpite, din mână lorū sē le ȳea,
Căci a sē lăți vr'unū sunetū, cu totul îlū spāria.
Eniceriī și topciiī, începū a se rēzvrāti
Asupra luī Chihāfa-beī, vorū cu toți a'și rēsplāti.* *97
- 5 Ȭicū că nu potū ca sē'lū rabde, singurū numai a prāda,
Singurū sē se folosēscā și cei-l-ālți a rābda;
Îlū îngrozescū sē rēdice zorbalicū asupra luī,
Cum aū mai făcutū o datā între Bērladū și Vasluī.
Iatā prilejū, iatā vreme, Vogoride a lucra,
- 20 Întru prigoniriī și intrigī, pērē în gūtū a intra,
Căci într'altū chipū nu se pōte a se vedē mēntuitū,
Pēnē cândū pe Chihāfa-beī nu'lū va vedē isgonitū;
Intrigarisesce ōstea, pe cei mici și pe cei mari,
Căci acei ce'i voiaū bine, din agale, eraū rari.
- 5 Pe Salih-Paša cu urā, îlū pornescū asupra sa,
Prin argimagzariū cu pīrā începū toți a'-lū apēsa;
Arētā că Eniceriī, topciiī, nu'sū vinovați,
În prādārile urmate ei nu suntū amestecați,
N'aū făcutū nici facū nimicā, suntū supuși, ascultători,
- 30 Se arētā blānđi în țērā și cătrā locuitori;
Topciiī, vrājmași de mōrte, cu toți se rēzvrātescū,
Tunurile c'orū întōrce asupra luī, se fālescū;
Salih-Paša, cu mānie, vra sē se tragā din Iași,
Îi dā de scire îndatā prin înadiniși triimeși;
- 5 Ȭice c'o așa urmare, mai multū nu pōte rābda,
De va fi vr'o întrebare, ce rēspunsū va pute da;
Din Iași s'a trage afarā, cu ai sei s'a depārta,
C'aū perdutū rābdarea tōtā, mai multū a putē lupta;
Dā poronci pentru gătire, și îndatā s'aū gātītū,
- 40 Caii de menziī aduce, și sta gata de pornitū.* *98
Se tulburā Chihāfa-beī, pré tare s'aū îngrijitū,
Alērgā ca sē'lū oprēscā și sē'lū vedā înblānđitū,
Căci nici de cum nu'ī da mână cu dēnsul a se prici,
Cā nu contenē Devletul strașnicū a le poronci
- 5 Sē nu supere raēoa, că nici cum nu va lipsi,
Pururea sē cerceteze și cumplitū va pedepsi.
Unū oū sēu pulū de găină, luatū cu chipū rāpitorū,
Se va pedepsi de mōrte silnicul asupritorū.
Acēsta'ī da supērare, îngrijire îi făcē,
- 50 Cā lucrēzā Vogoridiī nici prin gōndul luī trecē.
Nazif-Mustafa-Efendi, hōgechianū împērātescū,
Iuzul-Emeni a ostiī, din interesū sē unescū,
C'aici fiindū Chihāfa-beī, nu potū a se folosi,
Cele rāpite din țērā, nu era chipū a 'ndosi,

- 5 Interesă particularnică a căuta se feré,
Căci strașnicul Chihaia-bei nici de cum nu suferé.
Hogeghianul, duhă amarnică, adâncă și fôrte istețu,
Tehpergiu și lacomă fôrte, și cât se dă îndrășnețu,
De'i așa, ce nu potă face, ce nu potă a isprăvi,
- 60 Avëndu patimă și pizmă, ne mai putëndu'lă privi!
Salih-Pașa, omă blândă fôrte, dreptă și înbunătățitū,
Cum că'i intrigă la mijlocū, cât de puțină n'aū simțitū,
Ce spuindu'i că raéoa se pradă neîncetatū,
Împrotivitoriū în formă îndată s'aū arêtatū;
- 5 Scrie, pîrêșce și face tôte câte aū pututū,* *99
Orî-ce 'i-aū trecutū prin mână, spre ajutoriū aū făcutū.
Arêta că Eniceriī suntū supuși, ascultători,
Pentru linistea raeliī, ei suntū cei mai rîvnitori;
N'aū sciutū ce se lucreze, și că elū îi împăcatū.
- 70 Căci o strună ca acêsta nici de cum arū fi călcatū,
Urmarea și a lorū fapte, môrte 'i-aū pricinuitū,
Căci nu aū voitū sē lingă aceea ce aū stupitū.
Apucase de ăisese, și îi disvinovăți,
Silitū a fostū ca se tacă, a răbda ș'a înghiți.
- 5 Dupē intrigile tôte, pîra ce toți îi aū datū,
Jăfuirele urmate, Devletul nu le-aū răbdatū;
Cu ai sēi, pe Chihaia-bei, prin fermanū aū rădicatū,
Și Iusuf-Pașa, cu dēnsul, împreună le-aū picatū.
Mehmet-Pașa Muhafisul Silistrei, s'aū rōnduitū
- 80 Ostiī Seraschiériū sē fie de Devletū pomăzuitū.
Mergēndū în gîosū Chihaia-bei, la Bêrladū s'aū desteptatū
De cele ce pentru dēnsul Vogoride aū lucratū;
Măuile 'și mânca de ciudă, și nici scia ce făcē,
Dar puterea lui cădusē, în zădar câte ăicē.
- 5 De aici osînda țeriī începe, și sfîrșitū nu'i,
Durerea ei cine vede, jacurile cui sē spuī!
Ca nisce lupi într'o turmă aū cădutū asupra ei,
Care s'o rumpă mai tare, sē sfădēu ei între ei.
Caīmacamul, acum slobodū, ăea un chipū poroncitoriū,
- 90 Căți-va din boțeri sē vie, era pré sirguitoriū,* *100
Interesū, tarafū sē'și facă, ș'a se putē apăra,
De va fi vr'o cercetare, lesne a sē scutura;
Scrie cărți, pe mulți îndēmă, sē nu ședă în zădarū,
Sē nu suferē necazul, care tragū peste hotarū;
- 5 Sē vie ca sē slujască, decă suntū drepti patrioți,
Buiorultiuri a pașei, triimete pe la toți.
Postelnicul Iorgu Cuza, elū mai întēiū aū trecutū,
Și dupē elū căți-va alți, multū zăbavă n'aū făcutū,
Precum Lăscăruci Sturdza, și Vornicul Beldimanū,

- 2400 Pomer și vr'o două-trei alții, din logofeți de divan;
 După acestia 'ndată vornicul Mavrocordat
 Și alți câți-va mai la urmă, după pilda ce au dat,
 Vornicul Donici, Miclescul, și din Bêrlădeni câți-va
 Cei ce-au avut îndrăznelă ș'au crezut că vor lupta;
 5 Acestia, și aceia ce nu s'au mai strămutat,
 Unii neavându prilejuri, alții că au căutat
 Avera lor să nu-și strice, și starea a-și ocroti;
 Alții s'și facă norocul, fără a mai socoti.
 Rîdîm, auzîndu a dice, patriei că s'au jertfit,
 10 Interesului mai bine, dică, că-i mai potrivit.
 Unii una, alții alta, dar totu îi voiă lauda,
 Căci mă aflu în merare, cum au mai putut răbda,
 Ș'acei ce gonău norocul, ș'acei desnădăjduiți,
 Mai toți acum cătau chipuri, a se vedé mîntuiți;* *101
 5 Dar eu să le lasă aceste la altu locu de arătat,
 Căci din cursul istoriei simțesc că m'am depărtat;
 La boieri să ne întorcem, să vedem cea lucrăti.
 Adunându-se atîția, în slujbă cum au intrat,
 Vogoridi pe ori-care, i-au priimitu pre frumos,
 20 Cu chipu plin de bucurie, blîndu și multu politicosu;
 Pe ori care, fiindu singuru, îl ceré într'ajutoru,
 Povățuitoru și sfetnicu, împreună lucrătoru;
 Când era în adunare, se arăta supăratu,
 Adîncitu în îngrijire și forțe multu disperatu.
 * 5 Condeul mai nici o dată din degete îi cădă.
 De-i făcî vr'o întrebare, forțe silitu răspundé;
 Sub mantaoa făciăriei o blîndețe arăta,
 Plămădită cu mîndriea întru care înnota.
 Îlu măgulău cei făciarnici, fără a se rușina,
 30 «Slăvirea Sa Caîmacamul,» în totu locul răsuna;
 Titlul acesta, cu fală se vedé că-lu priimé,
 Făcî hazu, afla plăcere, simțî că se mulțamé.
 Dintre toți îi plăcî Pomer, și'ndată la elu l'au trasu,
 Și din ispravnicu de curte îl făcî vel Cămărașu,
 5 Ca după petecă și sacul să se potă potrive,
 Că apoi totu furtișagul, nu se pôte isprăvi.
 Pe lingă Pomer, și alții încă s'au alăturat,
 Ânîmî prôste, de nimica și fără cugetu curat.
 Se alcătuesc voînici, se aședă pe prădatu,
 40 Amar de tine Moldovo, în ce ispită ai datu!
 Ce lupi au să te'mpresore, cum au a te bîntui,* *102
 Cum te-ai scutura de dînșii, ore cum te-ai mîntui!
 Spre a face legiuite tôte căte voru lucra,
 Unu Divană s'închipuiescă de trebuință era;

- 5 Îl alcătuesc îndată, din boieri orînduesc,
Căci acum avé de unde, pe câîi sunt mai prisosesc.
Pe Vornicul Ión Sturdza, logofétu 'aû rînduitu,
Căci din cei bētrâni nici unul acestu rangû n'aû primitu ;
Rînduesc după acēsta pe Vornicul Beldimanu,
- 50 Dîcēndu cum că are praxis şi sciinţă în Divanû ;
Postelnicul Gheorghe Cuza alu Agiei epistatû
Se orînduesce vornicû, n'aû vroitû, multû s'aû luptatû;
Nu vra sē lase agiea, Brăescul aû biruitû !
Căci din Turci avé prieteni, mergé desnădejduitû;
- 5 Apoi Vasile Miclescul Spătarû din cei învechiţi,
Şi acesta iarăşi Vornicû cu cei de mai susû numiţi ;
Pe Caminarul Râşcanul iarăşi îl orînduesc,
A patra Vornicû sē fie în Divanul pămēntescû;
Vornicul Andronicû Donici, însuşi aû vrutû, ş'aû primitû,
- 60 Cea de aprodi Vornicie, luând'o s'aû mulţamitû ;
Pe bētrânul Racoviţa, Vornicû alu obşteii 'lû facû,
Şi pe Banul Ión Tăutul, cu a Politiei împacû ;
Lascarachi Sturdza Hatmanû ca sē fie aû voitû,
Prin buiordiû se face, dar la urmă s'aû căitû,
- 5 Că'n starea ce era ţera, nu avé nici unû iratû,
De-aceea fără zăbavă aû cerutû de l'aû schimbatû.* *103
Visternicû se rînduesce Vornicul Mavrocerdatû,
Nu le-aû fostû după plăcere, căci ei avēu altû planû datû,
Şi pe Latif Caminarul, de la Calimah pripasû,
- 70 Care nevrēndû a se'torce, în Moldova aû rēmasû,
Spătarû se orînduesce, în Divanul pămēntescû,
Caramanlû dîcû, sē fie, şi nēmul lui armenescû;
La începutû multă rîvnă arēta descoperitû,
Dar l'aû arētatû sfîrşitul c'unû sufletû multû pîngăritû;
- 5 Duşmanû patriei la tôte, şi la evgenişti la toţi,
Sită, din cōdă de câine, bună ca sē faci nu poţi!
Iată dar alcătuirea a Divanului obşteescû,
Cum era din învechime, şi cum se obicnuescû.
Tocmai într'acēstă vreme din arhieriei duşi,
- 80 Aû trecutû, din ceea parte, şi Episcopul de Huşi;
Rîvna dar şi îngrijirea ca sē vie l'aû silitû,
Căci unû călugērû nemernicû, fugēndû din Huşi s'aû fălitû
Prin mijlocirea turcēscă, episcopie sē ieă,
În niscă vremi ca aceste, se puté, nu şuguia;
- 5 Mai vîctosû avēndû şi pilda ceea ce aû sēvērşitû,
Eclesiarhul de Romanû, că s'aû hirotonisitû
La Turnova de Episcopû, lipsindû celû adevēratû;
Ispravă n'aû pututû face, dar pré multû aû supăratû
Tagma cea bisericēscă, şi pe boieri câîi era,

- 90 Unu pronomion alu țerei vrëndu cu toți a apăra,
 Dar s'aū apăratu pré bine, căci de voia sa s'aū trasu,
 La Răchitosa egumenu, vrëndu și nevrëndu aū rămasu.
 Etă dar Divanul țerii, bine-réu alcătuitu,
 Avëndu în elu unu episcopu, în locu de Mitropolitu.* *104
- 5 Potu legui ori ce dare după planul ce avé,
 Precum era interesul, și scoposul priivé.
 Milă îți era de țeră, s'o veđi cum o bëntuia,
 Iscodiri n'ajungé 'n minte, pe câte alcătuiă,
 Neajunsu de cheltuele, și lefe pe la ostași,
 2500 Bănării, oci pe la crîșme, dări pe slugi și pe breslași,
 Vênđări de moși cu anul, cu cuvëntu că suntă grecesci,
 Séu că'su Greci orôndatorii, altele monastiresci,
 Ei le vindéu între dênșii, și iar ei le cumpăra,
 A loru era totu folosul, altul nu vedé para.
- 5 Strașnice orônduele de ialoviți și de oi,
 Nefindu vacile grase, alegé frunte de boi;
 Curgéu oile pe drumuri, tôte gata a fâta,
 Cinci oca nu trăgé una, și cine mai căuta;
 Intra în Iași o mulțime, atât din josu și din susu,
 10 Și peste trei-patru țile audéi cum că oi nu'su.
 De iznóvă rônđuială, saū hapca a cuț era,
 Zapciî alergău prin țeră, în cât se cutremura.
 Nisce taingii multu scârnavi, din cei boieresci cîcoi,
 De-a sâracei țeră pradă, vedéi cu turme de oi;
 5 Oile gata se fete, vindé câte o rubla,
 Li se hotărîse prețul, mai multu nu se tîrguia.
 Dar Eforii, epistații, bađdii acești tilhăresci,
 De vite ce adunase, crede-mé te îngrozești!
 Toți dicé că'su cumpérate de la Turci din taînatu,* *105
- 20 Dumneđeule înalte, mé miru cum i-ai mai răbdatu!
 Alegu întru provianturi, și furagiul pentru cai,
 A tilhărier tertipuri se le arăți gură n'ai!
 Nu mai era rônđuială, era pradă și potopu.
 Cu zapciî de prin ortale, unde găse lua totu;
 5 Griul, orzul, păpușoi, ca riurile curgé,
 Și peste cinci-șese țile, nu scia ce se făcé;
 Vedéi magasionerii, asudați și multu scârbiți,
 Strigăndu cum că nu'i făină, și ei toți suntă prăpădiți;
 Zorbalicul este gata, toți Enicerii răcnescu,
 30 Caîmacamul și boierii, cei ântei se prăpădescu;
 Anafora se se facă, se fea pâne de la toți...
 Într'o vreme ca acesta nu iscăli decă poți?
 Se tînguău Divaniștii, și mâniile își frângeu,
 Cei ce erau slabi la fire, prē puçinú de nu plângéu.

- 5 Alți vestitori mai amarnici, c'unu tertipü deosebitü,
Arëtaü că de trei dîle orzul totü s'au isprăvitü.
Găsescü se bitirdisescă parale de-orü numëra,
Dar în Visteriea țerei nu găsescü nici o para.
«Luați cu împrumutare,» — strigaü alți mai sumeți, —
- 40 «Și întëmpinați nevoiea, slujbă s'arëtați de vreți;
Së vë arëtați credința, drepti, patrioți de sunteți,
Venindü bani în Visterie, lesne a'i lua puteți.»
A tilhăriei tertipurî numai suntü de arëtatü,
Căci nici unul n'avë cuetü, nici credință că'i păcatü.* *106
- 5 Cerescule Împërate, tună din cerü preste ei,
C'a se împila norodul, îi sciutü că tu nu vreî;
Nu lăsa së osindescă unü norodü nevinovatü,
În nisce guri nesătiöse, së cadă ca unü vënatü!
Tună, aprindëndü vëzduhul, de fulgerile ceresci,
- 50 Răpitoriî s'ențelégă, cum că vreî së pedepsesci!
Divaniștii vedëü tôte, simțëü cîte se luca,
Dar cine avë putere în cercetări a intra.
Striga, dicë, Caïmacamul, și se arëta mähnitü,
Dar era ca së arëte, cum că nu este unitü;
- 5 De deschidé vr'unul gura și ceva decă grăla
A sfiși macarü cuvëntul nime nu'lü îngăduia.
Fesaturi dicë că face, s'aducă lipsă, nevoi,
Ca peste poroncă ôstea së se ducă dintre noi.
În nisce așa prilejuri, cândü pistólele juca,
- 60 Cine îndrăznë o strună ca acësta a călca?
Cea mai mică 'mprotivire de-arëtaî, daî în belé,
Cu Ocna și Mönăstirea, Caïmacamul se fălë;
Cui s'arëți ce së lucrëză, și cui se te jăluiesci,
C'o mișcare cât de mică, putëi se te prăpădesci.
- 5 Hușul într'o di lui Pomer, a se 'mprotivi aü vrutü,
Și în tótă Adunarea, batjocură l'au, făcutü;
«De molitevnicü sëși cate, 'i-aü dișü, c'atâta îi datü.
Së nu scurme ca găina, căci n'a fi mai multü răbdatü;»
Și alte sumețe vorbe, care nu'sü de pomenitü* *107
- 70 Unde cei bătrâni ai țerei, nici cum n'arü fi îndrăznitü.
Judece acum ori cine, de se dă a suferi
O persónă ca, acësta, Pomer a batjocori.
Cine? vr'un omü de isprăvă? ba, sumeți ce n'avë glasü,
Pe carele Vogoridi făcuse vel cămërașü;
- 5 A răpirilorü tertipurî, singurü cu ai sël, făcé,
Căci în pricinî, ca aceste nimenë nu'lü întrecé.
Pe elü sël, lăsămü aice, sël dăpmü vreme a gôndi,
Vr'unü tertipü de-o dare nouă, a mai putë iscodi.—

De Slatina arătare, mi se cade ca să facă,
80 Arderea, 'a ei stricare, îi greșală să o tacă.

Isaionli din Tir-
goviste, căpitanii
Năstase și Dumitru,
cu 92 de Ar-
ușii, se tragă
prin munți la Mă-
lini. — Soborul
Slatinei refuză a-i
primi în monas-
tire. Ei intră cu
viololență. — 200
Turci din Iași
merg să-i lovească. — Pregătirile
volontarilor în
monastire. —
Nemții și mai
mulți boieri pri-
vesc din cor-
donul lovirea. —
Intitul atac al
Turcilor se re-
pinge. — Prin un
jidoi e daun foc
monastirei. —
Lupta în Bie-
rică. — Căpitanii
Năstase ucide pe
Delfbașu. — Lupta
înclotă. —
Grecii fug în
cordoan. — Se in-
grupă 400 turci,
16 voluntari și
câți va călugări.
— Turcii se in-
torc la Iași. —
Nevolele Iașului.
— Traficul lui Vo-
goride cu chiu-
rile de boieră. —
Euicerii încep
a părăsi Iașul.

- Acea falnică zidire tănuită între munți,
La ori care întâmplare adăpostire la mulți,
Unde viața, averea, cei bejănăriți scăpa,
Vai mie, toate cenușă, starea ei nu întreba;
5 Tote arse, prăpădite, în stare a lacrima;
Ânima cea mai păgână, privind se puté dărma!
Pricinitori stricării și aceste osindiri,
Îi Năstase și Dumitru, Căpitanii de volintiri.
Din Tirgoviste toți Grecii, vedându-se rău stricați,
90 Aă căutată mântuire, și a se vedé scăpați;
Acesti doi avându cu densesi câți-va vrednici Arnăuți,
Nouă-deci-și-duoi la număr, dică că nu erau mai mulți;
Toți prin munți luase drumul, pravățu Moldova avându,* *108
Căci cunoscându pre bine, de de multă avéu în gôndă
5 La Moldova se se tragă, din prădi a se folosi,
Ei, mai întâi de cât turcii, osinda a sêvîrși.
Locu la ei îndemânaticu Slatina o hotărescū,
Și după unu drumu multu trudnicu, la Mălini toți tăbărescū.
Proiestosului daū veste, sêi primescă ilu postescū,
20 Prin jurământu îi arétă că ei multu nu zăbovescū;
O și-duoé de odihnă, atâta ceru de la ei,
Hrana voru lua din sate, atât pâne cât și miei;
Vorū trece în Bucovina, unde suntū mulți adunați,
Cei mai aleși și mai vrednici, dintre-a Eteriei frați.
5 Proiestosul și Soborul, se rógă, îi sfătuescū,
Nici cum la ei se nu vie, căci pe toți îi prăpădescū;
De suntū chrestini, se nu facă unu pasu așa dușmănescū,
Căci, de a lorū bună voie, nici de cum nu'i primescū.
Vedându dar că pe călugări nu potū a'i îndupleca,
10 Aă hotărîtu între densesi alte chipuri a cerca,
C'unu tertipū viclenū se între, că'n silă chipu nu era,
Monastirea fiindū tare, n'avéu pe unde intra;
Ș'asa într'o diminétă, cu unu chipu multu tilhărescū,
Amăgindu-se portariul, toți în nuntru năvălescū;
5 Întră, nu cu dușmănie, ce cu chipul celu mai blândū,
Încredințeză soborul c'orū purcede pré curéndū.
În zadar îi rugămintea, în zadar îi măgulescū,
Arétându c'a lorū întrare Monastirea prăpădescū,* * 09
Și pe toți câți spre scăpare acolo aū alergatū,
20 Unu norodū se osindescă, îi cruđime, îi păcatū.
Nu se 'nduplecă nici unul, ce aședă, stăpînescū,
Însé nu cu vrăjmășie, nici cu vr'unu chipu dușmănescū;

- Veseli că s'aū pusū la cale, dorința aū s'evirșitū,
Unde credē s'ēmplinēscă scoposul lorū în sfrșitū.
- 5 Locul multū îndemânatecū, monastire la hotarū,
Nu se 'ngrijē de nimică, de dușmanī n'avē habarū;
Pâine, carne de la sate, sē le-aducă pōroncescū,
Tōte cu îndestulare, pentru plată nici gōndescū.
În Mălinī cum se ivise, s'aū datū de scire la Iași
- 30 De către isprăvnicie, prin înadinsī triimeșī;
Pe-unū Delibașa, cu ôste în dată aū rōnduitū,
Cu elū douē din agale, și cu grabă 'ī-aū pornitū,
Sē mērgă ca sē lovēscă dușmanul nestēmpăratū,
Unul macarū sē nu scape, se cerē neapăratū.
- 5 Ostașī trecēndū prin Romanū, s'aū adaosū și mai mulți,
Avēndū de mare plăcere, ca sē se primble la munți;
În Fōlticenī toți s'adună, punū la cale, sfătuescū,
Și fōrte de diminēță spre Slatina se pornescū.
La Mălinī fiindū că este, cale de un sfertū de cēsū,
- 40 Aprōpe de monastire, acolo cu toți aū trasū;
Acolo se punū la cale, avan-gvardie pornescū,
Fōrte încetū după dēnșī și cei-l-alți năvălescū.
Greciī luasē de veste, avēndū jidovi triimeși,*
Ca sē îi insciințeze de mișcările din Iași.
- 5 În marginea Țigănimēi, cât-va afară din satū,
Într'o casă țigănescă, trei Arnăuți aū lăsatū
Sē stē acolo spre pază, pururea a priveghīa,
La dușmānescă urmare, cândū se vorū apropia.
Acei de la monastire, începū toți a se găti,
- 50 Și sē iscodēscă planuri, spre a se împrōtivi.
Afară de monastire, de la pōrtă începē,
O livadă îndestulă, unde destui încăpē;
De răzloți ingrăditura, în nuntru dudăul susū,
Unde din ei ori și care putē sta bine ascunsū;
- 5 Rărescū răzloți atāta în cât pușca încăpē,
De unde fără sē vēdă, ca sē dé resboiū putē.
În clopotniță de-asupra, câți-va spre pază s'aū pusū,
Vrēndū ca sē păzēscă pōrta, slobođindū focuri de susū;
Sē așēdă pe la locuri metereze apucāndū,
- 60 Și cu îngrijire mare, armele lorū încārcāndū,
Cu toți în îngrijire, pe dușmanī îi asteptă,
Cu o-mie-duoē-sute, era greū a se lupta;
Duoī-spre-dece turci s'arētă, spre monastire viindū,
Fără nici o îngrijire, bēndū tūtūnū, alți cantāndū;
- 5 Viindū aprōpe de strajă, Arnăuți le dau focū,
Unul din turci se rănesce, și altul cade pe locū;
De-o lovire făr' de veste, cu toți multū îngroziți,

*110

- Se întorcă să dea veste, foarte tare îngrijii;*
 Arnăuții iesă din casă, apucă la delu în sus,
 70 Oă vine oșteă turcască, nu mai încape prepus;
 La acei din monastire, dau de scire, povestesc,
 Isprava care făcuse, cu bucurie vestesc;
 Cu toți în nerăbdare, pe dușmanu îl aștepta;
 Să-lă vedă cum va să vie, în ce chipu s'a arăta.
- 5 Era întru îngrijire, însă nu multu tulburați,
 Căci la botarū pré aprôpe, privé Nemții înșirați;
 Un Maforū cu călărime, Ungurū din cei mai aleși,
 Cu câtă-va pedestrime, toți spre pază triimeși,
 Din boieri căți-va d'aicea, și din prostime mai mulți,
 80 Toți la hotarū staū cu Nemții, priivindū pe Arnăuți,
 Să vedă a lorū mișcare și de ce s'orū apuca,
 Și întru resboiū cu turciū d'orū puté a se 'ncurca.
 În sfîrșitū să vedu turciū, silnici, foarte înfocați,
 Unū bulucū îndestul mare, toți la unū locū adunați;
- 5 Arnăuții cei spre pază, ce'n clopotniță era,
 Începū toți a da din focuri, încep a se tulbura;
 Turciū cređu cum că paza Arnăuților îi susū,
 De vr'o cursă n'avé frică, nici era la vr'unū prepusū;
 Toți privindū în sus cu ochi, spre pōrtă s'apropia,
 90 Privegherea cea mai mare, la măzgalurī țintuia;
 De acolo-asteptău focul, îngrijirea lorū era,
 Nu sciaū ce-a să le vie, ce era a'i supăra.
 Apropiindu-se oșteă, la celū d'intēiū grecescū focū,*
 Ce aū datū din carabine, fruntea aū cădūtū pe locū;
- 5 Apoi dau și din pistole, ne mai cătândū a da dreptū,
 Căci fiindū tare aprôpe, glonțurile staū în peptū.
 O năprasnică lovire, unū sunetū neașteptatū,
 Și o cursă necređută, îndată 'i-aū desceptatū;
 La unū hirisăū de vale, se întorcū, s'adună toți,
 2700 Ne'ngrijindu-se nimică de cei ce aū cădūtū morți;
 Acolo să sfātuiașcă, mai bune mēsurī să ȳea,
 Intr'o cursă și mai mare, să nu cadă sfātuia.
 O vreme așa de bună, Greciū nu o prăpădescū,
 Intră toți în monastire, și în cât potū să gătescū.
- 5 Fără multă prelungire, Turciū iarăși se pornescū,
 Dar a da la porți năvală, mai multū nu mai îndrăznescū;
 Prin prejurul monastiri, bulucuri toți se primbla,
 Pe unde potū ca să între, chipuri cerca a afla.
 Se domirescū mai la urmă, află unū tertipū frumosū,
 10 Unū jidovū punū de dă focul, la grajdurile din dosū,
 Vēntul multū îndemānatecū, monastirea aū aprinsū,
 Și'ndată cele din nuntru, o vāpae le-aū cuprinsū;

- Grecii zăluși de văpae, pîrliți de strașnicul foc, Nesciindă ce se mai face, alergău din loc în loc,
- 5 Puțină adăpostire, locu ceva mai răcorit, Unde nefindă binal, era mai de suferit.* *113
- La iltarū în dosū se află, acolo toți năvălesc, Acolo de pirlitură, se scape nădăjduesc.
- Ei se îngrijaū se scape de focul ce 'i-au cuprinsū,
- 20 Turcii cătaū se resbată în locul ce s'au închisū; Facū silință, află chipuri, găsescū povățuitorū, Care le încredințază chipul celū mai lesnitorū; Nisce umblători din față, ce prin zidū lagumū avē, A zidurilorū tărie, fôrte tare o slăbē;
- 5 Acolo'i povățuesce, locul cum l'au arētatū, Se pornescū cu sîrgă mare, pēr' n'au spartū n'au încetatū; Aū fostū greū vr'o trei se între, căci apoi s'au înlesnitū, Pôrta acolo aprôpe, la dēnsa aū năvălitū.
- Sē trezescū Grecii cu Turcii în monastire intrați,
- 30 În biserică năvală, daū a se vedē scăpați; Căci din dosū fiindū cu toți, nu vedē ce se lucra, Nici aū simțitū ca se pôtă acelū locū a'lū apăra; Căci n'au avutū privighere, ș'a intra aū zăbovitū, Unde aū găsitū pe-orī care, acolo l'au și jertfitū.
- 5 Căți-va călugēri ce vērsta se fugă nu 'i-au ertatū, Jertfă s'au făcutū măniei, la'ndreptări nu s'au uitatū. La biserică năvală, daū aprinși și înfocați, Vrēndū se scôtă, se jertfēscă, pre cei în nuntru intrați. Grecii lesnisē intrarea, căci ușile n'au închisū,
- 40 Le-au lăsatū vrēndū ca se aibă drumul slobodū și deschisū. După ce-au vēdūtū năvala, carabinele începū,* *114
- Unū vasū păré de văpae, căruiea dăduse cepū;
- Întru unū minuntū intrarea, s'au astupatū de cei morți, Chipū nu avēu cei de-afară a putē intra pe porți;
- 5 Tragū pe morți vrēndū se destupe, se facă celorū vii locū, Dar nu era prin putință, că nu contenē din focū. Enicerēsca năvală, nu s'au datū, nu'i de credutū, Așa turbatā mănē, ochi de omū n'au mai vēdūtū! Pe mortū trăgē într'o parte, și în locul lui cādē,
- 50 Că călca morți în picîore, îi păré că nu vedē. «Ghiri» strigaū din agale, ca se tragă înapoi, Și ei năvălēu orbesce, ca la o turmă de oi! Delibașa, din năvală, înapoi puçinū s'au trasū, Și în mijlocul ogrădii stāndū pe gōnduri aū rēmasū.
- 5 Căpitanul Anastase, pe ferēstră l'au zăritū, De pe celenghiū îl cunósce, simțesce descoperitū Că'i celū d'intēiū din agale, a oștii poroncitorū,

- Care stândü trasü do o parte, se afla priivitorü.
 Şishanéoia Iea în mână, pune la ochi, îi dă focü,
 60 Şi îndată îlü răstörnă cu unü telcurşumü pe locü ;
 İlü lovesce dreptü în frunte, din locü nu s'aü mai mişcatü...
 Se supără óstea tare, toţi la elü aü alergatü.
 Contenesce totü răsboiul, îlü scotü afară pe mortü,
 C'o nespusă întristare, pe mânile lorü il portü.
- 5 Iesé toţi din monastire, după elü s'aü înşiratü,* *115
 Căci şi vremea începuse a merge spre înseratü ;
 Mortuluiu facü îngropare, şi apoi se întorcü toţi,
 Făr' a avé priveghiere pentru cei ce-aü cădütü morţi.
 Din biserică Iesü Grecii, vedü isprava ce-aü făcutü,
 70 După ce-aü desbrăcatü morţi, toţi în Cordonü aü trecutü,
 Şi d'impreună cu dênşii, şi călugəri câţi erau,
 Gróza ce aü trasü săracii, vestindü se cutremurau ;
 Cei din Fölticeni Ispravnici, luândü veste, rînduescú,
 Trupurile sê îngrópe, unü boferenaşü pornescü ;
- 5 Amü vorovitü cu acela, 'mî-aü spusü că 'l-aü număratü,
 N'avé cuvëntü sê minţescă, cređü a fi adevăratü.
 Din Turci peste patru-sute, puçinü óreşi-ce mai mulţi,
 Şi şése-spre-dece tocma, volintiri şi Arnăuţi,
 Bez călugerii ce vremea afară l-aü apucatü,
- 80 Care fără nici uă vină în sabie aü picatü,
 De care aü sê dé sémă Grecii acolisitorü,
 Şi d'unü Sfântü Lócaşü multü vrednicü, fără cuvëntü surpătorü.—
 La Iaşi, se întorcü ostaşii, se ne întórcemü şi noi,
 Sê vedemü cele urmate, a oraşului nevoi ;
- 5 Sê vedemü ce se lucréză, norodul cum se lupta,
 Vai mie, vr'o veste bună, crede-mă nu ascepta ;
 Într'o vreme de osindă, fericire mai ascepti ?
 Cândü țera se stăpînesce de lacomi şi de nedrepti ?* *116
 Ce pentru interesü vinde, patria şi patrioţi?...
- 90 N'arü lăsa întru odihnă, de-arü puté, şi pe cei morţi !
 Cercetezú, facü întrebare, amar mie, ce ascultü,
 Bănăritü, necazü, osindă, în cât nu se dă mai multü ;
 «Slăvirea sa Călmacamul,» întru fantasie Domnü,
 Pe celü ce vené s'elü róge, nu'lü mai socoté de omü.
- 5 Îngrijatü de trébă multă, şi fórté multü supératü,
 Se primbla în pasul mare, în odae disperatü ;
 Celü ce voia s'elü vorbescă, a prelungi nu'lü răbda,
 După douë-trei cuvinte, începé din mână a da ;
 De interesü, de parale, a vorovi de avéi,
- 2800 Te-asculta cu bucurie, sta la vorbă în cât vreî.
 Vêđëndü țera scăpătată, locuitorii căduţi,
 Altü tertipü pune la cale, fiindü desbrăcătorü mulţi ;

- Să ȳea de la cei cu stare, pe dênșii a'ȳ desbrăca,
Căci n'avé sê dé vr'o sémă, și cât vré ȳi încărca.
- 5 Începe a da pitace cu cinuri de boierii,
Nebunescú cei slabȳ la minte, se'nglótă în datorii;
Unú norodú nebunú de ómeni sê nu scape alerga,*
Fără nici uă gȳudecată, cu banii lorú se ruga;
Ce-ȳ mai de glosú Stolnicie, mai la vale nu mergé,
- 10 Décă avé bani mai glótă, atuncea își alegé;
Băeȳii din Visterie, și de Divanú logofeȳi,
Orôndatori de prin sate, în avere mai sumeȳi;* *117
Din Isprăvnicii băeȳii, mazii cum și ocolași,
Și din cei de pe la țeră, ruginiȳi boierenași,
- 5 De pe la moșii vatajii, de la boieri cȳocolași,
Alergău toȳi ca turbaȳii, își făcéu samă prin Iași;
Unul Sardarú, altul Stolnicú, altul ceré Căminarú,
Cei ce erau mai în stare, se urcau pêr' la Spătarú.
Ministrii lu. Vogoridi, vrêndú pe toȳi a'ȳ aȳȳa,
- 20 Cucă, tuȳuri că ascéptă, cât puté încredinȳa;
Că'sú pe drumú, cuvêntú nu este, din césú în césú s'ascepta,
Că nu s'arú ȳiné în samă, vré pre toȳi a'ȳ depărta.
Cu așa încredinȳare, mai adăoga la preȳiú,
Ș'acelú ce lua pitacul, s'arêta și mai sumeȳu.
- 5 Unii priivindú zăbava, nevrêndú multú a se ruga,
Dintre Turci avêndú prieteni, sê ȳea pitacú alerga;
În cât se dă, Caľmacumul, Turcilorú se'mprotivé,
Preȳiurile c'orú sê scăȳă, mai 'nainte priivé;
Hatirú la unii păzesce, nu lua nici o para,
- 30 Căci cu tertipul acesta, fórte multú se apăra;
Striga în gura cea mare că dă boierii nevrêndú,
Și tóte au sê se strice de către elú pré curêndú;
ȳi lăsa sê înȳelégă, că îndată ce-a domni,
Cu acei făcuȳi de dênșul, nu se potú a se uni.
- 5 Cu unú tertipú ca acesta, c'unú așa chipú tîlhărescú,
Că se caliciau atăȳia, nici cum nu se domirescú.* *118
Boieri, armeni cum și jidovi, la împrumutări au trasú,
Din stările țerei una, neglobită n'au rêmăsú.
Cu atăta metalú scărnăvú, ce dracul au mai lucratú,
- 40 Într'alte mâini, ca sê între, se cunoscé vederatú;
De-a scăpa apoi toȳi rêu, potú a mai nădêjdui,
Totú le rêmăné nădêjde că unii nu s'orú cȳi.
Întru acestú cursú de vreme, Enicerii supăraȳi,
Căci ei n'avéu cândú sê ședă, într'unú locú astêmpêraȳi,
- 5 Începú vederatú sê fugă, rônduri-rônduri se pornescú,
Décă vr'unú resboiú nu este, dicú că nu mai zăbovescú.
Se vedé pe tótă ziua Iașul a se deșerta,

În norodă ce bucurie, creștendă c'oră puté lupta;
Cunoscă bine, săracii, că de s'oră împușina,
50 Cu o lesnire mai mare puté a'î îndemăna.

Grecii ocupă
din nou Slatina.
— Salih-Pașa trimite
Enicereii în
contra lor. —
Grecii prădă Foltice-
nenii și mergă
la Săcul. — Turcii
ard Slatina. —
Descrierea Săcu-
lui, refugiu mul-
toră bășinari. —
Episcopul de Ro-
man, Ghenadie,
trimite odorele
lui la Săcul. —
Săcul ocupat
de 500 Greci și
Arnaui din Tir-
goviste sub Săr-
dariul Iordaki,
Georg Căldărușul,
Farmaki și Căpi-
tană Nicul. —
2000 Turci, sub
Mehemet Bosna-
cul și Balanoglu,
se trâmă în con-
tra-le. — Prădă-
ciunile Turcilor
și a țepavolot-
loră de Neamțu.
— Iussuf Gerahul.
— Husseln Aga.
— Wolf staros-
tele începă pe
Turci — I îni-
rea Grecilor cu
Turci între Să-
cul și Neamțul.
— Lupta d'Inal-
tea Săcului. —
Soria bășinari-
loră din Măna-
stire. — Sărdariul
Gheorghiță Meh-
mendariul. — Sa-
lih-pașa la Săcul
caută să imple-
dece prădăciu-
nile Enicereilor
— Turci prădă
Agapia și Văra-
ticul, ard Agă-
pia. — Robiea u-
nei fete de ma-
ziliu din Herja. —
Intrarea Turci-
loră în Văraticeu.
— Călugăriele se
împărăscă prin
munți. — Ord-
nele lui Salih-
pașa în contra
prădăciunilor.
— Convorbirele
lei Wolf cu Săr-
dariul Iordaki. —
Descurajarea
Grecilor. — Tra-
tările pentru în-
obinarea Săcului.
— Intrevădarea
lui Farmaki cu
Salih-pașa. — Gre-
cii dau armele și
ieșă din Săcul. —
Turcii se asviri-
asupra-le. — Lupta
dintre ei. — Tur-
cii biruesc. —
Amorurile și ro-

- Vestitoră în Iași sosese, de la Folticeii pornit,
Și arătă cum că Grecii de isnová au venit,
La Slatina se'ncuibăză, au sosită acum prin munți,
Să se lea măsură mai bune, căci acum suntă forte mulți,
5 Nică ardere, nici stricare, nimica 'i-au supărată.
Dicendă cum că 'i forte bine intru ea de apărată.
În Biserica etacuri făcendă, s'au statornicită,
Starețul 'i-au rugată tare, dar să iasă n'au primită.
Călmacamul dă de scire Pașei de cele ce curgă,
60 Arătandă cum că vină Grecii și că Enicereii fugă.* *119
Salih-Pașa, din agale cei mai vrednici ce avé,
Triimite se'î întorcă, căci primejdie privé.
La Silistra, la Brăila însciințăză curată,
Să nu'î lase ca să trecă Dunărea neapărată,
5 Arătandă că de aicea Enicereii toți s'au trasă,
Cazanuri, topci, ustale, atâtea au mai rămasă.
Se tulbură Saraschierii, dă la toți poronci înscrisă,
Arătandă cum că resboiul la Slatina s'au deschisă.
Pe câți intru sumeție, n'au ascultată ș'au trecută,
70 Fără de milostivire jertfă pe toți 'i-au făcută.
Înfocați toți Enicereii, pe Siretă au apucată,
Alégă Dumneșeu Sfântul în drumă cele ce-au lucrată.
La Slatina vrëndă să mērgă ș'a se'ntorče înapoi,
Ce are să tragă țera; locuitorii vai de voi!
5 Din Slatina eșindă Grecii, Folticeii au prădată,
Și'napoi au venită iarăși, mai multă nu s'au depărtată;
Ce-au socotită intru dinșii, în urmă ce le-au părută,
Lăsândă Slatina pustie, la Săculă au tăbărită;
Dupe ei Turci două sute, spre Slatina s'au urcată,
80 Ca să vedă câți suntă Grecii, și de ce s'au apucată;
Să vedă, să ispitescă, să scie ce voră lucra,
Pēr' a nu'ncepe resboiul, pēr' a nu se încurca;
Vină, găsescă cum că nu'î nime, Grecii dincolo s'au dusă,
Câte-va cară cu paie, poroncescă de 'i-au adusă;
5 Biserica, în lăuntru, umplendă-o 'i-au dată focă,
Pēră nu s'au topită tôte, nu s'au mișcată de pe locă.* *120
Pecată de-a ei pardoselă, că'n Moldova alta nu'î,
Tótă de marmură roșie, te sfiașă picloră să pușă.
Catapetésma și strane, bucătică n'au rămasă,
90 Tôte cele din lăuntru, s'au topită, foculă au arșă.
Dea samă cei ce'să pricina, osinda loră să o creșă,

blele.—Farmaki
cu 32 Greci duși
în robie la Iași.
—Salih-paşa tră-
mite în Bucovina
pe Andronaki
Donici se îndem-
ne pe boieri a
se înturna în Ier-
ră.—Urmările E-
nicerilor și în
Iași și în Judeșe.

- Dar prietene, așteptă, că mai ai încă să vezi.
Sécul, Monastire vechie, împodobită cum vrei,
Cu ziduri tari, întărită, cât a te fâli putei,
5 Că nici o-dată călcată, nici au fostu, nici puté fi,
Dupe starea țerei nóstre, lăudând'o n'oiu birfi.
Acel Vornicul Urechie Ctitoru din rivnă aprinsu,
Cât se dá cu vrednicie, fericitul s'au întinsu;
A o zidi la locu tare, minunatu a o'nzestra,
2900 În chîeltuélă și trudă, fără pregetu a intra;
Odăjdii de unu preçiú mare, unu aeru pré minunatu,
De mâna soçiei séle cu mărgăritaru lucratu,
Mărgăritaru cum și sîrmă, tare înfrumusețatu,
Din rivna cea chrestinéscă, averea sea n'au cruțatu,
5 Și alții mulți mai la urmă, după vreme au sporitu,
Casă, chilii, paraclise, ziduri, porți au întăritu.
De părinți, unu norodu mare, în lăuntru locuía,
Cu cea din Neamțu Monastire, unu soboru alcătula;
Într'acestu locu singuratecu și de pusnici locuitu,
10 În resvrătiri și pogbiázuri, spre scăpare rînduitu,* *121
Cum s'au deschisú resvrătirea, Grecii cum s'au desvélitu,
Mulți cu averi și odóre, acolo au năvălitu;
Socotindú locul pré sigurú, n'au cređutu acestu păcátu,
Că prin resvrătiri trecute nici o-dată s'au călcatu;
5 De-a pururea spre scăpare la toți cei bejánăriți,
N'au trecutú prin gîndu vr'odată, că voru fi descojeriți;
De aceea-unu numeru mare de averi s'au adunatu,
Priivindú unul pre altui, între ei s'au îndemnatu.
Dumneđeule Înalte, câte case au căđutu,
20 Cătă mulțime de ómeni, ce au pusú n'au mai vęđutu !
Cine are sé dé sémă ! vai mie, o vęđú curatú ?
• Nu s'ncape întrebare, amú vęđut'o vederatú.
Dar Episcopul de Romanú, Gherasimú, bărbatú nu pröstú,
Omú care în orí ce vreme, pildă altora au fostú;
5 Întemplanre fórte tare, 'lú-au făcútú de au greșitú,
Căci în perderea averii, mai pe toți au covirșitú ;
Strae, odăjdii, odóre, ce-au avutú de preçiú alesú,
Acolo trămité tóte îndată ce-au înțelesú ;
Silitú fiindú sé se tragă, în Romanú a nu mai sta ,
30 Nu au cređutu locu mai sigurú că póte a le păstra;
O întemplanre urmată, mai multú l'au descojeritú,
Căci unde le avé puse, nu era de nemeritú.
Acum n'arétú întemplanrea ca sé nu mă rătăcescú,
Sé perđú cursul istoriei, siřitú ca sé prelungescú ;
5 Însuși amú vęđutú cu ochii, în glosú spre curte mergendú,
Unú Enicerú sé se primble, mitra sea în capú purtandú.* *122

- Într'acestă felă de locă Grecii, din Tîrgoviște stricați,
 Aă venitū sē se'nculbeze, cu pilda celora-l-aiți.
 Ei peirea Monastirei cea de istovū aă adusū,
 40 Dar și cea de susū osîndă, n'aă zăbovitū, 'i-aă aglunsū;
 Celū vestitū Sărdarū Iordaki, era povățuitorū,
 Și după dînsul Farmaki, împreună lucrătorū;
 Gheorghie călăuzul, și Căpitanū Niculi,
 Tâlharī rei și vitejī fôrte, în căt se putē fâli;
 5 Greci și Arnăuți cu dînșii, cînci-sute erau de toți,
 Pré pučinū bracū dintre dînșii ai fi pututū ca sē scoți.
 Pentru a lorū sfărîmare, s'aă trâmîsū de-aici din Iași,
 Douē-mîl cu patru tunurī, ostași din cei mai aleși;
 Bimbașa Mehmetū Bosniacul, elū la toți poroncitorū,
 50 Balabanoglu cu dînsul împreună lucrătorū,
 Ce-aă lucratū în drumū, vaī mie, ce rēutăți n'aă făcutū,
 Numai acele ce pôte prin minte nu le-aă trecutū;
 La rēsboiū nu gôndē unul, ochiul lorū la pleșcuitū,
 Acēsta era dorire, iară nu de biruitū.
 5 La Nēmțū ôstea cea turcescă, pe locū cum s'aă adunatū,
 Vaī și amar de ispravnicī în dare de tainatū;
 Nu mai ajungē nimica, în cererea ce făcē,
 Sē apuce, sē răpescă între ei se întrecē;
 Cerē ce nu se găsesce, căci dēcă nu priimē,
 60 Apoi îi vedēi îndată, a cădē la betermē.* *123
 Dar și ispravnicii nostrii, după ei ce aă lucratū,
 Nu 'mî-e rușine cu dênșii, că'nđecitū aă încarcătū;
 De-aă datū una trecē đece, în isvódele ce-aă datū,
 Unū meșteșugū fôrte sigurū și pré zarifū de prădatū.
 5 Semele în Visterie ce se închiăia urma,
 Vēđendu-le, stai în gôndurī, ridēi sēu veī lăcrima;
 Dar cu chipū s'aă sfânțitū tôte, una rea nu aă rēmasū,
 Dumneđeu ce-a lucra nu sciū, dar ei banii toți aă trasū.
 Din Enicerī Saraschierul, căți aă prinsū ș'aă adunatū,
 70 Cu unū Husein Gîarahul, la Sēcul 'i-aă adunatū;
 Husein-Aga, ce'n urmă Agalar-Aga aă fostū,
 Răpitorū din cei de frunte, omū lacomū și zabetū prostū;
 Le aă datū și pre Silihtariul, vrêndū mai multū a'ī stăpîni,
 Relele a lorū voințe, a nu putē împlini;
 5 Și Ibrăileni o-mie, unul și unul aleși,
 Ca la o-mie-cînci-sute erau acești triimeși.
 Silihtariul cu urdiea la Bacău cum aă venitū,
 Wolf, cu o vizită numai, cu elū s'aă prietenitū;
 Wolf, starosteale de sudeți, alū Aghenției vechilū,
 80 Omū întregū, îndrăznețū fôrte, ungurū vrednicū, nu copilū;
 Din voróva între dênșii, din cele ce-aă sfătuitū,

- A'lă îndupleca se mérgă, cu elă aŭ fostă nevoită,
 'I-aŭ fostă de mare priință, nici cum nu s'aŭ amăgită,
 Căci fără densus, resboiul totă s'ară fi mai prelungită.
- 5 Grecii mai mulți de o sută Neamțul se prade pornescă,
 În codru fără de veste cu Turcii se întâlnescă.* *124
 Întru desnădejduire, unii cu alții se bată,
 Atât ună trupă cât și altul, își păre că s'aŭ turbată,
 Dar nici unul vr'o sciință lămurită nu avé,
- 90 Vre ună ajutoră în urmă, la o parte de vené
 Suntă siliți pentru aceea înapoi a fugi toți,
 Făr' a se'ngriji vr'o parte de răniți și de cei morți.
 Grecii, îngrijiți pré tare, se împrăstie prin munți,
 Pușină se întorcă la Sécul, în cordonă se ducă mai mulți;
- 5 Celoră din Sécul daŭ veste, cum că Turcii 'I-aŭ călcată,
 Védă și simțescă fórte bine, în ce cursă aŭ picată,
 Dar le era totă de-una, nisce desnădejduiți,
 De la vre o fericire acolo n'aŭ fostă veniți;
 Staă închisi în Monastire, n cât potă se întârescă,
- 5000 În pórtă butuci și petre, în cât se dá grămădescă;
 Locuri își alegă pré bune, a fi toți adăpostiți,
 Să póta a da în dușmani, fără a fi ei jigniți.
 Vină și Turcii, se adună ca la cinci-mii peste totă,
 Vréu resboiul se începă, a s'apropia nu potă,
- 5 Căci cum s'aréta vre unul, îndată'lă vedéi lătită,
 Séu rănită de multe glónțe și cu totul ametită.
 Tunuri nu slujă nimica, a birui védă că'i grei,
 Precum credé monastirea lesne nu potă să o ieș;
 Năvală daŭ Enicerii, întru orbire la porți,
- 10 Dar isprava era numai a umplé locul de morți,* *125
 Căci ei daŭ în porți, în ziduri,—Grecii în carne curată,
 • Avéu o mare lesnire cu-acestă chipă de apărată.
 Turcii védéndă neisprava, cu toții se îngrijescă,
 Din cea în resboiă dorire, îi vedéi cum că tinjescă;
- 5 Întorcă cee-l-altă fóie, se începă a prăda,
 Căci fără de vătămăre, îndecită folosă le da;
 Făcu sfată, daŭ hotărîre, toți erau alcătuiți,
 Nu sciaŭ cum-că și Grecii, erau fórte nevoiți,
 Căci n'aŭ avută priveghere a aduna zaheré,
- 20 Glumă, resboiul cu Turcii, Greciloră li se păre;
 Și ei avéu a loră verme ce'i rodé neîncetată,
 Acésta credă că pe densus, mai multă 'I-aŭ îmbărbătată,
 Căci în câte-va atacuri ce afară aŭ făcută,
 Suntă încredințată pré bine, că Turciloră n'aŭ plăcută;
- 5 Dar mai multă cu viclesuguri, căci n'avéu obrază a sta,
 Pe Turci îi trăgeă la densus, prin strimțori îi ascepta;

- Îi amăgă fără veste, din toate părțile focu,
Fugéu că n'avéu cu cine, ca să dé resboiū pe locū.
Ce osîndă, câtă frică, la acei batjocoriți,
- 30 Cari își ascéptă mórtea, socotindu-se periți;
Pré puçini din ei scăpără, în sfîrșitū aū dobînditū,
Dar cei mai mulți înăuntru cu toți s'aū prăpăditū;
Pe femeī le-aū luatū róbe, uni le-aū rescumpératū,
Veđi apărátórea óste, în ce chipū ne-aū apărátū;* *126
- 5 Unū Gheorghită Sărdarū, mehmeudarū din Iași trimesū,
De neamū grecū, dar cu credință de Caīmacamul alesū,
Ohlicesce cum-că Turciī, góndul lorū îi de prădatū,
Unū prietenū dintre dênșii încredințare 'i-aū datū.
Purcede, nu perde vreme, vrëndū la Iași de scire-a da,
- 40 Că Eniceriī suntū gata totū muntele a prăda,
Sabie și focū a pune, volintiri numîndū pe toți,
Căci acésta aū dorit-o a face și alte dăți.
O așa însciințare pe toți multū aū tulburatū,
La Salih-Pașa alérgă, îi spunū că neapératū,
- 5 Tótă țera se va sparge și nu suntū răspunđători,
Dcă óstea, Eniceriī, nu'sū mai multū ascultători.
Salih-Pașa, blándū la sufletū, milostivū în cât s'aū datū,
Îngrijitū sē nu s'auđă că Moldova s'aū prădatū,
Dă poronci cu strășnicie, însuși a merge în susū,
- 50 Vrëndū sē întēpine réul și sē scape de răspunsū;
Îea cu dēnsul douē tunuri, și o mie de oșteni;
Daīeréoa lui mai tótă, și deliī, și tulumenī;
Purcede cu mare fală, dar îngrijitū, supératū,
În răspundere că este, lucru era vederatū.
- 5 Încă n'aū ajunsū la Sēcul, și în scire i s'aū datū,
Agapia și Vēriticū, de către oști s'aū prădatū.
Turciī vėđēndū că cu Greciī sē scótă la capū nu potū,
Cadū cu toți în răpire și a prăda peste totū;* *127
Ori și ce vedēu cu ochiī, đicēu că'l lucru grecescū.
- 60 Căci sciaū c'acele tóte suntū a lorū, și nu'ī oprescū.
Acele sfānte locașuri de maice se lóculaū,
Multe din familiī, fete, acolo viețuīaū;
De Eniceri sē se calce, peste dēnsele mergēndū,
Grozăvie îndestulă, numai a pune'n góndū!
- 5 Numai acea de sus milă, pe dēnsele le-aū umbritū,
Căci pré puçine din ele de către Turci s'aū robītū.
Pe una aū dăruit-o hógheçīanului din Iași,
Fată de mızili din Herța, din fruntași cei aleși!
Ce nu aū făcutū săracul, pe unde n'aū alergatū,
- 70 Unde nu aū vėrsatū lacrimi, pe cine nu aū rugatū;
Banī aū vrutū sē dé Divanul, cuvētū nu era de durū,

- Dar fiindu fôrte frumôsă tôte aũ fostũ în zadarũ !
 Ce jelenie sâraca, ce țipete n'aũ făcutũ,
 Dar o inimă de pardos, nici cum nu s'aũ prefăcutũ !
- 5 Aũ pornitũ la Ibraĩla, în mezilũ pré pe ascunsũ,
 Că la Țarigradũ aũ dus'o, nu mă aflu la prepusũ.
 Întru Sfăntele lăcașuri, ce mai sus amũ pomenitũ,
 Mai la o-mie de maice acolo aũ lăcuitũ;
 Săracele, vai de ele, făr' de veste le-aũ lovitũ,
- 80 Din Agăpia sã scape Dumneđeũ aũ potrivitũ;
 Măna cea dumneđească, ea le-aũ ajutatũ de susũ,
 Căci munțĩl fiindũ aprópe, pré pe lesne s'aũ ascunsũ;
 În Vêratecũ, o minune de susũ vedémũ vederatũ,* *128
 Căci tôte la liturghie se aflaũ cândũ aũ intratũ;
- 5 În Biserica cu Turcii făr' de veste s'aũ trezitũ,
 Tot acea de susũ putere, și pe ele le-aũ păzitũ;
 De strigarea lorũ cea mare, de țipetul ce-aũ făcutũ,
 Cruđimea cea oștenescă, în milă s'aũ prefăcutũ;
 Nu'și aflaũ locũ între ele, în altarũ aũ alergatũ,
- 90 Pentru preotũ, pentru ele, în cât se dă 'i-aũ rugatũ.
 Pe preotũ aũ vrutũ sã-iũ taie, ruga lorũ l'aũ mēntuitũ
 Pêr' va sfirși sfânta slujbă, aũ vrutũ a fi pásuitũ;
 Tremurândũ și plinũ de frică, osinda lorũ ascepta.
 Nesciindũ ce sã mai facă, una la alta cãta;
- 5 Le-aũ suferitũ cu răbdare, ca de-o vrajă amețitĩ,
 Pêrã ce s'aũ sfirșitũ slujba, și apoi le-aũ đisũ: «fugiți,
 Sã nu stați mai multũ aicea că vã veți primejdui »
 Ah! Dumneđeule sfănte, sã putã nădejdui?
 De la lupi o așa milă, poronca aũ fostũ de susũ,
- 3100 Îndoială nu rămăne, nu se încape prepusũ.
 Preotũ, tinere, bētrâne, a fugi se grămădescũ,
 Că mai aũ ceva în urmă, cât de puçinũ nu gōndescũ;
 Sã'mprăștie, âmplu munțĩl, dũle întregi retăcescũ,
 Că'sũ desculțe, că suntũ góle, nici de-cum se îngrijescũ;
- 5 Fómea le darmă cu totul, acēsta le prăpăde,
 Cele bētrâne și slabe. de pe picĩóre cãde;
 Săracele, vai de el-, în cordonũ pêr' aũ călcatũ,
 Unde una dupē alta, scăpēndũ s'aũ întorlocatũ.* *129
 Pe la părinți, pe la rude, de-acolo s'aũ împărtitũ,
- 10 Cu lacrimi otrăvitóre, povestindũ ce aũ pățitũ !
 Agăpia o ardũ Turcii, o pradă desevirșitũ,
 S'aũ mulțămitũ din Vêratecũ c'aũ luatũ ce aũ găsitũ.
 Etă încă alte douē sfănte locașuri s'aũ dusũ,
 Apērátóarele arme, în ce stare le-aũ adusũ.
- 5 Salih-Pașa, în urdie, vine fôrte supăratũ,
 Căci avē tótă sciința de cele ce s'aũ lucratũ;

- Agaliloră poroncesce, mai bune măsurî să ȳea,
 Că'n cercetare Devletul a ȳntra nu se'ndoia;
 De tôte aũ se dé sémă, și pentru tôte rěspunsũ,
 20 Cu a lorũ urmări urite, și pe ȳnsuși l'aũ supusũ.
 Că n'ascultaũ Eniceriĩ, era lucru vederatũ,
 Dar datoriea a ȳice, o ceré neapěratũ;
 Lorũ le da poronci ȳn formă, la oștenĩ banĩ dăruia,
 A Grecilorũ sfărămare numai de cât o voia.
- 5 Pěr' a nu sosi elũ încă, Wolf la Grecĩ mergé, vené,
 ȳĩ sfătuia ca se ȳesă, și la cale ȳĩ puné;
 Aũ simțitũ că vorũ se ȳesă, fiindũ fńrte strĩmtoriĩ,
 Căci hrana lipsé cu totul, caiĩ morți și hemesiĩ.
 Se mai iscasc o vrajbă ȳntre ei ce'ĩ supăra,
 30 Că acelũ sărdarũ Iordaki, ce ȳntre dēnșĩ era,
 ȳntr'o sfadă dintre dēnșĩ, ȳn vr'o trei locuri rānitũ,
 Și de starea lorũ cea prństă, multũ disperatũ și mĩhnitũ;* *130
 Erbăriei ce'ĩ cu dēnsul, dintr'o barcă ȳĩ dă focũ,
 Sfarmă barca peste dēnsul și rēmāne mortũ pe locũ;
- 5 Elũ era a lorũ povață, celũ mai viteazũ ȳntre toți,
 Cu brațũ seũ sėvĩrșise ȳntre dușmanĩ multe morți;
 Lipsindũ acum și acesta, prė tare ȳĩ supăra,
 Prăpădisé bārbăȳiea a se puté apăra;
 Dar nu mai pučĩnũ și hrana, c'acum n'avé ce mānca,
 40 Nu sciaũ ce se mai facă și de ce s'orũ apuca.
 Pașa luase sciință, Wolf de cele ce-aũ lucratũ,
 Și cu Greciĩ ȳn voróvă, de de multũ că aũ ȳntratũ;
 ȳlũ chiamă, ȳĩ vorovesce, ȳlũ poftesce a cerca,
 Pe Greciĩ din Monastire sė'ĩ pńtă ȳndupleca,
 5 Ca se ȳesă, se se ducă cu toțiĩ peste hotarũ,
 Fără a'ĩ supăra nime, se le ȳea ceva mācarũ.
 Pașa ȳnțeleptũ, cu minte, nisce ómenĩ osĩndiĩ,
 Nu vra sė'ĩ aducă'n stare a fi desnădėjduiĩ;
 Wolf ȳĩ dă fāgăduință, ȳice că va isprăvi,
 50 Cere unũ aga cu dēnsul d'ȳmpreună-a vorovi.
 Mergũ la Greciĩ, ȳncepũ voróva, ȳncepũ a tratarisi,
 ȳmprotiviri forte multe, se ȳică că vorũ eși;
 Armele se le arunce, acėsta ȳĩ supăra,
 Căci fiindũ tńte alese, nici cum nu se ȳndura;
 5 Dar nu avėũ ce se facă, fiindũ tare nevoiĩ,
 Totũ se prăpădėũ la urmă, rēmāindũ și osĩndiĩ.* *131
 Cu Salih-Pașa, Farmaki ȳnsuși vra a vorovi,
 Dacă'n locul seũ Agaoa, a sta nu s'a 'mprotivi;
 Alcătuescũ ȳntre dēnșĩ, cum aũ vrutũ se ȳvolescũ,
 60 Și cu Wolf de ȳmpreună ȳndată se și pornescũ;
 Mergũ amėndoi ȳn urdie, la Salih-Pașa ȳntĩnsũ.

- De-o viclénă bărbăție, se vedé cum că'i cuprinsu ;
Începū voróva cu Paşa, Farmaki îlū lăuda ,
Măguliturī şi paele, în cât se puté îi da ;
- 5 Din Tîrgovişte îi spune, că inadinsū s'aū pornitū,
Cu a Devletulū duşmanī, n'aū mai vrutū a fi unitū ;
Cu toţi ai sēi sē'lū slujescă, cum aū fostū a fi raia ,
Acésta hrăné în sufletū, doré şi se nevoiea ;
Dar fiindū că acum vede, de la ei chipū duşmănescū,
- 70 Nu potū mai multū a se'ncrede, şi elū ş'al lui nu primescū ;
Se vorū bate pēr' la unul cu unū chipū hotăritorū,
Căci din cēsū în cēsū ascéptă, unū fôrte bunū agiutorū ;
De agiutorū se lăţise voróvā între oştenī,
Greciī toţi o presărasede, către mulţi din pămēntenī ;
- 5 Îi pré supăra acésta, căci đicé că vinū optū-mīl,
Grecī aleşi, unul şi unul, cei mai viteji şi deliī.
Salih-Paşa pe Farmaki priimesce fôrte blândū ,
În halvetul dintre dēnşīl, îi đicé într'unū cuvēntū,
De-agiutorū, de vitejie, nu'ī pasă orī câtă aū,* *132
- 80 Morţi, zădarnice uciderī, supărare lui îi daū ;
Tunurile îi arétă : «erbărie, đicé, veđī,
Ostī potū sē aducū atâtea în cât însuşi poţi sē cređī ;
Dar vē sfătuescū mai bine armele sē lepădaţi,
De unde-aţi venitū sē mergeţi, dē drumū sē vē căutaţi.
- 5 Jurământū vē facū că nime din voi nu s'a supăra,
Îţi făgăduescū că însu'mī pe toţi vē voiū apăra ;
În jurământul meū bine poţi a te încredinţa ,
Dar nedându'mī ascultare, nici pe unul voiū cruţa ;
Nu mă voiū duce de-aice, nu mă întorcū înapoi,
- 90 Pêrē când nu voiū rēpune pe celū mai prostū dintre voi.»
Începe şi Wolf a đice, începe a îndemna :
«Salametul lorū, le đice, este a se închina,
Armele sē le arunce, sē ūea totū ce aū cu ei,
Fără nici o vêtămăre a scăpa; mai multū ce vrei?»
- 5 Mai la urmă şi Farmaki, cam cu greū dar s'aū plecatū,
O doré şi elū acésta, scăpa de acelū păcatū.
Daū parolă, se întôrce veselū că s'aū mēntuitū,
Tovarăşilorū arétă, cu ce chipū s'aū învoitū;
Sē primescū, n'avēū ce face, sē socotescū fericiţi,
- 3200 Ca sē scape de osîndă, sē se vēđă mēntuiţi.
Đece đile, fără Paşa, Turcilorū resboiū aū datū,* *133
Şi douē đile cu Paşa, căci mai multū nu aū răbdatū.
Treī cară Paşa trāmite armele a încărca,
Cum aglungū, Greciī îndată începū a le arunca ;
- 5 Cu braţul din Monastire, le privē că le scotē;
Care de care mai bune, şi în cară le clădē.

- Armele puindă în cară afară se adună,
Dintre Greci care de care, să iasă se îndemna;
Cu o sete foarte mare Enicerii le priveu.
- 10 Să'ți spună dreptă, cu totă cuvântul, căci ei așa nu avău;
Perdă răbdarea Enicerii, toți la arme năvălesc,
Care va lua mai multe, și mai bune se silesc;
Strigaă agalele toate, dar cine le asculta,
Să răpescă, să apuce, atâta numai căta.
- 5 Armele după ce iama câte au fostă le-au făcută,
Într'o silnică mânie, îndată s'au prefăcută.
Ca nisce fiare flămînde, toți peste Greci au cădută,
Cu atâta bărbăție, în cât nu s'au audită;
Unii intru'n Monastire, alții la cei adunați,
- 20 Care ieșise afară pēr' la unul desbrăcați.
Ucidă, desbracă, omoră, nu mai căta unde da,
Cu o lăcomie orăbă, ori și ce găseă prăda.
Dumnezeule Înalte, condeul meu este slabă,
S'arătă gomotul, strigarea, putere nu potă să albă,
- 5 Atâta volă pută dice, mai pre scurtă într'ună cuvântă,* *134
Că nu s'audă nimica, nici în ceră, nici pre pământă.
În Monastire cum intră, sabie începă pe locă,
Unii pe Greci să omóre, și alții să pue focă;
Întru desnădăjduire au cădută și Grecii toți,
- 30 Unii ascunsese arme, iar alții iaă de la morți;
Se turbéază, la vieță cât de puțină nu gîndescă,
Nu mai pună în gîndă nimica cum că toți se prăpădescă;
Se'ncléștéază între dênșii, se bată ca nisce turbați,
Toți selbateci la vedere și în sânge împlântăți;
- 5 Uciderea ce urméază, îi lucru înfricoșată,
Nu poți socoti cu gîndul sângele ce s'au vîrsată.
În sfîrșitî se strică Grecii, nu'î chipă a se apăra,
Căci avemă încredințare, numărul loră cât era;
Scumpă îi ține biruința, pe biruitorî pe toți,
- 40 Căci și'n untru și afară, s'au vîdută grămeă de morți.
Din Grecii ce-au fostă afară, au aflată prilejă căți-va,
În vîlmășagul acela, cu chipă a pută scăpa;
Dar bejănarii săracii, din ei au perită pré mulți,
Călugărî trei-șeci-si-șése, căți-va au scăpată prin munți;
- 5 Pre femeî le-au luată rîbe, din mînă'n mînă mergéu,
Care le era stăpînul, săracile n'alegău;
Pe multe, frații, părinții, dăndă banî le rescumpărau,
Și pe altele străinii, acei ce se îndurau.
Farmaki intru robie, nevătămată au cădută,* *135
- 50 Și trei-șeci-și-duoi cu dênșul, din cari amă și vîdută,
Șapte-spre-șepte aice, spre dovadă suntă trimesi,

- Carii toți în gîtu cu lanțuri 'i-au adusă pe gîtosă în Iași.
Pe cei-l-alți, după numără, 'i-au luată robî între ei,
Unî fiindu viclenî tare, iar alții mai tinerei.
- 5 Luandă sfîrșitū biruința, toți aū cădută la prădată,
Cu atăta lăcomie cāt în fire nu s'aū datū;
Hrémētū, sfadă întru dēșil, carii cum pctū apuca,
Ucidé cela pe cela, lădile cândū se strica;
Năvala era p-é mare, în cāt omū da peste omū,
- 60 Căcî prada din Monastire trecé peste milionū.
Arde fără milă, pradă, cāt nimica n'aū rămasū,
De istovū se pustiesce și acestū multū scumpū locașū;
Nu se mulțamescū cu-atăta, și Neamțul vorū a prăda,
Căcî într'așa chilipiruri sciaū că nu vorū mai da.
- 5 Salih-Pașa Iea sciință, de mânia s'aū aprinsū,
Trămite cavajî de pază, și pe Latif înadinsū,
Cum și unul din agale, care se stea neclintitū,
Adevērū s'aū păzitū bine dar și multū aū cheltuitū.
Pașa cu sabiea 'n mână, pîntre dēșil alerga,
- 70 Toți se între în urdie, în cāt se puté striga.
Tunurile tôte dece, le întorce către ei,
Sufletū bunū și cu priință de cāt acesta mai vreî?
Pe Enicerî îi adună, și pe cei-l-alți pe toți,*
- La Ispravnicî dă poroncă, a se îngriji de morți;
5 Îi pornesce ca să mérgă, la Iași a se înturna,
Face otoracū în Romanū, vrēndū iarăși a îndemna
Pe boierî din Bucovina ca să vie înapoi,
Dicēndū c'aū curățitū țera de tîlharî și de nevoi.
Pe Vornicul Andronaki, ilū trămite înadinsū,
- 80 Sfaturî se le dé din gura, și buhuruliū înscrisū.
În Iași se întorce iarăși, dar îngrijatū, supăratū,
Fiindu'î în neplăcere acele ce s'aū lucratū;
În conace iarăși intră, dar îndată ce sosescū,
Necazurile 'i ațîță. și relele prisosescū;
- 5 Enicerii, de mândrie, îngâmfati cāt nu s'aū datū,
Vinde cu o fală mare acele ce aū prădatū;
Blane, strae și odóră, cāt vedēndū te minunaî,
Iar aere, antimisuri, eraū harșele pe cai;
În stihare și'n felóne, mulți se primblaū îmbrăcați,
- 90 Cu alte multe odăjdii, spre vëndare încărcați;
Prisne de ferî și de sîrmă, grele în cāt se puté,
Sfānte hărăziri de ctitori ce de rîvna lorū ardé,
Evangelii de prețiu mare, sfānte potire cum vreî,
Care de care se vëndă, se gâlcevé între ei;
- 5 Engolpion ce Romanul avé în briliantū lucratū,
Pe care cerēndū prețiu mare, nime nu l'aū cumpăratū,

*136

- Căci pușinî într'acea vreme că să cumpere puté,* *137
 Și cel ce avéu cugrijă, c'apoi cădă în belé;
 Cu tóte-aceste chrestiniî, chipuri ce puté făcé,
 3300 Puindū mână de la mână, în cât se dă le strângé.
 Ieau obrazū multū Eniceriî, de ustale n'ascultău,
 Toți se tăvăléu prin crășme, și pre cum vré se purtaū
 De-a lor răcnete cumplite, ulișile răsunaū,
 Butcă de trecé, trei-patru în códă se aninaū;
 5 Răcné și da din pistóle, celū din untru nu sufla,
 Poți închipui cu mintea, în ce stare se afla;
 Din pistóle, și și nópte, slobođé neîncetatū,
 De fugéi, dai peste dracul, unde nu l'ai căutatū;
 Mulți răniți din întêmplare, alțiî căđuți morți pe locū,
 10 De făcéi vr'o arêtare, respunsū era: «zarar iocū.»
 Ustalile cu ei una, căoi se foloséu și ei,
 Mergi de te mai jeluesce, la dênșii decă putéi.
 Pe Hogechiânul s'élū calce în două rînduri aū vrutū,
 La Pașă-Capsi să scape, cu mare greū aū pututū.
 5 Enicerū-Aga de dênșii, peste zaplazū aū scăpatū,
 O mulțime de ortale Aga-Capsi aū călcatū.
 Odaia lui ciurū de glónșe, cu ochii mei amū vēđutū,
 Cele ce scriū nu suntū basne, tóte'sū lucruri de cređutū.
 Iftirale, năpăști multe, pe boierî, pe tîrgovești,
 20 Să iea banî că'ntru acêsta nu s'aū mai datū mai istești;
 Stîrnéu pricinî ce nici dracul n'arū fi mai alcătuitū,
 Dai orî ce avéi la sufletū ca să te veđi mênțuitū.* *138
 Din cei proști mai nici pe unul bunū n'amū pututū să alegū,
 Acelū mai bunū dintre dênșii îlū vedéi unū iadū întregū.
 5 Eumenidele 1) tóte cele ce în iadū jertfescū,
 Precum în Mitologie, istorniciî vorovescū,
 Mai multū de cât ei cruđime, nu potū crede c'arū avé,
 Nu potū s'arétū vrăjmășiea, cu care pe toți privé;
 Să nu aibi din ei zălóge, nu era chipū să trăsesci,
 30 De'lū avéi, după trei đile, trebuia să te căesci,
 Trecéi tóte cu vederea, și orî ce ceré îi dai,
 Nefindū chipū de viêță, vrêndū și nevrêndū îlū răbdaî.
 De te jăluéi de vr'unul, neputêndū mai multū răbda,
 Nu te mênțuiai de dênșul, se fălé că focū 'ți-a da.
 5 Alișveriși era focul, căci prăda făciși pe toți,
 Câte în trei-patru locuri, audei în tóte nopți.
 În vălmășagul acela, poți socoti ce lucra,
 Și de era chipū de pază și în sfadă a intra;

1) Eumenide suntū zinele acele cari, dupe Mythologie, facū jertfile în iadū
 și aprinse și crude. — N. Ed. Balica.

- O milă era cerescă și unū aglutorū de susū,
 40 Că ardé numai aice unde focul era pusū.
 Și după aceste tóte, o ifтира de pe locū,
 Strigëndū cum că Moldoveniī suntū acei cari daū focū.
 Mulți sāraci aū luatū mórte, alțiī în grele urgii,
 Năpăstuindū că'sū cu toțiī alū Iașului Yangângiī;
 5 Cerescule Împérate, tare ai fostū mániosū,
 De-ai lăsatū astă zidire, în halul acestū dușosū!
 Aceste erau aice, în lăuntru în orașū,
 Sē vedemū cele de-afară, sē vedemū țera ce-aū trasū! *139
 Décă cele din lăuntru, suntū așa precum le veđi,
 50 Acele de pe afară, mai fericite le cređi?
 Beșlegiī pe la ținuturi, vai mie, ce nu lucraū...
 După ce beșlegăritul de aice'lū cumpăraū,
 Dar avaețuri și glóte.cât în fire nu s'aū datū,
 Acestū feliū de osîndire, Moldova n'aū mai răbdatū;
 5 Căduse negustoriaea, marfă nu se rădica,
 Căci la înduoite prečuri, beșlegăritul urca;
 Orī prin ce ținutū cu marfa neguțlătorul trecē,
 Avē osebită plată, nu plătescă de'i plăcé;
 De trecē prin trei ținuturi, era de istovū gătitū
 60 Căci cât ilū ținē pe dēnsul, cine arū fi mai plătitū?
 De cele trebuinčiose, orī și care tîrgū lipsitū,
 Căci și celū mai bunū dintr'ēnșiī, n'aū contenitū, n'aū lipsitū,
 Și de pe puī de găină, avaețul lui sē'lū Iea,
 Aceea ce'i era chieful, cât îi plăcé, cum voia.
 5 Und' 'y-aū rămasū fōnū și lemne, verdețuri, brânză și untū,
 Și acea neapêrată, făina cea de vëndutū;
 Tóte în neapêrată plată precum aū voitū,
 Cum putē ca sē mai vëndă, când ilū ținē îndoitū.
 Închidere de Biserici, pēre nu se învoia,
 70 A se sluji sfânta slujbă, pe preotū nu'ngăduia;
 Sē tóce, sē tragă clopotū, nu era de vorovitū,
 De nu se învoia satul, apoi era de globifū;* *140
 A sēvîrși cununie, de nu avē teskeré,
 Sāraciī, amar de dēnșiī, toți cădēū în geremé;
 5 Rudeniē orī și care, la beșléga de mergé,
 Da poroncă sē cunune, nu'i păsa, nu'i alegé;
 Și a patra cununie, poroncē de cununa,
 Vai de preotul acela, ce-ascepta a'lū îndemna!
 Preoți, protopoi, la talpe ca pe țeranī îi bătē,
 80 Mergă sē se jeluéscă de'i da mâna, de puté;
 La Crăcîunū locuitoriī mascuri nu putē tăia
 Pēre nu mergēū la dēnșiī, pēre nu se învoia;
 Unū leū și duoī, de totū porcul, fiățul era făcutū,

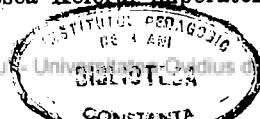
- De puté sê nu plătescă, a mânca de 'i-aũ plăcutũ.
- 5 La Pasci scrinclobũ, din poroncã tôte satele făcê,
De nu da mahmudiaoa, apoi nu se întorcê;
Fete și femei răpite, alții făciși le ținêu,
Privêu bărbații, părinții, ș'a grăi nu îndrăznêu;
Unul fără ȕitóre, nu se puté, nu era,
- 90 Curvele nelegiuite, ele mai rêu supăra;
Ele aȕiȕaũ mai tare, ele îi povăȕuȕaũ,
Căci după a lorũ plăcere, ei făcêu orĩ ce voȕaũ;
Băeȕi mulȕi luaȕi cu sila, și alȕii adimeniȕi,
De fugé de ei vre unul, vaȕ și amar de părinȕi;
- 5 Orĩ și ce avé la casă, lua totũ, ilũ calicé,
Sê'lũ găsescă, sê'lũ dea ȕarășĩ, orĩ și ce puté făcê,* *141
O basma la capũ legându'ĩ, arêta că'lũ-aũ turcituȕ,
Unũ cuvêntũ de ȕicé vr'unul, era mortũ sêũ calicitũ;
De scria vre unũ ispravnicũ, de ȕnsciinȕa ceva
- 3400 De neferi sêũ de beșlêga, apoi nu mai întreba;
Gónă, patimă de mórte, nu mai era de trăituȕ,
De puté numai cu fuga, așa era mêntuitũ.
Pe câȕi aũ bătutuȕ cu sope, câȕi necinștiȕi și globiȕi,
Și câȕi din Ispravnicie mai de istovũ isgoniȕi!
- 5 Beșlegiȕi toȕi agȕunsese ca cei de la Misirbei,
De schimba din ei vre unul, avé resboiũ între ei.
Dar zălógile prin sate, ce rêutăȕi nu făcê?
Vaȕ mie, care mai multe va face șe întrecê;
Ei gȕudecătóri prin sate și de banĩ ȕmplinitoriȕ,
- 10 Ei, după a lorũ plăcere, ȕntru tôte lucrătoriȕ;
Toȕi rêiȕ și toȕi beȕivii, lĩngă ei s'alăturaũ,
Căci îi ocrotêu la tôte și de dări îi apêraũ.
Pe ei îi avêu povaȕă, cu dênșii se sfătuȕa,
De unde sumă mai mare de banĩ arũ puté sê ȕea.
- 5 Femei sêũ fete frumoșe unde suntũ, ei arêta,
Cine 'ndrăznê sê'ĩ gonescă, și de ei a'ĩ depărta!
Omũ ispravnicescũ prin sate a ȕntra nu suferé,
Căci de ȕndrăznê vre unul, ȕnapoi nu nimeré;
Vinũ arunca la orĩndă, rachiul a lorũ mai totũ,
- 20 Sê mai pue și stăpêniȕ, de le dă mânia, de potũ.* *142
Dupé ce aceste tôte, și orĩ ce voȕa făcê,
Apoi lêfa lorũ din sate, ȕmplinê cât le plăcê;
Și, deosebitũ bacșisuriȕ, de pe la stăpêni ceré,
Vremea fiindũ pré cumplită, da ce da și suferé.
- 5 ȕȕipa țera și norodul subt unũ gȕugũ așa de ferũ,
Cum aũ mai pututuȕ sê ȕie, staũ uȕmitũ și multũ mê mȕerũ.

Farmaki cu alți
 16 Eterici trâm-
 miși la Țarigrad.
 —Lucrarea lui
 Vogoride pentru
 Domniă.—Boie-
 rii trâmău pe
 Balseh cu argi-
 magzară la Pôră
 ca să cêră Dom-
 niea pentru pâm-
 mēteni. — Scri-
 sôrea boierilor
 către Salih-pașă.
 —Pașă și Vogo-
 ride.—Balseh în
 Iași.—Convorbire
 lui cu Salih-
 pașă.—Vogoride
 așă despre argi-
 magzar. — Con-
 vorbirea lui
 Balseh cu Vogo-
 ride.—Acesta cu
 făciari cere a fi
 recunoscut de
 pământeanu. —
 Boierii îl recu-
 noscu de pâmēn-
 teanu. — Magza-
 riul boierilor din
 Iași voră Dom-
 niă, alii celor
 din Bucovina ce-
 re ună deșeviri-
 rată.—Beldiman
 e pentru Dom-
 niă — Unirea lui
 Vogoride cu
 Balseh.—Vogoride
 dă lui Balseh
 uă scrisore pen-
 tru Seraschierul
 din Silistra. —
 Balseh, Grecea-
 nu, Cercezu și
 Stavru plăcă la
 Silistra. — Pri-
 mlirea aspră a Se-
 raschierului.
 —Cuvântul lui
 Balseh lii im-
 blândesce. — So-
 raschierul trâm-
 te chârtille
 boierilor la Ța-
 rigradu.—Devie-
 tul le incuviin-
 țeză tôte cererile.
 —Seraschierul
 le anunță acê-
 ta. — Boierii
 întorcă la Iași
 se tînănescă lui
 Vogoride. — Lu-
 crările ascunse a
 le acestuia.—Căi-
 meoa în contra
 țerei. — Învocare
 în contra lui.
 —Înamicia dintre
 Balseh și Vogo-
 ride. — Cu tôte
 improtăvirea lui
 Beldiman, Balseh
 se pornește spre
 Bucovina.—Fer-
 manul ca să mē-
 gă boierii la Ța-
 rigradu.—Vogo-
 ride ascunde
 conținutul lui.
 —Lucrăză să nu
 mērgă Balseh.
 —Caută în zadar
 să înduplece pe
 Beldiman a por-
 ni.—Purcedă la
 Silistra: Sturdza,
 Cuza, Râșcanul,

- Salih-Pașă pe Farmaki, în lanțuri bine legate,
 Și pe alți șese-spre-dece, după ce 'i-au ferecată,
 Cu o pază îndestulă, cu tacirul loră înscrisă,
 30 Pornindu'i pe toți de-aice, la Silistra 'i-au trâmăsu.
 Acolo mai cercetându'i, la Țarigradu 'i-au pornitū,
 După fapta loră să afle ceea ce le-au fostă menitū.
 Vogoridi mergé bine cu taraful ce avé,
 Domniea cum că îi vine, îi paré că o privé;
 5 Alerga după parale, atât elū și ai lui toți,
 Banī căuta ca să scôtă de pe vii și de pe morți;
 Împrumutări, contribuți, vândéri de moși grecesci,
 Și din totū cuprinsul țeri, acele monastiresci;
 Pravățul avēndū Domniea, banī îi trebuia pré mulți,
 40 Căci avé ca să restôrne, hotăriri ca nisce munți;
 Avé deplină sciință că'ntr'acéstă epochi,
 Grecū să ăia Domniea țerei, nici de cum nu puté fi;
 Ocăra pe Greci amarnicū, blăstema descoperitū,*
 Mulțămé că nu se trage din neamū așa pingăritū;
 5 Că'i Bulgarū o avé fală, o sțriga și trézū și'n visū,
 Căci acéstă la Domnie, îi ține drumul deschisū.
 Boierii din Bucovina, scoposul lui înțelegū,
 Ca să întēpine rēul, din ei pe unul alegū,
 La Țarigradu să resbată cu argimagzariū înscrisū,
 50 Stavila se redicase și drumul era deschisū.
 Aū alcătuitū magzariul cât se dă pētrundētoriū,
 Aū zugrăvitū starea țerei, cu unū chipū lacrimătoriū;
 Arétă că Moldovenii, aū fostū și suntū credincioși,
 Pravilă aū toți credința ce-au apucatū din strēmōși.
 5 Cu zugrăvele urite, zugrăvé cumplitū pe Greci,
 Dicēndū, c'a lorū tirănie, nu vorū ultă-o în veci;
 Se rugău să'i mēntulască de giugul acelu grecescū
 Grecū mai multū ca să nu fie, în scaunul celu Domnescū;
 Că'sū necredincioși cu toți, suntū haini, resvrătitori,
 60 Credința lorū ce felū este, saū vēdūtū de-atâtea ori.
 Cu alegere să fie Domnul lorū din pământeni,
 De altū neam dritū să nu aibă, de cât din drepti Moldoveni;
 Ș'acele din vechi pronomi, hărăziri Împărătesci,
 Date prin hatisherifuri raelei Moldovenesci,
 5 Tôte să le întărăscă pré Milostivul Devletū,
 Ca nisce raele drepte, milă cu toți asceptū.
 Către Salih-Pașă încă și altū arzū, multū rugătorū,
 Rōnduitulu să'i deie, totū chipul de aglutorū,*
 În Țarigradu ca să mērgă, argimagzariul a da,
 70 Căci ei toți, osinda țerei, nu potū mai multū a răbda.
 Pēcătū să se prăpădescă Kelerul Împărătescū,

*143

*144

Tăutul, Cerchezii
și Greceanu.—La
Siliștra aștia că
au să meargă la
Țarigrad cu
boierii din Țera-
Românească.— Ei
purcedu după
Pasul.

- Destul de cându pătimesce, sub giugul acelū grecescū.
Dar pasul, a lorū lucrare, rōgă a fi tălănitū,
Căci va fi cu greū isprava, fiindū publicăluitū,
5 Către Caľmacamū o carte, intru care ți vestē,
Că pre unul dintre dēnșii, ilū trāmitē ca sē stē
Întru căutarea trebii, intru tōte lucrătorū,
Cu haractirū și sciință, intru tōte rīvitorū;
Pērē s'a linisci vremea, și toți se vorū înturna,
80 Patriea sē'mbrăcioșeze, și a o indemāna;
Urmarea de Caľmacamul tălănită vrē a fi:
«Întunecă dobitocul, ȃice, cândū vreī a'lū jertfi.»
Alegere facū boierii cine sē mērgă din ei,
Dintre toți, pe care altul, sē aruncī ōchiī putēi;
5 Pe acelū ispititū, iarăși, pe Vornicul Tóderū Balșū,
Întru lucrări de aceste, elū alesū, elū drăgălașū;
Ōrba patriei iūbire, care intru elū hrănē,
Ilū făcē sē vedă rīpa, și a sări intru ea.
Dupē ce au trasū atāta, ș'unū norocū l'au mēntuitū,
90 De iznōvā se încurcă într'unū planū învéluitū;
Uită câte au trasū tōte, vine în Iași multū voiosū,
Obștiei tōtā arētā, chipul celū mai mēngăliosū.* *145
Se duce la Caľmacamul, dă scrisōrea ce avē,
Îi vorovesce în strună cele ce se potrivē;
5 L'au primitū cu bucurie, dragoste 'i-au arētātū,
Dar cât va ținē, eū nu sciū, căci chipul ți îngăimatū.
La Salih-Pașa se duce, arzul către elū au datū,
Cu milă și îndurare, a'i vorovi l'au răbdatū.
Pētrunsū de milostivire, ți ȃicē pe înȃelesū,
3500 Spre a sevīrși lucrarea, elū s'a sili mai alesū,
Dar încă vr'o duoī cu dēnsul, din boieri mai trebuescū,
Căci trei fiindū d'impreună, mai multū resmū alcătuescū.
De Argimagzariū sciință Caľmacamul nu avē,
Nici de Țarigradū vr'o veste a'i da nu se'mpotrivē.
5 Dupē trei sēu patru ȃile, Vorniculū Balșū 'i-au spusū,
Argimagzariul la Pōrtā, de ce ilū ținē ascunsū;
Pentru ce sē nu'lū arēte, căci nu'ī improtivitorū,
Pentru interesul țerei, și elū ți sirguitorū.
Balșū se apără cu totul, ți ȃicē: «Sciință n'amū,
10 De arū fi fostū vre o taină, creȃi de veste că nu'ī damū?»
Caľmacamul, c'o zimbire, căutāndu'ī lui puȃinū:
«Ține, ȃice, și citesce,» scōȃendū copia din sēnū;
«Eū amū deplină sciință, de ce te făȃiarnicesci,
Cu mantaoa făȃieriei pe Stefanū nu amăgesci;
5 Dar eū suntū în supărare, de ce mē năpăstuiți,* *146
De ce nu vroiți mai bine cu mine sē vē uniți?

- Eû se vë agiutû la tôte, eû se fiû sirgitorû,
Së vë împliniî dorința, cu unû chipû pré lesnitorû.»
Balșu remâne în uîmire, ameîtitû și sastisitû,
- 20 Adeverû se arête era silitû în sfîrșitû.
Unû patriotû se cunósce de Caîmacamû cumpăratû,
Ce'ntr'a boîerilorû sfaturî se afla neapăratû;
Sufletû prostû și de nimica, pentr'unû scârnavû interesû,
Patrioîl, patrie vinde, și pe acelû triimesû.
- 5 Pe unû așa vre o-dată, patriotû potû sê'lû numescû ?
Nici de cum că'î defăimare nêmului moldovenescû;
Plata lui ca și Iuda, lasă'lû se pôtă afla,
Credû că vécurile tôte faîta lui nu vorû spăla.
Balșu vëdëndû că nu se'ncape mai multû a se tălnui,
- 30 Îî arêtă totû secretul, fără a'î tăgădûi;
Îî arêtă că a merge la Țarigradû îî silitû,
Căci aû datû la toîl parolă, ș'a resbate s'aû fălitû.
Salih-Pașa cum că are sciință desevrșitû,
Agiutorû ori cât se'ncape a se'î dé pēr' în sfîrșitû.
- 5 Îî laudă Caîmacamul otărîrea ce-aû făcutû,
Cererea ce facû boîerîl, dice cum că î-aû plăcutû;
Îî bună, îi legiuită, adeveratû patrioîl,
Ce păcatû că nu-î unire intr'unû gôndû a fi cu toîl.
Prin jurământuri multû sfântë, pre Balșu aû incredințatû,
- 40 Că de-o asemenea rivnă și elû este aîțîtatû.* *147
«Vë voiû agiuta, îî dice, în cât se dă și cât potû,
Dar vë rogû, spre mulțămire, së më primiîl patriotû.
Și eû cu voi d'împreună Moldovenû se më numescû,
Rêmășița vieîlî mele aice s'o chîeltuescû.
- 5 Boîerilorû më rogû scie, și că'î rogû pēr' la pămêntû,
În Moldova së primescă, së fie alû meû mormêntû.
- Douë moșîl amû aice, dobîndite cu multû greû,
Së locuescû intru ele ca unû pămêntênû și eû;
Nu vë cerû altă nimică, de cât a fi odihnîtû,
- 50 Într'unû colțû alû țerei și eû, së trăescû nepomenitû;
Acêsta 'mî-e fericirea ce din sufletû o dorescû,
Totû secretul îîl descoperû de-unû prietenû nu'lû ferescû.»
Cu acestû felû de tēmîe Vornicul Balșu tēmîfatû,
Perde prepusû, îngrijire, remâne pré mîngălatû.
- 5 Se aprinde în elû fala, vëdëndû unû dușmanû smeritû,
Nu scie că-unû puiû de șêrpe îlû pîndë acoperitû.
Nu scia că a sê'lû musce de cât toîl mai multû pe elû,
Îlû invêță interesul, a fi smeritû ca unû mielû.
Balșu plinû de flotimie și de fala lui aprinsû,
- 60 Îî dice lui Végoridi: «ce vrei, vëî avé în scrisû;
Nu te îdoi nimica, în mine temeiû së puî,

- Cererea ți se'mplinesce, îndoaia mai multă nu'î.
 Fiū alū patriei de astăzi, te încredințedū că estî,
 După ce suntū eū la mijlocū, poți sē te mai îndoescî?»
- 5 Ce-aū scrisū la boeri eū nu' sciū, dar stafetă aū pornitū,* *148
 Și fără de prelungire, și respunsul aū venitū ;
 Dă Caîmacamulū cartea boerilorū Moldovenî,
 Care era iscălită de cei aleși pămēnteni,
 Fiū alū patriei că este, cu toțiî vorū a'lū numi,
- 70 Și socotescū fericire cu-acestū nume a'lū numi;
 Părinți se numescū cu toțiî, ca pe-unū fiū ilū socotescū,
 Recomānduitū de-unū frate, pe care toți ilū iubescū.
 Șérpele cu a lorū mână, vrēndū cu toți a'lū neteđi,
 Dar elū căuta sē musce, gōndū n'avē a se'mblāndi ;
- 5 Pentru a patriei bine, pe unū frate ce-aū trimesū,
 Cere sē'lū povățuîască, ca pentru-alū seū interesū.
 S'aū bucuratū Caîmacamul, se arētă multū voîosū.
 Dice c'a pune la cale tōte cele spre folosū.
 Ilū sārută, 'î mulțāmesce, s'arētă îndatoritū,
- 80 Sub mantaoa făciāriei, sta bine acoperitū;
 Îî dice că se cuvine, duoi-trei boeri sē mai ŷea,
 Ca sē se pāzescă rezmul acēsta pré trebuîa.
 Dice Balșū, Aga Creceanu și Cāminariul Cerchezū.
 »Într'acești duoi amū credință, potū sē mă îndemānezū;
- 5 Le-amū vorovitū multū, cu mine amēndoi se priimescū,
 În drumū voîū mai lua unul, căci mai mulți nu trebuîescū.
 Pe amēndoi Caîmacamul, de vrednici 'î-aū priimitū,
 Dar lucrarea vrē sē fie, cu unū chipū mai tăînitū.* *149
 Taîna din duoi dēcă ŷesē, taîna nu mai pōte fi,
- 90 Și totū cela ce-a numi-o, socotescū că va birfi.»
 Toți acei din Iași boeriî cu tacāmul lorū unitū,
 Ce'n magzariul Bucovinei, nu le-aū datū de iscălitū,
 Se tulbură, aflāndū taîna, între ei sē vorovescū,
 Dicū și-ei sē facă unul, și ilū și alcătulescū.
- 5 Ei avēū mai multū putere, căci se aflaū toți pe locū,
 Ei aū suferitū zādūful și ardere ca'ntr'unū focū.
 Nu mă voîū sfi a dice, adevērū a vorovi,
 Căci amū avutū totū prilejul, cu ochiî mei a privi;
 Vr'o deosebire mare în magzariuri n'amū vēđutū,
- 3600 Fisce-care interesul păzia cum ŷi de cređutū.
 Cei de-aici cerēū Domniea, cei-l-alti decamviratū, *)
 Unū Divanū s'alcătuiēscă între ei neapăratū,

*) Acestū Arz-Magzariū se află tipăritū în Fōia pentru Minte și Literatură

a Transilvaniei din anul 1840 No. 41. (1)

1) Veđi Arz-magzariul la finele sțhurilor din Tazlău.

- Ca iarăși ei să iea cârma și ei a povățui;
Din partea mé vrémă Domniea de-ași sci că nu m'oiu căi.
- 5 Unii cu asprime mare defăimau tare pe Greci,
Fără de milostivire, vré ca să'i surpe de veci;
Ce'i din Iași nu într'atâta, jăluind nu'i osîndeu,
Cu așa pornire mare, nu'i gonéu nici îi perdéu;
Lăsaū să se înțelégă acele ce-aū pătimitū.
- 10 Devletul să otărască de mai suntū de priimitū.
În pronomiile țerii de-o-potrivă era scrisū,* *150
Êtă între amênduoe aceea ce s'a'î cuprinsū.
Vogoridi cu Balșu una, sufletū și trupū amênduoi,
Și la cei-l-alți povață, dîcêndū : «și eu suntū cu voi.»
- 5 Întru ei avéu nădejde a lucra ș'a isprăvi,
Interesul la Domnie, cu dênșii a'lū isprăvi;
Cu curul în două luntre, parimiea ce avemū,
Mê temū să nu'lū vêdū în baltă, cum pe cei mai mulți vedemū.
Aū încredințatū Magzarul a boierilorū din Iași,
- 20 Serdarulul Iancul Stavru, pe care 'l-au și trimesū
La Focșani ca să aștepte boierii pēr' vorū veni,
Și, trecêndū și elū cu dênșii, împreună a porni.
Călmacamul se arêta către Balșu sirguitorū,
Sê'lū gătêscă, sê'lū pornêscă, cu totul înlesnitorū.
- 5 Către Pașa mijlocesce, cărțile a le porni,
Recomandații, Căminele, tôte vré a le citi;
Cetê una, tocmé alta, îndrepta, alcătua,
Pentru interesul țerii cât se dă se sirguia;
La alți mai micî din regîaluri, sê mai scrie îndemna,
- 30 Iar cât pentru Saraschierul, însuși se însărcina,
Dîcêndū cum că îlū iubescce, și îlū ascultă pré multă,
Pôte sê'i scrie și Pașa, dar puçinū și pré în-scurtū;
- Căci era de trebuință, se ceré neapăratū,
La Seraschierul sê mêrgă prin elū avé de lucratū.* *151
- 5 De-acolo sê'i înlesnêscă, elū a fi într'agîtorū,
Fără elū orî-ce chipū altul era nefolositorū.
Octomvre în optū-spre-đece, Balșu întru tôte gătîtū,
Luândū scrisori, diua bună, la Silistra s'aū pornitū,
Cu Cercezū și cu Greceanu din boieri de-aice dați,
- 40 Priimiți de Călmacamul și de dînsul lăudați.
La Focșani mergêndū boierii, și Stavru sta așteptândū,
Se unescū, nu staū nimica, do-acolo purcedū curîndū,
Căci la Bêrladū zăbovisce, bani sê iea aū căutatū,
Că pré puçini de aice, de chîeltuială le-aū datū.
- 5 Douê-đe-ci-și-șapte-a lunei, la Silistră aū venitū,
Îndată ce-aū datū de scire, conacū li s'aū rînduitū.
La două cêsuri de nôpte, cu toți aū fostū chîamați,

- Prîmirea le-aŭ fostŭ rece, cu asprime întrebăŭi ;
 «Ce vreŭi, — ȑice Saraschierul, — ce cereŭi, ce aŭi venitŭ ?»
- 50 Balşŭ, cu plecăciune mare, scărbitŭ şi fôrte măhnitŭ,
 A'lŭ îmblânȑi se silesc, vorovindu'î multŭ supusŭ,
 Tôtă pricina venirei cu amăruntul 'î-aŭ spusŭ.
 Le ȑice : «cum scriŭ boierŭ, fiindŭ toŭi peste hotărŭ ?
 Orŭ cîte cereri vorŭ face, nu credŭ c'orŭ fi în zadarŭ ?
- 5 Le este ertatŭ acéstă ? cum potŭ şi cum îndrăznescŭ ?
 Cu mai multă întregime, pentru ce nu socotescŭ ?»
 Acei din Iaşi îi arétă, din boieri suntu iscăliŭi,
 Dar ş'acei din Bucovina, a veni erau gătiŭi.* *152
- «La Ţarigradŭ, ca sê mergeŭi, nici de cum nu vê oprescŭ,
 60 Dar de'ŭi putê merge teferi, nu sciŭ, nu mē'ndatorescŭ ;
 Drumurile vedeŭi cum isŭ, totŭ norodul tulburatŭ,
 Vê luaŭi mēsuri mai bune, căci vê vorovescŭ curatŭ.»
 Mai multŭ d'unŭ cēsŭ în piclôre, se aflaŭ cu toŭi stândŭ,
 Cafê sê le dé, șê șêȑă, sê vedê că n'avê gôndŭ ;
- 5 De cât la sfîrșitŭ, în urmă, cafê aŭ ȑisŭ sê le dé.
 Sê șêȑă le poroncesce, neplăcerea se vedê ;
 Și puĉinŭ mai vorovindu'î : «mergeŭi căci sunteŭi trudiŭi,
 Mergeŭi, că de-acum îi vreme ca sê vê mai oȑihniŭi.»
 Saraschierul fôrte bine moldovenesce grăla,
- 70 Pentru că elŭ se născuse lîngă Hotinŭ, în raŭa.
 De terzimanŭ trebuinŭă cât de puĉinŭ nu era,
 Pe Balşŭ prilejul acesta pré tare îlŭ bucura
 «Odiha nôstră, îi ȑice, este când vomŭ isprăvi,
 Ș'a patriei fericire, cu ochii vomŭ priiŭi ;
- 5 Vizirule, noi scîmŭ bine, cum că estŭ dreptŭ hotînénŭ,
 Așa fiindŭ adevêrul, estŭ alŭ nostru pămênténŭ ;
 Patrioŭi suntemŭ cu toŭi, totŭ dintr'același pămêntŭ,
 Tatălŭ teŭ, cu îndurare, poroncesce din mormêntŭ :
 Sê nu lași sê bintulască țera, Grecii surpătoriŭ,
- 80 Pe a cărora credinŭă, ai vêȑutŭ de-atâtea orŭ ;
 Și cât sê dă din Moldova sê te silescŭ ca sê'î scoŭi,
 Patria ta sê o aperi și pe ai tei patrioŭi.* *153
 O țeră lacrimătore, Chelerul Împêrătescŭ,
 Sê nu te înduri, se rógă, a'ŭi spune na mē șfescŭ.»
- 5 — «Mergetŭ, ȑice cu blândeȑe, mergetŭ și vê liniștiŭi,
 Cât imŭ va fi prin putinŭă, m'oiŭ sili, nu vê'ndoŭiŭi.»
 La conacŭ mergêndŭ cu toŭi, staŭ pe gôndŭ fôrte uĉmiŭi,
 Nu putêŭ sê înȑelégă de ce 'sŭ așa priimiŭi ;
 Că'î aŭȑatŭ Saraschierul, era fôrte cunoscutŭ,
- 90 Dar de unde, de la cine, nici prin gôndŭ nu le-aŭ trecutŭ.
 Taĭna tôtă mai la urmă, însuși s'a descoperi,
 Lucru tănuitŭ sub sôre nu se pôte suferi.

- A doua ȕi iar îi chiamă, ca întâi nu 'i-aŭ primită,
De a doua întâlnire, cu toŭi s'aŭ mulŭamitŭ.
- 5 Îi priimesce cu cinste, la toŭi ȕice a şedé,
În vorôva lui asprime mai multŭ nu se cuprindé :
«Boerilorŭ, eŭ sciŭ bine drepturile ce aveŭi,
Şi ce lucrăŭ cu voi Greci, cei haini şi multŭ sumeŭi ;
Struncinarea cea de istovŭ care v'aŭ pricinuitŭ,
- 3700 De sciinŭa mé nici una, nu credeŭi că'i tăinuitŭ;
La Ţarigradŭ ca sé mergeŭi, eŭ nu pociŭ sé vê oprescŭ,
Dar cele de cuviinŭă vrêŭ ca sé vê sfătuescŭ :
Dupé întêmplarea vremei eŭ nu sciŭ de va intra,
Devletul în cercetare, şi de nu s'a apăra;
- 5 Vremile suntŭ precum însuşi puteŭi sé le judecaŭi,
De veŭi merge peste vreme, mé temŭ sé nu vê 'ncurcaŭi;* *154
Gôndescŭ mai cu întregime, eŭ cu cale socotescŭ,
Hârtille să trămitemŭ, şi pre voi sé vê oprescŭ.
Inadinsŭ Tătarî sé mérgă, căci nu amŭ nici unŭ prepusŭ,
- 10 Că, în doue-ȕeci de ȕile, vomŭ priimi şi respunsŭ.
De va fi vreme sé mergeŭi, vê voiŭ agŭta şi eŭ,
Iar de nu, de ce sé faceŭi unŭ drumŭ atâtă de greŭ?
Sé vê încurcaŭi cu toŭi, vremea sé vê prăpădiŭi,
Vi le puiŭ tôte 'nainte, ȕiceŭi şi voi ce gôndiŭi.*
- 5 Vorôva lui pré întregă, cu toŭi s'aŭ mulŭamitŭ:
«Ori ce veŭ găsi cu cale, îi ȕicŭ, şi noi ne-amŭ primitŭ.»
În dată întru lucrare, ceea ce aŭ ȕisŭ aŭ pusŭ,
Căruŭa multŭ mulŭamindu'i, întru tôte s'aŭ supusŭ ;
S'aŭ datŭ cădută poroncă a li se da tainatŭ,
- 20 Cu îndestulare mare, fórte i'aŭ îndemănatŭ.
A treea ȕi şi Tătarul precum aŭ ȕisŭ, s'aŭ pornitŭ,
Patru-ȕeci-şi-cinci de ȕile, aŭ trecutŭ pêr'aŭ venitŭ.
Boierî în mulŭamire, la nimică supăraŭi,
Îngrijirea, neodihna, era că'sŭ înstrăinaŭi.
- 5 Nu se scia şi respunsul care se puté primi,
Le va da drumul sé mérgă, saŭ înapoi s'orŭ porni ?
La unŭ-spre-ȕece Dechemvri, sosi doritul respunsŭ,
Nesciinŭa otărîrei îi ȕiné întru prepusŭ.
La Paşa-Capşi îi chiamă; Paşa blândŭ, politicosŭ,* *155
- 30 Le arétă că respunsul le-aŭ venitŭ cu multŭ folosŭ :
«Hârtille suntŭ primite, Devletul multŭ mulŭamitŭ,
Tôte cererile vóstre, vê spunŭ că s'aŭ priimitŭ;
Domniea este a vóstră, Domnî vorŭ fi din Moldoveni,
Dintru acei cu şciinŭă, şi mai alesŭ pământeni.
- 5 Taina vrêŭ sé sé păzescă, şi numai voi sé o sciŭi,
Interesul e alŭ vostru, sé cuvine sé lŭ păziŭi ;
Grecŭ de-acuma la Domnie nu veŭi mai avé mci cumŭ,

- Dar să vă păziți credința, să n'o abateți din drum;
 În Țarigradū ca să mergeți, îmi scriu c'acum vreme nu'î.
- 40 Devletul așa volesce, otărîrea îi alui;
 Dar fără de prelungire, să știți că veți fi chiâmați,
 Și la cererile vóstre, veți fi fórte ascultați.
 Îmi poronescū și acésta să v'o dîcū de multe ori,
 Ca să ocrotiți ralaoa, căci sunteți respundători;
- 5 Paza și nebîntuirea, s'o ceiū tótă de la voi,
 Să n'o lăsați în osîndă, în necazū și în nevoi.
 Boierii să ocrotescă, cei bătrîni cari sunteți,
 Indatoririle tóte către voi să mărginescū.
 Voi aveți ca să dați sémă, voi veți fi și întrebați,
- 50 Vă luați măsuri mai bune, că 'n răspundere intrați.
 Etă câte pērē astădî, să vă agîtū amū pututū,
 Și de-aice înainte, credeți c'oiū face mai multū. •
 Îi mulțămescū toți prin lacrimi, dîcū cele ce s'aū cădūtū* *156
 Pentru a sa sirguință și binele ce-aū vēdūtū.
- 5 Își iaū cu toți diua bună, prin chipul celū mai plecatū,
 C'o rază de mulțămire, la gazdă s'aū înturnatū,
 Voindū ca să se gătescă, căci a le lorū s'aū alesū,
 În nouă-spre-șeci Dechemvri, din Silistra aū purcesū.
- Vinū la lași, vorū se'lū tîlnescă, pe nuoul lorū patriotū,
 60 Care cu o sete mare, ce-aū lucratū vrē a sci totū.
 A'î tîlnui adevērul, între ei s'aū sfătuitū,
 Dupē cum și Saraschierūl, fórte 'l-aū chizășluitū.
 Mulțămiri dar nu pré multe, câte-va 'iaū incurcatū,
 C'asa aștepta să vēdă, dupē cele ce-aū lucratū.
- 5 Vē veți îngrozi de a'ți scie, nuoul nostru pămēnteanū
 Ce-aū lucratū elū pe sub cumpētū, și aū eșitū la maîdanū;
 Fiul a patriei nóstre, celū smeritū ce s'aū primitū,
 A trăi trasū într'o parte, făr'a fi măcar numitū,
 Viperă, puiū de năpărcă, cum crede că'lū va lăsa,
- 70 Dumneșeū ce vede tóte, veninul seū a vērsa?
 L'a descoperitū în urmă prin caîmēoa ce-aū trāmisū,
 Saraschierūlul Silistrei ce cu mânia sa aū scrisū.
 A se tîlmăci caîmēoa, ómenī cu sciîntă-aū pusū,
 Póte să fie acēia, care însuși Balșū aū dusū.
- 5 Cu pânea țerei în gură, năravul lui nu'lū lăsa,
 Pe boieri și țera tótă, cāt putē o apēsa: *)!* *157
 •Suntū haini toți pămēnteni, Saraschierūlul scria;
 Sntū și aū fostū totū de-a-una, nimicū nu se îndola.
 Curțile megieșite tot printr'înșil aū lucratū,

*) Veți la sfîrșit și veți afla copia scrisórei scrisă Saraschierūlul, tîlmăcită de pe însuși Caîmēoa sa.

- 80 Pêrè n'aũ fostũ ei povață, în țeră nu aũ intratũ.
 Toți suntũ uniți, ei uneltă, cu dreptate pătinescũ,
 Să lase pe Enicerii, căci numai ei îi smerescũ;
 Căci asemenea urmare, face cei din Misirbei,
 Pêrè 'i aũ călcatũ Franșosii și aũ cădũtũ peste ei.
- 5 Lasă'î se se osîndescă, nu pătinescũ în zadarũ,
 Tratarisescũ cu Devletul încă de peste hotarũ;
 Prin Argimagzariũ la Pórtă, Domniea acum voiescũ,
 Ca se mERGă dintre dinșii, pe unul orõndulescũ;
 Omũ frumosũ, cu barbă mare, albă, și la statũ înaltũ,
- 90 Mai chipesũ de cãt pe-acesta, n'aũ pututũ afla pe altũ;
 Fă dar ori ce sciũ cu dînsul, datoriea 'mĩ-amũ făcutũ,
 Cugetul se nu mă mustre, mai la urmă c'amũ tăcutũ.»
 Acestă fără 'ndoială, pe Saraschierũ aũ aprinsũ.
 Ce puté face de-o-dată, vEDdendũ cele ce 'i-aũ scrisũ?
- 5 Dar înțeleptũ, omũ cu minte, sufletũ îmbunătățitũ,
 Judecândũ cu întregime, mai la urmă aũ simțitũ
 C'aceste suntũ tóte intrigĩ ce elũ însuși împleté,
 Elũ era pricina tótă, boierii ce zăbové,
 Ș'așa s'aũ întorsũ îndată cu milă a-'i agluta,
- 3800 Nedândũ cređare Iudei, la cele ce'ĩ areta.* *158
 Vaĩ mie! acesta este acelũ care ne striga,
 Pămêntênũ se se numescă, din inimă să ruga.
 Șérpele, ce pămêntenii s'elũ ție în sênũ voia,
 Pentru care Balșũ atâta se ruga și sfățuia.
- 5 Pâinea ce mânca a țerii, aceea l'a osîndi,
 Dreptũ giudecătóriũ îi Domnul, elũ ȳarăși va isbîndi.
 Îmĩ pare că'ĩ vEDdũ osînda, de la sine'și a cădé,
 La vr'unũ locũ cu depărtare, în osîndă l'arũ vedé.
 Avé mare bucurie, de boieri că s'aũ întorsũ,
- 10 Și n'aũ făcutũ vr'o ispravă, cu mergerea lorũ în gîosũ;
 Credé, că a lui lucrare, pre ei 'i-aũ împiedecatũ,
 Dică că Balșũ, Tuiuri, Cucă, în Buzêũ le-aũ înnecatũ.
 Patimă pe Balșũ nespusă, a'lũ vedé se supăra,
 Dicêndũ-i, că dreptul țerei, îi silitũ a'lũ apăra;
- 5 Trei țile de erau bine, dar a patra ȳi stricați,
 Amũ cređutũ, în multe rînduri, a'ĩ vedé încăerați.
 Unul îngônfatũ de slavă, celalaltũ de-unũ tarzũ firescũ,
 Putéi socoti vre-o dată a'ĩ vedé că se smerescũ?
 Goné pe Balșũ Calmacumul, a lipsi din Iași doré,
- 20 Voróva lui îngômfare, nici de cum nu suferé.
 Balșũ se desgustarisesce vEDdendu-se prigonitũ,
 Chipũ cãnta se se ducă ȳarăși de unde-aũ venitũ,
 Căci familia lui încă, în Bucovina avé,
 Cunoșcêndũ pre Calmacumul, primejdie o privé;*

- 5 Că va merge pēr' la vîlță, Grecu fiindu, n'avé prepusu,
Chipu nu era de unire, nici s'e se dé lui supusu.
In peptu au dus-o o vreme, cât au pututu au răbdatu,
Dar perđendū tōtă răbdarea, botărirea sa au datu :
La hotarul Bucovinei, din Iași a se depărta,
- 30 Familia lui s'o vîdă, și necazu a uita.
Beldiman se'mprotivesce, uniți fiindu nu'lă lăsa,
Se silé ca s'e'lă opréscă, din tōtă virtutea sa ;
Ii đicé s'e zăbovescă, puçinu a mai aștepta,
Căci prefacere așteptă, și reul s'a îndrepta ;
- 5 Ce interesu avé nu știu, știu că multu s'au sirguitu,
S'e mai sté s'e nu se ducă, îndestulū l'au sfătuitu.
Elu giuca unū rolū prostaticu, pentru elu mulțamitorū,
Intru sfeđile urmate, elu era împăcătorū,
Căci Balșu îi da ascultare la cele ce'lū sfātuia,
- 40 Cum că'i prietinu statornicu, nimicu nu se îndoia;
Bine făcé s'e'lū asculte, pre dînsul pênē 'n sîfîritu,
Căci s'au cunoscutu în urmă, cum că Balșu multu au greșitu
Răbdarea lui perde tōtă, đice : «nu potū suferi,
Nu'ți dau mai multu ascultare, nu'ți dau cuvêntu c'oiu peri;
- 5 Lasă-mé s'e mergu de-aice, lăsă-mé c'oiu 'nebuni,
Fără prelungire iarăși, făgăduescu c'oiu veni.»
Purcede din Iași, se duce, la hotaru se zăvové,
Familia lui s'e vîdă, prilejū acolo avé*.
- La Dorohoiu, și la Herța, și la Botoșeni umbla,
- 50 Vremea pērē s'a preface, din locu în locu se primbla.
Treî lunî au trecutū la mijlocu, și Fermanul au venitū,
Insuși de la Saraschierul, cu mare grabă pornitu;
Pre boțeri ce mersese cu argimagzarul vré,
Și încă alți duoi cu dênșit, ca s'e mîrgă îi ceré ;
- 5 Însă boțeri de ispravă, credincioși și ispititi,
Din cei de nénu fôrte vrednici, ómenî aleși și cinstiți;
Căci prē îndurata Pórtă ceré a se 'nfăcioșa,
Dupē sadacatul țerei, mila sa a revêrsa.
O poroncă ca acésta ca unū trêșnetū 'i-au părutū,
- 60 Se tulbură Vogoridi, vede că merge uritū.
Balșu s'e mîrgă la Silistra, pentru dênșul era greū :
«Se cade, đicé în sine, mai bune mesuri s'e'mi iéu ;
Fiindū că 'n Iași nu se află, îi lesne a'-lū depărta,
Altul mai smerinū la sufletū în locul lui a căta ;
- 5 Altul care s'e nu fie vrăjmașu nêmului grecescu ;
Balșu îi pătimașu și dușmanū scie cum că'lū prigonescū.»
Din toți căți erau aice, pe Beldiman au alesū,
Se scólă, merge la dînsul, îi đice pe înțelesū ;
Cu drăgoște îi vorbesce, se silesce a'lū pleca,

*160

- 70 Țice că numai cu dînsul, sufletul lui s'a 'mpăca;
De Țarigrad nu'î vorbesce, nici 'i-aū pomenitū măcar,* *161
Moldovenilorū sē spue crede cum că'î în zadar;
În întinericū sē'î lase, a nu sci unde și cumū,
Ca sē nu alcătufască cugetārî din așa drumū.
- 5 Beldiman, omū prepuelnicū, și de umbra lui feritū,
Care dorē sē trăescă în cât se dă mai smeritū,
Era de gînditū vre-o-dată, că elū se va înearca?
«Vêrsta, starea sănătăîi, Țicē, nu vorū rēdica;
În starea care mē aflu, nu potū sē gîndescū de drumū,
- 80 Amū alergatū fiindū tēnērū, amū cădūtū nu potū de-acumū.
Întrebă bētrānî și tinerî că te vorū încredința,
Că în slujbă și 'n primejdii, Beldiman nu se cruța.
Nu crede cum că spuî basne, nu crede că mē fălescū,
Dupē slujbă, mulțămire, că nu amū ayutū jălescū.»
- 5 Nu'lū silesce Caîmacamul, creġēndū a'lū îndupleca,
Mai vorovindu'î și alȡii, în sfîrșitū se va pleca;
Romanul, Hușul de față, a doua ȡi i-aū ȡisū iar:
«Suntū neputinciosū, îî ȡice, îlū silesce în zadar;
Suntū și alȡii și mai vrednicî, și tinerî ce potū lupta,
- 90 Este Logofetul Sturdza, de ce vreî a'lū depărta?»
— «Eū nu'ȡi ceî sfatū sē'mî spuî cine; te întrebū de priimescî.
De vreî sē mergî la Silistra, și patriei sē slujescî?»
— «Amū slujitū cât amū fostū tēnērū, o ȡicū și nu mē șfiescū,
Pe orî care vreî, întrebă, acum nu mē bizuescū.»* *162
- 5 Și pe Vornicul Râșcanul 'i-aū trimisū de 'i-aū vorbitū,
Cunoscēndu'lū bunū prietenū, dar și elū n'aū isprăvitū.
Pe Sturdza, Cuza, Râșcanul, vrēndū și nevrēndū 'i-aū alesū,
Țăutul, Cerchezū, Greceanul, toȡi uniȡi aū și purcesū;
Vechilū de Logofetie, aū lăsatū pe Beldiman,
- 3900 Cu ceî ce mai rēmăsese, sē caute de Divanū;
Îi pornescū cu mare grabă; la Silistra ajungēndū,
Aū aflatū ce nici o dată nu le trecuse prin gîndū;
La Țarigradū c'orū sē mērgă acolo s'aū domiritū,
Mehmetū-Pașa-Saraschierul, le-aū vorbitū descoperitū;
- 5 'I aū îndemānatū la tôte, auȡindū că n'u'sū gāȡiȡi,
Le-aū datū banî, recomandȡiȡi, de cari erau lipsiȡi;
S'aū arētatū cu o milă, în cât creġū că nu s'aū datū,
C'o nespūsă îndurare, Moldovei aū ajutatū;
Ceî din țera Romānescă, boferiȡ ce-aū fostū chîlāmaȡi,
- 10 Ajunsesē în Silistra, staū acolo adunaȡi.
Dupē Pasci în trei Aprile, Lunî din Silistra purcegū,
Cu iesaccii și cu pază, cu toȡi împreună mergū.
Sē'î lăsāmū urmāndu'șî drumul, noi sē venimū înapoi,
Sē vedemū oșinda țerii și a Iașului ne voi,

Silnțele lui Vo-
goride. — Mărtea
lui Malib Paşa. —
Osman-Aga îl
înlocuiesc. —
Saiz-Efendi de-
vine Chihai-a-bei.
— Urmările ace-
stora şi a le lui
Vogoride. — Ne-
casul jerei şi du-
rerea pământeni-
lor. — Scrierile
boierilor din Ta-
rigradă.

- 5 Multă îngrijire Vovoride, prefacerea a privi.
Căci nu scia şi boierii ce voru puté isprăvi;
Cu toate că elu trăsese pe câţi-va în partea sa,
Îngrijit fiindu pre tare, că mergându 'lă-oru apăsa;* *163
Dar de ei a se încrede, nici o dată nu puté,
- 20 De aceea 'n îngrijire de apururea pluté;
Însă cumpétul nu'şi perde, interesul seú căta,
Din drumul ce apucase, nici cum nu se depărta.
Salih-Paşa din vjéţă după ce s'aú sêvlşitú,
Paşalicul îl luase, Osman-Aga în sfîrşitú;
- 5 Eniceri-Aga de-aicea, omul bunú dar fôrte prostú,
În tinereţile séle, nu sciú mai strâşnicú de-aú fostú.
De a lui nemulţămire, de Eniceri, într'unú rîndú,
Fără de papuci sé scape, l'amú privitú pe elú fugêndú.
Chihai-a-bei rînduise, — celú mai cumplitú ce s'aú datú.
- 30 Ce firea alcătuisé, a fi numai spre prădatú, —
Pe acelú Saiz Efendi, de Hogiachi-anul lăsatú,
Căci avusese tovarăşi şi era interesatú.
Acesta e Chihai-a-bei, şi ori-ce voia făcé,
Întru prădări şi în jafuri, puçini cređú că'lú întrecé.
- 5 Caîmacamul cu acesta, bunú prietenú şi unitú,
Alégă Dumneđeú Sfântul, câte-aú lucratú ş'aú stirnitú;
Cu toţi réii era una, pe prădători apăra,
Ghiaur-Ali bunú prietenú, Gıanoglu a lui era;
Rêmanéi întru uimire în cele ce lucrau toţi,
- 40 Socotescú că în mormênturi aú simpitú şi acei morţi;
Nici ei n'aú rêmasú în tîcnă, întru cele ce-aú urmatú,
Prin Monastiri nu lăsase, nici nnú mormêntú nescurmátú;* *164
Migle de ôse pe-afară asvêrlite se vedé,
Că'n mormênturi îi avere mai cu toţi o credé.
- 5 Ce gîndescú întru acéstă, nu'î osîndă pentru toţi?
Cândú priivesci că'n mormênturi nu'sú în tîcnă nici cei morţi?
Ce lucra în tainaturî omul acestú nesăçiosú,
Carnea, pâinea, fônul, orzul din toate avé folosú.
Piei de ôie şi de vacă, pentru oşti ce se tăia,
- 50 Cum că suntú a lui iraturî, a ñice nu se sfîă;
Banî aú luatú şi acesta, cât prin gîndú nu 'i-aú trecutú,
Cu Caîmacamul prietenú aú lucratú ce 'i-aú plăcutú.
Mai fiindú şi Chihai-a-bei, acum lucra ce 'i plăcé,
Nime nu'ndrăzné s'î ñică pentru cele ce făcé.
- 5 Grózniciú vêrsătorú de sânge, avé fală a tăia,
Pe chrestini pentru nimicuri spre môrte orînduîa;
Pururea la pórtă Curţii, vedéi unul-duoi tăeţi,
Şi mai bêtrânî, şi în vêrstă, şi cei mai frageţi băeţi;
Pe câţi bâte la falangă, de veci rêmanéu stricati,

- 60 Căci bătē cu nisce sope, nū cum bătēu cel-l-alti.
 Privesce necazul țerei, toți bezmetici, retăciți,
 Toți în de:nădăjduire, și'n necazuri adūnciți;
 Fericirea era tōtă pentru Jidovi și Armeni,
 Lacrimile și durerea numai pentru pămenteni.
- 5 Se vedē că ei greșise, ei acum și rēsplătē,
 A se mēntui cu-atāta, fericire'i de-orī putē.
 Cel ce'n Țarigradū mersese, din boieri nu se scia,
 Ce isprăvescū, ce lucrēzā, și în ce se sirguia.* *165
 Din boierii de aice, câți-va scrisori au primitū,
 Din boierii de aice, câți-va scrisori au primitū,
- 70 Dar nu se vedē în ele nimica descoperitū;
 Mulțămiri că suntū pré bine, întru tōte odihniți,
 Și nespusa îndurare cu care au fostū primiți;
 Devletul celū multū puternicū și de Dumneđeū păzitū,
 Cunoscēndū credința țerei, se află multū imblânțitū;
- 5 Se nădăjduesce milă și în tōte aglutorū,
 Mulțămiri sē dāmū din sufletū, celū multū îndurătorū.

Fermanul pentru retragerea Turcilor din țeră. — Osman-pașa. — Urmările Enciclorilor. — Latif. — Fermanul pentru redarea lui Vogoride. — Osman-pașa anunță boierilor achim-barea Caîmac-mului și instalēză Divanul ca ocăr-mulorū țerei. — Vogoride și boierii. — Scirlo din Țarigradū. — Ioan Sturdza, Domnū. — Tóderű Balach și Petraki Sturdza, Caîmac-camî. — Bucuriea țerei pentru Domniea pămēnteană. — Voacul de surd alū Moldovei. — Invo-care către împēratul cārescū.

- În Țarigradū Vogoridi simțise ce se lucra,
 Dar nu scia feredeul întru carē va intra;
 Aglutorul și nădejdea, la Saraschierul avē,
- 80 Ochul lui în totū minutul la Silistra priivē.
 Tōtă a sa mēntuire de acolo aștepta,
 Căci Saraschierul puternicū, putē a'î întēmpina.
 Tōtă starea arētată, cum mai susū amū pomenitū,
 La douē a lui Iuli din Țarigradū au venitū,
- 5 Fermanū ca sē se redice Enicerii câți era,
 Cu căduta priveghere, țera a nu supēra;
 Osman-Pașa sē se ducā, la Sarhatul poroncitū,
 Chiucuc-Ahmet pentru pază, sē stē în Iași neclintitū;
 Cea mai mare fericire, țera și Iașul dorē,
- 90 Nu putē sē se încrēdā, tuturorū visū le părē.
 Osman-Pașa Ferimanul, de-o datā l'au tăînutitū,
 N'au spusū nimēruî nimica. pērē n'au alcătuitū,* *166
 Cu ce tertipū sē'î adune și din Iași a'î redica,
 Fără a bēntui țera și orașul a strica;
- 5 Tōte după cuviință la cale decā au pusū,
 Apoi Ustaliile tōte, înainte au adusū;
 Au cetitū la toți Fermanul, mesuri le-au dīsū ca sē iea,
 C'orū răspunde cu vieța, frățesce îi sfātula.
 Sultanū Mahmud, vrē odihna raelei ce-au pătimitū;
- 4000 «Îngrijii-vē, le dīce, căci nu'î lucru de glumitū;
 În douē zile de astăzi, cazanuri și toți porniți,
 Prin Silistra îi sē treceți, de'ți greși sunteți periți.»
 Poronca au dat-o și ei, la toți cei ce se cădē,

- Că se'ngrijescă a-purcede, începe a se vedé.
- 5 Bucurie în atâta, cât mai mare nu s'au dată,
Se'ngrijaă că'n rădicare s'oră apuca de prădată;
Avé cuvântă de'ngrijire, după câte au vădută,
Dreptate avé pré mare, lucru era de cređută;
Că voră eși cu mână gôle, în fire nu era dată,
- 10 De focă. era prepusă mare, și în sfârșit de prădată.
Pe cât au fostă îngrijire, la sfârșit nu au lucrată,
Pe la boferi, pe la gazde, se iewa bană au supărată;
Zălôgele socotela atuncea au căutată,
Nu'î plăti decă'ți da mâna, și se te veđi descurcată.
- 5 Oră lepăda pe la gazdă, fônă, pâine de cumpărată.
Amar de gazda aceea, bană de n'ară fi numărătă,* *167
Se lăuda cu glasă mare, striga cum că 'i-a da focă,
Bană a le da ca se scape, alerga, nu'și afla locă;
Săraci ce-avéu prin casă, mergé, puné amanetă,
- 20 Dându'î bană s'elă îmblândescă, s'elă vedă desmănietă.
Mueri ce avé prin casă, pe tôte le-au desbrăcată,
Cea mai mare osîndire, la purcesă ele-au cercată;
Pe tôte-au ajunsă osînda, sfârșitul au fostă urită,
Căci câte-au fostă burduhose, pe tôte le-au omorită.
- 5 La Bahluiă vr'o paî-spre-dece, ucise le-au înecată,
Apoi prin fântâni, prin puțuri, pré multe au aruncată.
La acésta pré cu cale că au făcută socotescă,
Să se sature, le lăsa, de amorul celă turcescă;
Lasă pe nasă se le lăsa, aceea ce au făcută,
- 30 Și se găsescă pe dracul pentru c'asa le-au plăcută.
În optă zile a lui Iuli, Sâmbătă s'au rădicată,
Au scăpată săraca țără de osîndă și păcată;
Din Iași în josă prin conace, țipete, vaetă ș'amară,
Pêre ce-au ajunsă cu toți ș'au trecută peste hotară.
- 5 Mehendariă Latif Spătarăul, vai de elă ce-au suferită,
Nu credé că s'a întôrce, omul era de perită.
Dintre ei pré mulți aicea unde-au putută s'au dosită,
Dar vai și amar de-aceia, ChiucIuc-Ahmet ce-au găsită;
Nu le mai întreba starea, în bătaie 'i-au stricată,
- 40 Voră uita dulcēja țerii, desfătarea ce-au cercată,* *168
Însă Moldova pré dulce 'i-au dată prin apă, priu focă,
Și după puçină vreme, au venită pré mulți la locă.
Dar cea d'ântéiă mulțămire n'au aflată dec'au venită,
Treble erau schimbate, vremile s'au prîmenită.
- 5 ChiucIuc-Ahmet fôrte strașnică, zulumuri nu suferé,
Decă îndrăzné vre unul, sub topuzul lui peré;
Ședéu amorțiți prin sate și pe la boferi supuși,
Lustrul ce avé, lipsise, Eniceri păréu că nu'să.

- Ducându-se Enicerii, a doua zi altă Fermană,
 50 Poroncă ca să redice, pe boierul Caïmacamă.
 O Aga de la Silistra, spre acésta triimesă,
 Dintre Agalele Paşei, omă deşteptă, forte alesă,
 La Pâşa-Kapşı a'lu trece, aū arătată, aū grăită,
 Şi fără zăbavă multă, la couacū l'aū rînduită.
- 5 Trămite, chiană îndată, pe slăvitul Kaimacamă,
 Dice că de la Silistra, are s'îi dee fermană.
 După ce 'lă-aū pusă la mână, din ochiū nu 'lă-aū prăpădită,
 Hotarul fiindă aprópe, era lucru de gînditū.
 Acolo din împreună, amînduoî aū petrecutū,
- 60 Incât se dă că nu'îi frică, ca să creďă l'aū făcutū ..
 Ce să creďă? vedé bine în ce feredeū era.
 În laţul care căduse nu se puté scutura.
 Priveghierea era mare, cu care era păzitū,
 Îi da prepusū a se teme, şi elū ţine ingrozitū* *169
- 5 Porunci-a doua zi Paşa, după boier a chiăma
 Eără de întărđiere la Curte a'î aduna;
 Se adună toţi boierii, pricina nime scia,
 Căuta cela la cela, întru tóte se'ndoa.
 Dice, café şi ciubuce, ca să şedă 'i-aū poftitū,
- 70 Îndată şi Caïmacamul cu Agaoa aū venitū.
 Nu'î celū d'intěiū Vogoridi, acelū falnicū şi voşosū
 Se vede unū grecū pré smerinū, îngrijitū şi multū fricosū,
 Galbenū la faġiă, pe gîndurī, cu benişul strânsū la peptū,
 Păré că la toţi arū dice: «să mă agiutaţi aşteptū.»
- 5 Paşa începe voróva, începe a areta,
 Că din pogoritū, suişul, nu se póte depărta;
 După suişū pogorire, urméză neapăratū,
 Şi apoi iarăşi suişul, dupe ea îi vederatū.
- Milele séle Devletul, de veci nu le póte da,
 80 Ceî ce aū fostū pe o vreme, mai potū şi ceva răbda;
 Ştefănaki Caïmacamul se află acum schimbatū,
 Cum că'î mulţamitū Devletul, nici este de întrebatū.
 Socotelile s'şî cate, la Silistra îi poftitū,
 Ca să mérgă cu odihnă, Agaoa îi rînduitū;
- 5 Divanul de-acum să fie, întru tóte lucrătorii,
 Şi celorū puse la cale, fără cusurū următorii.
 Pricina să se 'nţelegă era destul unū cuvěntū
 Celelalte ceremonii eraū voróve şi věntū.* *170
 S'aū înţelesū pré pe lesne că elū este redicatū,
- 90 Póte aū aflatū Devletul acele ce s'aū lucratū.
 Incurcă şi Caïmacamul voróve câte-aū pututū,
 De sirguinţă arétă, cu ostile ce-aū făcutū.
 Si pentru ţeră le spune, cât se dă că s'aū silitū,

- C'aũ pututũ s'o sprijinescã, era lucru de fãlitũ.
- 5 Pe boieri îi scõte marturĩ, în cãte-aũ fostũ împilatũ,
 «Boiurum!» ñice Agaoa, și îndatã s'aũ sculatũ;
 Ðiua bunã de la Pãșa, aũ luatũ foarte scãrbitũ,
 Fãlcile i se 'ncleștase, gurã n'avẽ de vorbitũ.
 Se întorcũ iarãși la gazdã, cai de menzilũ poroncescũ,
- 4100 A se face, prelungire nici cum nu'lũ îngãduescũ.
 Acẽsta îlũ dãrma tare, acẽsta îlũ supãra,
 Adaogẽ îngrijirea întru care elũ era.
 Toþi ai lui pe lingã dñsul, cu jale îi cãutaũ,
 Lacrimi în ochi avẽu uniĩ, alþii nãdușiĩ oftãũ ;
- 5 Toþi îi grãiaũ cu sfiãlã, nu vrẽ ca sã dẽ prepusũ,
 Strãini vrẽ sã se arãte, și cum cã ai lui ei nu'sũ.
 Boierii se ducũ la dñsul, s'adunã, îlũ mĩngẽia,
 Și ca sã'si lea ñiua bunã, puçini binele 'i voia,
 Cãci pe mulþi îi supãrase, cu mulþi din ei s'aũ sfãditũ,
- 10 Ca sã'ĩ vie 'n capũ acẽsta, nici cu gõndul n'aũ gõnditũ.
 Elũ își aștepta Domniea, precum ai sei toþi strigaũ,
 În slujba Curþei sã între, mulþi mergẽu de se rugãũ,* *171
 Cãci și Vornicũ despre Dõmna, ñicẽ c'aũ pomãzuitũ,
 Întru isprava Domniei nimicã s'aũ ñdoitũ.
- 5 Îlũ mĩngẽie toþi boierii, îi ñicũ cãte s'aũ cãdutũ,
 Sã'lũ vedũ așã micũ la sufletũ, nici o datã n'amũ creðutũ;
 Pãtrunsũ de-o mare durere, lacrimi vãrsa în sfirșitũ,
 Se ruga la toþi sã'lũ erte, cãci põte le-a fi greșitũ ;
 Ca unũ omũ întru greșale, și elũ se afla supusũ,
- 20 Sã nu se 'ndure de dñsul puterea acẽ de susũ.
 «Fraþilor, ñice, cu toþii rugaþi-vẽ ca sã scapũ,
 Din durerea și osinda care'mi-a venitũ la capũ.»
 Din boieri raspunde unul, fõrte de curẽnd sfãditũ,
 Care a'ĩ vedẽ cãderea, așã curẽndũ n'aũ gõnditũ :
- 5 «Vrãjmașũ 'fi-amũ fostũ pẽrẽ astãði, iar acum te tĩnguescũ,
 Sfetnicii ce adunaseși, acela te osĩndescũ ;
 Sfaturile lorũ privesce, în ce necazũ te-aũ adusũ,
 Cele ce-așteptamũ sã'fi vie, le vedũ tõte mai presusũ.
 Acelũ de susũ sã'fi agiute, agiutoriu lui s'aștepþi,
- 30 Acẽsta, pildã sã'fi fie, a putẽ sã te ñndrepþi.»
 Își iaũ cu toþi ñiua bunã, drumũ fericitũ îi poftescũ,
 Cãci nu'lũ lãsa sã 'ntãrðie, sã purcẽgã îlũ silescũ.
 Într'o butcã cu agaoa fõrte sprintenũ aũ purcesũ,
 Și dupẽ elũ o cãruþã, cu o slugã aũ mai mersũ,
- 5 De Eniceri Iașul slo bodũ, Caiamacamul rãdicatũ,
 Duoẽ rane fõrte grele a țerei s'aũ vindecãtũ.* *172
 Nu'ĩ destulũ numai atãta, așteptã și sã privesci,
 La duoẽ-spre-ðece-a lunei, Mercuri s'aũ priimitũ vestĩ :

- Unu Devlet-Tataru sosescē, din Țarigradu triimisū,
 40 Boierilorū vești aduce, și însciințări înscrisū;
 Că devletul celū puternicū și de Dumneđeū păzitū,
 Vêdendū sadacatul țerei, de istovū s'aū imblânditū;
 Boierilorū hărăzesce, Domniea țerei de-acum,
Greci sē nu mai încapă, sē nu fie nici de-cum.
- 5 Logofetul Ion Sturdza Domnū și oblăduitorū,
 Aū alesū după plăcere, Devletul îndurătorū.
 Dândū de scire poroncesce, Caimacamī aū rōnduitū,
 Pe căpi aū cređutū destoinici, și acei ce aū voitū;
 Toderū Balșū, Petraki Sturdza, erau mai deosebiți,
- 50 Și cu dēnșil d'împreună, și Divanistil uniți.
 Ce norocū, ce fericire întēmplarea aū adusū,
 Căci de unū vécū și mai bine, de când Domni Moldoveni nu'sū!
 Nu putē sē crēdă nimeni, nu se p teū dumeri,
 Striga: «de acum Moldova, credemū că va înflori.
- 5 Aū lipsitū tirani țerei, Domni Greci s'aū redicatū,
 Prada, bănăritul țerei, de la sineși aū picatū;
 Postelnici și Ministrii, vorū fi toți din pământeni,
 N'orū desbrăca fără milă pe săraci Moldoveni.
 N'are cuvēntū, unū Visternicū, cu Domnul a se uni,* *173
- 60 Vrēndū cu banī s'ēlū giftuēscă, în vremea cât va domni.
 Unū Domnū pământeanū, ca Grecul nu pōte fi nesăcșiosū,
 Căci va căuta mai bine la a patriei folosū;
 Întru fericirea țerei, credū pe-a sa că a afla,
 Căci unū fiū pe a sa malcă, nu pōte a împila.
- 5 Etă vécul celū de aurū, vai mie aū înfloritū,
 Multū ai suferitū, Moldovo, dar de-acum te-ai rēcoritū;
 Cea mai multă fericire, sē vedū unū fiū alū teū Domnū,
 Plinū de rîvnă sē te-aglute, și trează fiindū și în somnū,
 • Ce doresce sē te-aducă în starea ce n'ai gōnditū...
- 70 Nu'sū mai multū lupi aceia ce rumpēndū te-aū prăpăditū;
 Nuoul Domnū, fiul acesta, ce 'n sēnul teū ai crescutū,
 Nu'i de acei ce în pufuri, și dismerdări aū născutū;
 Elū scie ce'i sārăciea, necazul celū lipsitū,
 Căci lipsa și prigonirez, indestul l'aū pedepsitū.
- 5 Ceī săraci și ceī nemernici, la elū vorū afla limanū.
 Elū s'a areta părinte ori și căruī sereimanū;
 Pe săraci sē'i ocrotēscă, în cât se dă va cerca,
 Nu'i din străinii aceia, ce cătaū a desbrăca;
 Ispravnici, Dregători și toți căpi erau subț ei,
- 80 N'orū fi mai multū lupi selbatici, vorū fi blândi ca nisce miei,
 Căci d'acum dregătoria, nime nu va cumpăra,
 Se va da la celū ce scie pe săracū a apăra*, *174
 La ceta ce cu dreptate, va sci a ocărui,

- Pe cei răpitori și jacași, nu voru mai îngădui.
- 5 In Divanul și Curte gospodă, pe altul să vezi nu poți,
De cât pe acei ce 'n faptă s'au aretat patrioți;
Acei ce au slujit țerei, și necazul au răbdătu,
Iar nici decum răpitori, și acei ce au prădatu.
Domnul va lua Ministrii, d'împreună lucrători,
- 90 Din betrâni cel mai vrednic, de Dumneșu temător;
Le va țice : «etă căma, veniți să o cărmuim,
Intr'unu sfântu cugetu cu toți, îi vreme să ne unim;
Patria, jalnica maică, se n'o lăsăm a căde.
Căci am văduț-o cu toți în ce vâpae ard;
- 5 Interesul să ne fie pe dînsa a agluta,
Ea, dobîndind la putere, toți ne vom îmbarbăta;
De aceea, vécú de aurú pe acesta îl numescú,
Intr'altu chipu, Domniea Sturdzai, că va fi nu mă primescu,
Că'i trecutú prin focu și apă, scie ce'i bine și reu.
- 4200 Singurú vrîndú să ție căma va vedé că'i fórté greú;
C'o urmare din protivă, val mie multú va greși,
Cu copî și cu rudeni, la selametu n'a eși;
Că se va căi sci'i bine, îndolă nu'i nici cum,
Pare'mi că privescu cu ochi, o gîducu de pe acuma.
- 5 Acela ce mă pătrunde, este că s'a defăima,
Natiea Moldovei totă, ah! acesta m'a dărma.* *175
Dac'am venitú pîr' aicea, voiú scria descoperitú,
Ca se'mi vedú visul cu ochi, să gîducu de-amú nemeritú;
Dar nădăjduescu a scrie aceea care dorescu,
- 10 Pentru buna cărmuire, Moldovenii Domni sporescu.
Că voiú scrie adevêrul giurămentu facu celú mai sfântu,
Nu voiú pîrtini nimica, n'oiú scria basne nici vîntu.
Cerescule Impărate, nu te 'ndura, vezi de susu,
Rêdicarea mîinei Téle, la rea stare ne-au adusú.
- 5 Te 'ntorçe de-acumú cu milă, căci ei cunoscú c'au greșitu,
Mânia Ta mărginesce, nu merge pîrê 'n sfîrșitu;
Pe Domnu îl povățuesce, luminéza pre supusú,
În urgiea Ta de astăzi, să vedă că mai multú nu'sú.
Cugetele lorú unesce, datoria a'și păzi,
- 20 După atâtea necazuri, îi vreme a să trezi.
Amú căduțu din istorie, vedú că m'amú împliedecatu,
Far'a simți rêtăcirea vrîndu-nevrîndu amú lunecatu,
Înapoi să ne întorcemú, de Calmacamú să vedemú,
Căci amú vedutu fericirea aceea ce nu gîndemú.

Balech vine din
Bucovina și in-
tră în Călmăc-
miea țerei.

- 5 Balșu fiindu în Bucovina, au trimisú de 'lú-au adusú,
Cu cartea Călmăcîmîei unú boerănașu s'au dusú;
S'au bucuratú, vine 'ndată, începú trêba a căta,

Cea mai întâiu de cât tôte, cu banî a se 'mprumuta.* *176

Căci Domniea fiindu nouă, banî trebuie îndestui,

- 30 Nevoia era pré mare, căci a cere n'avé cui,
Dar ce nu face silința a unorû dreptî patrioți,
S'aû silitu care de care, aglutându Domniea toți.

Focul din Iași.
— Descuragiarea
do a scrie în
proză. — Dom-
niea lui Ioan
Șturza.

În două-deci-și-optu Iuli, vai și amar în orașu,
Focu, în cât a treia parte, se mă cređi că n'aû rămasu,

- 5 Etna 'îi păre totu orașul, limbî de focu se arunca,
Din ziduri pară, văpale, pērē la ceriû se urca.
Țipetû în orașu și hrémētû, în cât nu se 'nțelege,
Vedēi unû norodû besmeticû, nesciindû unde mergē;
Ômenî arși, pirliti la fačiă, fórte mulți prin case morți,

- 40 Osînda, nenorocirea, se areți în scrisu nu poți.
O stare mai de nimică, care din prăđi aû scăpatu,
În sênurile văpălei, de istovû s'aû îngropatû.
O parte văpala arde, alta Turciî o răpescû,
De stare nu căta nime, de vieță se'ngrijescû.

- 5 Iangângii se trăsese, căci chipû de stînsu nu era,
Nu avé unde se calce, de focu a se apăra,
Căci în ulițile tôte, și podul ardé cu focu,
Nu aflaî fără jăratîcû măcar o palmă de locû.
Monastiriî mari aû arsû ċece, din ulițe mai mari, trii,

- 50 Case boieresci și próste, hanuri, crășme, la trii-mir;
Jelanie, tînguire, în cât te inhiorai,* *177
În norodû n'auđēi altă, de cât ah! și de cât vai!
Apoi ce se đicû : aice, nu este palmă de sus?
Amar mie, mă cutremurû, iar amû căđutû la prepus,

- 5 Că nenorocirea țerei încă nu s'aû isprăvitû!
Dumneđeû îi în mânia, tot nu s'aû milostivitû,
Are se mai pedepsescă, sē'i certe spre a'i smeri. .
Cele ce-amû veđutû suntû umbre, țera greû va înflori.
Vēđēndû acestî-félû de palmă, ce potû se năđējduescû?

- 60 Fericire? Dar n'oiû crede, ah! pré multû mă îngrijescû;
În giudecăți întunecû, este putere de sus,
Mi s'aû resturnatû năđējdea, iarăși plutescû în prepus;
A Domniei începuturi, acele m'orû lumina,
Voiû cunósce de suntû semne Ceriul a se alina;
Căci amû făcutû hotărîre, și Domniea a scri eû,
Însē, nu mai multû în stihuri, fiindû zăbavnicû și greû.* *178

TALMACIREA CAIMELEI LUI VOGORIDI CE SCRIA LA SILISTRA

DEVLET—EFENDI

Din boierii cei mari ai Moldovei, cari încă se află în țera Nemțescă și alții în țera Rusescă, căutându de acolo la pământul lor cu jale și oftându fără a veni, de cât puindă înainte feluri de pricinuiră; dintr'acei boieri este și unul ce'i dăcă Toderu Balșu, care viindă la Iași, cu Arzmagzariu, din partea tuturor, la Salih-Pașa și la mine cu osebite mehtupuri, în cari mehtupuri îlă facă pe dumnealui plenipotentă de a da respunsă din partea tuturor boierilor la ori-ce va fi întrebată; dumnealui boierul prepuindă că așteptă domnie, s'au mîhnită fôrte și n'au voită a'mi descoperi tot adevărul jalobii lor și pricina venirii sële; dar eu vîdîndă jîgnirea sa, l'amă chiămată și 'i-amă spusă: că eu nicl Domniea poftescă, nicl Călmăcămiea, nicl altă epanghelmă, de cât dorescă a sevirși poronca Împăratului în care suntă orînduită, cu obrază curată, ca să pociă cere de la Împăratul ună locă în pământulă seă, unde să mă tragă cu familia mea să mă odihnescă! După care dîse a mele, încredințându-se dumnealui boierul, 'mi-aă descoperită atuncea scoposul venirii sële, arătându'mi că cererea loră către Devlec este a se orîndui Domnă unul dintre boierii pămîntenl, seă să se povățuiască țera măcar vr'o cățl-va anl de către boierl, fiindă fôrte struncinată și supusă încă de mai înainte sub datorii și sărăcii, și se rîgă, și ceră, a avé tot acelea obiceiuri ce cu 150 de anl mai înainte le-aă avut. Acestea suntă cererile loră, fără a căuta întiă și a gîndi la îndreptarea și punerea la cale pentru liniștea și îndreptarea țerei loră ca să fie iarăși cum aă mai fostă mai înainte, de cât ședă unil la Nemți și alții la Moscali, unde aă găsită mulțămirea loră și potrivirea tabieturilor loră, și de acolo ceră Domnie și stăpînire să li se deă loră, fără a căuta mai înainte la îndreptarea țerei loră și desfacerea celorl făcute; care cerere a loră este nu mai *) de mărimea ce aă în capul loră. Beil de la Misiriă n'au cunoscută Scaunul loră, și călcîndă pînea și tăgăduindă stăpînirea, le-aă venită resplătire Dumneșească și cu sabia Franței s'au făcută telbia. După cum asemenea și Grecil și boieril cei mari ai Moldaviei și ai țerei Romănesc, necunoscîndă stăpînirea loră și cé preste măsură milă a Devletului de care n'au fostă mulțămiți și aă călcată pînea, care aă adusă asupra loră mânia lui Dumneșeu și blăstemul Împăratului; mai alesă urmările Moldovei căutându-le cine-va cu amăruntul din învechime,

*179

se găsește mai multă plecată și cu părtinire dușmanilor de cât stăpînului se; pentru care cu bună dreptate s'aŭ trâmîsă Enicerii aicea, cari se cunoscă a fi mai multă din voința lui Dumnezeu. Eu amă dîsă acestui boierii, că supușilor nu este dată a se purta cu acestă chipă către Împărăție, și a cere milă cu acestă feliu de teclifuri, ședîndu de ceea parte se cele stăpînire dincoace, de cât cu supunere și credință către Devlet pôte căștiga milostivirea cuviincîosă. Dar elu nă s'aŭ uîtată la dîsele mele, ce vedîndu-se pre sine cu frumosă boiă, lungă și grasă, cu o barbă fôrte lungă, s'aŭ socotită pre sine vrednică a chipsui ori-ce lucru și a ocărmui pre alții, și cu această socotință și vine la picîorele Înălțimei-Tele. Cum vei voi așa vei face.

*Iscălită Ștefanaki Vogoridi *)* *180

Jurnalul mergerii boierilor Deputați în Țarigrad.

La anul 1822, încă în vremea ce se afla oștile Împărătesci în țără, de către boierii bejenerii în Bucovina, s'aŭ făcută Argimagzariu către pre Înalta Pôrta, arătătorii credinței și supunerii locuitorilor Moldovei, și cerîndu milă și îndurare, cu întărirea vechilor privilegii ale țerei, aflăndu-se aicea Caîmacamă Hatmanul Ștefanaki Vogoridi, cu care Argimagzariu aŭ trâmîsă aicea pe Vornicul Teodor Balșu, întovărășindu-lă și cu altă arză către Salih-Pașa Cearcagiul oștilor împărătesci ce se afla aicea în Iași, rugăndu-lă ca, prin puternicul se agiutorii, se înlesnescă pe boierul orînduită, ca împreună cu alți doi se mîrgă în Țarigrad. S'aŭ priimită cererea boierilor, l'aŭ întovărășită cu îndestule recomandații la locurile cădute, și mai virtosă către Silistra-valesi unde neapărată se cădă a merge ca la ună Saraschieriă ce se afla. Și mai lîngă Vornicul Balșu, pe Aga Ion Greceanul, i pe Cam. Costake Cerkeză, aŭ purcesă la Silistra. De la Focșani aŭ luată și pe Sardariă Iancu Stavru, și, câte patru întovărășii, aŭ mersă la Silistra. Arzul s'aŭ dată la Silistra-valesi, și l'aŭ trimisă în Țarigrad. Spre răspunsă, aŭ venită poroncă : «se se în-tôrca boierii înapoi, și cîndă va fi vreme, voră fi chîămați,»*) și cu res- *181

După trii luni de zile aŭ venită poronca lui Silistra-valesi către Caîmacamul Ștefanaki Vogoridi ca se se trâmîtă pe acei patru boieri ce aŭ fostă acolo, mai adăogăndu-se încă alți doi boieri de ispravă, practicoși și cu sciință, ca după înalta poroncă se mîrgă în Țarigrad. Dară această Caîmacamul, pentru ală se interesă, n'aŭ vrută ca se o facă cunoscută boierilor.

Vorn. Teodor Balșu fiindă dusă la marginea Bucovinei pentru ca seși vedă familia sa, și Caîmacamul cu totul improvitatoriă ca se nu mîrgă Vornicul Balșu, precum vederată în urmă s'aŭ cunoscută, aŭ alesă pe Logofetă Ioniță Sturdza, (neputîndă îndupleca ca se mîrgă Vor-

nicul Alecu Beldiman), pe Vornicul Gheorghe Cuza, Vornicul Iordake Râșcanul, Vornicul Ión Tăutul și Hatmanul Costaki Cerkezü, cari purcegându de aicea cu unü tatarü alü Măriei Sele Silistra-valesi, la Mart. 23, Vornicul Cuza cu Vornicul Râșcanul, au masü la satul Birzescii la aședare a Vornicului Cuza iar cei-lalți au masü la poșta de la Oncesci.

Vineri în 24 a lunel, au mersü in Bêrladü poposindü la casele Agăi Greceanul, l'au luatü și pe elü in tovârșie după cartea ce avé a Calmacamului.

Sâmbătă in ziua Sfântului Lazăr, Mart. 25, purcegându de acolo séra, au fostü in Focșani, trăgându in gazdă la Sameșul Necolai Tuduri.

Duminecă Mart. 26, trecându de poșta Tîrgul-Cucului, s'au întilnitü cu unü cavajü inadinsü trâmisiu de la Silistra ca să vedă de vinü boierii cerșuți, cu cari *) stându la vorová și încredințându-se îndată cu grăbire, s'au întorsü înapoi ca să dee in scire. Séra au masü la Ispravnicul de Buzeü unde au fostü förte bine priimiți. *182

Luni 27, purcegându de la Buzeü, au trecutü poșta Călmățuiul, Mărgineanul, Urziceni și Rogozul, și au mersü la satul Ciochina; au trecutü poșta Cloza, ș'apropiindu-se de Slobozie, le-au ieșitü înainte o Aga ce venise cu butca cu 4 cai, care 'i-au priimitü, trâmisiu fiindü de către Saraschierul, pe care poftindu'i la o dughiană, le-au datü café și ciubuce; și trecându Ialomița, avëndü de ceea parte gata cai de poștä, la 7 césuri de ți au mersü la Călărași, tîrgușorü in malul Dunării, unde mergëndü la gazdă s'au întilnitü cu Sulgerul Teodoraki Capuchihaiaoa Saraschierului. Acolo au luatü însciințare că au a merge la Țarigradü, căci sciința din Iași era că mergü numai péré la Silistra. Acolo făcëndü emeclicü cu Capuchihaia-beiü, la 10 césuri au intratü in 3 șăici mari cu tot calabalicul ce avéu; lăsându tôte trăsurile la Călărași, au trecutü la Silistra, unde trăgëndü la Iumbrucü, acolo omul Măriei Séle Pașei 'i-au priimitü, și de acolo cu toți au mersü in cetate pe gîos, îndreptându'i la Chihala-beiü, fratele Măriei Séle Pașei, și 'i-au primitü cu ceremonie. Îndată 'i-au scosü înaintea Saraschierului, le-au vorovitü moldovenesce curatü, întrebându'i cum au petrecutü la drumü, și de-au avutü cele trebuincioșe dupe poroncile ce avé date. 'I-au pusü gîos *) făcendu-le cere- *183 moniea cafelei; după acésta, le-au ăisü să mérgă să se odihnescă căci trebuie să fie trudiți, orönduindu-le gazde deosebite unde au adusü și tôte calabalicurile și trăsurile ce avéu.

Miercuri 29, la 3 césuri de ăi, 'i-au chiamätü la Pașa-Capsi unde mergëndü 'i-au scosü îndată înaintea Saraschierului; in odaia aceea au aflatü hramü așternutü peste rogojinü, le-au ăisü să ședă; multe Agale staü in picîore, li s'au făcutü ceremoniea cafelei întrebându'i cum au petrecutü, le-au spusü că au a merge la Țarigradü și că chiamarea acésta fără de îndoiälă trebuie să fie spre bine, căci poronca este a merge cu tötă odihna și cinstea prin caretele și butcile lorü. Căruia au respunsü că nici o sciință n'au avutü că au a merge la Țarigradü, și pentru aceea nici

gătirea cădută nu au, căci numai 1000 lei li s'au dat de cheltuială. Și le-au răspuns că pentru acesta se nu se îngrijescă, căci îi va îndemna cu bani de cheltuială în cât voru ave trebuință. Au făcut rugămintea ca se nu mergă cu trăsurile lor că se voru strica în drum, voru ispiți mari greutatea a le întocmi; mai cu lesnire va fi a merge cu cară mocănescă, și le-au dat făgăduință că de vreme ce voru a merge așa, li se voru orândui cară din țera Rumânescă. După acesta s'au mai rugat a'i lăsa să facă Pascele acolo, și să se purcăgă. și Luni după ziua Învierii li s'au dat făgăduința, dicându-le că voru merge d'împreună cu boierii Munteni ce se află acolo, și așa au dat poroncă *) a le aduce șese cară *184 mocănesci.

Ieșind de acolo, au mers la Chihaia-bei, și făcându-li-se ceremonia cafelei, le-au distă că toate interesele ce le au la Moldova se le dee înscris, atât pentru scutelnicii ce au, ca să fie în nesupărare, cât și în mansupurile ce se află fiesce-care, să rămăie vechilii lor nesmintiți pără ce se voru întorče din Țarigrad; și de au ceva a scrie la Moldova, să facă cărțile și cu poroncile ce sunt a se trămite cu înadinsu tataru la Moldova se voru trămite și cărțile lor; și îndată au poroncit să se facă poroncile cădute către Caîmăcamie. De acolo ieșind cu îndestulă mulțămire, au mers de s'au întâlnit cu boierii Munteni cari erau acești de mai glos arătați: Banul Grigorie Ghica, Banul Bărbuceanu Văcărescul, Vornicul Neculai Goleșcul, Spătarul Scarlatu Mihăileșcul, Clucerul Mihăița Filipescu, Clucerul Filipu, Caminarul Iancu Căcorescu; și puindu-se la cale, vorovind cele de cuviință a le drumului, s'au întors la gazde.

Vineri 31, le-au triimis Saraschierul, atât la Moldoveni cât și la Munteni, câte un miel, iară Sâmbătă Aprilie 1, le-au triimis câte un calman-balică, pesce de mare pré bună.

Duminecă în ziua de Paști, după ieșirea din Biserică, au mers, atât Moldoveni cât și Munteni, mai întâi la Chihaia-bei, unde după ceremonia obiceiuită și hiritisirea ce le-au făcut, i-au dus la Saraschierul; de izuová li s'au făcut ceremonie, și au împrumutat pe Moldoveni cu 7,500 lei, dicându-le: «că de voru mai ave trebuință, va scrie în Țarigrad ca să li se mai dee de către Capu-Chihaiaoa Mariei Séle.» Au rânduie pe *) un Chiatipă al Mariei Séle, anume Ata-Efendi, și un ca- *185 vas, unul pentru Moldoveni și altul pentru Munteni, ca să mergă împreună la Țarigrad, și 'și au luat și ziua bună.

Luni Aprilie 3, Moldovenii boieri s'au încărat în trei cară mocănesci lăsându toate trăsurile lor la Silistra; s'au dat la fiesce-care teșkeré pe față de nume aretătore și familie dicându-li-se că cu acelea au a merge la drum, au a intra în Țarigrad, asemenea și la toate slugile și ómenii lor.

Boierii Munteni, numai calabalicurile lor au pus prin cară, iară ei au intrat în carete și în caleșce. De acolo purcându, au mers la un sat anume Bala-kioiu: acesta din greșala tatarului, căci gătirea era la

altă sată; acolo li s'au dat cele trebuincioase a le mănăcări, și hrana cailor, și au masă.

Marți 4, purcegendu de acolo, au mersu la un sat turcescu unde au popositu la 9 césuri; numele satului C.rabași-kioiu.

Miercuri 5, purcegendu la 11 césuri de ȕi, la 7 au agiunsu la Șumla, oraș și cetate, unde le-au ieșitu conacciu înainte; apropiindu-se de Șumla, au întâmpinat mulți bărbați și copii ieșind înainte ca să'i vedă. Conacciul 'i-au dusu la conac, la casa unui Sărdariu-Aga turcu, unde 'i-au priimitu cu multă ȕeremonie; mai sub séră, s'au dusu unui din Moldoveni și din Munteni la aianul locului anume Iombrula-Aga, care era uncbiu Saraschierulu, unde au fostu priimiți cu totă cinstea.

Joi 6 a lunei, au purcesu de la Șumla dându-le aianul patru ómeni *) *186 de pază, ca să mérgă împreună péré voru ieși din Balcanuri. Trecendu apa Camcik-su, au venitú la un sat sêrbescu anume Dragon-kioiu.

Vineri 7 a lunei, purcegendu de la Dragon-kioiu, au începutu Balcanurile, munți mari, unde erau cișmele și isvóre de ape minunate, și au agiunsu la un sat sêrbescu, Cialicavacu.

Sâmbătă 8 a lunei, au purcesu de la Cialicavacu peste munți, și iarăși au trecutú Camceksai, și au venitú la Carnabatú, tîrgu, unde iarăși au ieșitu înainte mulțime de bărbați și copii ca să'i vedă.

Duminică 9 a lunei, purcegendu de la Carnabatú pe drumuri strîmte, tufări și spinișu, au venitú la un sat sêrbescu ce se numesce Beĩmali-kioiu.

Luni 10 a lunei, purcegendu de la Beĩmali-kioiu au agiunsu la satul ce se numesce Faki.

Marți 11 a lunei, purcegendu de la Faki au venitú la un sat ce se numesce Debleli-Arik-kioiu, și acesta sêrbescu, și de acolo au venitú la Saranda-Eclesia, tîrgușorú unde din 40 Biserici, ce se ȕice, n'au găsitú măcar una.

Miercuri 12 a lunei, purcegendu de acolo, au mersu la Burgazú, unde la 10 césuri de ȕi au agiunsu la un hanú pré strimtú și cu puține odăi; acolo se lucrăz lulele, tésuri și alte lucruri de lutú poleite cu aurú.

Joi 13 a lunei, purcegendu de la Burgazú au venitú la Ciorlu, iarăși tîrgușorú.

Vineri 14 a lunei, de la Ciorlu au venitú la Silivia, au mersu cu toți la Archiereul locului anume Dionisie, și le-au făcutú *) indestule ȕere- *187 monii și bună primire.

Sâmbătă 15 a lunei, purcegendu de la Silivia, au venitú la Buĩuc-Cecmege, unde 'i-au întâmpinatú unú Hogeachiianú, anume Sakir-beiú, avendu împreună cu elú mulți bostangii, de a căruia venire s'au turburatú cu toți; au venitú Beĩul la gazdă unde se afla boierii, le-au arêtatú că este trâmisiú de către înaltul Devletú spre întâmpinarea lorú, 'i-au mêngălatú indestul aretându-le că este bine pentru toți, să pórté orĩ-ce vorú avé, căci pentru ei lasacú nu este; apoi după ȕeremoniea ce le-au făcutú, boierii Moldoveni s'au dusu și la Munteni. După acésta cu toți d'im-

preună au mersu la gazda lui Sachir-beiu unde le-au făcutu toate cinstile cădute.

Duminecă în 16 a lunei, în ziua Mironosişilor, au purcesu de la Buïuc-Cekmege; ieşindu afară la drumu, au începutu turcôcele a'i împroşca cu pietre prin cară, cărora dându-li-se răspunsul cuviinciosu de către Vornicul Neculai Golescul, au contenitu. De acolo au trecut la Chiucuc-Cekmege, unde la unu podu i-au opritu de le-au căutatü teşkerelile ce avéu de la Silistra cercetându'i pe toţi; de-acolo au trecutü înainte, Sachir-beiu cu ai săi, şi peste trei césuri au trecutü şi Ata-Efendi, ce era de la Silistra, iarăşi înainte, şi începându a se pogori la vale, s'au vëdütü Tarigradul. Mergéu prin nisce`ulişte pré strimte, unde de abia încăpéu carăle cele mocănesci, trecéu prin case mari câte cu trei rënduri; mulţime de norodü ieşia înainte *) de'i privé, şi ajungëndü la limanu, *188 s'au pogoritü la Caivené; de-acolo s'au suitü în caice atât Moldoveni cât şi Munteni, au apucatü Boazul în sus, au trecutü pe la Dolma-bakcé, pe la Tarsana, lăsându carăle şi calabălcurile la Caivené de unde purcesese, dară cu toţi erau îmbrăcaţi în benişe, precum li se şisese. Înaintea lorü mergé Sakir-beiu cu toţi bostangii; se socotesce că fiindü că'i privé Împëratul, trecëndü pe la Dolma-bakcé, de aceea li se şisese ca să puie benişele. Cu acestü chipü i-au dusü la unu Saraiü ce avé Iusuf-Paşa, Kior-Vezirü, la mahalaoa Beller-beiu, din gîos de Cenghelkioiu spre Anadolü, suindu-se 2 césuri pe Boazü în susü.

În drumul acesta, le-au ieşitu o agă de la Bostangi-Paşa înainte, förte muchelefü, cu unu cârligü au opritü unu caicu, au întreatü cine suntü şi unde mergü? şi răspundëndü că suntü boierü de la Moldova şi de la ţëra Românescă, şi aretândü pe Sakir-beiu şi pe Ata-Efendi, au poroncitü să li se dee drumul.

Dupé ce au agiunsü la limanu, s'au suitü sus în Saraiü, au aflatü toate odăile aşternute cu aşternuturi nouë, şi toate cele trebuincioşë din lăuntru fără de cusurü, necazlicuri şi zugrăvele minunate în toate odăile şi poleite cü aurü. 1)

Acolo i-au priimitü cinci agale a lui Abdula-Paşa ce se afla la Cenghelkioiu cu 16 mi de ôste pentru nizamul Enicerilorü, şi poronca era a Devletului *) ca să aibă 3 zile musafirü pe toţi boierii cu toate cele *189 trebuincioşë. Le-au făcutü icram agalele cu café şi ciubuce; la 11 césuri le-au pusü mësă, sofră turcescă poleită cu aurü, peşkere la fiescare cusute cu firü şi altele cu mătăsuri, dar pré frumoşë; le-au adusü bucate minunate şi pré de gustü, pâine frumoşă şi albă de cea nemţescă şi pedele förte albe, rachiü la mësă şi vinü; la toate acestea Sakir-beiu era epistatü şi purtătoriü de grijă. përe ce s'au sculatü de la mësă, şi dupé ce le-au datü café şi ciubuce, apoi s'au dusü în odaia sa, avëndü totü într'acelu Saraiü o odaie apröpe de boierü şi alta gîos pen-

1) Aice giurnalistrul îi lauda tare umblătorile, arëtându că suutü tot cu marmoră aşternute şi că mulţi au cădütü pe marmorele acelea. Aice au dat-o pe moldoveniă; se vede că pré ture au cădütü de n'au uitatü lauda umblătorilorü.

tru slugile lui, iar Ata-Efendi s'a'î dus'î în Țarigrad'î, av'end'î casă a sa. Boșerilor'î Moldoveni: Logof'et'ul Ioniță Sturdza, Aga Greceanul, Vorn. Tău-tul, Hatmanul Cerkez'î, o odae mare, iar Vorn. Gheorghie Cuza, Vorn. Iordaki Rășcanul, o odae mai mică le-a'î dat'î despre haremu. Boșerilor'î Munteni le-a'î dat'î patru odăi, căci av'eu mulți ômeni, boșerănași și grămătic'î.

Luni la 17 a lunei a'î venit'î Sakir-bei'î cu câte-va agale mari, 'î-a'î m'engălat'î, 'î a'î înbărbătat'î dându-le bună nădejde că tôte vor'î fi spre bine. După trei zile, întru care a'î fost'î musafir'î lui Abdula-Pașa, li s'a'î r'onduit'î tain'î Împ'erăt'escă și vekil'î-hargi câte 180 lei pe zi, bez unt-de-lemnul, orezul, zaharul; căci unt-de-lemnul îl aduc'eu cu tulumurile, orezul cu zimbilurile, iar zaharul câte un'î cântari'î pe septemăna.

Marți 18 a lunei a'î venit'î un'î Salahor-Efendi, și le-a'î *) dat'î de *190 scire că întră chielu'ela cé Împ'erăt'escă, și că se cuvine a mulțami pe ômeni'î lui Abdula-Pașa cu 200 lei pentru osten'ela ce-a'î făcut'î, și a'î dat'î de tot boșerul că-ue 20 de lei bucșiș. 1)

Miercur'î 19 a lunei li s'a'î dat'î de scire de către Sakir-bei'î, ca să fie gata căci a'î a merge înaintea lui Reiz-Efendi.

Joi 20 a lunei, la 3 c'esuri de zi, le-a'î pus'î m'esa; la 4 s'a'î găt'it'î cu toți'î îmbrăcându-se în benișe atât Moldoveni'î cât și Munteni'î cu slugile lor'î împreună cu Sakir-bei'î și cu un'î cavas'î a lui Abdula-Pașa; a'î ieș'it'î cu toți'î pe portița grădinei, și merg'end'î cale de un'î c'fert'î de c'eson p'en'ê la un'î cestelic'î ce av'ê Reiz-Efendi, depărtat'î de liman'î iarăși pe portița grădinei, a'î intrat'î în casele acele unde Reiz-Efendi îi priiv'ê când a'î intrat'î; 'î-a'î dus'î într'o odae mică, unde a'î dat'î la toți'î caf'ê și clubuce, și acolo ceva odihnindu-se, fiind'î căldură și mersese pe glos, 'î-a'î poștit'î Sakir-bei'î și ômeni'î lui Reiz-Efendi ca să m'ergă în lăuntru; a'î trecut'î printr'o șaliță mică așternută cu rogojin'î de cele minunate pe glos, a'î intrat'î într'o odae unde Sakir-bei'î le-a'î ar'et'at'î pe Reiz-Efendi, care șed'ê la mijlocul patului cu marpic'ul narghilelei în mână, dar pré egrati'î căci nu trăg'ê din narghel'ê; le-a'î ar'et'at'î Sakir-bei'î ca să sărute croșurile macatului unde șed'ê *) Reiz-E- *191 fendi, și așa a'î urmat'î cu toți'î. Reiz-Efendi, om'î frumos'î, barba n'egră, vesel'î la față și dulce la vor'ovă. Tot'î într'ac'ê odae mai era Ali-bei'î într'un'î colț'î al'î odăei, Hububat-Naziri, om'î b'êtrân'î, cu o barbă albă, care vor'ov'ê grecesce; acesta era socrul Saraschier'ului de Silistra. În cela-l-alt'î colț'î al'î odăei, mai era un'î Efendi, chipul îl ar'eta a fi un'î om'î mare, frumos'î la față, vesel'î și cu mare eghemonie, pentru care la urmă s'a'î încredinț'at'î a fi pré milostivul Împ'erat'î, care a'î învrednic'it'î pre robii s'ei a arunca ochii c'ei mult'î milostivi asupra lor'î, a'î ved'ê și a'î asculta. Le-a'î poronc'it'î îndat'ă la toți'î să ședă, le-a'î dat'î caf'ê, 'î-a'î înt'ebat'î Reiz-Efendi cum a'î venit'î la drum'î, făc'end'î dragomanlic'î Ali-bei'î; s'a'î sculat'î cu toți'î de a'î făcut'î mulțamire, și

1) Aice ar'etă giurnalistrul că dintr'ac'ê zi a'î început'î a cumpăra papuci și a face ceacșiri de șal'î; se vede că un'î dintr'ai noștri'î er'au în ismene și în clobote după obi-c'eu vechi'î.

de iznóvă le-au poroncittă sê ședă, făcendū semnū lui Sakir-beiū, și la toți cey-lalți ca sê ȳesă afară. Aū începutū mai întēiū a'ī întreba pricina apostatilorū Greci vorovindū numaī Reiz-Efendi și Ali-beiū talmăcindū, s'aū cetittū inaintea tutulorū Arz-magzarīl țerei, și li s'aū ȳisū că cererile ce vorū mai avé, sê le-dee înscrisū la Ali-beiū și ori-ce alta vorū mai avé a ȳice, căci pré milostivul Împēratū este încredințatū de sadacatul și credința lorū. După acēsta aū întreatū și pe boierī Munteni, de aū și ei Arzmagzariū; aū răspunsū că nu aū; le-aū ȳisū și lorū, că cele ce vorū avé vorū da înscrisū la Ali-beiū, căci conacul În-nălțimei Séle *) este aprópe de ei, și tóte acele aretându-le Ali-beiū la *192 Reiz-Efendi, le va face sciutū pré milostivulū Împēratū. În vremea acēsta Împēratul nu'și lua ochiī, căutându cu luare aminte când la unī din boierī cândū la alțiī. Sfirșindu-se voróva acēsta, s'aū sculatū cu toțiī, și sărutându ȳarăși colțurile macatului, s'aū dusū ȳarăși în odaia de unde ȳesise, și acolo ȳarăși le-aū datū café și ciubuce. Aū datū bacșișū 39 lei cu toțiī cafegiului, și s'aū întorsū inapoī la conacū.

Vineri 21, Sâmbătă 22, aceste duoē ȳile le-aū întrebuintatū, atât boierī Moldoveni cât și Munteni, alcātuindū înscrisū cererile ce avēu către Devletū.

Duminică 23 a lunei, împreună cu Sakir-beiū, aū mersū ȳarăși cu toțiī la Ali-beiū, Hububat Naziri, pe care l'aū aflatū ȳios într'o odaie unde avé havuzū și sadărvinū care arunca apa în sus și aglunge pēre într'unū policandilū de cristalū fórte minunatū, avēndū sofale, și asupra Buazului Mărei și asupra unei grădinī minunatū împodobitā cu copaci, ciciicuri și fântāni din cari scotē apa cu unū cālū și adăpa grădina, drape de vie și alte multe podóbe. Aū sărutatū cu toțiī atât mâna cât și póla, și îndată 'i-aū porittū sê ședă; aū cetittū cererile și a Moldovenilorū și a Muntenilorū; 'i-aū sfătuitū Ali-beiū cele de cuviință: a fi supuși și credincioși Devletului, căci are mare milostivire asupra țerilorū acestora. După ce s'aū isprăvitū voróva acēsta, la sfirșitū aū intratū și Sakir-beiū în odaie, cu care aū vorovitū indestul asupra petrecerii lorū și asupra întēplărilor apostatilorū. După acēsta *) s'aū întorsū cu to- *193 tiī la conacū, aū îndreptatū cererile ce făcuse după povēuirile luate de la Ali-beiū.

Luni 24 a lunei, viindū Sakir-beiū aū datū la elū cererile Moldovenilorū pecetluite cum și a Muntenilor asemenea pe care le-aū dusū la Ali-beiū ca sê le-dee lui Reiz-Efendi și sê le-facă sciute Devletului, și nefiindū întocmai precum se ceré, le-aū adusū inapoī.

Marți 25, Miercuri 26 a lunei, aū petrecutū prefăcendū după cum se ceré cu Aga Ión Greceanul, și aū trāmisū pe cele din partea Moldovei ȳaracelle din partea țerei Romānesci s'aū trāmisū cu Cluceriul Filipū sciindū turcesce; ȳarăși s'aū aflatū cusururi atât la ale Moldovei cât și la ale țerei Romānesci, și de isnóvă s'aū prefăcutū multe ponturi precum aū fostū poronca.

Joi 27 a lunei, prefăcēndu-se, s'aū triimistū cu Logofetul Ioniță Sturdza

și Vornicul Rășcanul, pre cari 'i-au priimitu Ali-beiü qicëndü că le va da la Reiz-Efendi. Într'acé qi le-au trimisü Casap-başa la toți boferiü 17 mieü, peşkeşü, cercetându'i cum se află; au datü bacşişü ómenilorü și, încărcați de multe mulțamirü, s'au dusü.

Vineri 28 a lunei au venitü doctorul Împărătescü de au făcutü visita; 'i-au întreatü de sănătatea tuturilorü și de au trebuință seü de este vre unul bolnavü, căruia făcendu'i ȣeremoniele cădute și mulțamirile cele după datoriă, s'au dusü. Într'acé qi, au trecutü Împăratul la Giamie cu alaiü de pe mare fiindü Vineri, unde au vădütü strelucirea slavei Séle, caicul *) acelu minunatü cu 24 vâslași, și au auditü tunurile la tóte corăbiile ce erau la limanü. *194

Sâmbătă 29 a lunei, iarăși au fostü chiămați de Ali-beiü, mai adăogându încă o cerere, s'au trimisü din partea Moldovei pe Aga Greceanul și din partea țerei Românesci pe Clucerü Filipü. Au adusü răspunsü că la 12 césuri se mērgă cu toți acolo ca se puie la cale pentru Divan-Efendi și Başbeşlegasi, cu câți neferi trebuia se fie la Iași și la Bucuresci. La vremea însemnată au fostü cu toți acolo. Moldoveniü au cerutü 250 neferi, iară Munteniü o mie; au ieșitü cu acestü răspunsü: la Moldova, se se dee 500, făcendu-se aretare că, de va mai fi trebuință, se va face îngrijire cu oșteni Moldoveni precum au fostü mai înainte, și cu această hotărîre s'au întorsü la gazdă.

Duminecă 30 a lunei, s'au dusü Logofetü Ioniță Sturdza cu hârțile acelea, și au priimitü ca 1000 neferi se aibă Başbeşléga la Moldova, și la țera Românescă s'au rōnduitü 2000, și după ce se va așeđa paza țerei, însă cu Moldoveni iară nu Greci sau Sērbü, atunci se se rēdice în gümătate de neferi turci, rămāindü pentru beşlegi numai gümătate, aretāndü că suntü îndestui, precum au fostü din vechiü.

Luni Maiü 1, au venitü de la Pórtă unü Efendi cu Arzmagzariul ce s'au trāmisü prin Silistra valesi, cum și altele două a boferilorü de peste hotarü ce se aflau în Bucovina, care se trāmisese prin Cirkagiü Salih-Paşa din Iași, din care s'au vădütü cu velétü 1822 Ghenarie 17, și alü duoilea de la boferiü tij, dēră încă din vremea ca se afla în Iași, însă și acesta fără velétü și lună. Au făcutü întrebare pentru boferi, *) pe *195 fiesce-care cum îlü chiāmă și de-asupra le scria turcesce începēdü de la Preosfânția Sa părintele Episcopul Romanului, Veniamin Mitropolitul Moldaviei, și Preosfânția Sa Părintele Gherasimü, și după aceste două iscălituri toți boferiü cari se aflau în Cordonü, fiesce-căruiea îi scria numele, porecla, boferia și unde se afla în vremea aceea; la acelu d'intiü ce era trāmisü de la Iași era iscălitü părintele Meletie Episcopul Huşului numai, și isprāvindü de scrisü tóte precum s'au qisü, apoi s'au dusü, iar boferiü au ramasü acceptāndü ce urmare se va mai face.

Vineri 5 a lui Maiü viindü Sakir-beiü Meimendarü Moldaviei 1) le-au

1) Aicea trebue se se scie că amēnduoi Meimendarü erau Sakir-beiü numele, acelu d'intiü de care s'au vorovitü era deosebire: Tahtagi Sakir-beiü, omü de ispravă și cu ipolipsis mare; alü Moldaviei era din tagma Derişilorü.

aretată că are să se facă la Pórtă divanü și adunare spre a se da sfîrșitü la cererile făcute din partea țerilorü, și pentru aceea se aflău cu totul nerăbdători așteptându milostiva otărîre.

Marți 9 a lunei, aü fostü chiămați de Ali-beiü, și li s'aü spusü că s'aü priimitü cererile țerilorü la Înaltul Devlet; aü datü milostiva hotărîre că: «de acum se vorü face Domni din pămîntenî, atât la Moldova cât și «la țera Romănescă,» și cu acestü respunsü s'aü întorsü la gazdă. Într'acé séră s'aü începutü și Ramazanul, sloboîndu-se mulțime de tunuri încât resuna totü Boazul *) și tóte mahalalile; s'aü luminatü cu candelile de *196 sus pîrî gîos, și trei galione ce erau în dreptul Saraîului de la Dolma-bakcé. Totü într'acé și le-aü spusü Ali-beiü că la 15 zile a Ramazanului are să se dea sfîrșitü cererii ce s'aü făcutü. Într'acé séră Ali-beiü mergîndü la Pórtă pentru Ramazanü, le-aü trîmisü respunsü că în 15 zile se dă sfîrșitü.

Sâmbătă 20 a lunei, iarăși aü fostü chiămați la Ali-beiü, și după cere-monie le-aü spusü că după Baeramü în 3—4 zile, atuncea are să se hotărască isprava cererii ce s'aü făcutü.

Luni 5 a lui Iunie, le-aü adusü Sakir-beiü două caice, dicîndu-le: «care «va vroi are voe a se preumbla;» aü intratü într'unul Vornicul Gheorghe Cuza și Ağa Greceanul, și aü mersü de s'aü preumblatü, avîndü împreună și pre unü Efendi de pază; asemenea și din boierii Muntenî aü mai mersü vr'o două de s'aü primblatü. Totü într'acé și, la două césuri de nópte, aü fostü chiămați de către Ali-beiü; s'aü dusü Logotétul Sturdza și Ağa Greceanul din partea Moldovei, iar din partea țerei Romănesci: Banul Grigorie Ghica, Banul Bărbucénul și Clucerü Filipü; le-aü datü de scire că mergü poronci ca să se redice Enicerii din Moldova și oștile din țera Romănescă.

Joi 8 Iunie, li s'aü datü de scire că se pornescü Tătarü cu poroncile pentru redicarea oștilorü, și celü ce va avé de scrisü la casă, să scrie, că scrisorile vorü merge cu încredințare.

Vineri 22 a lunei, aü venitü de 'i-aü chiămatü de la Ali-beiü; s'aü dusü din partea Moldovei Logotétul Ioniță Sturdza, și din partea țerei Romănesci *) Banul Ghika; aü adusü respunsü că tóte s'aü pusü la cale *197 și a duca și vorü merge cu toți la Reiz-Efendi, de la care vorü aüdi hotărîrea ce are a se da.

Sâmbătă 24 a lunei, mergîndü la Reiz-Efendi, le-aü șișü că peste o și-duoé va veni la ei omul Sadrazanului, adecă a Viziriului, și le va vorovi cele de cuviință.

Luni 26 a lunei, aü trîmisü de la Vezirul și aü cerutü a da fiescare numele lui înscrisü, și așa aü făcutü izvodü: Ioan Sturdza sin Sandul Sturdza, Gheorghe Cuza sin Ioan Cuza, iprocî, și cu asemenea chipü și boierii Muntenî, și acelu izvodü s'aü datü lui Sakir-beiü ca, d'impreună cu Clucerü Filipü, s'îl facă turcesce și s'îl dea Veziriului.

Într'acé și aü venitü de la Ali-beiü, și aü chiămatü pe Clucerü Filipü, cu care aü trîmisü respunsü că s'aü făcutü musaveri la Pórtă, și

s'au dată hotărîre în ce chip şi cu ce orînduială să se facă Domniile, şi s'au dată numele tuturor pré milostivului Împăratu de la care se aşteptă că desevîrşiţi milostivă hotărîre.

Miercuri 28 a lunii, au chîamată pre Logofătul Ioan Sturdza şi pe Banul Grigorie Ghika, pe Clucerul Filipu; ce-au vorovitu nu se scia, dar au venită cu nisce sureturi turcesci, dându-le a le prescrie grecesce în pricina cereriloră ce s'au făcutu, mai adăogându-se acestea : «scólele grecesci să lipsescă cu totul atât din Moldova cât şi din ţera Romă-nescă, tóte veniturile scóleloră să se ia înscrisu *) de către orîndui-
*198
tul Porţei, cum şi moşile grecesci a celoră ce s'au prëtată haină, şi a sudîiloră, să se vîndă de istovă; sudîii să nu mai aibă moşii, binale şi alte acareturi întru aceste două ţeri,» pre care prefăcendu-le s'au iscălită de toţi, după boieriele ce avé fiesce-care; iar boierii Munteni numai numele şi familia, dicëndă : «că așa se obicinuesc,» şi cu Clucerul Filipu s'au trâmisi la Ali-beiă.

Joi 29 a lunii, în ziua Sfînţilor Apostoli, la 12 césuri, au fostă chîamaţi : Banul Grigorie Ghika, Clucerul Filipu şi Logofătul Sturdza, la Reiz-Efendi, cărora vorovindu-le cele de cuviinţă în cererile ce-au făcută, s'au hotărîtu Domniile; «Logofătul Ioniţă Sturdza Domnă Moldovei, iar Banul Grigorie Ghika Domnă ţerei Romănesci,» şi întorcëndu-se la gazdă, au făcută cunoscută către toţi.

Sâmbătă Iulie 1, au venită şese caice poftindu-i ca să mîrgă la Pórtă; în 2 caice s'au pusă boierii şi în ală treilea slugile; asemenea au făcută şi boierii Munteni, şi mergëndu pe boazul Țarigradului, au trecută pe la Dolma-baké şi Tarsana, şi viindă la limauă, au ieşitu din kaice, au aflată armisari Împărătesci împodobiţi cu frumoşe podóbe; rafturi şi harşale, norodă şi ómeni de tóte némurile stándă şi aşteptándă să'i vedă. Îndată au începută a'i pofti să încalice, şi pe rîndă au încălecată cu toţi, şi s'au înşiratu pe uliţe câte unul, fiindă tare strîmte uliţele şi norodă multă. Cu acestă chipă au mersă la Paşa-Capsi, şi acolo descălecândă cu toţi, au intratu într'o ogradă, şi trecëndă prînr'o şală *) în-
*199
tr'o odaie mică a Dragomanului celui mare, dragomanul omă bătrănă dar plăcută la faţă, le-au dîsu grecesce : «bine aţi venită,» 'i-au poftită să şedă, le-au dată dulceţă rodozahară şi şerbetu de trandafiră şi apă, 'i-au întreată cum au petrecută atăta vreme fără de adunare, şi că fără de îndoială se voră fi supărată de atăta prelungire a vremii dară pricina au iostă precum însuşii voră fi simţită.

Cu multă blăndeţe vorovindu-le, 'i-au poftită să şedă cu odihna loră; s'au dusă să vedă de este vreme; peste glumătate césă s'au întorsă, 'i-au chîamată la Vezirul. Au ieşitu cu toţi din şala acé de gîos şi s'au suită pe o scară în sus de-abia putëndă resbate de mulţimea norodului; s'au suită întru o şală mare şi de acolo au mersă în odaia Vezirului, argiodasi ce se numesce. Vezirul sta la o feréstră împodobită în haînele cele de paradă. După Dragomanul celui mare, urmaş cu toţi, au făcută câte trei temenele pîră la pămîntă, şi, ingenuchindă, au sărutată crosu-

rile macatului pre care şedé. Le-au ǎisú : «bine aţi venitú,» şi au poroncitú de le-au datú café, însé în piclóre; le-au ǎisú cá : «astăđi vorú lua «sfirşitú cererele vóstre dupé plăcere ;» şi îndată făcendú iarăşi câte trei temenele şi sárutándú crosurile d'împreună cu Dragomanul au ieşitú a-fórá. De acolo 'I-au dusú la Chihaia-beiú, unde sárutándú póla, le-au ǎisú de au şedutú pe patú cu toţi în rúndú; le-au datú café vorovindu-le cu multá blándeşe. Au chămatú pe unul din agale ce sta în piclóre *) *200 lîngá Dragomanul celú mare, 'I-au şoptitú ceva la urechle, şi îndată au purcesú. Dupé acésta 'I-au întreatú cum au petrecutú în Ţarigradú, şi de le-au plăcutú Ţarigradul. Fără întârđiere întorcendú-se agaoa, au întreatú care este Ghika şi Sturdza, sé mérgá cá'í poftesce Sadrazanul, şi sculándú-se aménduoí, s'au dusú, iară pe cel-l-álđi boíerí 'I-au pofsitú sé mérgá într'altá odaé, sé şedá cu totú rahatul lorú, poroncindú sé le a-ducá ciubuce şi café. Au poroncitú sé le deschidá ferestrele sé se récoréscá, şi au şedutú şi o aga fiindu'í de voróvá. Fără întârđiere au venitú şi altá aga şi le-au datú de veste zicéndú-le : «mujdé boíerilorú , «că s'au făcutú Domniile : Ioniţă Sturdza Domnú la Moldova şi Gre-gorie-Ghika la ţera Románéscá.» Ieşindú cu toţi de acolo, au mersú în odaé la Reiz-Efendi, şi acolo au aflatú pe Domní şedéndú pe saltele jos unul lîngá altul. Făcendú cu toţi ceremoniea cădută, le-au poroncitú ca sé şedá, şi le-au ǎisú întorcendú-se către ei : «Étá dupé cererea vóstrá «s'au făcutú Domní páménteni, şi de acum înainte aşa se va urma, iar «nu din Greci; sé căutaţi a fi credincioşi, sé iubiţi pre Domníi voştrií, «dar şi ei pe boíeri, şi cu boíerii d'împreună sé ocármuiáscá ţera bine «şi cu dreptate; rezmul Domniei, dupé obiceiú, are sé se facá la Silis-tra.» Au poroncitú de le-au datú café, 'şi-au luatú điuá bună, şi sárutándú crosurile macatului, au ieşitú cu toţi, d'împreună cu Dragomanul, şi au mersú la Ceauş-başa, unde iarăşi au sárutatú crosurile, 'I-au heretesitú pentru Domnie : «ca sé fie într'un césú bunú!» 'I-au întreatú de scie vre *) unul franşuzesce saú latinesce, şi au respunsú cá numai Gre- *201 gorie Vodá scia itálienesce; le-au ǎisú prin Dragomanul celú mare, cá : «pré milostívil Ímpératú s'au milostivitú şi au ímplinitú tóte cererile lorú; «au órúnduitú Domní páménteni, şi cá de acum aşa se va urma; dar sé «fie credincioşi şi dreptí şi către Domnul supuşí, şi ei sé íubéscá pre pá-méntenií boíeri şi a'í asculta, ca pre nisce boíeri ímpreună lucrátórí, mai «alesú pe aceştí ce suntú de fađá;» şi mulţámindú cu toţi pentru bunele ínvěţáturi, au ieşitú de acolo ímpreună cu Dragomanul celú mare, şi de la perdé încáľtándú ciubotele, au purcesú iarăşi prin mulţimea norodului ce era adunatú în Saraiú, şi au mersú la Pórtá unde descálecasse, şi acolo iarăşi au aflatú cai Ímpérátesci aseptándú; şi încálecándú cu to-ţi, au mersú la Şeh-islamul, cale de unú cifertú de césú şi mai bine, unde cu Dragomanul d'împreună au descálecatú la scara Saraiului, şi au ǎisú de au áşteptatú pućinú într'o odaé, şi fără întârđiere 'I-au pofsitú în láuntru, unde sárutándú iarăşi crosurié, pe Domní 'I-au pofsitú sé şedá iar boíerii au státutú în piclóre, şi au poroncitú îndată de au a-

dusă café la toți. Le-au spus că: «pre milostivul Împărat s'a milostivit și, după cererile lor, le-au dat Domnul pământ, și de acum înainte așa are să se urmeze. Să fie dar credincioși și razele supuse, să iubească pre Domnii lor și Domnii pre boierii; să se silască întru servirea poroncilor, căutând treburile țării, d'împreună cu Domnii,» și iarăși mulțămindu-l ieșit de acolo *) și au încălecat cu toții și au mers cu toată mulțimea norodului, și înainte și în urmă, până la poarta Cetății unde încălecase, și descălecându-l acolo cu toții, au dat bacșiș și au intrat în caice. Au mers pe la Tarsana, pe la Tophana, trecându pe la Dolma-bakce; și s'au dus la Saraful lui Abdula-Pașa care i-a primit cu toată cinstea dându-le café, ciubuce; le-au spus că: «sunt megieși, dar n'au putut a merge cela la cela, căci vremile au fost așa; dar se trăiescă multă înduratul Împărat, că au fost bine pentru toți, căci le-au dat Domnia orându-l Domnul din pământeni; se caute dar a fi credincioși, căci de acum Grecii nu mai au a fi Domni. De acolo s'au întors la conac, unde cu toții au heretisit pre Domni.»

Peste 2 săptămâni, au făcut pe Aga Greceanul vel Post cu sărutare de mână, căci caftanul nu are; îndată s'au pus la cale a se scrie către la Moldova scriindu cu toții pe la casele lor, pe la prietenii și rude.

Luni 3 Iulie, s'au pornit Devlet-tatarul cu cărți către Caïmacam, orându-l Vornicul Tóder Balșu și vel vist Petrache Sturdza, cel care era făcut de Hatmanul Vogoridi, și cu acești doi împreună, boierii Divanului. Iar Grigorie Vodă a rându-l Caïmacam pe Banul Bărbuceanul Văcărescu care era Epistat Visteriei, și pe Spatarul Mihăilescu pe Mihăiță Filipescu, făcându-l paia-post și halé Aga.

Sâmbătă 8 Iulie, s'au pornit Ibrahim Tatarul și cu un călăraș *) de Moldova,

Duminecă 9 a lunii, s'au pornit Caïmacamii la București cu cărțile cele după obicei.

Joi în 13 Iulie, au adus Sakir-beiul caftanile de la Pórtă și au îmbrăcat mai întâi pe Grigorie Vodă Ghika, apoi pe Ioan Vodă Sturdza, și au arătat Sakir-beiul că el este orându-l Meïmendariu Domnului de țara Românească, iar cela-l-alt Sakir-beiul, carele era din tagma dervișilor, s'au rându-l Meïmendariu Domnului de la Moldova, cum și Divan-Efendi pe Ibrahim-Naabi. Desbrăcându caftanile, le-au strins și le-au spus ca se steie strins pe perini trei zile, după obicei. Le-au dat café și ciubuce, au heretisit Sakir-beiul pe Domni de Domnie și pe toți boierii.

La 24 Iulie, s'au născut o Beizadé a nume Sultan-Mehmet, și îndată s'au pornit în toate țările muzdegii; în câte-va rându, au mers bostangii muzdegii la Domni și la boierii cărora li se da bacșiș.

Miercuri 26 a lunii, au sosit tatarul și vătav de călărași de la Moldova, aducându bani și înscințare de redicarea Enicilor și a lui Vogoridi, și cărți de heretisiră pentru Domnie.

Joi 27 a lunii, în-de-seră, au reposat Patriarchul Evghenie, s'au rón-

duită Antimă ce a fost Halchidonios, care se afla închisă cu alți cinci Archierei din cei întâi pentru întâmplările vremilor și vrajba ce d'între ei. *)

*204

Marți Avgustă 1, a fost mersă : Domnul Moldaviei cu Vorn. Cuza, Vorn. Iordake Rășcanul și Post Greceanul de a heretisit pe Patriarchul în două caice cu un baltagi și cu slugi flesce-care. I-a primit Patriarchul în capul scării, d'împreună cu toți Archiereii cei aleși ; după sărutarea mâneli, i-a dus într'o odaie, unde le-a dat cafe, dulcețu și ciubuce la toți. Peste un cîfert de cîsă a venit și pre fericitul Patriarchă a Ierusalimului Policarpă ; îndată ce le-a dat de scire, Patriarchul, toți archiereii, Domnul și toți boierii ce erau împreună, căruia sărutându-i dreptă, au intrat iarăși în odaie, și de isnovă s'au făcută țe-remonia cafelei. Fără prelungire au sosit și Domnul țerei Românesce cu doi boieri : Vornicul N. Goleșcul și Post. I. Cocorescul, căruia i s'au făcută asemenea țe-remonie. S'au vorovit multă asupra întâmplării vremilor, închiderii Patriarchului cu cinci din Archierei și orînduirea Sa în Scaunul Patriarchiei. După acesta a fost poftit pe Domn Patriarchul Ierusalimului, ducându-se înainte, la care a fost mersă Domni îndată. Li s'au făcută asemenea țe-remonie. La purcederea de acolo, a dat Domnilor cîte o cruce cu Sfîntul lemn rugîndu-i ca să le fie milă de Monastirile din Moldavia și din țera Românescă, și să li se trîmită embaticurile precum erau obicnuite, căci are datorii *) Patriarhia, și are puse amanetă

*205

Sfînte odăjdii pe la armeni și iidovi. Pîră la 11 Avgustă, Domni a făcută gătirea trebuincioase ale Domniei, gătind tacămurile ; iar la 11, Domnul țerei Românesce a purcesă din Țarigrad, pe uscat, și fiindcă Domnul Moldovei, pentru iconomia cheltuelilor la drum, a hotărît a merge pe mare, din boierii Moldovei : Vorn. Cuza și Vorn. Rășcanul, n'au vrut să mîrgă pre mare ; s'au dus cu Domnul țerei Românesce pînă la Silistra, unde s'au întîlnit iarăși cu Domnul Moldovei.

Duminecă în 27 Avgustă, a ajuns Domnul țerei Românesce împreună cu amîndoi boierii Moldovei, pînă la Silistra, a trasă la conacul Domnului Moldovei pîră li s'au rînduit conac deosebit ; dimineața și seara mergu de mîncă la mîsa Curței, cheltuiala fiindă totă a Saraschierului. Acolo a aflat pe Ștefăniak Vogoridi Caîmacamul Moldovei și pe Costaki Negre Caîmacamul țerei Românesce ; acolo fără întîrziere a sosit și Belzade Necalaki mergînd după porocă de la Iași ca să trecă la Țarigrad, baș-capuchiala.

Marți Avgustă 29, sîrbătorea Sfîntului Ioan botezătorul, a fost mersă Domni amîndoi la Mitropolie fiindă Antimă Mitropolit Dristas și Proilavi, om de ispravă și cu învățătură. După biserică i-a fost poftit la cafe, *) unde li s'au făcută tôte cînstile cuviincioase, cum și tuturilor boierilor. De la Mitropolie s'au întors la gazdă. Domnul Moldovei într'acei a fost mersă la Saraschierul singur numai călare, iar boierii pe gîos cu toți.

*206

Vineri Septembrie 8, s'a dat de scire de la Saraschierul că Sâmbătă are să se facă rezmurile Domniei.

Sâmbătă Septembrie 9, le-au făcut davetul ca să meargă; s'a dus amândoi Domnii cu Meimendarii lor și au intrat într-o odaie unde erau cabanișii și cucile; s'a îmbrăcat în cabanișă, și au pus cucile în cap, iar tuurile le-au luat amândoi Meimendarii în mână, au mers și le-au dat Pașei; au mers după Meimendarii îmbrăcați în parada cê Domuescă, și făcându mai întâi Domnul Moldovei închinăciunile cădute, după obicei plecându-se pînă la pămînt, trei rînduri, au priimit din mâinile Saraschierului, cu amîndouă mâinile întinse, tuurile, fiindu Saraschierul în picioare pe pat. După ce 'i-au sărutat mînica blanei cum și toți boierii pîna, au ieșit afară dîndu tuurile în mîinile lui Vel Post; cu asemenea chip au urmat și Domnul țerei Romînesci. Ieșind de la Pașa, tuurile le-au luat într-o odaie unde au statut pînă cînd s'a făcut alaiul tuurilor, și le-au adus la conacul Domnilor.

După acesta Domnul țerei Romînesci a ieșit întâi, fiind alaiul gata, și așteptîndu ca să încalece d'împreună cu toți boierii Curței, și încălecîndu, s'a dus la conac. În urmă au mers și Domnul Moldovei, *) *207 și au mers la gazdă tot cu asemenea chip, avîndu pe boierii cîte doi înainte alai. După ce au mers la gazdă, bătîndu meterhanéoa, s'a dat bașcișurile obișnuite. Pe șapte boieri Moldoveni ce s'a aflat acolo, 'i-au îmbrăcatu Saraschierul cu caftane, și din Munteni a îmbrăcatu pe patru, și pe două beizadele, cărora le-au dat și șlice de samur.

Duminecă la 10 Septembrie, au adus zaptu Ferimanu, blana și armasariul, Sakir-beiu; au îmbrăcatu pe Vodă cu blana, și puind în cap șlicu de samur, au încălecatu pe Tablabașa, cu pușin alai de cîhodari și ceauși împărătesci, și, preumblîndu-se pușin, s'a întors la gazdă, și de iznă s'a făcutu cêremonia de cafê.

Miercuri 13 Septembrie, au sosit Beizadé Neculaki de la Iași împreună cu Armașul Bosie ca să meargă la Țarigrad; întru această zi, Grigori-Vodă a purcesu la București cu tota parada domnescă.

Joi 14 Septembrie, în ziua sfîntei Cruci, după ce a ieșit Vodă din biserică și s'a dus a casă, au făcutu pe Armașul Bosie, ce merge cu Beizadelele în Țarigrad, Agă pașa; la 7 cêsurî au mers Vodă la Saraschierul; mai întâi au intrat în odaia lui Chihaia-beiu fratele Pașei; după cêremonia cafelei și a ciubucelor, au trecut în odaia haznatarului, și făcîndu-se și acolo cêremonie, 'i-au scos înaintea Pașei, unde au îmbrăcatu pe Post. Grecenul cu blană, iar pe Vorn. Cuza și pe Vorn. Rășcanul, *) cu capoturi; după cêremonie, ieșind de la Pașa, *208 au mers la Salihțariul, unde era și Satif-Efendi, Muhurdariul Sarashierului, și luîndu-și ziua bună de la toți, s'a întors la conac.

Tot în această zi, au trimis pe toți boierii cîți se află Moldoveni, împreună cu ceaușii și bașcîhodariul cu patru cîhodari, de au luat de la Pașa Capsi tuurile și le-au adus la conac, cu 2 zile mai înainte

pornise calabalicurile ; după acésta, Vodă aî încălecatû, iar boierii pe gîos inaintea tuîurilor, aî venitû la şcele.

Vodă aî descălecatû la Iumruk, iar boierii şi beîzedé Nicolae aî mersû dreptû la şcele, unde aî aflatû caicele gata încărcate ; mai întîiî aî trecutû Dunărea tuîurile şi meterhanéoa. La 8 césurî aî trecutû şi Vodă de ceea parte, aî încălecatû cu câî aî vrutû din boierî, avêndû şi tôte trăsurile gata inhămate de Meîmendariul Moldoveî, Caminariul Neculaî Costandaki, pe lingă carele mai lăsase şi Grigorie Vodă unû boierû Meîmendariû sê pórte de grijă de cele trebuincîose întru trecerea prin ţera Românescă, şi cu toîî aî remasû în Călêraşî, tîrguşorû în malul Dunăriî.

Sâmbătă 15 Septemvrie, aî purcesû de la Călêraşî şi aî venitû la satul a nume Cîóra, unde aî şi masû.

Duminecă 16 Septemvrie, aî venitû la satul Ulmî, şi acolo aî masû. *) *209

Lunî 18 Septemvrie, purcegêndû de la Ulmî aî venitû la satul Bolo-vanul, unde aî făcutû emeclicû ; aî purcesû, şi pe la 8 césurî aî fostû în marginea Focşanilorû ; acolo adunându-se cu toîî, aî încălecatû pe caî domnescî, mai flindû venîî şi câî-va din boierii Moldovenî, împreună cu Divan-Efendi şi Eip-aga ; s'aî duzdisitû alaiul, şi la 9 césurî aî trecutû hotarul Milcovului şi aî venitû la gazdă iarăşî la Sameşul Neculaî Tuduri.

Marî 19 a luneî, aî stătutû în Focşanî oturacû, cetîndû jalobe şi cău-tândû pricinî a locuitorilorû.

Mîercurî 20 a luneî, purcegêndû din Focşanî aî venitû în Tecuciû şi de acolo în Bêrladû, unde iarăşî aî făcutû oturacû ; din Bêrladû în Vas-luiû, şi de acolo în Tatomirescî, şi de acolo în Frumósa unde aî întêm-pinatû pe Vodă toî boierii câî se aflaî în Iaşî, cum şi Dómna, i tôte cocónele. Aî mersû după obiceiû la Biserică, unde l'aî priimitû Episcopul de Romanû şi Episcopul de Huşî vechilû părintelui Mitropolitû ; din Biserică aî venitû sus, s'aî făcutû sărutarea mânei şi şeremoniea cafe-leî, şi după câtă-va voróvâ urmată, apoi mésa, unde aî fostû Dómna, beîzedelile, toî boierii şi cucónele, zăbovindû-se la mésză cu mehterhané, musică şi lăutarî, pêrê în séră. După acésta aî petrecutû pe Vodă cu toîî pêrê la Curte, şi apoi fiesce-carele pe la casele lorû. Tafghihatul boierilorû s'aî făcutû la 20 Noemvrie. *)

*210

Aicea se isprăvesce tótă istoria Domnieî Moldovenescî. Bine-voîască Dumneđeû a fi într'unû césû bunû şi norocitû, ca sê nu dămû pricină Grecilorû a ride de Ocârmuirea cea Moldovenescă, nici megieşilorû cari se vêdû cu mare luare aminte a privi ocârmuirea nouă. Începutul celû bunû care amû privitû, blândeşile nuoului Domnû şi uemândriea, îmî daû a crede bune sfîrşituri, de nu se va prefaca şi nu va începe alte urmări. *)

*211

TRACTATURILE

prin cari s'aũ închinatũ țera, de către Bogdanũ VV Domnũ alũ Moldaviei, împărăindũ Sultan Baiazet II. (I).

• Moldovenii 2) dintru începutũ aũ fostũ unũ norodũ slobodũ *) și nesu- *212
pusũ, stăpinitũ numai de prinȋpii 3) sei cei singuri stăpinitori, pe cari
ii alegẽ norodul întocmai dupẽ pravilele și obiceiurile sële.

Acești prinȋpi 4) nu cunoscẽu altã putere și datorie 5) mai mare
de cãt a pãzi pravilele cele temelnice a prinȋpatului. 6)

La acẽsta mărturisescũ tractaturile 7) pãcii și a legăturii ce ei aũ
fãcutũ cu Leșii și cu alte stăpîniri vecine, resbóiele cele vătãmãtóre 8)
și apãrãtóre ce aũ avutũ une-orĩ cu Leșii, alte-orĩ cu Ungurii și cu Tur-
cii însuși, soliele cele vestite și numite ce aũ triimesũ și le-aũ venitũ,
precum letopiseșile împãraȋielorũ de prin prejur și archivele prinȋpa-
tului adeverescũ. 9)

Mãcar cã Moldova era necontentitũ cãlcatã de vecinii ei, cu tóte aces-
tea nu s'aũ lãsãtũ de a nu sta 10) împotivã cu armele sële pẽrẽ la

Nota. *Acẽstã scriere importantã despre tractatele Moldovei cu Pórtã, scóasă
«din izvódele Logofetului Neculaiu Costin», aũ fostũ mai întiiu publi-
catã de mine în Archiva Romãnescã edit. 1845 vol. II, pag. 347—364.
Între acea publicare și reproducerea din manuscriptul lui Alecsãndru Bel-
diman, esistã diferinȋ de tectũ. Variantele «Archivei Romãnescã,» care con-
ține tectul celui vechiũ, suntũ cuprinse în notele urmãtóre :*

1) Tractaturile vechi ce aũ avutũ Moldova cu Pórtã Othomãnescã.

2) Moldova cu locuitorii ei.

3) Domniũ

4) Domni.

5) Altã putere mai mare și datorie.

6) A pãmẽntului.

7) Închietierile.

8) Vestite.

9) *Chronicarii de prin prejur și letopiseșele Moldovei o adeverescũ. (Cromer, Ist-
vanfi și Strikofski.)*

10) *De a le sta.*

ânul 1512; iară atunci, slăbindu de resbóiele cele adese cu cari *) stă- *213
pînirile vecine se siléu a o împila și a o supune, 11) aú hotăritú s'și
caute unú apărătorú puternicú care s' o apere de vrăjmașii împrejurași
ca s' pótă trăi în pace după pravilele s'ele.

Sciutú este de toți cei ce aú cé mai mică sciință a istoriei, că întru
acé vreme, 12) Turcîi, prin isbîndeale 13) cele minunate cari făcuse în
tóte părțile și prin biruințele cele resunátore cari neconținú cástigaú
asupra vecinilor lorú, se aretaú celú mai puternicú norodú, care făcé
s' nască în inimile tuturilor gróza armielorú s'ele. Decî făcendu-se și cu
Moldova vecină, prin locurile ce luase cu puterea armelorú, 14) Moldo-
venií trebuiaú neapăratú 15) s' caute ca s' cástige ocrotire și apărare
lorú. 16)

Așa dar príncipul Bogdanú, 17) care domné atunci cu cé de obște
priimire a tot némul, aú iriimisú o deputație la Sultan Bajazet alú
duoilea, împ'ratul turcescú, din boierii păm'ntului, 18) a cărora capú
era Tăutul vel logofetú, ca s' inchine păm'ntul la pré Înalta Pórtă, 19)
aretandú și legăturile cu cari norodul vré 20) s' se supue sub apăra-
rea ei. 21)

Acéstă deputație aú fostú priimită 22) cu tótă cinstea ce i se cădé 23)
și nu numai că legăturile s'aú priimitú fără cé mai mică împotivire, ce
încă s'aú și întăritú cu unú hatișerifú datú 24) în m'na deputațilorú. *) *214

Cele cuprinse în hatișerifú : 25)

1. Pórtă cunósce pe Moldova pentru 26) unú păm'ntú slobodú și ne-
supusú.

2. Legea chrestinésacă a resăritului 27) care se ține în Moldova, nu
va fi nici o dinióră călcată saú tulburată, ce încă norodul va avé slobode
bisericele s'ele, p'zindú dogmele bisericesci ca și mai înainte. 28)

11) S' o împileze și s' o supue sub celú mai nesuferitú jugú.

12) Aceleavremi.

13) Isbîndirile.

14) Făcendu-se și cu noi vecini prin locurile ce luase cu armele s'ele.

15) Negreșitú.

16) Apărare și acoperem'ntú lorú.

17) Și așa Bogdan-Vodă.

18) Aú tr'misú la Sultan Bajazet alú duoilea, împ'ratul turcescú, căfi-va boieri
a păm'ntului.

19) La Turcî.

20) Ceré.

21) At'rnarea sa.

22) Solú aú fostú priimiți.

23) Li se cădé.

24) Datú Tăutului logofetú.

25) Legăturile cele priimite și întărite de la Pórtă suntú acestea.

26) De.

27) Legea chrestinésacă.

28) Ce încă norodul va avé slobode bisericile s'ele ca și înainte.

3. Pórta făgăduesce 29) de a apăra Moldova de toți cei ce ară puté sê o calce, păzindu-o în starea întru care au fostú mai înainte, fără a'i face 30) séú sê suferé ca sê i se facă 31) vre o dinióră cé mai mică desbinare séú despărțire.

4. Moldova va fi stăpînită și ocârmuită după pravilele și canónele séle, fără sê se amestece Pórta cât de pușînă.

5. Domniî vorú fi aleși de norodú și întăriți de la Pórta ca sê stăpînescă în cât vorú trăi. 32)

6. Domniî Moldovei vorú puté ținé ostași cu plata lorú, pămêntenî saú străini, pèrè la duoè-deci-de-miî. 33)

7. Moldoveniî vorú puté cumpăra 34) și sê aibă o casă la Țarigradú pentru șederea Capi-chihaielelorú, 35) unde vorú puté *) face și o Bi. *215 serică. 36)

8. Turciî nu vorú puté cumpăra pămênturi în Moldova, orî a avé, nici 37) a se așeđa, nici a avé séú a face geamiî nici într'unú chipú. 38)

9. Pentru semnú de supunere, Moldova 39) va avé purtare de grijă a triimite pe tot anul la Pórta, prin duoî boieri, 40) patru-miî galbenî turcesci, adecă unú-spre-dece-miî lei, patru-deci șotmi, patru-deci iepe fătátóre, aceste tóte cu nume de peșkeșú, adecă darú.

În vreme de oștiri, prinșipiî 41) Moldovei, asemenea 42) precum se va poronci 43) de la Pórta, vorú pune în lucrare oștile lorú 44) la slujba împêrătéscă.

Acestea suntú legăturile cu cari strêmoșiî noștriî s'au închinatú la

29] *Se îndatoresce.*

30] *A i se face.*

31] *Ca s'î facă.*

32] *[Și Domniî ce au fostú aleși de norodú, adeverescú acestú pontú.]*

33] *Domniî vorú fi ocârmuitorî a tot pămêntul Moldovei, și vorú puté sê aibă întru stăpînirea lorú ostași cu plată de la sine pênè la 20,000 pămêntenî séú ómenî străini. [Și resbóiele întru cari Domniî Moldovei, după poronca Porței, au întrebuiințatú oștile lorú, adeverescú acestú pontú, cum și numele Domnului Gheorghie Ghica VV. 'la anul 1657]. a)*

34] *Vorú puté ținé și a cumpăra*

35] *Capi-chihaielelorú lorú.*

36] *Se află casa la Țarigradú care se numesce Bogdan-Seraiú.*

37] *Séú.*

38] *[Acestú pontú n'au fostú nici o dată călcatú de Pórta.]*

39] *Domnul, împreună cu tot norodul, pentru semnú de supunere.*

40] *Prin duoî boieri a Moldaviei.*

41] *Domnul.*

42] *Dupé cum.*

43] *I s'arú poronci.*

44] *Va fi ajutorú cu oștile sélc.*

a) Chroniclei Moldovei și Domniî ce au fostú aleși de norodú, adeverescú cu îndestul acestú articulu, întru care prinșipiî Moldovei, după poronca Porței, au pusú în lucrare oștile lorú, și a nume: Domnul Gheorghie Ghika la 1652, Domnul Petriceico la 1672, Duca-Vodú la 1683, Cantimir VV. la 1687, Mihail Racoviță VV. la 1717. Toți aceșii prinșipiî și oștile lorú, au fostú în resbóiele ce au avutú Pórta cu Austria și Polonia. (Nota manuscrisului Boldiman.)

Pórtă. Acestú tractatú aú fostú fórté tare păzítú în archivele Prinçipatului 45) péré în vremea vestitului Craiú Ioan Sobiețki, care la anii 46) 1686, întorcându-se de la unú resboiú 47) ce avusese cu Tătarií, și trecéndú prin Iași, aú cerșutú sélú védă, 48) și, aprinsú fiindú de o ură necuvéntată 49) ce avé asupra Turcilorú, aú poroncítú ca sê se arďă în miđlocul tîrgului, ȕicéndú cum-că Moldova nu va avé mai multú trebuință de acelu tractatú nebunú de nimică 50) prin resbóiele ce căștigău Chrestinii asupra Turcilorú, și cum-că Leșií eraú îndestuí 51) a o apăra de dînșií. 52) *)

*216

Cu tóte acestea, legăturile ce se coprindéu în hatîșeriful de mai sus arétatú, aú fostú fórté păzite de către Înalta Pórtă péré la anul 1530; iară atunceá, Sultan Suleiman, împératú sumețú și biruitorú, 53) uítándú, sêú fórté puçinú îngrijindu-se 54) de datoria și legătura tractatului, 55) aú hotărítú sê facă pe Moldovení birnici, 56) ca sê'și adaoge veniturile, 57) și, în locú de patru-mii galbení care plăté țera în 58) tot anul la haznaoa 59) împérátescă, cu nume de peșkesú, după tractatul întăritú, 60) aú cerutú ȕece-mii de galbení cu nume de haraciú sêú 61) birú, și, încă mai multú, aú vrutú sê îndatoréscă pe prinçipul 62) Moldovei, cu a lorú singurá și fără smintélă mergere la Țarigradú, la fiesce-care alú triile anú, ca sê aréte ei însuși către Devlet a lorú supunere. 63)

Acéstă prefacere aú turburatú așa de multú pe prinçipul Petru Rareșú

45] Aceste ponturi aú fostú fórté păzite.

46] La anul.

47] De la o bătúlie.

48] Aú cerutú sê le védă.

49] Nespusú.

50] De acestú hatîșerifú bunú de nimică.

51] Pré de adjunsú.

52] Acestú hatîșerifú, de a fi cu puțință Moldovei a cerceta condicile Porței turcesci, 'lú-arú găsi neapăratú. [a]

53] Ce era unú împératú sumețú și biruitorú.

54] Uítándú sêú grijindu-se fórté puçinú.

55] Hatîșerifulú.

56] Moldova birnică.

57] Venitul.

58] Pe.

59] Visteriea.

60] Legătura întărită de la Pórtă.

61] Și birú.

62] Domnú.

63] Cea către Turci a lorú supunere.

a) Tractatul încheiatú la 1512 între Pórtă Otomană și Moldova, care în anii trecúți s'aú publicatú în „Courrier français” și în alte jurnáluri străine, precum și în „Gazetta de Transilvania,” s'aú scosú din nisea fragmente istorice de cari s'aú pomenitú în „Archiva Românească,” tom. I pag. 103 scrieá de către Șambelanul Balseh ce ȕice cǎ aú luatú copia acestuí tractatú din archivele Varșaviei, în vremea când se afla pe lingă Stanislav Poniatofski, celú pe urmă Rigá a Poloniei. [Nota „Archivei Românești,” tom. II. pag. 351.)

64) ce domné întru acé vreme, cât neputându suferi 65) mai multă, 66) vèlëndu dintr'o parte patria sa asuprită cu dări ce curgă din nestatornicia și réoa credință a Turcilor, cari erau cu totul nesuferite, 67) și dintr'altă parte, nefindă în stare a se puté împrotivi 68) cu armele, de frică ca nu cumva, pentru împrotivirea sa, să pricinuiască ôreși-care ticăloșii 69) și stricăciuni prințipatului, s'aă supusă la aceste cumplete întâmplări și *) aă fugitū în Transilvania, lăsându pământul în sorta *217 sa cé ré. 70)

Acésta aă fostū îndestulă pricină pentru Sultanul de a intra cu armele în mână în Moldova și de a face tot felul de stricăciuni.

Póte să sosotescă fiesce-cine că nici némul boierescă, nici clerul bisericesc, 71) nici cei-l-alti locuitori a pământului, într'altă chipă n'aă pututū să scape de acéstă cumplită primejdie, de cât fugendū în locuri străine, în pustii și prin munți, unde socotindū că și acolo nu vorū puté să scape, aă hotărîtū să facă pace orī cu ce pagubă a lorū, 72) și așa aă triimesū deputați 73) la Sultanul, carile agiunsesse pără la 74) Sucéva unde era scaunul domnescă, ca s'elă aducă la milostivire și să se siléscă a potoli urgia sa.

Nici nu nădăjduiă deputații 75) ciustea cu care aă fostū priimiți de către Sultanul, care nu numai s'aă milostivitū la lacrimile lorū și aă triimisū 76) poronci strașnice către Pași seī cari prădaă țera cu pornire și nespūsă nemilostivire, 77) ce încă prin nouă hatisherifū 78) aă întăritū tóte legăturile a celui de mai 'nainte tractatū ce se cuprindé în hatisheriful lui Sultan Bajazet. 79)

După legăturile de mai înainte, Moldovenii aă fostū slobođi a'și alege unū Domnū nouă. Decī, cu priimirea și cu sfatul unitū a tutulorū de obște, aă alesū pe prințul Alecsandru Domnū 80) și 'lă-aă pusū în scaunū; carele îndată aă fostū și *) de Sultanul întăritū. 81)

*218

64] Acéstă prefacere aă nevoitū și aă perdutū atăta de multă pe Voevodul Petru Rareșă.

65] Să suferă.

66] Vèlëndū pe de o parte moșia sa asuprită.

67] Cari cu totul nu le priimé, și pe de alta.

68] De a se împrotivi.

69] Ôre-care stricăciune și ticăloșie țerei.

70] Aă fugitū în Transilvania și n'aă priimitū să fie birnică.

71] Nici tagma bisericescă.

72] De cât fugendū în locuri pustii și prin munți, unde socoté că vorū puté să scape. aă hotărîtū să facă pace cu orī-ce fel de pagubă a lorū, și așa...

73] Soli.

74] În.

75] Nici nădejduiaă soli.

76] Priimiți de Sultanul, care îndată aă triimisū poronci strașnice.

77] Cu o pornire și o nespūsă nemilostivire.

78] Prin unū nouă hatisherifă.

79] A celui d'înainte hatisherifă a lui Sultan Bajazet.

80] Aă alesū pe Alecsandru VV Domnă.

81] Care îndată aă fostū și de Sultană întărită.

Dupe acésta Moldovenii n'au fostu mai multu supărați de la Pórtă, ce încă de improtivă au avutú tóte privileghiile lorú nesmintite, stăpínindu-se de către pravilele lorú 82) péré în vremea Prinçipului Petru VV. celú schiopú 83) ce domné la anul 1584, în zilele lui Sultanú Muratú alú triile; iară atuncea Pórtă defăimându credința tractatului făgăduitú, 84) au adaosú șese-mii galbeni la venitul ce se da pe anú sub nume de peșkeșú séu darú, numindú peșkeșul haraciú séu birú. 85)

Prinçipul însuflețitú de duhul patriotismosului, vėdėndú pe celú mai întiiú articulú a tractatului călcatú așa de vederatú, și neputėndú sė se hotărască a priimi nisce urmări așa de rele și primejdioșe, cari putėú sė strice temeliele a tuturorú tractaturilorú, cari nici unú folosú putėú sė aducă, s'au supusú vremii și au căutatú scăparea sa în țera Nemțescă, 86) fugėndú de resplătirea și urgiea Turcilorú și tinguindú sórta cé ré a Patriei. 87)

Dupė pribegirea 88) acestui prinçipú, 89) Pórtă prin altă călcare a tractatului 90) a făcutú Domnú pe unú Aron. Acestú străinú, fiindú cu totul datú și gata spre ímplinirea interesurilorú Porței, fără a băga în sémă pe norodú, au iscălitú la tóte legăturile cu cari Pórtă au vrutú sė însărcineze pe norodú și pe Moldova.

Nu este de trebuință 91) a areta aice cu amėruntul tóte *) asupririle *219 și strămbătățile ce au făcutú acestú prinçipú 92) în puçină vreme ce au stăpínitú ca unú tiranú; a sa blăstemată pomenire mărturisesce îndestul asupra varvariei și a nelegúirii séle. 93)

În vremea acestuia, la anul 1590, Pórtă au luatú sub stăpínirea sa cetatea Tighinei pe care Turcii o numescú Benderú, care 94) era a Moldovei, și deosebindú totú locul ce era olatú a Benderului, 'lă-au supusú la acéstă cetate călcăndú legea tractatului. 95)

Dupė domniea acestui prinçipú 96), norodul s'au cufundatú în ticăloșii 97) de cumplirile acestui tiranú, și n'au mai pututú sė și vie în stare

82] De pravilele lorú.

83] Péně în vremea lui Petru-Vodă celú schiopú.

84] Așeđământului juratú.

85] Au adaosú 6000 galbeni pe lângă peșkeșú, numindu'lu haraciú precum scrie letopiseșul.

86] Petru-Vodă, neputėndú priimi sá se facă incepėtorú călcării legăturilorú, n'au priimitú, ce s'au suppusú vremii și au căutatú scăparea sa în țera Nemțescă.

87] A țerei.

88] Fuga.

89] Domnú.

90] Așeđământului.

91] Nu este trebuință.

92] Domnú.

93] O pomenesce indestul letopiseșul țerei.

94] Și care.

95] Așeđământului.

96] Domnú.

97] Norodul a cufundatú în ticăloșie.

în vreme de 14 ani 98) ce au stăpînit, unii aleși de norod și alții trimiși de Pörtă, ce au răbdat cum au putut toate greutățile cu cari au fost în sarcină, și nu 99) au resuflat pînă la anul 1643, în domnia principului Vasile VV, 100) carele împodobit fiind cu o minte statornică și foarte rară, 101) măcar că era Domn făcut de Pörtă, dar neavînd în gîndul seî de cît fericirea supușilor seî, din anul celî d'întîi alî Domniei seî, au ușurat norodul, au mîntuit 102) pe toți de obște și prin chipurile cele blînde 103) și pline de milostivire, și-au tras cîntărea și dragostea supușilor seî. Nemulțumindu-se, 104) după ce-au făcut tot binele ce i-au trecut prin mîna sa, 105) socotî că tot n'au făcut nimică decă nu arî isprăvi 106) să cîștige și să albă iarăși norodul 107) privilegiile seî cele vechi, și decă 'lî arî face *) să iasă *220 din amorțela și slăbăciunea în care îlî găsise și să pîtă ași afla iarăși 108) dreptățile și pravile seî, cari din pricina reutăților unor principî 109) și din nesilița altora, era să se prăpădescă și să se stingă în veci.

Dreptu aceea, au trimis 110) la Țarigrad din cei mai aleși a nemului ca să jeluască Sultanului pentru strîmbătățile și asuprelile ce au tras 111) norodul și pentru relele umblări ce s'au făcut în țera împotriva legăturilor tractatului. 112)

Mehmet alî patrula ce împărățea atunci, milostivindu-se asupra nedreptăților cu cari țera era asuprită, 113) au ascultat cu milostivire jaloarele deputaților, 114) și s'au făcut o îndatorire 115) a nu schimba nimica și 116) a păzi întocmai toate legăturile 117) de cei mai înaintea sa împărăți, întărindu-lî 118) și elî însuși cu unî hățîșerîf; 119)

98] În vremea a 14 Domni.

99] Și așa nu.

100] În Domnia lui Vasile-Vodă.

101] Statornică și rară.

102] Mîngîiat.

103] Cele bune.

104] Milostivire, și prin cîntărea și dreptatea supușilor seî, nemulțămîndu-se.

105] Prin mîna.

106] Decă n'arî isprăvi.

107] Norodul iarăși.

108] Și să pîtă afla iarăși.

109] Domni.

110] Au trimis din partea țerei.

111] Ce trage

112] Împotriva aședîmintelor legate.

113] Cu care acestî pămînt era asuprit.

114] Solilor.

115] Și și-au făcut o datorie de.

116] Și de a.

117] Legăturile întărite.

118] Întărindu-le

119] Cu hățîșerîf.

numai la capul 9-lea au făcutu schimbări, 120) adevă peșkeșul pe ană au fostu schimbatu în zisié sau zisié-mali, sumă adăogită și hotărită de dece-mii de galbeni turcesci pe ană, 121) redicându șoimii și iepele ce se cuprindéu în cele-l-alte două hătișerifuri.

Tôte acestea au umplutú de slavă pe prințipul Vasilie 122), luându unú sfirșitú bunú prin sfaturile și a sa înțeleptă povățuire, și Domniea Sa s'au învrednicitú a se numi fericitú.

Acestú prințipú 123) au domnitú 15 ani cu pace, făcendú fericirea supușilor sei; 124) atâta numai că Tătarii din 125) Buglacú, norodú tulburătorú și deprinsú a trăi din prădări, 126) *) prădaú câte o dată 127) *221 prin poghiazurile lorú. Întru o di însciințându-se prințipul 128) că numiții de mai sus Tătarii, se suise în sus și prădaú țera cu armele în mână, au poroncitu căpitanilorú 129) să mERGă cu câtă-va óste impro-tiva lorú și să'i gonESCă pe acești jefuitori 130) cari din capul lorú, fără să aibă voie de la Pórtă séu de la cei mai mari ai lorú, prădaú țera. Poronca au fostú îndată implinită, și, lovindú 131) pe Tătarii fără de veste, o parte din ei au fostú cu totul stricată, robii mENTUIȚI și tóte jafurile 132) luate înapoi.

Sultanul Bugeculuí, luându însciințări 133) că câți-va Tătarii au fostú loviți de Moldoveni fără de veste, și o parte s'au ucisú, 134) fără a mai cerceta să afe adevérul acesteí nenădejduite întâmplări, 135) s'au tulburatú fÓrte, în cât, jeluindu-se la Pórtă, au aretatú 136) întâmplarea într'unú 137) chipú fÓrte uritú, numindú pe norodú de hainú și pe prințipú necredinciosú. 138) Pórtă, măcar că au fostú însciințată mai înainte de tot adevérul întâmplării acesteia prin încredințările prințipuluí, 139) cu tóte acestea, orí din patima ce avé asupra chrestinătății séu din nes-

120] Numai la pontú alí nouălea au fostú.

121] Adevă peșkeșul pe ană 'li-au numitú birú, adăogendú-lú la suma de 10,000 galbeni turcesci pe ană

122] Pe Domnul Vasilie.

123] Acestú Domnú.

124] Supușilorú sei pe cari îi ușurase de nevoi.

125] De la.

126] Din jacurí.

127] Câte o dată marginea.

128] Domnul.

129] Căpităniilorú séle.

130] Jecuitori.

131] Implinită lovindú pe Tătarii.

132] Jacurile.

133] Luându în scire.

134] Și o parte uciși.

135] Fără a mai cerceta aceste nenădejduite întâmplări.

136] N'au lipsitú de a nu areta.

137] Cu unú.

138] Numindú pe norodú hainú și pe Domnú necredinciosú.

139] De totú adevérul acesteí întâmplări din încredințările Domnuluí,

tatornicii, 140) au priimitu ca Sultanul Tătariloru s'şî resplătescă cu armele.

Vasilie-Vodă, nemulţămindu se că au 141) însciinţatū la Pórtă tótă pricina cu améruntul 142) şi au îndreptatū norodul de năpăşti prin mărturiū adevérate, nevinovăţia scoposului seū, şi au făcutū vederată cé fără dreptate intrare şi pradă a Tătarilorū în ţeră, 143) au socotitū cu cale pe de o parte sē se păzescă cu priveghîre *) şi pe de altă parte *222 sē se invoiască cu Tătariū.

Dar scoposul seū nu s'au isprăvitū precum 144) nădejuia, căci Sultanul 145) făciarnicindu-se, 'lū-au înşelatū cu o invoială mincinosă 146) şi au intratū de o dată în ţeră făcendū stricăciunile cele mai cumplete, petrecendū 147) pe toţi locuitorii sub sabie, fără sē alégă virstă, bār-batū seū femeie. 148)

Spaīma au fostū atăta de mare în cât că prinţipul n'au avutū mai multă vreme 149) de cât a se trage în codrii cei aprópe de Iaşi, lăsândū oraşul în mila acestorū tîlharī, pe care 'lu-au şi arsū 150) după ce au robitū mai multū de jumătate de oraşenī, şi aşa norodul n'au pututū sē scape de cé cu totul a sa stingere, de cât dāndū o sumă mare de bani. 151)

Acéstă sumă făgăduită intru o vreme de nevoi, au fostū pentru Sultanii 152) Bugiacului o destulă pricină de a o cere în toţi anii cu nume de balci-beşlicū, 153) şi măcar că Domniū, mostenitorii lui Vasilie-Vodă, sē fi stătutū cu totul împrotivă la acéstă, arētāndū de multe ori cum-că o sumă dată la o vreme de nevoie, pentru ca sē scape de góna cé fără de lege a unui nēmū jăluitarū, nu póte 154) sē se socotescă ca o datorie; cu tóte acestea, printr'o ascunsă priimire 155) a Porţei, Sultanii au sciutū sē o tragă în tării 156) cu feluri de chipuri în toţi anii, şi sē facă cu de-a-silă, dintr'acéstă rea urmare, 157) o pravilă.

140] Nestatornicie.

141] Nemulţumindu-se numai că au.

142] Pe Pórtă de tótă curgerea pricinei cu améruntul.

143] De năpăşti că au aretatū prin mărturiū adevérate nevoiea scoposului seū şi că au pedepsitū cé fără dreptate intrare şi pradă a Tătarilorū în ţeră.

144] După cum.

145] Căci acesta.

146] Cu învoiele mincinoase.

147] Şi trecendū.

148] Fără sē alégă virstă bărbătescă seū femeiască.

149] În cât Domnul n'au avutū altă vreme.

150] La voiea acestorū rei cari 'lū-au arsū.

151] De bani Sultanului.

152] Sultanul

153] Bagi-beşlicū.

154] Nu putē.

155] Prin ascunsă priimire.

156] Prin tările.

157] Dintr'acéstă urmare,

Întru adevăr, nici o dată Pórta n'aú apáratú 158) cu dinadinsul a-céstă ré urmare, dar cu tóte acestea se îndelungase, se întárise *) și *223 se făcuse o dare neclintită 159) și neclătítă pe care Domnii erau datori să o împlinescă în toți anii.

Dupé acésta, ticálósa țérá 160) aú petrecutú subt umbra hatișerifului, pázindu-se neclintitú tóte cele ce se cuprindéú, și Pórta se vedé că pázesse fágăduințele séle cele vestite și adevérite 161) în vremea a cincí prinçipi 162) Moldoveni ce aú domnitú unul dupé altul, péré la Domniea Ducăi VV; 163) iar acestú Domnú nefindú plăcutú Porței, aú fostú mazilitú, și în locul lui 164) s'aú rînduitú pe unú Ilie, 165) omú slabú și cu totul datú spre interesul seú. 166) În vremea acésta, 167) la anul 1688, Pórta, împotriva tractatului, 168) aú deosebitú de 169) Moldova tîrgul Renului 170) ce se numesce de către Turci Tomarova, cu tot locul de prin pregiur, unde aú făcutú Turcii o geamie și aú și pusú stăpînire. 171)

Dintr'acéstă vreme relele urmări s'aú înmulțitú, și Pórta, neaducéndu'si aminte de tractatú, 172) aú începutú vederatú a călca tractaturile. 173) Țéra de ce mergé mai multú aú începutú a fi asuprită și călcată cu fel de fel 174) de priciní, fără să mai fie socotită. Birul aú fostú atâtă de adăogitú, beñlicurile atâtă de înmulțite și nevoile așa de mari, 175) în cât locuitorii, neputéndú mai multú să mai suferé 176) și să mai a-giungă, s'aú împrăștiatú și s'aú dusú de s'aú așeđatú în țéra Leșască și în Transilvania ca să'si afle odihna lorú. Acésta decí 177) este pricina cé adevérată pentru care s'aú pustiitú acestú Prinçipatú. 178) *) *224

Pórta n'aú lăsatú altă mêngéiere norodului de cât alegerea Domnilorú; márturú întru acésta : prinçipul Duca, 179) Petriceico, Antonie Roset,

158] *Încuviințată.*

159] *O datorie nesmintită și neclintită.*

160] *Dupé acéstă ticăloșie, țéra.*

161] *Adevérate.*

162] *Domni.*

163] *La Domniea lui Duca-Vodă.*

164] *În locul seú.*

165] *Ilieșu.*

166] *Și datú cu totul spre interesul seú.*

167] *În vremea acestuía.*

168] *Hatișerifului.*

169] *Din.*

170] *Renii.*

171] *Unde aú făcutú Turcii și o geamie.*

172] *Ne mai aducéndu'si aminte de hatișerifú.*

173] *Legăturile.*

174] *Sub felú de felú.*

175] *Atăta de ma'i.*

176] *Neputéndú să mai suferé.*

177] *Decí acésta.*

178] *Acestú pămîntú*

179] *Martori : Duca,*

Constantin Cantemir și Mihaiu Racovița carele au fostu celū după urmă din principi aleși de norodū, căci după mazîliea acestuia, Moldovenii au fostu cu totul lipsiți de alegere; Domniea se vindē la mezatū și se da celū după urmă mustereii care da mai multū. 180)

În Domniea lui Mihaiu VV. Racovița, 181) la anul 1716, Tătarii Bugiacului găsindū pricină că pământul lorū arū fi fostu foarte strîmtū 182) și nu putē sē le aglîngă 183) spre hrana lorū, au cerșutū 184) o parte de locū din Moldova ca sē o lucreze și sē ție dobitocele lorū. 185) Principul 186) vedēndū că n'arū folosi nimicā împrotivindu-se la cererile lorū, mai alesū că el și fără acēsta arū fi pututū sē stăpînescā cu totul locurile cari cerēū, 187) au fostu silitū a le da o bucatā de locū nelucratū de 32 cēsuri lungul 188) și 2 cēsuri latul, 189) mulțămindu-se numai sē se îndatorēscā Tătarii ca sē plătescā Țece din rodurī și sē o are, și Țeșii-care bagatelurī pentru pășunatul vitelorū cu nume de Elīm, pentru ca sē se scie 190) că acelū locū au fostu a Moldovei. Pôrta nu numai ca n'au stătutū cu nimicā împrotivise 191) la acēstā silnicā cerere a Tătarilorū, ce încă au găsitū 192) și cu cale cu mare pagubā a Prințipatului.

Nu este numai acēsta cē după urmă călcare a tractatului 193) *) căci *225 la anul 1725, în Domniea lui Necula VV. Mavrocordatū, și în împărăția lui Șultanū 194) Ahmet 3-lea, Turcii au luatū în 195) stăpînirea

180] Celū de pe urmă din Domnii aleși de norodū; și apoi supărându-se Pôrta pe Mihaiu Vodă, lū-au mazîlitū și au rînduitū Domnū pe Nicolai Mavrocordatū grecū. a] După mazîliea acestui Domnū, Moldovenii au fostu cu totul lipsiți de alegere; Domniea se vindē la mezatū și se da celū de pe urmă mustereii.

181] Mihaiu Racovița VV.

182] Arū fi foarte strîmtū.

183] Sē ajungă.

184] Au cerutū.

185] Sē și ție dobitocele.

186] Domnū.

- 187] Sē stăpînescā tôte locurile cari cerēū.

188] Lungă.

189] Lată.

190] Mulțămindu-se numai sē i îndatorēscā pe Tătari ca sē plătescā de a Țece din rodurī și Țeșii care bagatele pentru pășunatul bucatelorū lorū sub nume de Alām, ca sē se scie...

191] N'au stătutū împrotivă.

192] Au găsit-o.

193] Și încă nu este cē de pe urmă călcare a articulelorū tractatului.

194] În țilele lui Șultan.

195] Sub.

a] Pînē aicea merge compunerea lui Nicolai Costin care este scōsă de la sfîrșitul unei copii din manuscrisul letopiseșului lui Ioan Neculce No. 5, pomenitū în colecția letopiseșelorū Moldovei, tom. II, publicatū de mine. Acestū articolū pōrtă titlul: „Din țevodele repositului Nicolai Costin ca au fostū vel lo „gofētū.” Înaintē urmēzā povestirea unui autorū mai nouū scōsū dintr-o condică a d-sēle Constantin Ne-grușii. [Nota „Archivul Românesc,” II, 361.]

loru Hotinul cu totu locul seü , aü făcutu cetate unde aü pusü și unü garnisonü de pază förte mare, orönduindü și pași și subași. 196)

Acésta aü fostü cé mai mare și mai primejdiosä din töte reutäțile cu cari Turcü aü însärcinatü 197) pe acestü prinöipatü, căci nu numai boierimea, și partea bisericească, și alții, aü fostü cu totul lipsiți de stäpînirea celorü mai alese a lorü moși 198) ce se aflaü întru acestü ținutü, ce încă prin trecerea cé necontenită a pașelorü și a oștilorü 199) cari mai totü d'a-una trecü prin țerä, norodul este călcatü și chieftuelile peste măsurä; 200) deosebitü că Enicerii garnisonuluı acestei cetäți, im-präsciindu-se prin țerä, făcëu miı de reutäți și jäcuiaü 201) ținuturile de prin prejur necäjindü pe säracii locuitorü cu feluri de chipuri precum s'aü întemplatü în vremea prinöipuluı Constantin Muruzi VV. La anul 1783 și la 1784, cele mai multe din satele de pe Prutü și de prin prejurü aü fostü prädate și stricate, și puține lucruri ce luasse ömenii pe la casele lorü, aü fostü luate și arse de Turcü, mulțime din ömeni uciși, femei și fete batjocorite, copii și bărbäți morți de frică, fugëndü în mijlocul ernei prin codrii de mäniea și turbäcünea tiranilorü. 202)

Dupë aceste reutäți și dupë atätea biruri cu cari acestü prinöipatü era însärcinatü, și dupë atätea beilicuri cari *) nu ce sfirșiaü 203) nici o datä, și asuprelele cele urmate de Turcü 204) ca së sugä hrana ticälosuluı norodü, și schimbările cele adesea și fără de vreme a Domnilorü, una 205) din pricinile cele mai mari cari aducë țera în ticäloșie, 206) căci cândü începë unü gospodaru 207) a cunösce curgerea trebilorü pämentuluı, starea fiesce-cäruia ținutü și a noroduluı, 208) vrednicia și nevrednicia fiesce-cäruia din boieri, 209) obiceiurile și pravilele pämentuluı, atuncea îndatä sosë mazäliea, și în locul lui orönduia pe altul, și acela fără nici o sciință, căruia îi trebuia îndestulä vreme spre a lua

196] Pași seü subași. ,

197] İmpilatü.

198] Aü fostü lipsiți cu totul de stäpînirea celorü mai bune a lorü moși.

199] Ostenilorü.

200] Norodul era călcatü și impovăratü cu chieftuialä peste mesurä.

201] Jecuiäü.

202] Precum s'aü întemplatü și în vremea Domnuluı Constantin Mavrocordatü VV, că la anul 1784, cele mai multe din satele de pe Prutü aü fostü prädate și stricate, și puține lucruri ce le luasse ömenii prin casele lorü, unele aü fostü luate iar altele arse, copii și bätänii morți de frigü, și cei mai mulți din ömeni uciși, iar femeile și fetele batjocorite; dar mai alesü, întemplantü-se acestea în frigul ernei, fugiaü bieții nenorociți prin codrii, ascunöendu-se de mäniea și turbäcünea acestorü tirani varvarü.

203] Nu se sfirșeäü.

204] Și asupririle ce întrebuintözä Turcü. "

205] Sünti una.

206] Cari faci pe acéstü țerä cu totul ticälosä.

207] Cândü începë abia unü gospodaru-Domnü.

208] Și a totü noroduluı.

209] Vrednicia fiesce-cäruı boierü.

órești-care știință și a afla cele de trebuință, și acesta temându-se în tot căsul ca să nu-l mazilescă fără de veste, se nevoia a strânge în cât se dă mai multă, pentru ca să pôtă trăi cele-l-alte dila a vieței seles cu îndestulare și ca unu prîncipă, ne mai căutându altă-ceva de cât cum să ia și să-l îndestuleze cu daruri ca să-l pôtă lungi Domniea, căci numai prin puterea banilor pôtă isprăvi ceva, și așa fiesce-care Domnă care vené după altul, tot același drumă apuca, de care pricină au venită întru cé de istovă slăbăciune și căderea Prîncipatului. 210 *)

*227

210) Atunce îndată au fostă și maziilită, și în locul seă rînduescă pe altul care nici acela nu scia nimică, și căruia îi trebuia îndestulă vreme ca să pôtă afla tôte acelea; și încă acesta, știindă că nu este Domnă vecinică, și mai alesă temându-se în totă căsul ca să nu-l mazilescă și pe dînsul fără de veste, caută să-l strîngă cât pôte mai multă și să apuce, ca să pôtă petrece cele-l-alte dila întru îndestulare, și ca unu Domnă, nebăgîndă în sémă altă nimică, afără de cât ca să ia din țără pentru darurile cari în tôte dila trebuia să facă sugătorilor de sânge a Porței și a Saraului, ca să-l pôtă lungi Domniea sa, căci numai cu bani, după cum este știută, se lucră la Pörtă.

Și așa fiesce-care Domnă carele vine după dînsul, urmăză totă aceasă drumă. Prin această, ticăloșiea, slăbirea și căderea Prîncipatului, crescă și se înmulțescă în tôte dila, din care pricină și cea cu totul stricăciune a năravurilor urmăză.

STIHURILE FĂCUTE

IN

T A Z L Ă Ś

ÎN VREMEA ÎNCHIDERII MELE ACOLO, ANUL 1824, APRILIE 20!

Iraclidă unde este? Moldova îl vorește,
 Îl chăamă 'nădușit;
Căci i-a apusă puterea, aș prisosită durerea;
 Ună pasă, și s'au sfirșit.

Acea falnică țără, la mari și mici comoră,
 Tare aș poticnit;
Nă crede rădicare, n'astăptă îndreptare,
 În halul ce-aș venit.

Întru a sa durere, cere spre mângăiere
 Iraclidă a veni;
Lui să se jeluască, plângându s'o tânguiescă,
 Fără a conteni.

De Eteristă călcată, de Eniceră prădată,
 Fii ei resvrătiți,

• Cine s'o sprijinască, ceva s'o ocrotască,
 După ce'să neuniți!

Văpaie arde 'n sine, s'o stingă nu e nime,
 Dar nici o vedă măcar...

Strigarea ei n'ascultă, ori cât este de multă,
 Suspina în zadar!

Aș buimăcită norodul, suspinuri avându rodul,
 Oftază într'ascuns;

Și cu durere mare, privesce a sa stare,
 Că merge spre apus.*)

*228

Omă dacă veți, îi umbră; lipsa, necazuri, scârbă,
 Acestea îl hrănesc.

Cu abur întru sine, a mai trăi nu'i vine;
 Amar se chinuesc.

Cum își deschide gura, din ah ! îi cunoscî ura
 Ce are a trăi,
 Ah ! și vah ! nu lipsesce, ceva decă voiesce
 Și are a grăi.

Ah ! ticălósă țéră, în ce cumplită pară,
 Privescū că te topescî !
 Nime nu se 'ngrijesce, nu cată nu privesce,
 În ce chinuri plutescî !

Cei aleși fi, depărte, privescū, nu'ți ținū de parte.
 Dar póte că nici potū ;
 Câți-va ce'sū lîngă tine, și de'ți voiescū vr'unū bine...
 Se apără de totū.

Căci aū făcutū ispită, și le-aū părutū cumplită.
 Nu ca într'alte dăți,
 Unii încă suspină, dintr'înșii fără vină,
 Închiși pe la cetăți.

N'oiū pomeni nimică, câți fără grijă, frică
 Eraū la Monastiri
 Surgunū, se se smerescă, se nu mai îndrăznescă
 A face iscodiri.

Unii închiși prin case, poronci ca se nu lase,
 Pe nime a veni ; *
 Și alții pe afară, pe la moșii în țéră.
 Mai multū a nu crăni.

*229

Dupe-o așa urmare, îi nebunie mare,
 Mai multū a mai cerca,
 Ție se'ți părtinescă, și iar se pătimescă,
 Vrajba a mai isca.

Proniea cea cerescă, rógă se se 'ngrijescă.
 Ca se nu cadî de totū ;
 A ei numai putere, se-'ți dea vr'o mîngêiere.
 Căci fii tei nu potū.

Ea de-acum se lucreze, ca se te îndrepteze,
 Putêndū uni pre toți ;
 Ca se o proslăvescă, plângêndū se'i mulțămescă,
 Și cei vii, și cei morți. *

*230

ARZ-MAGZARŪ

Către prea înalta Pörtă, din partea Boierilor Prințipa-
tului Moldaviei, — ce s'a datū la Anul

1822*)

Acești dintre fanarioți Greci, înbogățindu-se din sudorea și munca pământe-
nilorū, pe cari cu reutate îi vedea ca nisce chiar rațele ale lorū, pe urmă cu ba-
niū sângelui împărătescei rațele, cumpărau moșiile pământenilor, și familiile cre-
dincioșilor Moldovei ai Devletului rămăneau prăpădiți după fația pământului, și
căutaū altă străină sălășluință, ca să-și petrecă rămășița vieții lorū, fiind-că nici
milostivire mai era pentru dănele, nici locuri de slujbe, nici ajutorū de legi,
nici dreptate la dreptățile lorū, fiind-că dumnezeiasca dreptate a sfântelorū ju-
decăți se vindea cu bani spre însuși a lorū îmbogățire, pănē și moșiile cu
nume de moși domnesci, ómenii Domnilorū le luaū fără dreptate și le vindeau
Săntele fermanuri a le înaltului Devletū cele date pentru pricinī de ale țerei,
intru care Domniū erau îndatorați, după cuprinderea celui vrednicū de inchi-
năciune sfântului Hatat, la 1217 după leatū otomanicescū, să se citească într'au-
dūl tuturorū, și să stea în păstrare la căldurile țerei; pănē și acestū felū de
fermanuri, le făceau nevădute și nesciute pământenilorū.

Căutaū cu ochi reī la căți din boierii mari cărteaū cu cuvēntū asupra nedrep-
tăților ce se făceau la judecăți, seū la împreunările dăjdiilor, și intru tóte
era silitū Divanul să iscălescă și fără de voīe anaforalele că s'au judecatū cu
cuvință cele nelegiuite asuprairi, îndemnându Domniū cea d'impreună sfātuire,
prin tragerea de sine și a celorū nevrednici, pe cari îi cinstea cu treptele
boierilorū cele păstrate după alegeri orânduile pentru neamurile cele evghe-
niste și pentru cei cari se vorū arēta de vrednici la slujbele țerei. Opriți și o-
sindiți erau aceia cari gōndeau să îndrănescă a face pré plecatū «magzarū»
seū să alerge la limanul înaltului Devletū; ticăloși pentru acea cândū arū fi
indrăsnitū să facă o próstă întrebare, pentru ce se urmēză în potrivă unū ce
la hotărīrea pré înaltelorū hatișerifuri, pentru că aceia se bântuiaū pănē la
mórte, dar câte alte cari le trecemū cu vederea din pricina prisosului de pā-
mēntū, și pe care le-amū mai arētatu și în pré plecatul nostru magzarū, atunci
cândū au pribegitū celū din urmă siluitorū Mihail Suțul. Dăjdii întregi pentru
fōnul și orzul grajdului Voevodi; dăjdii pentru mezelhanele, afară din cea
adeverată trebuință mezelhanelorū; dăjdii pentru rachiurile ce le făceau locui-
torii chiar din popușoiul ce-lū făceau și-lū sēmănaū ei, și slobodă intrare rachiu-
rilorū din țerile streine în țēră, pentru paguba nóstră și folosul lorū. Zidū nes-

*) Acestū arz-magzarū lipsesce în manuscrisul lui Beldimanū și se reproduce dupe textul
publicatū în «Fōia pentru Inimă, Minte și Literatură» din anul 1840 No. 41.

fărămată găsea pământeni ca să potă trece a alerga la mila celor întru mulți ani stăpâni ai noștri, fiind și Domni Greci, și ispravnicii Greci, și zabeții Greci, și capuchihalele Țarigradului asemenea; toți cu socoteli că oblăduiesc vrăjmași iar nu ratele credincioase ale înaltului Devlet. Pentru acesta dar cu curgeri de lacrimi și coprinși de spaimă ca nisce vrednici de milostivire, ne rugăm bunătății și iubirii de omeni a pre-puternicei noastre împărății, să ne osîndim ticăloșii pentru îndrăsnelă, ci să se milostivescă asupra-ne, și să ne miluiască cu învoirea vredniciei de jale vieții noastre, dăruindu-ne cu liniste această de mai în gios pre plecată rugăciune, care este acesta:

Să ne izbăvim de acum înainte, întru toți, de Domniea și oblăduirea Grecă, și să se milostivescă către noi pre puternica noastră împărăție, prin aședământul sfântului se înfrumusețată Hatışerifü, după cel d'întîi sfânt aședământ, ca să aibă țera oblăduirea întru sineși prin pământeni, păzind numirea Domni și cele dintru început privilegii cari s'au revărsat țerei pînă acum, și prin trămiterea de capuchihalele pământeni la pre înalta Pörtă, să trămitem și cea leguită, Țințigen Rigen și Rocheaigen, la pre strălucitul prag al pre puternicei împărății, împlinind prin cea cuviincioasă rîvnă a supunerii și a credinței sfintele slujbe, și săvîșirile după starea și puterea țerei și după cum ni s'au hărăzit din nedeșertatul isvor al mîilelor și al îndurărilor prin hatışerifurile ce s'au dat la 1180, 1190, 1206, 1217 leat otomanicesc, și cele-lalte mili! Și fiind-că starea puterii țerei, și resuflarea mijlocelor, și nădejile vieții ce s'au deșertat, împuținându-se dobitocele, zaherelile și toate, lipsindu-se și de cele gata zaherele și semănături cu totul, i cum și de araturile anului de al 2-lea, și din dobitocele plugărei, și de omeni plugari, și de bani pentru cumpărătoarea sîmîntelor, și din altă parte înfricoșindu-ne de fomete grozavă; și peste acestea, fiind-că țera din cea veche întregime a ei s'au micșorat, și mai virtosă că și veniturile ei s'au împuținat pînă în cât și aceste venituri ce ne-au mai rămas nu puteau fi de ajuns Domnilor Greci în vremea înbelșugării, cu cât mai virtos întru ticăloșiea și sărăciea cea de acum, cu adevărat nu vor ajunge nici cel mai drept și cu bune măsuri pămîntean Domn ce s'ar fi însărcinat spre iconomia cheltueleură se și a osteneleură ehpafei, fiind-că nedreptățile urmăz să lipsesc, după cum și veniturile cele necuviincioase ale boierilor toate au să se ștergă, ca să simță săracele ratele rodul milostivirii înaltului Devlet; pentru acesta dar, nici ne trece prin gînd, nici așternem rugăciune acum întru început, ca să se rînduască nici pămîntean Domn cinevași pentru ca să ne se îngreueze țera cu osebitele cheltueli ale dregătoriei Domnului, pînă ce nu va ajunge în stare îndestulată!

Pre plecata noastră rugăciune este ca să ne miluiască spre a se hărăzi și în veac a se întări noă oblăduirea țerei de către pământeni aleși din neamul Moldaviei; ca să'i așeze un sfat de un număr de boieri, și dintru aceștia un baș-boier ales de către cei mai iscusiți aleși, și acest sfat al boierilor, împreună cu baș-boierul avînd săvîșitoarea plîresusiotită a Domnului, va orîndui div anuri, ispravnicii, judecătorii și boierii, și cînd vre-o dată va veni țera în bună stare, fiind-că de a ajunge la cea d'întîi stare este trebuință,

de mulți ani, după cea de acum vrednică de plângere stare, atuncea, pentru ca să nu lipsescă slava Domniei țerei, economisind ticăloșii fără de greutate și supărare, și fără de vărsare de lacrimile dajnicilor, ărești-care sumă de bani pentru ținerea unei cuviințose și foarte micșorate arătare cinului Domniei, vomă alergia ca să rugămă pré înaltul Devlet, arătându-i pe unu acestu felu de pământeanu alesu de Domn, carele să fie supusū pravililorū pământului și celorū mai strimte și neapărate obiceiuri, ca să fie spre încetarea greutăților, și spre fericirea acestei multu pătinașe țeri.

Acéstă stăpânire a țerei pentru paza pământului va avea pe cei dintr'unu începutu orânduți și legiuți, paznici pămăntenī, pe acei cari i-au avutū și pēnē acum osebiți și scutiți, numindu-se siimeni și slujitori, pe cari Grecii îi vindeau d'împreună cu căpiteniile, și pază nu era. Isgonindu-se însă și arnăuții ca să nu se mai afie, acești pămăntenī pazuici să se îmbrace și să se gătescă, spre slujbele din lăuntru țerei, cu suma cea orânduită și trebuincioasă pentru acésta, și să se îndatoreze a strejui cu luare aminte orașele și târgurile ca nisce credincioși pămăntenī și vechi slujitori ai oșténurilor. Dăjdiile se vorū lua numai cele drepte, iar veniturile boierilorū să se ștérgă, și tóte câte suntū necanonisite să se stîrpescă. Iar acuma, întru curgerea vremii a stării cei vrednice de jale, și cele canonisite să se ușureze! Darea sfântelor poronci ale înaltului Devlet, să fie către cei ce vorū ține locul Domniei chelerului împărăției Moldaviei, și Capuchihalelele pămăntenī la pré înalta Pórtă vorū dobîndi apărarea cea dătătoare de viață. Invrednicindu-se poruncilorū celorū întru mulți ani stăpâni ai noastrei, slava înaltului Devlet va fi îndurarea slobođeniei negușătoriei pământului chelerului împărătescu al sarhaturilorū.

Acestea cu frică și cu plângere vē rugămū, cădēndū la mēntuítórele picló-rele stăpânilorū nostrii, că nu ne-au mai rămasū putere să întēpinămū stricácioasa și vêtămătórea oblăduirea Grecescă. Décă stremoși nostrii Domni cei pămăntenī au amăritū vre-o-dată pe înaltul Devlet, (care noi nu scimū, sciindū numai cea de-a-pururea supunere și credință) dar însă și acésta de va fi, îndestul ne-amū osînditū ticăloșii și ne-amū pedepsitū noi, acum strenepoții aceloră peste vœcū aflāndu-ne sub siluirea și tirănia Grecilorū țarigrădenī. Aceștia dar călcāndū datoriile credinței, să ne invrednicimū noi a dobîndi ființa noastră cea dintru începutū fără a se isterisi aceia nimicū din ceea ce nu au avutū din vechime, pentru că dintru începutū Domniea țerei au fostū dată noē pămăntenilorū. Vrednici de milostivire suntemū ticăloșii la marginile țerei rē-tăcindu-ne! Mulțămită pré înaltului Dumneđeu că în minaturile acestea, prin purtătoarele de biruință oștirī împărătesci, s'au curățitū rebelia și din țeră.

Noi ticăloșii, aducemū pré înaltului Bali alū Silistriei, pré vestitului Sarachierū și dreptului Vizirū, acestū pré plecatū Magzarū, ca s'elū pue la piclórele pré puternicei împărății, și Dumneđeul celū fără de începutū, Domnul celū mare al începăturilorū, celū care dă sórelui lumină, va însufla bunățățile întru inima pré puternicului și iubitorului de ómeni al nostru Împăratū, ca să strigămū întru toți vecii: Mărească-să preste tótă asemenea stăpânirea înaltului Devlet. Amin.

Impărtășită de Barbu Cepescu.

APENDICE

I.

SUMARIUL CRONICEI DESPRE ȚERA MOLDOVENESCĂ

și despre Domniile ei : în ce modă descălecară dintru 'ntăi Moldoveniile
în țera Moldovenesă și cine fuse primul loră Domnă seă Vodă în anul de
la zidirea lumii 6850 , iar de la Nascerea lui Christă 1352.

S'a scrisă în anul 1566, Octombre 28, în Iași.

SPISANIE KRONIKI O ZIEMI WOŁOSKIEY

także y o gospodarach iey : iak naypierwey Wołochowie przyszli do
ziemi Wołoskiej, y który naypierwszy Hospodar albo Woiewoda ich był od Roku
pierwszego Stworzenia Świata 6850 od Narodzenia Bożego 1352.

W Roku 1566, 28 die mensis Octobris w Iassach.

Z Bożej woli najpierwszy wojewoda Dragosz jako łowiec uszedł z węgierskiej ziemi, miasta i rzeki Maramarusza, za turem, którego zabił na tej rzece Mołdawie, i tamże był wesoł z swoimi pany; także mu się ta ziemia podobała że został w niej i ziemię osadzał temi Wołochy Węgierskiemi, i był hospodarem dwie lecie.

Potym syn jego był hospodarem, nie pisze iako mu było imię..

Potym Bogdan, nie pisze czyj syn, był hospodarem cztery lata.

Potym syn Bogdanów Łacko był hospodarem ośm lat.

Potym Piotr syn Muszatynów był hospodarem.

Potym syn Petrow Roman był hospodarem ośm lat.

Potym Romanów brat Stefan był hospodarem siedem lat.

Potym Juga był hospodarem dwie lecie, nie pisze czyj syn był.

Anno 6907 był hospodarem Alexander Wojewoda i był hospodarem 32 lat i 8 miesięcy, i tego nie pisze czyj syn był.

Potym Ilias Wojewoda był hospodarem dwie lecie i dziewięć miesięcy sam, a potym z bratem swoim Stefanem byli oba hospodarami siedm lat.

Tenże Stefan potym zdradził brata swego Iliasza i oślepił go, potym był hospodarem po oślepieniu brata pięć lat.

Potym nastał Roman Wojewoda i sciał tego Stefana, i był hospodarem ten Roman syn Iliasza Wojewody rok jeden.

Potym nastał był hospodarem Piotr Wojewoda syn Alexandrów rok jeden.

Tenże dał Kilią królowi Węgierskiemu, aby bronił ją od Turków, nie pisze któremu królowi.

Potym był hospodarem Czuber Wojewoda dwa miesiące.

Potym był Wojewody Iliasza syn hospodarem Alexander cztery lata.

Przy tym poczęli być Władykowie i Metropolitowie od Patryarchy Nikódema ziemi serbskiej za króla Jurga Despota.

Tenże Alexander w Białogrodzie umarł Wołoskim.

Anno Domini 6962 augusta miesiąca 26 hospodarem został Bogdan Wojewoda, syn Alexandra Wojewody.

Był hospodarem dwie lecie, którego dał sciać Petr Wojewoda, którego zwano Aron Harnazan, który hospodarem był dwie lecie.

Za tego Wojewody poczęli Wołochowie dawać dań Turkom.

Potym nastał Wojewoda Stefan hospodarem, i dał sciać tego Piotra Harnazana, ten był hospodarem trzy lata.

Anno Domini 6965 Augusti 12 w wielki Czwartek przyszedł od Multańskiej ziemi Stefan Wojewoda syn Bohdana Wojewody.

Anno Domini 6969 Iunii 5 tenże Stefan Wojewoda wojował Czakielską ziemię.

Anno Domini 6970 Iunii 22 postrzelili Stefana Wojewodę z Kiliej Węgrowie w nogę.

Anno Domini 6972 Iunii 5 przywiezli żonę temuż Stefanowi z Kijowa siostrę Simiona Cara Kijowskiego.

Anno Domini 6973 Januarii 23 we czwartek przyszedł tenże Wojewoda pod Kilią, dobijał go przez piątek, w sobotę dobył goz pod Węgry, i postawił tam

Din mila lui Dumnezeu primul vodă Dragoșu, eșind la vânăta din țera unгурescă, de la locul numit Marmoroșu după numele apei, și urmărind un zimbbru, îl adjunse și îl ucise lângă acestu fluviu Moldova, și se veseli acolo cu boierii săi, și locul îi plăcu așa de multu, în cât rămase acolo și (se apucă a) colonisa țera cu acei Moldoveni Unguresci, și domni două ani.

Apoi urmă fiul său; nu scrie cum îi va fi fostu numele.

Apoi Bogdanu domni patru ani; nu scrie al cuiu fiu.

Apoi Lațco, fiul lui Bogdanu, domni optu ani.

Apoi domni Petru, fiul lui Mușatū.

Apoi Romanu, fiul lui Petru, domni optu ani.

Apoi Stefanu, fratele lui Romanu, domni șapte ani.

Apoi Iuga domni două ani; nu scrie al cuiu fiu.

În anul 6907 (începu a) domni Alexandru-vodă și domni 32 ani și 8 luni; nici pe acesta nu îl scrie al cuiu fiu.

Apoi Iliășu-vodă domni două ani și nouă luni singurū, și de aci cu fratele său Stefanu au domnit amândoi șapte ani.

Apoi acestu Stefanu vicleni pe fratele său Iliășu și îl orbi, și de aci, după orbirea frăține-său, domni cinci ani.

Apoi urmă Romanu-vodă, fiul lui Iliășu-vodă, și ucise pe acestu Stefanu, și domni unu anū.

Apoi urmă Petru vodă, fiul lui Alexandru, și domni unu anū.

Acesta dede Kilia regelui ungurescu ca s'o apere contra Turcilor; nu scrie la care rege.

Apoi Ciubărū-vodă domni două luni.

Apoi Alexandru, fiul lui Iliășu-vodă, domni patru ani.

În zilele acestuia, vlădicii și mitropoliții au început a fi (consacrați) de patriarhul Nicodimu din țera Sârbescă sub regele George Despotu.

Acestu Alexandru muri la Cetatea Albă.

În anul 6962, Augustu 26, (începu a) domni Bogdanu-vodă fiul lui Alexandru-vodă.

După două ani de domnie, îl ucise Petru-vodă, poreclitu Aron Harnazan, care domni (și elu) două ani.

În zilele acestuia, Moldovenii au început a plăti tributū Turcilor.

Apoi urmă la domnie Stefan-vodă, ucise pe acestu Petru Harnazan, și domni trei ani.

În anul 6965 Augustu 12, joia mare, veni din țera Muntenescă Stefan-vodă, fiul lui Bogdanu-vodă.

În anul 6969, Iunie 5, acestu Stefan-vodă ținu resboiū în țera Secuescă.

În anul 6970, Iunie 22, Ungurii din Kilia au rănitū pe Stefan-vodă la piciorū.

În anul 6972 Iunie 5 (trămiișii) au adusū acestui Stefan nevasta de la Kiev, pe sora lui Simeon, împăratu de Kiev.

În anul 6973, Ianuarie 23, Joi, acestu vodă veni sub Kilia, o aședă totă Vinerea, și Sâmbată o luă de la Unguri și puse acolo pârălabi pe Isaia și pe Buhtea, iar elu însuși se întorse la Sucéva mulțumindu lui Dumnezeu pentru isbândă.

na nim purkałaby Isają i Buchtę, a sam poszedł nazad do Suczawy, dziękując Panu Bogu za zwycięstwo.

Anno Domini 6974 Iulii 20 zbudował monaster Świętej Bogarodzicy w Putnie.

Anno Domini 6975 Novembris 19 został królem Węgierskim Mathias i przyszedł z wojskiem swoim do ziemie wołoskiej do Totrusza, potym i do Romańskiego Torgu, i popalił miasteczka, potym przyszedł do Bajow Wołoskich.

Potym przyszedł na króla Mathiasa ten Stefan Wojewoda z wojskiem swoim, poraził go na głowę i był postrzelony król Mathias od niego, ledwie uszedł ze sromotą inszą drogą do Węgier z małym ludzi.

Tegoż Roku umarła żona gospodarowi ta z Kijowa Owdokija.

Potym sprzymierzył się Stefan Wojewoda z królem Mathiasem, i udarował król Stefana Wojewody dwiema zamki w Węgrzech Bałę i Cziczęją i z dzierzawami ich w Ardelskiej ziemi.

Anno Domini 6978 Augusti 20 przyszło wielkie wojsko Tatarów do Wołoch, i bił się z nimi Stefan Wojewoda na Lipniciej Dąbrowie nad Dniestrem, i poraził je, i wszystek plon im odbił; wtenczas Tatarowie z Podola szli, bo im byli zaszli drogę nasi.

Potym dał oświecić ten monaster na Putnie, dziękując Panu Bogu za zwycięstwo, przez samego metropolita Ftioktista, i biskupa Tarasa.

Tegoż Roku Februarii 27 powadził się z Radułą Wojewodą Multańskim, i wypalił mu Braiłów i inne dzierzawy.

Anno Domini 6980 Septembris 14 wziął sobie Stefan Wojewoda żonę Maryą z Mangopo, carstwo tam było pod Przekopskim Carem chrześcijańskie.

Anno Domini 6981 Novembris 3 poszedł Wojewoda Stefan do ziemi Multańskiej na Radułą Wojewodę, i podkali się z sobą z wojski swemi na białym potoku, w ziemi Multańskiej, tam się trzy dni bili, potym ten Raduła Wojewoda ujachał przed nim na swój zamek na Dembowicę. on za nim szedł z wojskiem swoim i obległ go na Dembowicy, potym on i z zamku uciekł a Stefan Wojewoda dobył zamku i wziął tam żonę Raduła Wojewody i córkę i wszystkie skarby jego co tam miał, i mieszkał na tym zamku trzy dni, potym się wrócił do Suczawy, a Bassarabę zostawił aby tam był hospodarem w Multańskiej ziemi, i był tam hospodarem ten Bassaraba miesiąc jeden, a Raduła Wojewoda do Turek uciekł i wziął z sobą 15 tysięcy Turków i uderzył na Bassaraba i wojska jego poraził, i wszystko jego co było pobrał, a Bassaraba uciekł do ziemie Wołoskiej.

Roku 6982 Octobris 9 bili sie Węgrowie z Multany, nad Węgry był Capalusz i pobito Węgry.

Anno Domini 6983 Januarii 7 był pobój na Wołoszu Wołoszech z Turki i pobił ich tenże Stefan Wojewoda za pomocą Bożą, których wszystkich nie żywił, jedno zostawił jednego Turczyzna, syna Issanbasze, bo jego ojciec był starszym nad temi Turki, których było 40 chorągwi. Byli i Polacy z nimi.

Anno 6984 Iulii 26 przyszedł Cesarz Turecki Machomet ze wszystkimi siłami swemi i Bassaraba Wojewoda z nimi z swoim wojskiem na Stefana Wojewodę, bił sie z Turki na białym potoce w dzierzawie Niemieckiej w ziemi Wołoskiej, i poraził go ten Cesarz Turecki, i płonął wszystkę ziemię i Suczawę spalił.

În anul 6974, Iulie 20, (Stefan-vodă) zidi (în numele) Maicei Domnului, o monastire la Putna.

În anul 6975, Noembre 19, nuoul rege unguresc Matiașu veni cu oștirea sa în Moldova pe la Troțușu, apoi la orașul Romanu, și ardându țergușorele, adjunse la Baia.

Apoi veni asupra regelui Matiașu acestu Stefanu-vodă cu oștirile sële, și'l bātu infricoșatū, și rāni pe însuși regele Matiașu, care d'abia scăpă cu rușine cu puçinl d'ai sēi, fugēndu la Ungaria pe unū altū drumū.

Tot în acestu anū muri nevasta lui Stefanu-vodă, Eudokia cea de la Kiev.

Apoi Stefan-vodă se împacă cu regele Matiașu, și'i dāruī regele lui Stefan-vodă două cetățī în Ungaria, Balta și Ciceful, cu districtele lorū, în țera Ardealului.

În anul 6978, Augustū 20, veni în Moldova o mare ôste tătărăscă, și se lovi cu ei Stefan-vodă lângă păduricea de la Lipnița pe Nistru, și'i bātu și le luă tōtă prada; cari Tătari veniseră din Podolia, de unde îi goniseră ai noștrii.

Apoi mulțumindū lui Dumneđu pentru victoriă, (Stefan-vodă) dede sē sfântescă acestă monastire a Putnei însuși mitropolitul Teoctistū și Vlādica Tarasie.

În același anū, Februarī 27, se certă (Stefan-vodă) cu Radul-vodă Muntenescū, și'ī arse Brăila și alte posesiuni.

În anul 6980, Septembrie 14, Stefan-vodă își luă nevasta pe Maria din Mangopo, unde era o domnie chrestină (tributară) sub hanul de Crimū.

În anul 6981, Noembre 3, merse Stefan-vodă asupra lui Radul-vodă la țera Muntenescă, și s'aū întēlnitū cu ostile lorū lângă Pēriul celū Albū în țera Muntenescă, și s'aū luptatū trei țile; apoi Radul-vodă fugi la castelul sēu Dēmbovița, iar Stefan-vodă merse dupe elū cu ôstea sa și'l asediă în Dēmbovița; apoi Radul-vodă fugi și elū din castelū, éră Stefan-vodă coprinse castelul, și luă acolo pe Dōmna lui Radul-vodă, și pe fiica-sea, și tōte odórele lui cāte erau acolo, și petrecū în acelū castelū trei țile, apoi se întorse la Sucēva iar pe Basaraba lāsă acolo ca sē fie Domnū în țera Muntenescă; și domni acolo acelū Basaraba o lună, iar Radul-vodă, fugēndu la Turcia, aduse de acolo 15 miī de Turci, și nāvāli asupra lui Basaraba, și bātu ôstea lui, și luă tot avutul lui, iar Basaraba fugi la Moldova.

În anul 6982, Octombrie 9, s'aū bātut Unguriī cu Munteniī, Țepelușū fiindū în capul Ungurilorū, și aū fostū bātuī Unguriī.

În anul 6983, Ghenariū 7, s'aū bātutū în Moldova Moldoveniī cu Turciī, și'ī bātu (pe Turci) acestū Stefan-vodă cu adjutorul lui Dumneđu, și'ī omorī pe toți, afară numai de unū singurū turcū, fiul lui Isan-pașa, carele fuse capū peste acei Turci, cari erau 40 stēguri. Aū fostū și nisce Leși cu ei (Moldoveniī.)

În anul 6984, Iulie 26, veni sultanul turcescū cu tōte puterile lui, însoçitū și de Basaraba-vodă cu ôstea lui, asupra lui Stefan-vodă, carele se bātu cu Turciī pe Pēriul celū albū în districtul Neamțului în Moldova, și'l înviuse acelū sultanū turcescū, și prādă tōtă țera, și arse Sucēva.

În anul 6987, Noembre 8, muri fiul lui Stefan-vodă, Bogdanū; apoi muri și un altū fiū alū sēu, Petru.

În anul 6989, Iulie 8, fū bătălie cu Țepelușū, lângă apa Rōmnicului, în

Anno 6987 Novembris 8 dnia syn Stefana Wojewody Bohdan umarł, potym i drugi syn jego Piotr umarł.

Anno 6989 Julii 8, była bitwa z Capaluszem na Rybniku Rzece w ziemi Multańskiej, i poraził go Stefan Wojewoda, tamteż mu zabito jego hetmana Szandrego w tej bitwie.

Anno 6992 Martii 15 przyszedł sułtan turecki Cesarz Bajazet pod Kilią zamek Wołoski, wtenczas wziął Kilią, Białogród w drugim miesiącu, boć to było in Augusto et Julio, wtenczas postawił Wojewodę Włada do Multan.

Anno 6993 Septembris 1, jeździł Stefan Wojewoda do Króla Polskiego, i ziechali się w Kołomyi a wtenczas przyszli Turcy aż do Suczawy z Chromotem na gospodarstwo, i spalili Suczawę i wypłenili ziemi Wołoskiej siła.

Tegoż czasu pobił Turki Stefan Wojewoda w miesiącu Novembris 16 na Rakowcu, tu byli i Polaki.

Anno 6994 Februarii 15, a wtenczas poraził Stefan Wojewoda Chromota, co był przyszedł z Turki nań, ale był pod nim koń zabity w tej bitwie, wszakże nie miał nic szkodliwego. Chromota dostawszy dał go ściąć.

Anno 6998 umarł król Węgierski Mathias; tegoż roku umarł syn wielkiego kniazia Moskiewskiego Iwan; potym syn tegoż Wojewody umarł Alexander.

Anno 7005 przyszedł król polski do Wołoch Olbracht z wojski swemi na Stefana Wojewodę, który był poszedł na Turki, i posłał do niego Stefan Wojewoda posły swoje Łogofeta Tewtuła i Isana Wisternika z wielkimi dary, które posły dał król okować, dary wzięwszy, i posłał ich do Lwowa, a sam przyszedł do Suczawy i obległ i dobywał ją 5 niedziel, i niedobył, a Stefan Wojewoda zbił wszystkę ziemię swoją w Romańskim Torgu, ktemu brat króla polskiego Władysław posłał Wojewodzie Wołoskiemu 12,000 Węgrów na przeciw bratu swemu, nad którymi był Wojewoda Ardelski Birtok, swat Stefana Wojewody, i Raduł Wojewoda Multański posłał mu też ludzi na pomoc. i począł prosić Birtok Stefana Wojewody aby się z królem polskim zmierzył, a Stefan Wojewoda przyzwolił na przymierze, pomierzył się z królem polskim, ale tem obyczajem, aby król szedł z temi ludźmi swemi tą drogą którą przyszedł, a Stefan Wojewoda darował Birtoka wielkimi dary i poszedł do Węgier, a król sam szedł z swemi wojski tą drogą którą przyszedł ku Chocimiui, chyba kilku powiatów ziemian swywoľnych poszli na Bukowinę, a szkody wielkie czynili, prześpiecznie szli niestrzegając się, a Stefan Wojewoda posłał za nimi Bołdora, Dwornika wielkiego z wojskiem, tenże je poraził zarabawszy im u Kusmina Bukowinę; za to je Pan Bóg karał że byli nazbyt swywoľni, w wojsku sami bezpieczniejsi, a szkody czynili i hetmanów swych nie słuchali, pobrano im wtenczas chorągwi powiatowych niemało, dział także bardzo wiele.

Anno 7006 wojował ziemię polską Malkocz z Turki i był z wojskiem aż blisko Lwowa, i potym zasię poszedł Stefan Wojewoda do ziemi polskiej, wojował ją, i dobył dwu zamków Trębowli i Podhajec, i spalili, i do ziemi swej też przywiódł ludzi wiele.

Anno 7012 umarł Stefan Wojewoda Iulii 2. Ten Stefan był synem Bohdana Wojewody, i pogrzebion w tym monasterze swoim w Putnie. Ten był hospo-

țera Muntenescă, și-l bătù Stefan-vodă, dér hatmanul său Șendrea peri în acea bătălie.

În anul 6992, Martie 15, veni sultanul turcesc, împăratul Baiazet, asupra cetății moldovenesci Kilia, apoi în cursu de două luni următoare, în Augustu și în Iuliu, luă Kilia și de aci și Cetatea Albă, și tot atunci puse vodă la Munteni pe Vladu.

În anul 6993, Septembrie 1, merse Stefan-vodă la Colomia de se întâlni acolo cu regele polon; tot atunci veniră Turcii până la Sucéva, aducându la domnie pe Hrohotu, și arseră Sucéva, și jefuiră mai totă Moldova.

Tot pe atunci, în 16 a lui Noembrie. Stefan-vodă bătù pe Turci lângă Racova, avându cu dânsul și Poloni.

În anul 6984, Februarie 15, atunci bătù Stefan-vodă pe Hrohotu, ce venise asupra-i cu Turcii; și de și în acea bătălie fu ucisă calul sub dânsul, totuși acesta nu avu nici o urmare rea; iar pe Hrohotu, prindându-l, îl dete la morțe.

În anul 6998 muri regele unguresc Matiaș; în același an muri Iónu, fiul marelui duce muscălesc; apoi muri fiul aceluiși vodă (Stefan), Alexandru.

În anul 7005 veni Albertu, regele polon, cu oștile séle asupra lui Stefan-vodă, carele era dusu contra Turcilor; și trimițându Stefan-vodă ambasadori pe logofetul Tăutu și pe visternicul Isanu cu mari daruri, regele luă darurile, iar pe ambasadori îi puse în fere și-i trimise la Leopole, și merse el însuși asupra Sucevei, și o blocă, și o aședă în cursu de 5 săptămâni, și n'o putu lua; iar Stefan-vodă adună toate (forțele din) țările séle în orașul Romanu, mai avându (într'ajutoru) 12,000 Unguri ce-i trimisese fratele regelui polon Vladislav (regele unguresc) contra frăține-său, sub comanda voevodului ardelenesc Birtok, cuscru lui Stefan-vodă, și Radul-vodă muntenesc îi trimise de asemenea omeni într'ajutoru; și începù Birtok a stărui pe lângă Stefan-vodă ca să se împace cu regele polon, și se înduplecă Stefan-vodă spre pace, și se împacă cu regele polon, însă cu așa tocmelă, ca regele, cu acei omeni ai săi, să se întorcă tot pe calea pe unde venise, iar lui Birtok, Stefan-vodă îi dede mari daruri și se întorse (Birtok) la Ungaria; iar regele el însuși merse cu oștile séle pe drumul pe care venise (adecă) spre Hotinu, și numai miliția cea nedisciplinată din vr'o câte-va districte (polone) apucă spre Bucovina, făcându mari daune și mergendu în siguranță, fără nici o pază; iar Stefan-vodă trimise după ei pe marele vornicu Bolduru cu oște, carele îi și bătù acolo, la (locul numitu) Cozminu, tăindu pădurea; așa îi pedepsi Dumnezeu, căci erau cei mai nedisciplinați în oște și cei mai neglijenți, și făceau stricăciuni, și nu ascultau pe hatmanii lor, și li s'au luat atunci nu puține stéguri districtuale și foarte multe tunuri.

În anul 7006 intră cu război în Polonia Malcociu cu Turcii, și adjunse cu oștea până aproape de Leopole, apoi merse și Stefan-vodă asupra Poloniei, și făcu război acolo, și luă două cetăți, Trembovle și Podhaetș, și le arse, și aduse (de acolo) la țera sa (Moldova) o mulțime de omeni (robi).

În anul 7012, Iulie 2, muri Stefan-vodă. Acestu Stefan-vodă era fiul lui Bogdanu-vodă, și fu înmormântat în această monastire a sa la Putna, după ce

darem albo Wojewodą 47 lat dwa miesiące i trzy niedziele, człowiek był waleczny i nabożny.

Anno 7015, 28 Octobris, poszedł Bohdan Wojewoda do Multańskiej ziemi z swoimi wojski, i doszedł do miasta zowią je Roterzeczy na mogile Kajaty z obustron Rybnika, i tam przyszedł poseł do niego od Raduła Wojewody Multańskiego Maxim mnich Despotowicz, i prosił Bohdana Wojewody aby się pomierzył z Radułem Wojewodą, i innych wiele rzeczy z nim mówił, Bohdan Wojewoda na żądanie Raduła Wojewody uczynił wolą jego na przymierze, i tak posłał z tym Despotem jednego swego posła do Raduła Wojewody, a tam mu przysięgał Raduł Wojewoda przy posle jego i z pany swemi na S. Ewangelią, aby dźwigał z nim wieczne przymierze i granice po staremu, a Bohdan Wojewoda uczynił także, i poszedł nazad do ziemi swej.

Anno 7017, 29 Junii w piątek poszedł Bohdan Wojewoda przez Dniestr z swoimi wojski, a w sobotę przyszedł pod Kamieniec, a w niedzielę 1 Julii poszedł z wojski swemi poczynawszy od brzegu Dniestra aż do granicy litewskiej i palił, i wojował ziemię polską, i przyszedł pod Rohatyn, spalił, i dobył, i bardzo wiele pobrał skarbów, i plonu wszelakiego, był wtenczas i pod Lwowem i potym zaś puścił wojska pod plony, i siła zamków i miast popalił, i ludzi wiele przywiódł do Wołoch, potym do Suczawy ciągnął.

Anno 7021, 22 Augusti, przyszli Tatarowie, palili ziemię Wołoską aż do Iass, i spalili, i wiele szkody poczynili w ludziach i innych plonach których zabrali.

Anno 7022, 27 Februarii, przyszedł Tryfał do Wołoch, który chciał być hospodarem, pojął go Bohdan i dał go ściąć.

Anno 7025, Augusti 22, umarł Bohdan Wojewoda w mieście Hussiech, który był hospodarem 12 lat i 9 miesięcy.

Potem był Wojewodą albo hospodarem syn jego Stefan, za którego ziemia była w pokoju od wszystkich stron.

Anno 7026, Augusti 14, przyszli Tatarowie do Wołoskiej ziemi naprzód na miasteczko na Prucie Sarbanka, nad temi Tatarami był Alb Soltan, i kazał ziemię palić, a Stefan Wojewoda wojsko swe zbierał i poszedł do niego na górę Prutem sam, i posłał do Karaboca wielkiego dolnego dwornika swego aby przeszedł Prut ze wszystką ziemią dolną, i kazał mu w poniedziałek rano na rozświcie aby się z Tatary uderzył i bił, i uderzył ten dwornik na nie i poraził je, i wiele ich pobito, i z nich więźniów bardzo wiele pojmali, i dwu murzy wielkich, a innych gonili przez pole bijąc i siekąc, aż do Dniestra, ledwie z małym ludzi uciekł ten Alb Soltan, a Stefan Wojewoda wrócił się do Chorkowa, bo też i sam był w tej bitwie.

Anno 7032, Septembris 7, zdradzili tego Stefana Wojewody jego panowie i chcieli go zabić, i Pan Bóg mu pomógł i pojął niektórych, Kostia purkułaba niemieckiego, Maxima wistiera i Iwaszka łogofeta, i dał ich poscinać w Romańskim torgu, a inni pobiegli do Węgier.

Anno 7034, Februarii 4, ciągnął Stefan Wojewoda na Raduła Wojewodę Multańskiego do miasta Terguszora, i odtąd pomierzywszy się z Radułem wrócił się do ziemi swej.

Anno 7035 umarł Piotr brat tego Stefana, Septembris 20.

fusese Domnău său Vodă 47 ani, două luni și trei săptămâni : fusese bărbat viteză, norocos și religios.

În anul 7015, Octombrie 28, merse Bogdan-vodă cu oștile sale asupra țerei Muntenesci, și adunse la locul numit Retezații, lângă movila Calatei, din ambele părțile Râmnicului, și acolo sosi la el un sol de la vodă muntenescă Radul, călugărul Maxim din neamul Despotilor, și rugă pe Bogdan-vodă ca să se împacă cu Radul-vodă, și vorbi cu el mai multe altele, iar Bogdan-vodă făcu pace după voia lui, și astfel trimise cu acel Despot pe un sol al său către Radul-vodă, și acolo îi jură Radul-vodă dinaintea solului și cu toți boierii săi, pe sântul evangeliu, de a ține cu el o pace eternă și fruntariile *ab antiquo*, iar Bogdan-vodă făcu tot așa, și se întorse la țera sa.

În anul 7017, Iunie 29 Vineri, Bogdan-vodă trecu oștile sale peste Nistru, și veni Sâmbătă sub Camenița, și Duminică la 1 Iulie merse cu oștile sale începând de la malul Nistrului și până la hotarele Lituaniei, și ardea și prăda Polonia, și veni sub Rohatin, și 'l luă, și 'l arse, și apucă foarte multe odore și oameni și felurită pradă, și merse atunci și sub Leopole, și după aceea lăsa oștile sale să jefuască, și luă mai multe casteluri și orașe, și arse, și duse o mulțime de oameni la Moldova, și apoi se întorse la Suceva.

În anul 7021, August 22, veni Tătarii, și ardeau Moldova până la Iași, și arseră (Iașul), și făcură multe daune în oameni și în alte lucruri, ce au prădat.

În anul 7022, Februarie 27, veni la Moldova Trifăilă, ambiționându-Domniea, (dar) Bogdan-vodă îl prinse și 'l dădă la moarte.

În anul 7025, August 22, muri Bogdan-vodă în orașul Huși, carele domnie 12 ani și 9 luni.

După el fu Domnău său Vodă fiul său Ștefan, în zilele căruia țera a fost în pace din toate părțile.

În anul 7026, August 14, veni Tătarii la Moldova, d'antău la târgșorul numit Șerbancă pe Prut; în capul acelor Tătari era Alb Sultan, și porunci a da foc țerei, iar Ștefan-vodă (pe de o parte) adună oștea sa și merse asupra ei el însuși în susul Prutului, iar (pe de altă parte) trimise la Carabău, marele vornic al țerei de jos, ca să treacă Prutul cu totă (oștirea din) țera de jos, și 'l porunci ca Lună dimineță, în zor de zi, să lovească pe Tătari și să 'l bată, și 'l lovi acel vornic, și 'l înfrânse, și mulți din ei au perit, și foarte mulți au fost prinși, între cari două mărșaci mari, iar cel-l-alti au fost goniti, bătuti și măcelaiți d'a lungul câmpului până la Nistru, și d'abia scăpă cu fuga acel Alb Sultan cu pușcin d'ei săi, iar Ștefan-vodă se întorse la Hârleu, căci fusese și el însuși în acea bătălie.

În anul 7032, Septembrie 7, acest Ștefan-vodă fu trădat de boierii săi, cari voiau să 'l ucidă, dar Dumnezeu îl ajută și (Ștefan-vodă) îi bătă, și prinse o semă, pe Costea pârălăbul de la Némțu, și pe Maxim visternic, și pe Ivașco logofet, și îi dădă la moarte în orașul Roman, iar cel-l-alti fugiră la Ungaria.

În anul 7034, Februarie 4, merse Ștefan-vodă asupra lui Radul-vodă mun-

Tegoż roku Januarii 14 umarł ten Stefan Wojewoda w Chociniu i pogrzebion w Putnie, był hospodarem sześć lat.

Tegoż Januarii 20 został Piotr Wojewoda Hospodarem, nie pisze czyj syn był, bo go sobie obrali w Chorłowie.

Anno 7036 tenże Piotr Wojewoda ciągnął do Czakielskiej ziemi do Węgier i miał dwie wojska jakoby dwa pułki i szedł dwiema drogami do ich ziemi, i zjechał się z ich pany zewsządy, i pobił ich, i rozpedził, i nabrawszy ludzi i płonów niepospolitych wrócił się do Wołoch, nabrano Zakłów i Sassów z sobą bardzo wiele.

Tegoż roku Julii 10 pomierzył się z Piotrem Wojewodą Stefan król Węgierski i obiecał mu być Bystrzycki zamek i z dzierżawą wszystką Bystrzycką i z dochody, ale panowie Węgierscy nie zwolili, wszakże wielkie skarby z ludzi, Zakłów i Sassów, ztamtąd do Wołoch przygnał.

Potym tenże Piotr Wojewoda wojował ziemię polską trzykroć, Pokucie palił, i u Sereta naszych poraził, ale u Obertyna dobrze po głowie od Polaków wziął aż ledwo sam ujechał i wszystkich skarbów i dział co miał z sobą odbieżał.

Potym Anno jak oni piszą 7046 Zygmunt król Polski posłał wojsko swe do Chocimia, nad którym był hetmanem Jan Hrabia z Tarnowa, i dobywał Chocimia dwie niedzieli aż był Piotr Wojewoda do niego przyjechał, i tam się hetmanowi królewskiemu pokłonił, i przysięgał królowi polskiemu ze wszystkiemi pany swemi.

Tegoż czasu Sołtan Suliman Cesarz Turecki przyciągnął sam z wojskiem swoim do Wołoch Dunaj przeszedłszy, dalej nie śmiał ciągnąć, a wtenczas prosił Piotr Wojewoda Wołoski hetmana królewskiego aby mu ludzi dał za pieniądze na Turki, czego hetman królewski uczynić nie chciał przez tę przyczynę iż król miał przymierze z Tureckim Cesarzem.

Pod tem czasem tenże Piotr Wojewoda poraził był Tatary u Stepanowic na głowę, a Cesarz Turecki poki słyszał o ludziach królewskich pod Chocimiem, z miejsca się nie ruszył, aż ludzie królewscy ruszyli się od Chocimia dopiero on się ruszył z wojski swemi ku Suczawie, a Piotr Wojewoda do Węgier przed nim ujechał.

Cesarz Turecki przyciągnąwszy postawił Wojewodę inszego Łokustę, i panowie odstąpili Piotra Wojewodę, a Cesarz Turecki pomieszkawszy mało w Suczawie, poszedł nazad do Turek, ziemię nie kazał psować niczym, ale przecie zamek jeden Wołoski wziął pod swą moc Teinią.

Ten Łocusta był hospodarem półtrzecia lata, za jego gospodarstwa dali byli Wołochowie połowicę ziemię Turkom, i potym tego Łocustę zabili panowie, a Turki co byli przy nim pościnali i wszystko pobrali, i ziemię im zaś odjęli.

Sułtan Soliman Cesarz Turecki dowiedziawszy się tego posłał po Piotra Wojewodę do Węgier i postawił go zaś na Województwo, a Kornię którego oni byli sobie obrali kazał był do siebie przysłać, ale Piotr Wojewoda nieposłuchał go w tym, dał go ściąć, i innych panów bardzo wiele dał pościnać, także był hospodarem aż do śmierci.

Szalonemu synowi swemu Stefanowi gospodarstwo porzucił, którego potym pa-

tenescă, (și adjunse) pînă la orașul Tîrgușor, și acolo împecându-se cu Radul-vodă, se întorse în țera sea.

În anul 7035, Septembrie 20, muri Petru, fratele acestui Stefan.

În același an, Ghenarie 14, muri acestu Stefan-vodă în Hotin și se immormintă la Putna, după o domnie de șese ani.

În același an, Ghenarie 20, deveni domn Petru-vodă; nu scrie alu cui fiu, căci (?) și l'aū alesu (domn) la Hârleu.

În anul 7036, același Petru-vodă merse la țera Secușcă, la Ungaria, și avea două oști, adică două pâlcuri, și mergea pe două drumuri asupra țerei lor, și întimpină pe căpeteniile lor din toate părțile, și i băt, și i goni, și luându omeni și pradă peste sémă, se întorse la Moldova, (unde) aduse cu sine forțe mulți Secuși și Sași.

În același an, Iunie 10, s'a împecat, regele unguresc Stefan cu Petru-vodă și i promise cetatea Bistrița cu totu districtul Bistriței și cu veniturile, dar boierii unguresci n'aū învoit (acesta); totuși (Petru-vodă) aduse de acolo la Moldova mari avuții (luate) de la omeni Secuși și Sași.

După aceea, același Petru-vodă avu trei răbobe cu Polonia, arse Pocuția și băt pe al noștri lingă Siret, dar la Obertin fu bătut cu desevêșire de Poloni, în cât d'abia scăpă cu fuga el însuși, perdîndu toate odorele și tunurile, câte avusese.

Apoi în anul 7046, după cum scriu ei (Moldovenii), Sigismund, regele polon, trimise oștea i asupra Hotinului, alu căria hatman era Ión comite de Tarnów, și aședă Hotinul în cursu de două săptămâni, pînă ce veni la el Petru-vodă, și acolo se închină hatmanului regal, și jură regelui polon cu toți boierii săi.

În același timp, sultanul Suleiman, împăratul turcesc, veni el însuși cu oștea lui asupra Moldovei, și trecu Dunărea, și nu cuteza a merge înainte, iar vodă moldovenesc, Petru, se rugă atunci la hatmanul regal ca să i dea omeni mercenari contra Turcilor, dar hatmanul regal nu vrî să facă acesta, din acea cauză că regele avea pace cu împăratul turcesc.

În acest interval, același Petru-vodă înfrânse cu desevêșire pe Tătari lingă Ștefănesc, iar împăratul turcesc, cât audea despre omenii regali (că se află) lingă Hotin, nu se mișca din loc, pînă ce omenii regali nu s'aū retras de la Hotin; numai atunci el se mișcă cu oștile săle spre Sucéva, iar Petru-vodă fugi d'înainte i la Ungaria.

Împăratul turcesc, sosind (la Sucéva), puse un alt vodă, pe Locustă, și boierii aū părăsit pe Petru-vodă, iar împăratul turcesc, zăbovind puțin timp în Sucéva, se întorse la Turcia, și porunci a nu se vexa țerra (Moldova) întru nimica, dar totuși o cetate moldovenescă luă (anum) Tihinea.

Acestu Locustă domni două ani și șese luni. Sub domniea lui, Moldovenii dederă Turcilor mai jumătatea țerei; și pe urmă pe acestu Locustă îl uciseră boierii, și tălară pe Turci ce se află pe lingă el, și apucară totă avuția lor, și érași luară de la ei înapoi pământurile.

Sultanul Suleiman împăratul turcesc, aflîndu acestea, trimise după Petru-vodă la Ungaria, iar pe Cornea, pe care și l'aleseră ei (Moldovenii), po-

nowie zabili, był hospodarem dwie lecie, a Żoldę hospodarem postawili i dziewczkę Piotra Wojewody zań dali.

Przed tym Stefanem Iliasz brat tego Stefana był hospodarem lat 4, potym się poturczył i do Turek uszedł.

Pêně aci traducerea după cronica scrisă românesce; de aci însě urměză conținutia, redactată de către însuși traducătorulă polonă

Anno 1552 Zygmunt August król Polski postawił Wojewodę Wołoskiego Alexandra też narodu Wołoskiego, a Żoldę pojmawszy Wołochowie nos mu urzęgli i posłali go do klasztoru.

Tenże Alexander, gdy został hospodarem, dał Ilaną żonę Piotra Wojewody udawić, a córkę jej co była za Żoldą, wziął sobie za żonę.

Potym Anno 1561 Łaski Polak przyszedł z Despotem do Wołoch i wygnał tego Alexandra, a Despota na gospodarstwo postawił, i Chocim sobie Łaski wziął, który potym Despotowi puścił, a ten Despot począł się Wołochom nie dobrze zachowywać i kościoły im łupić, którego oblegli na Suczawie i dobywali go długo, a Dymitrowi Wiśniowieckiemu kazali przyjść na gospodarstwo, którego zdradziwszy z niemałem pocztem Polaków i Wołyńców posłali do Turek, a drugim nosów narzezawszy nazad do Polski puścili, pod tymże czasem obrali sobie hospodara niejakiego Tomszę z Horiowskiej dzierżawy, który Despot dobywał na Suczawie, ale go dobyć nie mógł, gdy jednego Węgrzyna co tam był na zamku przy nim starszym nad Węgry sam na pokój o zdradę zabił, potym ci Węgrowie wyszli od niego z zamku że się nie miał z kim bronić, także wsiadłszy na koń wyjechał z zamku do tego Tomsze prosząc aby mu gardła nie brał, ale nie uprosił, dał go ściąć zaraz, i sam go najpierwej buławą uderzył.

Cesarz Turecki skoro mu Wiśniowieckiego przywiezli zaraz go na hak kazał powiesić i z Piaseckim, a inne tak Polaki jako i Wołyńce za morze posłał na galery, potym posłał zaś na gospodarstwo tegoż Alexandra, co był od króla polskiego postanowiony, który gdy do ziemi przyszedł miał z sobą wielkie wojsko Tatarów, którzy natenczas pół ziemi Wołoskiej spustoszyli, a Turcy przy nim samym zostali, i ziemia mu się poddała, a Tomsza z Moczokiem i Spanczokiem do Polski uciekli, których król polski tenże Zygmunt kazał pościnać we Lwowie, za to iż tak wiele ludzi jego do Turek posłali, a drugim nosy przerzezali.

Tenże Alexander gdy przyjechał na gospodarstwo jednego dnia dał panów wołoskich Turkom 60 zabić, prosiwszy ich na cześć, a potym bardzo wiele ich poraził.

Temuż Alexandrowi rozkazał Sułtan Soliman zburzyć zamek w ziemi Wołoskiej Niemec.

Za tegoż Janusz Królewicz Węgierski wziął zaś do ziemi Węgierskiej Bałtę i Cziczęją, zamki które był podarował król Matias Stefanowi Wojewodzie.

runci s'îl trîmîță la dînsul; dar Petru-vodă nu'î ascultă într'acésta, și'î dede la mórte, și pe alți boieri fórte mulți de asemenea, și ast-felú domni pînă la mórte.

(Petru-vodă) lasă domniea nebunului seú fiú Stefan, pe care apoi îl uciseră boierii, după o domniă de două anî, și puseră domnă pe Joldea, însurându'î cu fîca lui Petru-vodă.

(Uitaseră a spune, că) înainte de acestú Stefan, fratele acestui Stefan, Iliășú, domnise 4 anî, apoi se turci și fugi la Turci.

Pînă aci traducerea după cronica scrisă românesce; de aci însé urméză continuația, redactată de către însuși traducătorul polonú.

În anul 1552, Sigismund Augustú, regele polonú, puse vodă moldovenescú pe Alexandru, totú dintre Moldoveni, iar pe Joldea, prîndendu'î Moldovenii, 'î-au tăiatú nasul și l'au călugăritú.

Același Alexandru, devenindú domnă, porunci a se sugruma Iléna, nevasta (vêduva) lui Petru-vodă, iar pe fîca ei, care fusese după Joldea, 'și-o luă de nevastă.

Apoi în anul 1561, Polonul Laski veni cu Despotú la Moldova, și alungă pe acelú Alexandru, iar pe Despotú îl puse domnă, și 'și luă Laski și Hotinul, pe care mai în urmă îl cedă lui Despotú, iar acelú Despotú începú a se purta rău cu Moldovenii și a jefui bisericele lorú, în cât ei îl blocară în Sucéva, și asediul ținú multú timpú, iar pe Dumitru Wisnowiecki îl invitară la domniă, pe care trădându'î cu mai mulți Poloni și (Ruteni) din Voliniea, îl trîmiseră la Turcia, iar altora le tălară nasurile și 'î lăsară se se întórcă la Polonia; totú atunci își aleseră domnă pe unú óre-care Tomșa, din districtul Orhelului, care asediă pe Despotú în Sucéva, dér nu'î putú lua pînă ce (Despotú) nu ucise cu mîna lui pe unú Ungurú, ce era mai mare peste Ungurii din cetate, pentru (bănuéla de) trădare, și atunci acei Unguri îl părăsiră în cetate, în cât nu mai avú apărători, și eși călare din cetate către acelú Tomșa, rugându'î se nu'î omóre, dar nu reuși în rugăminté, (căci Tomșa) porunci îndată se se taie, și elú însuși îl lovi celú d'ântéiú cu buzduganul.

Împératul turcescú, din dată ce'î aduseră pe Wisniowiecki, porunci s'î spên-dure pe cărligú (împreună) și cu Piaseckit, iar pe cei-l-alti, atât Poloni cum și (Ruteni) Voliniani, îi surguni peste mare la galere, și trîmise la domniă iar pe aceiú Alexandru, pe care l'a fostú pusú regele polonú, (și) carele când veni la țéră, avea cu sine o mare óste de Tătari, cari devastară atunci jumétatea Moldovei; iar Turcii aú și rămasú pe lingă dînsul, și țéra se supuse, iar Tomșa cu Moțocú și cu Spanciocú fugiră la Polonia, pe cari regele polonú, același Sigismund, porunci se se taie în Leopole, pentru că pe atâția ómenii d'ái lui trîmiseră la Turcia, iar altora le tălaseră nasurile.

Același Alexandru, când sosi la domniă, într'o singură și porunci Turcilor să ucidă 60 boieri Moldoveni, pe cari îi poftise la prînzú, și după aceea persecută pe fórte mulți alți boieri.

Aceluiăș Alexandru îi porunci sultanul Suleiman, a dărma cetatea moldovenească Neamțul.

Tot în zilele lui, principele ungurescú Ión reanexă către Ungaria Balta și Ciceul, cetățile ce le-aú fostú dăruitú regele Matiaș lui Stefan-vodă.

Powiaty w wszystkiej ziemi Wołoskiej.

Powiat Bełgracki	Powiat Kurligatorski
— Tehinecki	— Jasski
— Kłdziacki	— Fzyńsakie
— Łopuszyński	— Kohurłowski
— Wasłujski	— Tekuczowski
— Horiowski	— Putneński
— Sorocki	— Hadziowski
— Chocimski	— Tutowski
— Czarnowiecki	— Totruski
— Suczawski	— Bakowski
— Chortowski	— Romański
— Doroński	— Niemiecki

Summa wszystkich powiatów 24, także wiele Purkułabów i Watahów, to jes starost albo chorążych.

Z tych wszystkich powiatów bywa ludzi ku bitwie i strażam 8,000, a kiedy jeno nemsowie bywa ich 3000, ale teraz pusto.

Urzednicy Wojewody Wołoskiego.

Hetman Dwornik.

Górny Dwornik.

Dolny Dwornik, co przy hospodaru tenże marszałkiem.

Logofetów trzej, po naszymu Kanclerzy.

Wisterników trzej, po naszymu Podskarbach.

Stolników albo Krajczych trzej.

Poharników albo Podczaszych trzej.

Diaków starszych co nad pisarzmi trzej.

Usarów trzej, co nad Usarami, jakoby komornicy.

Kurtianów, jakoby u nas Dworzanów, nad nimi starszych trzej.

Komisów albo Koniuchów trzej.

Kuchmistrzów, albo Sokarzów trzej.

Arnaszów, co na kata gonią, starszych nad nimi trzej.

Aprodów co przy hospodaru w komorze trzej.

Pitarów co nad chlebem trzej.

Piwnicznych trzej.

Spatarów albo po naszymu mieczników trzej.

Każdy z tych urzędników mają młodszych pod swą mocą niemają poczet, a kiedy co który wystąpi, nie karzą słowy, jeno bijem o różne rzeczy, a o zdrady, o które tam nie trudno, sam hospodar karze zaraz gardłem, on sam sędzi

Summa wszystkich gospodarów dwadzieścia i ośm.

Summa wszystkiego tych gospodarów panowania 214.

Districtele din totă țera Moldovei.

Districtul Cetatea-albă.	Districtul Cărligătura
— Tihinea	— Iași
— Chighéciu	— Fălciū
— Lopusna	— Covurluiū
— Vasluiū	— Tecuciu
— Orheiu	— Putna
— Soroca	— Adjudū
— Hotinū	— Tutova
— Cernăuțū	— Trotușū
— Sucéva	— Bacăū
— Hărléū	— Romanū
— Dorohoiū	— Neamțū

Numărul tuturor districtelor 24; tot atâția pârcałabi și vătavi, adecă (nisce funcțiuni corespundătoare cu ceea ce se numește în Polonia) starost și stegari.

Din toate aceste districte se adună ostași și grăniceri 8000, iar când sunt numai nemeși 3000, dar acum e deșertū.

Funcționarii lui vodă moldovenescū.

Hatmanul (care este și) vornicū.

Vornicul (țerei de susū.)

Vornicul (țerei) de josū, care este și șambelanū pe lângă Domuū.

Trei logofeți, ca la noi cancelari.

Trei visternici, ca la noi Podskarbi.

Stolnici, adecă (în limba polonă) Krajczy, trei.

Paharnici, adecă (în limba polonă) Podczaszy, trei.

Diacl mai mari, cari suntū peste scribi, trei.

Ușeri trei, cari suntū mai mari peste ușeri, unū felū de Komorniki (în Polonia).

Peste curteni, unū felū de Dvoren (în Polonia) suntū trei mai mari.

Comiși, adecă peste cai, trei.

Bucătarī sēu socari, trei.

Peste armași, adecă călī suntū trei mai mari.

Aprodi pe lângă persóna Domnului, trei.

Pitari, cari suntū peste pâne, trei.

Pinniceri, trei.

Spătari, ca la noi miecznik, trei.

Fie-care din acești funcționari are sub puterea sa mai mulți inferiori, și când vre-unul se abate (de la datorie), nu'l pedepsescū pentru vine cu cuvinte, ci cu bēțū, iar (cât privesce) trădările, cari acolo nu suntū rare, le pedepsece îndată cu mórtea însuși vodă: elū singurū judecătorū.

Numărul tuturor domnilor: două-șeci și optū.

Suma domniei tuturor acestorū domni, (ani) 214.

DESPRE POPORUL
MOLDOVEI ȘI AL ȚEREI ROMÂNEȘCI

DE

MIRON COSTIN

MARE LOGOFETĂ AL ȚEREI MOLDOVEI

OPISANIE ZIEMI
MOLDAWSKIEJ I MULTANSKIEJ

PRZEZ

MIRONA COSTYNA

WIELKIEGO LOGOFETA ZIEMI MOLDAWSKIEJ.

Najjaśniejszemu i niezwykłomemu monarsze Sarmackiemu **lanowi III**,
i bożej łaski królowi Polskiemu, mojemu wielce miłościwemu i dobrodziejowi.

Wstyam się muzy mojej Sarmackiej przed Najjaśniejszym i niezwykłonym Majestatem Waszej Królewskiej Mości, Pana mego miłościwego, nie z tego, żeby ona nie miała zdołać największym materyom i najsubtelniejszym geniuszom, ale z mego w języku tym niedostatku; bogatszy bowiem on jest, aniżeli sławny łaciński język, który siła w sobie zawiera pożyczonego z greckiej mowy, jako się widzieć daje z tych słów: philosophia, złożone ex φιλος et σοφία; theologia ex Θεός et λόγος; astronomia ex ἀστρον et νόμος; geographia ex γῆ et γράφω. Te słowa po łacinie żadną miarą jednym słowem wymówić się nie mogą, a oni dawni Słowacy, wszystkie te słowa swym wyrazili językiem, niepożyczając u dawnych greków, bo philosophią lubomudriem nazwali, co też wyraża co φιλος et σοφία, bo σοφία po grecku znaczy mądrość; dostatecznie tedy philosophia po słowieńsku lubomudrie, a polską mową może się mówić lubomądrość; tak theologia bogosłowuje bo Θεός po grecku Bóg a λόγος po grecku słowo; to pięknie Słowianie theologią bogosłowijem nazwali; po polsku może się nazwać bogosłowstwo, theolog wybornie bogosłow albo bogosłowiec; jak astronom po słowieńsku hwiezdaczecze, a po polsku może się mówić gwiazdomieniec; astrolog po słowieńsku hwiezdosłów, po polsku gwiazdosłów; geometria po słowieńsku zemlometrie, bo γῆ po grecku ziemia a μετρώ mierze, to dobrze geometrik jednym słowem polskiem ziemiomierzec, a po łacinie jednym słowem wymówić się nie może; tak i geograf ziemio pis i inszych słów wiele u Sławian swoją mową niepożyczając od drugich języków wyrażonych jest.

Mój zaś w nim niedostatek z oddalenia częstego używania przez lat kilkadziesiąt. Jednak jako Bóg na niebie, którego tu na ziemi królowie namiestnikami są, przyjmuje od wielkich SS. ludzi piękną i obszerną orację tak jako przyjmuje i od prostaczka jedno z szczerzego serca pochodzące Kyrie elejson; tak i Wasza Królewska Mość Pan mój Miłościwy będąc namiestnikiem Boga racz przyjąć miłościwie tę małą historią nie wybornemi słowy wyrażoną.

Powabił mnie do tego Waszej Królewskiej Mości Pana mego miłościwego Geniusz, którym jak o wszystkich wielkich i szerokich państwach masz wiadomość, tak i o mniejszych ziemiach i ich początkach WKMość Pan mój miłościwy pytać się raczyysz. A sławni państw WKMości historykowie lubo przy dziejach Prześwietnego Królestwa tego i Wołoskie i Multańskie sprawy wojny wspominają często, i że są z Włoch mieszkańcy tych ziem, osobiłwie Kromer, Piasecki oznajmują. Ale kiedy i przez kogo ze Włoch tu w Dacie sprowadzeni są, wiedzieć nie chcieli, ani o powtórnej osadzie tychże ziem moldawskiej i multańskiej żadnej wiadomości nie mają. W czym bardziej węgierskim historykom dziwić się potrzeba, bo z między nich powtórna osada z wyższej Daciej w niższą Daciej zesłi, i nie tylko to, że są prawdziwemi Rzymianami, o tym narodzić pisali, ale i dysputują przeciwko tym, którzyby inaczej rozumieli prawdziwą *coloniām romanām* przez Trajana cesarza rzymskiego wprowadzoną, twierdząc. A kiedy osiedli po Dunaj, Czarne morze i Dniestr po spustoszeniu pierwszej osady nie postrzegli i nie wiedzą przez kogo i kiedy w czym się tam jeden z nich Topeltyn, imieniem Dak wyznaje pisząc: *sed quo tempore*

Pré-luminatului și nebiruitului Domn al Sarmatilor Ioanne III, cu mfla lui, D-zeu regele Poloniei etc. stăpênul meu multu-grațiosu și bine-făcătoru.

Mă rușinez de musa mea sarmată înaintea pré-luminatei și nebiruitei înălțimi a Maiestății-văstre regalii, stăpêne pré-grațiosu; nu pentru că acea musă n'arū fi în stare de a învinge lucrurile și ideele cele mai mari și mai gingașe; ci din cauza neajunsului meu în limba polonă; uă limbă mai bogată de câtū chiar vestita limbă latină, care cuprinde uă mulțime de expresiuni grecești necesare, precum suntū: «philosophia» (ex φιλος et σοφία), «theologia» (ex Θεος et λόγος), «astronomia» (ex ἀστρο et νόμος), «geographia» (ex γη et γράφω), pe când Slavohir le posedă pe toate fără ajutoriul vechinului ellenismu: «philosophia»—любомудрие (φιλος—люб, σοφία—мудрие) séu mai polonesce lubomandrosc; «theologia»—богословие (Θεος—бог, λόγος—слово), uă frumoasă rădecină, din care Polonii potū forma: theologia—bogoslowstwo, theologus—bogoslow séu bogoslowiec; precum încă și următorele: astronomus—slavonesce гѣхзачовѣтъ, polonesce gwiazdomieniec; astrologus—slavonesce гѣхзачаов, polonesce gwiazdosłow; geometria—slavonesce γεμετρικіе (γη—геμετρία, μετρώ—мѣрю) de unde Polonii lesne potū face ziemiomierzec, ceea ce Latinii n'arū putea esprime prin unū singurū cuvântū; geographus—ziemio- pis; și mai multe alte, esprimabili curatū slavonesce, fără împrumuturi din alte limbe.

Defectul meu în limba polonă este consecuența lipsei de practică în cursul mai multorū anī. Totuși, precum D-zeul, al cărui locoțiitori pe pământū suntū regii, primește de uă potrivă falnica și avuta rugă a ómenilorū mari și a celorū sânti, și unū simplu «Kyrie eleison» înălțatū din nefăciarnica animă a unui omū naivū; de asemenea și regesca voastră majestate, pré-grațiose stăpênă, se bine-voiți a priimi cu îndurare acéstă istoriōră, desbrăcată de cuvinte ornate.

Amū fostū îndemnatū la lucrare prin geniul insei regalei vóstre majestăți, stăpêne pré-grațiosu, vedēdu-vă că, pe când adunați sciințe despre monar- chiele cele mari și întinse, nu desdernați de a cerceta începuturile și sta- rea țerrelorū celorū mai mēnunte. De și istoricii poloni cei vestiți, pe lingă cele petrecute în acestū înfloritū regatū, adesea menționéză și evenimen- tele militare ale Moldovei și Țerrei-Romānesci, eră mai vėrtosū Cromer și Piasecki recunoscū și origina lorū italiană; totuși ei nu-și băteau ca- pul de a sci când și de către cine adusu-s'au Italianii în Dacia și nu a- veau nici uă noțiune despre a doua descălecare a Moldovenilorū. Și mai de mirare trebuī sé fie uă așa tăcere din partea istoricilorū ungari, nu numai pentru că Romāniī locuiseră chiar între dēnsii mai înainte de a se pogori pentru a doua, óră în Dacia inferiōră, ci încă mai vėrtosū pentru că însiși a- cei istorici justifică adevėrata origină romană a poporului nostru, și se revol- tă contra aceloră cari ne tăgăduescū calitatea de «colonia romana», fondată de către Trajan. Ei n'au pututū afla când și subț a cui povėțuire s'a ope- ratū a doua aședare a Romānilorū pēnē la Dunăre, Marea Nėgră și Nistru, după ce se pustiise aședarea cea primitivă. Sasul Toppeltin se rostescē verde în acéstă privință: «sed quo tempore gens intra montes et Tyram flu-

gens intra montes et Tyram fluvium consedit, omnino non scio. My zaś co do pierwszej Trajanowej osady, z nich, że mamy, świadczy Trojan szaniec wiecznym świadkiem; świadczy mowa i niżej wyrażeni historykowie. A o powtórnej osadzie mamy wiadomość z samych monasterów, który każdy swego fundatora Hospodara żywot i *annales* terminowali, mamy i historyka najpierwszego Jewstratego Logofeta trzeciego. Mamy drugiego po nim Urekiego, dwornika wielkiego, ziemie dolnej. Ale i sam wiek jeszcze nie zatłumił wiadomości, bo od czterech set lat, jako Dragosz wyszedł z Maromoreszu a Negrut od Oltn, nie wynosi wiek ten nad pięciu człowieka zdrowo żyjących jeden z drugiego i jeszcze trwa niemal w każdego powieści o tem. Oddając tedy tę małą historią o tych ziemiach pod nogi Najjaśniejszego i Niezwyciężonego Majestatu Waszej Królewskiej Móści Pana mego Miłościwego i Dobrodzieja, pod nogę tegoż Majestatu i Pańskiej jego Clementej i samego siebie podrzucam.

Najjaśniejszego i Niezwyciężonego Majestatu
Waszej Królewskiej móści
Pana mego Miłościwego

wierny poddany

i najniższy podnózek

Miron Kostyn,
Logofet wielki ziemi Moldawskiej.

W Daszowie *ex domo venationis*
anno 1684, in Julio

Authorowie, z których sie wybrała ta historia.

1. Wybory greckie *de quatuor Monarchis.*
2. *Quintus Curt.* o Dakach *in vita Alexandri Magni.*
3. *Dion in vita Trajani.*
4. *Eutropius in vita Had.*
5. *Bonfinius de rebus Hungariae.*
6. *Toppeltinus de origine Hung. et casu.*

Swiadcowie o powtórnej osadzie:

1. Żywoty *et annales* Hospodarów po monasterach moldawskich i młtańskich.
2. Jewstraty Logofet trzeci Moldawus.
3. Ureke dwornik wielki dolnej ziemi moldawskiej. — Ten wyzwolonych szkół uczył się w koronie polskiej.

«vium consedit, omnino non scio.» *In cât se atinge de noi înși-ne, apoi asupra primei colonisări noi avem marturi și eternul șanț al lui Trajan, și limba noastră, și pe istoricii menționați mai la vale; era despre a doua colonizare, culegem sciri de prin monastirile unde se păstrează viețile și «annales» domnilor cititori; și mai avem și istorici ai nostri: cel mai bun — Eustratiu al 3-lea logofetă, și cel după densus: Urechea mare vornic de țerra de jos; și mai în sfârșit, nici însuși cursul timpului n'a putut sterge până acum tradițiunea acelor zile, de vreme ce cei patru secolți trecuți încoco de la Marmureșeanul Dragoș și de la Olteanul Negru, nu formeză de cât vr'ua cinci generațiuni sănătoase, în cât mai toți Românii au putut să apuce câte-ceva de la părinți. Așa dar, suppunându această istorică, despre Moldova și Țera-Românească, sub picioarele nebiruitei și pré-luminatei înălțimi a regalei vóstre majestăți, stăpene bine-făcătoare și pré-grațiosă, suppun totu-d'ua-dată pe mine însuși domnescii vóstre îndurări.*

Al pré-luminatei și nebiruitei regalei vóstre majestăți, stăpene grațiosă, credinciosă suppusă și plecată servă.

In Daszow, «ex domo venationis anno 1684. in Iulio.»

Miron Costin

Mare logofetă al țerei Moldovei.

Autorii, pe cari se razemă această istorică.

1. Cullegeri grecesci «de quatuor Monarchiis»;
2. «Quintus Curtius» despre Daci «in vita Alexandri Magni»;
3. «Dion in vita Trajani»;
4. «Eutropius in vita Hadriani»;
5. «Bonfinius de rebus Hungariae»;
6. Toppeltinus de origine Hungarorum et ocasu..

Marturi (swiadkowie) **Despre a doua descălecare:**

1. *Vietele «et annales» Domnilor, de prin monastirile moldovene și muntene;*
2. *Eustratiu al 3-lea logofetă. «Moldavus.»*
3. *Urechea mare vornic de țera de jos, care a învățat litteratura în școlele polone.*

ROZDZIAŁ I.

O NARODZIE MOLDAWSKIM I MULTAŃSKIM

O pierwszej ocałdzie jego przez Trajana, cesarza rzymskiego.

Ojczyznę opłakaną i biednych mieszkańców

Moldawskiej ziemi powiem ci : niegdyś od szanćów
Trajanowych osiedli Dacie oboje,

Aż ich czas i długi wiek rozdzielił na troje.

Pierwszy w ziemi grodów siedm pod Węgrami byli,

Wraz z Dakami Trajanem wprowadzeni żyli ;

A Moltanie od Oltu, albo z gór Montanie,

Osiedli już powtórnie po pierwszym Trajanie ;

Trzecia część jest Moldawa, od rzeki Moldawy,

Z jaskiń Maromorejskich po morskie żuławy,

Tak tamci jako i ci Rumynami słyną ;

Niech w tem żaden nie wątpi, że od Rzymu płyną.

Muzo przebacz Sarmacka, że twym wychowanym

Pięknie synom nie zdołam, piersiom twym kochanym,

Których luboś swojemi piersiami karmiła,

Lecz ważyłaś i skarbu na mamki tak siłą

Zaciągając dalekich bogiń z Helikonu,

I jak wiele spiewaczek jest w koł Helesponu,

Aretuz i Pijerid z Sycylskich stron panny,

Nie zbyli się przed niemi Assyrskie Dianny ;

Po nad Moldawshą ziemię di gdy przelatywały

W sławne wolne Królestwo, mnie wtąd dolegały

Tyrańskie Neronowe sceny niesłychane,

Lupiństwa, okrucieństwa niewypowiedziane.

Ale pozwól przynajmniej prostym głosem zjawić,

Skąd naród jest wołoski, światu to objawę,

I pod srogiem tyraństwem jak długo są żywi ;

Przy synach twych sierota niech się też pożyw

Już potężna moc rzymska na dół się chyliła

Dla okrucieństwa tyranów, a Daków już siłą

Górze brała wojeuną, i już zabiegami

Pustoszyli powiaty rzymskie najazdami

I w samą Italię wpadali bezpieczni,

Aż i trybut zbierali i zdali się wieczni

Być w swych siłach nad Rzymen za Domicyaua ;

Po nim Trajana sobie Rzym obrał za pana.

Ten już inszym porządkiem wzbudził rzymskie siły,

Obumarłe wpół członki państwa w niem ożyły ;

CANTUL I.

Despre prima colonizare sub Trajan, împăratul Romei.

Voiu să-ți descriu patria lăcrimată și pe bieții locuitori ai pământului românesc, colonizați uă dată în ambele Dacie pêne la șanțul lui Trajan, și desbinați apoi prin îndelungul șir de secolî în următoarele trei ramuri:

1. Ardealul, unde, petrecându din timpul lui Trajan la unu locu cu Dacii, Românii au cădutu apoi sub Ungari;

2. Țera Oltului său Muntenescă, înființată deja în urma marelui Trajan;

3. Moldova, de pre numele apei, întinându-se de la pescerele marmureșene pêne la talazurile Mării.

In căteș-trele țeri, poporul se fălesce cu numele de Român și nici se pôte înduoi cine-vă cumcă se trage din Roma!

Iartă-mă musa polonă, decă nu voiu indestula cum se cade pe alintații săi fii, cari d'ânteiu au fostu adăpați la însuși sênul mumei și apoi încredințați, fără cruțare de spese, în mânele dădacelor, ademenite de departe: dîne de pe Eliconu, cântărețe din giurul Elespontului, virginalale Aretuze și Piaride din regiunile Siciliei, ba încă și Dianile Assyriei . . .

Sciu bine că, în sborul loru catre gloriosul și liberul regatū polonū, elle treceau câte-ua-data în calea lorū și d'asupra pamētului românescū; dēră vai! atunci le înspaimētau neauđite scene de uă tirania neroniana, jēfuri și prēde nepovestite!

Astū-felū, dea-mi-se voiă de a arēta lumii, bine-rēu, de unde se trage neamul românū? și cât timpū trăgēnatu-și-a elū viața subt asprul despotismū? In acestū modū, imi voiu mărturisi orfana mea recunoscința pentru bine-facerile polone!

Deja gróznica tăriă a Romei scădea din cauza cruđimii tiranilorū; ēră Dacii se întăriaū peste sēmă și nu încetaū de a devasta, prin incursele lorū, provinciele imperiului, călcându fără frică pêne și Italia, luându tributū, și pă-rēndū stăpēni neturburați ai Romei, mai vērtoșu sub Domițianū.

Dēră pe-tronū urmă alesul poporului Trajan. Elū reformă organizațiunea imperiului, reinviă membrii pe jumătate morți, adună oști nenumērate, peste 600,000 soldați, afară de căsași destinați pentru colonizare.

Era obiceiū la Romanii, că prisosul populațiunii, pe căți nu-i putea hrăni teritoriul Italiei, guvernul îi espedia prin sorți cu grămadă în alte țere mai despoporate său în cari ferbea spiritul revoluționarū, aședându acolo pe ómenii credincioși din Italia, ostași său gospodari, ca să locuiască și să apere noa plantațiune, numită: «colonia.»

Astū-felū făcu și Trajan, celebrul împēratū al Romei. Strânse glóte din poporósa Italiă și, cu steagul în frunte, le mișcă asupra Dacilorū. Dēră regele acestora, viteazul Decebalū, era și elū gata: își trecu călăreții peste Dunăre, dede Romanilorū în Misia uă bătăliă înviersunată, și fu biruitū . . . căci lumea nu avea pe atunci alți ostași, ca bravii Romanii, cu mai mare bărbăția și cu mai multă răbdare.

Invingētorul Trajan stātu pe țermul Dunării și, adunându d'împregiurū

Wojska nie policzone; sześć kroć sto tysięcy
 Samego miał żołnierza w wojsku swym, a więcej
 Dla osady z żonami domatorów ruszył
 Ze wszystkiej Italiej losem lud poruszył
 Niezmierny, i którego ogarnąć nie mogła
 Włoska ziemia i żywć gruntami nie zmoęła.
 Bywał zwyczaj u Rzymian, że gdy jaką stronę
 Nie osiadłą lub zdradną widzieli w obronę,
 (*Coloniam* to zwali) swoim osadzali
 Ludem wiernym z swoich państw i tam wprowadzili
 Nie tylko lud wojenny, ale i domowych
 Na nowe osiedliny gospodarzów nowych.
 Tak uczynił i Trajan rzymski cesarz sławny,
 Zwiódł z gęstej Italiej lud, już i bój jawny,
 Ruszył na przeciw Dakom w siłach nie poóledny;
 I Decebal, król bitny, za Dunaj swój jezdny
 Naród spławił w Missię i dał srogą bitwę
 Rzymianom, ale przegrał Marsową gonitwę
 Mężnych Rzymian na ówczas, nad których świat nigdy
 Ani meźniejszych ani na wojenne biedy
 Trwalszych nie miał. Zwycięzca na Dunajskim brzegu
 Staął Trajan, roboczy lud zbiwszy w okregu;
 • Most zbudował z kamienia za cud na Dunaju,
 Gdzie po dziś dzień są rupy na Multańskim kraju.
 Nie ostatnia ta bitwa Rzymianom z Dakami;
 Po tej stronie Dunaju stanęli wałami,
 Gdzie się dzieli Dacja wyższa od Multańskiej
 Niższej Dacji; toż imię dawne i Moldawskiej
 Stronie. Tam sroga bitwa znowu z Decebałem,
 Daków królem, powstawa i z takim zapalem,
 Że aż póki nie poległ sam król na tym placu,
 Ruszyć Daków Rzymianie z Marsowego tańcu
 Zgoła nie mogli; w tem w świat się już Dakowie
 Sypia, a na ich miejsca wstępują Włochowie,
 Dzieli Trajan te ziemie i samych Rzymianów
 W niższą kładzie Dacyę, i po zamkach panów
Dominoş, z kąd po dziś dzień w tych obóh domu państwach
 Imię tylko zostało w tureckich tyraństwach;
 Wyższą jednak Dacyę, Siedmigrodzką teraz,
 W pół swojemi osadził nie znosząc ich oraz
 Zewsząd, tylko by dalej głowy nie wznosili
 I na Rzym z rebellią już się nie głosili,
 Jako z ciólszych już miejsc *praesidia* dawszy,
 Miejsca zaś obszerniejsze Rzymiany zasławszy,
 Gdzie teraz w urodzajach obfita Moldawska

lucrători, zidi miraculosul podu de pétră, ale cărui ruine au rămas pînă astăzi în Țera-Românescă.

Déră nu se sfîrșise încă lupta Romanilor cu Dacii întărindu-se de astă parte a Dunării, acolo unde *Dacia superiôră* s'eu *Ardealul se hotarasc* cu *Dacia inferiôră* s'eu *Moldo-Muntenia* 1). Dacii renouesc resboiul cu uă așa furiă, în cât Romanii n'arû fi putut face unû pasu înainte, déca n'arû fi cădût mortû însuși regele Decebalû : urméză răsipa Dacilorû în tôte părțile, și înlocuirea lorû prin Italiani.

Trajan organizéază țerele cucerite.

In Dacia inferiôră, elû aședă numai pe Romanii s'ei, puindu-le capi asupra cetăților «Dominos», de unde pînă acuma, chiar sub tirania ottomană, s'a conservatû în Moldo Muntenia dacă nu mai multû, celû puçinû numele de «Domni.»

Dacia superiôră s'eu astăzi Ardealul, Trajan o împopora cu Romanii numai pe jumătate ; și anume, pentru ca Dacii cei îngăduiți acolo s'eu nu-și mai pôtă rêdica fruntea, sculându-se asupra Romei, aședă pîntre Daci, în locuri strategice. straje s'eu «praesidia» din Romanii : mulțumîndu-se de a păstra romanimea neamestecată în întinsul spaçiu, unde astăzi se află Moldova și Țera-Românescă, a cărorû fertilitate rivaliséază cu Egiptul, și în cari coloniștii stăturâ ca unû zidu al imperiului contra Tătarilorû (Scițilorû).

Hotarele cele vechie ale Daciei erau : despre apusû—cununa munțilorû, numiți Ilirici mai'nainte de a deveni Unguresci ; despre răsăritû—Nistrul ; despre nordû—Polonia ; despre sudû—Dunarea.

Poporul acestei țere, Dacii, veniseră din părțile Tătăresci de unde au eșitû și Sachi, Masageții și Maghiarii lui Attila.

Nepoșii Dacilorû suntû Sașii, locuitorii celorû șapte orașe din Ardealû, după cari se numesc tótă țera (Siedmiogród, Siebenbuerger), pe care ei au prefăcut'o într'unû felû de Italiă, ornând'o cu țirguri și cârmîndu-se după legile lorû proprie.

Din cetățile dacice cunoscemû Belgradul s'eu Cetatea-albă în Dacia inferiôră. Mai suntû cetățile Hotinû, Neamțul, Suceva . . . déră musa mea tace despre începuturile lorû. A ei să fie vina, s'eu a nesciinței autorilorû predecesori ? Ori-cum s'eu fie, e sigurû că fundatorii lorû au fostû s'eu Dacii, s'eu Romanii, unu din duoe ; și apoi Domni Moldoveni au mai adausû unû al doilea rêndu de muri și turnuri, precum se vede și astăzi.

Cât de necesarie au fostû acele cetăți în acea vreme, când braviilor lorû apărători respingeau de pretutinde urdiele tătăresci ! Cât de necesarie mai suntû ele acuma când D-deu încredințéază mîntuirea nîstră braçului t'eu, o ! rege Ioane celû Mare ! Insé vai noé, le vedû năruite, de-mi vine a plînge ! Cine ôre fi-va în stare de a descri robia nîstră sub păgân !

S'a întunecatû și cetatea Tighinei ; singurâ puternica Chilia pe Dunare ne mai cam luminéază, fundată de către Genovezii ca și portul Caffé pe țermul Crimeei, pe când ei țineau în zălogû de la împărășii bisantine tóta Taurida și litoralul mării-Negre pînă la gurile Danubiului.

1) Precum vedeți, acéstă duplă diviziune nu este o descoperire a D-lui Laurian.

I Egypci równa także i Maltańska
 Ziemie leżą; a odtąd ten naród w tych stronach
 Od Tatarów Rzymianom został na zasłonach.
 Dacya w swych granicach dawnych od zachodu,
 Górami otoczona, a Dniestrem od wschodu;
 Góry Illiriskimi przed wieki się zwały,
 Póki jeszcze Magierów w sobie nie miewały;
 Podolem od północy, z południa Dunajem,
 A sam naród z Tataryi tu osiadł tym krajem,
 Dachae skądże i Sachae i Massagietowie,
 Potym z sławnym Atyllą wyszli Magierowie.
 Dachae, Sasów pradziady, którzy te Siedm-grodów,
 Italskim miastom równe węgierskich narodów,
 I po dziś dzień ozdobą porządni trzymają,
 Sliczne miasta i prawa osobne swe mają;
 Tych siedmiu miast imieniem Siedmiogrodzka ziemia,
 A w niższej zaś Dacyi Białgrad tegoż plemia;
 Dalsze zamki jak Chocim, Niamec i Soczawa: —
 Muzo moja czegości tu już nie dostawa?
 Czy twoja w tem niedola, czy nikt wspomniał o tem,
 Czy Daki murowali, czy Rzymianie potem?
 Na tych dwóch się nie mylisz; lecz powtórze baszty?
 Bo każdy z nich dwoisty Gospodarów koszty.
 Ach potrzebne natenczas, gdy Tatarom wstręty
 Odważne z nich rycerstwo dodawało wszędy;
 Ach potrzebne na teraz, gdy nasze zbawienie
 Bóg zaczął twą prawicą Wielki Królu Janie!
 Teraz w ruinach stoją, żal wspomnieć o Boże!
 Bied naszych od poganów kto wymówić może?
 Też zaćmienie nam czyni i zamek Tehiński,
 Aż światłość nam przywraca potężny Kielijski;
 Który przez Janowerów na samym Dunaju
 Stał z ich panowania w Krymie i w tym kraju
 Od Cesarzów Stambulskich, gdy morze trzymali
 Wszystko czarne w zakładzie i Krymen władali,
 Z kąd i Kafa w Taurice przez nich ze stała
 Na morz, gdzie i flottażich zawsze płynęła,
 Turrim Neo-Ptolemi swych czasów Grekowie
 Murowali, Soroki już Gospodarowie.
 Lecz dalszych nie mało ruin, zamków znaki,
 Jak około Romanu i Gałac przyznaki;
 Dziurdziów także Braiła z Molta Gospodarów
 Sa pamiątki wieczyste onych Bassarabów;
 Od nich Bassarabia stronem tym wzniciła
 Imię, mappom pisarzom daremnie wślawiła;

De Greci e facută cetatea «Turris-Neoptolemi» (Tatarü-bunarü).

Domniî Moldoveni zidiră mai în urmă cetatea Soroca.

Mai avemî în ruine remașitele altorü cetați lîngă Romanü și lîngă Galați.

Ciurgiuł și Brăila sîntü eterne suvenirî ale acelorü Domni muntenești *Basarabi*, cari stăpéniseră uă parte a Bulgariei și acelu fermü al mării unde s'a lăfitü numele *Basarabiei*, de și câmpia Cetății-albe pênê la Euxinü a fostü totü-de-a-una moldovenescă, precum dovedescü mai multe urice ale *purcalabiei* de acolo.

O, D-șeule Pré-înaltel cine ôre va renasce acele timpuri? mai este ôre vre-uă speranță că nu vomü peri chiar cu totul?

Astü-felü, după ce resturnase tot ce-î sta în cale și întărise nuoele limite ale imperiului, Trajan se mișcă din Dacia, trece Siretul și Prutul, smerește Nistrul celü închisü prin selbatecele sêle stânce, și, *în totü cursul drumului, începëndü din Țera Românescă, sapă urieșul șanțü, care a conservatü pentru eternitate numele imperatului!*

Apoi pășesce prin câmpii la Buhü cu vitêza și numerôsa-î ôste; de aci nu 'lă opresce nici Niprul, nici Donul, care desparte Europa de Asia,

Tătarii, strimtorați și împinși pênê la cuibul lorü Tătaria cea Mare, vêdëndü și starea împregiurărilorü și violința năvalei, se supunü cu toții și rennoescü «pacta» cele închiâiate mai'nainte cu Pompeiü.

Tocmêla era anume, că ei sê nu atingă hotarele vastului teritoriü romanü și sê trămită uă sută de ômeni de frunte de la curtea hanilorü la Roma, unde alergau în persônă chiar unii din domniî tătăresci, când rivalisau pentru domniă, Romanii reconciliându-î și judecându-î duple dreptate: unü generalü Romanü era mai multü de câtü unü rege barbarü.

Inträndü în Asia, *dupê ce prelungi pênê la Donü eternul sêü șanțü*, Trajan în Bactriana, de acolo prin Persia și prin deșerturile Mării-roșie, ajunge în Egiptü, unde în Cairü își închiâie vieța.

Mire-se orî-cine unei asemenea puteri ne mai auđite în ăilele nôstre: unde este astăđi monarchul, care într'uă singură dată, tot cu arma în mână, în timpü de căți-va ani, sê fi strebătutü lumea? Cuceririle otomane sîntü uă bagatelă!

Dupê unü resboiü de șese luni cu Egipteniî, Trajan muri obositü prin atâte fapte mari și consumatü prin bôla desnodării vintrelui, numită grecesce disenteria, și despre care se povêstesce cum că arü fi morbul celü mai vechiü pe fația pămêntului și celü mai propriü naturei umane: când lumea primitivă, liberă de miasme, nu cunoscea încă nici friguri interne nici ulcere esterne, omul se corumpea numai prin desfrênarea poftel și abundența mulțumirilorü.

De și mortü, Trajan remase viü pentru Roma: lumea privesce pênê astăđi eternaî columnă, care probéză cât de nemuritoriă es'e gloria vóstră, o Domniî cei illustri! Ah, de ce ôre monarchii ca Trajan nu trăescü în vecii vecilorü!

Oprócz ze Bassarabi część Missyi trzymali,
 Na krótki czas kąt morski, że ją tak nazwali;
 Ale co ma do tego Białogrodzkie pole?
 Moldawia prawdziwa wszystkie te Podole,
 Po sam Euxin, przywilej nie jeden to powie
 Burkałabstw Białogrodzkich; ale kto to wznowi?
 Boże mój niedościgły, czy jest jeszcze jaka
 Nadzieja w tém, czy zginiem już i do ostatka?
 A tak Trajan, wszystkiego przywróciwszy siły
 Świata, znowu do Rzymu zmocniwszy te tyły
 Sam się ruszył z Dacji, Syret, Prut przebywszy
 I obronny Dniestr w skałach pól dzikich nabywszy,
 Kopie szaniec od Moltan zacząwszy ogromny,
 Który też imie trzyma Trojan w wiek potomny;
 A od Dniestru do Bohu przez pola prowadził
 Mężne wojska i wielkie, sam Dniepr nie zawadził,
 Od którego ruszywszy tam, gdzie Don już dzieli
 Od Europy Azyą, z wszystkich pól się zbiegli
 Tatarowie spłoszeni do swojej ojczyzny,
 Do wielkiej Tartariej; widząc i przyczyny
 Słuszne i moc gwałtowną wszyscy się poddali
 I dawne z Pompejuszem *pacta* swe przyznali.
 Był taki z nimi akkord: rzymskich państw szerokich
 Najmniej się nietykali; sto osób wysokich
 Pod cborągwie swym Hanom do Rzymu zsyłali,
 Ba nie jeden z Hanów ich i sami bywali
 W Rzymie, gdy między sobą o Haństwo walczyli.
 Rzymianie ich godzili, tak też graniczyli
 Państwa, dzieląc między nie takie rzymskie państwo,
 Bywało nad królestwa jedne ich Hetmaństwo.
 Wstąpiwszy już w Azyę Trajan dalej idzie,
 Szaniec wieczny za sobą po samy Don wiedzie
 Z Tartariej do Baktry, stąd przez kraje perskie,
 Od Persów przez pustynie czerwono pomorskie
 Do samego Egiptu państwa te obegnał,
 A w samym już Kairze i świat ten pożegnał.
 I tu się niech przypatrzy potentiej takiej
 Każdy; w terażniejszych wiekach świat nie ma takiej,
 I Monarchi takiego, by jednym zachodem
 Świat okrążył za jednym ki'ku lat zawodem
 Z pól nie schodząc; i czemu tureckim dziwuje
 Kto wojnom? który przez sześć miesięcy wojuje
 W Egipcie; po swych pracach Trajanus wątłony
 Słabością swych wnętrzności tamże pogrzebiony.
 Dissenterją zowią Grekowie, i o tej

Chorobie tak trzymają : że dawniejszej od tej
 Świat nigdy nie słychiwał, ale jest najpierwszą
 Ona w ludzkiej naturze chorobą dawniejszą,
 Kiedy świat jeszcze nowy wolny od humorów
 I swądów zaraźliwych zborów,
 Chorób żadnych nie czynił w śmiertelnych naturach,
 Ani febr w ciałach ludzkich, ni wrzodów na skurach;
 Oprócz z zbyt rozpustami wnętrzości słabiała,
 Zbytними rokoszami w sobie się psowała.
 Rzym jednak nieśmiertelnym Trajana pokazał,
 Wieczna jego Columna światu to ukazał,
 Że wieczna sława wasza sławni Monarchowie;
 Czemu tacy na wieki nie żyją panowie?

ROZDZIAŁ II

O rozeznaniu osad Trajanowych przez Tatary i o mieszkaniu Rzymianów w górach.

Jak wspaniałe stróktóry na swych fundamentach
 Są mocne, tak i trwają w swych apparamentach
 Labirynty; tak kwitną, jak mają dozory
 Owocorodne sady ; tak role komory
 Napełniają obficie, jak pracowitego
 Miewają gospodarza, dozorcę sprawnego ;
 Jak okręt morski płynie, kiedy ma dobrego
 Nauklera ; stado wcale za nieospałego
 Pasterza : tak i państwa w osobie jednego
 Króla stoją w całości, za rządem którego
 Rosną w siły królestwa, szerzą swe granice.
 Z nierządu wielkie państwa na subtelnej nitce
 Wiszą, czego przykładem przy mężnym Trajanie
 Rzymskie potężne siły ; a przy Adryanie
 W tak lichą słabość poszły, że i most Trajanów
 Na Dunaju zepsować kazał dla Tatarów,
 Którzy już znowu byli pola te zalegli
 Bliskie tych ziem, powtórnie w sąsiedztwie przylegli.
 O bardzo źli sąsiedzi Rzymianom nowotnym !
 W tych tu krajach niedbalstwem aż nazbyt sromotném
 Ani spędzał te ordy Trajanowym torem,
 Ni swoich posiłkował będąc domatorem,
 Istrem się zasłoniwszy ; takie niedostatki
 U tego już cesarza ; w raz wydać na jatki
 Tak piękne prowincye Trajanem nabyte,
 Tatarskim inkursiom trakty już odkryte

CANTUL III.

A doua colonizare a Moldovei și Țerei-Românești.

După învingerea cea mare în bătălia dela Romanu, — așa numimă locul, de și orașul nu estă încă,—urdielile tătăresci retrăgându-se din toate părțile și spațiul rămânându liberu de stricăciunile lorū, se începū colonizarea cea a doua, de'nteu a Țerei-Românești, în care descălecă Negru-vodă cu pedestrii săi Munteni, și apoi curând aceea a Moldovei, în care se pogori Dragoșu.

De aci înainte locuitorii acestorū două țeri priimescū a se numi Moldoveni și Olteni; dar tot ținându la suvenirea Romei, ei cōservă și numele Românū de la cuvântul «Romanus» în cât chiar astăzi, vorbindū despre limbă, nu se dice : *sztý moldaweneszte* ? ci *sztý rumyneszte* ? adecă : «scis romanisce ?»

Și apoi numai acei Români, cari trecură munții încōce, adoptară de pe rîuri numele deosebite de Moldoveni și Olteni; iar cei rămași în Ardealū, au păstratū anticul nume, fălindu-se pēnē acum de a fi Români, pe când Ungurii îi numescū Olachi, vrea să dică Italieni; și ocupându nu numai tot Ardealul, unde cōvērșescū cu multū numărul Maghiarilorū, ci încă și tot Banatul, unde cōvērșescū cu multū numărul Serbilorū.

Însuși Maramureșul și țera Făgărașului coprindū astăzi atâția Români, ca și când nici uă-datā n'arū fi fostū vre uă emigrațiune : ei vorbescū dialectul românescū celū mai frumosū și celū mai apropiatū de limba italiană; mai cu sēmă Maramureșenii, cari se mai bucură de a nu fi Iobagi, ci ca nisce ómenii liberi se cārmuescū după legile lorū proprie, avēndu-și datā pe sēmă cetatea Hust, și servindū la rēsbóie în călērimea regală, în care se distingū prin vitejiă.

Afară de numele naționale, s'au mai schimbatū în acea epocă și poreclele individuali : Bogdan sēu Dragoșu la Moldoveni, Stanū sēu Vladū la Munteni, Dragomir sēu Stanomir, nu mai suntū nume romane, ci curatū serbesci, im-

I dotychczas daleko więcej ich niż Węgrów ;
 Począwszy z samej Baczki themizwarskich Serbów,
 Wszystek Marosz i Herzeg koło Białogrodu,
 Gdzie xiążęta mieszkają z Oleska przygrodu ;
 Sam cały Maromoresz, jakby nie wychodził
 Nikt z niego i od Otru tak się naród spłodził.
 Mowę mają i teraz daleko piękniejszą,
 Zwłaszcza Maromorejscy, i najpodobniejszą
 Włoskiej movie, ani są poddanemi komu,
 Wolnemi, i do tych czas nie służą nikomu,
 Oprócz z samym xiążęciem na konie wsiadają
 Na wojny, i Hust zamek oni swym trzymają
 Kosztem ; w ludzie prawami żyją osobnemi
 I dziś w sprawach wojennych nie są pośladniemi,
 Toż nie mniejsza odmiana i w samich imionach :
 Bogdan Dragosz u Wołoch, Stan i Wład w Multanach ;
 Dragomir i Stanomir — już to nie po rzymsku
 Te imiona i insze, lecz właśnie po syrbsku,
 Zkąd znać, że tu słowiański już bywał w tych krajach
 Język ; takie imiona są tylko w Słowianach.
 Nie dziw, bo sam długi wiek tych odmian przyczyną ;
 Ten zwyczaj, jakie miejsce jest komu ojczyzną.
 Jest wieś Kucha nazwana w Maromorskiej ziemi,
 Tam Dragosz, syn Bogdanów, mieszkając ze swemi,
 Bogdan z dawnych Dominów szczycił się krewnością,
 A syn już się górował ruszyć swą możnością,
 Jaką mógł mieć natenczas ; długo mu broniła
 Matka, umysłu tego, by mu nie pozbyła
 W miejscach tak niebezpiecznych ; aż żubr się ukaże
 Pod wsią : skoczą dworzanie, gdzie go ślad pokaże ;
 Dragosz kładzie za Omen ; trzysta wnet orężnych,
 Młodzi sobie wybiera, wszystkie trudy męźnych,
 Idzie w ślady za żubrem w głębsze góry ; po nim
 Wpada szlag nie znajomy dotąd rzeczki za nim
 Idą już odważeni dość jakiego znaku,
 Gdziekolwiek ich prowadzi suczka Molda smaku
 Dodaje, bo gdziekolwiek żubr hy się przytał,
 Lub w gęstwinach lub w skałach gdzie by się zabawił,
 Gońców swoich mimo się puszczając, to ona
 Swądem swierza z zapachu nozdrzem zawietrzona,
 Szczekając więc wrzaskliwym odgłosem zbierała
 Rozpierzchałych żołnierzy, ni trąbą dawała
 Znak i pewną wiadomość o zwierzu zapadłym,
 Tedy młódź oskoczywszy miejsce, żubr opadłym
 Widząc się od swych gońców nie zbytych uporem,

prumutate în cursul îndelungatului timp de la Slavi, a căroră limbă se vede că era deja destul de răspândită în aceste părți.

Să urmărim acum patria anume a fie-cărui din fondatorii celei a două colonisări. *Este unu sat în Maramureș, numit Cucha (Cucha), în care locuiea cu al sei Dragoșii, fiul lui Bogdan, din neamul vechilor Domni.*

Ambițiunea îl împingea de a-și arăta la lumină puterea, și muma-sa, temându-l de pericole, abia-abia îl mai murea opri . . . când d'o-dată rătăcesce în sat un zimbbru său bour (bos-urus.)

Curtenii se aruncară după urmele fiarei : Dragoșii și-o iea de țintă și, alegându-și trei-sute de junii armați până în creștet, el purcede vitejesce în adâncul munților, pe căi necunoscute, întrerupte ici-colea prin pârâie : numai cățuea Molda conduce pașii lor, adormecându vizunile bourului în desigurul codrilor și în pescerile stâncelor, și lătrându cu furie, ea adună, ca trâmbița, pe vânătorii cei împrăștiați.

Bourul, de câte ori se vede îngrijurat, se asvârle din adăpostul său și, străbătându toate pedecelile, fuge, urmându-l gonașii.

Deja vânătorii au ajuns la capătul Carpaților și, de pe înaltele piscuri, privesc viitorul Moldovă pe luncele Prutului. . .

Deja ochilor zimbresc fumegosele câmpii ale Nistrului, întinse ca oceanul, ale marelui Nistru, cari luându-și începutul în regatul Poloniei, curg în stâncile secolelor naturale, ce-lu strângu ca două părți pleacă, și pe cari el sapă în umbră pentru a-și dobândi prin luptă uă rază de soare. . . 1)

Ș'apoi fertilitatea acestor părți ! N'o întreci tu, Egipte, cu totă a ta fală ! Aici uă baniță ? (półkopek) de grâu produce până la șapte măsuri (miar), ceea ce abia se întâmplă la hotarul tei celui nisipos ; orz, secară, ovă, se ridică în anii cei buni până la unu-spre-zece măsuri ; iar meiul trece peste două-spre-zece : ce-ți mai trebuie ore ? care să fie avantajul tei agricol, afară numai dor de cultura zaharului ? 2)

La noi se întâmplă ca uă iepă să nască două mână, și o oie trei miei : la noi adesea uă juncă face la al treilea an. . .

Nu se cade ca se te uit și pe tine, abundele riuleți Moldovă 3), pe care cu drag mi te aduc aminte, cum curg între desfătări de paradis, între mlere și lapte. . .

Toate astea te privesc vânătorii noștri ; mai vedu codri, mai vedu riuri, mai vedu văi spațioase : ori unde aruncă cu ochii spre răsărit, îi întâmpină un pământ ca uă luxosă grădină, și-l cuprinde mirarea la vederea atâtor câmpii înflorite ca raia !

Bourul, care nu mai pte scăpa, e ca și uitat : alte dorințe resar în âni-mele vânătorilor !

1) Aci pe de uă parte urmăz uă lacună în text, pe de alta stilul este foarte încurcat ; am tradus sensul, nu cuvintele, ca și în mai multe alto locuri, în cari poetul sforțeză limba polonă.

2) Acest pasagi trebuie confruntat cu Cantemir, *Beschreibung der Moldau* p. 85.

3) Din erore în textul polon s'a scris „Berladzie” în loc de „Moldawo” : greșela însă fiind pre vederată, se corege de la sine mai la vale.

Przebijał się z zagonów oni zawsze torem
 Za nim gonią. Już góry karpatskie mijają,
 Już z tramów gór wysokich na miejsca patrzą
 Przyszłej ziemi Moldawskiej, już i łąk Prutowych,
 Uśmiechających w sobie pół czystych Dniestrowych
 Sięga oko szerokie, podobne dymowi

Pola albo podobne wszecz Oceanowi.
 Dniestr wspaniały źródła swe poczyta z Korony
 Polskiej daleko inszej (Nilowi nie równy);
 Już, gdzie dzieli Podole, w swych przyrodnych płynie
 Skałach, niby ciosanych sławą, choć Nil słynie
 Okrążony trzcinią, nawet i samemu

Nie równ Dunajowi, w sobie niesfornemu.
 Pod umbrą ciasne ściany aż murtami moczy,
 I o promienie moję z samym Phebem toczy;
 Skałami zwiesistemi przed niebem się kryje;

Przeszkoda snu ludzkiego komar tam nie żyje;
 A gdzie choć się ukaże brzeg jaki na brodach,
 Podobny labiryntom, ogrodowi na wodach,
 Albo więc brwiom podniosłym wesołego czoła
 Lub nie bojaźnej twarzy wspaniałego króla.
 Z Tebów greckich boginie gdyby to wiedziały,
 Z swego by tu Olimpu pewnie przyjeżdżały.

Pola zewsząd obfite, pastwiska przestronne; —
 I które świata kraje tym równać postronne?

. Wychodzi bogaty,

Polami urodzajny, a w łągi rogaty.

Tu się więc darmo chwalisz Egipcie, w rodzajach
 Że przewyższasz, co Prut ma, tam we twoich krajach;
 Tu półkopek dochodzi siedmiu miar pszenicy,

Czego ledwie masz na twej piaszczystej granicy;
 Jęczmienia, żyta, owsa bywa miar jednaście

W żyznym roku, lecz prosa bywa nad dwanaście.

I coś więcej masz nad to? Cererę się chlubisz,
 Oprócz tego że w państwach twoich cukier lubisz: —

Tu trafia się, że razem dwa żrebce klacz rodzi,

I jagniąt troje owca często tutaj spółdzi;

I to też się tu trafia jako bardzo wiele,

Że jałowica spółdzi w trzecim roku ciele.

Nie godzi mi się ciebie, Berladzie, przepomnieć,

Żyżna w wszem rzeczko, i moło mi cię wspomnieć

W roskoszach prawie rajskich obficie płynąca,

Miodem i mlekiem znacznie dość obfitująca.

Dalej widzą i lasy ztąd, z kąd rzeki płyną,

Doliny rozciągnięte, i gdzie okiem kina,

Urmându totu înainte pe malul riulețului, ei se pogoră în câmpie deschise când de uă dată răsună cunoscuta bătaia a cățelei . . . toți se aruncă în aceea direcțiune.

La stânga riulețului era uă pădurece fôrte désă, incinsă din tôte părțile cu uă văgăună : acolo bourul, obositu de atâta gônă și storsu din putere, se odihnea în linisce.

Nestêmpêrata cățea descopere refugiul; vênătorii se grămădescu în giură cu lăcomie; dar instinctul ultimei peiri reține pe fêră în desișul păduricei, pênă ce junii Români, cu felurite arme, unii cu *topôre ungureșci*, alții cu *măciuce*, o adjungu și o dobôră.

«Copiilor! — strigă atunci Dragoșu — aici este patria noastră! Nu mai încape multă vorbă: mă juru că rămăiu aici pentru totu-d'a-una și că aici îmi voiu aședa casa, redobândindû prin vitejiă mostenirea străbunilor! Cui «nu place, întorcă-se!»

Toți strigară : «jurămû cu tine de a rămâne aici!»

Capul bourului celui precursoru, pentru memorie, fu pusû pe uă columnă, și de pe numele fêrei, cării Moldovenii îi dîcu pênă astăzi «bour,» Dragoșu înfințeză pe locul isbîndei satul Bourenii.

De atunci și sigiliul Moldovei pörtă capul bourului.

Pe de altă parte, cățelușă Molda, obosită, și pe semne vătêmată de către bourul în vizunia lui, alergă cu aprindere la riulețu, pentru a-și stinge setea, și găsește acolo môrte: numele ei eternisându-se pentru posteritate, s'a acordatû acelu riulețu, care izvoresce din înălțimea munților de lingă Mara-mureșu și se vêrsă în Siretû lingă orașul Romanu.

De pe numele riulețului, însesî țera se numi Moldova, poporul — Moldoveni: Dragoșu fu primul Moldoveanu.

Cutrierându tôte locurile impregiurû, ceta vênătoriloru zăresce de uă dată, în tăcerea seninei aurore, uă columnă căruntă de fumû înălțându-se în valuri pênă la nuori.

Nedomirirea îi cuprinde : cine ôre arû puté sê locuéscă în aceste pustietăți? «de unde nu e focu, fumû nu ese,» dîce proverbul.

Mergu fără sfîelă după indicațiunea fumului, trecu unû alû duoilea riulețu, și li se presintă înaintea ochiloru uă dumbrăvîlôră rotundă și veselă, din care ieșă misteriosul fumû de cărbune.

Alergându prin rediû, êtă că unii din vênători găsescu într'o prisecă unû moșneguțu cocoșatû de anî, care acopere stupii, iea sêma la tôte, priveghéză cum matca își scôte albinuțele, deslipește strătușorele de chihlimbarû ale cerei, drege, îndrêptă, rennuoiesce . . .

De uă dată răsună vorba : «*bune ome!*» 1) bêtânul se cutremură și rêsponde, «*neznaju bihme!*» 2) Vênătorii îi mai adreséză întrebări, îlû questionéză prin semne; dar, speriatû prin nisce ôspeți nevêduți nici uă dată în giurul locuințel sêle, elû nu scie ce și cum sê rêspondă.

1) Pusû așa românesce cu litere latine în textul polonû.

2) «Nu înțelegu dîu!» în limba malorosiană sêu rutenéscă.

Widzą ziemie podobne bujnemu sadowi
 W czworograniastych zagrodach ; oczy ku wschodowi
 Zapatrzwszy dziwują takiemu krajowi,
 I kwiatorodnym polom podobnym rajowi.
 Już pewnego obłowy nadzieja odpadła ;
 Była żubra ochota, już insza przypadła.
 Trzymając się tej rzeczki brzegiem dalej idą,
 A w tym już z gór na obłąń pól czystych wynidą,
 Aż tu krzyknie zwyczajnym suczka nagle głosem : —
 Porwą się na świadomy głos wszyscy stosem.
 Był lasek w lewą stronę, od rzeki zbyt gęsty,
 W koło dołem zaległy ; tam żubr ô pracy częstéj
 Odpoczywał bezpiecznie trudem wyśiłony,
 Od suczki zbyt ciekawej nozdrzy nie zmylony ;
 I tam w koło obstapia, już gęstszą gromadą,
 Młodzież obłowy chciwa, a ostatnią stratę
 Życia postrzegł z natury zwierz i nie wychodzi
 Z gęstwiny tej na pole, aż młódz mań nadchodzi
 Z wszelkimi orężami, jedni toporami
 Węgierskimi, a drudzy też prędko dzidami
 Tam żubra zamęczyli. Dragosz : « O młodzieńcy ! » —
 Wykrzyknie, — tu ojczyzna ! Nie trzeba już więcej
 Nam się radzić ; już ztąd więcej nie powrócę,
 Dziadów naszych mieszkanie sam sobie przywrócę,
 Na co zaraz przysięgam i po swe posyłam
 Domostwo ; kto inaczej, zaraz go odsyłam
 Nazad. » Ozwą się : « Wszyscy na to przysięgamy
 I my z tobą że tu już na wieki mieszkamy ! »
 Kładą głowę żubrową za Omen na słupie,
 A Boureny pierwsza wieś po takim słupie ;
 Bo żubra bour język moldawski mianuje.
 Z tąd się ziemia żubrową głową pieczętuje.
 Na tem miejscu najpierwej miejsca zakładają
 I żubra z Boureny imie jej nadają.
 Suczka, czy spracowana, czy gdzie utracona
 W tej gęstwinie od zwierza znać nadwerężona,
 Po pracach swych do wody zapalona bieży,
 Gdzie patrzą : aż ona już w rzece zdechła leży,
 Dając imie na wieki — od Moldy Moldawa —
 Z którym to już nazwiskiem aż dotąd zostawa
 Rzeka, która z Karpatskich wzniosłych gór wychodzi,
 Blisko Maromoreszu począwszy tu schodzi
 W Syret blisko Romanu ; taż rzeka Moldawa
 Narodowi i ziemi wieczne imie dawa,
 Z Moldawy już Moldowan Dragosz upatruje,

*Adusă în fine înaintea lui Dragoșu și cercetată prin tâlmăciă, bătrânul răspunde rutenesce : «Sum Iașco de la Snetinū ; de vr'o căți-va anī 'mī-amū așe-
«datū aci prisecōra; dar așarā de voī acuma, n'amū maī vēdūtū pe nimene.»1)*

Atunci Dragoșu îi descrie planul noiei colonisări, îi povestesc alungarea urdielor tătăresci, îl îndemnă să-și strămute în aceste părți tot neamul, și-i dăruiesc și întăresc, ca moșia eternă și ereditară, tot teritoriul în giurul riuleșului.

Moșnegul cu bucurie primăsece darul, și aducându-și omenii din Pocușia, de la Snetinū, înfăințază de pe numele său satul Iașcanū, celū maī vechiū satū moldovenescū după Boureni.

Colonia moșului Iașco deveni maī în urmă orașū Sucēva, căci sōrta n'a permisū să-și rămână numele primului fondatorū.

Nisce cojocarī unguresci venindū a se stabili acolo, — sociū (szots) se ȃice cojocarū în limba maghiarā, — de pe numele lorū se numi riuleșul și orașul Sucēva, numele Iașcanilorū conservându-se totuși unū din suburbiele.

Dupē ce a pusū la cale acēstā parte a țerei, Dragoșu volesce a cunoșce și locurile maī de josū.

Elū apucā la drēpta apei Moldova, cutrierā câmpie imense, și maī găsesce alte două ape, din cari pe una de pe repediciunea undelorū sēle o numesce *Repede*, adică latinesce «Rapida»; iar altei, de pe limpediciunea undelorū, îi dā numele de *Limpede*, latinesce «Limpida.»

Locul suride lui Dragoșu : elū singurū se așēlā aice, dāndū scire tuturorū țerilorū învecinate despre nua sea reședință, care se numesce pēnē astăzi Cāmpul lui Dragoșz adecā : «Campi Dragossi» 2)

De aci înainte urmăzā grabnica impoporare a țerei.

Așa povestescū traditoriū moldovenesci : omenilorū simpli trebue să le dāmū credință ; căci ei nu suntū capabili de a inventa lucruri fantastice sēu de a desnatura faptele prin ornamente : adevērul celū curatū nu are nevoiā de frase pompōse.

Ca nici uā altā țērā în lume, asemenea iutelei cu care se redică și se pogorā pânzele unei bune corabie, sēu asemenea puvoiiului cu care crescū și scadū pērafele din munți, se lăți de uā datū Moldova, rennuindū antica coloniā romanā între Nistru, Dunăre și pēnē la Marea-Nēgrā, și decādū apoi peste pușinū.

Dragoșu așēlā pe Romāni în câmpie, unde era trebuință de nisce brașie maī vitejesci; iar Putenilorū, chīāmāndu-i din Pocușia și Polonia, le dede locuri maī muntōse : Cernaufi, Hotinul, tot țerul Nistrului pēnē la Orheiū, Soroca, și pe Prutiū jumētatea judeșului Iașilorū și alū Sucevei.

Vecini nu esistaū în țēra de josū : toți Romāniū erau sēu arcași (Arcaszami)

1) Acestū pasagiū probēzā, că Miron Costin mānula fōrte bine limba malorosianā :

« Jacko ze Sniatyna,
«Od kilka lat zajszowszy tut pasiczku maju,
«A nikoho oprócz was toper ne wydaju.»

2) Veți documente publicate sub No. 92,155 etc.

Dalej miejsca każdego i wszędzie lustruje
 Położenia, aż widzą dym siwy do góry
 Z rana przy cichej zorzy słupem prosto w chmury
 Pnie się; stali zdumieni : na takich pustyniach
 Ktoby mieszkał ? lecz oginia dym w samych jaskiniach
 Niebysza, na dym prosto idą nieźmrużeni,
 Spadają na powtórnię rzekę nawróceni
 Dymem, a nad nią widzą przelaski okrągłe
 I wesołe zarazem, gdzie te dymią wagle ;
 Obiegają ten gaik, a drudzy dochodzą ;
 Staruszka zgrzybiałego w pasiece nachodzą,
 A on ule nakrywa i koło nich chodzi,
 Czego by tam poprawić : czy sporo wywodzi
 Która matka swe pszczołki, lub prządków poprawia,
 Lub im ambrowy woszczek zdziera, a ich wznawia
 Do pilniejszej roboty ; aż tu : «bune ome !»
 Zadrzy starzec ; pytają, on : «neznaju bihme.»
 Jeszcze dalej probują mową to znakami,
 A on drzy zturbowany takimi gośćciami
 Cale nie widzianymi wiek mieszkania swego,
 Nie wie co ma na to rzec ; wiodą do starszego,
 Przez tłumacza pytają : jak dawna byżlina ?
 Jako ? i zkąd ? powiada : «Jacko ze Sniatyna,
 Od kilka lat zajszowszy tut pasiczku maju,
 A nikoho oprócz was teper ne wydaju.»
 Opowiada mu Dragosz te nowe osady,
 Jak tatarskie już wszelkie zegnane zawady ;
 Jeżeli ma ludzi swoich niech sprowadza krewnych,
 Zarazem go darując i w dziedzictwo pewnych
 Wszystkich gruntów, leżących przy rzece, przyjmuje,
 Dziedzicamy wiecznemi onych confirmuje.
 Natychmiast ów staruszek wszystkie swoje plemie
 Z pokuckiego Sniatyna w tę sprowadza ziemie
 Na nowe osiedliny ; odtąd wieś Jackany,
 Po Bouranach druga, osiedla najdawniej.
 Imicniem Jacka dziada ztąd sobie nadanem ;
 Teraz miastem Soczawą już jest mianowanem.
 Fortuna mu zbroniła, że miasto nie jego
 Imieniem się mianuje, osadcy pierwszego.
 Kuszniierzów kilka z Węgier wyszłych tam osiedli,
 (Socz, kuszniierz po węgiersku) do tego przywiedli,
 Że miasto już i rzeka Soczawą się sływie,
 Imie jednak Jackany część miasta nie ginie ;
 Dragosz jednak zwiedziwszy, że świat ludzi bliższy,
 Gdzie dziada Jacka znalazł, co zac i kraj niższy,

său calerași (*Kalaraszami*), și cei mai seraci lucrau ei însuși câmpul, iar cei mai bogați se serveau cu munca robilor Țigani.

Orașele aproape toate s'au înființat de către Sași¹⁾ cari împreună cu Ungurii introduseră cele de'ntăi cărcume.

În acelui timp teritoriul Moldovei se începea la Nordu de la Carpați, avându la Sudu Marea-Negră, în care se vărsa două linii de limită : Dunărea și Nistrul începându de la Hotină : astăzi Buglacul nu mai este al nostru : Galații și Hotinul sunt în pericol, avem vameși Turci . . .

Domne! îndură-te de nu ne perde cu totul !

A doua descălecare a Muntenilor cu Negru-Vodă e mai vechiă.

Țera lor se hotărâse la Sudu cu Dunărea care o desparte de Misia ; la apus și Nordu cu munții ; la răsăritu Siretul o deslipesce de Moldova.

De la Negru-vodă până acum, ei numera aproape patru sute de ani, pe când durata Moldovei are abia trei-sute optu-deci²⁾ și pare-se că a și ajuns deja la anii săi cei de pe urmă.

Sigiliul Muntenilor prezintă un corb.

Tradițiunea despre începutul lor e următoare :

Pe când Românii locuiau încă în Făgărașu, uă frumoasă copilă cădându în dragoste cu Domnul Ardealului și simțindu-se grea, principele îi dă un inel de aur și o trămite înapoi la părinți, poruncindu'i de a reveni după ce va naște cu copilul și cu semnul.

Feta naște pe Negru și, luându'l în brație, tatovăroșită de un frate al său, purcede în drum ; dar într'o dumbravă, sora și fratele adormu de oboselă, lăsându inelul, dreptu jucărie, în mâinile copilului, ca să nu plângă.

Prin uă minunată întâmplare, un corb flămânțitu, priiindu de pe stejaru cum strălucese ceva în mânele copilului și creșdendu că e carne, se aruncă, apucă inelul, și'l înghite de tóme.

Copilul țipă, sgăriatu de ghiarele corbului ; muma sare în piclóre, frate-său se trezesc, și ambii privesc cu durere perderea inelului, cu care era legată parola principelui.

Dar nici însuși corbul nu se mișcă, înțepenitu prin efectul unei mâncări atât de nenaturală ; unchiul copilului încordază arcu, se apropia, lovesce, și corbul cade josu cu săgeta.

Pipăindu inelul în gutul paserii, tinerul îl lasă acolo, pășesc veselă înainte, și aducându pe soră-sa cu copilul la Domnul Ardealului, îi dă în mână inelul și'i oferesce și pe minunatul corb.

De atunci Țera-Românescă are un corb în sigiliu.

Principele dede lui Negru titlul de vajda, adică voevodă în limba ungară, către care s'a mai adaus în urmă titlul sârbesc de gospodar.

Crescându mare, prin mijlocirea tatâne-său Negru căpătă de la regele unguresc voevodatul Făgărașului.

Acesta fu fundatorul Țerei-Românesce, asemenea lui Dragoșu în Moldova,

1) Confrontează documentul sub No. 141.

2) Prin urmare, dupe Miron Costin, Valachia ar fi fundată către 1284 și Moldova către 1804.

Idzie z Mołdawy w prawą stronę; tam obchodzi
 Pola nazbyt obszerne, na trzecią nadchodzi
 Rzekę, bystrzą nad pierwsze; z bystrości Repede
 Dają imię, a drugiej przy tejże Limpede,
 Z nazbyt wody klarownej — z łacińska *limpida*, —
 A pierwszej z tejże mowy z bystrości *rapida*.
 Tam miejsce upodobał Dragosz sam osiadłszy,
 A o sobie po wszystkich blizkich krajach dawszy -
 Znać, zkąd Kampułong Dragosz i po dziś dzień słyną,
 To jest (*campi Dragossi*); a tu jak w pław płyną
 Zewsząd nowi mieszkańcy, jeśli wiarę damy,
 Naszym też *traditorom* prostaczkom przyznamy;
 Prostack nie wymyślając prężej prawdę powie,
 Nie sadząc się na słowach wyrzeczcie to, co wie;
 I nie zawsze wymowy prawda potrzebuje,
 Najprostszą się powieścią ona kontentuje.
 Żadnego państwa niemasz, żeby wraz tak nagle
 Osiadło w swych granicach, i jak prędko zagłę
 Sprawny okręt podnosi, lub powódź przypada
 Na potokach podgórnych, wnet prędko i spada:
 Podobnym i te ziemie sposobem osiadli,
 A po kilkudziesiąt lat zaraz z granic spadły;
 W kilka lat wszystkie miejsca ludźmi osadzili,
 I dawną colonię rzymską sporządzili,
 Między Dniestrem i Dunajem aż do samego
 Osiedli wszystkie pola do morza czarnego.
 A Dragosz w pole spędza Rumyny; Ruś bliżej
 Gór osadza, wojennych w pola, siebie niżej
 Sadzi Ruś te dzierżawy, z Pokucia, z Podola
 Osiadaj Czerniowce, Chocim, i do koła
 Dniestr wszystek po Orhejów, Sorokę Jaskiego,
 Prutem do pół powiatu wpół i Soczawskiego.
 W dolnych ziemie poddanych żadnych nie miewali;
 Wszyscy się Arkaszami i konnymi zwali,
 To jest Kalaraszami, i w robotach sami;
 A możniejszym robiły kupione Cygany.
 Miastom sąs niemal wszystkim początkiem Sasowie;
 Winnice oni wnieśli, wespół i Węgrowie.
 Ziemia W pierwszych granicach swych, od gór węgierskich,
 Dochodzi ku wschodowi aż brzegów podniestrskich;
 Z północy ku południu morzem się zamyka
 Czarnym, wzdłuż od Chocimia kładąc, gdzie potyka
 Tenże ocean wodę dunajską, a teraz
 Prut graniczy z Badziakem; już i Gałac nieraz
 We strachu był i Chocim, już Turcy mytnicy...

subt elu, cu ua repeđiciune miraculoasă, ca și în Moldova, țermiț Dunariț se im-poporară cu Unguri, Sași, Serbi.

Dragoșu nu se bucură multu timpū de neorganisatele sële posesiuni : elū muri numaț peste șése ani de Domnie, ca uă profețiă de scurtele durate ale tuturorū domnielorū următore.

Dupē mórtea lui Dragoșu urmă pe tronū frate-sēu Romanū, fundatorul orașului Romanū la confluintele Moldovei cu Siretul.

Elū muri peste patru ani de Domniă.

*Apoi în cursū de patru-șeci și trei de ani se succeserū șapte Domni, fie-care câte uă clipă — rēu ogurū pentru timpil posteriori,—și tôte lucrările lorū aū rēmasū necunoscute, sēu din cauza nestabilității, sēu din nesciința de carte, sēu din lipsa de relațiuni cu popórele învecinate; pēnē ce în fine se sui pe tronū.bētrānul Alexandru, majestosū ca unū adevēratū rege, primul din Domni moldovenesci care se asemenā cu monarhiī ceī glorioși, și pe care *poporul nostru il numesce Alexandru celū bunū, respectāndu'ri pēnē astăzi memoria.**

Acesta redicā Domniea moldovenescă la uă trēptă înaltă, și, voindū în speciă a organisa clerul naționale, trāmise cu acestū scopū ambasadori la Constantinopole.

Pe atuncī împēratul Paleologul fiindū plectatū cu patriarchul și cu tot clerul la conciliul de la Florența, ambasadori raportēzā lui Alexandru-vodă, cerēndū deslegări : sēu sē ascepte în Constantinopole ? ori sē călătorēscā în Italia la Florența ?

Domnul convocā pe boierii sēi ceī mari, și se ȳea decisiunea de a trāmite pe aleși țerei sē se hirotonēscā în Ohrida, orașū bulgārescū, mēndru de prerogativele ceī dede împēratul bisantinū Justinianū, originarū din acele locuri, făcēndū pe episcopul sēu al duoilea obrazū dupē patriarchū și celū mai mare între toți arhiepiscopil, în cât pēnē astăzi Ohrideanul rēmane capū al tuturorū vlădicilorū sērbesci.

Mergēndū acolo trāmișiī lui Alexandru-vodă, prīmicā hirotonia, împreună cu usul limbei sērbesci în biserică și în actele oficiali; introducēndu-se de atuncī și titlul domnescū : hospodarū și voevodū al țerei Moldovei de la plauri pēnē la Mare.

Nici forțele țerei nu erau încă nepotrivite cu mārimea titlului; căci *Domni scoteau la rēsboiū cinci-șeci miī de ôste, cavaleriă sēu călrași, și infanterie sēu arcași, cu arce și tulbe, ceva asemenea infanteriei turcesci numită solaci. 1)*

Tot Alexandru-vodă, în lunga sea domniă de trei șeci de ani, redicā din ruine cetățile cele mai vechie, și puse tōtă țera pe unū piciorū gloriosū.

Dē aci înainte ȳubite lectorū, citește pe autoriī tei poloni, pe Kromer, pe Bielski, pe Litvanul St yjowski și pe reciutele Piasecki, cărora Romāniī catā sē le mulțumēscā, pentru că n'au uitatū în trecētū sē ne menționeze și pe noi, chronologi resbelelorū nōstre, revoluțiunile, căștigurile și pagubele; *de și lucrurile mai mănunte și prefacerile casnice le-aū rēmasū necunoscute, precum*

1) Costumul solacilor în timpul autorului, veđi în Ricaut, *Estat présent de l'empire ottoman*, Paris, 1670, p. 346.

Bóg gdyby to niestracił na ostatniej nici! . .
 Moltanie są dawniejsi swem tu wyjściem od tych
 Z swym Negrulem ; sam Dunaj już oblewa tamtych
 Od południa wciąż wszędzie, z Mizyą się dzieli ;
 Z zachodu i północy góry ich oblegli,
 A od wschodu Seretem z Moldawą graniczą,
 Blisko czterech set lat swych od Negrula liczą
 Moldanie, nad trzysta lat ośmdziesiąt dochodzą;
 Ostatnie już w tych czasach bodaj nie wychodzą....
 Pieczęcią się już inszą, krukiem, pieczętują ;
 To zaś o swym Negrule zdawna opisują :
 Była dama nadobna w rumyńskim narodzie,
 Kiedy naród na oltskiej jeszcze mieszkał Wodzie ;
 Z xiążęciem na Ardelu spokowanie wzięła ;
 Płodnym gdy białogłowa ciężarem objęła,
 Przekłada to xiążęciu, on jej pierścień daje
 I rodzicom na parol onej ją oddaje,
 Przyrzekając, jak skoroby co porodziła,
 By z potomkiem i znakiem do niego schodziła.
 Rodzi syna Negrula ; dziecię wzięwszy sama
 Przy swym bracie rodzonym idzie w drogę dama,
 Tam, z kąd przyczynę płodu ma ; w drodze strudzeni,
 Przy dąbrowin usiedli z prac trochę zmrużeni ;
 Daje matka pierścioneć, żeby sobie grało
 Dziecię, nim trochę zaśnie, aby nie płakało ;
 A trefunkiem dziwnym kruk z dęba zapatrzonny,
 Że się ślni u dziecięcia, głodem znać wzbudzony,
 Niby kaawłek mięsa poriwe pierścien złoty
 I połyka zarazem z zgłodniałej ochoty.
 Krzyknie dziecko od kruka szponami sdraśnione,
 Porywa się matka w skok i brat obudzone,
 Widzą pierścień i wiarę oraz utraconą.
 W lament oba ; kruk siedzi, mając obciążoną
 'Naturę niezwyčajna potrawa, spierzony ;
 Ściąga brat łuk cięciwą strzałą namierzony,
 Zbliżywszy się ; dosiada kruk ociężały celu
 Złotem, spada ze strzałą ; a że pierścień w gardzielu
 Namacawszy, już pewny, niebierze go z kruka.
 Wziawszy siostrę i dziecko już weselszy szuka
 Xiążęcia w jego państwie, doszedszy oddaje
 Dziecię i pierścien, a kruka na cudo podaje.
 Ztąd się ziemia multańska krukiem pieczętuje,
 A dziecko tę sam xiąże wnet Wajdą mianuje ;
 Wojewode tak zowią językiem węgierskim.

Późno się zwać poczęły tym tytułem serbskiem

și epoca anterioară lui Alexandru-vodă, despre care Kromer scie numai și numai atâta, cum-că Românii sunt veniți din Italia.

După ce v'amă arătatău testimoniele istoriciloră destul de celebri despre origina poporului nostru, mă oprescū aice : *pentru a scri la versuri, se cere uă minte voioasă, iar eu, apăsatu de tiranie fara nici uă dreptate, fuii forțatu de a'mi părăsi cu durere chiar vëtra părintésca!*

Ad. M. D. G.

Gospodar, lecz z węgierską Wajdami się zwali;
 W swoich zaś imienia domu zawsze używali.
 Negrulowi już w lecie wiąże wyprawuje
 Województwo Faragasz, od króla daruje.
 Ten u Multan powtórnej osady authorem,
 Jak u Moldawian Dragosz; i tamtego torem
 Węgry, Sasi, Serbowie za dziwną prędocią,
 Zalegli naddunajskic brzegi osiadłością.
 Dragosz w swoich tak spornych nie długo się cieszył
 Osiadłościach; w sześciu lat na on świat pospieszył
 Panowania swojego. O jak prorokował,
 I tak krótki wiek jego iż będzie panował,
 Każdego z suksessorów będą krótkie lata.
 Po jego ześciu padł rząd na Romana brata.
 Miasto Roman stanęło pod jego imieniem,
 Gdzie się z Moldawa łączy Syret swem płynieniem;
 Ale i ten niedługo bawił się za bratem,
 We cztery lata i on pożegnał się z światem.
 Przez czterdziesti i trzy lat siedm ich panowało,
 Co także w prawdzie przyszłym wiekom rokowało.
 A w tych czterdziestu i trzech leciech co się działo
 Za tych siedm panowania? czy że osiadało
 Tylko miejsca na ten czas, czy że pism nie mieli.
 Czy jeszcze bliskie o nich państwa nie wiedzieli —
 Co zacz? i jeśli jakie ich sprawy bydź majz,
 Niewiadome nikomu dotychczas zostają.
 Aż stary Aïxander podobuy królowi,
 Ten najpierwszy Gospodar równy Monarchowi
 Sławnemu; tego starym i dobrym mianują,
 I po dziś dzień ziemianie pamięcią szanują.
 On w poważniejszą odział ozdobę to państwo;
 Najpierwej się postarał wnieść tam duchowieństwo,
 Po które do Carogrodu wypraił swe posły,
 Gdzie jego intencye do skutku niedoszły;
 Bo cesarz Paleolog na synod Floreński
 Z patryarchą był ruszył z stolicy Cargrodykiej.
 Oznajmują posłowie, że już w Carogrodzie
 Niczastali nikogo, wszyscy na synodzie;
 Cesarz i patryarcha, wszystkie duchowieństwa;
 Co za mandat będzie w tym jego destojenstwa
 Czy iść do Florentiej w Italię kaze,
 Czy czekać tam na miejscu cesarza rozkaże?
 Radzi się Alexander swych pierwszych bojarów; —
 Staje dekret, aby szli do państwa Bulgarów,
 Do Ochrydy, z czerzcami wtenczas obranemi,

Jest Ochryda w Serbiej miasto, nadanemi
 Wolnościami bogate od Justyniana,
 Bo z tych krajów Grekowie mieli tego pana;
 Nad wszech metropolitów patriarchom bliższym
 Ziomka swego uczynił, biskupem najpierwszym;
 I teraz pierwsze miejsce nad arcybiskupów
 Ma ten stolec duchowny, i serbskich biskupów
 Wszystkich głów. W Ochrydę jechali posłowie;
 Tam czerńców poświęcili odtąd Wołochowie,
 Wziawszy sakrę od Serbów, serbskim odprawujz
 Językiem nabożeństwo, i ten zachownjz
 W przywilegiach język odtąd gospodarstwa
 Tytuł i wojewoda moldawskiego państwa
 Od Płonin aż do morza; i w siłach bywali;
 Bo pięćdziesiąt tysięcy tysięcy na wojnach miewali
 wojska wsego; piechotę zwali arkaszami;
 A konnych z konia zwali już kalaraszami.
 Była piechota u Turków, zowią sołakami;
 Podobna ta arkaszom, bo ona z łukami
 Pieszko w wojnach, bez łuka tylko przy kołczanach
 Stawać byli powinni, takiz ramionach.
 Ten gospodar i zamki z ruin podniósł dawnych.
 I państwo do porządków przyprowadził sławnych,
 Przez trzydzieści lat żyjąc panowania swego.
 Odtąd cię już bezpiecznie odsyłam do twego,
 Caytelniku łaskawy, Kromera Bilskiego,
 Strykowskiemu Lithwina, świeżo Piaseckiego,
 Którym scriptorom siła winni Moldawowie,
 Ze przy inszych ich pismach tamże Wołochowie
 Wspomnieni sz; i wojny często już porządkiem
 Znajdziesz, i większe sprawy, i jakim kto środkiem
 Lub nabywał lub tracił; choć rzeczy drobniejszych
 Nie wiedzieli, domowych utarczek już mniejszych;
 I przed tym Alexandrem sami wymawyaja,
 Że o pierwszych początkach narodu nie mają
 Wiadomości; lecz Kromer dowiedział się o tem,
 Że Wołosza sa ze Włoch, jeżlisz jest co potem?
 Tak się rzecz ma w początkach; skąd sa te narody,
 Historyków nie podłych sa na to dowody.
 Ze mnie dosyć i tego na moje kłopoty
 Bo wierszom wesoły zmysł dodaje ochotz;
 Ja zniszczony tyranstwy, za i z mej ojczyzny
 Ustąpić z zalem muszę bez słusznej przyczyny. —

VERȘURI

PENTRU PREA LUMINAȚII ȘI SLAVITU-POMENIȚII DOMNI

DE

DOSOFTIEU MITROPOLITUL

Pré luminatului întru pravoslavie, blagocestivului și pré cinstitului și milostivului nostru Domnă, Măria Sea Ion Duca Voevoda, din mila lui Dumnezeu Domnă țerei Moldovei. Dela vecinica santei Troiței putere, poftimă Măriei-Téle sănătate și pace cu vieță norocită să petreci Măria-Ta pururea adevărū.

Đice proorocul împăratū David, milostive și pré luminate Dóme: «Κύριος ὁ θεὸς εὐλογεῖς, εὐλογεῖς κύριος ἡμέραν καὶ ἡμέραν,» Domnul Dumnezeu blagoslovitū, blagoslovitū îi Domnul đi din đi ; spori-ne-va Dumnezeul mēntu-ințelorū nóstre, Dumnezeul nostru, Dumnezeū de mēntuire. Slavă sē fe lui Dumnezeū în veci, și preste veci, și preste vremi nesfirșite. C'aū sporitū Sântia sea, și aū ajutatū, și aū blagoslovitū în đilele Măriei-Téle de s'aū făcutū acéstă sântă carte pre limba românescă, taínele santei beserici cu carile se face spăsenia nóstră a creștinilorū, adecă *Molitfelnicul*. Pentru aceea, milostive Dóme, la acéstă pomană dumnezeéscă, amū socotitū de amū scrisū-pre toți pré luminații și slăvitū-pomeniții Domniū țerei, ca sē se pomienéscă pentru nevoința ce aū nevoitū cu creștinătatea și cu pravoslavia. Pentru aceea le amū scris și verșuri, precăt m'aū agiunsū sciința, într'acesta chipū :

Domniū țerei Moldovei, pus-aū nevoință,
D'aū învățatuși téra dirépta'i credință,
Pravoslavnica lege ferindū necorcită,
Și 'n cerū Christos le cruță vieță fericită.
Descălecat-aū téra Domnul Dragușū-Vodă,
Fericită buiaca cu totū felū de ródă,
Când aū adusū într'insa românesca limbă,
De bunū neamū și ferită dela calea strămbă.
Se trage de pre sânge rudă împărátéscă,
Dumnezeū 'lū-aū sporitu-l 'nainte sē'i créscă.
Pre urma lui, Sasă-Vodă, de aci Bogdan-Vodă,
Dupē dînsul stātu Lațco, de-aci Pētru-Vodă
Carele đicū mușatinū, crescēndū bună viță
Pre Roman Voevoda i dirépta credință ;
Acesta ce sē scrie : din plaiū pēnē 'n mare
Stăpēnū samodrăjavnicū și domnitorū tare.

Dintr'acesta se nasce Alexandru Domnul,

Să cuvine ș'acesta să 'lă scie tot omul:
 C'au împodobitū țera cu beserici late,
 Cu mănăstiri vestite i frumșei luminate :
 Bistrița este una, duoē 'i Moldovița,
 Ș'alte beserici multe ce 'și da cuviința ;
 Adus'au și pre Sântul Ioan în țeră
 De 'și-au vestituși cinstea și preste ghotară.
 'Naintea lui mai fost-au Ștefan și cu Iuga,
 Și Dumneđeū cu bine le-au ascultatū ruga.
 Er' după Alexandru, fiu-seū Ilie,
 Și Ștefan a lui frate nescurtă bucurie.
 D'acia Bogdan-Vodă domni mică vreme
 Și 'și-au mutatū sălaşul unde nu se teme,
 Lăsândū pre urmă viță și rodū bunū în țeră
 De 'i sē 'nalță vestea și preste ghotară.
 Pentru Ștefan acel bunū ce-aū bătutū rēsbōie,
 De-aū făcutuși de tōte inimei pre vole,
 Prin ținuturi, prin tōte, se vōdū a lui semne,
 Mănăstiri și Beserici ce-aū faptū fără lene ;
 Că nu numai prin sate și pre la orașe,
 Ca și prin munți, prin codrii, lui Christos sălaşe,
 Ce-aū făcutū zugrăvite de daū strelucōre,
 Sē 'i trăiască pomana i bunū nume sub sōre.
 Pre fiu-seū pre Bogdan 'și-au lăsatū sē 'i ședă
 In scaunū, sē 'și domnescă, țera sē se încrēdă,
 Că ș'a lui nevoiță nu aū fostū cu nemică,
 De-a lui, alū seū părinte sē fie mai mică.
 Sânta Mitropolie cea nua i Sucēvă
 De dīnsul îi făcută cu multă zăbavă,
 C'avea destulă luptă și trebă de oște
 Când își bătea pizmași lovindu 'i din cōste.
 De-a lui destoinicie scrie și în cronice
 Că 'și aū apăratū țera cu bună ferice.
 Pre fiu-seū, pre Ștefan, tēnērū dupe sine,
 'Și-au lăsatu'și în scaunū Domnū bunū cum se cuvine.
 Dup'acesta statut-aū Rareșū Petru-Vodă
 De tōte bunătăți plinū de cerēscă rōdă.
 Ii Pobrata sălaşul unde odihnesce
 Cu Dōmna sa Elena de se pomenesce,
 C'au faptū multe beserici de'ntregū și innuoite,
 La țeră și la munte mari mănăstiri sante.
 Pre urma lorū domnit-aū a lorū bună rōdă
 Ilie, și ce'lū tēnērū Ștefăniță Vodă.
 Nemică n'aū stricatu 'i vrăjmășesca mōrte
 Că este 'n cerū cu sântii d'împreună 'n sōrte,

SCARA TOMULUI AL TREILEA

Prefația . .

Pag. I.

LETOPISEȚUL ȚEREI MOLDOVEI

ATRIBUITĂ LUI NICOLAI MUSTE, DIEACŪ STARE DE DIVANŪ.

	Pag.
CAP. I. Domniea lui Istrati Dabija-Vodă în anul 7170 april. 1 . . .	3
CAP. II. Domniea întâia a Ducăi-Vodă	5
CAP. III. Domniea lui Iliășu-Vodă.	6
CAP. IV. A doua Domnie a Ducăi-Vodă	10
CAP. V. Domniea lui Petricefco-Vodă.	10
CAP. VI. Domniea întâiu a lui Dmitrașco-Vodă Cantacozino . . .	13
CAP. VII. Domniea lui Antonie Russet	16
CAP. VIII. Domniea a treea a Ducăi-Vodă în anul 7188	19
CAP. IX. Domniea a doua a lui Dimitrașco-Vodă Cantacuzino. . .	23
CAP. X. Domniea lui Constantin Cantemir-Vodă.	24
CAP. XI. Domniea lui Constantin-Vodă feciorul Ducăi-Vodă celui bă- trână la anul 7201.	25
CAP. XII. Domniea lui Antioh-Vodă feciorul lui Cantemir-Vodă la a- nul 7204.	27
CAP. XIII. Domniea a doua a lui Constantin Duca-Vodă la anul 7209. .	28
CAP. XIV. Domniea întâiu a lui Mihaiu Racovița-Vodă	30
CAP. XV. Domniea a doua a lui Antioh Vodă.	32
CAP. XVI. A doua Domnie a lui Mihaiu Racovița-Vodă	36
CAP. XVII. Domniea lui Nicolai-Vodă Mavrocordată la anul 7218. .	40
CAP. XVIII. Domniea lui Dimitrașco Cantemir-Vodă	43
CAP. XIX. A doua Domnie a lui Nicolai-Vodă Mavrocordată . . .	51
CAP. XX. Domniea a treea a lui Mihaiu-Vodă Racovița	57
CAP. XXI. Domniea lui G.igore Ghica-Vodă	72

Variantă la cronica atribuită lui Nicolae Muste

	Pag.
Domniea Ducăi-Vodă al treilea rând.	. 77
Domniea lui Dumitrașco-Vodă al doilea rând.	. 84
Domniea lui Cantemir-Vodă	. 85
De mărtea lui Miron logofătul și a lui Velicco Vornicul .	. 88
Domniea lui Constantin Duca-Vodă .	. 89
Domniea lui Antioh-Vodă	. 90
A doua Domnie a lui Constantin Duca-Vodă	. 92
Domniea lui Mihail Racovița-Voevod	. 93

CRONICA ANONIMĂ A ȚEREI MOLDOVEI

care se începe de la Domniea lui Istrati Dabița IV și se
sfârșește cu Domniea lui Grigore Ghica-Vodă cel bătrân (1662-1733).
tradusă și grecește de biv-vel slugerul Alecsandru Amiras.

CAP. I. Domniea lui Istrati Dabița-Vodă.	. 99
CAP. II. Domniea Ducăi-Vodă întâi	id.
CAP. III. Domniea lui Ilieșu-Vodă feciorul lui Alecsandru-Vodă	. 100
CAP. IV. Domniea a doua a Ducăi-Vodă	id.
CAP. V. Domniea lui Petriceico-Vodă	. 103
CAP. VI. Domniea lui Dumitrașco-Vodă Cantacuzino	. 104
CAP. VII. Domniea lui Antonie-Vodă Ruset	id.
CAP. VIII. A treia Domnie a Ducăi-Vodă	. 105
CAP. IX. A doua Domnie a lui Dămitrașco-Vodă Cantacuzino	. 108
CAP. X. Domniea lui Constantin Cantemir-Vodă	. 109
CAP. XI. Domniea lui Constantin feciorul Ducăi-Vodă	. 110
CAP. XII. Domniea lui Antiohi-Vodă Cantemir	. 112
CAP. XIII. A doua Domnie a lui Constantin Ducăi-Vodă	. 113
CAP. XIV. Domniea lui Mihail Racovița-Vodă	. 115
CAP. XV. A doua Domnie a lui Antiohi-Vodă Cantemir	id.
CAP. XVI. A doua Domnie a lui Mihail Racovița-Vodă	. 116
CAP. XVII. Domniea lui Nicolai-Vodă Alecsandru Mavrocordat	. 117
CAP. XVIII. Domniea lui Dumitrașco-Vodă Cantemir	id.
CAP. XIX. A doua Domnie a lui Nicolai-Vodă	. 120
CAP. XX. A treia Domnie a lui Mihail Racovița-Vodă	. 123
CAP. XXI. Domniea lui Grigore-Vodă Ghica	. 144
Cartea Vezirului către Grigorie-Vodă	. 176
Pentru logodna lui Șcarlat Bezede fiul cel mare a lui Grigore-Vodă	. 171
Pentru întorcerea Domnei Rucsandei din Moldova la Tarigrad, mătca lui Grigorie-Vodă	. 172

	Pag.
1 supunerea Tătarilor Nohat despre Grigorie-Vodă	173
cata și aședământurile cu Tătarii	175
stul zapisului Tătarilor ce au dat la mână Măriei Scele lui Vodă .	176
ntre cei nemulțămitori și lacomi cum îi întâmpină Dumnezeu și pē-	
catul lor	179

SPATARUL IOAN CANTA

Dela a doua și pēnē la a patra Domnie a lui Constantin Mavrocordat VV. (1741 — 1769)

A doua Domnie a lui Constantin Mavrocordatū-Vodă	183
Domniea lui Iōn Mavrocordatū Vodă	185
Domniea a treea a lui Grigorie-Ghica-Vodă	186
Domniea a treea a lui Constantin Mavrocordatū-Voevod	id.
Intēia Domnie a lui Constantin Cehan Racoviță-Voevod	id.
Domniea lui Mateiū Ghica-Voevod	187
Domniea a doua a lui Constantin Racoviță-Voevod	id.
Domniea lui Scarlat Ghica-Voevod	188
Domniea lui Iōn Teodor-Voevod ce au fostū terziman	189
Domniea lui Grigorie Calimah-Voevod feciorul lui Iōn Vodă	191
Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica-Voevod	192
Domniea a doua a lui Grigorie Iōn Calimah-Voevod	id.
Domniea a patra a lui Constantin Mavrocordatū-Vodă	193

ENAKI KOGĂLNICEANU

De la Domniea intēiū și pēnē la a patra Domnie a lui Constantin Mavrocordat VV. (1733—1774)

CAP. I. Domniea intēiū a lui Constantin Mavrocordatū-Vodă	197
CAP. II. A doua Domnie a lui Grigorie-Vodă Ghica în Moldova	id.
CAP. III. Domniea a doua a lui Constantin-Vodă Mavrocordatū	203
CAP. IV. Domniea lui Iōn-Vodă Mavrocordatū, feciorul lui Neculaț-Vodă .	205
CAP. V. A treea Domnie a lui Grigorie-Vodă Ghica	211
CAP. VI. Domniea a treea a lui Constantin-Vodă Mavrocordatū	213
CAP. VII. Domniea lui Constantin-Vodă, feciorul lui Mihaiū-Vodă Raco-	
viță Cehan	219

	Pag.
CAP. VIII. Domniea lui Matei Ghica-Vodă	227
CAP. IX. Al doilea Domnie în Moldova a lui Constantin-Vodă Răco- viță Cehan, fectorul lui Mihail-Vodă	229
CAP. X. Domniea lui Scarlat Grigorie-Vodă	231
CAP. XI. Domniea lui Ión-Vodă Calimah Teodor	234
CAP. XII. Domniea lui Ión Calimah-Vodă	244
CAP. XIII. Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica-Vodă	250
CAP. XIV. A doua Domnie a lui Grigorie-Vodă Calimah	255
CAP. XV. A patra Domnie a lui Constantin-Vodă Mavrocordat	263
Stihuri asupra Domnului Gheorghe Ghica-Voevod	275
Stihuri asupra peirei lui Manolake Bogdan vel Vornici și a lui Ión Cuza biv-vel spătar	281

GHEORGAKI AL DUOILEA LOGOFETŨ

Condica ce are întru sine obiceiuri vechi și noi a pré înălțaților
Domni, scrisă în Iași la 1762 Noembrie în 5.

Çeremonia Domniei noă, când vine Domnul în scaun cu ce politică și rânduială se cinstesc	299
Alte boferii a Curții cari au osebită rânduială	302
Partea slujitorască ce rânduială are	303
Çeremonia ce se face la mucarele	id.
Când un părinte aședă pe un fiu al său în scaunul părintesc a Domniei	304
Obiceiul çeremoniei ce se face în ziua de agünul Născerei Domnului	306
Obiceiul çeremoniei ce se face în ziua Născerei	310
Alte çeremonii pe obiceiul ce se urmăzează tot la sfânta Născere	313
Çeremoniile ce se fac la Sfântul Vasile	314
Çeremoniile ce se fac la ziua agünului și a sfântului Botez	id.
Alte obiceiuri vechi ce aveau Domni cel mai dinaintă vreme	317
Obiceiul çeremoniei ce se face la ziua Învierii Domnului Christos	319
Ce çeremonii se fac la ziua sfântului Gheorghe	323
Ce obicei are Domnul când merge la Sfânt	324
Ce obicei este când face Domnul Mitropolit țerei său Episcop	325
Ce obicei este când face Mitropolitul său Episcopul paretisis	326
Obiceiul și orânduiala Divanului în ce chip se urmăzează	327
Çeremoniile ce se fac la solii străini ce trec prin orașul Iașului mer- gându la Tarigrad	328
Ce obicei este când se întempli să se împreune Domnul cu Hanul său cu Iuci-tufulun-pașa	329
Çeremonia ce se face pre deplin la Iuci-tufulun-pașa când este să trecă prin orașul Iașului	330

Vornicul ALECSANDRU BELDIMAN

	Pag.
lia, se st mai bine a dice jalnica Moldovei întâmplare după iesvrătirea Grecilor (1821).	335
ăcirea Calmelei lui Vogoride ce scria la Silistra	434
ulul mergerii boțerilor deputați în Tarigrad.	435
staturile prin cari s'au închinat țera, de către Bogdan VV Domn al Moldovei, împărățind Sultan Bajazet II, de Nicolae Costin. 450	
aurl făcute în Tazlău, în vremea închiderii mele (Beldiman) acolo. Anul 1824, Aprilie 20.	463
rz-magzară către pre înalta Pôrtă din partea boțerilor Principatului Moldovei, ce s'a dată la anul 1822	466

APENDICE

Spisanie Kroniki o zieme Woloskiey także y o hospodarach iey: iak naypierwey Wołochowie przyezli de ziemi Woloskiey, y który naypierwszy Hospodar albo Woiwoda ich był od Rocu pierwszego stworzenia swiata 6850 od. Narodzenia Bożego 1350.	} 471
Sumariul Croniceii despre țera Moldovenescă și despre Domniile: ce modă descălicară dintru'ntăi Moldovenii în țera Moldovenescă și cine fuse primul loră Domnă seă Vodă în anul dela zărea lumii 6580 ăra dela Nascerea lui Christos 1352	

MIRON KOSTIN

Opisanie zigmî Moldawskiey i Multanskiej.	} 487
Despre Poporul Moldovei și al țerei Romănesci	

DOSOFTEIŢ MITROPOLITUL

Verşuri pentiu pre luminaşii şi slăvită-pomenişii Domnă	526

Sfârşitul tomului al treilea.

50095

